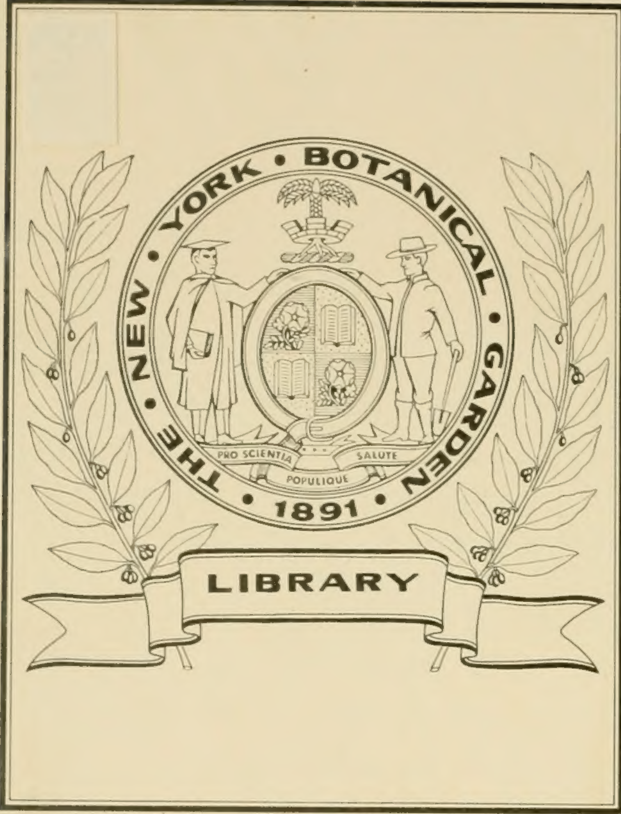

THE • NEW • YORK • BOTANICAL • GARDEN
PRO SCIENTIA
POPULIQUE
SALUTE
• 1891 •
LIBRARY

PUBLICACIONS DE L'INSTITUT DE CIENCIES

FLORA DE CATALUNYA

PER

JOAN CADEVALL

Professor a l'Escola Industrial de Terrassa

AB LA COLABORACIÓ DE

ANGEL SALLENT

Corresponent de la R. Academia Espanyola

VOL. I. FASCICLE I

PÁGINES 1-96

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

PALAU DE LA DIPUTACIÓ : BARCELONA

Havent comensat la estampació de la FLORA DE CATALUNYA abans de dictarse les Normes Ortogràfiques de l'Institut d'Estudis Catalans, l'aplicació de les meteixes al text de l'obra no podrá ferse sino a partir del segón volum.

Oliva, impressor : Vilanova y Geltrú (Barcelona).

CADEVALL-SALLENT

FLORA DE CATALUNYA

A

FLORA
DE
CATALUNYA

ENUMERACIÓ Y DESCRIPCIO DE LES
PLANTES VASCULARS ESPONTANIES DE L'ANTIC PRINCIPAT
FINS AVUY CONEGUDES Y DE LES MÉS IMPORTANTS
QUE S'HI CULTIVEN

PER

JOAN CADEVALL Y DIARS

Doctor en Ciencies Naturals, Llicenciat en Ciencies Exactes
Professor a l'Escola Industrial de Terrassa
Membre de la «Real Academia de Ciencias y Artes» de Barcelona

AMB LA COLABORACIÓ DE

ANGEL SALLENT Y GOTÉS

Doctor en Farmacia
Corresponent de la «Real Academia Española» de Madrid

INSTITUT DE CIENCIES : BARCELONA

MCMXV

PRÒLEG

L'estudi de les plantes sota l'aspecte medicinal y econòmic és tan antic com l'home, però el llur estudi des del punt de vista taxonòmic y geogràfic, amb objecte científic, es a tot arreu, y singularment al nostre país, relativament modern. Y no es pas que'ls catalans s'hagin mostrat negligents en aquesta mena d'estudis, puix que a Catalunya y per catalans s'organisà el més important jardí botànic que fins a mitjans del segle XVIII hi hagué en tota Espanya (Colmesr., *La Botánica y los botánicos de la península hispanolusitana, 159*).

El primer botànic català que emprengué amb veritable profit aquesta tasca, fou Francesc Micó, nat a Vich en 1528, qui, desprès d'estudiar Medicina y Farmacia, recorregué ambdues Castelles y Extremadura y les principals montanyes de nostre Principat, descobrint unes 30 especies noves que, descrites y dibuixades per ell meteix, foren publicades a Lyó per Dalechamp en 1587, en sa *Historia generalis plantarum*.

Les aficions de Micó sembla que foren heretades per la dinastía dels Salvadors, que al segle següent feren de Catalunya l'empori dels coneixements fitogràfics, essent el seu concurs sol·lici-

tat pels primers botànics del món. Joan Salvador, nat a Calella en 1596, deixeble y col·laborador de Micó, portat de les seves aficions, dóna la volta a Espanya y manté relacions amb Barrelier y altres botànics contemporanis. El seu fill Jaume, el més eminent dels Salvadors, que naixé a Barcelona en 1649, també farmacèutic, fou íntim amic y company d'excursions de Tournefort, que'l visità tres vegades a Barcelona, anomenantlo el *Fènix* de la seva patria «*gentis suae phœnix*», essent tingut per un dels primers fitògrafs de la seva època. Durant la seva llarga vida, puix visqué 91 anys, formá, a més d'un gran herbari, un jardí botànic a Sant Joan Despí, que resultà ser el més important d'Espanya.

Els seus fills, Joan y Josep, recorregueren les Balears, y el primer fou també company dels famosos germans Antón y Bernard de Jussieu (1715-1717), comissionats pel Govern francès, en la memorable expedició per Espanya y Portugal. Per fi, Jaume Salvador, fill de Josep y nét de l'altre Jaume, conservà els tresors d'aquella il·lustre dinastía y fou fidel depositari de les seves immarcesibles glories.

Joan Minuart, nat en 1693, oriunde de Sant Celoni, deixeble de Jaume Salvador y farmacèutic de Sant Cugat del Vallès, després a Barcelona, més tard apotecari major de l'Hospital general de Madrid, herborisà per Castella y Catalunya, unes vegades sol y altres en companyía de Quer y de Bolós, mereixent l'apreci del gran Linneu; fou íntim amic del deixeble predilecte d'aquest, Lœffling, durant la seva estada a la capital d'Espanya.

Josep Quer, fill de pares espanyols, nascut a Perpinyà, recorregué dos anys després de Minuart, com a cirurgià de l'exèrcit, gran part d'Espanya y de Italia; fou fundador y professor del primer jardí botànic de Madrid, autor d'una Flora espanyola (1762-1764) que, per separarse de les idees linneanes, no correspongué a la seva ben adquirida fama.

Succeí a Quer en la direcció del jardí botànic, Miquel Barnadas, natural de Puigcerdà, metge de Carles III, botànic distingit, que en son *Specimen Florae Hispaniae*, reuní la descripció de dues mil plantes y molts dibuixos; aquesta obra, adicionada per Lagasca, es vengué a Londres en 1829 amb el títol de *Herbarium pictum hispanicum*. El seu fill Miquel Barnadas y Clarís fou també distingit botànic, y en 1793 succeí a Palau en la càtedra que exercía en el Jardí Botànic. Digne és també de ser citat Antoni de Bolós, farmacèutic olotí, consogre de Minuart, per les seves herborisacions per Catalunya y per un bon herbari que formà amb plantes pirenenques, on figuren, pintades per ell, varies orquídies.

Tenim, doncs, que durant una gran part dels segles XVI, XVII y XVIII, els autors catalans no solament posen a Catalunya al nivell de les nacions més avensades des del punt de vista fitogràfic, sinó que difonen llurs coneixements per tota Espanya, fundant en la capital d'aquesta institucions que no trigaren a assolir fama y renom per tota Europa. Mes durant els darrers anys del segle XVIII y la primera meitat del XIX, decau visiblement l'entusiasme per aquets estudis, ja sigui per manca de mestres de reconegut prestigi, ja per considerarlos equivocadament mancats de la utilitat que se'ls havía concedit fins aleshores.

A un altre català, al eximi Antoni Cebrià Costa, catedràtic de la Universitat de Barcelona, cabé la gloria de restaurar al nostre país la decaiguda afició a l'estudi de les plantes. Portat pel seu ardor juvenil, recorre Catalunya formant un valiós herbari; descobreix y descriu especies noves, que amb gran zel cultiva al jardí d'aquella Universitat literaria, y comunicant amb la seva paraula pulcra y castiça l'entusiasme als seus deixebles, forma escola ben poixant y més nombrosa que la formada pels Salvadors dos segles enrera.

Dispersats per Catalunya aquests deixebles, però formant tots

part de la Societat Botànica Barcelonesa, es converteixen en actius y fervorosos corresponsals del seu mestre, al qual remeten plantes de distintes localitats, consultantli els dubtes y dificultats que'ls sugerfen les seves troballes. Axís s'anava enriquint el seu Herbari, el més complet que fins allavors s'havía format a Catalunya, y pogué escriure aquell *Catálogo razonado* (1877) que conté 2414 especies, al qual més tard afegí un *Suplemento* que'n comprén 930. Aquest treball, el més acabat y conciençut que fins avuy s'ha publicat a Catalunya, és resultat de la col·laboració de tots, com se veu clarament al fullejarlo. Hi figuren, les moltes especies que personalment havía recolectades en els seus nombrosos viatjes, plantes de la Segarra, remeses per En Joan Puiggarí, que durant alguns anys exercí a Prats de Rey la medicina; de la plana de Vich, recullides pel nostre distingit y malaguanyat condeixeble En Ramón Masferrer y Arquimbau; d'Olot, les Guillerfes y altres comarques, com a resultat de les detingudes exploracions d'En Estanislau Vayreda, Ramón Bolós y Joan Texidor; de Cadaqués, facilitades pel seu comprofessor En Frederic Trémols (1); de Berga, que'l farmacèutic Francesc Grau estudià amb singular afecte; del voltants de Barcelona, recol·lectades pel metge En Joan Montserrat y Archs; de Lleyda, enviades per En Ramón Agelet, més tard catedràtic a Granada (2) y particularment el canonge González; y finalment, per altres persones merament aficionades, a les quals s'havía encomenat l'entusiasme del mestre convertit en apòstol d'aquesta patriòtica tasca. També nosaltres, que'ns honorem d'haver estat deixebles de tal mestre, sentírem el foc de sa paraula amb tant de vehemencia, que des que en 1870 abandonàrem la *alma ma-*

(1) Teixidor va deixar un Herbari que'l Sr. Puigpiqué cedí a la ciutat de Manresa; Trémols ne deixà un de important, galantment donat per la senyora viuda a l'Academia de Ciencies de Barcelona.

(2) Agelet possefa un ric herbari amb molts exemplars de Boissier y Reuter de plantes espanyoles, que'l banquer de Lleyda, Sr. Llorenç, ens va cedir graciosament.

ter fins avuy, isolats a fòra, en mitj dels afers de delicats càrrecs y deures professionals ineludibles, no creiem haver deixat transcórrer un día sense que les plantes hagin ocupat el nostre pensament per alguna estona o per algunes hores. Beneídes siguin les plantes, qu'en més d'una ocasió mitigaren les nostres penes, endolcint hores amargues de la vida!

Alguns dels deixebles de Costa publicaren pel seu compte el resultat de les propries exploracions y estudis, com En Masferrer, qui en 1877 va publicar *Recuerdos botánicos de Vich*, y En Vayreda qui, tres anys després, donava a la imprempta *Plantas notables de Cataluña*, y l'autor d'aquestes linies, qui en 1890 entregava a la «Real Academia de Barcelona» la *Flora del Vallés*, seguida de varies *Memorias* sobre plantes noves, crítiques o rares. Y no fem menció d'En Colmeiro, qui en 1872 donà a llum un *Catálogo de plantas observadas en Cataluña*, perquè fundadament y honradament creiem que les exploracions d'aquest botànic, malgrat de l'honrós càrrec que exercía, apenes sortiren del recinte que guardava l'Herbari Salvador. Costa no havía tingut successor, ni n'ha tingut encara avuy en la seva càtedra.

També han prestat el seu generós concurs a l'estudi de la nostra Flora alguns reputats estrangers, com Picot de Lapeyrouse, qui en 1813 publicà la *Histoire abregée des plantes des Pyrénées*, l'abat Pere Andreu Pourret, nat a Narbona en 1754, qui recorregué Catalunya, y expatriat per la revolució francesa, s'establí a Barcelona, on tingué ocasió d'estudiar l'Herbari Salvador que *li serví de molt*, diu, *en els seus treballs sobre plantes noves d'Espanya* (Trabajos botánicos del abate Pourret, por Colmeiro, 8); Zetterstedt qui en 1856 creuà la Vall d'Arân y a l'any següent va publicar *Plantes vasculaires des Pyrénées principales*; Timbal-Lagrave (1863-1871) recorregué la meteixa Vall, publicant varies *Memories* sobre plantes del Pirineu Central; Pere Bubani, qui des de 1836 a 1862 visità gran part de Catalunya i quasi tot

el Pirineu y passà alguna temporada a Berga, per la amistat de Grau, haventse publicat després de sa mort el fruit de les seves exploracions sota la denominació de *Flora Pyrenaea* (1893); Gaston Gautier, qui en companyía de Arvet-Touvet y de Trémols, efectuà en 1897 un viatje per Catalunya, a fi de recol·lectar especies del dificilíssim genre HIERACIUM, publicant també el primer una *Flore des Pyrénées Orientales*; Webb, qui herborisà per la provincia de Tarragona y va publicar els seus *Otia hispanica*; Coste y Soulié, qui recentment han visitat part del Pirineu Central y publicat una *Florule* de la Vall d'Aràn, y alguns altres que visitaren Catalunya y conreuaren l'amistat dels seus botànics.

Més a pesar de tants y tan valiosos esforços, la Flora de Catalunya és molt lluny de la seva fi. Caldrà encara la col·laboració d'algunes generacions y la de diversos homes abnegats per a portarla a felís terme. La extensió del seu territori, la manca de víes de comunicació en algunes comarques, malgrat els progressos realisats aquets anys darrers, la complexitat de la seva orografía, amb grans altituts y forts desnivells, les seves planures y cingleres, les seves valls frondoses y aspres serralades : les seves congestes y regions pantanoses, les seves abruptes cascates, llargues riberes y sinuoses costes braves, la diversitat, en fi, del seu terrer y del seu clima, que fan possible la existencia d'especies africanes y altres de la zona glacial, han determinat una vegetació variadíssima, y una Flora tan rica pel nombre com per la qualitat de les especies. Per altra banda, regions hi ha encara en l'antic Principat, singularment a les provincies de Lleida y Tarragona, que apenes han estat visitades per cap botànic; y a les millor explorades resten per a descubrir y més per a rectificar no poques especies. Això prové, en primer lloc, d'haver-hi hagut, entre'ls exploradors, més *amateurs* que veritables botànics, y per tal motiu s'han confós moltes plantes,

haventse publicat veritables enormitats científiques[1]. Fins han mancat a no pocs professionals coneixements tècnics, especialment base morfològica per a la diagnosi de les especies, y això motiva unes vegades greus errors y altres descripcions confuses y veritablement indesxifrables. Y encara ha succeit que altres més versats en estudis fitogràfics, obligats a servirse de textes francesos o italians, on se descriuen plantes molt afins, però especificament distintes de les nostres, han près aquestes per aquelles, cometent equivocacions que han d'esmenarse.

Per tots aquests motius creiem que si resta alguna cosa per a descubrir en les comarques menys explorades, major es encara el treball que s'imposa per una revisió y depuració de les especies que s'han trobat y donat per conegudes.

En segón lloc, dificulta també l'asssoliment de l'ideal el diferent concepte taxonòmic que avuy se té de l'especie, puix sense entusiàsmarnos la pulverisació d'aqueixa, realisada per alguns autors contemporanis, pensem que a vegades no basta arribar fins aquí, sinó que cal conèixer les principals modalitats que ofereix, representades per les varietats o per les rasses.

Dèu concedirse també alguna major atenció a l'estudi dels híbrids, que abunden més del que's creia, presentantse alguns ben definits y amb caràcters propis.

Per les raons exposades, serà fàcil compendre com és vast al nostre país el camp de la especulació fitogràfica y lluny de la pretensió, que seria pueril, d'oferir al públic un treball ni perfet, ni complet, a pesar de haverli dedicat més de quaranta anys amb el major zel y entusiasme. Molt més modesta és la nostra aspiració, puix no havem fet altra cosa, tal volta sense conseguirho, que avençar una mica més la fita en el camp de la

(1) Basta dir que al revisar, en 1904, les plantes de Montserrat, creguerem haverne de suprimir aprop de *350 especies*, que gratuitament s'atribuíen a la dita montanya, tal volta a canvi de les moltes que, trovantshi, han deixat de ser citades.

botànica, esperant que nostres deixebles y successors, amb més encert y coratge, treballant segurament en circumstancies més propicies y en un ambient més favorable, veuràn realisat un dia el somni de nostres amors, restant definitivament coneguda la Flora Catalana.

A tots preguem que procurin corretgir y completar nostre treball, que per modest que sigui, ha tingut de lluitar amb grans dificultats y entranya no pocs sacrificis. Si algún mèrit hi troben, més que a nosaltres, en justicia correspon a l'Institut de Ciencies, qui el patrocinà y als que'ns encoratjaren en nostres decaiments y ens prestaren el concurs d'una cooperació generosa.

Al estimat amic y eminent mestre En Carles Pau, de Segorbe, qui tan afectuosament ha solventat nostres dubtes amb la seva reconeguda competencia, facilitantnos medis de comprovació y estudi, mitjansant l'arsenal immens de la seva biblioteca y herbaris; al H. Sennén, que tan bells descubriments ve realisant a Catalunya, per la galantería amb què posà a la nostra disposició les seves riques col·leccions y pels interessants exemplars que'ns ha proporcionat; a l'antic y distingit deixeble P. Marcet, pels materials recullits a Montserrat y al Miracle; a Joaquim Codina, il·lustrat metje de la Sellera, qui amb gran profit estudía les plantes d'aquella comarca gironina; a Conrat Pujol, nét de Grau, intel·ligent explorador de la alta Segarra y de gran part de Bages y del Bergadà; a Pius Font y Quer, farmacèutic militar, que ha estudiat amb singular afecte la comarca de Bages y n'ha publicat una *Flora*, de veritable mèrit; a Manuel Llenas, per les importantíssimes col·leccions que efectuà y vam revisarli, mentre fou recol·lector de la Junta Municipal de Ciencies Naturals, de Barcelona; a nostre comprofessor Eugeni Ferrer, per les especies recullides a la costa y als camins més enlairats del Pirineu Oriental; als meritíssims deixebles Salvador y Josep Maluquer,

jurisconsult y enginyer respectivament, per les plantes o claricies que'ns facilitaren, y a tots aquells, en fi, que han contribuit amb les seves llums, exemplars o dades a enriquir nostre treball, donem, des d'aquest lloc, un fervorós vot de gracies, fent de bon grat una menció especial y honorable dels doctors Christ, de Basilea, Luizet, de Taverny y Henriques, de Coimbra.

ALGUNES OBSERVACIONS
SOBRE LA OBRA

Seguirem en conjunt la classificació de Decandolle, empleant, no obstant, el sistema dicotòmic pera arrivar a la determinació dels respectius grupus. Adoptem, doncs, la serie descendent, començant per les plantes vasculars, considerades fins avui d'una organisació més complicada, amb risc de que algun amant de novetats ens califiqui de rutinaris y antiquats per no seguir la corrent de la moderna escola alemanya. Però no havem procedit axís sense un madur examen. En efecte, si es principi axiomàtic que en l'exposició de tota doctrina dèu procedirse de lo més senzill a lo més complicat, es també notoria la conveniencia de passar de lo més conegut a lo que ho es menys, pera no fadigar prematurament la intelligencia dels neòfits.

Y encara que aquestos dos principis són ordinariament concordants y armònics, esdevenen antitètics en algunes ciencies biològiques, puig que ni lo més senzill resulta ser sempre lo més conegut, ni lo més complicat es lo més difícil de coneixer. Per aquest motiu es més fàcil la determinació d'una *papaveracia,* per exemple, que la d'una *gramínia* o la d'un *equisetum*, no obstant oferir aquestes plantes una organisació menys complicada; y se familiarisa més aviat el principiant amb els sèpals, pètals, etc., de la primera, que amb les glumes, glumeles y espores de les darreres, l'exàmen de les quals exigeix el continuat aussili del microscopi y fins preparacions adequades.

Quan se tracta d'inventariar y conèixer les plantes que constitueixen la nostra Flora, treball molt superior a la vida d'un home, per lo qual es just y necessari utilisar els materials acumulats per nostres predecessors, creiem

que és més útil aumentarlos y depurarlos que capgirarlos y ordenarlos de bell nou, moguts per controvertibles raons y molt discutibles ventatges. Una vegada coneguda totalment la Flora de Catalunya, serà ocasió aleshores de empendre amb més coneixement y oportunitat que avuy un treball d'agrupació racional, fundat en un seriós estudi de lo nostre y en armonía, si és possible, amb el criteri unànim dels botànics.

Per altre part, conforme a n'aquest mètode estàn ordenats tots els herbaris clàssics d'Europa, y amb ell acaben de publicarse, o s'estàn publicant, les monumentals Flores de Coste, de Rouy, de Bonnier y d'altres, de mèrit ben remarcable.

Finalment, devots admiradors del nostre mestre, l'eximi botànic català Costa, de gloriosa memoria, havem volgut seguir les seves petjades pera que en tot moment pugui apreciarse el procès que a Catalunya han seguit els estudis fitogràfics.

Etimologíes. — Útil és conèixer l'origen dels noms tècnics, genèrics y específics empleats pera designar les plantes, y estranyem molt que s'hagi mirat un assumpte tan important amb tan poc interès per la majoría dels botànics. Moltes flores res no diuen d'aquests noms; algunes poques donen dels genèrics etimologíes certes, dubtoses o manifestament equivocades; però generalment cap no explica els noms específics, com si aquests estiguessin mancats de tota importancia. No obstant, si aquestes denominacions no's donen arbitrariament, sinó que s'ha procurat derivarles del llatí o del grec, formantles amb subjecció als preceptes establerts en la taxonomía botànica, deuen ser d'un gran valor per estar lligades amb algún caràcter o circumstancia de la planta. Desgraciadament no sempre ha estat aixís y la arbitrarietat sembla haver estat per alguns autors la única norma de conducta. Això fa que la interpretació sigui sumament difícil y fins impossible en alguns casos. Intentarem, doncs, explicar aquestes etimologíes sempre que'ns sigui possible, o manifestar sincerament la nostra opinió en el cas contrari.

Noms vulgars. — Aquests noms no tenen el valor que generalment se creu, per la senzilla raó que un meteix nom s'aplica a plantes ben diferents o varía en les distintes comarques. Consignarem, aixís y tot, els noms vulgars catalans, particularment de la nostra localitat, y els castellans de les especies més conegudes, afeginthi, encara més, els seus equivalents francesos, italians, anglesos y alemanys.

Límits y *Zones.* — Compresa entre els 40°32'-42°55 de latitud y el 3°52-7° de longitud oriental del Meridià de Madrid, Catalunya pot representarse esquemàticament per un triangle rectangle invertit, que té per base la ser-

ralada pirenenca, des del Cap de Creus a Pont de Rey (Vall d'Aràn), estant el vèrtex al riu de la Cenia, sota Ulldecona, als confins de l'antic regne de Valencia. La hipotenusa, amb marcades inflexions, ve representada per la costa llevantina. (1)

Una cordillera nascuda a Finestrelles, que segueix pel Cadí, cap a Organyà, Solsona, Cardona y Calaf, y continúa per Serra la Llena, baixant y bifurcantse cap al sud, amb una branca al Coll de Balaguer y una altra als ports de Horta y de Beceit, divideix el territori català en dúes vessants desiguals, una occidental, més plana, petita y continental, y altra oriental, de terrer molt trencat y mediterrania. La superficie, doncs, presenta en conjunt un marcat desnivell de N. a S. y SE.

La exposició meridional de Catalunya determina una major perpendicularitat en les radiacions solars, augmentant la temperatura, y la gran estensió de les costes eleva a l'atmòsfera enormes masses de vapor aquós que cubreix la regió litoral y s'estén per l'interior fins a les altes valls de la zona mitjana. D'aquestes dugues causes en resulta un clima més temperat del que per la seva latitud li correspòn, y aquesta influencia, com és natural, trascendeix a la seva flora. Per aquest motiu, no solament comprèn aquesta en conjunt plantes de regions més meridionals, sinó àdhuc algunes propries de paísos càlits. Però des del nivell de la mar fins al límit inferior de les neus perpètues, que a la Maladetta y al Puigmal pot fixarse a uns 2,700 m., resulten prop de 16 graus d'avenç cap al pol, admetent com fan molts, un descens de 1° per cada 160 m. d'elevació atmosfèrica. D'aquí neixen les següents zones y regions en què s'ha dividit Catalunya.

ZONA LITORAL INFERIOR O BAIXA. — Comprèn no solament les costes banyades pel mar, sinó que en alguns punts s'estén cap a l'interior formant grans planures, com a l'Empordà, Plà de Barcelona y Camp de Tarragona.

Botànicament ve caracterisada per la presencia del garrofer, margalló (*Chamaerops humilis*), *Psamma arenaria* y altres a la part meridional; y a la septentrional per l'aloc (*Vitex Agnus castus*), *Ampelodesmos tenax* y l'alzina surera.

ZONA MITJANA.—Comprèn des de la zona litoral fins a la falda dels Pirineus, excloentne els cims de les montanyes més elevades. L'olivera, la figuera, el cèp, l'alzina y la ginestera són les plantes arbories y arbustives que millor la caracterisen.

(1) Com que els límits naturals son més exactes que'ls arbitrariament fixats pels homes, considerarem com a catalanes algunes localitats fronterisses, sempre que per l'identitat de condicions judiquem que les plantes que s'hi troben tampoc poden mancar a les immediates de Catalunya.

ZONA SUPERIOR O PIRENENCA.—Comprèn des de la zona mitjana fins als més enlairats cims del Pirineu y pot considerarse dividida en les quatre regions següents :

1.ª **Regió de les altes valls.** Des de 500 a 1000 metres de altitut, y figuranthi la major part de les valls d'Aràn, Bohí, Pallars, Andorra, Cerdanya, Ribas, Olot, la Mola, Montsant, Serra la Llena, Prades, Montserrat, alt Bergadà, Plana de Vich, Montseny y Guilleríes. S'hi cultiven especialment el blat, blat de moro, fajol, aufals y la patata. Es la regió predilecta de les plantes pratenses. Entre les especies arbories y arbustives hi predominen el roure. pí sorrut, uró, vern, castanyer, avellaner, muixera, ginestell y buixerola; y entre les plantes herbacies es de notar l'abundancia de trèbols, umbel'líferes, orquidies y falgueres, y l'escàs nombre de plantes aromàtiques.

Entre les especies d'aquesta regió mereixen citarse les següents :

Bérberis vulgaris, *Viola mirabilis*, *V. Arenaria*, *Dianthus Cartusianorum*, *D. monspessulanus*, *Linum viscosum*, *Geranium nodosum*, *Oxalis Acetosella*, *Rhamnus cathartica*, *Genista pilosa*, *Ononis rotundifolia*, *Trifolium montanum*, *T. aureum*, *Astrágalus purpurascens*, *Vicia sepium*, *Cracca Gerardi*, *Láthyrus cirrosus*, *Spiraea Ulmaria*, *Potentilla argentea*, *Epilobium collinum*, *Saxífraga catalaunica*, *S. Aizoon*, *Laserpitium gállicum*, *Angelica silvestris*, *Peucédanum Oreosélinum*, *Bupleurum ranunculoídes*, *Astrantia major*, *Aster Willkommii*, *Artemisia camphorata*, *Tanacetum vulgare*, *Carpesium cernuum*, *Echinops sphaerocephalus*, *Circium acaule*, *Carlina Cýnara*, *C. acaulis*, *Lactuca virosa*, *Campanula persicifolia*, *Gentiana cruciata*, *Pulmonaria affinis*, *Asperúgo procumbens*, '*Atropa Belladona*, *Verbascum Chaixii*, *Verónica urticaefolia*, *V. Chamaedrys*, *Euphrasia hirtella*, *E. salisburgensis*, *E. pectinata*, *Odontites lanceolata*, var. *Olotensis*, *Melampyrum pratense*, *M. cristatum*, *Calanintha grandiflóra*, *Salvia glutinosa*, *Népeta latifolia*, *Melittis melissophyllum*, *Plantago media*, *Pl. serpentina*, *Globularia nana*, *Rumex scutatus*. *Allium oleraceum*, *Phalangium liliago*. *Asphódelus albus*. *Convallaria verticillata*. *Listera ovata*, *Orchis viridis*, *Lúzula nivea*, *L. multiflóra*, *Scirpus setaceus*. *Carex tomentosa*, *C. alba*, *C. leporina*, *C. echinata*, *Agrostis vulgaris*, *Holcus mollis*, *Kœleria cristata*, *Cynosurus cristatus*, *Danthonia decumbens*, *Agropyrum caninum*, *Polýstichum Filix-mas*, *Asplenium Filix-fémina*, *Scolopendrium officinale*, *Nothoclaena Maranta*, *Peléa hastata*, etc.

2.ª **Regió subalpina.** — S'estén des dels 1000 als 1700 metres de altitut; hi pertanyen doncs no solament una gran part del Pirineu sinó els cims de quasi totes les montanyes que figuren en la regió anterior. El segle, l'espelta y la patata són les úniques plantes que encara es cultiven en

aquesta regió. Els seus arbres propis són : el faig, l'abet y el bedoll, deventse esmentar també les següents especies :

Thalictrum aquilegiaefolium, *Th. Costae*, *Anemóne nemorosa*, *A. ranunculoides*, *Ranunculus Thora*, *R. montanus*, *R. aconitifolius*, *Alyssum Peyrusianum*, *Viola Bubani*, *Drosera rotundifolia*, *D. longifolia*, *Lychnis diurna*, *Silene ciliata*, *Arenaria capitata*, *Pirola chlorantha*, *Geranium pratense*, *Rhamnus alpina*, *R. púmila*, *Ononis striatus*, *Anthyllis montana*, *Astrágalus aristatus*, *Ornithopus perpusillus*, *Bunium Carvi*, *Potentilla alchemilloides*, *P. splendens*, *P. caulescens*, *Rubus idaeus*, *Alchemilla vulgaris*, *Eryngium Burgati*, *Lonicera pyrenaica*, *Senecio adonidifolius*, *Prenanthes purpurea*, *Phyteuma spicatum*, *Arctostáphylos officinalis*, *Onosma echioides*, *Pulmonaria longifolia*, *Miconia borraginea*, *Érinus alpinus*, *Antirrhinum molle*, *Stachys Heraclea*, *Paris quadrifolia*, *Linaria ciliata*, *Lavándula vera*, *Galeopsis ochroleuca*, *Daphne Mezereum*, *Passerina dioica*, *Thesium alpinum*, *Veratrum album*, *Iris xiphioides*, *Iuncus trífidus*, *Carex frígida*, *Asplenium víride*, *Lycopodium Selágo*.

3.ª **Regió alpina.** — Comprèn des dels 1700 als 2700 m. d'altitut. L'únic arbre que s'hi troba es el pi negre (*Pinus uncinata*), y entre els comptats arbustes figuren els narets (*Rhododendron*), la *Azalea procumbens* y alguns salzes arrapats a les roques y enfonsant les seves arrels a les escletxes. Poden considerarse propries d'aquesta regió les especies següents :

Thalictrum alpinum, *Anemóne alpina*, *A. vernalis*, *Adonis pyrenaica*, *Ranúnculus parnasifolius*, *R. pyrenaeus*, *Aquilegia pyrenaica*, *Papaver alpinum*, *Erysimum púmilum*, *Arabis alpina*, *Cardámine pratensis*, *C. alpina*, *C. resedifolia*, *Alyssum cuneifolium*, *Draba pyrenaica*, *Kernera saxátilis*, *Biscutella coronopifolia*, *Hutchinsia alpina*, *Viola palustris*, *V. biflóra*, *Asterocarpus sesamoides*, *Silene acaulis*, *S. Borderi*, *S. rupestris*, *Saponaria cespitosa*, *Gypsophila repens*, *Viscaria alpina*, *Alsine cimífera*, *Arenaria purpurascens*, *A. tetraquena*, *Sagina Linnaei*, *S. Cherleri*, *Cerastium trigynum*, *C. alpinum*, *Linum alpinum*, *Hypéricum Burseri*, *Ononis cenisia*, *Trifolium alpinum*, *Tr. Thalii*, *Sorbus chamaeméspilus*, *Circaea alpina*, *Saxífraga Clusii*, *S. caesia*, *S. Androsace*, *S. opositifolia*, *Astrantia minor*, *Galium pyrenaicum*, *Valeriana globularifolia*, *Adenostyles albifrons*, *Erigeron uniflórus*, *Senecio Tournefortii*, *Artemisia Mutelina*, *Leucanthemum alpinum*, *Carduus carlinoides*, *Leontodon pyrenaicum*, *Crepis pygmaea*, *Campánula pusilla*, *Rhododendron ferrugineum*, *Prímula farinosa*, *Pr. integrifolia*, *Soldanella alpina*, *Gentiana nivalis* *Myosotis pyrenaica*, *Linaria alpina*, *Verónica aphylla*, *V. alpina*, *Bartsia alpina*, *Pedicularis pyrenaica*, *Calamintha alpina*, *Scutellaria alpina*, *Plantago alpina*, *Pl. monosperma*, *Polygonum viviparum*, *Empetrum nigrum*, *Salix pyrenaica*, *S. reticulata*, *S. herbacea*, *Tofieldia caliculata*,

Allium Victorialis, *Erythronium Dens-canis*, *Nigritella angustifolia*. *Juncus alpinus*, *Lúzula lutea*, *L. spicata*, *Carex pyrenaica*, *C. sempervirens*, *Phleum alpinum*, *Sesleria disticha*, *Poa alpina*. *Festuca scoparia*, *F. Eskia*, *F. alpina*, *Polypodium phaegopteris*, *Aspidium Lonchitis*, *Allosurus crispus*, *Selaginella spinulosa*.

4.ª **Regió glacial.** — S'eleva des dels 2700 als 3000, o més, que assoleixen els pics més alts. En la part superior, coberta per les neus perpetues, solament són possibles especies criptogàmiques, y al límit inferior d'aquelles se troben varies fanerògames herbacies, però cap arbre ni arbust. Entre aquelles especies, són dignes d'enumerarse les següents :

Ranúnculus glacialis, *R. alpestris*, *Draba Wallenbergii*, *Iberis spatulata*, *Viola cenisia*, *V. cornuta*, *Geranium cinereum*, *Vicia argentea*, *Potentilla nivalis*. *Sedum atratum*, *S. sphaericum*, *Saxifraga ratiana*, *S. arctia*, *Galium cometorrhizon*, *Valeriana dioica*, *Homogyne alpina*, *Erigeron alpinus*, *Senecio leucophyllus*. *Hieracium glanduliferum*, *Phyteuma hemisphaericum*, *Gregoria vitaliana*, *Euphrasia minima*; *Oxyria digyn*, *Junacus arcticus*, *Carex cúrvula*, *Agrostis rupestris*, *Festuca glacialis*.

THALICTRUM COSTÆ TIMB.

ADONIS INTERMEDIA WEBB. ET BERTH.

FLORA DE CATALUNYA

PLANTES

1 Amb estams, pistils y llevors . . . Tipus 1.er **Fanerógames.**
Sense estams ni pistils; amb espores. Tipus 2.ón **Criptógames.**

Tipus 1.er – FANERÓGAMES

1 Llevors vestides o closes en un pericarpi distint, Secció 1.a **Angiospermes.**
Llevors despullades o be pròximes a una escama, Secció 2.a **Gimnospermes.**

Secció 1.a – Angiospermes

1 Llevors amb dos cotiledons, flors generalment pentàmeres, fulles amb els nervis ramificats y anastomosats; tronc format de capes concèntriques, arrel de base única . Classe 1.a **Dicotiledonies.**
Llevors d'un sol cotiledó, flors trímeres, fulles amb els nervis no ramificats ni anastomosats, tronc sense formar capes concèntriques; arrel fasciculada. . . . . . . Classe 2.a **Monocotiledonies.**

Classe 1.a – Dicotiledonies, DC.

1 Perigoni senzill . . . . . . Sub-classe 4.a **Monoclamidies.**
Perigoni doble . . . . 2.

2 Corola polipètala, inserta amb els estams al receptacle, Sub-classe 1.a **Talamiflores.**
Corola poli-gamopètala, inserta amb els estams al calze, Sub-classe 2.a **Caliciflores.**
Corola gamopètala, estaminífera, inserta al receptacle, Sub-classe 3.a **Coroliflores.**

Sub-classe 1.ª – TALAMIFLORES, DC.

1 { Calze de 2 sèpals caducs. . . . . 2.
Calze de 3 a 12 sèpals o divisions. . . . . 3.

2 { Corola *papaveracia*, estams lliures, 4 o be indefinits, fruit capsular o siliquiforme . . . . 4. Papaveracies.
Corola esperonada, estams diadelfes en 2 grupus formats de un estam y dos mitjos cada un, fruit siliculiforme . . 5. Fumariacies.

3 { Estams indefinits (12 o més) . . . . 4.
Estams definits (menys de 12). . . . . 12.

4 { Arbres o arbustes de fulles alternes . . . . 5.
Herbes o matetes de fulles alternes o be oposades . . . . . 6.

5 { Fulles senzilles, fruit petit y sec (*carcerulus*). . . 17. Tiliacies.
Fulles compostes, unifoliolades, fruit gros y carnós (*hesperidium*), 26. Hesperidies.

6 { Estams monadelfes o poliadelfes . . . . 7.
Estams lliures . . . . 8.

7 { Estams monadelfes, fruit polaqueni o capsular, fulles alternes, estipulades . . . . 18. Malvacies.
Estams poliadelfes (3-5 fascicles, a vegades poc marcats), fruit capsular o bacciforme, fulles oposades, sense estipuletes. 20. Hipericinies.

8 { Pètals laciniats, desiguals, poc aparents, fruit capsular, 10. Resedacies.
Pètals sencers o escotats, iguals, molt visibles . . . . . . 9.

9 { Fruit bacciforme, flors grans, solitaries . . . . 10.
Fruit sec, rares vegades bacciforme, y en aquest cas, flors petites y arraímades . . . . 11.

10 { Fruit molt estipitat; plantes llenyoses, de llocs secs. 7. Caparidies.
Fruit assentat, plantes herbacies, aquàtiques . . 3. Nimfeacies.

11 { Fruit capsular, prefloració torsada, fulles generalment oposades, 8. Cistacies.
Fruit polaqueni o uni-pluri-folicular, rarament bacciforme, prefloració quincuncial, fulles generalment alternes . . 1. Ranunculacies.

12 { Arbres o be arbustes . . . . 13.
Plantes herbacies o una mica llenyoses a la base . . . . . 17.

13 Fulles alternes o fasciculades . . . . 14.
Fulles oposades. 15.

14 Flors hexàmeres; arbustes espinosos, fulles fasciculades, dentades, 2. **Berberidies.**
Flors pentàmeres, arbustes sarmentosos, fulles alternes, palmatilobades . . . . 22. **Ampelidies.**

15 Flors irregulars, fruit capsular, fulles multifoliolades, 25. **Hipocastanies.**
Flors regulars, fulles senzilles. . . . . 16.

16 Fruit 2 sàmares, arbres de fulles palmatilobades. . 21. **Acerinies.**
Fruit bacciforme, arbustes de fulles enteres . . 29. **Coriariacies.**

17 Flors irregulars, de divisions molt desiguals . . . . 18.
Flors regulars, de divisions quasi iguals . . . . 20.

18 Corola no esperonada, 8 estams monadelfes, càpsula comprimida, bilocular, disperma. . . . . 12. **Poligalacies.**
Corola esperonada, estams sinanteris, càpsula no comprimida, uni-multi-locular, polisperma . . . . 19.

19 Calze persistent, herbaci, càpsula unilocular, fulles estipulades, 9. **Violacies.**
Calze caduc, petaloide, càpsula 5-locular, carnosa, que s'obre amb elasticitat, fulles sense estípules . . . . . 24. **Balsaminies.**

20 Corola *cruciforme*, estams tetradínams, fruit siliquiforme, 6. **Cruciferes.**
Corola de 3 a 5 pètals, no *cruciforme*, ni estams tetradínams, ni fruit siliquiforme . . . . 21.

21 Fruit format per 5 aquenis aristats, units a un eix, del qual se desprenen amb elasticitat, fulles alternes . . . . 19. **Geraniacies.**
Fruit càpsula policocca . . . . 22.
Fruit capsular; rares vegades *bacca*. . . . . 23.

22 Càpsula inerme, 3-5-cocca, septicida o loculicida, fulles senzilles y generalment amb piquets glandulosos . . . . . 28. **Rutacies.**
Càpsula espinosa, 5-cocca, septicida, fulles paripinnades, sense'ls piquets glandulosos . . . . 23. **Zigofilies.**

23 Estams soldats a la base. . . . . 24.
Estams lliures . . . . 25.

24 10 estams, fulles trifoliolades . . . . 22. **Oxalidies.**
5 estams y altres 5 rudimentaris, fulles enteres. . . 16. **Linacies.**

25 Fulles en rosetó, o una sola caulinar; plantes no estoloníferes, de llocs humids. . . . . 11. **Droseracies.**
La major part de les fulles en *rosetó*; plantes estoloníferes, de llocs àrids, 3-5 estils amb 1 estigma indivís, o 5-lobat . 31. **Pirolacies.**
Fulles oposades o verticilades . . . . 26.

26 1 estil . . . . 27.
2-5 estils . . . . 28.

27 6 estams; plantes herbacies, de tronc fullós, ajegut, difús, sense estípules . . . . 13. **Frankeniacies.**
8-10 estams; plantes carnoses de troncs escamosos, drets, senzills, 30. **Monotropacies.**

28 Corola en general pentàmera, càpsula uni-, rarament 5-locular, quasi sempre sense estípules . . . . 14. **Cariofilies.**
Corola 3-4-mera, càpsula 3-4-locular, amb estípules. 15. **Elatinies.**

Familia 1.ª – RANUNCULACIES, JUSS.

(De *Ranunculus*, un dels genres més importants de la familia).

Flors hermafrodites, regulars o irregulars; 3-15, generalment 5, sèpals petaloides, quan la flor es apètala; 4-12 pètals, freqüentment amb una escameta a la base, a vegades diminuts o nuls per abort; estams indefinits; fruit polaqueni o uni-plurifolicular; rarament bacciforme. Herbes o mates sarmentoses, de fulles en general alternes y sense estípules.

1	Fruit bacciforme, 4 pètals petits, blancs; fulles 2-3 ternatisectes,	18. Actaea.
	Fruit polaqueni	2.
	Fruit uni-, pluri-folicular	9.
2	Perigoni senzill, petaloide	3.
	Perigoni doble	6.
3	Tronc fullós.	4.
	Tronc escapiforme	5.
4	Fulles oposades, estil plumós	1. Clématis.
	Fulles alternes, estil curt	2. Thalictrum.
5	Involucre distant de la flor.	3. Anemóne.
	Involucre immediat a la flor, a guisa de calze. . . .	4. Hepática.
6	3 sèpals, flors grogues	8. Ficaria.
	5 sèpals	7.
7	Sèpals petaloides, pètals sense escameta a la base . . .	5. Adonis.
	Sèpals no petaloides, pètals amb escama petita a la base . . .	8.
8	Carpels de 2 gibositats a la base, cornuts . .	6. Ceratocéphalus.
	Carpels no geperuts, becaruts	7. Ranúnculus.
9	Perigoni senzill.	9. Caltha.
	Perigoni doble	10.
10	Folículs lliures.	11.
	Folículs més o menys soldats	15.
11	Flors irregulars.	12.
	Flors regulars	13.
12	Sèpal superior en forma de morrió	17. Aconítum.
	Sèpal superior esperonat	16. Delphinium.

13 Pètals grans, vermells, calze herbaci . . . . 19. Paeonia.
Pètals petits, verts, calze petaloide . . . . 14.

14 Pètals linguiformes, 5-15 sèpals grocs . . . . 10. Trollius.
Pètals tubulosos, 5 sèpals blancs . . . . 12. Isopyrum.

15 Pètals tubulosos, petits, verts . . . . 11. Helléborus.
Pètals esperonats, grans, més o menys blaus . . . 15. Aquilegia.
Pètals bilabiats. . . . . 16.

16 Pètals més grans que'l calze vert. . . . . 13. Garidella.
Pètals més petits que'l calze blavenc. . . . . 14. Nigella.

Genre I. - CLÉMATIS L. (1)

(Del grec κληματίς, llatí *clématis, idis*, la clématis o clemàtide, nom de quatre plantes sarmentoses [κλῆμα, sarment] en Plini y Dioscórides, que la descriuen com semblant al *smilax* o arinjol [sarsa] que s'entortolliga y enreda: *proximis locis illigans se sicut smilax... serpentem per arbores.*)

Flors blanques, perigoni senzill de 4-5 sèpals petaloides; aquenis amb una cua llarga plomosa, formada per l'estil acreixent y disposats en capitol; fulles pseudo-compostes, oposades y tronc estriat.

1 { Tronc herbaci, fistulós, dret, flors petites en raims umbeliformes, oposats, **1. Cl. recta.**
{ Tronc llenyós, macís, filaire; flors petites formant panotxes axilars o terminals . . . . 2.

2 { Fulles pseudo-recompostes, sèpals llisos per dintre, anteres més llargues que'ls filaments; receptacle allisat. . . . . . **2. Cl. Flammula.**
{ Fulles pseudo-compostes, sèpals tomentosos per les dugues cares, anteres més curtes que'ls filaments; receptacle pilós. . . . **3. Cl. Vitalba.**

Clematis recta.

1. Clématis recta L.—**Cl. erecta** ALL.
(*pel seu tronc dret.*)

Sinonimia.—Flammula Jovis vel recta; ridorta, vidiella; virumbelles, herba bromera; *cast.* la clemátide; *fr.* clématite (droite); *it.* vitalbino, clematitide; *al.* aufrechte Waldrebe.

Tronc d'aprop de 1 m., *dret, fistulós, herbaci*; fulles *pseudo-compostes, imparipinnades*, amb 2-4 parells de fulletes, *ovato-cordiformes*, enteres, verdes per l'anvers y glauques pel revers; flors blanques, en panotxa *subumbelada*; 4-5 sèpals tomentosos a les vores; aquenis comprimits. Planta insípida o de gust herbaci.

Geografia.—A les vores de rius y aigues corrents, desde la zona mitjana a la superior; Castellgalí, aprop de Manresa, y altres punts de la comarca de Bages; Sant Climent y Font de les Adous (Fonts del Bastareny-Bagà); Montseny, Ribas, Olot; abundant cap a Menarguens, seguint els reguerols de la ciquia de Balaguer.= Prats de Molló (Bub.); a les vores del Muga, entre Hostalet y Cabanas, Figueras (Sen.) — Maig-Agost. (2)

(1) S'accentuarán els noms sistemàtics genèrics o específics, pera evitar alguna viciosa pronunciació introduida a la nomenclatura botànica. Aixís, s'escriurà: *Aconítum*, en lloc de *acónitum*; *Ficaria ranunculoides* y no *ranunculoides*, etc.

(2) Les localitats ahont l'autor ha vist les especies descrites figurarán en primer terme, y, separades per =, seguirán els altres llocs amb el nom del botànic que les hi menciona, acompanyat de la senyal ! si les ha vistes l'autor o figuren aixís al *Catálec* de COSTA.

Clematis Flammula

2. = Cl. Flammula L. [1]

(*diminutiu llatí de* flamma, *bandereta; pel plomall del fruit.*)

Sinonimia. — Herba de llagues, herba de Job (y com la anterior); *cast.* hierba muermera; vidriera, gata rabiosa; *fr.* clématite brûlante, odorante; flammèle; *pop.* herbe aux gueux; *it.* fiammole, viticcio; *al.* (gemeine) Waldrebe, Brennkraut.

Tronc sarmentós, filaire pels peciols de les fulles convertits en circells; *ple* y *llenyós*; fulles pseudo-recompostes, de 1-4 parells de fulletes *petites, ovades*, o lanceolato-linears, enteres o 3-lobades; flors blanques de *panotxa clara*; sèpals *pubescents* per defora y *glabres* per dins; amb les vores tomentoses; anteres *més llargues* que'ls filaments; receptacle glabre; aquenis *molt comprimits*. Plantes de gust *acre*, cremant.

Rassa C. MARÍTIMA L. — Fulles inferiors *pseudo sobre-recompostes*, fulletes petites y més estretes.

Geografia. — Per torrenteres y vores de camps y vinyes: desde'l litoral de Barcelona fins al Vallès; Montserrat, la Segarra y Bages = Camp de Tarragona, Priorat (Csta). La rassa C. MARITIMA, al Vallès y a Montserrat. — Juny-Set.

Clematis Vitalba.

3. = Cl. Vitálba L.

(*de* vitis alba, *que en Plini significa* bryonia *o carbassina, de tronc filaire. Cf. Apul. herb.* κληματῖτις clematitis.)

Sinonimia. — Manxiula, vidarsa, vidauba, vidalba, ridorta. També herba de llagues, per més que les fulles no son càustiques y al Montseny les donen als cabrits (Costa); lligabosch; *cast.* muermera (hierba); hierba de los pordioseros o de los lazarosos; clemátide (2), vid blanca; *fr.* berceau de la Vierge, clématite des haies, herbe aux gueux, viorne, vigne blanche (no's confongui amb la *bryonia*, qu'es una cucurbitacia); *it.* vitalba, viorna, erba dei censiosi; *angl.* Old-Man's-Beard (la sola especie que cita Hooker, *British Flora*), Traveller's joy; *al.* Clématis, Waldrebe.

Tronc *sarmentós, filaire, ple* y *llenyós*, fulles *pseudo-compostes* de 1-4 parells de fulletes grans, *ovato-subcordiformes*, enteres, festonades; flors blanques, de *panotxa furnida*; 4 sèpals tomentosos per les *dugues cares*; anteres *més curtes* que'ls filaments; receptacle *pilós*; aquenis poc *comprimits*.

(1) El grabat representa la rassa *maritima*, no el tipus.

(2) *Vilorto* o *velorto* es una especie de clemátide con las hojas más anchas y flor inodora. (Acad.)

— α INTEGRATA DC. — Fulletes enteres o molt poc dentades.

Geografía. — Es comú per marges, boscos y torrenteres (1), desde la costa fins als Pirineus. La α INTEGRATA DC., al Vallès. — Maig-Jul.

Usos y aplicacions.—Molts dels noms que porten ja indiquen bastant les seves qualitats. A Berga y a altres punts s'usa per curar el bronc o borm de les cavalleríes l'especie *recta*, fentloshi respirar la vahó de la planta aixafada.

Els *turions* o brots naixents se mengen com espàrrecs o enciam. La planta es revulsiva a la manera que ho es el tey (*Daphne Gnidium*) y molt irritant. Ja d'antic té la Clématis aplicacions a la medicina: *egregii effectus*, diu Plini. Es l'ἄμπελος ἀγρία de Dioscor. o ἀγριάμπελος de Teofr.; *viburnum gallorum*. L'infus de les llevors de la *Vitalba* es diurètic y disminueix l'albúmina en la hidropesía o anasarca.

(1) Ja el nom anglès de la planta: *traveller's joy* (lit. goig o joya del viatger), aludeix a l'alegría que sent el qui va de camí, quan se trova amb aquesta planta que li anuncia la proximitat de la població ahont s'encamina.

Genre 2. - THALICTRUM L.

(Del grec ϑάλικτρον Dioscor., *thalictrum* de Plini probablement; pot aludirse, si derivava de ϑάλλω, que vol dir *reverdir*, al vert brillant dels seus plansons).

Flors grogues, blanques o violades, perigoni senzill, de 3-4 sèpals petaloides, caducs; aquenis poc nombrosos, amb costelles longitudinals, o be alats; fulles alternes, quasi sempre pseudo-sobrerecompostes, ternades y estipulades; plantes herbacies, perennes.

1 { Aquenis grossos, trialats, penjants; flors blanques, rosades o purpurines; foliols acompanyats d'estipuletes . . . . **4. Th. aquilegifolium.**
Aquenis petits, amb costelles longitudinals. . . . . 2.

2 { Arrel tuberosa, flors grans, blanques, en panotxa corimbiforme terminal; sèpals més llargs que'ls estams . . . . **5. Th. tuberosum.**
Arrel fibrosa, flors petites, groguenques o virido-purpurines, sèpals més curts que'ls estams . . . . 3.

3 { Flors virido-purpurines, en raim clar; pedicels fructífers reflexes; aquenis pedicelats . . . . **6. Th. alpinum.**
Flors groguenques, en panotxa ± ramificada; pedicels fructífers drets; aquenis sentats . . . . 4.

4 { Fulles més llargues que amples, flors y estams drets, anteres esmotxades (mútiques) . . . . 5.
Fulles tan amples com llargues; flors y estams penjants; anteres apiculades. 6.

5 { Foliols trasovato-cuneiformes, no glandulosos; estípules més amples que la veyna; aquenis ovoido-rodons . . . . **7. Th. flavum.**
Foliols oblongo-linears, pelosos o glandulosos, estípules més estretes que la veyna; aquenis elipsoido-obloncs . . . . . **8. Th. mediterraneum.**

6 { Tronc solcat; aquenis ovoides, *ventruts* exteriorment *a la base*, amb costelles poc marcades; planta molt polimorfa . . . . **9. Th. minus.**
Tronc quasi llis; aquenis amb costelles molt marcades. . . . . 7.

7 { Rizoma estolonifer, foliols mitjans, prims; aquenis regularment ovoides: planta glabra o glandulosa . . . . **10. Th. saxátile.**
Rizoma no estolonifer; foliols petits, bastant consistents; aquenis ovoido-orbiculars: planta pubescent-glandulosa, pudenta . . . **11. Th. fétidum.**

Thalictrum aquilegifolium.

4. = **Thalictrum aquilegifolium** L.

(*o aquilegiaefolium*; *de fulles de Aquilegia.*)

Tronc d'aprop de 1 m., glabre, lleugerament estriat, fulles amb *estipuletes*, de foliols grans, fistonats o lobats; glabres y de revers glauc; flors *violades, rosades* o *blanques*, en panotxa furnida; filaments estaminals *dilatats* a l'àpex y més amples que l'antera; aquenis *pedicelats, trialats*, glabres y penjants.

— β UMBELLIFORME Csta. — Panotxa més espessa y subumbelada, filaments estaminals estretament *petaloides.*

Geografia. — Llocs silvestres y frescals de les zones mitjana y superior. — La β UMBELLIFORME Csta., abundant a Santa Fe del Montseny; St. Hilari, Montsolí, Guilleríes, la Cerdanya y Nuria. = Pir. Or., cap a Camprodon (Isern!), la Cerdanya espanyola (Trem.!); prats d'Eyne (Gaut.) — Jul.-Ag.

Thalictrum tuberosum.

5. = **Th. tuberosum** L.

(*per la forma de l'arrel.*)

Arrel *tuberosa*, tronc de 3-5 dm., simple, dret, estriat, subafili, per esser les fulles quasi totes radicals, foliols petits, tridentats, *glaucescents* pel revers; més llargs que'ls estams, anteres esmotxades; filaments *filiformes*; aquenis costellosos, *sentats, fusiformes*; bec *curt.*

— β RAMOSUM Vay.—Tronc ramificat desde la base, fondament estriat; angulós; flors y fruyts majors.

Geografía. — Boscos montanyosos arids de la zona mitjana: Montserrat, la Puda; Montcau, sobre Ordal; Montsant; Plana d'Ancosa, cap a St. Magí de Brufaganya; la Segarra, envers Calaf; Sallent y altres punts del Pla de Bages. = Al Miracle (Marcet!); Cardona; Solsona, al cim de Sant Bartumeu (Bub.); Font Salada de Vich (Masf.); Ports d'Horta (Tarrag.) (Vidal!). — Maig-Juny.

La β RAMOSA Vay., a Montserrat (Puj. J.!) y Pobla de Ciervoles, aprop de Serra la Llena (Gonz.!).

Thalictrum alpinum.

6. = **Th. alpinum** L.

(*per la zona o regió ahont habita.*)

Rizoma prim, tronc de 5-15 cm., *simple* y afili; fulles *pseudorecompostes*, fulletes petites, trasovades, 2-3-lobades; flors *virido-purpurines*, en *raim clar*, pedicels fructifers *reflexes*; aquenis costellosos, bec *curt* y *recorvat.*

Geografía. — Pastures de la regió alpina: freqüent a la Vall de Nuria. = Altures de la Cerdanya (Vay.); Puigmal (Puigg.!); cadena principal de la Cerdanya, vessants espanyola y francesa (Gaut.); Setcases, Vall de Llo; Bassibé; Maladetta (Bub.); Castanessa (Isern). — Jul.-Ag.

Thalictrum flavum.

7. = Th. flavum L.

(*de* flavus, *groc; pel color de les flors.*)

Tronc de 6-15 dm., dret, *acanalat*, fistulós, fulles pseudorecompostes o pseudo-sobrerecompostes, de foliols trasovato-cuneiformes; flors groguenques, dretes, en panotxa *corimbiforme*; estams *drets*; anteres *mútiques*; filaments filiformes; aquenis ovoido-globulosos, amb costelles *superficials*.

Subsp. TH. COSTAE Timb.-Lagr.-TH. FLAVUM L. var. EXSTIPELLUM Csta. LÁM. I.—Fulles *pseudorecompostes*, fulletes *glauques* y *fortament nervudes* pel revers; panotxa *piramidal* ± fullosa; anteres llargues, estretes, *sub-apiculades*; aquenis amb costelles *prominents*.

Var. COLUMNARE Csta.—TH. CATALAUNICUM Pau. – Se distingeix de l'anterior pel tronc recte y fullós fins a l'àpex; per la panotxa de rames dretes, estreta; y aquenis més petits y rogencs.

Thalictrum mediterraneum.

Geografia. — El tipus, a la montanya de Cabrera (Salv.!) y Camps de Tarragona (Webb.). — La subsp. TH. COSTAE Timb. - Lagr., comuna per torrents y prats humids de St. Hilari y Montsolí; a la Cerdanya, per les vores del Carol.=Comarca de les Guilleries baixant fins a Osor y Anglés (Vay.); Collsacabra (Trem.!). — La var. COLUMNARE Csta., a Collsacabra (Trem.!, Vay.!); Plana de Vich (Masf.!; Cabanas (Sen.!). — Jul.-Ag.

8. = Th. mediterraneum Jord.

(*per la habitació y forma estreta de les fulles.*)

TH. ANGUSTIFOLIUM L.—TH. FLAVUM var. ANGUSTIFOLIUM Gr. et G.

Tronc d'aprop de 1 m. fistulós, fulles pseudorecompostes o pseudosobrerecompostes, foliols ± peluts o *glandulosos*; els inferiors *oblongo-cuneiformes*, els superiors *linear-enters*; flors groguenques, *dretes*, *aglomerades*, a l'estrem de les branques formant una panotxa ± clara; estams *drets*; anteres *mútiques*; aquenis elipsoidals, amb costelles y bec.

Geografia. — Prats y llochs humids de la regió mediterrania; recs y llocs herbosos de Castelló d'Empurias. = Comú vers la Closa Pastella (Vay.); Sant Pere Pescador (Bolós, Llen.!). — Juny-Jul.

Thalictrum minus.

9. = Th. minus L.

(*per contraposició al* TH. MAJUS, *dels Alpes.*)

Tronc de 25 cm., a 1 m., solcat, glabre o glan-

dulós y una mica fistulós; fulletes de forma y grandaria variables, *glauques* pel revers; flors groguenques, penjades, *en panotxa clara* y ± fullosa; estams *penjants*, anteres *apiculades* y filaments filiformes; aquenis *sentats*, ovoido-fusiformes, *superficialment* costellosos: plantes molt poliformes.

Subsp. MAJUS Jacq. LÁM. 2. — Fulletes grans, de 1'5-3 cm., d'ample; les inferiors, ovades, glabres : planta no fètida.

Var. CADEVALLII Sen. et Pau. — Planta més robusta, foliols virido-obscurs per l'anvers, amb prou feynes glaucs y bastant nervuts pel revers.

Subsp. SUBCUNEATUM Pau. — Fulletes mitjanes, cuneiformes a la base : planta poc fètida.

Subsp. MONTSERRATENSE Pau. — Fulletes mitjanes o petites, *orbiculars*, *pubescent-glanduloses*, *cordiformes* a la base : planta fètida.

Subsp. PUBESCENS Schl. — Fulletes petites, *orbiculars*, molt *pubescent-glanduloses*, no escotades a la base, *vert cendroses* : planta molt pudenta.

Geografia. — Comú als llocs montanyosos y pedregosos de quasi tot el país; Montserrat, Sant Llorens del Munt; Castellar d'en Huch; Ribas; Olot.=Vich (Masf.); Nuria (Vay.).

La subsp. MAJUS Jacq. a Montserrat. =Vall d'Aran (Timb., Llen.!); y la var. CADEVALLII Sen. et Pau, entre Ripoll y Sant Joan de les Abadesses (Sen.!); la subsp. CUNEATUM y la MONTSERRATENSE Pau, a Montserrat, y la PUBESCENS Schl. a dita montanya y a Olot.=Figueras (Sen.).-Mg.-Juny.

Totes aquestes subespecies, tipus de la major diferenciació en el respectiu sentit, se troben a Montserrat, unides per trànsits insensibles.

Thalictrum saxatile

10. = Th. saxátile DC.

(*de* saxum, *roca; per la seva estació.*)

TH. COLLINUM Wallr., forma del TH. MONTANUM Wallr., subsp. TH. MINUS, sec. Rouy.

Tronc dèbil, flexuós, *superficialment* estriat, fullós desde la base a la panotxa, fulletes *primes*, de *peciols filiformes*, ovato-cuneiformes, *glauques*, 2-3-lobades, flors blanquinoses, petites, de pedoncles *capilars*, en panotxa *amplíssima*, *pauciflora* y *fullosa*; estams penjants, anteres llargues, estretes, apiculades; aquenis en *capitols* de 2-5, sentats, fusiformes y costellosos.

Geografia. — Boscos y llocs herbosos de la regió pirenenca; Vall de Ribas; Queralps. = Nuria (Trem.!); Setcases; Vilallonga, Camprodón y Conca del Fluvià; Morens, Salarsa, al Pir. Or. (Vay.); Banys de Tredós; Vall d'Aran (Comp., Hb. Costa). — Jul.-Ag.

Thalictrum fœtidum.

11. = Th. fetidum L.

(*fa referencia a la seva mala olor.*)

Tronc llis o debilment estriat, *escamós* a la base, *pubescent-glandulós* y *pudent*, com tota la planta; fulletes *petites*, glauques, 2-3-lobades; flors groguenques, penjades, en panotxa molt

oberta; aquenis *ventruts*, *ovoido-orbiculars*, pubescent-glandulosos, molt *costellosos* y de bec *llarg*.

Geografia.—Llocs pedregosos de les altes montanyes; Vall de Llo (Gaut.); aprop de Montlluis (Lap.); Pir. Or. (Coste, Rouy). —Jul.-Ag.

Les arrels del Th. flavum son purgants y diurètiques; també les fulles son laxants: d'ahont li ve'l nom de ruibarbo dels pobres. Dóna un color groc que pot tenyir la llana. Thalictrum designa també el *Sisymbrium Sophia*, que es una *crucifera*, y l'*Anthemis cótula*, *composta*.

Els noms d'aquestes plantes solen referirse a la habitació y mala olor, comparada a la *ruda* o *valeriana*: *fr.*, rue des près; r. des chèvres ou des bois; *al.*, Wiesenraute; *angl.*, meadow-rue; *hol.*, waterruit. L'*al.* Kröten distel, lo meteix se refereix al *flavum* (O. Weise) que al *minus* (Grimm.) — El *fr.* pigamon; *it.* pigamo, son obscurs; tenim la forma *piganum* de la Edat Mitjana y Renaixement: pēgănum (πήγανον) de Apul. es la ruda.

Genre 3. - ANEMÓNE L.

(Del grec ἀνεμώνη, fleur qui s'ouvre au moindre vent. A. Bailly; de ἄνεμος, el vent; aludint a que algunes especies creixen en llocs alts y ventilats, y també perque tenen els estils acreixents y plumosos, batuts pel vent.)

Flors blanques, vermelloses o groguenques, perigoni senzill, de 5-10 sèpals petaloides, caducs; aquenis numerosos en capítol, ± comprimits, sense costelles ni ales; estil plumós o becarut, involucre distant de les flors solitaries o be en umbela. Herbes perennes, de fulles totes radicals.

1 { Aquenis amb estils plumosos, flors solitaries . . . . 2.
Aquenis amb estils becaruts . . . . 4.

2 { Foliols del involucre peciolats, semblants a les fulles, flors blanques o grogues . . . . A. Alpina.
Foliols del involucre assentats, no semblants a les fulles, planta molt pilosa, 3.

3 { Fulles amb 1-2 parells de foliols ovats, 2-3-fides, flors blanques per dintre y violades per fora . . . . A. vernalis.
Fulles 2-3-pinnatisectes, de segments dividits en lacinies linears, flors rojenques . . . . A. Pulsatilla.

4 { Involucre assentat, flors blanques en umbela, aquenis llisos. A. narcissiflora.
Involucre breument peciolat, flors grogues, solitaries o 2-3 en umbela, aquenis pubescents . . . . A. ranunculoides.
Involucre llargament peciolat, flors blanques, rosades o purpurines, solitaries; aquenis pubescents. . . . . A. nemorosa.

Anemone alpina.

12. = Anemóne Alpina L.

(*per la seva habitació.*)

Sinonimia.—Flor del vent; *cast.* flor del viento, viola blanca (la que te la flor d'aquest color.)

Rizoma ± groixut, cama de 1-4 dm., peluda, sedosa, fulles al principi peludes, després glabrescents, 3-pinnatisectes; fulletes de l'involucre *peciolades*, semblants a les fulles radicals; flors grans, dretes, solitaries, blanques o grogues y d'un violeta pàlid a fora; sèpals elíptics y *peluts*, aquenis oblongs, *pilosos*, amb l'estil llarg y plumós.

Geografia.—Boscos de Segalés, sitis herbosos de Nuria, al Peu de la Creu de'n Riba, roques de Coll de Jou = Puig de la Foixera, al S. de Ribas (Vay.), Vall d'Aràn, Roques d'Artiga de Viella (Llen.!); Salau, Montgarri (Bub.) — Mars-Jul.

Anemone vernalis.

13. = A. vernalis L.

(*per l'època de la seva florescencia.*)

Sinonimia. — *Cast.* eléboro falso, pulsatila.

Rizoma groixut y negrós, cama de o'5-1 dm., peluda, sedosa, fulles pubescents, *pinnatisectes*, amb 1-2-parells de foliols *ovats*, 2-3-fids.; fulletes de l'involucre *sentades*, multilaciniades, *no semblants* a les fulles; flors grans, dretes, solitaries, *blanques* per dins y *violàcies* de fora; sèpals elíptics, *pilosos, sedosos*; aquenis oblongs, *pilosos*, amb l'estil llarg y plumós.

Geografia. — Rasos de Peguera, piçarres del Puigmal y altures de Nuria. = Set Cases, Vilallonga (Isern!); La Toza, sobre Maranges (Vay.), Cambradases (Bub.); Vall d'Aràn, Pics de Saburedo, Montluda (Llen.!) = Maig-Jul.

Anemone Pulsatilla.

14. = A. Pulsatilla L.

(*de* pulsare, *agitar; aludint a la seva flor* penjada, *moguda pel vent.*)

Sinonimia. — *Cast.* pulsatila, flor del viento.

Rizoma groixut y negrós, cama de 1-3 dm., peluda, sedosa; fulles peludes, *2-3-pinnatisectes*, amb els derrers segments *linears*, fulletes de l'involucre *sentades*, multilaciniades; flors grans, solitaries, dretes y a la fi *penjades*, *vermelloses* o *violetes*; sèpals elíptics y *peluts* ± *recurvats a la meitat superior*; aquenis *oblongs*, *peluts* y amb l'estil llarg y plumós.

Geografia. — Rara als Pirineus Orientals, cap a la Llagone (Bub.), La Cerdanya (Gaut.); Camprodón, Set Cases (Amo), Port de Benasch (Lap., Gren.). — Maig-Juny.

Anemone narcissiflora.

15. = A. narcissiflora L.

(*per les flors umbelades com els narcissos.*)

Rizoma fibrós y *pardo*, cama de 1-4 dm., peluda; fulles *llargament peciolades, palmatisectes*, amb 3-5 segments *trifids* y *laciniats*; fulletes de l'involucre *sentades* y *semblants* a les fulles; flors *blanques* en número de 2-6, en *umbela*; sèpals y aquenis *glabres*, més del *doble* llargs que llur bec.

Geografia. — Punts alts de la Cerdanya (Vay.); Pirineus Orientals (Bolós Herb.), maciç de Madràs (Gaut.); Vall de Eyne (Lap., Gr. et G.); Port de Benasque (Zett.); Vall d'Aràn, a la vora de Bassibé (Trem. ex Pau), cc. al peu de l'allau d'Artiga de Viella (Llen.!). — Juny-Jul.

Anemone ranunculoides.

16. = A. ranunculoides L.

(*per l'aspecte de ranuncule.*)

Sinonimia. — Cast. ranillo, ranúnculo de bosque.

Rizoma prim, carnós, trencadiç, cama de 1-3 dm., prima y glabre; 1-2 fulles distants de la cama, *palmatisectes*, de 3-5 segments peciolats, inciso-dentats, fulletes de l'involucre *breument* peciolades, y semblants a les fulles; flors *grogues*, solitaries o 2-3 en umbela, pedúncol a la fi *recurvat*, sèpals ovats, *pubescents*; aquenis *pubescents, poc més llargs que llur bec.*

Geografia. — Bosc de Segalés. = Als Prats d'Olot (Bolós), Montseny (Salv. !), Platraver, Cim de Comanegre, vores del Fluvià, cap a les Preses (Vay.); al voltant de Vernet (Gaut.); boscos d'Artiga de Viella (Llen. !). — Mars-Abr.

Anemone nemorosa.

17. = A. nemorosa L.

(*de* nemus, nemoris, *el bosc*; *per la seva estació.*)

Sinonimia. — Rosella borda o silvestre; *cast.* anémone de los bosques, amapola silvestre, ranúnculo blanco.

Rizoma prim, carnós, trencadiç, cama 1-3 dm., prima, 1-2 fulles distants de la cama, *palmatisectes*, de 3-5 segments peciolats, inciso-dentats; fulletes de l'involucre *llargament* peciolades y semblants a les fulles; flors *blanques*, *rosades* o *purpurines*, solitaries, pedúncol a la fi *recurvat*, sèpals ovats, *glabres*; aquenis pubescents, *més del doble llargs que llur bec.*

Geografia.—Boscos y prades de Montseny cap a Santa Fé. = La Sellera (Cod. !); camí de Seba a Viladrau (Jov.); vores del Ter fins a Girona; Queralps y camí de Camprodón (Vay.); Collsacabra (Isern !); Prats d'Olot (Bolós); Sant Feliu de Pallerols (Salv.); Prats de Molló (Bub.). — Abr.-Maig.

Genre 4. - HEPÁTICA.

(Del grec ἡπατικός, referent al fetge; per la semblansa que tenen amb aquesta entranya els tres lòbuls de les fulles.)

Flors blavenques o blanc rosa; perigoni senzill de 6-9 sèpals petaloides generalment blavencs; involucre de tres foliols ovats, enters, assentats, molt acostats a la flor, figurant un calze; aquenis tomentosos, de bec curt, en capitol; fulles radicals coriacies, 3-lobades, persistents.

Anemone Hepatica.

18. = H. triloba Chaix.—Anemóne Hepática L.

(*pels tres lòbuls de la fulla.*) (1)

Sinonimia. — Herba fetgera o felera, viola de llop; *cast.* hierba del hígado, hierba de la Trinidad, hepática, trébol de prados; *it.* erba Trinità; *fr.* herbe du foie, herbe de la Trinité; *ang.* liver-leaf; *al.* Leberblume.

Geografia. — Als boscos del Montseny, Montserrat, Sant Llorens del Munt, Ubach, el Bergadà y Ribas. = Vich (Masf.); boscos y torrents de Nuria (Vay.).—Abr.-Jul.

Proprietats. — Avuy no té de bon tros l'us que tenía avans, ni la reputació. Se li atribuía la virtut de curar les obstruccions del fetge. No's confongui amb la pulmonaria o hepática (liquen), ni amb la *Marchantia polymorpha* (hepática).

(1) Grec τρίλοβος, de λοβός, que aquí significa la divisió de la fulla, com en el Ran. trilobus. Propriament es la ungla de la fulla de la rosa, aplicantse igualment a algunes entranyes com el fetge.

Genre 5. - ADÓNIS L.

(Nom mitològic de la planta que brotà de la sang d'Adonis, al ser ferit pel singlar.)

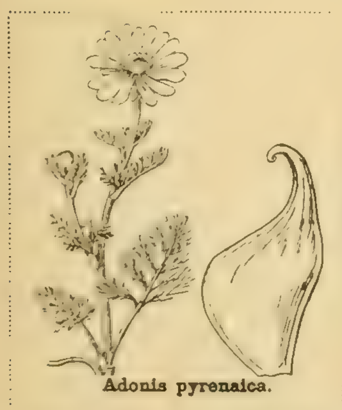
Flors rojes o grogues, grans, solitaries y terminals; perigoni doble, regular; calze de 5 sèpals petaloides; 3-9 pètals d'ungla plana, no nectarífera; aquenis nombrosos, arrugats, de bec curt, en espiga; herbes generalment anuals, de fulles alternes, dividides en lacinies linears.

1 { Anteres grogues, aquenis angulosos, de bec revoltat, plantes perennes. **A. pyrenaica.**
Anteres nigro-violacies, aquenis de bec recte, plantes anuals. . . . 2.

2 { Sèpals peluts, aplicats als pètals plans, aquenis de bec negròs, geperuts sota del bec y subdentats a la base del marge inferior . . . **A. flammea.**
Sèpals glabres. . . . . 3.

3 { Sèpals oberts, pètals cóncavos, aquenis amb la vora superior quasi recta y sense dent; bec unicolor . . . . **A. autumnalis.**
Sèpals aplicats als pètals plans . . . . 4.

4 { Pètals vermells o grocs, aquenis amb una dent a la base del marge inferior y dugues al de dalt, voltats d'una cresta transversal ± marcada sobre la base, bec unicolor . . . . , ... **A. aestivalis.**
Pètals d'un groc de sofre, aquenis més petits amb una dent a la base del marge superior, sense cresta transversal, bec bicolor . . **A. intermedia.**

Adonis pyrenaica.

19. = Adónis pyrenaica DC.

(*per la seva habitació.*)

Perenne, tronc de 1-3 dm., subpubescent; fulles 3-4 vegades ternades dividides en lacinies *linears*, les radicals grans, llargament peciolades; flors *grogues*, sèpals *glabres*, 10-12 pètals *trasovats*; anteres *grogues*; aquenis *subprismatics*, angulosos, pubescents, de bec llarg, *comprimit* y *revoltat*.

Geografia. — Timbes y barrancs al O. de Coma de Vaca, r.; altures de la Cerdanya, de Nuria a la Molina (Vay.), Cambradases, a la vora de Finestrelles y les valls d'Eyne, Llo y Planés (Rouy.); valls de la cadena fronteriça de Planés, Eyne, Nuria y Llo (Gaut.); valls d'Eyne y Llo; Carençà; sobre Castanessa, Bassibé (Bub.) — Juny-Jul.

Adonis flammea.

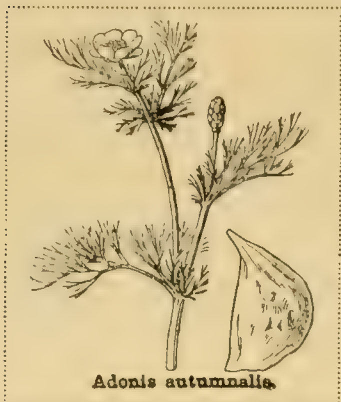
20. = A. flammea Jacq.
(*pel color de foch de les flors; de* flamma.)

Sinonimia. — *Cast.* cantárigas, rosa del diablo, relámpago.

Anual, tronc de 2-4 dm., fulles multífides, flors d'un *vermell viu* o rares vegades grogues; sèpals *peluts, aplicats* sobre'ls pètals, que son 3-5, *plans, estrets*; anteres negres, *violacies*; aquenis en espiga llarga, cilíndrica, clara, de bec *negrós*, inclinat sobre l'àngul intern, geperuts sota'l bec y *subdentats* a la base de la vora inferior.

— β ABORTIVA Gr. et G. — 3-5 pètals vermells, molt desiguals y ± aguts, sèpals glabres.

Geografia. — Camps de Tarrassa, cap a Olesa de Montserrat, r.; sembrats de Viloví, al Penadés, pujant fins a Sant Magí; Vallcebre y Ripoll. = Plana de Vich (Masf.); camps de Prats de Rey (Puigg.!, Puj. C.!); la Cerdanya (Vay.); generalment la β ABORTIVA Gr. et G. — Maig-Jul.

Adonis autumnalis.

21. = A. autumnalis L.
(*per allargarse la seva florescencia fins a la tardor.*)

Sinonimia. — Ull de perdiu, bulits; *cast.* adonis negro, gota de sangre, ojo de perdiz; prado de Murcia.

Anual, tronc de 2-4 dm., fulles multífides, flors d'un *vermell fosc*, sèpals *glabres, oberts*; 6-8 pètals *concavo-connivents* amb una taca negre a la base; anteres d'un *negre violat*, aquenis en espiga *oblonga, espessa*, bec dret, curt, *unicolor*, la vora superior quasi *recta, sense dent*.

Geografia. — Comú als sembrats, desde'l plà de Barcelona y el Penadés fins a la regió pirinenca = Sant Julià del Llor (Cod, !), Girona (Bub.). — Abril-Set.

Adonis æstivalis.

22. = Ad. aestivalis L.
(*perque la seva florescencia assoleix l'estiu.*)

Anual, tronc de 2-4 dm., fulles multífides, flors *vermelles*, rarament grogues, sèpals *glabres, aplicats* als pètals, que son 5-10 *oberts, plans*, d'un vermell clar o groc de llimona; anteres d'un negre viola, aquenis en espiga *oblongo-cilíndrica, espessa*, amb *una dent* a la base de la vora *inferior* y *dugues* a la *superior*, voltats d'una *cresta transversal* ± marcada sobre la base; bec dret, ascendent, *unicolor*.

— α MINIATA Jacq. — Pètals de color de mini.

— β FLAVA Vill. — Pètals grocs.

Geografia. — La α MINIATA Jacq. als sembrats de Ripoll; alt Bergadà, cap a Rebost y Coll de Pal; Menarguens, cap a Balaguer, r. = Olot (Bolós!); Camps de la Cerdanya (Vay.).

La β *flava* Vill., a Err, la Cerdanya (Vay., Gaut). — Abr.-Juny.

Adónis intermedia.

23. = Ad. intermedia Webb. et Berth. — A. citrina DC. — A. microcarpa DC. LÁM. 3. (*per la seva situació taxonómica, color de les flors y menor magnitut del fruit.*)

Anual, tronc de 7-15 cm., *ramificat desde la base*, fulles multífides, amb les lacinies *curtes* y *mucronades*; flors d'un *groc de sofre*, sèpals *glabres*, *aplicats* als pètals, que son plans, oblongs; anteres d'un negre viola; aquenis en espiga *oblonga*, *compacta*, *petits*, amb *una sola dent* a la base de la vora superior, *sense cresta* transversal, bec recte o subrecurvat, unicolor.

Geografia. — Comú als camps de Lleyda. = Als puigs y més amunt del cementiri a cada banda de la carretera de Tarragona (Blavia sub var. FLAVA DC. de l'AD. AESTIVALIS L.). Pera Costa, està emparentada amb l'A. CITRINA y la A. FLAMMEA, prenentse per una forma de l'A. AESTIVALIS. Se distingeix d'aquesta pels aquenis més petits, sense cresta transversal a la base, y el bec bicolor y no terminal. — Abr.-Juny.

Genre 6. - CERATOCÉPHALUS MOENCH.

(Del grec κέρας, ατος, banya, y κεφαλή, cap; pels aquenis terminats en bec falciforme.)

Flors grogues, perigoni doble, 5 sèpals cotonosos, 5 pètals amb ungla plana, nectarífera, aquenis amb dos geps a la base, allargats en bec falciforme, 5-6 vegades més llarg, *scapus* o cama de 3-10 cm., fulles laciniades, digitades, linears; planta blanquinosa, tomentosa.

Ceratocephalus falcatus.

24. = C. falcatus PERS.

(*pel aquenis falciformes; remarcantse el caràcter ja senyalat en el género.*)

Sinonimia. — *Cast.* ranillo (cf. n.º 16); rositas del campo, hierba centella.

Geografia. — Camps cultivats y fora de conreu; comú al fosso del Castell de Lleyda. = Camps de Sta. Coloma de Queralt (Salv.!); Prats de Rey (Puigg.!), cap a Calaf y altres indrets (Csta); Espluga de Francolí (Llenas!); Cardona y Serrateix (Puj. C.!); Espinaglosa, a la vora del Miracle (Marc.!), Tarragona (Gibert). — Maig-Juny.

Genre 7. - RANÚNCULUS L.

(Diminutiu de *rana*, la granota; aludint a les aigues estancades ahont viuen algunes especies (estació), y també a que algunes d'aquestes son veritables amfibies, e. c. el R. DIVERSIFOLIUS (1). Se correspòn amb BATRACHIUM, βατράχιον, qu'es la mateixa planta d'Hipòcrates y de Dioscòrides.)

Flors grogues, blanques o vermelloses; perigoni doble; 5 sèpals generalment, 5 pètals d'ungla plana, quasi sempre amb una escama o fosseta nectarífera; aquenis no geperuts a la base, acabats en bec curt y disposats en capítol: herbes de fulles alternes, sense estípules y a vegades aparentment estipulades per la porció lliure y terminal de les veines.

1 { Aquenis arrugats transversalment, pedúncols fructífers formant arc, flors blanques, pètals sense escama nectarífera; plantes aquátiques. . . 2.
Aquenis no arrugats transversalment, pedúncols erectes, plantes generalment terrestres . . . . 7.

2 { Fulles totes uniformes, de 3-5 lòbuls enters, pètals apenes més llargs que'l calze, amb l'ungla blanca, receptacle glabre, 20-30 aquenis subapiculats, **25. R. hederaceus.**
Fulles que van per sobre l'aigua, reniformes; les enfonzades, o be totes, dividides en segments capilars; pètals amb l'ungla groga . . . . . . 3.

3 { Fulles superiors que sobreneden (surants) y normalment reniformes . 4.
Fulles submergides, y normalment totes dividides en lacinies capilars . 5.

4 { Pedúncols tant o poc més llargs que les fulles; pètals 1-3 vegades més llargs que'l calze, estams més llargs que'ls pistils; receptacle hemisféric, erissat, **26. R. diversifolius.**
Pedúncols 2-6 vegades més llargs que les fulles, pètals una vegada més llargs que'l calze; estams més curts que'ls pistils; receptacle cònic, finament pelut . . . . **27. R. Baudotii.**

5 { Segments de les fulles llargs, quasi paralels; receptacle glabre, aquenis de bec curt. . . . . **28. R. fluitans.**
Segments de les fulles curts, divaricats; receptacle erissat. . . . . 6.

6 { Pedúncols 3-5 vegades més llargs que les fulles, segments foliars estesos en cèrcol; aquenis atenuats en bec sortit; receptacle globós, **29. R. faeniculaceus.**
Pedúncols no més llargs que la fulla mentres dura la floració; segments foliars estesos en tots sentits, aquenis subapiculats, receptacle ovoide; planta polimorfa . . . . **30. R. trichophyllus.**

---

(1) De cap manera's pot admetre lo que diu un insigne botànic contemporani, qui veu en la paraula el verb *colere, cultum*, habitar; la terminació de la veu genèrica es senzillament diminutiva; així *rapunculus* s'ha format de *rapum*, el nap: *colo, colere*, el tenim sí en *sepincola* (*viola*, var. de la *alba*); *alpicolum* (*Thalictrum*) y en altres.

7 Aquenis finament arrugats, de bec molt curt, en capítol oblong, flors petites, nombroses, d'un groc esmortuit; pètals sense escama nectarífera, 31. **R. sceleratus.**
Aquenis llisos o be tuberculosos, generalment en capítol globós . . . 8.

8 Flors blanques o rosades . . . . 9.
Flors grogues . . . . 14.

9 Fulles enteres, nervudes . . . . 10.
Fulles dividides . . . . 12.

10 Sèpals pilosos, fulles radicals ovato-cordiformes; pedúncols tomentosos, aquenis grossos, inflats, de bec recorvat . . . 32. **R. parnassifolius.**
Sèpals glabres, fulles radicals no ovato-cordiformes, pedúncols glabres o llanuts . . . . 11.

11 Pedúncols glabres, fulles radicals ovato-lanceolades, obtuses, peciolades, les caulinars amplexicaules, acuminades, tronc glabre, aquenis amb nervis prominents . . . . 33. **R. amplexicaulis.**
Pedúncols llanuts, fulles totes lanceolades, les caulinars sentades, tronc glabre a la base, aquenis llisos, o amb nervis poc marcats. 34. **R. pyrenaeus.**

12 Tronc d'aprop de 1 m., ramificat, multiflor; fulles grans, palmatisectes, de 3-7 segments trasovato-cuneiformes, receptacle pilós. 35. **R. aconitifolius.**
Tronc de 1-2 dm., freqüentment simple y uniflor; fulles petites, receptacle glabre. . . . . 13.

13 Fulles radicals ternatisectes, sèpals erissats, ferruginosos; aquenis alats a la part superior, bec recte . . . . 36. **R. glacialis.**
Fulles radicals cordiformes, 3-5-fides, sèpals glabres; aquenis no alats, bec recorvat . . . . 37. **R. alpestris.**

14 Fulles enteres o dentades . . . . 15.
Fulles dividides . . . . 19.

15 Pedúncols axilars, aquenis no carenats . . . . 16.
Pedúncols opositifolis, aquenis carenats. . . . . 17.

16 Fulles radicals escamiformes, la caulinar inferior gran, reniforme, festonada, flors petites . . . . 38. **R. Thora.**
Fulles totes lanceolato-linears, enteres, flors grans . 39. **R. gramineus.**

17 Plantes anuals, de 5-3o cm., fulles inferiors ovato-cordiformes, les mitjanes ovato-oblongues, les superiors lanceolades, flors molt petites, sèpals glabres, aquenis finament tuberculosos, de bec curt, 40. **R. ophioglossifolius.**
Plantes perennes, de més de 3o cm. . . . . 18.

18
- Fulles molt llargues, lanceolades, acuminades, les summergides cordiformes; pedúncols assolcats, flors grans, sèpals pilosos, aquenis comprimits, bec ample, curt. . . . . 41. R. Lingua.
- Fulles ovades o be oblongues, les superiors lanceolato-linears, no acuminades, pedúncols no assolcats, flors petites, sèpals pubescents, aquenis inflats, bec curt . . . . 42. R. Flammula.

19
- Plantes anuals, aquenis tuberculosos o espinosos . . . . 20.
- Plantes perennes, aquenis llisos. . . . . 23.

20
- Sèpals tombats, aquenis petits, caducs . . . . 21.
- Sèpals estesos, aquenis grans, persistents . . . . 22.

21
- Pètals apenes tant llargs com el calze, d'un grog pàlid, receptacle glabre, aquenis ab tubèrculs prominents . . . . 43. R. parviflorus.
- Pètals 1-2 vegades més llargs que'l calze, d'un grog viu, receptacle pilós, aquenis finament tuberculosos o llisos . . . . . 44. R. Sardóus.

22
- Tronc fistulós, fulles radicals cordiformes, 3-5-lobato-partides, pedúncols assolcats, aquenis tuberculoso-espinosos, bec ample, recorvat. 45. R. muricatus.
- Tronc plè, fulles radicals 3-partides, pedúncols no assolcats, aquenis generalment espinosos, bec linear-alesnat, quasi recte. . 46. R. arvensis.

23
- Pedúncols axilars, capitols fructífers ovoides o be oblongs . . . . 24.
- Pedúncols opositifolis, capitols fructífers globosos . . . . 25.

24
- Sèpals tombats, bec dels aquenis recorvat y tant llarg com el fruit, fulles radicals 3-partides o 3-sectes . . . . 47. R. Monspeliacus.
- Sèpals estesos, bec dels aquenis recte, y més curt que'l fruit, fulles radicals heteromorfes, ovato-dentades o en forma de vano. . 48. R. flabellatus.

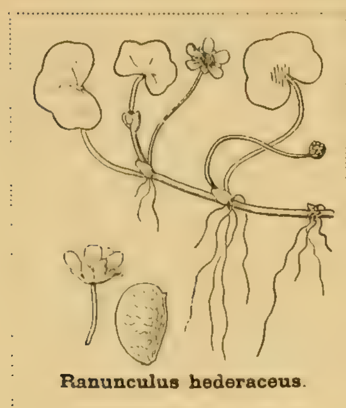
25
- Receptacle glabre, pedúncols rodons (*téretes*) . . . . 26.
- Receptacle pilós, pedúncols generalment estriats o assolcats . . . . 27.

26
- Plantes glabres, aquenis ventruts, pubescents, bec fortament recorvat, fulles radicals reniformes, les caulinars digitades, assentades. 49. R. auricomus.
- Plantes ± piloses, aquenis plano-comprimits, de bec poc recorvat, fulles radicals de contorn pentagonal . . . . 50. R. acer.

27
- Sèpals tombats, pilosos, rizoma bulbiforme, tronc assolcat, aquenis de bec curt, ample y ganxut . . . . 51. R. bulbosus.
- Sèpals estesos. 28.

28 Pedúncols rodons, sèpals pubescents, aquenis comprimits, de bec curt, recorvat y menys llarg que la tercera part del fruit, fulles pentagonals, tripartides . . . . 52. **R. montanus.**
Pedúncols estriats, sèpals pilosos, aquenis comprimits, de bec curt, ample, incorvat o quasi recte, fulles grans, 3-partides, amb les divisions amples, inciso-dentades . . . . 53. **R. macrophyllus.**
Pedúncols assolcats, sèpals pilosos. . . . . 29.

29 Tronc radicant amb llargs estolons, aquenis de bec poc recorvat, fulles ovades, pinnatisectes, amb 3 segments trilobats. . . . . . 54. **R. repens.**
Tronc dret, aquenis de bec circinat, fulles palmatisectes, amb 3-5 lòbuls incisodentats . . . . 55. **R. nemorosus.**

Ranunculus hederaceus.

Ranunculus aquatilis.

25. = R. hederaceus L. — R. asarifolius Diard.

(*per la forma de les fulles, que tenen alguna semblansa amb les de l'eura* (hedera) *o del* asarum.)

Perenne, de 1-3 dm., d'un vert clar, glabre, de tronc radicant, fulles *reniformes*, de 3-5 lòbuls *superficials*, enters y obtusos, llargament peciolades; estípules amb orelletes curtes; *flors molt petites*; pètals estrets, oblongo-cuneiformes, *iguals* als *sèpals* o *poc més llargs; blancs, inclosa l'ungla* (1); 5-10 estams; aquenis *obtusos*, glabres, breument apiculats; receptacle nu.

Rassa R. HOMOEOPHYLLUS Ten. — R. HEDERACEUS, var. CÆNOSUS Coss.

(Rouy, *Flore de Fr.* I. 60). — Troncs *surants* y més *robustes*; fulles *més grans*, de 5 lòbuls, a vegades *festonats*; aquenis *nombrosos* (40-60), de bec caduc y *circinat*.

Geografia. — Aiguamolls, recs y prats humits y arenosos : a la Cerdanya; Font de Puigalt, aprop de Cadaqués; sobre Rocabruna, Vilarnadal, Capmany (Vay.); molí d'Eyne (Lap.), abundant a la Cerdanya, aprop d'Angustrina (Bub.); Ceret (Gaut.) — La rassa HOMOEOPHYLLUS Ten. a les aigues del Baix Empurdà (Vay.). — Maig-Jul.

26. = R. diversifolius Gilib. — R. aquatilis L. et auct. plur.

(*de dos classes de fulles, y per la seva estació.*)

Perenne, de 1-3 dm., tronc robust, fistulós, *fulles ordinariament heteromorfes*; les que *neden, reniformes*, de 3-5 lòbuls ± fondos, llargament peciolades, les enfon-

(1) Prodr. de Wk. III, 906.

zades *dividides en segments capilars*; *pedúncols d'igual llargaria* o *poc més llargs que les fulles*; *flors grans*, pètals amplement *trasovats*, 1-3 vegades més llargs que'ls sèpals, que son *blancs y d'ungla groga*; estams *més llargs* que'ls pistils; aquenis nombrosos, grossos, de *bec molt curt*, receptacle *hemisfèric*, generalment *molt erissat*. Planta polimorfa.

Rassa R. TRIPHYLLUS Wallr. — Les fulles que suren *reniformes*, 3-partides o 3-sectes, de lòbuls *cuneiformes* subenters o bé escotats.

Geografia. — Aigues estancades y corrents; vores del Segre a la Cerdanya; estanys de Roses; torrents a la vora de Portlligat, de Cadaqués; basses y estanys de Vidreras y Sils. = Pla de Barcelona (Csta.); Olot (Vay.).

La planta per nosaltres observada pertany a la rassa R. TRIPHYLLUS Wallr.

Ranunculus Baudotii.

27. ▪ R. Baudotii Godr. — R. confusus Godr. auct. catal.

(*dedicada a* Baudot.)

Perenne, tronc de 1-6 dm., robust, fistulós; fulles normalment heteromorfes, les que *neden, reniformes*, de 3-5 lòbuls cuneiformes, llargament peciolades, les submergides multi-laciniades; pedúncols 2-6 vegades *més llargs que les fulles*; flors grans, pètals trasovats y cuneiformes, 1-2 vegades més llarcs que'l calze, *blancs* y d'ungla groga; estams *més curts* que'ls *pistils*; *aquenis petits*, en gran nombre, *inflats* al àpex, de bec curt; receptacle ovoido-cònic, finament pelut.

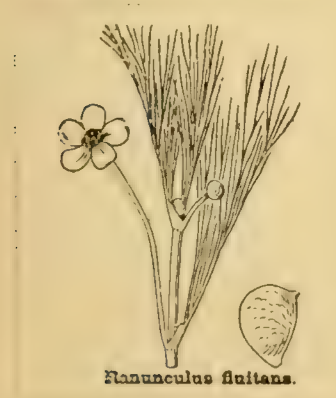
Subsp. R. EMPORITANUS Sen. et Pau (pro sp.)— Troncs breument *radicants*, estams més *llargs* que'ls pistils, aquenis *arrodonits* al àpex, bec curtíssim, receptacle pelut.

—α. FLUITANS G. et G.—*Aquàtica* y amb les fulles superiors reniformes, tripartides.

—β. SUBMERSUS G. et G. — *Aquàtica*, amb totes les fulles dividides en lacinies capilars.

—γ. TERRESTRIS G. et G.—*Terrestre* y amb totes les fulles dividides en lacinies curtes y gruixudetes.

Geografia.—Les tres, abundants a les aigues estancades y corrents y a les seves immediacions; a Castelló d'Empurias, Roses y Palau. = Plà del Llobregat (Vay.); al Bergadà (Puj. C.!); aigues corrents de Sant Climent; Vilartolí (Sen. !). — Maig.

Ranunculus fluitans.

28. = R. flúitans Lamk.

(*que sura o neda.*)

Perenne, tronc robust, molt llarg (fins a 5-6 m.); fulles totes dividides en segments capilars, *quasi paralels, atenuats al àpex;* estípules llargament adherents, les superiors amb orelles amples, pe-

dúncols gruixuts, que surten de l'aigua, tant llargs com les fulles; *flors grans*, 5-10 pètals trasovats, *doble llargs que'l calze*, amb l'ungla groga; aquenis rodons al àpex, bec curt; receptacle subglobós, *glabre*.

Geografia. — Aigues corrents : Perelada, aigues del Llobregat (Sen.!); Pir. Or., Pertús, Boulou, Empurdà, et alibi (Bub.); comuníssim al litoral del Rosselló (Gaut.); frontera d'Aragó (Losc.). — Abr.-Maig.

Ranunculus divaricatus.

29. = faeniculaceus Gilib. — R. divaricatus Schr.

(*per les fulles semblants a les del fonoll; o perque les lacinies s'estenen en cèrcols.*)

Perenne, de 1-5 dm., tronc prim y fràgil; fulles petites, *submergides, dividides en lacinies filiformes, curtes*, rígides y *esteses en cèrcol*, o de *contorn orbicular*; estípules sense orelletes; pedúncols *prims, assolcats*, y 3-5 vegades *més llargs que les fulles*; flors grans, de pètals amplement trasovats, 1-2 vegades més llargs que'ls sèpals, *blancs* y *d'ungla groga*; aquenis glabres o poc peluts, *atenuats en bec sortit; receptacle globulós, erissat.*

Geografia. — Basses y recs : Pedrafita (Puigg.!). — Maig.

Ranunculus trichophyllus.

30. = R. trichophyllus Chaix.

(*de* θρίξ, τριχός, *cabell, y* φυλλος, *forma adjectivada de* φύλλον, *fulla : de fulles capilars.*)

Perenne, de 1-3 dm., tronc poc robust, fistulós, *fulles ordinariament totes dividides* en *lacinies capilars*, esteses en tots sentits; *pedúncol no atenuat al àpex*, tot lo més *tan llarg com les fulles* en el moment de la floració; pètals trasovato-cuneiformes, de 1'5-2 vegades més llargs que'ls sèpals *blancs* y *d'ungla groga*; 5-15 estams més llargs que'ls pistils; aquenis *erissats* y *un poc aguts; receptacle ovoide-cònic, erissat;* planta molt polimorfa.

Geografia. — Aiguamolls, estanys y recs del litoral y de l'interior : Montcada; Camp de la Bota y Càn Tunis, aprop de Barcelona; Empurdà, aprop de Cadaqués. = Espluga de Francolí (Llen.!); Espunyola, cap a Berga (Puj. C. !); Vich (Masf.); Ripoll, la Cerdanya, y al estany de Puigcerdà (Vay.). — Primv.

Ranunculus sceleratus.

31. = R. sceleratus L.

(*que en llatí significa* perniciós, *aludint a les seves proprietats tòxiques.*)

Anual, tronc de 1-8 dm., dret, assolcat, fistulós; fulles lluentes; les radicals reniformes, de *3-5 lòbuls incisos, llargament peciolades*, les caulinars de *3 segments* 2-3-fids; pedúncols assolcats; *flors petites*, nombroses, d'un *grog pàlid*, brillants, pètals apenes més llargs que'ls sèpals, sense fosseta nectarífera; aquenis *molt petits* y *nombrosos*, finament estriats y de bec curt, en capítol oblong que sobressurt dels pètals.

Geografia. — Estanys, recs y aiguamolls: Castelló d'Empurias. = Rosas; estanys de Sils (Bub.); aigues de Furtià, Empurias, Cinclans, Castelló, Roses (Vay.); Sant Pere Pescador (Bolós, Llen.!). No sembla tan comú com indica Costa. — Maig-Sept.

Ranunculus parnassifolius.

32. = R. parnassifolius L.

(*per la semblansa de les fulles amb les de la* Parnassia). *Herba de mal grà.*

Perenne, tronc de 5-30 cm., simple o ± ramificat, *cotonós*, lo meteix que'l pedúncol y el marge de les fulles; les *radicals amplement ovato-cordiformes*, les caulinars *lanceolades*, amplexicaules; flors de 1-25, blanques, o lleugerament rosades, en umbela; sèpals peluts; aquenis en capítol globulós, *grossos, inflats, de cares llises* y *bec dilatat a la base* y *recorvat.*

Geografia. — Llicorelles y pedruscam dels Pirineus; comú cap al Puigmal, Finestrelles y demés altures de Nuria; Puigllançada y Coll de Pal, al Cadí. = Rasos de Peguera (Grau); Maladetta (Lap.) — Jul.-Ag.

Ranunculus amplexicaulis.

33. = R. amplexicaulis L.

(*per les fulles que per la base abracen el tronc.*)

Perenne, tronc de 1-3 dm., robust, simple o poc ramificat, *glabre*, lo meteix que'l pedúncol; fulles radicals *ovato-lanceolades*, glabres o amb alguns pèls llargs; enteres, *subcoriacies* y *peciolades*; les caulinars *lanceolades, amplexicaules*; flors *blanques*, grans, solitaries o poc nombroses, sèpals *glabres*; aquenis *inflats*, amb les cares *marcades* de nervis *sortits* y bec recorvat; receptacle cònic y un poc erissat.

Geografia. — Pastures elevades dels Pirineus Orientals y Centrals: sobre Coll de Jou; aprop de Font Romeu (Gaut.), Vall d'Eyne (Lap.); Prats alpins dels Pirineus Centrals cap a Bassibé (Comp.); ports de la Picada y de Benasch (DC. et botan. plur.); Ports de Pallars (Lap.); pastures de Pumero y Aiguamoix (Llen.!). — Juny-Jul.

Ranunculus pyrenæus.

34. = R. pyrenaeus L.

(*per la seva habitació.*)

Perenne, tronc de 1-3 dm., simple o poc ramifi-

cat, *glabre*, pedúncol cotonós o glabre; fulles *radicals lanceolades*, *glabres*, amb alguns pèls a la base; les superiors *linears* o *lanceolato-linears*, *sentades*; flors *blanques*, solitaries o poc nombroses; sèpals *glabres*; aquenis en capitol ovoide o subglobós, inflats, de cares llises o de nervis poc marcats, amb bec *curt* y *recorvat*.

— β. BUPLEURIFOLIUS DC. = R. BUPLEURIFOLIUS Lap. — Fulles lanceolades, tronc uniflor.

Subsp. R. PLANTAGINEUS DC. = R. PLANTAGINEUS All. — Tronc més robust, pauciflor, aquenis amb *nervis sortits*.

Subsp. R. ANGUSTIFOLIUS DC. — Fulles *lanceolato-linears* o *linears*; tronc prim uni-quadriflor; aquenis llisos, en capítol globulós; *pedúncols glabres*.

Geografia.—Pastures elevades dels Pirineus; la β. *bupleurifolius* DC. a Nuria cap a Finestrelles. = La subsp. *R. plantagineus* DC. a la Vall d'Aràn; congestes de Montluda y altres llocs elevats (Llen. !); altures de Noucreus (Ferr.!); Coll de la Marrana; Costabona, Morens (Vay.); Vall d'Aràn, aprop de Siat, a la vall del Juela, Penyablanca, Bassibé (Timb.).

La subsp. R. ANGUSTIFOLIUS DC. a Nuria, cap a Finestrelles = Montlluis, Gargantilla, esquerdes de Rojà, Costabona, (Vay.); Prats de Molló; Font Romeu (G. et G.); Pirineu Oriental (Rouy.). — Juny-Jul.

N. B. — Encara que G. et G. donen aquesta planta com especie distinta, compresa entre el R. AMPLEXICAULIS y el R. PYRENAEUS (*Flor. de Fr.* I, 29) y com a tal la dóna també Willk (*Prodr.* III, 916), Rouy la considera *subsp.* y Coste (*Flor. de Fr.* I, 23), com a mera varietat del R. PYRENAEUS. Per la nostra part podem afegir que a Finestrelles hem observat peus de pedúncols *glabres* y altres de *llanuts*, amb molts d'altres que semblaven establir el trànsit dels primers als segons.

Ranunculus aconitifolius.

35. = R. aconitifolius L. (1)

(*per la semblansa de les fulles amb les del* acònit.)

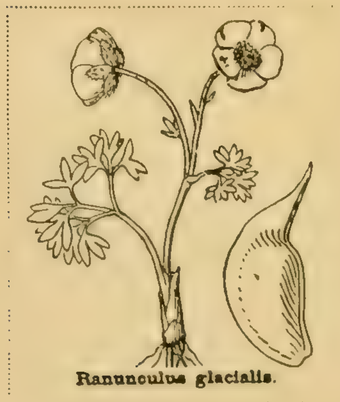
Perenne, tronc de 4-11 dm., flexuós, ramificat, esparramat; fulles *palmatisectes*, de 3-7 segments *trasovato-cuneiformes*, inciso-dentats; pedúncols y sèpals pubescents, flors *blanques*, pètals trasovats, aquenis en capítol globulós, inflats, glabres, de bec *recorvat*; receptacle pelut.

Rassa R. PLATANIFOLIUS DC. — Segments foliars llargament acuminats; pedúncols glabres, flors més grans.

Rassa R. INTERMEDIUS DC. — Fulles radicals tripartides, bracties linears, enteres; planta de menor talla.

Geografia. — Torrenteres, barrancs, boscos y prats humits del Pirineu : al Bergadà, al bosc de Segalés; torrents de Nuria = Morens (Vay.); Vall d'Aràn, Viella (Llen. !). — Jul.

La rassa PLATANIFOLIUS L. a Nuria. = Solaneta de Costabona amb el tipus (Vay.). La rassa INTERMEDIUS, al Clot de l'òs, apr. del pla de Beret y Marimanya, de la Vall d'Aràn (Llen. !).

Ranunculus glacialis.

36. = R. glacialis L.

(*per habitar o viure a la zona glacial.*)

Perenne, tronc de 8-12 cm., simple o ramificat, fulles radicals *ternatisectes*, de segments *tripar-*

(1) A la *Geografia de Catalunya* que s'està publicant, s'ha estampat, segurament per erro de compaginació, en lloc del gravat d'aquesta especie, el corresponent al R. PARNASSIFOLIUS L.

tits, peciolades, les caulinars sentades o breument peciolades; flors *blanques*, *rosades* o *purpurines*, en nombre de 1-5; sèpals *erissats*, *ferruginosos*, *persistents*; 5 pètals molt dilatats a l'àpex; fosseta nectarífera, circuida d'una *membrana hialina*; aquenis molt nombrosos, llisos, glabres, *alats* a la part superior, de bec *recte*.

Geografia. — Pedruscam de les altes montanyes pròxim a les congestes: Nuria, de Noufonts al naixement del Fresser (Salv. !); Vall de Carençá, cap a la collada de Noucreus (Vay., Gaut., Ferr. !); Vall d'Eyne (Bub., Gaut.); Renclusa de la Maladetta (Costa). — Jul.

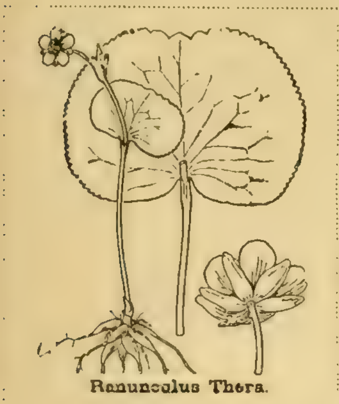

Ranunculus alpestris.

37. = R. alpestris L.

(*per analogía, se diu de la habitació o zona alpina o elevada.*)

Perenne, tronc de 5-10 cm., dret, y generalment simple; fulles radicals peciolades, *rotundo-cordiformes*, 3-5-*palmati-partides*, segments *inciso-festonats*, les caulinars *1-3 sentades*, linears o l'inferior trífida; flors *blanques*, en nombre de 1-3; sèpals glabres, pètals cordiformes; fosseta nectarífera *nua*; aquenis llisos y *glabres*, inflats, de bec *recorvat*.

Geografia. — Escletxes de les roques de les altes montanyes: Vall d'Eyne (Lap., G. et G.); montanya de Bassibé (Compñ.); Vall d'Aràn, roques del port de Benasque (Bub., Llen. !). — Juny-Jul.

Ranunculus Thora.

38. = R. Thora L.

(*probablement del grec* φθορά, *de* φθείρω, destrucció; *aludint a les seves proprietats estremadament mortíferes.*)

Sinonimia. — *Cast.* tósigo florido, tora, centella, rejalgar.

Perenne, d'arrels *tuberoses*, tronc de 1-2 dm., simple, glabre; fulles *radicals esquamiformes*, la caulinar inferior *gran*, *sentada*, *reniforme*, festonada, venoso-reticulada; les següents *ovades*, laciniades o enteres; flors petites, *grogues*, solitaries o geminades; sèpals glabres, 5 pètals poc més llargs que'l calze; fosseta *nua*; aquenis inflats, de bec *llarg* y *recorvat* al àpex.

Geografia. — Roques calices de les altes montanyes: al Bergadà, al bosc de Segalés (Grau, Bub., Puj. C. !); Pobla de Lillet (Costa), Coll de Jou (Vay.); Port de Benasch (Bub.); Artiga de Viella (Llen. !). — Juny-Jul.

Ranunculus gramineus.

39. = R. gramineus L.

(*del llatí* gramen, graminis, l'agram, *per la semblansa de les seves fulles, en quant a forma y nervació, a les de certes gramínies.*)

Perenne, de rizoma inflat, cabellut y fibres tuberoses; tronc de 1-4 dm., simple o ramificat; fulles totes lanceolato-linears, enteres, nerviades; flors *grogues*, *grans*, en nombre de 1-8, llargament *pedunculades*; sèpals glabres; pètals *triangulars cuneiformes*, una vegada més llargs que'l calze; *aquenis inflats*, *rugoso-costelluts*, de *bec curt* y un xic *arquejat*.

Var. LATIFOLIUS Csta. — Fulles radicals oblongo-lanceolades.

Geografia. — Pastures seques y montuoses de la regió mediterrania : comú a Montserrat, al Ubach, Sant Llorens del Munt y Montsant : Masgranada, sobre Ordal; Sant Magí de Brufaganya y varis punts de la Segarra, amb la variant LATIFOLIUS = Prats de Rey (Puigg. Herb. Costa). — Maig-Juny.

Ranunculus ophioglossifolius.

40. = R. ophioglossifolius Will.

(*de* ophioglossum, *la falguera anomenada* llengua de serp; *per la semblansa de les fulles amb les* frondes *de dita criptògama.*)

Anual, tronc de 1-3 dm., dret, ramificat, fistulós, *radicant als nusos inferiors*; fulles glabres, enteres o denticulades; les inferiors llargament *peciolades*, *ovato-cordiformes*; les mitjanes *elíptico-oblongues*, y les superiors *lanceolato-linears*, sentades; pedúncols *generalment* opositifolis; flors petites, d'un grog pàlid, llargament pedunculades; sèpals *glabres*, pètals *un poc més llargs que'l calze*; aquenis molt petits, *espurnejats* de *tubèrcols hialins*; bec molt curt.

Geografia. — Basses y estanyols de la regió mediterrania : abundant a Sils y Vidreras. = A l'Empurdà, Sant Feliu de Guíxols (Bub.); Capmany, Cantallops, Cap de Creus (Vay.); aigues estancades de Vilarnadal (Sen. !); Port-Vendres (Gaut.). = Maig.-Juny.

Ranunculus Lingua.

41. = R. Lingua L.

(*llatí* lingua, *llengüeta; fent segurament referencia a la forma de les seves fulles aeries.*)

Sinonimia. — *Fr.* grande douve ; *al.* grosser Hahnenfuss; *ang.* great spear-wort.

Perenne, estolonífera, tronc de 8-10 dm., dret, robust, ramificat y fistulós; fulles glabres, enteres o denticulades, les summergides *ovato-cordiformes*, les demés molt llargues, *lanceolato-acuminades*, *semi-amplexicaules*, dretes; pedúncols *assolcats*, opositifolis, llargs; flors grans, grogues; sèpals pilosos, pètals lluents; fosseta nectarífera amb una escama curta; aquenis nombrosos, en capítol globulós, *comprimits*, *carenats* amb un bec *ample*, *curt* y *persistent*.

Geografia. — En aigues estancades : Riuvell, entre Armentera y Empurias (Vay.!). - Juny.

Ranunculus Flammula.

42. = R. Flámmula L.

(*llatí* flàmmula, *la* bandereta; *alusió a les seves fulles ovades, sostingudes per llargs peciols, com banderetes.*)

Sinonimia : *cast.* flámula y apio de ranas; *fr.* petite douve; *al.* brennender Hahnenfuss; *ang.* lesser spear-wort.

Perenne, no *estolonífera,* tronc de 1-4 dm., ascendent o ajegut, radicant, ramificat, fistulós; fulles enteres o denticulades, les *inferiors ovades* o bé *oblongues,* llargament *peciolades,* les superiors lanceolato-linears, no *acuminades, subsessils;* pedúncols *estriats, oposítifolis, llargs;* flors petites, grogues; sèpals pubescents, pètals lluents, escama nectarífera molt curta; aquenis en capítol globulós, *inflats, llisos,* de *bec molt curt,* estret, un poc encorvat, *caduc.*

Geografia. — Prats pantanosos, recs y aiguamolls : a la Cerdanya, a Talltorta = Plà de la Pinya, aprop d'Olot; Capmany (Vay.); a la Vall d'Aràn, Bosost (Comp. in Hb. Cad.). — Jul.-Ag.

Ranunculus parviflorus.

43. = R. parviflórus L.

(*a imitació del llatí* multiflórus, *s'han format* grandiflorus, parviflorus, *etc. Vol dir de* flors petites.)

Anual, tronc de 1-4 dm., estès, difús, pilós; fulles blanament peludes, d'un vert esblaimat, les inferiors *orbicular-cordiformes,* lobato-festonades, les superiors *tripartides,* amb els *lòbuls trifids,* totes ± llargament peciolades; pedúncols *peluts,* estriats, opositifolis, 2-4 vegades més llargs que'l capítol; flors *petites,* d'un grog pàlid, sèpals reflexes, pètals apenes tan llargs com el calze, y freqüentment la *major part abortats;* receptacle glabre; aquenis poc nombrosos, *comprimits, cuberts de petits tubèrcols, terminats d'un pèl recorvat;* bec tres vegades més curt que'l fruit, ample a la base y recorvat.

Geografia. — Llocs frescos cultivats o incults : als prats de Mollet; vinyes de Tarrassa, boscos de l'Ubach, abundant aprop de la casa Vella y a la Font de la Portella. = Puigreig, Serrateix, Marlés, Sallent (Puj. C.); a les vores del Fluvià, cap a Besalú; Olot, al bosc de la Tosca, Dosquers y Esponella (Vay.). — Maig.

Ranunculus sardous.

44. = R. Sardóus Crantz. — R. Philonotis Retz.

(*llatí* Sardóus, *sard, de Cerdenya;* sardóa herba,

es l'herba sardonia *de Plini, que mata tot fent riure;* philónotis, *del grec* φίλος, amic *y* νοτίς, humitat, *planta que viu en llocs inundats.*)

Anual, tronc de 1-5 dm., dret, ramificat y + pilós; fulles peludes, d'un vert esblaimat, *trilobades* o *trisectes*, amb els segments inciso-dentats; pedúncols assolcats; *flors grans*, d'un *grog bonic*, *sèpals reflexes*, pètals *trasovato-cuneiformes*, 1-2 vegades més llargs que'l calze; *receptacle pelut*; aquenis nombrosos, petits, comprimits, *finament tuberculosos* y a vegades *llisos*; *bec curt y un poc encorvat.*

— δ. INTERMEDIUS Poir. — Planta glabre, aquenis tots o quasi tots llisos.

— ε. MEDITERRANEUS Griseb. — Planta ± pilosa, poc elevada, aquenis llisos y poc nombrosos.

Subsp. R. XATARTII Lap. — Planta de 10-15 cm., *pubescent*, flors més petites, pètals *una vegada més llargs* que'l calze, aquenis petits y tuberculosos per les dugues cares.

Subsp. R. TRILOBUS Desf. — Planta de 2-5 dm., *híspida*, pètals *poc més llargs* que'l calze, d'un grog pàlid; aquenis tuberculosos per les dugues cares.

Rassa R. RHŒDIFOLIUS DC. — Fulles trisectes, amb el segment del mig major y més llargament peciolat, tots tripartits.

Geografia.—Aiguamolls y camps humits : litoral de Barcelona, Camp de la Bota, Càn Tunis y la Farola; Prat de Llobregat y prats de Montcada, predominant la δ. INTERMEDIUS Poir. = Immediacions d'Olot (Vay.). — Primv.

La ε. MEDITERRANEUS Griseb, a Montcada, Prat de Llobregat, Sils et alibi.

La subsp. R. XATARTII Lap. als prats pantanosos de l'Estany de Palau, aprop de Castelló d'Empurias.

La subsp. R. TRILOBUS Desf. al litoral, Montcada, Mollet y Sils. = Cap a Sant Boy (Csta); Girona, la Selva (Vay.); Castelló d'Empurias, Sant Feliu de Guíxols, Palamós (Bub.); Cabanas, aprop de Figueras (Sen.); Prats de Molló (Gaut.).

La rassa RHŒDIFOLIUS DC., a Montcada y a Vidreras.

Ranunculus muricatus.

45. = R. muricatus L.

(murex, *com* tribulus, *significa en llatí els* abriulls *de ferre amb que mancaven la cavalleria;* muricatus *califica a varies plantes que presenten aquesta semblansa.*)

Sinonimia : cast. abrojos a cuatro.

Anual, tronc de 1-3 dm., difús, glabre; fulles *rotundo-cordiformes; 3-5-fides*, de divisions festonades, les superiors *llargament cuneiformes; pedúncols assolcats* y opositifolis; flors petites, grogues; *sèpals molt oberts, ± peluts; pètals més llargs que'l calze; receptacle glabrescent*; 6-12 aquenis *grossos, comprimits*, amb carena *ample* y *aguda*, y cares cubertes de *tubèrcols espinosos*, bec *ample, ensiforme*, recorvat y tant llarg com la meitat del fruit.

Geografia. — Prats humits : Montcada; Tarrassa; serra de l'Ubach; detràs del Guitart; comú a Vidreras = Plà de Barcelona (Csta); Empurias (Llen. !). — Mars-Maig.

Ranunculus arvensis.

46. = R. arvensis L.

(*de* arvum, *el* camp *conreuat, deriva el llatí* arvalis, *y els botànics han fet* arvensis *per analogía amb* hortensis, *venint de* hortus.)

Sinonimia : cast. gata rabiosa, hierba del amor, coronilla de la Virgen.

Anual, tronc de 2-4 dm., dret, ramificat, glabre o pubescent, fulles d'un vert pàlid, trisectes, de segments peciolats y 2-3-fids; *pedúncols no assolcats,* flors petites, d'un grog pàlid; sèpals oberts, peluts; pètals un ters més llargs que'l calze; receptacle hispid, 4-8 aquenis *grans, comprimits,* de cares erissades de *tubèrcols espinosos,* bec *recte,* linear-alesnat, *tant llarg* com la meitat del fruit.

Geografia. — Sembrats y terres cultivades : desde la costa a l'Urgell; comarca de Bages, al Bergadà y Guilleríes fins a la cordillera pirenaica. — Maig-Jul.

Ranunculus monspeliacus.

47. = R. monspeliacus L., non Asso.

(Mons Péssulum *es* Mompeller, *d'aquí* Monspessulanus, monspeliacus y monspeliensis.)

Perenne, de rizoma curt amb fibres *tuberoses* y *estolons filiformes;* tronc de 1-4 dm., dret, simple o ramificat; piloso-pubescent; fulles *virido-blanquinoses, sedoses,* quasi totes radicals, *tripartides* o *trisectes*; flors grans, grogues, poc nombroses; *sèpals reflexes,* peluts, sedosos, pètals trasovats; receptacle glabre; aquenis en capítol elíptic o bé oblong, comprimits, carenats, de bec *encorvat* y quasi *tan llarg com el fruit.*

Geografia. — Llocs secs incults : Prats y selves de Llagostera (Trem.; ex Pau); cap a Cadaqués (Trem., ex Vay.); Banyuls, Colliure (Bub.). = Abr.-Juny.

Ranunculus chaerophyllos.

48. = R. chaerophyllus L. — R. flabellatus Desf.

(*del llatí* flabellum, *el* vano *o* manxeta; *per la forma de les fulles primordials;* chaerophyllon *o* chaerephyllon χαιρέφυλλον *de* χαίρω, alegrarse, y φύλλον, fulla; *pel color vert bonic de les fulles.*)

Perenne, rizoma curt amb fibres *tuberoses* y altres *filiformes*; tronc de 1-3 dm., dret, simple o ramificat, pelut, sedós; fulles en sa majoría radicals, *piloso-sedoses, tripartides* o *bipinnatisectes,* de segments oblongs; pedúncols *no assolcats; flors grans,* grogues, poc nombroses; sèpals oberts,

peluts, pètals trasovats, el doble llarg dels sèpals; receptacle glabre; aquenis en capítol *oblong*, comprimits, carenats, de bec *quasi recte y més curt que'l fruit.*

Geografía. — Paratges herbosos y secs : prats de Vidreras, al baix Empurdà. = Cadaqués (Trem., ex Vay.). — Abr.-Maig.

Ranunculus auricomus.

49. = R. auricomus L.

(*del llatí* aurum, *or, y* coma, *cabellera; pel color grog daurat dels pètals.*)

Perenne, tronc de 1-3 dm., dret, ramificat, fistulós y glabrescent; fulles radicals llargament peciolades, *reniforme-orbiculars, festonades* o *trífides,* les caulinars *digitades, sentades,* pedúncols no assolcats; flors grogues, bastant grans, sèpals oberts, pubescents, pètals freqüentment en part abortats; receptacle glabre; aquenis *pubescents, ventruts,* de *bec recorvat,* igual al ters del fruit.

Geografía. — Paratges frescos y umbrosos de les altes montanyes : Nuria, Fontnegra, Coll de Pal. = Pic de Comanegra, sobre Monàs, Sant Amans, Nuria, Coll d'Eyne, la Cerdanya (Vay.); collet de Noucreus (Puj. J., Gaut.), vall d'Eyne (Bub.). — Jul.-Ag.

Ranunculus acris.

50. = R. acer L.

(acer, acris, acre, *es un adjectiu que guarda la forma* acris *pera'ls femenins; com que* ranúnculus *es un diminutiu masculí, li correspón la forma primera* acer (1), *que's tradueix per* funest, crudel.)

Perenne, tronc de 3-6 dm., dret, ramificat, fistulós, glabre o amb pèls aplicats; *fulles radicals pentagonals, palmatipartides, de 3-5 lòbuls inciso-dentats,* les superiors tripartides, lacinies linears; pedúncols rodons; flors mitjanes, grogues; sèpals oberts, peluts; pètals 1-2 vegades més llargs que'l calze; aquenis glabres, *comprimits,* de *bec recorvat,* més curt que la meitat del fruit.

Subsp. R. BORAEÁNUS Jord. — *Fulles radicals llargament peciolades, profondament palmati-partides,* amb les últimes divisions estretes, nombroses y separades.

Subsp. R. STEVENI Andr. — *Fulles radicals breument peciolades, menys profondament 3-5-partides,* divisions ovato-cuneiformes, separades.

Geografía. — Boscos, prats, vores de rius y camins : desde'l litoral al Pirineu; abunda a Montcada, Sant Llorens del Munt, falda y regió mitja del Montsey, Guilleríes, Menarguens, a les vores del Segre, Vall de Ribas; al Bergadà y Empurdà, predominant la subsp. R. BORAEÁNUS Jord.

La subsp. R. STEVENI a la vall de Ribas. = Queralps, Nuria (Vay.). — Juny-Jul.

(1) Que es tal com l'usa Rouy.

Ranunculus bulbosus.

51.=R. bulbosus L.

(*de bulbe o sebeta, pel seu rizoma globulós.*)

Sinonimia.— Cast. joyel de agua, hierba velluda, pata de gallina.

Perenne, de rizoma *bulbiforme*, acompanyat *d'arrels fibroses*, tronc de 2-6 dm., dret, pilós o pubescent, lo meteix que les fulles; fulles inferiors de contorn ovat, *trisectes, de segments tripartits*, inciso-dentats, sent el mitjá *marcadament peciolat;* pedúncols assolcats; flors bastant grans, d'un grog bonic; sèpals reflexes, peluts, *escama nectarifera* y *quasi tan ample com l'ungla;* aquenis *molt comprimits*, de *bec curt, ample, arquejat* y *molt més curt que la meitat del fruit.* Planta polimorfa.

Rassa R. BULBIFER Jord.—Rizoma gros, fulles grans, biternades, d'un vert clar, ordinariament amb taques violades.

Rassa R. ALBONAEVUS Jord.—Planta robusta, rizoma gros, deprimit, fulles ternades o biternades, tacades de blanc.

Subsp. R. ALEAE Wk.—Rizoma apenes bulbiforme, amb fibres grosses y llargament atenuades; pedúncols solament assolcats a la part superior.

Geografia.—Prats, boscos y llocs herbosos y montuosos de tot el país, desde'l litoral fins a la regió subalpina; la rassa BULBIFER, a Sant Fost aprop de Montcada; la ALBONAEVUS, a Sant Llorens del Munt, Tarrassa y altres punts del Vallés. La subsp. R. ALEAE WK. als prats de Nuria y Puigllançada.—Maig.-Jul.

Ranunculus montanus.

52.=R. montánus Willd.

(*per la seva habitació a la montanya.*)

Perenne, tronc de 5-25 cm., dret y quasi sempre uniflor; fulles radicals, de contorn *pentagonal, tripartides*, amb les divisions trasovades, inciso-dentades; la caulinar inferior *sentada*, 3-5-partida, en segments *linear-lanceolats;* pedúncol *arrodonit*; flors grans, grogues, sèpals *pubescents*; escama nectarífera *quasi nula*; receptacle pelut; aquenis comprimits, de bec *curt recorvat*, menys llarg que la tercera part del fruit.

—γ. GERANIFOLIUS Pourr.—Fulles radicals petites y breument peciolades, les caulinars nules o 1-2; l'inferior tripartida, en divisions linears; tronc de 6-15 cm.

Subsp. R. GOUANI Willd.— Fulles caulinars *2-3 amplexicaules, de 3-5 divisions trífides,* aquenis de bec *circinat*; plantes de 2-5 dm.

Geografia.—Pastures y llocs humits de les altes montanyes: Nuria, al Peu de Finestrelles, Fontnegra, Noucomes; Coll de Pal, la var. y la subsp.=Comabella (Ger.), Morens, La Toza, Coll de Jou, Coral, Camprodón (Vay.); Maladetta (Csta); Bielsa (Comp.); Vall d'Aràn, Port de Viella, Pumero, la subsp. (Llen. !).—Jul.

Ranunculus macrophyllus.

53. ▪ R. macrophyllus Desf.—R. palustris G. et G. — R. córsicus DC.

(*del grec* μακρός, gran, *y* φύλλον, fulla, *per les seves grans fulles radicals; se aludeix, ademés, a la seva estació, a les llacunes o llocs pantanosos, y a la seva habitació preferent a l'illa de Còrcega,* corsus *o* córsicus).

Perenne, rizoma amb fibres fasciculades, ± tuberoses; tronc de 3-5 dm., dret, ramificat, fistulós, poc fullós, erissat a la part inferior, lo meteix que'ls peciols; amb pels estesos; fulles peludes, les radicals *grans, pentagonal-orbiculars, tripartides*; de divisions amples, inciso-dentades, la del mig *trífida* y les laterals *bífides*; pedúncols *estriats*; flors grans, grogues; sèpals peluts, a la fí estesos o subreflexes; aquenis *comprimits*, de bec *curt*, *ample*, *incurvat*, o quasi recte.

Geografía. — Aiguamolls y llocs humits del litoral, probablement importat d'Argelia (Rouy, Flore de France, I, 100); especie espanyola argelina (Gaut., Flor. Pyr. Orient. 65); Balears (Ascherson, ex Wk. Prods. III, 935); Portvendres, r. r. (Gaut., Rouy); a la Provença y Rosselló (Coste). — Maig-Juny.

Ranunculus repens.

54. = R. repens L.

(*del llatí* repere, *arrossegarse, pel seu tronc radicant o arrossegadís*).

Sinonimia. — Botons d'or; *cast.* ranúnculo de prado.

Perenne, tronc de 2-5 dm., *radicant, estolonifer, ascendent*; fulles *ternades* o *pinnatisectes*, de segments amples, *trífids* o *tripartits*, inciso-dentats, el mitjà més *llargament peciolat*; pedúncols assolcats; flors grans, d'un grog bonic, a vegades dobles; sèpals *estesos*, *peluts*; escama nectarífera *obcordiforme, més estreta que l'ungla*; receptacle *pelut*; aquenis comprimits, de bec una mica *corvat*, igual a la tercera part del fruit.

Geografía. — Prats, vores de les corrents y llocs humits de tot el país, desde la costa fins al Pirineu.—Primv.

Ranunculus nemorosus

55. = R. nemorosus DC.

(*de* nemus, némoris, *el* bosc *o* selva; *aludint a la seva estació*).

Perenne, tronc de 2-5 dm., dret, y pelut com els pecíols; fulles *peludes*, les radicals *pentagonals, tripartides* o *trisectes*, de segments *2-3-partits*,

inciso-dentats; pedúncols *assolcats*; flors grans, grogues; sèpals estesos, *peluts*; receptacle *pelut*; aquenis *glabres*, comprimits, de bec *recurvato-circinat*, *més llarg que la tercera part del fruit*.

Rassa R. AUREUS Schl. — R. NEMOROSUS, var. PAUCIFLORUS DC. — R. TUBEROSUS Lap.; rassa GLABRATA sec. Pau. — Tronc quasi simple, *pauciflor*, *glabrescent*; lòbuls de les fulles radicals *ajuntats*; flors d'un grog d'or.

Rassa R. ALMANSII Jord. — Tronc ramificat, *multiflor*, *erissat*; lòbuls de les fulles radicals ± *separats*; flor d'un grog fosc.

Subsp. R. TIMBALI Mab. et Gaud. — Rizoma gros, curt y quasi horizontal; tronc y fulles pilosos, les basilars grans, reniforme-pentagonals; subtrisectes; amb els segments que's cubreixen per les vores; flors d'un grog de taronja.

Geografia.—Boscos umbrosos dels Pirineus: la rassa R. AUREUS al bosc de Segalés, aprop de Berga. = Ports de Benasque y de Salau, Montgarri (Bub.). La rassa R. ALMANSII a Nuria, llocs herbosos immediats al Salt del Aygua = Boscos de Ripoll, Ribas, Camprodón, Olot, Vidrà y Pirineus (Vay.); Vall d'Aràn, Viella (Llen. !).

— La subsp. R. TIMBALI Mab. et Gaud. = R. TUBEROSUS Lap. = R. LANUGINOSUS Benth., Amo, Csta. et AA. plur., non L. (Rouy, Flore de France I, 98), al bosc de Segalés (vidit Pau) (1); Setcases (Isern !); montanya de Cabrera (Sen. !).

56.= R. Luizetti Rouy.—R. parnassifolius × pyrenaeus Luiz.—R. parnassifolius L, var. angustifolius G. et G.

Tronc de 5-15 cm., glabre inferiorment, tomentós a la part superior, lo meteix que'ls pedúncols; 1-3 flors blanques, lleugerament rosades; fulles radicals *oblongo-lanceolades*; *llargament peciolades*, un poc *araneoses* pel anvers; les caulinars *lanceolades*, *subamplexicaules*.

Geografia. — Nuria, llocs pedregosos al peu de Finestrelles, 22 Jul. 1907, inter parentes legi. r. r. = Coll de Nuria (G. et G., Gaut.); Vall d'Eyne (Gaut. et Massot).

(1) Aquesta planta té manifestament el receptacle *pelut-erissat*, mentres que'l R. LANUGINOSUS L. el presenta *glabre* (G. et G., Flor. de Fran. I, 33; Coste, Flor. Franc., I, 29); ademés. segons Wk. (Prodr., III, 939) el R. LANUGINOSUS no es planta espanyola ni pirinenca. Efectivament no l'hi senyalen Gaut., Csta ni Rouy; ni la va veure Bub., qui ja suposa que se la confonía amb el R. NEMOROSUS DC. (Bub. Flor. Pyr. III, 787).

Genre 8. – FICARIA Dill.

(De *ficus*, per les seves arrels tuberoses comparades a *figuetes*).

Flors grans (2-3 cm. diàm.), solitaries, d'un grog brillant; pedúncols assolcats; 3 sèpals verdosos, pètals 6-12 trasovats, amb escama nectarífera; aquenis petits, en capítol globulós, pubescents, inflats y de bec curtíssim; herbes perennes, d'arrels fasciculades, *tuberoses*; tronc de 1-3 dm., estès, ramificat, glabre; fulles ovato-cordiformes, lluentes, enteres o superficialment sinuoso-dentades, amb llarg pecíol enveinador.

Ficaria ranunculoides.

57. = **F. ranunculoides Roth. — Ranunculus Ficaria L.**
(*del grec* ειδης, *de* εἶδος, forma*; per la semblansa amb un renoncle.*)

Sinonimia. — Herba de les morenes; *cast.* celidonia menor, hierba de las almorranas; *fr.* ficaire, éclairette; *al.* gemeine Feigwurz; *angl.* pilewort or lesser celandine; figwort.

Geografia. — Camps y boscos humits : Montcada, vores del Besós; Vidreras; Cadaqués; Sant Hilari. = Plà de Barcelona (Csta); Vich (Masf.); Olot (ex.); llocs frescos y argilosos de la regió infra-pirinenca (Vay.). — Maig-Jul.

Subsp. FIC. GRANDIFLORA Rob. — RANUNCULUS FICARIAEFORMIS Schultz. — Planta més robusta, fulles *més grans, groixudetes*, suborbiculars; flors de *3-5 cm.* de diàm., sèpals d'un blanc groguenc, escariosos; *aquenis erissats.*

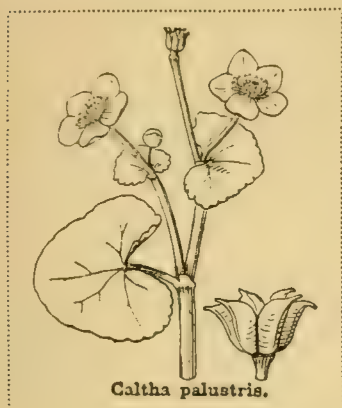
Llocs frescos y ombrívols : Collsacabra (Isern !, ex Csta); paratges humits d'Olot (Vay.). — Primv.

S'usa la planta tota; es verí acre, quan es tendra.

Genre 9. - CALTHA L.

(Del grec κάλαθος, *copa*; en llatí *viola groga* y *calèndula*; fent referencia aquí a la forma y color de la flor).

Flors grans, solitaries, 5 sèpals d'un grog d'or; pètals nuls; 5-10 folícols lliures, uniseriats, de bec curt, recte, divergent o ganxut, llevors biseriades: herbes perennes, glabres; tronc de 2-4 dm., ascendent, fistulós, assolcat, lluent; fulles cordato-reniformes, festonades, les inferiors llargament peciolades, les superiors assentades.

Caltha palustris.

58. = C. palustris L.

(*de* palus, *llacuna o estany; per la seva estació*).

Sinonimia.—Flor del mal d'ulls; *cast.* calta, centella palustre; *fr.* populage; *it.* farferugine; *al.* Sumpf-Dotterblume, Kuhblume; *angl.* marsh-marigold.

Geografia.—Prats humits, vores de riuets y rierols: la Cerdanya; Nuria, al peu del Santuari; Coll de Pal. = Als Pirineus; Olot; Castanessa y Bassibé (Csta); Vilallonga (Isern !).—Abr.-Ag.

Genre 10. - TROLLIUS L.

(Del alemany antic *trol-troddel*, globus; aludint a les seves flors globuloses o en forma de bola).

Flors d'un grog pàlid, grans, *globuloses*; 6-15 sèpals petaloides, caducs; *6-15 pètals molt petits, linears*; folícols *nombrosos, lliures, multiseriats*, de bec *curt* y *encorvat* : herbes perennes, d'arrel fibrosa; tronc de 1-5 dm., dret, glabre, simple o poc ramificat; fulles d'un vert fosc per l'anvers; *palmatisectes*, de segments *tripartits, inciso-dentats*, les inferiors *peciolades* y les caulinars *sentades*.

—β. NAPELLIFOLIUS Roep.—Fulles grans, de segments fondament tripartits, lòbuls divergents, inciso-aguts, flors llargament peciolades; planta de 3-6 dm.

Trollius europæus.

59. = Tr. europaeus L.
(*pertanyent a la flora d'Europa*).

Sinonimia.—Flor de S. Patllari; rovells d'ou; *fr.* boule d'or; *it.* paparia; *al.* Kugelranunkel, Trollblume; *angl.* globe flower.

Geografia. — Prats y pastures de montanya : Queralps, al peu de la font de la Ruira; camí de Nuria, al Salt del Aygua y tocant a la Creu de'n Riba; bosc de Segalés; rasos de Peguera. = Setcases (Ortega, Bub., Isern!, Carbó); Surroca y montanyes de Berga (Csta); Platraver (Vay.); Montgarrí (Bub.). — Jul.-Agost.

La β. NAPELLIFOLIUS Roep. — Pel camí de Queralps a Nuria.

Genre 11. – HELLÉBORUS L.

(Del grec ἐλλέβορος, qu'es el nom d'aquesta planta; llatí *ellěborus*). (1)

Flors verdoses, 5 sèpals subpetaloides, persistents; 5-10 pètals petits, tubulosos, subillabiats; 1-6 folícols uniseriats, coriacis, soldats per la base; inflats y arrugats transversalment; de bec alesnat; herbes perennes, de fulles radicals pedati-sectes, amb 7-11 segments oblongo-lanceolats.

1 { Tronc anual, nu fins a les branques; sense bracties; fulles radicals destruídes a l'hivern; pedades, amb 9-11 segments, doblement dentats; sèpals estesos, **60. H. víridis.**
Tronc perenne, amb moltes fulles sota les branques; de bracties ovato-enteres, fulles totes caulinars, de 7-11 segments dentats; sèpals drets, verts, amb les vores purpuries, planta pudenta. . . . . . **61. H. fetidus.**

Helleborus viridis.

60. = H. viridis L.

(*en llatí* vert; *alusió al color de les flors, particularment dels sèpals*).

Sinonimia. — Marxivols; baladre; *cast.* eléboro verde, verdegambre verde; hierba de ballesteros.

Tronc *anual*, de 3-5 dm., poc ramificat, *pauciflor, nu fins a les branques y sense bracties;* fulles 1-2 radicals, destruídes a l'hivern, *llargament peciolades*, de 9-11 segments, oblongs o lanceolats, *doblement dentades*; les superiors sentades, *palmatipartides*; sèpals verts o vermellosos, *estesos*, quasi plans; folícols oblongs, de bec recte, igual a la meitat del fruit; planta *inodora*.

Geografia. — Boscos umbrosos y frescals: Montseny, Sant Hilari, Montsolí; Ripoll, Ribas, Queralps, Nuria, Segalés y altres llocs del Bergadà. = Bach del mont. fins a Lladó (Vay.); Anglès, Amer, Vilaller (Salv.); Setcases (Isern !), — Febr.-Jul.

N. B. — Alguns fruits consten de 5-6 folícols en lloc dels 3 que senyala Wk.

Helleborus fœtidus.

61. = H. fetidus L.

(*per la seva mala olor*, planta pudenta).

Sinonimia. — Marxivols; *cast.* pie de grifo; *fr.* patte d'ours, pied-de-Griffon; *al.* stinkende Nieswurz; *angl.* Setterwort, bear's foot, stinking hellebore.

Tronc *persistent durant l'hivern*, de 4-8 dm., robust, ramificat, *multiflor*, nu a la *base* y molt fullós sota les branques, amb bracties ovades, enteres; fulles totes caulinars, de 7-11 segments lanceolats, dentades; sèpals verts, vorejats de porpra, *drets, connivents, còncavos*; folícols oblongs, de bec recte, igual a la meitat del fruit; planta *pudenta*.

Geografia. — Rives, boscos y torrenteres: al Vallés; al Penadés; comarca de Bages; Berga, Bagà, Ribas, Queralps, Nuria; Sant Hilari, et alibi... Dec. — Mars.

(1) Alguns veuen en aquesta paraula una composició d'un verb y un nom, que interpreten: *pastura mortifera*; lo qual ens sembla un poc arbitrari.

Genre 12. — ISOPYRUM L.

(Del grec ἴσος, *igual*, y πυρός, *blat*, (1) per la semblansa dels folicols amb els grans del blat. Diosc. designa amb aquest nom ἰσόπυρον una fumariacia).

Flors blanques, *5 sèpals petaloides*, caducs; 5 pètals molt petits *en forma de corn*; *1-3 folicols ovoide-comprimits*; de bec recte y *més curt que'l fruit*: herba perenne, d'arrels fasciculato-fibroses, tronc de 15-25 cm., dret, prim, simple o poc ramificat, nu a la base; fulles primes, glauques, peciolades, biternades, de foliols 2-3-lobs; pedúncols filiformes, *bracteolats*, uniflors.

Isopyrum thalictroides.

62. = I. thalictroides L.

(*per la semblansa de les fulles amb les del* thalictrum).

Geografía.—Boscos humits y umbrosos: Olot; llocs pedregosos y ombrívols de Font Muixina (Vay.!, Bolós, in Hb. Cad.!); montanya de Ceret (Gaut.). — Abr.

---

(1) No creyem que's pugui admetre lo que afirmen varis distingits botànics, segons els quals aquest *pyrum* de *Isopyrum*, derivaría de πῦρ, πυρός, *foc*, aludint a la sabor acre, *cremant*, de les llevors; puig aleshores tindríem que *Phagopyrum!* (no *Fagopyrum*), el *fajol* (en cast. *trigo* sarraceno), nom que amb seguretat ha rebut per la gran semblansa del seu fruit amb les *glans* trígones del *faig*, deuría també sa denominació a les propietats *càustiques* de ses llevors, quan res d'això s'observa en el pa resultant de la seva farina.

Lo mes singular del cas es que un mateix autor tradueix per πῦρ, *foc*, el *pyrum* d'*Isopyrum*, y per πυρός, *blat*, el de *Phagopyrum*.

Genre 13. - GARIDELLA Tourn.

(Dedicada per Tournefort a Pere *Garidel*, metge de Aix a la Provensa). (1)

Flors blanquinoses o vermelloses, solitaries y llargament pedunculades, 5 sèpals petaloides, caducs, 5 pètals tubuloso-billabiats, amb el llabi exterior bífid, la meitat més llargs que'l calze; 2-3 folícols soldats a la meitat inferior, mucronats: herba anual, tronc de 3-4 dm., dret, acanalat, simple o ramificat, fulles inferiors bipinnatisectes, les superiors pinnatisectes, de segments lineals alesnats.

Garidella Nigellastrum.

63. G. Nigellastrum L.—Nigella Garidelli MOGGRIDE.

(*per la seva afinitat amb la* Nigella, *com si diguessim falsa* nigella, *o aranyes*). (2)

Geografia. — Camps y terres cultivades de la regió de l'olivera; comú als cultius immediats a Gardeny y altres dels voltants de Lleyda. = Garriga de Gerb (Comp.). — Maig-Juny.

(1) Es l'A. d'una historia ilustrada de plantes de la Provensa, 1719.

(2) *Nigellastrum*, se forma de *Nigella*, y el sufixe *astrum*, qu'entranya una idea despectiva. Com de *olea*, olivera, deriva *oleastrum*, o be *oleaster*, qu'es l'ullastre, o siga olivera borda (*acebuche* en castellà).

Genre 14. - NIGELLA L.

(Diminutiu de *niger*, negre; es a dir, *negrós*, color de les llevors). (1)

Flors blavenques, rarament blanques, solitaries, 5 sèpals petaloides, 5-8 pètals diminuts, molt més petits que'l calze, tubuloso-billabiats; 5-10 folícols soldats fins a l'àpex, llargament becaruts, llevors trígones; fulles bipinnatisectes o multífides, de lacinies linears; plantes anuals.

I	Flors voltades d'un involucre semblant a les fulles, anteres mútiques, folícols llisos, càpsula globulosa	**64 N. damascena.**
	Flors sense involucre, anteres apiculades, folícols amb tres nervis sortits, càpsula angulosa	**65 N. gallica Jord.**

Nigella damascena.

64. = N. damascena L.

(*nom geogràfic : de Damasc*).

Sinonimia.—Estrelleta de camp; *cast.* arañuela, ajenuz, neguilla; *fr.* nigelle, boutet; *it.* anigella, damigella; *al.* schwarz Kummel; *angl.* nigella.

Tronc de 2-4 dm., dret, angulós, simple o ramificat, *fulles multífides*, de divisions linears agudes; *involucre semblant a les fulles*, flors grans, sèpals d'un blau pàlid, ovato-lanceolats, *anteres mútiques*, càpsula *llisa*, *globulosa*, llevors *arrugades* transversalment.

—β. MINOR Boiss.—Planta de 1-2 dm., flors més petites, d'un blau més fosc, lòbuls de l'involucre més curts.

Geografía.— Paratges herbosos del litoral y de l'interior : Castelldefels, Montcada, al Vallés; Gelida, Viloví del Penadés.=S'interna fins a Berga (Csta) y Sagaró (Vay.).—Maig-Juny. La β. MINOR Boiss., bastant comú amb el tipus.

Nigella gallica.

65. = N. gallica Jord., var. divaricata Brand., non Beaupré.—N. divaricata Beaupré.— N. arvensis auct. hisp. (non L.).

(*de* gallicus, *de la Fransa*).

Tronc de 2-4 dm., dret, acanalat, aspre, ramificat, amb les rames divaricato-ascendents, *fulles bipinnatisectes*, de segments linears o *espatulats*, curts, sense *involucre*, flors relativament petites, sèpals d'un blau pàlid, amplement ovats, *anteres apiculades*, càpsula *subrugosa*, *acampanada*, *angulosa*; llevors *llises*.

Geografía.—Terres cultivades de quasi tot el país : comú a Mollet y altres punts del Vallés; Igualada; a l'Urgell, Manresa y al Plà de Bages; Bagà, Pobla de Lillet, Castellar d'en Huch, Ribas et alibi.=Empurias, Cabanas (Sen., sub N. INTERMEDIA Rouy et Fouc.).—Juny-Ag.

(1) El nom grec d'aquesta planta es μελάνθιον, de μέλας, *negre*, y ἄνθιον, *floreta*; aludint al color blau marí dels seus petits pètals. En hebreu es *gith*, d'ahont Desfontaines formà *Githago* (*Agrostemma*), la *niella*, nominació que designa igualment la *nigella*.

Genre 15. - AQUILEGIA L.

(Forma llatina femenina del neutre *Aquilegium*, la *cisterna*; aludint als vasos que formen els pètals). (1)

Flors generalment blaves o violades; 5 sèpals petaloides, ovato-lanceolats, caducs, 5 pètals en forma de *paperina*; esperonats, grans; 5 folícols soldats per la base, becaruts; fulles biternades o ternades, amb els foliols ovato-cuneiformes, inciso-festonats; herbes perennes.

1 { Esperons prims, rectes, pètals arrodonits al àpex; estams més curts que'ls pètals, folícols petits (12-15 mm); fulles petites, ternades o biternades, **66. A. pyrenaica.**
  { Esperons groixudets, ganxuts al àpex, pètals truncats 2

2 { Flors d'un blau viu, estams més llargs que'ls pètals; fulles pubescents pel revers, foliols amples (3-4 cm.); planta de 2-3 dm., no viscosa, **97. A. vulgaris.**
  { Flor d'un blau pàlid, estams més curts que'ls pètals; fulles molt pubescent-glanduloses per les dugues cares; planta de 2-3 dm., viscosa, **68. A. Kitaibelii.**

Aquilegia pyrenaica.

66. - Aq. pyrenaica DC.

(*per la preferent habitació als Pirineus*).

Tronc de 1-3 dm., molt *prim*, subafil, 1-3 flor, fulles petites, amb els foliols ± profondament festonats, o enters; flors *grans*, blaves, sèpals ovats, pètals amb el *llim rodó* y *quasi tan llarg com l'esperó prim* y *dret*; estams més curts que'l llim; folícols petits (12-15 mm.), tomentosos.

Geografia. — Roques y pedruscam de la regió alpina pirinenca: a la Vall d'Aràn (Isern!); Ports de Benasch y de Salau (Bub.); Mall de l'Artiga r. r. (Llen.!); petit turó de Sant Joan de Ventalló (Timb.); Coll de Jou, a la Cerdanya; Montlluis, entre Eyne y Llo (Gaut.) — Juny-Jul.

---

(1) *Aquilegia*, pertany, per la seva formació, a lo que s'en diu *nou llatí* o *neologisme*, com tants d'altres noms científics.

Aquilegia vulgaris.

67. = A. vulgaris L.

(*per ser molt comuna*).

Sinonimia.—Aucellets, corns, perfet amor; *cast.* aguileña, pajaritas, manto real; *it.* amor nascosto; *fr.* ancolie, manteau royal, bonne femme, gant de Notre-Dame; *al.* Aglei, Akelei; *angl.* columbine.

Tronc de 3-9 dm., dret, pubescent, ramificat superiorment; fulles *verdes per l'anvers*, y *glauques* y *tomentoses pel revers*, les inferiors llargament peciolades, amb els foliols inciso-festonats y les superiors sentades amb els foliols tot sovint enters; flors per lo comú blaves, grans, llargament pedunculades, en panotxa clara, cap-baixes avans de l'antesis; sèpals ovato-lanceolats; llim dels pètals truncat, tan o més llarg que *l'esperó cargolat a l'àpex*; estams *poc més llargs* que'l llim; filaments estèrils *obtusos*; folícols *grans*, ventruts, tomentosos.

Geografia. — Boscos, torrents y prats ombrívols de quasi tot el país: al Vallés, Montserrat y part de la Segarra; a l'Ubach, Montseny, Ribas. = Vich (Masf.), Queralps (Vay.); comuníssima als Pirineus fins a la regió alpina inferior (Gaut.). — Abr.-Jul.

Aquilegia Kitaibelii.

68. = A. Kitaibelii Schott, β. minor Rouy. — A. hirsutissima Timb. — A. vulgaris L. δ hirsutissima Lap.

(*dedicada a Kitaibel, botànic húngar; s'aludeix amb més o menys propietat, al* toment *que la recubreix*).

Tronc de 1-2 dm., abundantment pubescent-viscós; fulles *petites*, quasi totes radicals, les caulinars molt reduides, enteres o amb 2-3 divisions molt petites y estretament linears, totes *molt pubescent glanduloses per les dugues cares*; flors *grans*, d'un blau pàlid; *llim truncat* igual o *més curt* que *l'esperó gros* y *cargolat*; estams *més curts* que'l llim; filaments estèrils *aguts*, folícols *petits*, tomentosos.

Geografia. — Roques calcaries dels Pirineus: Nuria, Carençà, Coma de Vaca (Vay.); Font de Comptes (Gaut.). — Jul.

N. B. — Ni Bub. ni Gaut., Rouy ni altres citen als Pirineus la A. ALPINA L., referida a Costabona per Compy. y a la Vall d'Eyne per Lap.

A N.ª Sra. del Mont y a altres llocs se troba, sec. Vay., la A. VISCOSA Gou., considerada per Rouy y altres com una forma pubescent-glandulosa de la A. VULGARIS.

Genre 16. - DELPHINIUM L.

(De δελφίνιον dimin. de δελφίς, el *dofí*, qu'es el nom grec de la planta, en Dioscòrides; per la semblansa del sèpal superior amb dit cetaci; altres hi veuen el dit polze del peu de la alosa).

Flors blaves, rosades o blanques, en raim bracteolat; 5 sèpals petaloides, caducs, desiguals, el superior esperonat; 4 pètals, els 2 superiors prolongats en esperó inclòs al calze; els laterals nuls o petits, no esperonats; folícols lliures, verticilats y sentats; de bec curt; llevors cobertes de escametes.

1 { Pètals soldats, 1 folícol. 2
Pètals lliures, 3-5 folícols. 3

2 { Bracties totes senzilles, linears, o les del pedicel inferior 3-5-partides, raims curts, pauciflors, llevors grises, recobertes de làmines transverses formades d'escames. . . . . 69 **D. pubescens.**
Bracties dels pedicels inferiors 2-7-sectes, raims llargs, multiflors, llevors negroses, recobertes de làmines transverses, contigües y ondulades, 70 **D. Ajácis.**

3 { Fulles multífides, raims curts, llevors fortament umbilicades, 71 **D. peregrinum.**
Fulles palmades o palmatisectes, raims llargs, llevors no umbilicades. 4

4 { Fulles palmades, bracties insertes a la base del pedicel; pètals inferiors glabres, amb el llim trasovato-cuneiforme; llevors grosses, alveolades, 72 **D. Staphisagria.**
Fulles palmatisectes, 2 bracties linears al àpex del pedicel; pètals inferiors barbuts, bífids, llevors petites, plicato-rugoses . . . 73 **D. elatum.**

Delphinium pubescens.

69. = Delph. pubescens DC.

(*pel seu tronc tomentós*).

Sinonimia.—Pelicans; *cast.* espuela de las mieses; pie de alondra.

Anual, tronc de 1-3 dm., prim, de branques esteses, *pubescent*; fulles multífides, de divisions linears, curtes; bracties *totes simples*, linears, més *curtes que'ls pedicels*; flors d'un blau pàlid o blanquinoses; raim *curt*, *pauciflor*; esperó llarg; pètals *soldats*; un sol *folícol*, *pubescent*; llevors *grises*, amb làmines transverses formades de *petites escames*.

Rassa D. LOSCOSII Rouy.—Bracties dels pedicels inferiors *3-5 partides*, raim més llarg; flors d'un blau *més fosc*; esperó més curt, llevors *rojenques*, cubertes de làmines contigües, no esquamoses.

Geografia. — Camps y terres cultivades : al Vallès occidental; Sant Llorens del Munt; Bages, cap a Manresa; la Segarra; Igualada; a l'Urgell, Torrelomeo; predominant la rassa D. Loscosii Rouy. — D. Loscosii Csta. = al Plà de Vich (Vay., Masf.). — Juny-Ag.

Delphinium Ajacis.

70. = D. Ajácis L.

(*genitiu del nom propi greco-llatí* Ajax, — *literal ment, el* que cura — *que aquesta especie recorda en memoria dels heroes grecs*).

Sinonimia. — *Espuela* de cavaller; *cast.* espuela de galán, de caballero o de enamorado; *fr.* pied d'alouette; *it.* fior-cappuccio, Calcatrippa; *al.* Rittersporn; *angl.* larkspur.

Anual, tronc de 5-9 dm., *robust*, per regla general pubescent, poc ramificat, de rames dretes, fulles multífides, de divisions linears estretes y llargues en les superiors; amples y curtes en les inferiors; *bracties dels pedicels inferiors* 2-3-sectes, per lo menys *tan llargues* com els *pedicels*; flors blaves, rosades o blanques, en raims *allargats*, furnits; pètals *soldats*; esperó tan llarg com la flor; 1 *folícol pubescent*, dret, més curt que'l pedicel; llevors *negroses*, amb arrugues transverses *contigües*, *ondulades*, no escamoses.

Geografia. — Terres de cultiu : algunes vegades als voltants de Tarrassa y altres llocs dels Vallès, probablemeut procedent de jardins ahont s'hi cultiva junt amb el D. ORIENTALE Gay. = Subespontani a Girona y Sant Feliu de Guíxols (Vay.); boscos de Viella (Llen.!). — Estiu.

Delphinium peregrinum.

71. = D. peregrinum L. — Rassa D. verdunense Balb. — D. cardiopetalum DC.

(*el primer nom fa referencia a la seva extensa aria de dispersió; el segón a una localitat francesa y l'altre a la figura* cordiforme *dels pètals laterals.*)

Anual, tronc de 2-3 dm., finament pubescent, de rames dretes; fulles inferiors 1-2 vegades trífides, amb les divisions linears; les superiors linears, enteres; flors d'un *blau fosc*; en raims curts més o menos espessos; esperó més llarg que la flor; llim del pètals *laterals* en *forma de cor*; unes 3 vegades més llarg que l'ungla; folícols a la fi *glabres*; llevors *rodones*, *petites*, *esquamoses*, fortament *umbilicades*.

Geografia. — Camps y terres cultivades : Comú al Vallès, Igualada, la Segarra, al Urgell, a Bages, Berga, Bagà, Pobla de Lillet, Castellar d'en Huch; Ribas, Empurdà et alibi. = Vich (Masf.); camps de Queralps; Girona (Vay.). — Juny-Set.

Delphinium Staphisagria

72. = D. Staphisagria L.

(*de* σταφίς, raim sec, *y* ἄγριος, silvestre; *que significa pansa de montanya; fent referencia* a *la forma que presenta l'inflorescencia y les fulles fetes com el cep silvestre.*)

Sinonimia. — Paparra, herba de polls o matapolls; *cast.* albarraz, hierba piojera o piojenta, mata piojo, estafisagria; *angl.* stavesacre (1); *al.* Lause-Rittersporn.

Anual, tronc de 5-12 dm., *pubescent,* amb alguns *llargs pels blancs,* fulles palmades, amb 5-9 lòbuls incisos o enters a les fulles superiors; bracties insertes a la *meitat inferior del pedicel*; flors blaves, grans, en raim *llarg, clar y pelut*; esperó del sèpal superior molt *curt, obtùs, bífid*; pètals *lliures,* els dos inferiors glabres, de llim *trasovato-cuneiforme, atenuats en ungla*; 3-5 folícols *ventruts, peluts*; llevors grosses, poc nombroses, alveolades.

Geografia. — Marges dels camps y garrigues de la regió mediterrania. = Espontania alguna vegada (Csta); Menorca, Algendar (Rodr.). — Maig.

Les llevors contenen 4 alcaloides : es irritant, d'us molt arriscat a l'interior.

Delphinium elatum.

73. = D. elátum L. γ. montanum DC.

(*del llatí* elatus, alt *y* dret, *per la forma del seu tronc.*)

Perenne, tronc de 1-2 m. robust; fulles palmati-sectes, de 5-7 lòbuls trífids, inciso-dentats; de lacinies lanceolades. *2 bracties* al *àpex del pedicel*; flors blaves, tacades de blanc, formant raims llargs y clars; sèpals molt pubescents, pètals *lliures,* l'inferior *bífid, barbut*; 3-5 folícols *pubescents*; llevors petites, nombroses, *plicato-rugoses.*

Geografia.— Prats de les altes montanyes : Montcau de Sant Llorens del Munt, al peu de la Font d'Estenalles (Font!, Sallent!, Cad. = Coma d'Orri, cap a Setcases (Cuffi); al lloc anomenat Plà de Morens (Bub.); Vall d'Eyne (Lap., Bub. Hb. Bolós); vessant francesa de la Vall d'Eyne, a la Roca de l'àguila, y espanyola (Gaut.). — Jul.-Ag.

Pel maig de 1895 cullírem al terraplè de la vía ferria a Montcada el D. HISPANICUM, WK., que creyem accidental. Es molt probable al sur de la provincia de Tarragona.

(1) Molts noms estrangers de plantes no son altra cosa que les alteracions dels noms llatins o greco-llatins, y es curiós l'estudi d'aquestes transformacions que tenen per principal causa una etimología *popular.*

Genre 17. - ACONÍTUM L.

(Del llatí *aconitum*, amb la *i* llarga; grec ἀκόνιτον, que fan derivar de ἀκόνη, *pedra* o *cot*, aludintse a la seva estació predilecta, com son els llocs pedregosos.) (1).

Flors blaves o grogues, rares vegades blanques; 5 sèpals petaloides (el superior en forma de casco, els dos laterals orbiculars, y els dos inferiors oblongs); 5 pètals molt irregulars, els 2 de dalt d'ungla llarga y filiforme, terminats en cucurutxo recorvat; els d'abaix molt petits o bé nuls; 3-5 folícols lliures; fulles palmatisectes o palmatipartides.

1 { Flors blaves y rares vegades blanques, en raim compacte, fulles palmatisectes, amb els segments 2-3-fids, linears . . . . . **74. A. Napellus.**
Flors grogues, fulles profondament palmatipartides . . . . **2.**

2 { Arrel tuberosa, pedúncols drets, casc hemisfèric, esperó del pètal superior encorvat y amplament dilatat; segments foliars linears, 5 folícols peluts, **75. A. Anthora.**
Arrel fibrosa, pedúncols oberts, casc subcilíndric o cònic, esperó del pètal superior filiforme, cargolat; segments foliars amples; 3 folícols glabres, **76. A. Lycoctónum.**

Aconitum Napellus

74. = Ac. Napellus L.

(*diminutiu que feu Linneus de* napus, *nap*; *per la forma* tuberosa *de l'arrel.*)

Sinonimia. — herba tora, escanya llops, acònit, matallop, herba verinosa; *cast.* acónito, anapelo, centella, matalobos, rejalgar, verdegambre azul, pardal; *fr.* casque de Jupiter, char de Vénus; *it.* aconito; *al.* Eisenhut; *angl.* monks-hood; wolfs-bane.

Arrel *tuberosa*, tronc de 3-20 dm., molt foliós, simple o ramificat a la part superior; fulles *palmatisectes*, amb els segments 2-3-fids; *lòbuls linears*; flor d'un blau de viola o bé blanques, disposades en raims terminals, espessos y llargs; sèpals pubescents, *casco convexo-hemisfèric*; 3 folícols, al principi penjants y a la fi aplicats contra l'eix y glabres; llevors arrugades en *una sola cara*; planta molt polimorfa, amb algunes varietats.

Geografia. — Prats y boscos frescals de les altes montanyes : al Bergadà, abundant a la font de Tagast; Olot, Sant Joan de les Abadesses; torrents de Nuria, abundant. = Setcases (Quer., Bub.); Coll de la Perxa (Bub.); comuníssima per les vores de les aigues de la regió alpina (Gaut.); port de la Picada; hospital y Vall de Benasque (Zett.). — Jul.-Ag.

Proprietats. — Com especie medicinal que es, s'usen l'arrel y les fulles : sedant nerviós, neuralgies.

(1) Serv.: *aconitum* dicitur ἀπὸ τῆς ἀκόνης, id est a cote seu caute; perque els acònits (*aconita*): nascentia saxis (Lucan.)

Aconitum Anthora.

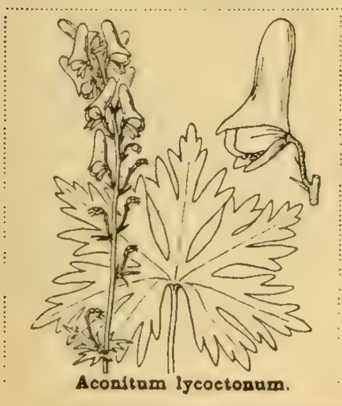
75. = Ac. Anthora L.

(*això es:* anti thora, *per haverse tingut la seva arrel per antídoto o contraverí del* RANUNCULUS THORA; *la veritat es que totes dugues son molt verinoses.*)

Sinonimia. — Herba tora; *cast.* acónito salutífero, ac. amarillo.

Arrel *tuberosa*, tronc de 2-6 dm., pubescent, simple o poc ramificat a la part superior; fulles *subpalmatisectes*, amb els segments linears decurrents; flors grogues, en *raim curt, ovat, clar*, de *pedúncols drets*; sèpals pubescents, *persistents*; casc *subcònic hemisfèric*, contret al mitj; *5 folícols peluts;* llevors arrugades a *totes les cares.*

Geografia. — Roques y prats secs de les altes montanyes: envers Berga, Olot, Cabrera, (Salv. !); Setcases, Puigcerdà (Quer): Comabella, montanyes d'Alp, Cabrera, Santa Magdalena, Bassegoda, r. (Vay.); Vall d'Eyne (Bub.); montanyes al nort de Vich (Bolós R., in HB. Cad.); a la Cerdanya, de Carençà al Carlit (Gaut.); a la Vall de Aràn (Bub.); Castanessa, Bassibé (Csta); Vall y hospital de Benasch (Zett.); Artiga de Viella, Pumero (Llen.!).-Jul.-Sept.

Aconitum lycoctonum.

76. = Ac. Lycoctónum L.

(*grec* τὸ λυκοκτόνον, *de* λύκος, llop; *y* κτείνω mato; *un acònit pera matar els llops.*) (1)

Sinonimia. — Escanyallops, matallops; *cast.* hierba lobuna, matalobos, tora blanca; *fr.* aconit tue-loup.

Arrel fibrosa, tronc de 5-12 dm., pubescent, de branques obertes, fulles *palmatipartides* o *subpalmatisectes, lòbuls cuneiformes*, incisos; flors d'un grog pàlid, en raim ovat o llarg; *pedúncols oberts*; sèpals pubescents, *caducs*, casc *subcilíndric* o *cònic*; 3 folícols *glabres*, llevors arrugades a *totes les cares*; planta polimorfa.

— γ. PYRENAICUM Ser. — Raim més estret, flors més petites, velutino-pubescents.

Geografia.—Boscos y prats humits de les montanyes : al Bergadà, tocant a Peguera; Queralps, abundant pel camí de Nuria, al plà de Sallent. = Montanyes de Santa Magdalena, Puigsacau, Platraver (Tex. !); Espinavell (Vay.); Vall d'Eyne (Bub.); Prats de Molló; la Cerdanya (Gaut.); Port de la Picada, aprop d'Artiga de Lin; Castanessa (Zett.). La γ. PYRENAICUM Ser., a Peguera y Corbera. — Jul.-Ag.

No's consigna l'*Ac. paniculatum* Lam. de l'Herb. Bolós, procedent de Nuria, perquè segons Costa no ho es; y no'l cita Gautier.

(1) Aixis *Doronicum pardalianches,* una composta; *pardalianches* que es el nom de l'*acònit*, vol dir literalment : que aufega o sufoca les panteres.

Genre 18. - ACTAEA L.

(Es la ἀκταία *herba* de Plini. La ἀκτή *herba* es l'*ebulum*, ebuls, *yezgo* en castellà). (1).

Flors blanquinoses, petites, en raim ovat, petit, apretat, 4 sèpals petaloides, caducs, 4 pètals espatulats, petits; fruit bacca verda, que's torna negra y brillant; llevors nombroses; herba perenne, d'arrel negrosa, forta; tronc de 3-8 dm., prim, simple, nu a la base; 2-3 fulles a la *part superior, grans, llargament peciolades*, 2-3-*ternati-sectes*, de foliols *ovato-acuminats, inciso-dentats.*

Actæa spicata.

77. = A. spicata L.

(*de* spica, *la* espiga, *fent referencia a l'inflorescencia en raim més o menos espiciforme.*)

Sinonimia.—Herba de S. Cristòfol; *cast.* cristobalina, hierba de S. Cristóbal; *fr.* herbe de Saint-Christophe, Christophoriane; *al.* Christophskraut; *angl.* bane-berry, herb Christopher (Hooker).

Geografia. — Boscos humits de les montanyes: La Molina aprop d'Alp. = Al Bergadà, Clot de Segalés (Puj. C.!); Santa Magdalena, Platraver, Collfret, Notre Dame du Coral, Nuria, Queralps, la Cerdanya (Vay.), Coma de Vaca, Setcases (Tex.); Canigó y la Cerdanya (Gaut.); Pirineu Català al vedat de Porté (Bub.); les Agudes de Montseny (Masf., ex Vay.), la Vall d'Aràn, aprop de Viella y Arties; Port de Caldes, Artiga de Lin (Csta); Artiga de Viella (Llen.!) — Jul.-Ag.

Proprietats.— Es nauseosa y venenosa; com la estafisagria, s'usa en decuit, per la destrucció de certs apters paràsits.

(1) Observem qu'altres noms de plantes, ja grecs, ja llatins, s'apliquen a especies diferentes de les típiques per raó d'alguna semblansa: aixís tenim que *peganus* es lo meteix que *ruta*; *philyra* es *tilia*; *melia*, *fraxinus*; *ilex* correspón a *quercus*; *acer* (boix grevol y també l'*uró*) a *aquifolium*, *batrachium* respón a *ranunculus*; *daphne* a *laurus*; *papaver* a *meconopsis*; *glinos* a *acer*, etc. *Actaea*, significa també el *sauquer*.

Genre 19. - PAEONIA L.

(Del grec παιωνία, forma femenina de παιώνιος, *curatiu, saludable* o *medicinal*)

Flors rosades, grans, solitaries, terminals, 5-10 pètals ovats, anteres *més curtes qu'ls filaments;* 2-3 folícols glabres, ± divergents y arquejats a la maturació : arrel *tuberosa*, tronc de 3-5 dm., simple, glabre; fulles 2-3-ternades, *virido-glabres* per l'anvers, y *glauco-tomentoses* pel revers; planta polimorfa.

Pæonia peregrina

78. = P. peregrina Mill., rassa P. micro=carpa Boiss. et Reut.

(*per la seva estensa aria de dispersió*).

Sinonimia. — Peonia, celonia, piurna, llampoina, rosa montesca; *cast.* rosa montés, peonia; *fr.* pivoine; *al.* Pfingst, Bauern-rose; *angl.* peony. Es la *glycyside* de Plini.

Geografia.—Prats y boscos de les montanyes : abundant als boscos de la vessant nort del Montsant. = N.ª Sra. del Mont (Salv. !, Tex. !, Vay.); Montsant, la Mola y ports d'Horta (Csta); Montanyes de Bassegoda (Bolós HB., Tex., Bub.); Montsech, sobre *Estall* (Bub.). — Abr.-Juny.

Familia 2. – BERBERIDIES Vent.

(Del genre *Bérberis*, que fa el genitiu *berbéridis*.)

Genre 20. – BÉRBERIS L.

(Del grec βέρβερι, conxa petita; aludint a la forma *còncava* dels pètals.)

Flors hermafrodites, regulars, grogues, de raims penjants; calze de 6 sèpals petaloides, caducs, acompanyat de 2-3 petites bracties escamiformes; 6 pètals oposats als sèpals, amb 2 glándules a la base; 6 estams opositi-pètals, estil curt; fruit bacca oblonga 1-3-sperma; arbustes espinosos, de fulles cilio-dentades, fasciculades a l'axila d'una fulla trasformada en espina 3-5-partida.

1 { Arbust de 1-3 m., de branques dretes; espines més curtes que les fulles; bacca madura vermella . . . . 79. **B. vulgaris.**
Arbust de 3-6 dm., de branques ajegudes, espines tant llargues com les fulles, o més; bacca madura nigro-blavenca . . . 80. **B. Aetnensis.** }

Berberis vulgaris.

79. = B. vulgaris L.

(*per ser la especie més comuna.*)

Sinonimia. — Coralets; *cast.* agracejo; azotacristos, bérberos, agracillo, agrecillo, acetín, alarguez, alguese, agraz; *fr.* berbéris commun; épinevinette, vinetier; *it.* crespino; barberi; *al.* Sauerdorn, Berberitze (a les bacques, *baccae* : Berberitzen-beere, Weinnägelein); *angl.* berberis, berbery, barberry.

Arbust de 1-3 m., de *branques dretes*, *fulles trasovato-oblongues*, espines quasi la meitat *més curtes* que les fulles, raims *més llargs* que'l fascicle de fulles, bacques madures d'un *vermell viu*, ácides. (1).

Geografía. — Marges y costes calcaries : Marges de Berga. = Puigreig (Puj. C. !); Vich; Olot; St. Joan de l'Herm a Castellbó (Csta.). — Maig-Juny.

---

(1) La bacca del B. VULGARIS es roja y agre; refrescant y antiescorbutica; l'escorsa de l'arrel es amarga; la fusta groga. Tenyeix de groc.

En aquesta planta te lloc la segona fase de la vegetació del PUCCINIA GRAMINIS; AECIDIUM BERBÉRIDIS Gm.

Berberis aetnensis.

80.= B. Aetnensis. R. et Sch., subsp. de l'anterior, sec. Rouy.

(*de l'*Etna, *per la seva habitació.*)

Sinonimia. — Joncs marins.

Arbust de 3-6 dm., molt ramificat, de branques *flexuoses*, *ajegudes*, fulles ovato-oblongues, espines molt fortes, tant o més llargues que les fulles; raims *pauciflors*, *apenes més llargs* que'l fascicle de fulles; bacques madures *nigro-blavenques*.

Geografia. — A alguns punts de la costa (Csta.); entre Cardona y Berga (Vidal ! ex Csta.). — Maig-Juny.

Segons Costa, la planta catalana te les espines menys robustes y els pèls (cerdas) de les fulles menys rígids, y a vegades nuls. (*Anal. de la Soc. Esp. de Hist. Nat.*; t. II; Cuad. I, p. 29).

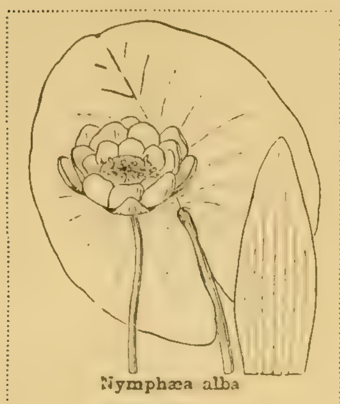
Familia 3. - NIMFEACIES Salisb.

(Del nom del genre *Nymphaea.*)

Genre 21. - NYMPHAÉA L.

(De νύμφη, nimfa, en comparació amb les les nàyades, per viure en les aigües estancades.)

Flors hermafrodites, regulars, blanques, grans, solitaries, surants, llargament pedunculades, d'olor suau; 4 sèpals ovato-oblongs o lanceolats, blancs per dintre y d'un vert fosc per de fora; pètals nombrosos, biseriats, ovats, els esteriors més llargs que'l calze; estams nombrosos, de filaments petaloides, estigmes sentats, radiants; fruit bacciforme, subglobulós, multilocular, amb les *celdes* plenes d'una polpa gelatinosa; plantes glabres, de rizoma carnós, d'ahont surten fulles suborbiculars, cordiformes, coriacies y llargament peciolades.

Nymphæa alba

81. = N. alba L.

(*de* albus, *blanc; pel color de les flors.*)

Sinonimia. — Escudet, escut de ríu, nimfa, platsgiradors, cadells; *cast.* escudete de río, nenúfar blanco, higos de río; *fr.* nénuphar, lis des étangs; *it.* carfano, papeo; *al.* weisse Seerose, Wasserrose; *angl.* nenuphar.

Geografia. — Estanys, basses y recs : Roses, Castelló d'Empurias. = Abundant a les basses de sanejament de la Closa Pastella, a cosa de una hora de Castelló d'Empurias; Torruella de Montgrí; St. Pere Pescador (Vay.); aiguamolls de Sils (Llen.); petits llacs de St. Carlos de la Ràpita (Wbb., Csta.). — Juny.

N. B. — Encara que'l Nenuphar luteum Sibth. es comú a França y Bub. el cita al Pir., y Loscos, referintse a Asso, el menciona aprop de Terol, cap cita concreta tenim fins avuy d'aquesta especie a Catalunya.

Familia 4. – PAPAVERACIES Juss.

(De *papaver*, nom del principal genre.)

Flors hermafrodites, regulars, solitaries o be en cimes ombeliformes; calze de 2 sèpals caducs, corola *papaveracia* (4 pètals sentats y en creu); estams 4 o bé indefinits; fruit capsular o siliquiforme; herbes lactescents, de suc blanc o groc, acre y narcótic; de fulles alternes ± dividides y sense estípules.

1 { Pètals interiors trilobats, 4 estams, càpsula siliquiforme, lomentacia, **27. Hypecoum.**
Pètals tots enters, estams indefinits . . . . 2.

2 { Càpsula globosa o be oblonga, de dehiscencia no valvar, 4-20 estigmes radiants. . . . . 3.
Càpsula siliquiforme, de dehiscencia valvar, 2-4 estigmes no radiants. 4.

3 { Estil nul, 4-20 estigmes convexos, càpsula poricida; plantes anuals, de latex blanc . . . . **22. Papáver.**
Estil curt, 4-6 estigmes còncavos, càpsula denticida, plantes perennes de latex groguenc . . . . **23. Meconopsis.**

4 { Corola violada, càpsula de 3-4 valves, de dehiscencia basípeta, fulles laciniades. . . . . **24. Roemeria.**
Corola groga o vermella, càpsula de 2 valves, fulles lobulades . . 5.

5 { Flors grans, solitaries, càpsula amb un envà, de dehiscencia basípeta, **25. Glaucium.**
Flors petites, en ombela, càpsula sense envà, de dehiscencia basífuga, **26. Chelidonium.**

Genre 22. – PAPÁVER L.

(Nom llatí de la rosella y del cascall.) (1)

Flors vermelles, grogues o blanques, solitaries y penjants avans de la floració; corola de prefloració *corrugativa*, pètals enters, estams indefinits, càpsula globosa o be oblonga, estil nul, amb 4-20 estigmes radiants sobre un disc, dehiscent per medi de poros infraestigmàtics; llevors petites, nombroses; plantes de latex blanc; ordinariament anuals.

1 { Plantes perennes, de tronc escapiforme, uniflor; flors grogues, rosades o blanques, càpsula erissada. . . . . **82. P. alpinum.**
Plantes anuals, tronc fullós . . . . 3.

(1) Diuen si ve del celta *papa*, que interpreten sopa o pastetes, creyent que'ls antics barrejaven el *latex* amb les sopes de les criatures pera ferles adormir; pràctica que per lo esposada es poc verosímil. Segons *Curtius*, Papáver entranya la idea de exuberant y prolifer, pel desenrotllo de la planta y la abundancia de les seves llevors.

2 { Fulles amplexicaules, glauques, flors vermelles o blanques, càpsula subglobosa, glabre . . . . 3.
Fulles no amplexicaules, flors vermelloses o violacies . . . . 4.

3 { Dents de les fulles inermes, pedúncols y sèpals glabres. 83. **P. somniferum.**
Dents de les fulles terminades per una petita *seta*, pedúncols y sèpals *setosos* . . . . 84. **P. setigerum.**

4 { Càpsula glabra, filaments estaminals filiformes . . . . 5.
Càpsula erissada, filaments estaminals claviformes . . . . 7.

5 { Càpsula trasovoide, flors d'un vermell viu, anteres negres, fulles pinnatipartides, amb els lòbuls lanceolato-aguts . . . . . . 85. **P. Rhoeas.**
Càpsula oblonga, flors d'un vermell pàlid, anteres groguengues o violacies . . . . 6.

6 { Càpsula bastant ample y arrodonida a la base, anteres groguenques, fulles bipinnato-partides, amb els lòbuls ovato-oblongs, arrodonits, obtusos, 86. **P. obtusifolium.**
Càpsula atenuada a la base, claviforme, anteres violacies, fulles pinnatopartides, amb els lòbuls lanceolato-aguts . . . . . 87. **P. dubium.**

7 { Càpsula ovoide, flors d'un vermell purpurí . . . . . 88. **P. hispidum.**
Càpsula claviforme, flors d'un vermell escarlata . . 89. **P. Argémone.**

Papaver alpinum

82. = P. alpinum L.

(*per viure a la regió* alpina *: estació.*)

Planta vivaç, cespitosa, cuberta de ± pels aplicats, cama de 1-2 dm., uniflora; fulles híspides o glabres, 1-2 pinnatisectes, amb els *segments elíptics* o *lanceolats*; flors grogues, ataronjades o blanques, sèpals cuberts de *pèls rossos aplicats*, filaments estaminals *alesnats*; 4-8 estigmes sobre un disc *quasi nul*; càpsula *trasovada, híspida*. Planta polimorfa.

— β. FLAVIFLORUM Gr. et G. — P. PYRENAICUM Willd. — P. AURANTIACUM Lois. — Pètals grocs, que's tornen *ataronjats* per la dessecació; planta *híspida*, fulles simplement *pinnati-partides*, llargament *setíferes*.

Subv. BICOLOR. Rouy. — Pètals vermellosos amb l'ungla groga.

Geografía. — Roques y pedruscam dels Pirineus. La β FLAVIFLORUM Gr. et G. a les altures de Nuria, d'ahont baixa fins a Fontalba y Fontnegra. = Nuria (Salv. !); Set Cases (Isern. !, Bub.). La subv. BICOLOR Rouy, per aquí y per allà; Valls d'Eyne! (Gaut.). — Jul.-Ag.

Encara que existeix al Pirineu Central (Zett.), no s'ha trovat fins ara al Pir. central català.

Papaver somniferum

Papaver setigerum.

Papaver Rhoeas

83. = P. somníferum L.

(*perque el suc de la planta, o sigui l'opi, fa dormir.*)

Sinonimia. — Cascall, pintacoques; *cast.* adormidera; *fr.* pavot; *it.* papavero; *al.* Mohn; *angl.* garden poppy.

Planta anual, molt glauca; tronc de 4 dm. a 1 m., robust, fistulós, poc ramificat, fulles grans, amplexicaules, inciso-dentades, ondulades; flors *grans*, pedúncols y sèpals glabres; pètals vermellosos o blancs, amb l'ungla negra; filaments estaminals blancs, *claviformes*, 10-12 estigmes, lòbuls del disc remarcables y separats; càpsula subglobosa, glabra.

Geografía. — Cultivada y subespontania a algunes hortes. — Primavera.

Proprietats. — Se cultiva per les seves flors com a planta d'adorno. Les càpsules (*cabesses*) sense la grana, s'empleen com a calmant y el latex que surt per incisió de les càpsules tendres, espessit, forma l'*opi*, que conté morfina, codeína y altres alcaloides.

84. = P. setígerum DC., rassa de l'anterior, sec. Rouy.

(*de* sétiger, *setós, pels pèls blancs y rígits de les fulles.*)

Difereix d'ella per les fulles que tenen llargs pels setosos als nervis del anvers, y dents, lo meteix que'ls pedúncols y sèpals; càpsula trasovada, de la grandaria d'una nou.

Geografía. — Terres incultes o cultivades de la regió mediterrania : Tarrassa, camps y algunes vinyes de la Pineda; terraplé de l'estació d'Olesa; Montcada, vores de la via ferria; no escassa als oliverars de les costes de Roses, Palau y Cadaqués. = Costes de Blanes a Lloret (Compñ.!); Cornudella, de la provincia de Tarragona (Puj. J.!). — Maig.

85. = P. Rhoeas L.

(*del grec* ῥοιάς, ἄδος, *que vessa o s'escola; lo qual aplicat a la especie, significa que s'esfulla fácilment; fent referencia a la caducitat dels envoltoris florals.*)

Sinonimia. — Rosella, roellas, pipiripip, quiquiriquic, paramá, gallarets, paparotes (a Tarrassa), caputxins (a Balaguer); *cast.* amapola, ababol; *fr.* coquelicot; *it.* rosolaccio; *al.* Klatschmohn; *angl.* common corn poppy, field-poppy.

Anual, tronc de 2-6 dm., dret, piloso-erissat; fulles peludes, ordinariament pinnati-partides, de lòbuls oblongo-lanceolats, aguts, inciso-dentats, amb les dents terminades per una *seta*; pedúncols cuberts de pèls oberts o aplicats; flors grans; sèpals peluts, pètals suborbiculars, d'un *vermell viu*, amb l'ungla generalment tacada de negre; filaments estaminals *filiformes*; 7-12 estigmes, *lòbuls del disc que's cubreixen per les vores*; càpsula curtament *trasovada*, glabra; planta polimorfa.

Rassa P. CAUDATIFOLIUM (1) Timb. δ SERRATIFOLIUM Hérib. — Fulles d'un vert obscur, lòbuls laterals poc nombrosos, el terminal molt llarg, y asserrats.

Rassa P. STRIGOSUM (2) Boenningh. (Híbrit del P. RHOEAS y del P. DUBIUM, sec. Rouy). — Fulles glauques, lòbuls laterals en ángul recte, (el terminal major), dentats o irregularment lobats.

Papaver obtusifolium.

Geografia. — Comú a les terres de cultiu desde'l litoral al Pirineu, remontantse a la provincia de Barcelona fins a Rebost, pel camí de Puigllançada; y presentant algunes races y moltes varietats, no escassejant les dugues mencionades al Vallés y Pla de Bages. — Primav.

Proprietats. — S'usa la flor, que no te morfina, com a calmant y pectoral, en els catarros.

86. = P. obtusifolium Desf.

(*pels lòbuls de les fulles, que son arrodonits y obtusos.*)

Anual, tronc de 3-6 dm., robust, ramós, erissat de pèls curts y rígits, els inferiors oberts y els superiors aplicats; fulles grans, *verdes, bipinnatipartides* amb els lòbuls *ovato-oblongs, arrodonits, obtusos,* terminats per una petita *seta*; pels dels pedúncols aplicats, sèpals *molt* erissats, pètals d'un vermell *pàlit*, filaments estaminals filiformes, anteres *groguenques*, càpsula glabra, *oblonga*, bastant *ample* y *arrodonida a la base*; 7-10 estigmes.

Geografia. — Camps arenosos del litoral; Castelldefels. = Tortosa, Llers (Sen. !). — Abril-Maig.

Papaver dubium.

87. = P. dubium L.

(*per la dificultat de distingirlo d'altres especies afines, especialment de l'anterior amb la qual fácilment se confon.*)

Anual, tronc de 2-6 dm., dret, brancallut, pelut; fulles + *glaucescents, pinnati-partides,* amb els lòbuls *lanceolato-aguts,* pedúncols *molt llargs*, cuberts de pels aplicats; sèpals *poc* erissats, filaments estaminals filiformes, anteres *violacies*, càpsula *oblongo-claviforme*, glabre, ± *insensiblement atenuada a la base* : planta polimorfa.

(1) Caudatifolium : pel lòbul terminal de la fulla, llarg y estret.

(2) Strigosus: flac, macilent, sinònim de *gracilis*, (Cp. Carex strigosa, Avena); pels lòbuls laterals de les fulles, que son estrets, quasi linears.

Geografia. — Comú per terres sorrenques conreuades o incultes: desde la costa fins a la regió pirenenca, enfilantse als cims del Montserrat, a S. Marsal del Montseny y a Montsolí. — Primav.

Papaver hispidum.

88. = P. hispidum Lamk.—P. hibridum L.

(*de* híspidus, *setós, pelut; pels pèls rígits de la càpsula;* híbridum, *que resulta mal aplicat:* nomen ineptum.)

Sinonimia. — Cast. amapola mestiza.

Anual, tronc de 1-5 dm., dret o ascendent, ramós, amb pels oberts o drets; fulles *2-3 pinnatipartides, petites*, de lòbuls lanceolato-linears; flors relativament *petites*; sèpals molt erissats, pètals d'un *vermell purpurí*; filaments estaminals *claviformes*, anteres *blaves*, càpsula *subglobulosa, erissada* de setes *aperto-arquejades*; 4-6 estigmes; disc sinuós, no lobat.

Geografia. — Terres cultivades de la major part del país, alternant amb el Rhoeas, però no remontantse tant com ell. — Primav.

Papaver Argemone.

89. = P. Argémone L.—P. clavatum Gilib.

(ἀργεμώνη, *nom que dóna Plini a una especie d'anemóne, per la semblansa;* clavatus, *de* clava, *massa, per la forma de la càpsula.*)

Anual, tronc de 1-4 dm., dret o ascendent, ± setífer; fulles 2-3 pinnatipartides, de lòbuls estrets, aguts, terminats per una petita seta; flors petites, sèpals *glabres*, o amb algunes *setes*; pètals *d'un vermell fosc* (1) amb una taca negra a l'ungla, *cuneiformes*, filaments estaminals *claviformes, mucronats* sota l'antera, càpsula *llargament massuda, erissada* o *glabra*, 4-6 estigmes, disc irregularment sinuós, no lobat.

Geografia.—Camps arenosos o pedregosos d'una gran part del país; Pla de Barcelona; Mollet y altres llocs del Vallès; Vidreres; St. Hilari; St. Llorens del Munt; Pla de Bages; Corbera y altres punts del Bergadà; Gelida, cap al Penadès; Cornudella, al peu del Montsant. = Lleyda, Vich, Prats de Lluçanés, Borredà, Olot (Csta.); Ribas (Vay.); Solsona, Berga (Bub.). — Maig-Juny.

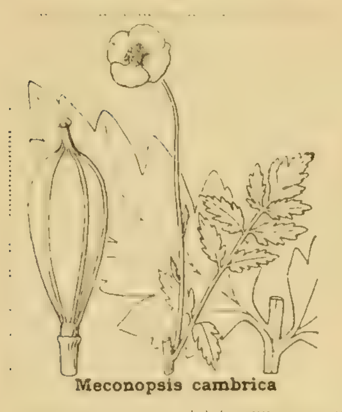
N. B. — Havem observat tots els trànzits entre'l *tipus* y la γ glabrum Koch.

(1) Al menys en la planta que fins avuy havem observat a Catalunya.

Genre 23. - MECONOPSIS VIG.

(Del grec μήκων, cascall, y ὄψις, aspecte; per la semblansa d'aquesta planta amb un cascall).

Flors d'un groc de sofre, ataronjades després de seques, grans, solitaries, llargament pedunculades y penjantes avans de l'antesis; sèpals peluts, pètals trasovats, de prefloració corrugativa, estams indefinits, 4-6 estigmes radiants, lliures, càpsula elíptico-claviforme, glabra, unilocular, dehiscent per medi de 4-6 dents reflexes; llevors pardes, reniformes, alveolades. Planta vivaç, tronc de 3-5 dm., dret, ramificat, + pelut; fulles lleugerament peludes o glabres, primes, glauques per l'anvers, pinnatisectes, amb els lòbuls inciso-dentats, un poc decurrents.

Meconopsis cambrica

90. = M. Cámbrica Vig. — Papáver Cámbricum L.

(cámbricus, *del País de Gales :* Cambria, *antic nom de Gales.*)

Sinonimia. — *Cast.* amapola amarilla.

Geografia. — Paratges ombrívols dels Pirineus; Vall d'Aràn vers Salardú (Salv. !); Vall de Baños; bosc de Mongosu (Timb.); sota'l port de Salau; Banyeres de Luchon (Zett., Bub.); comú en llocs humits de la Vall d'Aràn (Llen. !); Castanesa (Bub.); a tota la cadena pirenenca (Rouy.). — Juny-Agost.

Genre 24. - ROEMÉRIA MEDIK.

(Dedicada a J. J. Roemer, botànic, metge naturalista de Zurich, collaborador de Schultz).

Flors d'un viola fosc, grans, solitaries, sostingudes per pedúncols curts y un poc engruixits a l'àpex, sèpals híspids, pètals trasovats, de prefloració corrugativa, estams indefinits, 2-4 estigmes sentats, càpsula siliquiforme, linear, estriada, ± híspida, unilocular, de 2-4 valves, dehiscencia valvar y basípeta, llevors cendroses, reniformes, alveolades. Planta anual, de latex groc, tronc de 2-4 dm., dret, ramificat, pelut; fulles 2-3 pinnatisectes, de segments linears, terminats per una petita seta.

Rœmeria violacea.

91.= R. violacea Medik.—R. hibrida DC.

(nomen ineptum.)

(*pel color dels pètals.*)

Sinonimia.—Roseta morada; *cast.* amapola morada.

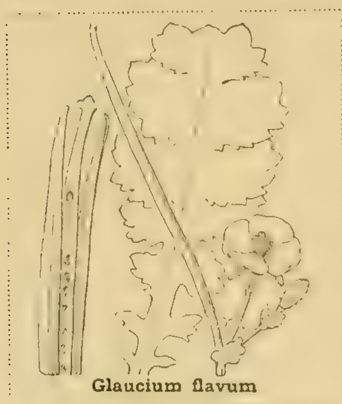
Geografia.—Terres cultivades, principalment de la zona mitja; raríssima al Vallès, però comú als sembrats de la comarca de Bages y de l'Urgell; Sta. Coloma de Queralt; Figueras.=Pla del Llobregat, cap a St. Boy; Montserrat; costa de Tarragona (Csta.); Mataró (Ferr.!); Abrera, Vilafranca (Salv.!); Prats de Rey (Puigg.); Avinyonet, Pals de l'Empurdà (Vay.); Berga, Espunyola, Casserras y altres punts (Puj. C.); Cardona y Solsona (Bub.).—Abril-Juny.

Genre 25. – GLAUCIUM TOURN.

(γλαύκιον, nom del Gl. CORNICULATUM de L.; de γλαυκός, glauc; aludint al color verd de la planta).

Flors grogues o vermelles, grans, solitaries, sostingudes per pedúncols curts y engruixits, sèpals ± peluts; pètals de prefloració torçada, estams indefinits, estil curt, pero distint, 2 estigmes lamelliformes, terminats per una banya; càpsula siliquiforme, de 2 valves separades per un envà, de dehiscencia valvar y basípeta; llevors ovato-reniformes alveolades.

1 { Flors grans, d'un groc daurat, pedúncols glabres, càpsula tuberculosa o llisa, **92. Gl. flavum.**
Flors la meitat més petites, vermelles o taronja, pedúncols y càpsula escabro-híspids . . . . **93. Gl. corniculatum.**

Glaucium flavum

92.=Gl. flavum Crantz.—Gl. luteum Scop. (*de* flavus *y* lutus, *groc; pel color de les flors, groc y taronjat.*)

Sinonimia. — Cascall cornut o banyut, rosella marina; *cast.* adormidera marítima, adormidera amarilla; *it.* papavero cornuto; *al.* gelber Hornmohn; *angl.* horn-poppy, sea (side) poppy.

Bienal, tronc de 3-6 dm., glabre o lleugerament pelut, robust, ramificat; fulles glauques, glabres o peludes, gruixudes, pinnatipartides, amb els lòbuls irregularment dentats, les superiors amplexicaules; pedúncols *glabres*, sèpals verdosos amb alguns pèls; pètals trasovats, d'un groc *daurat*, càpsula molt llarga (més de 20 cm.), ordinariament arquejada, *tuberculosa* o *llisa*.

— α VESTITUM Wk. — Fulles peludes, exceptuant a vegades les superiors, càpsula tuberculosa.

— β GLABRATUM Wk. — Fulles glabres, al menys les superiors, càpsula llisa.

Geografia. — Terres arenoses y pedregoses; comú a les costes, desd'aont puja pels arenys dels rius fins a Manresa y Balçareny. — Abril-Juny.

Glaucium corniculatum.

93.=Gl. corniculatum Curt. (*del llatí* corniculum, *diminutiu de* cornu, *banya*; *per la forma de la càpsula.*)

Sinonimia. — *Cast.* amapola loca, glaucio.

Anual, tronc de 2-5 dm., dret, ramificat, ± pelut, fulles glauques, pinnatipartides o pinnatífides, amb els lòbuls irregularment dentats, les superiors amplexicaules, pedúncols *peluts*; flors *la meitat més petites*,

vermelles o *taronja*, tacades de *porpra a la base;* càpsula *llarga, recta*, erissada de *setes quasi aplicades.*

— α PHOENICEUM Crantz. — Flors bastant grans, pètals vermells, amb freqüencia tacats de porpra.

— β AURANTIACUM Martr. — Flors més petites, color de taronja, amb una taca vermella, vorejada de blanc, a la base. — (G. TRICOLOR Bernh.)

Geografía. — Terres sorrenques de conreu a la regió mediterrania : Montcada, Tarrassa, Viladecaballs, la Puda; Castellgalí y altres llocs del Pla de Bages; Igualada; comú als camps de Mollerusa, Torrelameu, Artesa y altres de l'Urgell; Cornudella, al peu del Montsant. = Litoral y centre del país; Badalona (Salv. !); Tibidabo (Csta.); camps de Tarragona (Wbb.); Pla de Vich (Masf.); Tremp, Cardona, Pons (Bub.).

La α PHOENICEA Crantz, al Vallès, y la β AURANTIACUM Martr., al Urgell. — Maig-Juny.

Genre 26. - CHELIDONIUM TOURN.

(De χελιδόνιον, nom grec d'aquesta planta, y de la FICARIA, que son les celidonies major y menor; y també diminutiu de χελιδών, l'auraneta). (1).

Flors grogues, petites, d'umbeles simples, pauciflores, sèpals groguencs, llanuts; pètals de prefloració torsada, estams indefinits, estil molt curt; 2 estigmes oblicuus; càpsula siliquiforme, de 2 valves no separades per envà, de dehiscencia valvar y basífuga; llevors pardes, reniformes, alveolades; planta vivàs de latex groc, d'olor virosa; tronc de 3-8 dm., dret, ramificat, fràgil y ± pelut; fulles primes, glauques al anvers, pinnatisectes, de 5-7 segments ovals, inciso-festonats, ± decurrents.

Chelidonium majus.

94. = Ch. majus L.

(majus, *per la seva talla* més gran, *comparada amb la* FICARIA, *anomenada la menor o petita: termes de comparació que's troven molt en les plantes.*)

Sinonimia. — Celidonia, herba d'auranetes, herba de les verrugues; *cast.* celidueña (antic.), celidonia, golondrinera; *fr.* grande éclaire, herbe de l'hirondelle, herbe aux verrues; *it.* cenerognola, celidonia, erba da porri; *al.* gemeines Schöllkraut; *angl.* common or greater Celandine.

Geografia. — Comú als llocs selvoso-humids, aprop de les habitacions y murs de tot el país, desde les cordilleres del Vallès a Queralps y Nuria; Berga, Guilleríes y altres. — Maig-Agost.

---

(1) S'ha vist una relació entre aquesta planta y l'auraneta; ja siga per florir durant l'estada d aquest hirundinid a l'Europa meridional, entre'ls equinoccis de primavera y de tardor, o ja per valerse d'ella aquest aucell pera la curació dels seus petits. No es inverosimil que fos per la semblansa del color de les fulles, vert fosc per l'anvers y cendrós pel revers amb la coloració o tonalitat del plumatge, corresponent a les regions dorsal y ventral; lo que en certa manera corrobora la circunstancia d'aplicarse un meteix epítet: κυάνεος, al color de la planta y al del aucell.

Genre 27. - HYPECOUM TOURN.

(Ho fan derivar de ὑπηχέω, ressonar; pel soroll, diuen, de les llevors a dintre la càpsula). (1)

Flors grogues en cimes pauciflores, sèpals groguencs, glabres; pètals diformes, els dos de dintre més petits y trífids, els dos esterns enters o trilobats; 4 estams, 2 estigmes, càpsula siliquiforme, ± lomentacia, una llevor a cada article, comprimida y proveida d'estrofiol : plantes anuals, de latex o suc aquós, fulles en gran part radicals y bipinnatisectes.

1 { Càpsula quasi recta, cilíndrica, no articulada, penjant; troncs drets, pètals d'un groc de sofre, els esterns enters . . . . . 95. **H. péndulum**
  { Càpsula arquejada, comprimida, articulada, dreta; troncs prostrato-ascendents, pètals d'un groc de taronja, els esterns trilobats. 96. **H. grandiflórum.**

Hypecoum pendulum.

95. = H. péndulum L.

(*per la càpsula que penja* o péndula.)

Tronc *dret, llís,* de 2-3 dm., fulles glauques, bipinnatisectes, amb els *segments linears llargs*, molt fins y aguts, sèpals *ovats, aguts*, pètals d'un *groc de sofre,* els dos esterns *ovato-oblongs, enters*, els interns més *curts, trífids*, tacats de punts negrosos; lacinia central pestanyosa, càpsula *recta* o *poc arquejada, penjant, cilíndrico-fusiforme, no articulada*, amb 2-6 costelles longitudinals.

Geografía.—Terrenys arenoso-caliços de la zona mitja occidental : sembrats de Lleyda, Gardeny y Navés. = Sanahuja (Salv. !); Castellfullit de Riubregós (Puigg. !); Calaf (Csta.); Prats de Rey (Puj. C. !); Solsona, Castelló de Farfanya (Bub.).—Abril-Juliol.

Hypecoum procumbens.

96. = H. grandiflórum Benth. — H. aequilobium Viv., subsp. del H. procumbens L. sec. Rouy y especie distinta sec. Coste.

(grandiflorus, *per les flors relativament grans y* aequilobium, *per la igualtat dels 3 lòbuls dels 2 pètals esteriors.*)

Sinonimia.—Ballarida; *cast.* zapatilla de la reina, boca de guácharo, o guacho (guacho es el po-

(1) Ni etimològicament ni botànicament se pot admetre aquesta derivació. Perque ὑπηχέω, no pot donar ὑπήχοον, ni tampoc les llevors de la planta, subjectes dintre d'articles monosperms, poden fer soroll al moure la càpsula madura y *lomentacia*. Més aviat podría admetre's el venir de ὑπήχοος, súbdit o subjecte al domini d'altri, tota vegada que al desenrotllarse pels sembrats la principal especie, resta'l tronc ajegut (*procumbent*), com dominat per les demés plantes; ὑπήχοον es el nom grec de la especie PROCUMBENS, en Plini, el cumí rústec o silvestre de Gerarde.

llet d'un pardal), pamplina, zadorija; *fr.* cumin cornu; *it.* cornacchina; *al.* Lappenblume; *angl.* hypecoum.

Tronc *prostrato-ascendent*, *estriat*, fulles bipinnatisectes, amb els *segments linears*, freqüentment dilatats al àpex, sèpals *lanceolats, acuminats*, pètals d'un *groc ataronjat*, els dos esterns *trilobato-cuneiformes*, els dos interns *més curts*, *trifids*, amb la lacinia central pestanyosa, càpsula *arquejada*, *redressada*, *comprimida*, *articulada*, amb 3 costelles longitudinals a cada cara.

Geografia. — Camps y terres de cultiu : Pla de Barcelona; al Vallès; al Pla de Bages; a la Segarra; al Penadès; Camps de Tarragona; a l'Urgell, fins a Balaguer; a l'Empordà. = Cardona (Csta.); la Cerdanya (Bub., Gaut.). — Abril-Juliol.

Familia 5.ª – FUMARIACIES DC.

(De FUMARIA, qu'es el genre que dona nom a la familia; de *fumus*, fum).

Flors hermafrodites, irregulars, petites, en raims bracteolats; 2 sèpals colorats, lliures, caducs; 4 pétals lliures o soldats a la base, connivents, el de dalt allargat en esperó arrodonit, els laterals més petits y alats al àpex; estams diadelfes, contenint cada fascicle un estam d'antera bilocular al mitj y un altre d'antera unilocular a cada costat, o siga un estam complert y dos mitjos estams; ovari compost de 2 carpels, fruit silícula, indehiscent o ± dehiscent per 2 valves: herbes de fulles alternes, molt dividides y sense estípules.

1 { Silícula subglobulosa, monosperma, indehiscent, sense nervis, llevor sense carúncula . . . . 28. **Fumaria.**
Silícula deprimida, amb 1-3 nervis . . . . 2.

2 { Silícula monosperma, a la fi dehiscent, una de les valves amb un nervi, llevor sense carúncula . . . . 29. **Platycapnos.**
Silícula disperma, a la fi subdehiscent, amb tres nervis a cada valva, llevors sense carúncula . . . . 30. **Sarcocapnos.**
Silícula polisperma, dehiscent, amb un nervi a cada valva, 31. **Corydalis.**

Genre 28. – FUMARIA DC.

(Del llatí FUMARIA, de *fumus*, fum, per haverla considerada com un vapor o fum, a causa de la seva facies y del color blau glaucescent (fuliginós). Lo meteix significa el nom que te en grec la planta: κάπνιος o καπνός (τῆς γῆς).

Sinonimia. — *Cast.* palomilla o palomillo, palomina, conejitos, gatico, ruda del campo = fumus terrae; *fr.* fumeterre, fumée de terre, fiel de terre, fumier de terre, rue champêtre; *angl.* fumitory = fume terre; *al.* Erdrauch; *port.* molarinha maior; *it.* faccia, fumosterno.

Flors vermelles, rosades o blanques, amb l'àpex fosc, raims multiflors, oposítifolis; silícula globulosa, monosperma, indehiscent, sense nervis, llevor sense carúncula; plantes anuals, de tronc angulós, freqüentment filaire per medi dels peciols convertits en circells; fulles 2-3 pinnatisectes.

1 { Silícula més ampla que llarga, truncato-escotada al àpex, sèpals ovato-lanceolats, més estrets que la corola, flors petites . 97. **F. officinalis.**
Silícula oblonga, apiculada, sèpals ovato-lanceolats, quasi enters y gairebé tan amples com la corola, esperó el doble llarg, flors grans. 98. **F. calcarata.**
Silícula subglobosa, no truncato-escotada . . . . 2.

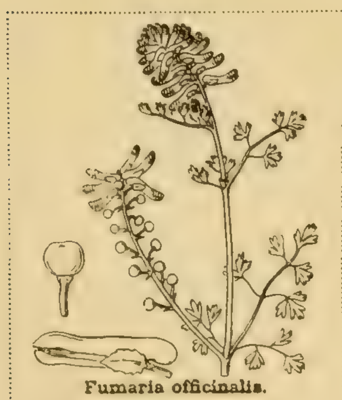
2 Sèpals ovato orbiculars, molt més amples que la corola, igualantne quasi la meitat; flors petites, raims espesos . . . . . . 99. **F. micrantha.**
Sèpals ovats o lanceolats, tan amples com la corola o poc més . . . 3.

3 Pedicels recorvats, sèpals més amples que la corola, flors grans, peciols volubles . . . . 100. **F. capreolata.**
Pedicels drets o ascendents quasi sempre . . . . 4.

4 Flors molt petites, sèpals diminuts, 5-10 vegades més curts que la corola. 5.
Flors més grans, sèpals quasi tan llargs com el terç de la corola. . . 6.

5 Sèpals linears, aguts, 8-10 vegades més curts que la corola, més estrets que'l pedicel, que es doble llarg que la bractia, segments foliars plans... 101. **F. Vaillantii.**
Sèpals ovats, aguts, 5-6 vegades més curts que la corola, més amples que'l pedicel, que es un poc més llarg que la bractia, segments foliars canaliculats . . . . 102. **F. parviflora.**

6 Bracties més curtes que'ls pedicels, sèpals tan amples com el tubu de la corola o més, y un poc més llargs que'l ters de la longitut de la meteixa; silícula subglobosa, llisa o arrugada . . . . 103. **F. muralis.**
Bracties tan llargues com els pedicels o més, sèpals gairebé tan amples com el tubu de la corola y iguals a la quarta part de la seva longitut; silícula globosa, rugato-tuberculosa, amb mugró cilindroide . . 104. **F. major.**

Fumaria officinalis.

97. = F. officinalis L.

(*Linneus la considerava com la especie medicinal per excelencia.*)

Tronc de 2-7 dm., dret o difús, ramificat, fulles ± glauques, 2-3 pinnatisectes, amb els segments *plans*, oblongo-linears, bracties més curtes que'ls pedicels, flors purpurines o rosades, de 6-8 mm., sèpals ovato-lanceolats, acuminats, *més amples que'l pedicel y més estrets que la corola y unes tres vegades més curts qu'ella*; silícula *més ample que llarga*; *truncato-escotada* a l'àpex; una mica *rugato-granulosa* quan está seca; planta polimorfa.

—β MEDIA Coutinho. Troncs més llargs y dèbils, peciols volubles, flors d'un rosa pàlit, raims clars, planta de llocs ombrívols.

Geografía.—Comú en terres cultivades de tot el país, desde la costa al Pirineu, no sent rara la β MEDIA Coutinho. — F. MEDIA Lois. — Mars-Septembre.

Fumaria calcarata Cad.

98. = **F. calcarata Cad.**

(*de* calcar, *esperó, per presentarlo molt llarg.*)

Tronc de 1-2 dm., difús, fulles 2-3 pinnatisectes, amb els segments *plans, estretament linears*, curts, mucronats, bracties més curtes que'ls pedicels, flors purpurines, de 9-10 mm., sèpals ovato-lanceolats, més amples que'l pedicel y *quasi tan* com la corola, 3-4 vegades més curts qu'ella, *enters* o denticulats a la base, *esperó molt llarg, quasi igual a la meitat de la corola*, silícules *més llargues qu'amples*, ± mucronades, rugato-granuloses quan están seques.

Geografía. — Vinyats silúrics y piçarrosos immediats a la Puda de Montserrat, 2 maig 1905 leg. Puj., Sallent, y Cad.

Fumaria micrantha.

99. = **F. micrantha Lag.—F. densiflóra DC.**

(*de* μικρός, *petit,* μικρά, *petita; y* τὸ ἄνθος, *la flor; per les seves flors petites y apretades.*)

Tronc de 2-5 dm., dret o difús, fulles 2-3 pinnatisectes, de segments oblongo-linears, plans o canaliculats, flors purpurines o blanquinoses, *petites* (5-6 mm.), raims *espessos*, bracties tan o més llargues que'l pedicel, sèpals *ovato-orbiculars, dentellats, mucronats, molt més amples que la corola, y quasi tan llargs com la meitat d'ella*; silícula *subglobulosa, obtusa a la maturitat*, un poc rugosa y granulosa quan está seca.

Geografía. — Terres de cultiu: sembrats y paratges herbosos de St. Vicens de Castellet, Manresa; Igualada; Mollerusa; Lleyda; a la vora esquerra del Ribagorçana, devant de Corbins. = Camps del Pla de Barcelona y de la plana de Vich (Masf. !); Prats de Lluçanès (Vay.); Berga; St. Feliu de Guixols (Bub.). — Abril-Maig.

Fumaria capreolata.

100. = **F. capreolata L.**

(*pels peciols que's cargolen en circells,* capreoli; *com* cirrosa.)

Tronc de 2-10 dm., ordinariament filaire, fulles ± glauques, bipinnatisectes, de segments *amples*, trasovato-cuneiformes, inciso-lobats; peciols ordinariament volubles, flors *grans* (8-12 mm.), blanquinoses o vermelloses, negroses al àpex, raims clars, bracties lanceolato-linears, gairebé tan llargues com els pedicels qu'están recorvats; sèpals blanqui-

nosos, *ovats*, dentats y aguts, més amples que la corola y tan llargs com la meitat d'ella; silícula mitjana, rodona y llisa o quasi llisa.

— α. ALBIFLORA Hamm. — Raims clars, flors d'un blanc groguenc.

— γ. SPECIOSA Hamm. — Raims bastant espessos, flors més grans, purpurines, sèpals més amples.

— δ. ATROSANGUÍNEA Broch. et Neyr. — Flors, al últim, d'un vermell negre, sèpals quasi enters, ± colorats.

Geografía. — Comú per torrents, marges, muralles y paratges herbosos del litoral; al Vallès, Penadès et alibi. = Vich r. r. (Masf.); Roses; St. Feliu de Guíxols (Bub.).

La δ ATROSANGUINEA Broch. et Ner., a Gualba; y al peu del Castell d'Aramprunyà, sobre Gavà; y la γ SPECIOSA Hamm., abundant, desde Roses a Cadaqués. — Febr.-Juny.

Fumaria Vaillantii.

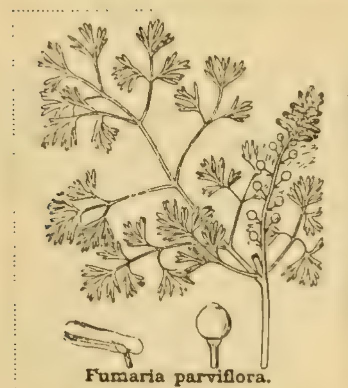
101. = F. Vaillantii, Lois.

(*dedicada a Seb. Vaillant, botànic francès.*)

Tronc de 2-5 dm., dret, ramificat, fulles glauques, 2-3 pinnatisectes, de segments linears, *plans*; flors *petites*, rosades, *poc* nombroses, raims curts y clars; bracties més llargues que la meitat del pedicel; sèpals molt petits, *linear-lanceolats, aguts, més estrets que'l pedicel y 8-10 vegades més curts que la corola*; silícula globulosa ± *mucronada*, axagrinada.

Subsp. SCHLEICHERI Soy. Will. — Sèpals 5-6 vegades més curts que la corola, quasi tan amples com el pedicel, que es 3 vegades més llarg que la bractia.

Geografía. — Uns exemplars de l'herbari Costa, recullits al litoral de Barcelona, semblen pertanyer al tipus, y un, remès per Barrera desde Teyà (Barcelona), apareix correspondre a la subsp. SCHLEICHERI; mes, totes les que havem observat al litoral, al Vallès, a Bages y a l'Urgell, creyem que deuen referirse a la F. PARVIFLORA. (V. *Notes fitogràfiques*, publicades per la «R. Acad. de Ciencias», Ag. 1905).

Fumaria parviflora.

102. = F. parviflóra Lamk.

(*del llatí* parvus, *petit, y* flos, floris, *flor; per les flors ben petites.*)

Tronc de 2-6 dm., ramós, difús, fulles glauques, 2-3 pinnatisectes, estretament *linears*, quasi capilars, *canaliculats*, flors petites (3-5 mm.), poc nombroses, blanquinoses o rosades, raims curts y clars, bracties quasi tan *llargues com els pedicels*, sèpals *ovats*, denticulats, més *amples que'l pedicel, y 5-6 vegades més curts que la corola*; silícula globulosa, un poc atenuada al àpex, rugato-granulosa.

—β. LEUCANTHA Viv. — β. UMBROSA Hausskn. — Planta més elevada, més difusa, quasi filaire; pedicels curts, gruixuts, flors blanques o groguenques.

Subsp. MICROSÉPALA Cad. — Sèpals subcordiformes, dentellats, 10-12 vegades més curts que la corola, y d'igual o menor amplada que'ls pedicels, que son iguals que les bracties o més curts.

Geografía. — Terres cultivades : estesa pel litoral, el Vallès, Penadès. Pla de Bages, Segarra, a l'Urgell, etc., dominant la MICROSÉPALA, sense que falti la β LEUCANTHA.

Fumaria muralis.

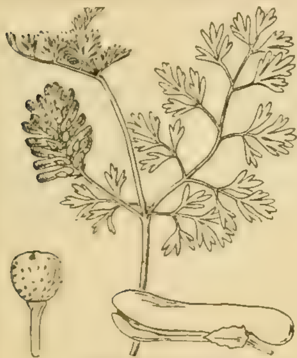
103. = F. muralis Sond.

(*per la seva habitació predilecta, això es, per les parets o muralles* — muri.)

Tronc de 1-8 dm., ramificat, difús o filaire, fulles bipinnatisectes, de segments trasovats o be oblongs, cuneiformes, inciso-dentats, flors rosades o vermelloses, mitjanes (6-11 mm.), *estretes*, bracties blanquinoses o colorades, més *curtes que'ls pedicels*; *sèpals grans, ovato-arrodonits*, inciso-dentats, *tan o més amples que la corola* y excedint poc de la *tercera part de la seva longitut*; silícula subglobulosa, un poc més llarga qu'ample, llisa o rugosa.

Rassa CONFUSA Jord. — Pedicels per lo menys una vegada més llargs que la bractia, que es lanceolada; sèpals petits, aguts, més curts que la tercera part de la corola, silícula rugosa; planta caiguda, no filaire.

Geografía. — Cultius, muralles, marges : la rassa CONFUSA Jord. aprop de Mollet del Vallès, en el terraplè de la vía ferria (7 Maig 1905 legi. Vidit Pau).

Fumaria major.

104. = F. major Bad., rassa de la F. agraria Lag., sec. Rouy.

(*per la major magnitut relativa de les coroles.*)

Tronc de 2-3 dm., dret o ascendent, ramificat; fulles 2-3 pinnatisectes, de segments oblongo-lanceolats, plans; flors *grans* (12-15 mm.); rosades o purpurines, negroses al àpex; raims clars, bracties lanceolades, tan llargues com els pedicels, o més; *sèpals ovats, curts, iguals a la quarta part de la corola*, poc més estrets qu'ella y *fondament dentats*, silícula globulosa, rugato-tuberculosa, amb mugró cilindroide, prim.

Geografía. — Terres cultivades, especialment a la zona inferior : camps del pla de Barcelona, del Llobregat y Castelldefels; Tossa; freqüent a Badalona, Tarrassa, al Penadès, St. Martí Surroca; l'Empurdà; comú a Figueras, Gastelló d'Empuries, Cadaqués y envers el cap de Creus. = La Sellera (Cod.!); Vich (Masf.!); Camprodón (Montserrat!). — Maig-Juny.

Proprietats. — Es una planta amarga y detersiva. S'emplea com a estomàquica y depurativa o diaforètica, en les afeccions cròniques de la pell. La F. E. prescriu l'estret de les fulles seques, y la sumitat o flor de la F. OFFICINALIS en la escrofulosis y dermatosis, atribuint-seli la qualitat d'activar la circulació de la sang.

Genre 29. - PLATYCAPNOS BERNH.

(De πλατύς, estès, aplanat; καπνός, la fumaria; per la forma del fruit, que es deprimit, aplastat.)

Flors vermelloses o groguenques, purpúreo-fosques al àpex, amb raims espiciformes, curts, ovoides y atapaits; bracties més llargues que'l pedicel, sèpals lanceolats, aguts, més estrets que la corola y 3 vegades més curts; pètal superior tacat de groc al àpex, silícula ovato-oblonga, deprimida, monosperma, a la fi dehiscent, amb una de les valves amb un nervi, llevors sense carúncules; planta glaucescent, multicaule, de tronc dret, ramificat, fulles bipinnatisectes, de segments linears.

Platycapnos spicatus.

105. = Pl. spicatus Bernh.— Fumaria spicata L.

(*per la inflorescencia espigada.*)

— β OCHROLEUCUS Lge. - Pètals groguencs, viridolívits al àpex; silícula atenuada per les dugues estremitats.

— γ GRANDIFLORUS Rouy. (Suppl. Prodr. 312).— Raims més clars, flors el doble més grans, valves de la silícula llises, fulles d'un vert fosc, amb segments més amples y obtusos.

Geografía. — Camps y vinyes arenosos del litoral, y menys freqüent al interior: Montcada; Mataró; Caldetas; Tarrassa; Viladecaballs; Gelida; Vilafranca; Igualada; sense ser comú. = Als voltants de Barcelona y Sant Joan Despí (Salv. !); Pla del Llobregat, cap a Sant Boy (Csta.); Vich (Masf.); les Garrigues (Gonz. !); freqüent als camps y vinyats de Llansà (Vay.); Pons, Balaguer; St. Pol, St. Feliu de Guíxols, Cadaqués, Llansà (Bub.).

La β OCHROLEUCUS Lge., no escassa al litoral amb el tipus; la γ GRANDIFLORUS Rouy, del litoral de Tarragona a Salou (Llen. !). — Mars-Maig.

Genre 30. - SARCOCAPNOS DC.

(De σάρξ, σαρκός, carn; καπνός, que com κάπνιον vol dir la fumaria. Decandolle li aplica aquest nom per la crassitut de les fulles, que contrasta amb altres de genres afins).

Flors blanques o groguenques amb l'àpex purpurí, bracties ovades, molt petites, molt més curtes que'ls pedicels, sèpals ovats, escariosos, molt petits; pètal superior terminat amb un esperó dret, obtús, inflat al estrem, el de baix dilatat al àpex y atenuat en ungla filiforme, silícula ovada, deprimida, disperma, a la fi subdehiscent, amb 3 nervis a cada valva, llevors sense carúncula; planta vivas, tronc de 10-15 cm., prim, cespitoso-intrincat, trencadís; fulles glauques, llargament peciolades, ternades o biternades, de segments consistents, ovats, subcordiformes.

Sarcocapnos enneaphylla.

106. = S. enneaphylla DC. — Corydalis enneaphylla DC.

(ἐννεάφυλλον, pera Plini, una herba de naturalesa càustica que te 9 fulles, això es, les fulles, son en la especie, biternades.)

Geografia. — Roques, murs y parets de llocs umbrívols: Montserrat; al Cairat, aprop de la Puda; serra de Coll Cardús, sobre l'estació de Olesa; Castell de Gelida; St. Martí Surroca, al Penadès; costes de Garraf, aprop de Vallcarca; St. Miquel del Fay. = Queralps, Nuria, Talaxà, Bassegoda; Nostra Senyora del Mont (Vay.); Cap de Norfeo (Trem.); S. Aniol de Gujas (Cod.!); la Mola, de Tarragona (Puj. J.); Forat de tres ponts, sobre Sopeyra (Bub.).

Genre 31. - CORYDALIS DC.

(κορυδαλλίς y κορυδάλιον es el nom grec antic de la fumaria; s'aludeix aqui a la semblança de l'esperó amb el dit pulgar de la cogullada o alosa, o siga també la flor del DELPHINIUM). (1)

Sinonimia. — *Fr.* corydale; *it.* coridali; *angl.* lady's pincushion, mother of thousands; *al.* Lerchen-sporn (de la cogullada).

Flors blanques, purpurines o be grogues, en raims poc furnits, sèpals molt petits, escamiformes, el pètal de dalt prolongat en esperó, silícula deprimida, polisperma, dehiscent, amb un nervi a cada valva, llevors que porten una carúncula; plantes perennes, de fulles 2-3 pinnatisectes, glauques.

1 { Arrel fibrosa, tronc fullós, raims opositifolis, bracties petites, denticulades flors grogues, esperó curt . . . . **107. C. lutea.**
Arrel bulbosa, tronc 1-2-fil, terminat amb raim, flors purpurines o blanques, esperó llarg. **2.** }

2 { Esperó inflat, bracties enteres, pedicel 3 vegades més curt que'l fruit, tronc sense escames, bulbo buit . . . . **108. C. cava.**
Esperó aprimat, bracties digitades, pedicel tan llarg com el fruit, tronc amb 1-2 escames a la base, bulbo macis o plè . . . . **109. C. sólida.** }

Corydalis lutea.

107. = C. lutea DC.

(*del llatí* luteus, *groc, pel color de la flor.*)

Arrel fibrosa, troncs de 2-3 dm., nombrosos, drets, molt ramificats, trencadiços, fulles glaucescents, 2-3 pinnatisectes, de segments peciolats, trasovato-cuneiformes, enters o 2-3-fids, peciol sense circell; *bracties* petites, lanceolato-cuspidades, *denticulades, varies vegades més curtes que'ls pedicels*; *flors grans, grogues*, raims opositifolis, clars, drets, que s'allarguen desprès de la florescencia; *esperó curt y obtús*, pedicels fins y quasi tan llargs com el fruit; *llevors negres, brillants, planes, finament granuloso-rugoses*, amb carúncula aixamplada.

Geografia. — Roques y murs vells: Montanyes de Ceret (Company.); naturalisat o procedent de cultius (Rouy, Coste). — Abril-Septembre.

N. B. = Bub. (III, 273) diu haber vist sobre Montlluis, y tal vegada a la Cerdanya, el C. CLAVICULATA DC.: Benth. et Compny. (ex Rouy) el refereixen al Pir. Or., y Timb. a Madrás; però Gaut. (p. 75) diu qu'aquestes cites s'han de veure confirmades.

(1) Altres de κόρυς, elm (*it.* elmo) o casco.

Corydalis cava.

108. = C. cava Schweigg. et Kerte. — C. tuberosa DC. — C. bulbosa Pers.
(*pel seu rizoma tuberculós buit.*)

Rizoma inflat com *bulbo* o ceba, buit, recubert de fibres, tronc de 1-3 dm., amb 1-2 fulles *sense escama sota les meteixes*; fulles glauques, 2-3 pinnatisectes, de segments ovato-oblongs, cuneiformes, inciso-lobats; *bracties ovato-oblongues,* enteres; flors purpurines, rosades, blanques o tacades, *raims terminals drets*, que s'*allarguen després de la florescencia*; *esperó llarg, arrodonit* y *encorvat* al *àpex*; *pedicel 3 vegades més curt que la silícula*; llevors negres, brillants, amb *carúncula* que *agafa la meitat de la circumferencia.*

Geografía. — Boscos y torrenteres: Montseny (de flors purpurines y de flors blanques) (Salv. !); Vall d'Arán (Villiers); Pir. Or., però sempre escàs (Rouy); Boscos de Luchon (Lap., Gr. G.). — Abril-Maig.

Corydalis solida.

109. = C. sólida Swartz. — C. bulbosa DC.
(*pel seu rizoma macís.*)

Rizoma inflat en bulbo, *plè* y *macís*, amb fibres solament a la base; tronc de 1-2 dm., amb 2-4 fulles y *1-3 escames sota les meteixes*; fulles glauques, *3-ternades*, de segments oblongo-cuneiformes, inciso-lobats; flors purpurines, raims *terminals*, *drets*, que s'*allarguen després de la florescencia*; esperó *llarg*, *atenuat* y *quasi recte* al *àpex*; *pedicel quasi tan llarg com el fruit*; llevors negres, lluentes, amb *carúncula* que *sols agafa la quarta part de la circumferencia.*

— α DIGITATA Schultz. — Bracties multífides o multipartides.

Geografía. — Boscos y montanyes: abondant a Font Canaleta, aprop de la Molina; a la Cerdanya; torrents de Comabella, Valls de Llo y d'Eyne (Vay.); Cambredases (Bub.); la Cerdanya francesa (Gaut.), Vall d'Aràn; Margalida, pr. Bosost (Compñ. ! in Hb. Cad.); Benasque y Castanesa (Villiers); al peu del Port de Benasque (Zett.); regió silvàtica de Artiga de Viella, Pumero (Llen. !). — Mars-Juliol.

N. B. — La planta recullida per Llen. es la α DIGITATA Schultz.

Familia 6.ª - CRUCIFERES, JUSS.

(Del llatí *crux, crucis*, la creu; per la corola típica cruciforme).

Flors hermafrodites, quasi sempre regulars, 4 sèpals lliures, generalment caducs, els dos laterals a vegades geperuts a la base, corola *cruciforme*, molt rarament abortada; estams *tetradinams* (rares vegades 2 o be 4 per abort), fruit silicua o silícula; flors en raíms que s'allarguen després de la floració; herbes de fulles alternes y sense estípules, ordinariament de gust acre y picant.

1 { Fruit silicua (per lo menys 3-4 vegades més llarg qu'ample), Secció 1.ª **Silicuoses.**
Fruit silícula (menys de 3 vegades més llarg qu'ample), Secció 2.ª **Siliculoses.**

Secció 1.ª - SILICUOSES.

1 { Silicua indehiscent, esponjosa o articulada . . . . 2.
Silicua dehiscent per dugues valves longitudinals . . . . . 3.

2 { Silicua subcònica, esponjosa y continua o moniliforme y lomentacia, llevors globuloses; plantes erissades . . . . . 32. **Ráphanus.**
Silicua biarticulada, *article* superior tetragon, l'inferior obcònic, bicornut, llevors oblongues; plantes glabres, fulles grasses. 33. **Cakile.**

3 { Llevors uniseriades o formant una sola fila dintre de cada celda. 4.
Llevors biseriades o formant dugues files a cada celda; *rarissimament uniseriades* . . . . 20.

4 { Valves de la silicua amb un nervi sortit y venes anastomosades. 5.
Valves amb 3 nervis, sense nervis o amb un nervi sense venes anastomosades . . . . 8.

5 { Silicua cilíndrica, llevors globuloses o bé ovoides . . . . . 6.
Silicua tetràgona, llevors ovades o bé oblongues . . . . . 7.

6 { Silicua cilindracia y subtetràgona, no arrimada al eix, estil no seminífer a la base, estigma discoidal, llevors globuloses. 36. **Brássica.**
Silicua cilíndrica, curta, arrimada al eix, estil seminífer a la base, estigma enter, llevors ovoides . . . . . . 37. **Hirschfeldia.**

7 { Valves de la silicua carenades, fulles inferiors pinnati-partides, les superiors curtament peciolades, plantes pubescents o erissades, 39. **Erucastrum.**
Valves de la silicua carenades, fulles inferiors lirades o pinnatífides, les superiors semiamplexicaules; plantes glabres. 47. **Barbarea.**

8 { Valves de la silicua amb 3 nervis. . . . . 9.
Valves sense nervis o amb un nervi y sense venes anastomosades. 12.

9 { Estil cònic o ensiforme, llevors globuloses . . . . 34. **Sinapis.**
Estil curt o nul, llevors ovades o bé oblongues . . . . 10.

10 { Flors grogues o blanques, silicua cilíndrica, linear, de valves convexes, llevors llises . . , ... 48. **Sisymbrium.**
Flors blanques, silicua subtetràgona, de valves carenades pel nervi principal . . . . 11.

11 { Sèpals laterals gibosos a la base, pedicels filiformes, de 8-10 mm., silicues primes ± incurves, poc més llargues que'l pedicel, llevors llises, fulles caulinars oblongo-linears, tronc prim, 49. **Stenophragma.**
Sèpals iguals, a la base, pedicels gruixuts, de 4-6 mm., silicues dobles, quasi rectes, de 4-6 cm., llevors estriades longitudinalment, fulles caulinars ovato-cordiformes, tronc robust . . 50. **Alliaria.**

12 { Valves de la silicua sense nervis, estigma enter . . . . 13.
Valves de la silicua amb un nervi y sense venes anastomosades. 14.

13 { Silicua lanceolada, estil filiforme, podosperm alat, arrel carnosa y escamosa . . . . 55. **Dentaria.**
Silicua linear, estil cònic o quasi nul, podosperm filiforme o cònic, arrel rarament escamosa. . . . . 54. **Cardamine.**

14 { Estigma enter o subescotat. . . . . 15.
Estigma fès en 2 làmines . . . . 18.

15 { Silicua cilíndrica, aprimada a la base, flors grogues. 51. **Hugueninia.**
Silicua tetràgona . . . . 16.

16 { Silicua deprimida, flors blanques, rares vegades rosades o violacies, 53. **Arabis.**
Silicua convexa, flors ± grogues . . . . 17.

17 { Flors grogues, estil cilíndric, envà de la silicua prim, llevors ± alades . . . . 46. **Erysimum.**
Flors albo-groguenques, estil curt o nul, envà esponjós, llevors oblongues . . . . 45. **Conringia.**

18 { Silicua deprimida o tetràgona. . . . . 19.
Silicua cilíndrica, linear . . . . 20.

19 { Silicua deprimida, làmines de l'estigma connivents, flors violades o vermelles . . . . 43. **Matthiola.**
Silicua tetràgona, làmines de l'estigma divergents, flors grogues, 44. **Cheiranthus.**

20 Silicua aprimada pels dos caps, làmines de l'estigma obtuses, fulles dentades . . . . 41. **Hesperis.**
Silicua engruixida a la base, làmines de l'estigma agudes, fulles enteres o sinuoses. . . . . 42. **Malcolmia.**

21 Estigma fès en dos lòbuls connivents . . . . 22.
Estigma enter o escotat. . . . . 23.

22 Silicua de 15-20 mm., valves 3-nerves, estil ensiforme, gairebé tant llarg com la silicua, fulles lirato-pinnatífides . . . 35. **Eruca.**
Silicua de 40-45 mm., valves 1-nerves, estil deprimit, molt més curt que la silicua, fulles enteres. . . . . 40. **Moricandia.**

23 Silicua subtetràgona, valves 1-nerves, estil deprimit, llevors llises, alguna vegada uniseriades, plantes de paratges àrits. 38. **Diplotaxis.**
Silicua cilíndrica, subdeprimida, valves sense nervis, estil cilíndric, llevors alveolades; plantes de paratges humits . 52. **Nasturtium.**

Secció 2.ª – Siliculoses.

1 Silícula articulada, article superior globulós, arrugat, 2 sèpals geperuts, flors grogues, fulles inferiors peciolades, lirades, les superiors sentades, dentades. . . . . 84. **Rapistrum.**
Silícula no articulada . . . . 2.

2 Silícula dehiscent. . . . . 3.
Silícula indehiscent . . . . 21.

3 Silícula latisepta o d'envà tant ample com les valves . . . . 4.
Silícula angustisepta o d'envà molt més estret que les valves . 13.

4 Silícula de valves molt convexes, globulosa o elipsoidal . . . 5.
Silícula de valves quasi planes, ovada o elíptica. . . . . . 12.

5 Valves de la silícula amb costelles o agullons; raíms opositifolis. 6.
Valves de la silícula sense costelles ni agullons . . . . . . 7.

6 Valves amb 3 costelles setoses, estil coclieariforme, celdes 4-espermes, raíms de 10-30 flors . . . . 69. **Carrichtera.**
Valves cubertes d'agullons, estil alesnat, celdes 1-espermes, raíms de 5-6 flors . . . . 70. **Succovia.**

7 Valves uninerves, filaments estaminals ni alats ni dentats . . 8.
Valves sense nervis . . . . 10.

8 Silícula trasovoideo-piriforme, llevors oblongues, finament estriato-xagrinades, flors d'un grog pàlit . . . . 65. **Camelina.**
Silícula globulosa, flors blanques . . . . 9.

9 Els estams llargs geniculats, llevors nombroses, llises, anguloses, alades al àpex . . . . 63. **Kernera.**
Estams tots drets, 2-6 llevors ovoides, tuberculoses, no alades, 62. **Cochlearia.**

10 Fulles sentades o pinnatisectes, plantes glabres, filaments estaminals ni alats ni dentats, flors grogues o blanques, llevors generalment nombroses a cada celda, 2-4 seriades. . . . . . 61. **Roripa.**
Fulles enteres, plantes cubertes de pèls estrellats, filaments estaminals alats o dentats, 1-8 llevors a cada celda, 2 seriades . . . . 11.

11 Celdes 1-4 espermes, filaments estaminals generalment alats o dentats, flors grogues o blanques . . . . 57. **Alyssum.**
Celdes 6-8 espermes, solament els filaments dels 4 estams majors dentats, flors blanques. . . . . 58. **Meniocus.**

12 Sèpals no geperuts, pètals enters o bipartits, grogs o blancs, silícula petita, convexa, amb nervi dorsal, llevors ovades o elíptiques, àpteres . . . . 60. **Draba.**
Sèpals geperuts, pètals enters, violato-venosos, silícula gran, molt deprimida, elíptica, sense nervi dorsal, llevors alades. 56. **Lunaria.**

13 Pètals desiguals, els dos exteriors més grans . . . . 14.
Pètals iguals . . . . 15.

14 Pètals molt desiguals, estams no apendiculats, estil filiforme, celdes 1-espermes, funicol penjant del sostre, fulles caulinars. 75. **Iberis.**
Pètals poc desiguals, estams amb una petita escama petaloide a la base, estil quasi nul, celdes 2-espermes, 1 funicol penjant y 1 altre lateral; fulles gairebé totes formant rosetó basilar . 76. **Teesdalia.**

15 Valves de la silícula no carenades, silícula cordiforme, funicol penjant del sostre, raím corimbiforme, flors blanques . 82. **Cardaria.**
Valves de la silícula carenades . . . . 16.

16 Silícula triangular, funicols laterals, raím fructífer llarg, flors blanques, a vegades apètales . . . . 79. **Capsella.**
Silícula orbicular o elíptica . . . . 17.

17 Celdes monospermes, funicol penjant, flors blanques o rosades, alguna vegada apètales . . . . 81. **Lepidium.**
Celdes di-, polispermes, funicols laterals . . . . 18.

18 Valves no alades, flors blanques, fulles pinnatífides. 80. **Hutchinsia.**
Valves amplement alades . . . . 19.

19 Silícula orbicular o bé oblonga, flors violetes o blanques. . . 20.
Silícula quasi dídima, flors grogues. . . . . 21.

20 Els estams majors, alats y dentats, llevors ovoides, flors violades... **77. Aethionema.**
Estams ni alats ni dentats, llevors ovoides, flors blanques... **78. Thlaspi.**

21 Silícula angustisepta, ± alada, de valves 1-espermes, flors grogues 22.
Silícula latisepta . . . . 24.

22 Silícules cuneiformes, subalades, penjants, negroses a la maturitat, estil nul, plantes glabres o pubescents . . . . **72. Isatis.**
Silícules orbiculars, quasi dídimes, dretes, groguenques a la maturitat, estil filiforme, plantes erissades . . . . 23.

23 2 sèpals esperonats, pètals llargament unguiculats, els 4 estams majors apendiculats . . . . **73. Iondraba.**
Sèpals no esperonats, pètals breument unguiculats, estams no apendiculats . . . . **74. Biscutella.**

24 Filaments dels 4 estams majors alats y denticulats o soldats de 2 en 2, flors grogues. . . . . 25.
Filaments estaminals, ni alats ni denticulats, ni soldats . . . 26.

25 Filaments dels 4 estams majors alats y denticulats, silícula orbicular, estil nul, flors grogues . . . . **59. Clypeola.**
Filaments dels 4 estams majors soldats 2 a 2, silícula ovoideo-globosa, estil lingüiforme, flors d'un grog obscur, venoses. **68. Boleum.**

26 Pètals blancs o nuls per abort. . . . . 27.
Pètals groguencs . . . . 28.

27 Silícula ovoide, unilocular, pètals desiguals, fulles caulinars enteres, amplexicaules, auriculades . . . . **67. Calepina.**
Silícula reniforme, bilocular, pètals iguals, fulles caulinars pinnatipartides, peciolades . . . . **83. Senebiera.**

28 Silícula globulosa, unilocular, no alada, sèpals drets, fulles caulinars auriculades, plantes piloses. . . . . **66. Neslia.**
Silícula subtriangular o subtetràgona, 2-3-4 locular . . . . 29.

29 Silícula subtriangular, de 3 celdes, les dugues superiors colaterals y estèrils, fulles caulinars amplexicaules, auriculades, planta glabra, **64. Myagrum.**
Silícula subtetràgona, de 4 celdes, superposades per parells, fulles caulinars sentades, no amplexicaules, plantes piloso-glanduloses... **71. Bunias.**

Secció 1.ª - Silicuoses

Genre 32. - RÁPHANUS L.

(Del grec ῥάφανος, el *rave*.)

Flors blanques, violades o groguenques, grans; sèpals laterals geperuts a la base, pètals llargament unguicolats; silicua indehiscent, esponjosa y continua o moniliforme y lomentacia, amb bec llarg y cònic; llevors globuloses, fulles inferiors *lirades*, plantes erissades.

1 { Silicua oblongo-cònica, bilocular a la primera edat, inflato-esponjosa, sense estrangulacions ni articulacions transversals, flors blanques o violades, **110. R. sativus.**
Silicua moniliforme, primitivament unilocular y a la maturitat lomentacia; flors blanques o groguenques . . . . **111. R. raphanistrum.** }

Raphanus sativus.

Raphanus Raphanistrum.

110. = R. sativus L.

(*rave que se sembra o cultiva, al revés del* silvestris.)

Sinonimia. — *Cast.* rábano; *fr.* rave y raifort (chou)rave, (chou)navet (cf. betterave); *it.* rafano; *port.* rabão; *angl.* radish (del llatí, radix); *al.* die Rübe (llat. rapa : brassica rapa); das Radies (fr. radis); der Rettich, Rettig (del llat. râdîc-em (: râdix) el rave (1).

Arrel *carnosa, inflada*, tronc de 6-10 dm. dret, fistulós y ramificat, fulles inferiors lanceolades, dentades o inciso-dentades; flors blanques o violades, amb venes d'un violeta fosc, *silicues inflades* y *esponjoses*, insensiblement atenuades en bec, *sense estrangulacions ni divisions* en *articles transversals* a la maturitat.

— α. RADICULA DC. — Arrel petita, globoso-deprimida o bé oblonga, blanca o vermellosa, picant.

— β. OLEÍFERA DC. — Arrel llarga, prima, blanca o vermellosa, ± picant.

— γ. NIGER DC. — Arrel grossa, carnosa, oblongo-globulosa o allargada, negrosa, molt picant.

Geografía. — Cultivat y subespontani en molts indrets. — Primavera.

111. = R. raphanistrum L. — R. silvester Lamk.

(*com* rapistrum, *el nap silvestre, está format* raphanistrum.)

(1) Es curiós el manlleu d'aquests noms alemanys; der Kohl (caulis); der Kürbisz (cucurbita), die Pflanze (planta), tots emmanllevats al llatí. L'anglès *radish* es una manlleuta més moderna del francès *radis*.

Arrel *prima* y *dura*, tronc de 2-6 dm., dret, ramificat, fulles superiors ovades o lanceolades, flors blanques o groguenques, amb venes grogues o violades, *silícues primes més llargues que'ls pedicels, amb articles nombrosos* y *ben marcats, el terminal 3-4 vegades més curt que'l bec.*

Subsp. R. LANDRA Moretti. — *Silícues gruixudes, més curtes que'ls pedicels, amb articles poc nombrosos* y *poc marcats*, a vegades reduits a un; *l'últim 1-3 vegades més curt que'l bec.*

Geografía. — El tipus, comú als sembrats y demés cultius del litoral, Vallès y Bages.= Vich (Masf.). Al litoral y rarament al Vallès la subv. ALBA F. Gér., de pètals blancs amb venes violades.

La subs. R. LANDRA Moretti, al Pla del Llobregat. = Priorat (Csta.); litoral, cap a Cadaqués (Trem. !); Roses, Castelló, cap a Sant Joan ses Closes; platges de Torruella, Pals y Bagur (Vay.); Port-Vendres (Bub.). — Abril-Juny.

Genre 33. – CAKILE L. [Adans. apud Coste; Gaertn. ap. Hooker]

[De l'àrabe (Arc.; Hook.) *qâqoullâ*, paraula de que fa us Serapio.]

Flors blanques o lilacines, bastant grans, sèpals drets, els laterals geperuts a la base, raím fructífer llarg, clar, pedicels curts, gruixuts, ascendents, silicua indehiscent, biarticulada, article superior tetràgon, amb dos caires aguts, caduc, l'inferior obcònic, amb dugues dents laterals y bicornut al àpex, persistent, monosperms tots dos, llevors oblongues, penjants al article inferior y dretes al superior; plantes glabres, tronc de 1-3 dm., flexuós, ramificat desde la base, fulles carnoses.

Cakile maritima.

112. = C. maritima Scop. — Bunias Cakile L.

(*per viure en els arenals marítims.*)

Sinonimia. — *Cast.* oruga marítima (eruca maritima vel nasturtium marit.); *fr.* caquillier; caquille (nom aràbic); roquette de mer; *it.* baccheroni, ravastrelli; *angl.* sea-rocket.

Geografia. — Arenals de tota la costa. — Primavera. - Estiu.

Es planta acre, excitant, antiscorbútica; estomàquica; en desús. Anguillara diu que es un poderós catàrtic.

Genre 34. - SINAPIS L.

[Grec σίναπι y νᾶπυ, *mostassa*. Aquesta paraula, y la *fr.* moutarde, (*angl.* mustard) son modernisacions de *mustum ardens*, per raó de que un dels ingredients de la mostassa francesa que se serveix a taula es el most del ví novell.]

Flors grogues, sèpals iguals, pètals llargament unguicolats, silicua cilíndrica o sub-tetràgona, de valves 3-nerves, dehiscent, estil cònic o ensiforme, llevors uniseriades, globuloses, alveolades, de sabor picant, fulles inferiors lirades, o pinnatífides, les superiors no amplexo-auriculades; plantes piloses o pubescents.

1 { Bec de la silicua ensiforme, amb nervis aproximats al centre de les cares, més llarg que la silicua erissada, freqüentment seminifer a la base, fulles totes peciolato-lirades . . . . **113. S. alba.**
Bec de la silicua cònic, amb els nervis equidistants, més curt que la silicua generalment glabra . . . . 2.

2 { Estil caduc, sèpals tot lo més tan llargs com el pedicel, fulles superiors sentades, plantes anuals. . . . . **114. S. arvensis.**
Estil persistent, seminifer, sèpals un poc més llargs que'l pedicel, fulles totes peciolades, plantes bienals o perennes. . . . **115. S. Cheiranthus.**

Sinapis alba

113. = S. alba L. (Hooker). Brassica alba Boiss.

(*del llatí* albus, blanc; *pel color clar de la llevor*.)

Sinonimia.—It. ruchettone, senapa bianca; *ang.* white Mustard; *al.* weisser Senf.

Anual, piloso-erissada, tronc de 3-8 dm., dret, ramificat, fulles *totes peciolades*, *lirato-pinnatipartides*, amb els lòbuls sinuato-dentats, *pedicels fructífers tan llargs com les valves*, *molt oberts*, *silicues curtes*, *oblongues*, oligospermes, erissades de *pels blancs*, valves amb 3 nervis sortits, bec ensiforme, més *llarg* que la silicua, ordinariament seminifera a la base, llevors grogues, finament alveolades.

Geografia.—Terres de cultiu; Tarrassa, a n'algún hort, probablement accidental. = Poc cultivada y quasi espontania (Csta.); roques de Castellfullit d'Olot (Vay.).—Abril-Maig.

Sinapis arvensis.

114.=S. arvensis L. — Brassica Sinapistrum Boiss. — B. Sinapis Visiani.

(*que's trova als camps.*)

Anual, piloso-erissada, tronc de 3-8 dm., dret, ramificat, fulles inferiors lirades, les superiors *sentades*, ovades o be oblongues, sinuato-dentades, *pedicels fructífers gruixuts, molt més curts que les silicues* erecto-obertes; sèpals tan llargs com el pedicel o més curts, oberts, pètals d'un groc fosc, silicues glabres o erissades, valves de 3 nervis prominents o de 5, dos d'ells poc sortits; bec cònic, *més curt* que la silicua, llevors pardes, finament alveolades.

β VILLOSA Mérat. — Silicues erecto-aplicades, erissades de pels reflexes.

Geografía. — Comú a les hortes y camps: litoral y Vallés; Pla del Llobregat y de Vich (Masf. !); a l'Empordá, Castelló (Vay.); Castanesa (Compñ. !).

La β VILLOSA Mérat, a Ribas, per les vores de la carretera. — Juliol-Septembre.

Sinapis Cheiranthus.

115.=S. Cheiranthus Koch. — Brassica Cheiranthus Vill.

(*per una certa semblansa amb el violer groc*)

Perenne o *bienal*, troncs de 2-6 dm., ramificats, ± foliosos y erissats, fulles *totes peciolades, pinnato-partides*, les radicals en *rosetó*, amb els lòbuls ovats y sinuato-festonats, flors grogues, grans; sèpals un poc més llargs qu'el pedicel, drets, connivents, erissats al àpex, que a la fi pren en un color lívit; silicues glabres, obertes, ascendents o penjants, bec cònic *persistent, seminifer*, 4-5 vegades *més curt* que la silicua; llevors negres, alveolades; planta polimorfa.

Geografía. — Roques y llocs pedregosos de les montanyes: Montseny, a les roques de Puigsacarbassa; Nuria; la Molina. = Montserrat (Csta.); Monàs, Molló, Tragurà, la Toza (Vay.); Pir. centrals (Compñ. !); a la Vall d'Aràn, Arties, Canejan (Llenas !), Port de Benasque (Zett.). — Juliol.

N. B. — Encara que havem trovat a Tarrassa la SINAPIS HISPIDA Schonsb., la considerem accidental.

La *S. nigra* L. = Brassica nigra Koch, es la que s'adapta més com a condiment; encare se barreja amb llevors de la ALBA y de la ARVENSIS y fins ab les de Brassicae y Raphani genera. Pera la preparació dels *sinapismes* serveix la NIGRA. Irrita la boca y les glàndules salivals del bestiar que la punteja; un cop ha bullit se pot ben menjar com qui menja cols. La mostassa blanca (*herbe au beurre* dels francesos) no es tant irritant, pero té les meteixes proprietats, un xic atenuades. (1)

(1) Del nom greco-llatí sinapi(s) ne ve l'alem. Senf; it. senape; esp. (a)xenab(l)e (ant. ortografía) angl. senepe = àr. cinâb (mostassa) = grec. *senabre* (Senfstrauch ap. Vogel Dicc.) cat.; sinapisme com a cataplasma (v. *sinapizo*); en grec modern: λα(μ)ψάνα; portastrum; al. wilder Senf; sénevé fr.. que també es el RAPH. RAPHANISTRUM; (angl. cadlock, callock); a les Balears ravenissa groga; lapsana (al. Ackersenf; sinapi (Diosc.) Athenienses *napy* appellaverunt νάπυ (Theophr.), saurion σαύριον (Plin.); alii thapsi appellant. La llevor de la mostassa com a molt petita que es, serveix de nom de comparació: non decidit e manu ejus semen sinapi unum (avarus est) y en fr. ne vault pas un grain de moutarde.

Genre 35. - ERUCA DC.

(Lo meteix que ERUCAGO y ERUCASTRUM, del verb llatí *urere*, cremar, pel gust de les llevors. Altres tenen a la paraula *eruca* (que també vol dir *oruga*) per obscura. Segons S. Isidoro de Sevilla, *eruca* sería una alteració de *urica*, de uro. Els italians n'han fet *ruchetta*, els francesos *roquette*, y els anglesos *rocket*.)

Flors blanques, grogues o violàcies, sèpals laterals una miqueta geperuts a la base, silicua dehiscent, curta, oblonga, subcilíndrica, valves 3-nerves, amb els nervis marginals quasi confosos amb el mateix marge y semblant 1-nerves, estil ensiforme, gairebé tan llarg com les valves, llevors biseriades, penjants, subglobuloses, llises; fulles peciolades, lirato-pinnati-partides.

1 { Calze caduc, pubescent, comunament blavenc, més llarg que'l pedicel, fulles lirato-pinnati-partides . . . . **116. E. sativa.**
{ Calze persistent, pilós, cilíndric y a la maturitat vesiculós, tan llarg com el pedicel, fulles pinnatífides. . . . . **117. E. Vesicaria.**

Eruca sativa

116. = E. sativa Lamk.

(*que se sembra, sens dupte involuntariament amb altres llevors.*)

Sinonimia.—Ruca; *cast.* oruga; *fr.* roquette; *it.* rucola, ruchetta.

Tronc de 2-5 dm, glabre o ± hispit, fulles un poc gruixudes lirato-partides, segments fiso-dentats, el terminal mes gran, ovat, sèpals connivents, pubescents y generalment blavencs, més llargs que'l pedicel, pètals grans, blancs o grogs amb venes violades, pedicels fructifers drets, silicues glabres o híspides, bec generalment més curt que les valves, llevors comprimides, híspides; planta polimorfa.

Geografia.—Terres cultivades o incultes, àrides; voltants de Lleyda, cap a Aragó y Balaguer, estenentse per la Segarra y baixant fins a la Puda de Montserrat y al Vallès; Badalona. = Falset, la Mola (Csta.). — Abril-Septembre.

Les fulles de la *E. sativa* son excitants y 's mengen com enciam y condiment. També se li atribueixen proprietats diurètiques y antiscorbútiques, y fins afrodisíaques si havem de creure al vers: *excitat ad venerem tardos* ERUCA *maritos*. Es la *herba mentiosa*; xaramago (o jaramago), la oruga, (ant. eruga).

Eruca vesicaria.

117. = E. Vesicaria Cav. (1)

(*del llatí* vesicarius, *de* vesica, *la bufeta; per la forma del calze fructífer.*)

Tronc de 3-5 dm., hispit, ramificat, fulles pinnatífides, ± erissades, calze pilós, cilíndric a la floració, hispit y *vesiculós* a la maturitat del fruit, y tan llarg com el pedicel, pètals el doble llargs qu'el calze, blancs, grogs o blavencs, però sempre amb venes purpuries; silicues elíptiques o be oblongues ± híspides, bec tan llarg com les valves.

Geografia. — Alguna vegada a Tarrassa, sens dubte importada amb els blats. = Abundant als camps y muralles de la part baixa de l'Aragó, internantse a Catalunya (Losc. y Pardo). — Març-Juny.

(1) *Vesicaria*, amb majúscula, per aposició; el genre *Vesicaria* es una altra crucífera.

Genre 36. - BRÁSSICA L.

(Ha sigut molt discutida la etimología d'aquesta paraula. S'ha dit si ve del celta *bresic* que significa *col*: l'origen en veritat es incert, tot lo més que's pot fer es assenyalar la forma grega βράσκη interpretat κράμβη, qu'es la col.)

Flors grogues o blanquinoses, sèpals iguals a la base, pètals enters, silicua dehiscent, linear-cilíndrica o subtetràgona, valves amb nervi sortit y venes anastomosades, estil cònic, llevors uniseriades, penjants, globuloses, + alveolades, fulles variables, plantes ± glauques.

1 { Silicua sense bec o amb bec cònic y sense llevor a la base (asperm) . . 2.
{ Silicua amb bec cònic, monosperm, 3-4 vegades més curt que les valves. 5.

2 { Silicua gibosa, llevors pardes, fulles inferiors lirato-pinnatipartides . . 3.
{ Silicua no gibosa . . . . 4.

3 { Silicua dreta sobre'l pedicel, llevors llises, fulles radicals virido-erissades. **118. B. Rapa.**
{ Silicua que forma àngul recte amb el pedicel, llevors finament puntejades, fulles totes glauco-glabres. . . . . **119. B. Napus.**

4 { Raím fructífer molt fornit, sèpals oberts, més llargs que'l pedicel, silicues curtes y aplicades al eix, subtetràgones, bec 4-5 vegades més curt que les valves, llevors negres, alveolades, fulles totes peciolades. **120. B. nigra.**
{ Raím fructífer clar, sèpals drets, a lo més tan llargs com el pedicel, silicua ascendent, llarga (4-7 cm.), cilindroidea, bec 8-10 vegades més curt que les valves, fulles inferiors peciolades . . . . . . **121. B. oleracea.**

5 { Flors blanques, silicua estriada, de 3-4 cm., fulles inferiors pinnatífido-runcinades, híspides, base del tronc hispit. . . . . **122. B. laevigata.**
{ Flors d'un groc pàlit, silicua nuosa, de 2-3 cm., fulles inferiors lirades, glabres, tronc glabre. . . . . **123. B. fruticulosa.**

Brassica Rapa.

118. = Br. Rapa L.—Br. asperifolia Lamk.
(Rapa, *com* rapum, *significa el nap, en llatí*; asper, aspera, asperum; aspre; *desigual, que no està llis o plà.*)

Herbacia, fulles radicals *verdes*, *ciliato-erissades*, peciolades, lirato-pinnatipartides, les superiors sentades, cordato-amplexicaules, flors d'un groc daurat, grans, *agrupades a la floració*, sèpals oberts, estams laterals ascendents, silicua dreta sobre'l pedicel, *llevors llises.*

— α CAMPESTRIS Koch. — Arrel prima, vertical.

Geografía.—Cultivada y subespontania aprop de les terres de conreu. La α CAMPESTRIS Koch no es pas rara al Vallés, y segons Foucoud (ex Rouy) abunda com una mala herba als cultius y valls dels baixos y alts Pirineus. — Abril-Juny.

Brassica Napus.

119. = Br. Napus L.
(napus *de Columela, es el nap també, y aquí en aposició amb Brassica; com si diguessim* napicol.)

Herbacia, fulles totes *glauques* y *glabres*, les radicals y inferiors peciolades, lirato-pinnatipartides, les superiors sentades, cordato-amplexicaules, flors d'un grog daurat, grans, *clares, adhuc a la floració*, sèpals oberts, estams laterals ascendents, silicues que formen àngul recte amb el pedúncol, *llevors* finament *alveolades*.

— α OLEIFERA DC. — Arrel prima y vertical.

— β RAPIFERA Metzg. — β ESCULENTA DC. — Arrel carnosa, comestible.

Geografia.—Cultivats y subespontanis els tipus y les varietats. — Abril-Maig.

Sinapis nigra.

120. = Br. nigra Koch. — Sinapis nigra L.
(*del llatí* niger, nigra, *negre*; *pel color de les llevors, mostassa negra qu'es la medicinal.*)

Anual, tronc de 1-10 dm., dret, ramificat y ± *piloso-erissat a la base*, fulles *totes peciolades*, les inferiors lirades, amb el segment terminal molt gran, obtus y ± lobulat, les superiors lanceolades, enteres o dentades, *raím* fructífer *molt fornit*, flors grogues, sèpals oberts, més llargs que'l pedicel, silicues *curtes, aplicades al eix, subtetràgones, carenades*, bec cònic, 4-5 vegades més curt que les valves, *llevors negres, alveolades*.

Geografia. — Cultivada y espontania : Sant Joan les Fonts, Creixenturi, Ciuret (Vay.); Sant Pere Pescador (Llen.!). — Abril-Juliol.

Brassica oleracea

121. = Br. oleracea L.
(oleraceus, *paraula de Plini, vol dir lleguminós; de* olus, *la hortalissa o verdura; y també la col.*)

Tronc de 1 m. d'altura, *subllenyós* a la base, dret, llis y ramificat, fulles glauques, un poc carnoses, les inferiors peciolades, lirades, les superiors ovato-oblongues, *semiamplexicaules*, però no *auriculades*, flors grogues y rares vegades blanques, *sèpals drets, connivents*, més curts qu'el pedicel, *silicua ascendent*, llarga de 4-7 cm., cilindroide, bec 8-10 vegades *més curt* que les valves, llevors pardes, *llises*.

Subsp. Br. ROBERTIANA J. Gay. - Tronc *subllenyós*, la major part de fulles caulinars mitjes peciolades, flors d'un *grog pàlit, silicues obertes, llevors negres, puntejades.*

Geografia.—Cultivat y semiespontani, el tipus amb les següents varietats: ACEPHALA (col verda), CRISPA (col arrissada), CAPITATA (col de capdell), BOTRYS (broquil), CAULIFLORA (coliflor); de Brusseles, subvar. de la CAPITATA y altres (Csta.).— Estiu.

La BR. ROBERTIANA J. Gay, a Cadaqués, en les roques calices del Cap Norfeo y penyes de la Sabolla (Trem.!, Vay.!); freqüent a les roques ombrívoles de Torruella de Montgrí, aprop de Sta. Catarina (Vay.); la Sellera, cingles de St. Roch y Petja de Sant Martí (Cod.!). = Entre Colliure y Banyuls (Gaut.).— Maig.

Brássica laevigata.

122. = Br. laevigata Lap.

(*del llatí* levigare, *allisar*, *pulir*; *pel tronc llis y glabre.*)

Anual, tronc de 2-4 dm., dret, rodó, glauc, molt glabre y poc ramificat; *fulles radicals en rosetó*, breument peciolades, *pinnatífido-runcinades*, compostes de 7-8 parells de segments *punxaguts*, *pestanyosos*, amb el *raquis setoso-hispit*, fulles caulinars escasses, enteres, linears, sentades y glabres; *sèpals connivents*, glabres, *pètals blancs*, amb venes pardes, *silicues estriades*, de 3-4 cm., bec 4 vegades més curt que les valves, monosperm; llevors globoses, pardes.

Geografia.— Montserrat (Csta.).— Abril.

N. B.— Deurà esser molt rara puig que ni'l P. Marcet ens l'ha remesa ni l'havem trobada allí en les moltes excursions nostres, ni cap més botànic l'ha citada.

Brassica fruticulosa.

123. = Br. fruticulosa Cyr.

(*forma diminutiva del llatí* fruticosus, *de* frutex, *arbust.*)

Bienal o *perenne*, tronc de 2-4 dm., dur, *subllenyós* y una mica híspit a la base, ramificat y quasi nu, glabre a la part superior, fulles glaucescents, les inferiors peciolades, lirades, de *segments obtusos*, el terminal molt gran, un poc setoses, les superiors sentades, linears, enteres, sèpals drets y un *poc oberts*, pètals d'un *grog pàlit*, *silicues nuoses*, de 2-3 cm., bec 4 vegades més curt que les valves, generalment monosperm, llevors pardes, globuloses y finament alveolades.

Var. RUBECULA Csta.— Planta de color vermellós, anual, no subllenyosa a la base, fulles poques y més petites, cubertes de pels petits y bulbosos, a la base, les vores dels sèpals y venes dels pètals, vermelles.

Geografia.—Comuníssima als olivars, vinyes y vores de camins de Roses y Cadaqués; Blanes, Lloret y Tossa. = Vallvidrera (Masf.), Tibidabo (Sen.), Mataró (Ferr.!).

La VAR. RUBECULA Csta, als camps de Lloret (Trem.!, Compñ.!), Sant Feliu de Guíxols, Llansà, la Selva, etc. (Bub. sub BR. TOURNEFORTII Gouan).

PUBLICACIONS DE L'«INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS»

SECCIÓ DE CIENCIES

Arxius de l'Institut de Ciencies. Monografíes, Ressenya, Bibliografía.

Fascicle I. . . . . 4 ptes.
Fascicle II. . . . . 4 ptes.
Fascicle III. . . . . *En prempsa.*

Flora de Catalunya. Enumeració, Descripció, Geografía, Iconografía, per Joan Cadevall y Angel Sallent.

Fascicle I (pàgines 1 a 96). . . . . 5 ptes.

SECCIÓ HISTÓRICO-ARQUEOLÒGICA

Anuaris de l'Institut d'Estudis Catalans. Grans volums de més de 500 planes, profusament ilustrats.

Anuari MCMVII, de 540 pàgines, molts grabats y una tricomía . . . . 30 ptes.
» MCMVIII, de 650 » 270 » y 7 làmines apart. . . . . . 30 »
» MCMIX-X de 792 » 300 » y 6 » » . . . . 30 »

Les Pintures Murals Catalanes. Se publica en fascicles monogràfics, gran foli, ab ilustracions y làmines soltes en tricromía.

Fascicle I. Pedret. . . . . 10 ptes.
» II. Sant Martí de Fonollar, San Miquel de la Sèu . . . . 10 »
» III. Tahull y Bohí, Santa María d'Aneu, Sant Pere del Burgal . 10 »

Les Monedes Catalanes. Estudi y descripció de les monedes carolingies, comtals, senyorials, reials y locals propries de Catalunya, per Joaquim Botet y Sisó. Obra completa en tres volums.

Volum I. . . . . 10 ptes.
» II. . . . . 12 »
» III y darrer. . . . . 20 »

Documents per l'Historia de la Cultura Catalana Mig-eval, publicats per A. Rubió y Lluch. Obra completa en dos volums.

Volum I, contenint més 500 documents. . . . . 16 ptes.

L'Arquitectura Romànica a Catalunya, per J. Puig y Cadafalch, A. de Falguera y J. Goday. Obra completa en tres volums.

Volum I. Precedents : l'Arquitectura romana, l'Arquitectura cristiana prerromànica. . . . . 20 ptes.
» II. Desde'l segle IX a les derreríes del segle XI. . . . . 25 »

Les Obres d'Auzias March. Edició crítica en vista de tots els manuscrits y totes les edicions, per Amadeu Pagés. Obra completa en tres volums.

Volum I. Introducció. Text de les poesíes I-LXXIV. . . . . 12 ptes.

SECCIÓ FILOLÒGICA

Himnes Homerics. Traducció en vers de Joan Maragall i text grec amb la traducció literal de P. Bosch Gimpera.

Un vol. . . . . 5 ptes.

PUBLICACIONS DE L'INSTITUT DE CIENCIES

FLORA DE CATALUNYA

PER

JOAN CADEVALL

Professor a l'Escola Industrial de Terrassa

AB LA COLABORACIÓ DE

ANGEL SALLENT

Corresponent de la R. Academia Espanyola

VOL. II. FASCICLE II

PÁGINES 97-192

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

PALAU DE LA DIPUTACIÓ : BARCELONA

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

PALAU DE LA DIPUTACIÓ BARCELONA

PUBLICACIONS DE L'INSTITUT DE CIENCIES

Arxius de l'Institut de Ciencies.

Any I. — Volum	I		4 ptes.
»	»	II	4 »
»	»	III	4 »
» II.	»	I	4 »
»	»	II	4 »
»	»	III	4 »
» III.	»	I	4 »
»	»	II	4 »
»	»	III	4 »
» IV. — Fascicle	I		2 »
»	»	II	2 »
»	»	III	2 »
»	»	IV	2 »
»	»	V	2 »
»	»	VI	2 »
»	»	VII	2 »

Flora de Catalunya, per J. CADEVALL i A. SALLENT.

Volum I. Fascicles I, II, III, IV, V.... Cada un 5 ptes.
» II. » I.... 5 »
» II. » II.... 5 »

Treballs de la Societat de Biología, publicats sota la direcció de A. PI SUÑER.

Volum I, 1913.... 10 ptes.
» II, 1914.... 10 »
» III, 1915.... 10 »
» IV, 1916.... 10 »
» V, 1917.... En premsa.

Fauna de Catalunya, dirigida per JOSEP M.ª BOFILL I PICHOT.

Malacología. Fascicle I, per M. CHIA.... 5 ptes.
» II, » ».... 5 »
» III, » ».... 1 »

Entomología. DIPTERS.... Fascicle I, per J. ARIAS ENCOBET.. 5 ptes.
» COLEOPTERS. *G. Carabus*.... » I, » A. CODINA.... En premsa.

Treballs de l'Institució Catalana d'Historia Natural.

Volum I, 1915.... 10 ptes.
» II, 1916 (en preparació).

Treballs de l'Estació Aerològica de Barcelona, per E. FONTSERÈ.

Volum I, 1914.... 4 ptes.
» II, 1915.... En premsa

Col·lecció de cursos de Física i Matemàtica, dirigida per E. TERRADAS.

Volum I. Els elements discrets de la materia i de la radiació.—Conferencies per E. TERRADAS, recullides per J. PÒLIT.... 3 ptes.
Volum II. Teoría de la Representació Conforme. — Conferencies per J. REY PASTOR, redactades per E. TERRADAS.... 3 ptes.

Biblioteca Filosófica, dirigida per EUGENI D'ORS.

Volum I, VIVES A ANGLATERRA, per FOSTER WATSON.... En premsa
» II, LA NATURA I L'HISTORIA, per PEDRO DORADO MONTERO.... »

Gènere 179. — TRIFOLIUM L.

(llatí *trifolium, ap. Plin.;* corresponent al grec τρίφυλλον; pels tres folíols de les fulles).

Flors purpurines, blanques o grogues, en capítols, calze tubulós o acampanat, freqüentment bilabiat; corol·la en general marcescent, pètals soldats per les ungles entre sí i amb els estams o l'estandard, ales més llargues que la carena obtusa; estams diadelfes, amb els filaments un poc insensiblement engroixuts a l'àpex; estil filiforme, estigma capitat, llegum ovoide o bé oblonga, molt petita, inclosa, generalment indehiscent, 1-2-sperma, rarament oligosperma; plantes herbacies, de fulles trifoliolades, de folíols enters o denticulats, estípules peciolars.

1 { Flors grogues, llegum ostensiblement estipitada . . . . . . 2.
{ Flors vermelles, rosades o blanques; llegum sentada o breument estipitada . . . . 8.

2 { Fulles superiors, almenys les florals, oposades; folíols sentats, flors que es tornen brunes, lacinies calicinals ± pestanyoses . . 3.
{ Fulles superiors alternes, plantes anuals, lacinies calicinals glabres. 4.

3 { Plantes perennes, de rizoma groixudet, folíols subrombals, flors d'un bru clar després de la floració, capítols subglobulosos, pedicels iguals al tub del calze, estil igual a la meitat de la llegum **679. T. badium.**
{ Plantes anuals, d'arrel prima, folíols oblongs, flors d'un bru negrós després de la floració, capítols oblongs, pedicels molt més curts que el tub del calze, estil igual a la quarta part de la llegum, **680. T. spadíceum**

4 { Folíols oblongs o bé ovato-oblongs, estil igual o apenes més curt que la llegum . . . . 5.
{ Folíols trasovato-cuneïformes, estil 4-6 vegades més curt que la llegum . . . . 6.

5 { Flors d'un groc daurat, capítols ovoides, peduncles rectes, robustos, tan llargs com les fulles; estandard fortament estriat, estípules lanceolades, no dilatades a la base . . . . . . **681. T. aureum**
{ Flors d'un groc fosc, capítols hemisfèrics, peduncles ascendents, subfiliformes, molt més llargs que les fulles; estandard poc estriat, estípules ovades, dilatades a la base . . . . . **682. T. patens.**

6 { Flors d'un groc viu, capítols ovoides, compactes, de 15-40 flors; estandard fortament estriat, pla, bastant encorbat a l'àpex; troncs i peduncles bastant robustos . . . . **683. T. campestre.**
{ Flors d'un groc clar, capítols globulosos, clars, de 2-15 flors; estandard llis, carenat, a la fi un poc encorbat a l'àpex; troncs i peduncles filiformes o capil·lars . . . . 7.

7 Peduncles filiformes, rectes, més llargs que la fulla; capítols poc espessos, de 6-15 flors; estípules ovato-agudes, dilatades, arrodonides a la base; tronc prim . . . . **684. T. minus.**
Peduncles capil·lars, flexuosos, tant o més llargs que la fulla; capítols molt petits, clars, de 2-6 flors; estípules oblongo-agudes, ni dilatades ni arrodonides a la base; tronc filiforme **685. T. micranthum.**

8 Calze vesiculós després de la floració, capítols bracteolats . . 9.
Calze no vesiculós després de la floració . . . . 13.

9 Capítols peluts, calze bilabiat, de 10 nervis; pètals no escariosos, llegum sense bec, 1-sperma . . . . 10.
Capítols glabres, calze no bilabiat, de 20 nervis; pètals escariosos, llegum bequeruda, 2-4-sperma . . . . 12.

10 Plantes perennes, radicants; pecíols i peduncles peluts, bractèoles grans, formant un involucre multipartit; llavi superior en forma de casc, acabat en 2 dents ben visibles i no divergents, **686. T. fragíferum.**
Plantes anuals, no radicants; pecíols i peduncles glabres, bractèoles molt petites, truncades, formant un involucre molt curt . . 11.

11 Tronc ajagut, peduncles més curts que la fulla, capítols cotonosos, llavi superior del calze globulós, acabat en 2 dents curtes, ocultes pel toment; corol·la torta o semiresupinada **687. T. tomentosum**
Tronc ascendent, peduncles de longitud variable, capítols peluts, llavi superior del calze ovoido-cònic, membranoso-reticulat, acabat en 2 dents llargues, divergents; corol·la resupinada **688. T. resupinatum.**

12 Calze fructífer, ovoide, profundament fès a la base de les 2 lacinies superiors; llim de l'estandard una veg. més curt que l'ungla, folíols tots ovato-cuneïformes, flors vermelloses . **689. T. spumosum.**
Calze fructífer, turbinat, no fès a la base de les 2 lacinies superiors; llim de l'estandard una veg. més llarg que l'ungla, folíols inferiors trasovats, els superiors lanceolats; flors purpurines, **690. T. vesiculosum.**

13 Calze glabre, com tota la planta; flors bracteolades . . . . 14.
Calze pelut, de dents pestanyoses; flors quasi sempre no bracteolades. 24.

14 Plantes perennes, de rizoma groixut . . . . 15.
Plantes anuals, d'arrel prima . . . . 19.

15 Rizoma llenyós, folíols lanceolato-linears, flors grans, purpurines, en capítols clars, sobre peduncles radicals; llegum trasovoide, contreta al mig . . . . **691. T. alpinum.**
Rizoma no llenyós, folíols ovats o trasovats, flors mitjanes, rosades o blanquinoses, en capítols espessos . . . . 16.

16 Peduncles axil·lars quasi a tota la longitut del tronc, rizoma simple, curt; tronc prostrato-ascendent, folíols trasovato-lanceolats, estandard una veg. més llarg que el calze, llegum exserta, estipitada, **692. T. élegans.**
Peduncles axil·lars limitats a la base del tronc, rizoma ramificat, *cundidor* . . . . 17.

17 Tronc prostrato-radicant, folíols amples, dèbilment nerviats; estípules bruscament alenades, flors albo-rosades, a la fi reflexes; capítols grossets, llegum bonyeguda . . . . **693. T. repens.**
Tronc prostrato-ascendent, no radicant; folíols petits, fortament nerviats; estípules insensiblement acuminades, capítols petits, llegum no bonyeguda . . . . 18.

18 Peduncles caulinars, flors reflexes, pedicels més llargs que les dents del calze, les superiors més llargues que el tub; estandard 3 veg. més llarg que el calze . . . . **694. T. pallescens.**
Peduncles radicals, flors dretes, pedicels més curts que les dents del calze, les superiors més curtes que el tub; estandard 1 veg. més llarg que el calze . . . . **695. T. Thalii.**

19 Folíols oblongs o lanceolato-linears, fortament nerviats, denticulato-glandulosos; estípules amplament ovades, obtuses; flors rosades en capítols globulosos . . . . **696. T. laevigatum.**
Folíols trasovato-cuneïformes, denticulats, no glandulosos; estípules acuminades o aristades, flors blanques o rosades en capítols globulosos . . . . 20.

20 Peduncles llargs, tan o més que la fulla; corol·la grandeta, 1-2 veg. més llarga que el calze; llegum exserta, bonyeguda, fistonada al marge inferior; folíols freqüentment tacats de negre, **697. T. nigrescens.**
Peduncles nuls o més curts que les fulles, corol·la molt petita, més curta que el calze o poc més llarga; llegum inclosa . . . . 21.

21 Capítols ± pedunculats, lacinies calicinals desiguals . . . . 22.
Capítols sentats, lacinies calicinals quasi iguals . . . . 23.

22 Peduncles axil·lars groixuts, rígids, els inferiors iguals a les fulles; flors no reflexes, capítols espessos, lacinies calicinals molt desiguals, estandard no escotat, igual al tub del calze, **698. T. parviflórum.**
Peduncles axil·lars prims, flexuosos, tots molt més curts que les fulles; flors a la fi reflexes, capítols clarets, lacinies calicinals poc desiguals, estandard escotat igual al tub del calze o un poc més llarg, **699. T. cernuum.**

23 Flors rosades, capítols globulosos, multiflors, disposats per tota la llargada del tronc; lacinies del calze ovato-aristades, estandard més llarg que els sèpals, fulles superiors oposades. **700. T. glomeratum.**
Flors blanques, capítols ovoides, pauciflors, agrupats a la base dels troncs; lacinies del calze lanceolato-acuminades, estandard més curt que els sèpals, fulles totes alternes . . . **701. T. suffocatum.**

24 Plantes perennes, de rizoma llenyós o *cundidor* . . . . 25.
Plantes anuals, d'arrel prima . . . . 29.

25 Flors blanques o groguenques, lacinies calicinals lanceolato-acuminades . . . . 26.
Flors purpurines, lacinies calicinals linear-setacies . . . . . . 27.

26 Flors blanques, a la fi reflexes; capítols ovoides, pedunculats; lacinies calicinals quasi iguals, la inferior igual al tub; fulles totes alternes, folíols glabres per sobre . . . . **702. T. montanum.**
Flors àlbido-groguenques, dretes; capítols globulosos, sentats o subsessils; lacinies calicinals molt desiguals, la inferior més llarga que el tub; fulles superiors oposades, folíols peluts per les 2 cares, **703. T. ochroleucum.**

27 Folíols oblongo-lanceolats, coriacis, fortament nerviats, denticulats; capítols oblongo-cilíndrics, calze de 20 nervis, lacinies calicinals molt desiguals . . . . **704. T. rubens.**
Folíols ovats o bé oblongs, blaus, dèbilment nerviats, quasi enters; calze de 10 nervis, lacinies calicinals desiguals . . . . . . 28.

28 Tub del calze glabrescent, gorja oberta, peluda; estípules lanceolato-acuminades, fulles totes peciolades, rizoma *cundidor*, **705. T. medium.**
Tub del calze pelut, gorja tancada per un anell callós, glabra; estípules ovato-acuminades, fulles superiors subsessils, rizoma vertical, **706. T. pratense.**

29 Capítols pauciflors (2-5 fèrtils), axil·lars, peduncles dels inferiors reflexes, que s'enfonsen a terra després de la floració; flors blanques, les exteriors estèrils; tub del calze glabre, estandard escotat, llegum inclosa . . . . **707. T. subterráneum.**
Capítols multiflors, sentats o pedunculats, però no reflexes ni que s'enfonsin a terra . . . . 30.

30 Capítols axil·lars i terminals, tots sentats . . . . 31.
Capítols axil·lars pedunculats o tots terminals . . . . 33.

31 Flors blanques, calzc coriaci, amb la gorja tancada per 2 llavis callosos, de lacinies recorbades, espinescents; corol·la més curta que el calze, folíols coriacis, amb els nervis laterals arquejats cap enfora, 708. **T. scabrum.**
Flors rosades, calze membranós, amb la gorja oberta, de lacinies dretes; corol·la igual al calze o més llarga, folíols membranosos, amb els nervis laterals rectilinis . . . . 32.

32 Capítols ovoides, caducs a la maturitat, ordinar. solitaris; tub del calze a la fi inflat, lacinies erecto-obertes, folíols trasovats o bé oblongs, estípules ovato-acuminades . . . . 709. **T. striatum.**
Capítols oblongs, persistents, ordinar. geminats; tub del calze no inflat, lacinies erecto-connivents, folíols oblongo-cuneïformes, estípules lanceolato-acuminades . . . . 710. **T. Bocconi.**

33 Capítols ostensiblement més llargs que amples, oblongs o bé ovoides. 34.
Capítols quasi tan llargs com amples, subglobulosos . . . . 38.

34 Troncs prims, capítols petits, corol·la més curta que el calze . 35.
Troncs robustos, capítols grossos, corol·la igual al calze o més llarga. 36.

35 Fulles totes peciolades, folíols trasovats, estípules lanceolato-acuminades, capítols freqüentment geminats, gorja del calze callosa, tancada, 711. **T. ligústicum.**
Fulles superiors sentades, folíols oblongo-linears, estípules linear-alenades, capítols solitaris, gorja del calze peluda, no callosa, 712. **T. arvense.**

36 Folíols lanceolato-linears, estípules linear-alenades, flors rosades, capítols solitaris, tub del calze fructífer oblong, piloso-sedós; lacinies pestanyoses, un poc desiguals; corol·la igual al calze, 713. **T. angustifolium.**
Folíols trasovato-cuneïformes, estípules ovato-agudes . . . . 37.

37 Capítols freqüentment geminats, flors rosades, tub del calze fructífer subglobulós, amb la gorja tancada per 2 llavis callosos; lacinies plumoses, molt desiguals . . . . 714. **T. Lagópus.**
Capítols solitaris, flors vermelles, tub del calze fructífer ovoide, amb la gorja oberta; lacinies peludes, quasi iguals 715. **T. incarnatum.**

38 Capítols sentats, involucrats per les estípules de les fulles superiors; lacinies del calze fructífer dretes . . . . 39.
Capítols pedunculats, no involucrats; lacinies del calze fructífer esteses, flors rosades . . . . 41.

39 Fulles florals 3-foliolades, amb les estípules poc dilatades; calze de 10 nervis, amb la gorja tancada per 2 llavis callosos; flors purpurines . . . . **716. T. diffusum.**
Fulles florals 1-2-foliolades, amb les estípules molt dilatades; calze de 20 nervis, amb la gorja oberta i peluda . . . . **40.**

40 Flors purpurines, capítols persistents, estípules involucrals ovato-acuminades, lacinies calicinals 2 veg. més llargues que el tub, corol·la més llarga que el calze . . . . **717. T. hirtum.**
Flors blanquinoses, capítols molt caducs, estípules involucrals orbiculars, lacinies calicinals 1 veg. més llargues que el tub, corol·la més curta que el calze . . . . **718. T. Cherleri.**

41 Fulles totes alternes, folíols obcordato-cuneïformes, estípules ovato-obtuses, dentades; tub del calze piloso-sedós, gorja tancada per pèls llanosos, lacinies esteses en estrella a la maturitat **719. T. stellatum.**
Fulles superiors oposades, folíols trasovats o bé oblongs, estípules lanceolato-linears, agudes, enteres; tub del calze glabre o glabrescent . . . . **42.**

42 Capítols grossets, subglobulosos; calze de 20 nervis, de gorja oberta, peluda; lacinies filiformes 5-nerviades a la base, plumoses; corol·la igual al calze . . . . , **720. T. lappáceum.**
Capítols petits, ovoides; calze de 10 nervis, la gorja tancada per 2 llavis callosos, lacinies lanceolades, 2-nerviades a la base, setoso-pestanyoses; corol·la 2 veg. més llarga que el calze . **721. T. marítimum.**

Trifolium badium

679. — T. badium Schreb.

(del llatí badius, *del color de la melsa; per la coloració bruna o morena que a la fi presenten les flors.)*

Perenne, rizoma groixudet, que produeix fascicles de fulles estèrils i troncs florífers de 1-2 dm., drets o ascendents, glabres, ramificats; fulles inferiors llargament peciolades, les superiors breument, i oposades; folíols subcoriacis, *subrombals,* truncato-escotats, denticulats a la meitat superior; nervis laterals nombrosos, rectilinis; estípules grans, lanceolato-agudes, enteres; flors *grogues,* a la fi d'un *bru clar,* reflexes; capítols grossets, *subglobulosos, llargament pedunculats;* pedicels *quasi iguals al tub del calze,*

lacinies calicinals desiguals, les inferiors linears, pestanyoses, 2 veg. més llargues que el tub glabre; estandard estriat, còncau, encorbat des de la base; estil *igual a la meitat de la llegum* estipitada, llevor ovoide.

Geografia. — Pastures rocoses frescals de les altes muntanyes: Torrents de Nuria. = Montseny (Salv.!); llacs de Carençà, Molló (Vay.); cadena principal de Valmanya a la vall de Lló; vall de Carol fins als confins d'Andorra (Gaut.); vall d'Eine; Luchon (Bub.); Ports de la Picada i de Benasque; Castanesa (Compñ.!, Zett.); Viella (Llen.!); Pla de Beret, Tredós, Ruda (C. et S.).—Jul.-Ag.

Trifolium spadiceum

680. — T. spadiceum L.

(llatí spadíceus [1], *color de castanya; pel color negrós que a la fi tenen les flors.)*

Anual, arrel prima, tronc dret, prim, ordinariament simple, que no produeix feixets de fulles a la base, glabre; fulles llargament peciolades, les superiors oposades; folíols *oblongs,* denticulats als dos terços superiors; estípules lanceolato-agudes; flors *grogues,* a la fi d'un *bru negrós* i reflexes; capítols més petits, *oblongo-cilíndrics, curtament pedicelats;* pedicels *molt més curts que el tub del calze,* lacinies calicinals desiguals, les inferiors linears, pestanyoses, més llargues que el tub glabre; estandard estriat, còncau, encorbat des de la base; estil igual a *la quarta part de la llegum estipitada,* llevor ovoide.

Geografia. — Prats humits de les muntanyes: Molló (Vay.); la Molina, la Cerdanya (Gaut.); Montlluís (Bub.).—Jul.-Ag.

Trifolium aureum

681. — T. aureum Poll.

(llatí aureus, *d'or; pel color groc daurat que al principi tenen les flors.)*

Anual o *bienal,* tronc de 2-4 dm., dret, pubescent, ramificat, fistulós; fulles breument peciolades, les superiors alternes; folíols oblongo-rombals, subsessils, truncato-escotats, finament denticulats als dos terços superiors; estípules lanceolato-acuminades, no *dilatades a la base,* més llargues que el

(1) De *spadix, spádicis,* la inflorescencia de la palmera, aplicat després al color del fruit o dàtil.

pecíol; flors d'un *groc daurat*, a la fi d'un *bru clar* i reflexes, en capítols *ovoides, grossets, multiflors, espessos;* peduncles *forts, drets, més llargs que les fulles;* lacinies del calze molt desiguals, les inferiors alenades, més llargues que el tub; estandard *estriat, pla, escotat, un poc encorbat a l'àpex; ales divergents*, estil *igual a la llegum*, llevor globulosa.

Geografia. — Boscos i llocs herbosos de les muntanyes: Montseny, St. Hilari, Montsolí; alt Bergadà, de Greixa a Puigllançada; de Ribes a Nuria. = Olot, Puigsacalm, Camprodón, Molló, la Molina (Vay.!); Port de la Picada, cap a Artiga de Lin (Zett.); Vall d'Aràn (Llen.!); Vall del Noguera Pallaresa (Timb.).—Juny-Ag.

Trifolium patens

682.—T. patens Schreb. — T. Parisiense DC.

(patens, *obert; fent referencia a les ales divergents de la corol·la, que posen més de manifest la flor;* Parisiensis, *de París, per trobar-se als encontorns d'aquesta ciutat.)*

Anual, tronc de 2-5 dm., dret o ascendent, prim, flexuós, poc ramificat, piloso-pubescent; fulles breument peciolades, les superiors alternes; folíols oblongo-cuneïformes, truncato-escotats, denticulats, subsessils; estípules ovato-agudes, *dilatades a la base*, més curtes que el pecíol; flors d'*un groc fosc*, a la fi reflexes; capítols *hemisfèrics*, a la fi *subglobulosos, clarets;* peduncles *subfiliformes, ascendents*, molt més llargs que les fulles; lacinies calicinals *molt desiguals, les inferiors alenades, més llargues que el tub;* estandard *estriat, pla, un poc encorbat a l'àpex;* ales *divergents*, estil *poc més curt que la llegum*, llevor oblonga.

Geografia. — Prats humits: prop d'Agullana, prov. de Girona (Sen.!, R. Bolós! sub *T. agrarium L.);* prats de la Tour du Mir; Fabert, frontera francesa; la Bajol, Agullana, Lladó (Vay.); Artiga de Lin (Zett.); Capvern, Luchon (Bub.); Les (C. et S.).—Juny-Jul.

Trifolium campestre

683.—T. campestre Schreb.—T. agrarium L., α majus Koch.

(de campus, *el camp; per la seva estació, com* agrarium, *que ve de* ager, agri.)

Anual, tronc de 5-30 cm., dret o ascendent, ramificat des de la base, pubescent; fulles breument peciolades, les superiors alternes; folíols petits, el terminal bastant peciolulat, trasovato-cuneïformes, truncato-escotats, denticulats; estípules ovato-lanceolades, agudes, pestanyoses, *dilatades a la base*, més curtes que el pecíol; flors d'un *groc bonic*, a la fi d'un *bru clar*, reflexes; capítols *ovoides, espessos*, de 20-40 flors; peduncles *fortets, drets, més llargs que les fulles;* lacinies calicinals desiguals, les inferiors alenades, més llargues que el tub; estandard *fortament estriat, pla, encorbat a l'àpex; ales divergents, estil* 4 *veg. més curt que la llegum*, llevor ovoide.

α *genuinum Rouy*. — Flors d'un groc viu, peduncles iguals a la fulla o més llargs.

β *Schreberi Rouy*. — Flors d'un groc pàl·lid, peduncles 1 veg. més llargs que la fulla, troncs ajaguts.

γ *nanum Seringe*. — Planta de 2-5 cm., capítols petits, flors d'un groc viu, peduncles més llargs que la fulla.

Geografia. — Camps, vores de camins i llocs herbosos: al Vallès, Montseny, Penedès, la Segarra, Bages; Ribes *et alibi*, predominant la β *Schreberi Rouy*. — *T. procumbens Schreb.* — La γ *nanum Seringe*, abondant a Sta. Fe de Montseny, Vall d'Aràn, Salardú (C. et S.). — Maig-Juny.

Trifolium minus

684. — T. minus Relh. — T. filiforme DC. — T. procumbens L.

(neutre de minor, *més petit; per ésser relativament petita;* filiformis, *per la primor dels seus peduncles, com fils;* procumbens, *pel tronc ajagut.)*

Anual, tronc de 5-25 cm., ajagut o ascendent, prim, simple o ramificat, pubescent; fulles breument peciolades, petites, les superiors alternes; folíols trasovato-cuneïformes, escotats, denticulats, el terminal peciolulat; estípules ovato-agudes, *dilatades a la base*, quasi iguals al pecíol; flors d'un *groc bonic*, després *bru clar*, reflexes; capítols *petits, globulosos, clars, de* 2-15 *flors;* peduncles *filiformes, drets, més llargs que les fulles;* lacinies calicinals desiguals, les inferiors alenades, un poc més llargues que el tub; estandard *llis* o poc estriat, *carenat*, apenes *més llarg que les ales no divergents;* estil 6 *veg. més curt que la llegum*, llevor ovoide.

Geografia. — Prats i llocs herbosos: Comuna a Vidreres, Gualba, remontant-se pel Montseny fins a la font de Briansó; St. Hilari i Montsolí; prats de Castelló d'Empuries. = Massanet de Cabrenys (Vay.); la Cerdanya, al pont de Bourgmadame (Bub.); Vall d'Aràn, Les (Llen.). — Abr.-Oct.

Trifolium micranthum

685. — T. micranthum Viv. — T. filiforme G. G.

(de μικρός, petit, i ἄνθος, flor, per la petitesa dels seus capítols florífers.)

Anual, tronc de 5-25 cm., ajagut, molt prim, glabre, ramificat; fulles breument peciolades, les superiors alternes; folíols trasovato-cuneïformes, escotats, peciolulats, denticulats; estípules ovato-lanceolades, agudes, *no dilatades a la base*, més llargues que el pecíol; flors d'un groc pàl·lid, a la fi blanquinoses; capítols *molt petits, clars, de 2-6 flors;* peduncles *capil·lars, flexuosos*, més llargs que les fulles; lacinies calicinals desiguals, les inferiors un poc més llargues que el tub; estandard *llis, carenat, un poc encorbat*, apenes més llarg que les ales no divergents; estil 6 veg. més curt que la llegum, llevor ovoide.

Geografía. — Pastures i llocs arenosos: Agullana; Guilleríes (Vay.); S. Feliu de Guíxols (Trem.); Prats de Molló (Lap., Compy.); la Presta (Compy., Gaut.).—Maig-Jul.

Trifolium fragiferum

686. — T. fragíferum L.

(fragíferus, *que porta maduixes, per la forma de la frutescencia, comparable a aquella fruita.)*

Perenne, tronc de 1-3 dm., *radicant*, estriat, ± pubescent; fulles llargament peciolades, folíols el·líptics, subsessils, molt nerviats, espinuloso-serrulats; estípules albo-membranoses, lanceolato-acuminades; flors *rosades*, capítols *ovoides, peluts, involucrats* per un anell format per bractèoles lanceolades i soldades; peduncles més ll rgs que les fulles i ordinariament escapiformes, peluts com els pecíols; calze fructífer *vesiculós*, venoso-reticulat, amb 10 nervis, *bilabiat*, llavi superior en forma de casc, acabat en 2 *lacinies alenades*, reflexes; corol·la una veg. més llarga que el calze, estandard escotat, llegum ovoide, sentada, sense bec; llevors reniformes.

Geografía.—Prats i vores de camins per terres humides: Comuna des del litoral al Vallès, al Penedès, fins a Ribes i Bagà. = La Sellera (Cod.); Girona; de l'Empordà al Pirineu (Vay.).—Maig-Set.

Trifolium tomentosum

687.—T. tomentosum L.

llatí tomentum, *pubescencia cotonosa; pel toment a guisa de borra o feltre que recobreix el calze fructífer.)*

Anual, tronc de 5-15 cm., ajagut, no radicant, glabre, ramificat i difús; fulles llargament peciolades, folíols trasovats, subsessils, nervoso-denticulats; estípules ovato-acuminades, flors *rosades*, molt petites; capítols blancs, a la fi bruns, *globulosos, tomentosos*, espessos; peduncles glabres, més curts que les fulles; calze fructífer *vesiculós, venoso-reticulat, bilabiat;* llavi superior *globulós*, acabat en 2 *dents curtes*, ocultes pel toment; corol·la torta o *semi-resupinada*, llegum ovoide, sentada i sense bec; llevor ovoide, lluent.

Geografia.—Llocs àrids i arenosos: Litoral de Barcelona, Montcada, Terrassa. = Cadaqués, Roses (Bub.); Dosquers, vores del Fluvià; Castelló, Massanet de la Selva (Vay.); Cantallops, Fortià, Cabanes (Sen.).—Maig-Juny.

Trifolium resupinatum

688.—T. resupinatum L.

(llatí resupinatus, *que com* supinatus *significa de boca enlaire; per la corol·la* resupinada, *es a dir, invertida.)*

Anual, tronc de 1-3 dm., molt ramificat des de la base, glabre, ascendent o difús; fulles llargament peciolades, folíols trasovato-cuneïformes, subsessils, nervoso-espinuloso-denticulats; estípules lanceolato-acuminades, flors *rosades*, capítols a la fi *globulosos*, peluts, simulant *poliedres estrellats*, densos, *breument involucrats* per la unió de bractèoles *truncades, molt curtes;* peduncles generalment *més curts que les fulles*, calze *vesiculós*, venoso-reticulat, amb 10 nervis, *bilabiat;* llavi superior ovoido-cònic, acabat en 2 *dents llargues*, divergents; corol·la *resupinada*, llegum subglobulosa, sentada, sense bec; llevors lenticulars, lluents.

β *minus Boiss.*—Troncs més prims i més curts, folíols més petits, peduncles més gràcils, flor i capítols menors, lacinies superiors del calze més curtes.

Geografia. — Paratges herbosos i humits: Prats de Montcada immediats a la via de França; comuna als prats de Sils; Terrassa, r. r.=Falda de Montjuich (Colm.); Castelló, Roses, Cadaqués, Llansà (Vay.); Fortià, Massanet de la Selva; Cabanes (Sen.).

La β *minus Boiss. Tr. Clusii G. G.* — Al S. del Montjuich, r. (Csta); Castelló, Roses, Vilarnadal (Vay.); Colliure r. r. (Oliv. ex Gaut.).—Maig-Juny.

Trifolium spumosum

689. — T. spumosum L.

(llatí spuma, *l'escuma; pel seu calze fructifer vesiculós i blanquinós* [1].)

Anual, tronc de 1-3 dm., ajagut o ascendent, ramificat, estriat, glabre; fulles inferiors llargament peciolades, les superiors oposades; folíols *ovato-cuneïformes*, un poc coriacis, freqüentment maculats, denticulats, amb nervis ben marcats; estípules albo-membranoses, ovato-alenades; flors *vermelloses*, capítols bastant grossos, globuloso-ovoides, terminals, pedunculats, amb un involucre polífil; calze fructífer *vesiculós*, ovoide, *profundament fès* a la base de les 2 lacinies superiors; lacinies quasi iguals, setacies, recorbades, 2 *veg. més curtes que el tub;* corol·la escariosa, un poc més llarga que el calze; llim de l'estandard agut, 1 *veg. més curt que l'ungla;* llegum *exserta, sentada, bequeruda,* 3-4-sperma; llevors ovoides, finament tuberculoses.

Geografia. — Llocs secs i àrids: vores del Tordera; (Colm.); Pir. Or. (Lap., Coste); Colliure r. r. (Gaut.) turons de la Provença (G. G.).—Maig-Juny.

Trifolium vesiculosum

690. — T. vesiculosum Savi.

(del llatí vesícula, *bufeta; pel calze fructifer vesiculós.)*

Anual, tronc de 2-7 dm., dret o ascendent, assolcat, ramificat; fulles inferiors ± llargament peciolades, les superiors oposades; folíols de les inferiors *trasovats*, els de les superiors *lanceolato-mucronats*, subcoriacis, fortament nerviats, freqüentment maculats de blanc, denticulato-cuspidats; estípules àlbido-

(1) Sembla que seria més propi *spumeus*, del color de l'escuma.

membranoses, lanceolato-acuminades; flors *àlbido-purpurines*, capítols grans, subglobulosos, a la fi el·lipsoides, pedunculats, terminals, amb un involucre polífil; calze fructífer *vesiculós*, turbinat, *no fès a la base de les 2 lacinies inferiors;* lacinies quasi iguals, setacies, la inferior *igual al tub;* corol·la escariosa, 1-2 veg. més llarga que el calze; llim de l'estandard agut, *1 veg. més llarg que l'ungla;* llegum exserta, sentada, bequeruda, 2-3-sperma; llevors globuloses, finament tuberculoses.

Geografia.— Pastures i llocs herbosos: Cap al cementiri de Barcelona (Colm.); Pir. Or.; Paulilles, prop de Banyuls (Lap.); Colliure (Gibelli et Belli, ex Rouy); Port-Vendres (Aimé Massot).—Maig-Juny.

N. B. Considerem com a bastant dubtosa l'existencia d'aquestes dugues especies a Catalunya.

Trifolium alpinum

691. — T. alpinum L.

(Alpes; *per la seva estació a les altes muntanyes.)*

Sinonimia. — Regalecia; *cast.* cresta del fénix, regaliz de los Pirineos, de los Alpes o de monte.

Vivaç, rizoma groixut, llenyós, *cundidor, dolç,* ramificat, que produeix fulles fasciculades i peduncles; fulles llargament peciolades, folíols lanceolato-linears, finament denticulats i fortament nerviats; estípules llargament soldades al pecíol, lanceolato-acuminades; flors *purpurines*, grans, a la fi reflexes; capítols *clars*, pauciflors, formats per 2 verticils sempre separats, ornat cada un d'ells *d'un involucre* curt, festonat, escariós; peduncles axil·lars, aparentment escapiformes; calze acampanat, subgibós a la base, glabre, de 10 nervis; lacinies *lanceolato-alenades, un poc desiguals, 2 veg. més llargues que el tub;* corol·la a la fi escariosa, el doble llarga que el calze; llegum *estipitada, bequeruda, oblonga, contreta al mig,* 2-sperma; llevors lenticulars, escotades.

Geografia.—Pastures de les altes muntanyes: altures de Nuria, Puigllançada i altres del Cadí. = De Costabona a la Cerdanya (Vay.); Cambredases (Bub.); serra de Benui i Bassivé, després de Castanesa; Port de Benasc i Maladetta (Zett., Csta.); Vall d'Aràn (Llen.!); port de la Bonaigua (Timb.); Pla de Beret, Tredós (C. et S.).—Jul.-Ag.

Trifolium élegans

692. — T. élegans Savi.

(elegant; *pel port de la planta.*)

Perenne, rizoma fort, que produeix branques de 2-3 dm., prostrato-ascendents o dretes, *plenes*, no compressibles, glabres; fulles inferiors llargament peciolades, folíols trasovato-cuneïformes, molt nerviats, de marge quasi totalment denticulato-cuspidat; estípules lanceolato-alenades, flors *rosades*, *promptament reflexes;* capítols bastant grossos, *subglobulosos;* peduncles axil·lars, més llargs que les fulles; calze acampanat, glabre, amb 10 nervis, de lacinies desiguals, les 2 superiors un poc més llargues i separades per una sina obtusa, 1 veg. més llargues que el tub; estandard estriat, escotat, 1 veg. més llarg que el calze; llegum exserta, oblonga, estipitada, 2-4-sperma, sense bec; llevors lenticulars.

Geografia. — Pastures, vores de camps i camins: Prats de la Cerdanya (Vay.); Font de Comptes, Montlluís, Escaldes (Gaut.).—Jul.

N. B. Indubtablement pertany an aquesta especie un exemplar incomplert del Hb. Costa recollit per Vay. a la Cerdanya pel Jul. de 1884.

Trifolium repens

693. — T. repens L.

(*de* répere, *arrossegar-se; per les branques radicants.*)

Sinonimia. — Ferratge bort; *cast.* trébol rastrero, blanco o de prado.

Vivaç, rizoma ramificat, amb branques primes de 1-4 dm., *radicants;* fulles *llargament peciolades*, folíols obcordiformes o trasovato-escotats, denticulato-cuspidats, nerviats, freqüentment tacats de blanc; estípules albo-membranoses, vaginato-alenades; flors *blanques* o albo-rosades, a la fi reflexes; peduncles axil·lars limitats a la base del tronc, ordinariament *més llargs que les fulles;* capítols grossets, subglobulosos, multiflors, però bastant clars; calze glabre, amb 10 nervis, subilabiat; lacinies lanceolato-acuminades, les superiors *iguals al tub*, les inferiors *més*

curtes; estandard oblong, 1 *veg. més llarg* que el calze; llegum linear, exserta, sentada, 3-4-sperma; llevors subreniformes.

Geografia.—Comuna per prats i llocs herbosos des de la zona inferior fins al Pirineu.—Abr.-Oct.

Trifolium palléscens

694.—T. palléscens Schreb.—T. glareósum Schl.

(de palléscere, *groguejar; pel color blanc groguenc o blanc rosat de les flors;* glareosus, *de* glarea, *la grava, per la seva estació, al pedruscam de les altes muntanyes.)*

Perenne, cespitosa, rizoma ramificat amb branques primes, ajagudes, de 5-20 cm.; fulles breument peciolades, folíols trasovats, truncats o escotats, denticulats, nerviats, pubescents pel revers; estípules àlbido-membranoses, lanceolato-acuminades; flors d'un *blanc groguenc o rosat, promptament reflexes;* capítols multiflors, *globulosos,* petitets; peduncles bàsico-caulinars, 1-3 *veg. més llargs que el pecíol;* pedicels *més llargs que les lacinies del calze* glabre, *desiguals,* lanceolato-acuminades, les superiors *més llargues que les inferiors i que el tub;* estandard 3 *veg. més llarg que el calze;* llegum oblonga, *subsèssil, no bonyeguda,* 2-sperma; llevors subreniformes.

Geografia.— Pastures i pedruscam de les altes muntanyes: Vall d'Eine (Fouc. et Gaut., ex Rouy); Pir. Or. (Coste).—Jul.-Ag.

Trifolium Thalii

695.—T. Thalii Vill.—T. caespitosum Reyn.

(dedicat a Johann Thal, † 1583, *metge de Nordhausen i A. de la* Sylva Hercynia, 1588; caespes, caespitis, *la jespa, per ser planta cespitosa.)*

Perenne, cespitosa, rizoma ramificat, branques de 5-10 cm., terminades en fascicles de fulles i peduncles llargs, axil·lars; fulles llargament peciolades, folíols el·líptics, petits, truncats o escotats, denticulato-cuspidats, amb nervis bastant sortits; estípules àlbido-membranoses, subvaginato-lanceolato-alenades; flors *rosades,* dretes; capítols

mitjans, *globulosos;* peduncles *ordinariament radicals, el doble llargs que el pecíol;* calze glabre, de 10 nervis; lacinies desiguals, lanceolato-linears, les superiors un poc més curtes que el tub; estandard almenys *el doble llarg que el calze,* llegum oblonga, *subsessil, no bonyeguda,* 2-3-sperma; llevors subreniformes.

Geografia.—Pastures i pedruscam de la regió alpina: Abondant a Nuria.=La Cerdanya i Vall de Prats-Balaguer (Gaut.); Setcases, Vall d'Eine, Port de Benasc (Bub.); Viella (Csta.); Artiga de Lin, Pumero, Marimanya, Montgarri, Ventalló, valls de Juela i de Baños (Timb.); Port de Pallars (Llen.!).—Jul.Set.

Trifolium laevigatum

696.—T. laevigatum Desf.—T. strictum Waldst. et Kit.

(de laevis, *llis; per la absencia de toment de la planta;* strictus, *pels troncs drets i rígids.)*

Anual, tronc de 5-25 cm., dret, glabre, simple o ramificat; fulles inferiors llargament peciolades, amb folíols petits, trasovats, les superiors curtament peciolades, amb folíols lanceolato-linears, tots marcadament venosos, serrulato-cuspidats, amb les dents curvato-glandulíferes; estípules grans, àlbido-membranoses, dentato-glanduloses, vaginato-ovades; flors *rosades,* petites, dretes, capítols subglobulosos, espessos, terminals, axil·lars; peduncles drets, forts, estriats, tan llargs com les fulles o més; calze fructífer turbinat, glabre; lacinies *linear-acuminades, quasi iguals,* a la fi obertes, poc més curtes que el tub; estandard poc més llarg que el calze; llegum exserta, subglobulosa, 2-*sperma;* llevors ovoides.

Trifolium nigrescens

Geografia. — Pastures i costes granítico-arenoses: Montseny, prats de Sta. Fe, S. Hilari; Guilleries; a la serra del Coll.=S. Marçal, Viladrau, Guilleries, Massanet de Cabrenys, La Junquera, Cantallops (Vay.); Pla de les Arenes, Espinelbes (Masf.).—Maig-Jul.

N. B. La var. *rachiticum Csta.,* més que una varietat sembla una variació propia de terres molt magres.

697.—T. nigrescens Viv.

(de nigréscere, *ennegrir-se; pels folíols freqüentment tacats de negre.)*

Anual, tronc de 1-3 dm., prostrato-difús, glabre; fulles petites, les inferiors llargament

peciolades; folíols trasovato-cuneïformes, truncats o escotats, serrulato-cuspidats a la part superior, nerviats, freqüentment *tacats de negre;* estípules lanceolato-alenades; flors *blanques*, promptament reflexes; capítols globulosos, clarets; peduncles més llargs que les fulles, calze glabre, lacinies lanceolato-acuminades, desiguals, *recorbades* després de l'antesi, les superiors iguals al tub; estandard plegat, 1-2 veg. més llarg que el calze; llegum *linear, sentada, bonyeguda, fistonada a la sutura superior*, 3-4-sperma; llevors globuloses.

Geografia.—Prats i llocs herbosos, principalment del litoral: Cadaqués, no escàs a Port-lligat; Castelló d'Empuries; Empalme, Sils, Vidreres, St. Hilari i Guilleríes.=Vich (Masf.); Massanet de Cabrenys, Olot, Maià, Figueres, Roses (Vay.); riera de Osor, r. (Cod.); Girona, Banyuls (Bub.).—Maig-Juny.

Trifolium parviflórum

698.—T. parviflórum Ehrh.

(de parvus, *petit, i* flos, flóris, *la flor; per les flors i capítols petits.)*

Anual, tronc de 1-3 dm., prostrato-ascendent, glabre, ramificat; fulles llargament peciolades, folíols de les inferiors trasovats, els de les superiors oblongo-cuneïformes, fortament nerviats, denticulato-cuspidats; estípules àlbido-membranoses, ovato-acuminades; flors *rosades* o *blanquinoses*, capítols *globulosos, petits, densos;* peduncles axil·lars, groixuts, rígids, els inferiors més llargs que el pecíol; calze glabrescent, lacinies linears alenades, *molt desiguals*, a la fi reflexes, les superiors més llargues que el tub; estandard *no escotat*, ovato-cuneïforme, més curt que les lacinies superiors del calze; llegum inclosa, ovoide, 2-sperma; llevors ovoides.

Geografia. — Pastures i vores dels camps: la Cerdanya (Compy.); regió subalpina de la Cerdanya, entre Sallagosa, Angustrina, les Escaldes i Puigcerdà (Gaut.); Pir. Or. (Coste).—Maig-Jul.

Trifolium cernuum

699.—T. cernuum Brot.—γ Perreymondi Rouy.—T. Perreymondi G. G.

(llatí cernuus, *capbaix, per les seves flors a la*

fi reflexes; dedicat a Jean Honoré Perreymond, 1794-1843, *A. de «Plantes phanérog. qui croissent aux env. de Fréjus.)*

Anual, troncs de 5-40 cm., ajaguts, rodons, glabres, poc ramificats, fistulosos; fulles llargament peciolades, folíols ovato-cuneïformes, fortament nerviats i denticulats per tot el marge; estípules àlbido-membranoses, lanceolato-acuminades; flors *rosades,* molt petites, a la fi reflexes; capítols *globulosos,* de 8-15 flors, clars; peduncles axil·lars, capil·lars, flexuosos, tots molt més curts que els pecíols; calze glabrescent, de lacinies alenades, *poc desiguals,* a la fi reflexes, les superiors un poc més llargues, quasi iguals al tub; estandard un poc estriat, *profundament escotat,* amb una punta al fons de l'escotadura, *igual al calze o poc més llarg;* llegum *oblonga,* sentada, inclosa, ni bonyeguda ni fistonada a la sutura inferior, 3-sperma; llevors ovoides.

Geografia.—Pastures i vores de camins: Vall d'Eine, de les Nou-fonts (Compy., ex Vay.); Vall d'Eine i Testa-de-Buch (Soyer-Willemet, ex G. G.); muntanya de Rocabruna a Evesca; Frejús (Perreymond, ex G. G. et Rouy).—Maig-Jul.

700.—T. glomerátum L.

Trifolium glomerátum

(glomeratus, *de* glomus, glómeris, *el glomèrul, per la seva inflorescencia en capítols petits, densos i globulosos.)*

Anual, tronc de 1-3 dm., ajagut o ascendent, glabre, ramificat; fulles inferiors *alternes,* llargament peciolades, les superiors curtament peciolades, *oposades;* folíols trasovato-cuneïformes, molt nerviats, serrulato-cuspidats en tota la part superior; estípules àlbido-membranoses, ovato-acuminades; flors *rosades,* molt petites; capítols *globulosos,* axil·lars, *petits,* multiflors, *densos, sentats,* disposats a tota la llargada del tronc; calze glabre, *lacinies quasi iguals, ovato-aristades,* 3-*nerves, reticulades,* subauriculades a la base, a la fi recorbades; estandard ovato-oblong, més llarg que el calze; llegum ovoide, inclosa, obliquament mucronada, 1-2-sperma; llevors lenticulars, escotades.

Geografia.—Pastures, terres de conreu, vores de camps i camins: Al litoral, Vallès, Vidreres, St. Hilari, Serra del Coll a les Guilleríes.=Vich (Masf.); Ribes, Queralbs, Agullana, Batet, Maià (Vay.!); de Seva a Viladrau (Trem.!); Empordà (Sen.); la Sellera (Cod.).—Maig-Juny.

Trifolium suffocátum

701. — T. suffocátum L.

(de suffocare, *aufegar o acugular, pels seus petits capítols estretament aglomerats a la base dels troncs i migtapats per les estípules foliars.)*

Anual, cespitosa, subacaule, glabrescent; fulles *llargament peciolades,* totes alternes; folíols petits, trasovato-cuneïformes, truncats o escotats, bastant nerviats, enters a la base, serrulats a la part superior; estípules àlbido-membranoses, ovato-acuminades; flors *blanques,* molt petites (4 mm.); capítols ovoides, petits, pauciflors, aglomerats a la base dels troncs; lacinies calicinals lanceolato-acuminades, 3-nerves, iguals al tub, a la fi recorbades; estandard trasovat, apiculat, més curt que el calze; llegum ovoide, obliquament mucronada, 1-2-sperma; llevors subreniformes.

Geografia.—Prats secs i àrids: Terrassa, r.; Montcada; no escassa als sorrals de can Tunis. = Comuna cap a Aramprunyà (Sen.!); Cadaqués, la Selva, S. Feliu de Guíxols (Vay.); Ceret, Perthús (Bub.). – Maig-Juny.

Trifolium montánum

702. — T. montánum L.

(de mons, montis, *la muntanya; per la seva estació.)*

Vivaç, rizoma gruixut, tronc de 1-4 dm., dret o ascendent, simple, pubescent, blanquinós, estriat; fulles totes alternes, les radicals llargament peciolades; folíols ovato-el·líptics, fortament nerviats, serrulato-cuspidats per tot el marge; estípules lanceolato-alenades; flors *blanques,* a la fi reflexes; capítols ovoides, espessos; peduncles llargs, rígids, pubescents, axil·lars, terminals; calze pubescent, amb 10 nervis; lacinies *poc desiguals, lanceolato-acuminades, dretes, l'inferior igual al tub;* estandard obtús o escotat, el doble llarg que el calze; llegum ovoide, pubescent, 1-sperma; llevor subreniforme, llisa.

Geografia. — Pastures seques de les muntanyes: Ribes, Queralbs; al Bergadà. = Vich (Masf.!); Ripoll (Salv.!); Tragurà, Puigsacalm, Collfret (Vay.!); Collsacabra (Csta.); la Cerdanya, Valls d'Eine i de Lló (Gaut.); Corbera, pr. de l'Estany, Marlés, Espunyola (Puj. C.); comú a la Vall d'Aràn (Llen.); Salardú (C. et S.); vall de Juela, Bonaigua (Timb.).—Maig-Agost.

Trifolium ochroleucum

703. — T. ochroleucum L.

(grec ὠχρόλευκος, blanc groguenc, pel color de les flors.)

Vivaç, rizoma fort, tronc de 1-4 dm., ascendent, pelut, grisenc; fulles inferiors llargament peciolades, les superiors sentades, oposades; folíols de les primeres trasovato-escotats, els de les segones oblongo-obtusos, tots blans, pubescents, molt nerviats, quasi enters; estípules molt llargament lanceolato-aristades; flors *albo-groguenques*, dretes; capítols ovoides, grans, terminals, sentats o curtament pedunculats; calze pelut, amb 10 nervis i la gorja tancada per 2 callositats; lacinies *lanceolato-acuminades*, 3-nerves, pestanyoses, l'inferior a la fi *reflexa*, el doble llarga de les altres i més que el tub; estandard lanceolat, truncat o escotat, 3 veg. més llarg que el calze; llegum ovoide, dehiscent per un opèrcul, 1-sperma; llevor ovoide, lluent.

Geografia. — Boscos i pastures àrides: Des de les muntanyes del litoral a S. Llorenç del Munt, a l'Ubach, Montserrat, Berga, el Cadí, Montseny, Montsolí, Guillerícs, Ribes i Queralbs. = Muntanya del Mont, Rocacorba, Coral, Olot, Vidrà (Vay.!), Vich (Masf.!), Espúnyola, Ardèvol de la Segarra (Puj. C.); la Sellera (Cod.); Viella, Salardú, Montgarri, Aiguamoix (Llen.).—Abr.-Jul.

Trifolium rubens

704. — T. rubens L.

(de rubeo, *envermellir-se, per les flors vermelles.)*

Sinonimia. — Cast. pie de liebre mayor.

Perenne, rizoma curt i fort, que produeix troncs de 2-6 dm., drets, robustos, rígids, glabres; fulles curtament peciolades, les superiors oposades, amb els pecíols totalment soldats, amb les estípules molt dilatades; folíols oblongo-lanceolats, coriàcis, totalment serrulato-cuspidats, amb els nervis ben marcats, diverses veg. bifurcats, però apenes anastomosats; estípules grans, herbàcies, llargament soldades al pecíol, lanceolato-dentades; flors *vermelles*, dretes; capítols grans, *cilíndrico-oblongs*, terminals, densos, solitaris o geminats, curtament pedunculats; calze amb 20 nervis, tub glabre,

pelut i obert a la gorja; lacinies pestanyoses, l'inferior *setàcia, 3-4 veg. més llarga que les altres* i el doble que el tub; estandard ovato-obtús, més llarg que la lacinia inferior del calze; llegum ovoide, bivalva; llevor ovoide, llisa.

Geografia. — Boscos i costes argil·loso-calices: Des de la zona inferior a la superior sense ser comuna; S. Fost; la Costa de Montseny; St. Hilari; les Guilleríes; Ribes.=Vich (Masf.); N.ª S.ª del Mont, Rocacorba, Olot, Queralbs (Vay.); la Sellera (Cod.); la Cerdanya, les Escaldes (Gaut.); prats de Viella, a la Vall d'Aràn (Llen.!).—Juny-Ag.

Trifolium medium

705. — T. medium L.

(probablement per la magnitud dels seus capítols, compresa entre el pratense *i el* rubens.)

Vivaç, rizoma llarg, prim, *cundidor,* que produeix troncs de 1-4 dm., ajaguts o ascendents, flexuosos, simples o ramificats; fulles bastant llargament peciolades, les superiors oposades; folíols el·líptico-oblongs, poc consistents, amb nervis bifurcats, no anastomosats, glaucescents pel revés, íntegro-pestanyosos; estípules llargament soldades al pecíol, *lanceolato-acuminades;* flors *purpurines,* dretes; capítols grans, *subglobulosos,* terminals, solitaris o geminats, generalment pedunculats; calze de tub glabrescent, amb 10 nervis, *obert i pelut* a la gorja; lacinies *pestanyoses, setàcies, desiguals, dretes,* l'inferior 1 *veg. més llarga que el tub;* estandard el·líptic, 1-2 veg. més llarg que el calze; llegum ovoide, bivalva; llevor ovoide, llisa.

Trifolium pratense

Geografia.— Boscos i costes calcàries: Santa Fe de Montseny, St. Hilari, Montsolí; vall de Ribes. = Vich, r.; Vilalleons i falda del Montseny (Masf.!); Olot, Queralbs, la Cerdanya, Batet (Vay.); Pla de Pons, de Prats de Molló (Lap.); la Presta (Gaut.); Vall d'Aràn; boscos de Baricauba (Llen.!).—Juny-Ag.

706. — T. pratense L.

(de pratum, *el prat o prada, per la seva estació.)*

Sinonimia.—Trèvol, ferratge bord; *cast.* trébol de prado.

Perenne, rizoma vertical, que produeix troncs drets o ascendents, estriats, simples o ramificats, peluts o glabrescents; fulles inferiors llargament peciolades, les superiors subsèssils, oposades; folíols ovato-el·líptics, freqüentment maculats, blans, subíntegro-pestanyosos; estípules ovato-alenades, les superiors molt dilatades; flors purpurines, rarament blanquinoses; capítols grans, *subglobulosos,* terminals, solitaris o geminats, subsèssils, semiinvolucrats per les estípules de les 2 fulles florals; calze de tub pelut, amb 10 nervis; gorja tancada per un anell callós, lacinies *setàcies, pestanyoses, desiguals, l'inferior 1 veg. més llarga que el tub;* estandard oblong, truncat, 1 veg. més llarg que el tub; llegum ovoide, dehiscent per *un opèrcul;* llevor ovoide, llisa.

Raça *T. bractcátum* Schoubs. — Troncs llargs, prims; folíols grans, estípules superiors molt dilatades, flors grans, lacinia inferior del calze arquejada, corol·la rosada, molt més llarga que el calze.

Geografia.—Prats i llocs herbosos: des del litoral fins al Pirineu.
La raça *T. bractéatum Schousb.* a Cadaqués.=Barcelona (Trem.!).—Abr.-Oct.

Trifolium subterráneum

707. — T. subterráneum L.

(sota terra, *pels peduncles fructífers freqüentment enfonsats.)*

Anual, tronc de 3-30 cm., ajagut, estès en cercle, pelut, estriat; fulles llargament peciolades, folíols amples, obcordiformes, subdenticulats a l'àpex, pubescents, a veg. amb taques negres; estípules membranoses, ovato-agudes; flors *blanques,* estriades de rosa, reflexes, 2-5 fèrtils i diverses estèrils apètales que recobreixen les fèrtils formant capítols *globulosos llargament pedunculats,* aplicats a terra o *enfonsats;* calze de tub glabre, sense *nervis,* obert a la gorja; lacinies *pestanyoses, setàcies,* dretes, a la fi obertes, quasi iguals, tan llargues com el tub, el fructífer romput per la llegum; estandard el·líptic, escotat, 1 veg. més llarg que el calze; llegum *inclosa, subglobulosa,* 1-sperma; llevor lenticular, negra, llisa, relativament gran.

Geografia. — Pastures i prats secs: Terrassa, r.; cordillera litoral, al peu del castell d'Aramprunyà.=Turons pròxims a Barcelona (Csta.); Vich (Masf.); Taradell (Puigg.!); Tordera (Llen.!); comuna a la Sellera (Cod.); Sta. Coloma de Farnés, Pla de la Pinya, Montsolí (Vay.); Empuries, Cadaqués (Trem. in Hb. Cad.); Vall d'Aràn (Lap.).—Maig.

Trifolium scabrum

708. — T. scabrum L.

(llatí scaber, *aspre, pel calze fructífer coriaci de lacinies rígides i espinuloses.)*

Anual, tronc de 5-30 cm., prim, prostrato-ascendent, ramificat, pelut, angulós; fulles inferiors llargament peciolades i curtament les superiors, folíols coriacis, trasovats els de les primeres, els de les segones oblongo-cuneïformes, denticulato-pestanyosos, amb els nervis laterals lleugerament recorbats; estípules lanceolato-acuminades, pestanyoses; flors *blanques*, petites, persistents; capítols ovoides, pauciflors, atenuats a la base, axil·lars, sentats, nombrosos; calze *coriaci*, amb 10 nervis, de tub oblong, pelut, tancat a la gorja per 2 callositats; lacinies rígides, espinuloses, a la fi reflexes, l'inferior més llarga que el tub; corol·la més curta que el calze, estandard *obtús;* llegum i llevor ovoides, aquesta rossa.

Geografia. — Pastures seques i llocs àrids: Comuna des de la costa fins a Ribes; al Vallès, Penedès, Bages, Figueres. = Tarragona (Wbb.); Girona (Bub.); Vich (Masf.); Cadaqués, la Garrotxa, Olot, als Pirineus (Vay.). — Abr.-Juny.

Trifolium striátum

709. — T. striátum L.

(striatus, *que té ratlles, referint-se als* 10 *nervis que presenta el calze.)*

Anual, d'un verd clar, tronc de 1-4 dm., prim, dret o ascendent, ramificat, estriat, pelut; fulles inferiors llargament peciolades, les superiors curtament; folíols de les primeres trasovato-truncats o escotats i els de les segones oblongo-cuneïformes, obtusos, denticulats; estípules oblongo-acuminades, pestanyoses; flors *rosades*, petites, molt caduques a la maturitat; capítols ovoides o bé oblongs, petits, solitaris o geminats a l'àpex del tronc i de les branques; calze *ovoide*, pelut, el fructífer un poc ventrut, de 10 nervis, gorja oberta; lacinies *alenades, quasi iguals, rígides, glabrescents*, l'inferior *quasi igual al tub;* corol·la igual al calze, una mica més llarga; estandard oblong, escotat; llegum ovoido-comprimida, llevor el·lipsoide, llisa, vermellosa.

β *elongátum Lojac.* — Troncs de 2-5 dm., branques llargues, capítols oblongo-cilíndrics, calze quasi igual a la corol·la.

Geografia.—Terres àrides i silicio-granítiques: St. Llorenç del Munt, r.; Gualba, Montseny, des del Gorg negre a S. Marçal; abundant a St. Hilari, Montsolí i Guilleries; Queralbs, cap a la font de la Ruïra.=Castanyadell (Masf.); Camprodón i comarca d'Olot, Cadaqués, la Selva, la Garrotxa, Sta. Coloma de Farnés, Ribes (Vay.); Vall de Bohí, cap als Pir. centrals (Gonz.!); Viella (Llen.!).

La β *elongátum* Lojac.— *T. tenuiflorum* Ten., a les Guilleries i St. Hilari. = La Sellera, Osor, r. (Cod.!).—Maig-Jul.

N. B. A judicar per les formes intermitges observades a St. Hilari i a les Guilleries ens sembla una varietat poc consistent.

Trifolium Boccónei

710.—T. Boccónei Savi.—T. collínum Balb.

(Dedicat a Paolo Boccone, A. de Icones et descriptiones rariorum plantarum Siciliae, Melitae, Galliae et Italiae, 1674; collinus, *de* collis, *costeta o turonet, per l'estació de la planta.)*

Anual, tronc de 1-2 dm., dret o ascendent, ramificat, piloso-pubescent; fulles superiors curtament peciolades, folíols trasovats o trasovato-cuneïformes, denticulats a l'àpex, amb els nervis laterals drets; estípules lanceolato-alenades, pestanyoses; flors *rosades,* petites, que *es desprenen difícilment* a la maturitat, en capítols oblongs, sentats, solitaris o els terminals geminats i desiguals; calze cilíndric, de 10 nervis, pelut, obert a la gorja; lacinies lanceolato-alenades, desiguals, negroses, conninvents després de l'antesi, l'inferior quasi igual al tub; corol·la igual al calze, estandard oblong, arrodonit o truncat; llegum i llevor ovoides, aquesta llisa, groguenca.

Geografia.—Terres silícies, àrides: Terrassa, vora esquerra del torrent de can Carbonell, r.=La Sellera, r. r. (Cod.!); St. Climent (Sen.!); boscos de Campmany, la Junquera (Vay.); Cadaqués (Trem.); S. Pol, S. Feliu de Guíxols (Bub.); Montsant (Puj. J.).—Març-Juny.

Trifolium ligústicum

711.—T. ligústicum Balb.—T. gemellum Savi.

(Ligústicus, *de la Liguria, regió de l'Italia, per la seva habitació;* gemellus, *bessó, pels seus capítols amb freqüencia geminats.)*

Anual, tronc de 1-4 dm., prim, dret o difús,

ramificat, angulós, pelut; fulles peciolades, folíols trasovats, truncato-denticulats, pestanyosos, amb els nervis laterals rectes; estípules lanceolato-acuminades, flors *rosades*, petites; capítols ovoido-oblongs, nusos a la base, freqüentment *geminats*, l'un *axil·lar, llargament pedunculat* i l'altre *terminal, subsèssil*, aparentment axil·lar; tub del calze *trasovoide*, amb 10 nervis, pelut; gorja callosa, tancada; lacinies quasi iguals, *triangular-setàcies, pestanyoses*, més del doble llargues que el tub, a la fi divergents; corol·la més curta que el calze, estandard *escotat*, llegum ovoide, llevors globuloses, escotades, llises.

Geografia. — Llocs àrids i arenosos: Girona, a S. Martí Sapresa (Cod.); St. Climent (Sen.!); Pir. Or. (Rouy); Colliure (Gaut.); Banyuls (Lap., Bub., Gaut.).—Maig-Juny.

Trifolium arvénse

712. — T. arvénse L.

(arvensis, *del camp, cultivat, per la seva estació.)*

Sinonimia. — Peu de llebre; *cast.* lagopo o pie de liebre.

Anual o *bienal*, tronc de 5-30 cm., dret o difús, prim, pubescent, blanquinós o vermellós; fulles inferiors i caulinars curtament peciolades, les superiors sentades; folíols de les primeres trasovato-cuneïformes, escotats o denticulats, els de les últimes linear-oblongs, mucronats; estípules linear-alenades; flors *blanquinoses* o *rosades*, molt petites; capítols ovoides o bé oblongs, solitaris, pedunculats, piloso-sedosos; calze fructífer de tub subglobulós, pelut; gorja peluda, no callosa; lacinies *setàcies, plumoses*, quasi iguals, a la fi obertes, més llargues que el tub; estandard estret, obtús, més curt que el calze; llegum ovoide, llevor esfèrica; planta polimorfa.

Geografia. — Llocs secs i arenosos: Comuna des del litoral a les Guilleríes i valls pirenenques.—Maig-Ag.

Trifolium angustifolium

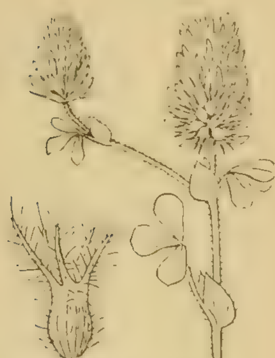
713. — T. angustifolium L.

(angustus, *estret, i* folium — *aquí adjectivat — fulla, pels folíols linears.)*

Sinonimia. — Fenc bord; *cast.* pie de liebre mayor de hojas estrechas.

Anual, tronc de 1-4 dm., dret, rígid, robust, cobert de pèls aplicats, estriat, ramificat; fulles curtament peciolades, les superiors subsèssils, alternes; folíols linears o lanceolato-linears, aguts, enters; estípules llargament soldades al pecíol, linear-alenades, pestanyoses; flors *rosades*, petitetes; capítols grans, oblongo-cilíndrics, solitaris, terminals, pedunculats; tub del calze fructífer cònic, piloso-sedós; gorja callosa, lacinies linear-alenades, rígides, plumoses, a la fi obertes, poc desiguals, l'inferior més llarga que el tub; estandard lanceolat, agut, poc més llarg que el calze; llegum ovoide, apiculada, bivalva; llevor globulosa, llisa.

Geografia. — Llocs àrids, terres incultes, vores de camins: comuna des del litoral fins a Ribes, Queralbs, Olot i Guilleríes.—Maig-Juny.

Trifolium Lagópus

714. — T. Lagópus Pourr.

(grec λαγώς, llebre, i πούς, peu, pel toment tou del calze fructífer i quasi de tota la planta.)

Sinonimia. — Peu de llebre, peu de rata; *cast.* pie de liebre.

Anual, d'un verd cendrós, tronc de 5-20 cm., dret, un poc flexuós, gruixudet, ramificat, piloso-llanut; fulles peciolades, folíols trasovato-cuneïformes, els de les inferiors escotats, amb els nervis laterals rectes; estípules grans, especialment les de les fulles superiors, ovato-acuminades; flors *alborosades*, petites; capítols oblongo-cònics, grandets, solitaris o geminats, i aleshores l'un axil·lar, llargament pedunculat, i l'altre terminal, subsèssil; calze *pelut*, de tub *ovoide* i el fructífer *subglobulós*, amb 10 nervis i la gorja tancada per 2 *callositats;* lacinies *molt desiguals*, alenades, rígides, llargament plumoses, l'inferior quasi el doble llarga que el tub; corol·la apenes més llarga que el calze, estandard linear-oblong, agut; llegum i llevor ovoides, aquesta xagrinada.

Geografia.—Llocs àrids granítico-pizarrosos: S. Marçal del Montseny, St. Hilari i Montsolí. = Espluga de Francolí (Llen.!); Vich, r. (Masf.!); entre Seba i Viladrau (Puigg. ex Hb. Csta.); les Guilleríes, Campmany, la Junquera, Massanet de Cabrenys i de la Selva, Seu d'Urgell, Requesens (Bub.); la Bajol (Bolós).—Maig-Juny.

Trifolium incarnátum

715. — T. incarnátum L.

(incarnatus, *color de carn, pel que presenten les flors.)*

Sinonimia. — Fe, herba fe, fenc; *cast.* trébol encarnado.

Anual, tronc de 2-5 dm., dret, robust, pelut, simple o poc ramificat, d'entrenusos molt llargs; fulles inferiors llargament peciolades, folíols amplament ovato-cordiformes, truncato-denticulats, pubescents; estípules vaginato-membranoses, ovato-obtuses, dentades; flors *encarnades,* rarament blanquinoses; capítols grans, oblongo-cònics o cilíndrics, solitaris, terminals, llargament pedunculats; tub del calze fructífer ovoide, pelut, amb la gorja oberta; lacinies linear-alenades, setoses, quasi iguals i més llargues que el tub; estandard oblong, apiculat, poc més llarg que el calze; llegum bivalva, llevor ovoide, gran, lluent.

β *Molinerii DC.* — Flors blanquinoses o rosades.

Geografia.—Prats i terres de conreu: Cultivat i subespontani al Vallès, i especialment a St. Hilari, Montsolí, les Guilleríes, Olot i Empordà.=La Garrotxa (Vay.); Perthus, Pir. Or. (Bub.).
La β *Molinerii DC.*—*T. Molinerii Balb.,* a St. Hilari.=Sagaró (Vay.).—Maig-Ag.

Trifolium diffusum

716. — T. diffusum Ehrh.

(diffusus, *estès, pels troncs freqüentment difusos.)*

Anual, troncs de 2-4 dm., drets o ascendents, freqüentment *difusos,* pubescents; fulles totes 3-foliolades, folíols trasovats, blans; estípules *llargament acuminades,* les de les fulles florals *poc dilatades;* flors *vermelles,* capítols globulosos, bastant grossos, terminals, solitaris, sentats o subsèssils, involucrats per les estípules de les fulles florals; tub del calze fructífer ovoide, pelut, amb 10 nervis; gorja tancada per 2 llavis callosos, lacinies alenades, pestanyoses, 3-nerves a la base, poc desiguals, 2 veg. més llargues que el tub; corol·la igual al calze o poc més llarga, llegum petita, transversalment dehiscent, 2-sperma; llevors rodones, no escotades.

Geografia.—Prats i reguerols: Barcelona i Cadaqués (Csta. ex Hb.); cap a Grasolet, Saldes, del Bergadà (Compñ., ex Hb. Csta.); Pir. Or. (Csta., Rouy); Soreda (Conil).—Juny-Ag.

Trifolium hirtum

717. — T. hirtum All. — T. híspidum Desf.

(hirtus, híspidus, *pelut, pels pèls rossos, blans i oberts que cobreixen el tronc.)*

Anual, tronc de 1-3 dm., dret o ascendent, ramificat, amb les branques esteses o erectes, cobert de pèls rossos, blans i oberts; fulles peciolades, menys la superior, que és sèssil o subsèssil; folíols trasovato-cuneïformes, denticulats, amb els nervis ben marcats, rectilinis, bifurcats; estípules piloses, nervudes, lanceolato-setàcies, les de les fulles florals *molt dilatades;* flors *purpurines*, capítols globulosos, grans, terminals, solitaris, sentats, involucrats per les estípules de 2 fulles florals, una d'elles sense folíols; tub del calze fructífer obcònic, molt pelut, amb 20 nervis; gorja oberta, lacinies setàcies, plumoses, rígides, quasi iguals, 2 veg. més llargues que el tub; estandard lanceolato-acuminat, quasi el doble llarg que les lacinies del calze; llegum i llevor ovoides, aquesta grosseta, bruna, llisa.

Geografia. — Llocs àrids i pedregosos: Cordillera litoral; al Vallès, Terrassa, St. Hilari, r.=Castelldefels, S. Sadurní, Porreda, Falset (Csta.); Vich (Masf.); S. Marçal, Massanet de Cabrenys (Vay.); la Sellera, r. (Cod.!); Roses, Cabanes (Sen.); Prades (Lap.).—Maig-Jul.

Trifolium Cherléri

718. — T. Cherléri L.

(dedicat a Joan Enric Cherler (1570-1610), *metge de Mönipelgard, parent i col·laborador de J. Bauhin.)*

Anual, tronc de 4-12 cm., ajagut o ascendent, simple o difús, cobert d'abundants pèls blans, estesos, a la fi rossos; fulles totes peciolades, la superior àfila; folíols trasovato-cuneïformes, emarginato-denticulats, blans, pubescents, amb els nervis molt marcats; estípules caulinars ovato-lanceolades, agudes, les de les 3 fulles florals molt dilatades, les de la superior orbiculars; flors *blanquinoses*, capítols mitjans, *globuloso-deprimits*, terminals, solitaris, sentats, amplament involucrats per les estípules de les fulles florals, molt caducs; tub del calze obcònic, amb 20 *nervis*, pelut; gorja oberta, lacinies setàcies, plumoses, quasi iguals, dretes, a la fi obertes, 1 veg. més

llargues que'l tub; estandard oblong, més curt que'l calze; llegum bivalva, llevor ovoide, llisa.

Geografia.—Boscos i llocs àrids i arenosos: Comuna al Vallès; Baix Empordà, St. Hilari, Figueres. = Abundant a Cadaqués (Trem.!); Campmany, Roses, Massanet de Cabrenys, Lladó, Requesens (Vay.); Llers, Cantallops, Cabanes (Sen.).—Maig-Juny.

Trifolium stellátum

719. — T. stellátum L.

(de stella, *estel o estrella, per les lacinies del calze fructífer esteses en forma d'estel.)*

Sinonimia. — Trifol estrellat; *cast.* trébol estrellado, hopo de cabrillas.

Anual, tronc de 5-25 cm., dret o ascendent, ramificat, cobert de pèls estesos, blans, blancs, a la fi rossos; fulles inferiors llargament peciolades, les superiors sentades, totes alternes; folíols petits, *obcordato-cuneïformes,* denticulats, piloso-pubescents; estípules ovato-obtuses, dentades; flors *albo-rosades,* capítols *globulosos,* terminals, solitaris, llargament pedunculats; tub del calze acampanat, amb 10 nervis, piloso-sedós; gorja tancada per llargs pèls llanosos, lacinies lanceolato-acuminades, iguals, dretes, acrescents, esteses en *estrella* a la maturitat, glabres per dintre, 3-nerves i reticulato-venoses, 1 veg. més llargues que'l tub; estandard lanceolat, agut, quasi igual al calze; llegum bivalva, llevor ovoide, grossa, llisa.

Geografia.—Camps, vores de camins i llocs àrids: Comuna pel litoral i al Vallès.=Lladó, Besalú, Fornell (Vay.).—Abr.-Maig.

Trifolium lappáceum

720. — T. lappáceum L.

(de lappa, *pels capítols erissats; efecte de les pestanyes esteses i rígides de les lacinies del calze fructífer, que recorda aquella planta composta.)*

Anual, tronc de 1-3 dm., dret o ascendent, prim, ramificat, amb les branques divaricades, un poc pelut o glabrescent; fulles inferiors llargament peciolades, les superiors subsèssils; folíols *oblongo-cuneïformes,* truncato-denticulats, nerviats, pubescent-pestanyosos; estípules

lanceolato-acuminades, pestanyoses; flors *albo-rosades*, capítols subglobulosos, grossets, terminals, solitaris, pedunculats, eriçats; tub del calze acampanat, glabre, amb 20 nervis; gorja molt oberta, peluda, lacinies lanceolato-alenades, pestanyoses, quasi iguals, 5-nerves a la base, més llargues que'l tub; estandard oblong, quasi igual al calze; llegum bivalva, llevor ovoide, llisa.

Geografia. — Camps, vinyes i llocs àrids: Litoral, Valldoreix, Terrassa i altres llocs del Vallès; Penedès. = Tortellà (Tex.); Campmany, Lladó, Requesens, Salarsa, S. Andreu del Coll, Sagaró, Olot (Vay.), Cantallops (Sen.); Salardú, Montgarri (Timb.).—Abr.-Juny.

Trifolium maritimum

721. — T. marítimum Huds. — T. glabellum Presl.

(per la seva estació als prats marítims; de glaber, *dimin.* glabellus; *pel calze fructífer glabrescent.)*

Anual, tronc de 1-4 dm., dret o ascendent, ramificat, *glabrescent;* fulles inferiors llargament peciolades, les superiors oposades, poc peciolades; folíols inferiors trasovato-escotats, els superiors oblongo-cuneïformes, obscurament denticulats o mucronulats, tots glabrescents; estípules linear-acuminades, flors *albo-rosades*, capítols *ovoides*, petits, solitaris, terminals, generalment pedunculats; tub del calze fructífer acampanat, glabrescent, amb 10 nervis; gorja tancada per 2 llavis callosos, lacinies lanceolato-acuminades, rígides, 3-nerves a la base, pestanyoses, desiguals, l'inferior més llarga que'l tub; estandard oblong, 2 veg. més llarg que'l calze; llegum bivalva, llevor ovoide, llisa.

Geografia. — Prats marítims: Prats i llocs herbosos de Castelló d'Empuries. = Figueres, remontant-se fins a la Junquera, Dosquers, Agullana (Vay); Banyuls (Bub.); Barcelona, can Tunis (Sen.!).—Maig.

Gènere 180. — DORYCNIUM Tourn.

(Ho deriven de δόρυ, la llança, i κνάω, untar, perquè amb el suc de la planta hi fregaven aquella arma per emmatzinar-la [1].)

Flors blanques, amb la carena blavenca, petites, en capítols subglobulosos, clarets, terminals, axil·lars, llargament pedunculats; calze 5-dentat, subilabiat, les 2 dents superiors més amples; corol·la caduca, estandard panduriforme, dret, atenuat en ungla ampla, ales soldades per davant, més llargues que la carena encorbada i curtament bequeruda; estams diadelfes, desiguals, els més llargs bruscament dilatats sota la antera; estil ascendent, atenuat a l'àpex, estigma capitat; llegum ovoide, exserta, mucronada per l'estil, glabra, 2-4-sperma, dehiscent per 2 valves no torçades; llevors globuloses: plantes perennes, herbàcies o llenyoses a la base, de fulles 3-foliolades, estípules semblants als folíols enters.

1 { Tronc llenyós, folíols que no arriben a 1 cm., obtusiúsculs; pedicels i dents del calze més curts que'l tub, estandard blanc, ales més curtes que'l estandard que no cobreixen totalment la carena, tacada de negre a l'àpex; llegum molt obtusa . 722. **D. suffruticósum.**
Tronc quasi herbaci, folíols de 1 cm. o més, aguts; pedicels i dents del calze tan llargs com el tub, estandard freqüentment rosat, ales 2 veg. més curtes que l'estandard, que cobreixen la carena no tacada a l'àpex; llegum subatenuada . . . 723. **D. decumbens.** }

Dorycnium suffruticósum

722. — D. suffruticósum Vill., subsp. del D. pentaphyllum Scop., apud. Rouy.

(de sub *i* frutex, *arbust; per ser un petit arbust;* pentaphyllum, *de* πεντα-, *cinc, i* φύλλον, *fulla; pels tres folíols i les dugues estípules semblants a ells, que figuren una fulla quinquefoliolada.)*

Sinonimia. — Botja d'escombres, socarrells; *cast.* mijediega, bocha, socarrillo.

Subarbust de 2-3 dm., molt ramificat, tortuós, ajagut a la base, branques dretes, subestriades, cobertes de pèls abundants aplicats, folíols lanceolato-linears, obtu-

(1) Sembla que la nostra planta, inofensiva, no té re que veure amb la planta dels antics.

siúsculs, a veg. subespatulats, atenuats a la base, piloso-sedosos, de menys de 1 cm. de longitud; capítols de 6-15 flors, no unilaterals, de floració quasi simultania; pedicels *iguals, tot lo més, a la meitat del tub del calze* molt pelut; dents del mateix lanceolato-agudes, 1 *veg. més curtes que'l tub;* estandard apiculat, ales més curtes i un poc més estretes que l'estandard, que no cobreixen totalment la carena *blavenca*, tacada d'un blau negrós a l'àpex; llegum ovoide, *molt obtusa, amb les sutures carenades;* llombrígol de la llevor igual a $^1/_{15}$ de la seva circumferencia.

Geografía. — Boscos, marges i llocs àrids: Comuna des de la costa fins a Bagà, Ribes, Urgell *et alibi.*=La Garrotxa, Olot (Vay.).—Maig-Juny.

Dorycnium Jordani

723.—D. decumbens Jord., raça del D. grácile Jord., subsp. del D. pentaphyllum Scop., apud. Rouy.

(de decúmbere, inclinar-se, abocar-se; per les seves branques decumbents.)

Troncs quasi herbacis, de 4-8 dm., *decumbents,* difusos, estriats, amb pèls aplicats poc abundants; folíols linear-lanceolats, de 1 cm. o més, aguts; capítols de 10-15 flors, freqüentment unilaterals, de floració successiva; pedicels i dents del calze iguals al tub, poc pelut; estandard apiculat, freqüentment rosat; ales 2 veg. més curtes i molt més estretes que l'estandard, que cobreixen totalment la carena blavenca i no tacada a l'àpex; llegum ovoido-oblonga, subatenuada a l'àpex, mucronada de sutures un poc carenades; llombrígol de la llevor igual a $^1/_6$ de la seva circumferencia.

Geografía. — Prats, llocs humits o arenosos: Prat del Llobregat; prats de Salou; vores del Segre a Lleida i a Menàrguens.=Pla d'Urgell (Csta.).—Juny-Ag.

N. B. Nostre eximi Costa *(Anales Soc. Esp. H. N.,* III, 2.º, 215), descriu una var. *cándicans* que té per principal caràcter el presentar els folíols *oblongo-espatulats, cano-cendrosos.* Va recollir la planta sense flor ap. de Tàrrega, pel Júl. de 1872. Ens sembla igual a la que tenim recol·lectada d'ap. de Lleida i a Menàrguens, però que tal vegada té més afinitat amb la D. *suffruticosum.*

A la mateixa creiem que ha de referir-se la planta de les altures del Montserrat, considerada, no sense grans reserves, per l'esmentat autor, com a *D. grácile* Jord.. atribuída per Loscos a les immediacions de l'Aragó meridional.

Gènere 181.—BONJEANIA Rchb.

(Dedicat per Reichenbach al botànic Joàn-Lluís Bonjean, 1780-1846, apotecari de Chambéry, A. de la Flora de Savoya.)

Flors blanques o rosades, amb la carena negrosa, en capítols globulosos, involucrats per una fulla floral sobre peduncles ordinariament més llargs que les fulles; calze 5-fid, divisions quasi iguals, ascendents; estandard oblong-cuneïforme, atenuat en ampla ungla canaliculada; ales unides per davant, més llargues que la carena quasi recta i obtusa; estams diadelfes, estil ascendent, estigma capitat, llegum exserta, recta, glabra, inflada a la maturitat, polisperma; llevors separades per un teixit cel·lular: plantes llenyoses a la base, de fulles 3-foliolades, curtament peciolades, de folíols enters, peciolulats; estípules grans, foliacies, apenes adherides al pecíol, peciolulades.

1 { Plantes de 2-5 dm., molt peludes, folíols oblongo-cuneïformes, estípules molt més llargues que'l pecíol, flors grans, capítols clars, llegum oblonga, de valves que no's caragolen en hèlix **724. B. hirsuta.**
Plantes de 1-3 m., glabrescents, folíols trasovato-cuneïformes, estípules iguals al pecíol, flors petites, capítols densos, llegum cilíndrica, de valves que's caragolen en hèlix . . . . . . **725. B. recta.** }

Bonjeania hirsuta

724.—B. hirsuta Rchb.—Lotus hirsutus L.

(llatí hirsutus, *pelut; per ser planta molt peluda.)*

Planta en forma de mata o botja, de 2-5 dm., molt peluda, troncs ajaguts o ascendents, ramificats; branques *rodones*, folíols *oblongo-cuneïformes*, ordinariament aguts o mucronats; estípules ovades o lanceolades, *molt més llargues que'l pecíol;* flors *blanques* ± estriades de rosa, *grans;* capítols *grans*, clars (5-12 flors); calze *subilabiat*, molt pelut; lacinies lanceolato-linears, les inferiors un poquet més llargues; corol·la *una veg. més llarga que'l calze*, llegum *oblonga*, poc exserta, de menys de

1 cm. × 3 mm., negrosa, mucronada, de valves que no's caragolen en hèlix, amb 2-4 llevors subglobuloses.

β *incana DC.*—Planta àlbido-tomentosa.

Geografia.—Llocs àrids i montuosos: Cordillera litoral al Vallès, Penedès, Bages, al Bergadà. = Vich (Masf.); Cardona, Berga, Olot, Banyoles; Lleida, Urgell, Conca de Tremp (Csta.); la Sellera (Cod.).

La β *incana DC.*, raça del tipus *ap. Rouy*, a la Segarra (Csta.).—Abr.-Juny.

Bonjeania recta

725.—**B. recta Rchb.—Lotus rectus L.**
(de rectus, *dret; per la direcció del tronc.)*

Planta *dreta*, de 1-3 m., glabrescent, tronc molt ramificat a la base, *branques anguloses*, d'un color vermellós; folíols *trasovato-cuneïformes*, mucronulats, grans, glaucescents pel revés; estípules ovato-cordiformes, inequilàteres, *iguals al pecíol* o poc més llargues; flors *blanques o rosades, petites;* capítols *petits, densos* (20-40 flors); calze acampanat, pelut; lacinies quasi iguals, corol·la *un terç més llarga que'l calze*, llegum *cilíndrica*, ben exserta, de 1-2 cm. × 1 mm., negrosa, lluent, *de valves caragolades en hèlix* després de la dehiscencia; llevors petites, globuloses.

Geografia. — Vores de corrents i llocs humits: Pla del Llobregat; al Vallès, Lleida. = Prov. de Tarragona (Csta.); Empordà, Sagarò, fins a Olot (Vay.).—Juny-Set.

Gènere 182. — TETRAGONÓLOBUS Scop.

(Del grec τετράγωνος, quadrangular, i λοβός, llegum; per la forma del fruit.)

Flors grogues o purpurines, grans, solitaries o geminades sobre peduncles axil·lars; calze tubulós, 5-fid, de lacinies iguals; corol·la caduca, carena encorbada, bequeruda; estams diadelfes, filaments alternativament desiguals, els més llargs bruscament dilatats a l'àpex; estil glabre, engruixit a l'àpex; llegum llarga, recta, quadrangular, tetràptera, dehiscent en 2 valves que's caragolen en hèlix, polisperma; llevors relativament petites, subglobuloses, negres, llises: herbes perennes o anuals, de fulles curtament peciolades, 3-foliolades, de folíols enters, estípules foliacies, poc o gens adherides al pecíol.

1 { Planta vivaç, peduncles 2-3 veg. més llargs que les fulles, flors grogues, calze cilíndric, lacinies més curtes que'l tub, ales de la llegum planes, més estretes que'l seu diàmetre . **786. T. siliquosus.**
Planta anual, peduncles iguals a la fulla o poc més llargs, flors purpurines, calze acampanat, lacinies més llargues que'l tub, ales de la llegum ondulades, tan amples com el seu diàmetre **727. T. purpureus.**

726. — T. siliquósus Roth.

Tetragonólobus siliquósus

(del llatí siliqua, *la garrofa; per la forma de la llegum.)*

Sinonimia. — Corona de rei; *cast.* loto silicuoso.

Vivaç, rizoma *llenyós,* que produeix troncs de 1-3 dm., ascendents, peluts o glabres; folíols trasovato-cuneïformes, estípules ovato-agudes, amplexicaules, curtament peciolars, més llargues que'l pecíol; flors d'un *groc pàl·lid,* solitaries; peduncles 2-3 veg. més llargs que les flors, amb una petita fulla a l'àpex; calze tubulós, pelut, tacat de porpra; lacinies lanceolato-linears, pestanyoses, 1 veg. més curtes que'l tub; estandard

estriat de *bru*, suborbicular, llargament unguiculat; llegum de 3-4 cm., glabrescent, amb 4 ales planes, molt més estretes que'l seu diàmetre; llevors petites, globuloses, negroses.

β *marítimus Ser.* — Planta glabra, fulles carnoses.

Geografia. — Paratges herbosos immediats a les aigües des de la costa fins a Ribes i al Bergadà.=La Sellera (Cod.); conca del Fluvià, Olot (Vay.); Vall d'Aràn, Bosost, les Bordas, Artiga de Lin (Llen.); Benasc, Colliure (Lap.); la Cerdanya (Gaut.).

La β *maritimus Ser.*, cap a S. Boi (Salv.!).—Maig-Ag.

Tetragonólobus purpureus

727. — T. purpureus Moench.

(de color de porpra; *pel que mostren les seves flors.)*

Anual, arrel prima, troncs de 1-4 dm., ajaguts o ascendents, blanament peluts; folíols trasovato-romboidals, obtusos; estípules ovato-lanceolades, agudes, amplexicaules, curtament peciolars, tan llargues com el pecíol; flors d'un *porpra fosc,* solitaries o geminades; peduncles iguals a la fulla o poc més llargs, amb una petita fulla a l'àpex; calze acampanat, pelut; lacinies lanceolato-acuminades, un poc més llargues que'l tub; estandard sub-orbicular, llegum glabra, negrosa, amb 4 ales ondulades, tan amples com el seu diàmetre; llevors grosses, ovoides, *brunes.*

Geografia. — Llocs cultivats i vores de camins: Espontania a alguns terrenys cultivats de Barcelona (Csta.).—Primav.

Gènere 183.—LOTUS L.

(De λωτός, nom donat pels grecs a diverses plantes, particularment lleguminoses ferratgeres.)

Flors grogues, en capítols, solitaries o geminades, sobre llargs peduncles axil·lars, ordinariament involucrades per 1-3 folíols; calze *tubulós o acampanat* 5-fid, de lacinies iguals o bilabiat; ales planes, connivents, però no soldades; carena encorbada en angle recte, bequeruda; estams diadelfes, alternativament desiguals, els més llargs fortament i brusca dilatats; estil atenuat a l'àpex, glabre; llegum llargament exserta, cilíndrica, àptera, no inflada a la maturitat, de valves que's caragolen en hèlix després de la dehiscencia, polisperma; llevors separades per teixit cel·lular; plantes herbàcies, de fulles 3-foliolades, folíols enters, estípules foliàcies, apenes adherides al pecíol.

1 { Plantes anuals, d'arrel prima, peduncles ordinariament menys de 3 veg. més llargs que les fulles . . . . 2.
Plantes perennes, de rizoma gruixut o *cundidor;* peduncles ordinariament més de 3 veg. més llargs que les fulles . . . . 5.

2 { Llegum recta, folíols de les fulles superiors oblongo-lanceolats, plantes piloso-híspides . . . . 3.
Llegum encorbada, folíols de les fulles superiors trasovato-cuneïformes, plantes pubescents o poc piloses . . . . 4.

3 { Estandard que no's torna verd per la dessecació, ales dilatades a l'àpex, carena encorbada en angle recte, llegum de 2-3 cm., molt prima; peduncle 1-2-flor . . . . . . 728. L. **angustíssimus**.
Estandard que's torna verd per la dessecació, ales atenuades a l'àpex, carena encorbada en angle molt obtús, llegum de 1-2 cm., més gruixuda; peduncle 2-4-flor . . . . 729. L. **híspidus**.

4 { Peduncles amb 2-5 flors, petites, més llargs que la fulla; calze 2-labiat, de lacinies desiguals; llegum de 2-5 cm., linear, comprimida, bonyeguda; llevors lenticulars . . . . . 730. L. **Ornithopodioídes**.
Peduncles amb 1-2 flors grans, 2-3 veg. més llargs que les fulles; calze acampanat, de lacinies iguals; llegum de 2-3 cm., gruixuda, coriacia, longitudinalment 2-locular; llevors grans, globuloses 731. L. **edúlis**.

5 Rizoma estolonífer, tronc fistulós, peduncles 6-12 flors, lacinies calicinals esteses o reflexes abans de la floració . 732. **L. uliginósus.**
Rizoma no estolonífer, tronc macís, peduncles 1-6-flors, lacinies calicinals connivents abans de la floració . . . . 6.

6 Ales trasovades, fortament encorbades a la vora inferior; carena encorbada en angle quasi recte, peduncles 3-6-flors, folíols trasovato-cuneïformes o bé oblongs, estípules ovades o lanceolades, més llargues que'l pecíol . . . . 733. **L. corniculatus.**
Ales oblongues, quasi rectes a la vora inferior; carena encorbada en angle obtús, peduncles 1-4 flors, folíols linears o lanceolato-linears, almenys els superiors . . . . 7.

7 Lacinies del calze triangular-alenades, més curtes que'l tub; peduncles 5-6 veg. més llargs que les fulles, troncs difusos, ascendents; folíols tots linears . . . . 734. **L. tenuis.**
Lacinies del calze linears, agudes, més llargues que'l tub; peduncles 3-5 veg. més llargs que les fulles, troncs flexuosos, ajaguts; folíols de les fulles superiors lanceolats, aguts . 735. **L. decúmbens.**

Lotus angustíssimus

728.—L. angustíssimus L.

(superlatiu de angustus; *per les seves llegums molt primes.)*

Anual, arrel cònica, tronc de 1-3 dm., prim, ramificat, difús o ascendent, piloso-híspid, rarament glabre; folíols de les fulles inferiors trasovats, els de les superiors *oblongo-lanceolats, aguts;* estípules ovades o lanceolades, un poc inequilàteres, més llargues que'l pecíol; flors petites, *que no's tornen verdes per la dessecació*; peduncles capil·lars 1-2-flors, amb 3 folíols a l'àpex, *més llargs que les fulles;* calze acampanat, pelut; lacinies lanceolato-acuminades, pestanyoses, més llargues que'l tub; estandard orbicular, més llarg que'l calze, *igual a la carena* encorbada en angle recte; *ales dilatades a l'àpex*, llegum dreta, *molt prima, de 2-3 cm.*, de valves *que's caragolen en hèlix després de la dehiscencia*, de 15-25 llevors, molt petites, globuloses.

Geografia. — Prats i llocs arenoso-àrids: Palautordera (Trem.); Blanes (Puj. J.); S. Climent (Sen.!); Prades (Lap.); Vernet (Gaut.); Banyuls (Bub.); Les, r. r. (C. et S.).—Abr.-Jul.

Lotus híspidus

729. — L. híspidus Desf. — L. angustíssimus β major Moris.

(híspidus, *pelut; per ser planta piloso-híspida.)*

Molt afí de l'anterior; se'n distingeix per l'arrel molt ramificada, tronc de 1-5 dm., ajagut o ascendent, menys prim, piloso-híspid; folíols ovato-oblongs, estípules *amplament ovades*, més obtuses; flors no tant petites, *que's tornen verdes* per la dessecació; peduncles filiformes, 2-4-flors, 3-4 veg. més llargs que les fulles; estandard ovat, bastant més llarg que la carena encorbada en angle molt obtús; ales atenuades a l'àpex, estil més llarg; llegum la meitat més curta i el doble gruixuda (2 mm.), de 8-12 llevors.

Geografia. — Prats i camps secs, arenosos: Blanes (Puj. J.); S. Climent i Vilarnadell (Sen.!).—Maig-Jul.

Lotus ornithopodioídes

730. — L. ornithopodioídes. L.

(del grec ὄρνις, ὄρνιθος, *aucell, i* πόδιον, *dim. de* πούς, *peu; per la semblança de les llegums fasciculades amb els peus d'un ocell.)*

Anual, arrel prima, ramificada; tronc de 1-3 dm., dret o ascendent, ramificat, pubescent; folíols trasovato-cuneïformes, els de les fulles superiors romboides; estípules amplament ovades, un poquet més llargues que'l pecíol; flors petitetes, peduncles 2-5-flors, *quasi* 1 *veg. més llargs que la fulla*, amb 3 folíols a l'àpex; calze bilabiat, les dugues lacinies superiors iguals, agudes, la inferior del mig molt més llarga, lanceolada, aguda, les laterals curtes i obtuses; estandard orbicular, escotat; ales, obliquament truncades, carena encorbada en angle recte, curtament bequeruda; llegum *de 2-5 cm., linear, comprimida, subfalciforme* cap a l'àpex, *bonyeguda, un poc reflexe, vermellosa;* llevors *lenticulars*, llises, lluents.

Geografia. — Vores dels camins i llocs arenoso-herbosos: Comuna per tot el litoral, Gavà, Castelldefels, Sitges *et alibi;* Montcada, Reixach, Ripollet, Serdanyola, Papiol. = S. Pol, S. Feliu de Guíxols (Bub.).—Abr.-Maig.

Lotus edúlis

731. — L. edúlis L.

(que és comestible; les llevors es mengen o poden menjar-se.)

Anual, arrel cònica, llarga; tronc de 1-4 dm., ascendent o difús, ramificat, pubescent; folíols trasovato-cuneïformes, glaucescents; estípules amplament ovades, més llargues que'l pecíol; flors *grans*, peduncles 1-2-flors, filiformes, rígids, 2-3 veg. més llargs que les fulles, amb 3 folíols a l'àpex; calze *acampanat*, de lacinies *lanceolato-linears, iguals, pestanyoses, 2 veg. més llargues que'l tub;* estandard orbicular, estriat; ales dilatades al mig, cobrint quasi la carena, que és ampla, encorbada, aguda, curtament bequeruda; llegum de 2-3 *cm., arquejada, gruixuda, carnosa* i a la fi *coriàcia, canaliculada* a la sutura superior, dividida longitudinalment en 2 cel·les; llevors grosses, globuloso-reniformes, xagrinades.

Geografia.—Llocs arenosos del litoral: Montanya Pelada; Castelldefels, r. = Montjuich (Salv.!); turons pròxims a Barcelona, r. (Csta.); abundant al Guinardó (Sen., in litt.); Calella, turó del Roser (Cuní); Pir. Or. (Coste).—Març-Maig.

Lotus uliginósus

732. — L. uliginósus Schk.

(de uligo, *aigua-moll, lloc pantanós; per la seva estació.)*

Perenne, rizoma de branques primes, *cundidor, estolonífer;* troncs de 3-8 dm., *fistulosos*, drets o ascendents, glabrescents o peluts, bastant robustos, angulosos, ramificats; folíols trasovato-oblongo-cuneïformes, glaucs pel revés; estípules ovato-cordiformes, més llargues que'l pecíol; flors mitjanes, *que's tornen verdes per la dessecació;* peduncles 6-12-flors, bastant gruixuts, 3-4 veg. més llargs que les fulles, amb 3 folíols a l'àpex; calze *acampanat*, lacinies *lanceolato-linears, iguals, pestanyoses, esteses o reflexes* abans de l'antesi, quasi iguals al tub; estandard ovat, ales *trasovades, rectes* per la vora inferior, *rodones* a l'àpex, cobrint la carena, *encorbada en angle obtús, llargament bequeruda.*

Var. *L. pedunculatus* Cav. — Planta de 5-8 dm., molt ramificada, folíols i estípules oblongo-lanceolades, atenuades pels dos caps; peduncles 6-8 veg.

més llargs que les fulles, 2-6-flors, llegum de 2-3 cm., dreta, linear-cilíndrica, de valves caragolades en hèlix després de la dehiscencia; llevors petites, globuloso-deprimides.

Geografía.—Vores dels torrents, reguerols i prats humits: Montseny, a la vall de Sta..Fe, d'on baixa fins a Gualba; St. Hilari i Montsolí. = La Sellera, S. Martí Sapresa (Cod.!); vall d'Aràn, c. (Llen.); Lés, Tredós (C. et S.).

La var. *L. pedunculátus* Cav., comuna per llocs herbosos del Prat de Llobregat i Blanes.

N. B. Per més que Rouy el considera com a raça de l'especie següent, amb la qual té veritablement marcades afinitats, per la longitut dels peduncles i troncs, manifestament *fistulosos*, l'incloem en el *L. uliginosus*, seguint a Wk. (Prodr. Suppl. 243).

Lotus corniculatus

733.—L. corniculatus L.

(de cornículum, *dimin. de* cornu, us, *la banya; per la forma particular de la carena de la flor i tal vegada de la llegum* [1].*)*

Vivaç, rizoma fort, *no estolonífer;* tronc de 1-5 dm., *macís*, ajagut o ascendent, glabrescent o pelut, ramificat; folíols trasovato-cuneïformes o bé oblongs; estípules ovades o lanceolades, més llargues que'l pecíol; flors grandetes, *que's tornen verdes per la dessecació;* peduncles 1-6-flors, més llargs que les fulles, amb 1-3 folíols a l'àpex; calze *acampanat*, de lacinies *iguals*, triangular-alenades, tan llargues com el tub, *connivents abans de la floració;* estandard amplament ovat, ales *trasovades*, *fortament encorbades a la vora inferior; carena encorbada en angle quasi recte*, bruscament i llarga bequeruda; llegum de 2-3 cm., cilíndrica, *recta*, de valves que's caragolen en hèlix després de la dehiscencia; llevors petites, subglobuloses: planta polimorfa.

β *villosus* Wk.—Planta de troncs, fulles i calze amb pèls llargs, estesos, ± abundants.

ε *pilosus* Rouy.—Planta petita, molt pilosa, rizoma curt i fort, troncs ascendents, folíols oblongo-cuneïformes, estípules ovato-oblongues, molt més llargues que'l pecíol, 2-4 flors grans, carena ± vermellosa.

ζ *alpinus* Ser.—Planta nana, cespitosa, glabrescent o peluda, de rizoma fort, troncs prims, folíols petits, ovato-oblongs, 1-3 flors, lacinies del calze més curtes que'l tub, pètals, especialment la carena, vermellosos.

Geografía.—Prats, boscos i llocs herbosos des del litoral al Cadí i Nuria.

La β *villosus* Wk., a Palautordera, S. Llorenç del Munt, coll de Daví i altres llocs elevats la ε *pilosus* Rouy, al Miracle (Marcet!), y la ζ *alpinus* Ser., a Nuria, al peu de Finestrelles.—Maig-Ag.

(1) Aquest *corniculatus* té aquí una significació purament botànica. Cf. *Oxalis corniculata*.

Lotus tenuis

734.—L. tenuis Kit.—L. tenuifolius Rchb., raça del L. corniculatus L., ap. Rouy.

(tenuis, *prim; per la forma del tronc;* tenuifolius, *pels folíols quasi linears.)*

Perenne, troncs de 2-5 dm., prims, glabrescents, ajaguts o ascendents, ramificats; folíols i estípules lanceolato-linears o linears, aguts; flors petites, què's tornen verdes per la dessecació; peduncles filiformes, 1-4-flors, 5-6 *veg, més llargs que les fulles;* calze *acampanat,* glabrescent, de lacinies *iguals, triangulars a la base i bruscament alenades, més curtes que'l tub;* ales oblongues, de vora inferior *quasi recta, truncades obliquament a l'àpex;* carena encorbada en angle obtús, bequeruda; llegum de 2-3 cm., recta, linear, prima.

Geografia. — Llocs humits i arenosos: Litoral de Barcelona (Csta.); marges del Llobregat, cap a S. Boi (Trem.!).—Abr.-Ag.

Lotus decumbens

735.—L. decumbens Poir., raça del L. corniculatus L., ap. Rouy.

(de decumbere; *que puja primer i cau després* [1].*)*

Perenne, rizoma fort, que produeix troncs de 2-4 dm., *decumbents,* prims, flexuosos, ramificats, glabrescents; folíols de les fulles inferiors trasovato-cuneïformes, els de les superiors lanceolats, aguts; estípules ovato-lanceolades, més llargues que'l pecíol; flors *que's tornen verdes per la dessecació;* peduncles 2-4-flors, prims, 3-5 veg. més llargs que les fulles; calze *acampanat,* lacinies *iguals, linear-agudes, connivents abans de l'antesi, més llargues que'l tub;* estandard orbicular, ales oblongues, *de vora inferior quasi recta, rodones a l'àpex;* carena encorbada en angle *obtús,* bequeruda; llegum *recta,* de 2-3 *cm., linear-cilíndrica,* de valves *que's caragolen en hèlix després de la dehiscencia;* llevors subglobuloses.

Geografia.—Prats i maresmes del litoral: Cadaqués (Trem.); Pir. Or. (Rouy).—Maig-Jul.

(1) Distint de *procumbens,* ajagut *(= humifusus).*

Gènere 184. — ASTRÁGALUS L.

(Del grec ἀστράγαλος, nom d'una lleguminosa en Dioscòrides; nom del òs del tars, per la forma de la llegum en algunes especies, com *A. hamosus*.)

Flors purpurines, blavenques, grogues o blanquinoses, en capítols o raïms espiciformes, rarament solitaries, axil·lars, pedunculats o subsèssils; calze acampanat o tubulós, 5-fid o 5-dentat, de divisions quasi iguals; estandard ovat o bé oblong, més llarg que les ales; carena mútica, estams diadelfes, llegum freqüentment subtrígona, dividida longitudinalment en 2 cel·les completes o incompletes per la introflexió de la sutura inferior, esterna o dorsal: plantes herbàcies o subllenyoses a la base, de fulles quasi sempre imparipinades, de folíols enters i estípules no foliàcies.

1 Plantes anuals, d'arrel prima . . . . 2.
Plantes perennes, de rizoma gruixut o llenyós . . . . . . 9.

2 Flors blanques o purpurines . . . . 3.
Flors blanquinoses o groguenques . . . . 6.

3 Flors subsèssils, blavenques . . . . 4.
Flors llargament pedunculades, purpurines . . . . 5.

4 Flors solitaries, rarament geminades; llegum pubescent, alenada, encorbada en forma d'ham . . . . 736. **A. scorpioídes**.
Flors 4-10, en capítols trasovats, densos; llegum peluda, cilíndrico-trígona, dreta, acuminada . . . . 737. **A. sesameus**.

5 Flors purpurines, llegums dretes, imbricades, semiovoides, cobertes d'escames setígeres; folíols el·líptico-oblongs, truncats o escotats; estípules ovato-acuminades . . . . . 738. **A. pentaglottis**.
Flors purpurio-blavenques, llegums 3-5, esteses en estrella, cilíndrico-trígones, piloso-llises; folíols oblongs, obtusos; estípules triangulars, 739. **A. Stella**.

6 { Peduncles fructífers molt més curts que les fulles, llegum triangular-cordiforme, acuminada, reflexa; folíols oblongo-linears, mucronulats; estípules lanceolato-acuminades . . . . . . 740. A. epiglottis.
Peduncles fructífers quasi tan llargs com les fulles; llegum cilíndrica, curvato-ascendent en forma d'ham, bequeruda; folíols oblongo-el·líptics, truncats o escotats; estípules ovato-acuminades, 741. A. hamosus.

7 { Plantes subllenyoses, formant botja; fulles paripinnades, pecíols terminats en espina . . . . 8.
Plantes herbàcies, no formant botja; fulles imparipinnades, pecíols terminats en folíol . . . . 9.

8 { Calze acampanat, llanut, de lacinies setàcies, iguals al tub; estandard 1 veg. més llarg que'l calze, llegum inclosa, folíols lanceolato-linears, mucronats, vírido-peluts . . . . . . 742. A. aristatus.
Calze tubulós, cobert de pèls negres i blancs, curts i aplicats; dents lanceolato-obtuses, estandard 2 veg. més llarg que'l calze, llegum exserta, folíols trasovato-oblongs, incano-sedosos, 743. A. Tragacantha.

9 { Plantes acaules, àmb peduncles radicals . . . . 10.
Plantes caulescents, amb peduncles caulinars . . . . 13.

10 { Flors blanquinoses, peduncles molt més curts que les fulles; calze acampanat, cobert de pèls negres aplicats; llegum cilíndrica, recta; folíols trasovats, truncats o escotats; estípules amplament ovato-acuminades, escarioses . . . . 744. A. depressus.
Flors purpurines, peduncles més llargs que les fulles, calze tubulós, 11.

11 { Plantes verdes, glabrescents, fulles de 10-20 parells de folíols, lacinies calicinals un poc més llargues que la meitat del tub, llegum subcilíndrica, arquejada, de 2-3 cm. . . 745. A. monspessulanus.
Plantes incano-sedoses, fulles de 6-9 parells de folíols, dents calicinals més curtes que la meitat del tub; llegum oblonga, ± arquejada, de 1-2 cm. . . . . 12.

12 { Calze cobert de pèls negres, aplicats; llegum de 15-20 mm., cilíndrico-arquejades, superficialment assolcada per la sutura superior; rizoma llenyós, tortuós, dividit en branques ajagudes . 746. A. incánus.
Calze vermellós, estriat; llegum de 8-12 mm., inflato-oblonga, no assolcada o poc per la sutura superior; rizoma carnós, vertical, 747. A. macrorrhizus.

13 Flors grogues o verdoses, plantes robustes, de 30 cm. a 1 m. o més . . . . 14.
Flors blaves o purpurines, plantes dèbils, de 1-3 dm. . . . . 16.

14 Tronc dret, pelut; fulles de 15-20 parells de folíols, capítols subsèssils, lacinies calicinals més llargues que'l tub, llegum inclosa, **748. A. narbonensis.**
Tronc ajagut o ascendent, glabre o poc pelut; fulles de 4-12 parells de folíols, capítols llargament pedunculats, dents calicinals més curtes que'l tub, llegum exserta . . . . 15.

15 Flors d'un groc verdós, peduncles 2 veg. més curts que les fulles, calze acampanat, glabre; llegum de 30-35 mm., cilíndrico-trígona, arquejada, assolcada per la sutura dorsal; fulles de 4-6 parells de folíols ovats . . . . **749. A. glycyphyllos.**
Flors d'un groc pàl·lid, peduncles poc més curts que les fulles, calze tubulós, pelut; llegum de 12-15 mm., ovoido-vesiculosa, assolcada per les 2 sutures; fulles de 5-10 parells de folíols el·líptico-oblongs, **750. A. Cicer.**

16 Flors d'un blau pàl·lid, en raïms clars; peduncles més llargs que les fulles, calze acampanat, ales bífides, llegum linear-oblonga, penjant, glabrescent, 6-10 parells de folíols linears . **751. A. austríacus.**
Flors purpurines, en capítols espessos; peduncles més curts que les fulles, calze tubulós, pelut; ales enteres; llegum ovoido-trígona, dreta, peluda, 10-15 folíols el·líptico-oblongs . . . . **A. purpureus.**

Astrágalus scorpioídes

736.—A. scorpioídes Pourr.—A. subbiflórus Lag.

(del grec σκορπίος, l'escorpí; i ειδής, de εἶδος, semblant; per la llegum arquejada que simula la qua d'aquell aràcnid; subbiflórus, *poques vegades de dugues flors.)*

Anual, arrel cònica, vertical, prima, poc ramificada; tronc de 5-15 cm., dret o ascendent, simple o ramificat a la base, piloso-pubescent com tota la planta; fulles peciolades, de 6-8 parells de folíols ovats en les inferiors, oblongs en les superiors, escotats; estípules lliures, ovato-acuminades; flors *blavenques, axil·lars, solitaries,* rarament geminades, petites, *quasi sentades;* calze *tubulós*, de lacinies setàcies, *iguals*

al tub cobert de pèls blancs i negres barrejats, predominant els primers a la base i els segons a l'àpex; corol·la seca, *groguenca*, poc més llarga que el calze; llegum *falcato-arquejada, d'uns 3 cm., comprimida, acanalada per l'esquena, densament pubescent, polisperma.*

Geografia.— Únicament citat com a escàs, al *cerro Negro* de Madrid, viu als olivars de Llers (Sen.!, in Hb. Cad.).—Abr.-Maig.

Astrágalus sesameus

737. — A. sesameus L.

(greco-llatí σησαμαῖος, *de* σήσαμον, sesamum vel sesama; *per la forma de la llegum, que recorda la del sèsam.)*

Anual, tronc de 1-3 dm., ajagut o ascendent, piloso-estriat, ramificat a la base; fulles de 8-10 parells de folíols el·líptics, truncats o escotats; estípules lliures, lanceolato-acuminades, cobertes de pèls setosos, uns blancs i altres negres; flors *blavenques*, petites, 4-10 en capítols *axil·lars, densos, trasovats, subsèssils;* calze *acampanat,* de lacinies *linear-alenades, pestanyoses, més llargues que el tub* cobert de pèls blancs i negres; corol·la poc exserta; llegum *peluda, cilíndrico-trígona*, de 10-15 mm., dreta, *profundament assolcada* pel marge extern; llevors quadrangulars, reticulato-alveolars.

Geografia.— Llocs àrids i arenosos: Abundant des del litoral al Vallès, S. Llorenç del Munt, Montserrat, a Bages, Figueres.=Camps de Tarragona (Wbb.); a l'Empordà, fins a Dosquers (Vay.); Llers (Sen.).—Abr.-Juny.

Astrágalus pentaglottis

738. — A. pentaglottis L.

(de πεντα, *cinc, i* γλωττίς, *la glotis, per les cinc llegums que ordinariament presenten els capítols.)*

Sinonimia. — *Cast.* pluma de capitán, astrágalo de *cinco gallillos.*

Anual, tronc de 1-4 dm., ajagut o ascendent, ramificat, piloso-setós, com tota la planta; fulles de 7-10 parells de folíols el·líptico oblongs, truncats o escotats; estípules ovato-acuminades, barbudes; flors *purpurines,*

10-15 en capítols *ovoides, espessos*, involucrats per bràcties lanceolato-linears, pestanyoses, llargament pedunculats; peduncles fructífers més llargs que les fulles, calze *acampanat*, de lacinies *lanceolato-linears, pestanyoses, iguals al tub;* estandard escotat, llegums *exsertes, ovoido-comprimides, imbricades, cobertes d'escames setígeres*, amb la sutura externa ventruda, profundament acanalada; llevors grosses, reniformes, reticulato-alveolades.

Geografía.—Llocs àrids i pedregosos; cordillera litoral, al peu del Tibidabo; Terrassa, ermots i vinyes de la part occidental, r.=Ap. de Barcelona (Salv.!); cap a Sarrià i turons pròxims; arenys dels ríus Llobregat i Besòs, cap a S. Boi; alguna veg. en diferents llocs del Vallès (Csta.).—Abr.-Juny.

Astrágalus Stella

739. — A. Stella Gou.

(llatí stella, *l'estel o estrella; per les llegums esteses i radiants.)*

Anual, troncs de 5-25 cm., ajaguts o ascendents, simples o ramificats, estriats, piloso-setosos com tota la planta; fulles de 7-10 parells de folíols el·líptico-oblongs, obtusos; estípules triangulars, acuminades; flors *d'un porpra blavenc*, 10-15 en capítols *globulosos*, espessos, llargament pedunculats; peduncles fructífers més llargs que les fulles, calze *acampanat*, de lacinies *alenades, pestanyoses, iguals al tub;* estandard escotat; llegums *cilíndrico-trígones*, esteses en *estrella*, piloso-llises, terminades en bec ganxut, amb la sutura externa acanalada; llevors angu-loses, quasi quadrades, reticulato-alveolades, lluents.

Geografía.—Llocs àrids i arenosos: Comuna al litoral, al Vallès i S. Llorenç del Munt; a Bages i part del Bergadà.=Prats de Rei (Puigg.!); Tarragona, sense internar-se gaire (Csta.); la Sellera, vores del Ter (Cod.); a l'Empordà fins a Dosquers (Vay.); Figueres, Llers (Sen.).—Abr.-Juny.

Astrágalus epiglottis

740. — A. epiglottis L.

(grec ἐπιγλωττίς, *per la llegum de forma més o menys semblant a la epiglotis o tapa de la glotis.)*

Anual, tronc de 5-20 cm., dret o ascendent, simple o poc ramificat a la base, piloso-grisenc

com tota la planta; fulles de 4-7 parells de folíols oblongo-linears, mucronulats; estípules lanceolato-acuminades; flors *albo-groguenques*, molt petites, dretes, en capítols ***axil·lars, ovoides, densos, molt breument pedunculats;*** peduncles fructífers tapats pels fruits i semblant sentats els capítols; calze *acampanat*, cobert de pèls setosos, uns blancs i altres negres, ***dominant totalment aquests a l'àpex, abans de l'antesi;*** lacinies ***alenades, iguals al tub;*** estandard ovat, escotat i apiculat, poc més llarg que el calze; llegum ***triangular, cordiforme, acuminada, reflexa,*** assolcada a la sutura externa; llevors reniformes, plegades, 2 a cada cel·la.

Geografia.—Llocs àrids i pedregosos: cordillera litoral, als boscos de Bruguers, abundant ap. de can Mas; falda del Tibidabo, al peu de Nova Betlem.=Cap a Gracia (Salv.!); Mollet (Jover!); pla de Barcelona, r. (Csta.).—Abr.-Maig.

Astrágalus hamosus

741.—A. hamosus L.

(del llatí hamus, *l'ham; per la forma de les llegums encorbades, que s'hi assemblen.)*

Sinonimia. — *Cast.* garbancillo de perro, encorvada ancha, naricetas.

Anual, tronc de 2-6 dm., ajagut o ascendent, simple o ramificat, vírido-blanquinós, subpiloso-setós; fulles de 8-12 parells de folíols oblongo-el·líptics, truncats o escotats; estípules ovato-acuminades, ± soldades en *beina opositifolia;* flors *albo-groguenques*, petites, dretes, 3-12 en capítols espessos, ovoides, a la fi clars i cilindroides; peduncles fructífers *quasi tan llargs com les fulles;* calze *tubulós*, cobert de pèls aplicats, uns blancs i altres negres, de lacinies linear-alenades, iguals al tub; estandard ovato-oblong, escotat, apiculat, ***el doble llarg*** que el calze; llegum ***cilíndrica, curvato-ascendent, en forma d'ham,*** acuminada, assolcada a la sutura externa; llevors quadrangulars, llises.

Geografia. - Llocs herbosos: Comuna al litoral, al Vallès, S. Llorenç del Munt; al Penedès, cap a Torrelles de Foix; Cornudella i Montsant. = Prats de Rei (Puigg.!); a l'Empordà, Cassà de la Selva (Vay.); Puigreig, Marlés, Serrateix (Puj. C.).—Abr.-Juny.

Astrágalus aristatus

742.—A. aristatus L'Hérit.—A. sempervirens Lamk.

(del llatí arista, *l'aresta o espina;* ***pels pecíols de les fulles persistens i terminats en aresta***

espinescent; sempervirens; *sempre verd, pel color verd cendrós de la planta bastant duradora per efecte de la persistencia dels pecíols.)*

Sinonimia. — Gaons marins.

Vivaç, rizoma subllenyós, tronc de 1-3 dm., ajagut, formant botja, d'un verd cendrós, pelut; fulles *paripinades,* amb 6-10 parells de folíols lanceolato-linears, mucronats, vírido-peluts, caducs; pecíol comú, persistent, dret, terminat en *aresta espinescent;* estípules lanceolato-linears, acuminades, multinerves, llargament peciolars, escarioses, ciliato-barbudes; flors *blanques* o tacades de porpra, dretes, 3-8 *en raïms axil·lars, clars, curts, breument peciolats;* bràcties semblants a les estípules, molt més llargues que els pedicels; calze *acampanat, inflat, molt piloso-llanut,* de lacinies *setàcies, iguals al tub;* corol·la marcescent, estandard escotat, $^1/_3$ *part més llarg que les lacinies del calze;* llegum *inclosa, ovoide,* peluda, atenuada en punta, amb 3 llevors a cada cel·la, *reniformes i molt escotades.*

Geografia.—Llocs pedregosos i àrids de les muntanyes: Abundantíssim de Puigllançada a Rebost, baixant fins a l'areny del ríu Greixa.=Vall de Ribes i Dorri (Isernl); Tosses, Fornells (Vay.); Pir. centrals, Bassivé, Castanesa, baixant a Vilaller, Pont de Suert, Sopeyra, Pont de Montanyana i més avall a les vores del Noguera Ribagorzana (Csta.); Port de Benasc, Andorra, Pendís, Carençà (Bub.).—Maig.-Jul.

N. B. Encara que existeix als Pir. orientals l'*A. nevadensis* Boiss., considerem que s'ha confós amb l'especie anterior en les localitats catalanes on l'ha citat algún botànic.

Astrágalus Tragacantha

743. — A. Tragacantha L. — A. Massiliensis Lamk.

(grec τραγάκανθα, *de* τράγος, *el boc i* ἄκανθα, *espina; al·ludint-se als pecíols espinescents i fortament vulnerants; de* Massilia *(Marseille) per la seva patria.)*

Sinonimia. —Coixins de monja.

Perenne, subllenyosa, d'un color blanc cendrós, troncs de 2-3 dm., formant botja compacta, extremadament espinosa; fulles *paripinades,* amb 6-12 parells de folíols trasovato-oblongs, incano-sedosos, obtusos o truncats, mucronats, decreixents de la base a l'àpex, molt caducs; pecíol comú, persistent, espinescent, fortament vulnerant; estípules petites, llargament peciolars i amplament lanceolades; flors *blanques,* grans, 3-8 en raïms axil·lars, globulosos, bastant clars; peduncles iguals a les fulles o més curts; bràcties escarioses, lanceolades, iguals als pedicels; calze *tubulós, cobert de pèls negres i blancs, curts i aplicats;* dents *lanceolato-obtuses,* 3-4 *veg. més curtes que*

el tub; corol·la marcescent, estandard escotat, *quasi el doble llarg que el calze;* llegum *exserta, ovoido-oblonga,* coberta de petits pèls aplicats, *apiculada,* amb 2 llevors a cada cel·la, *subglobuloses i dèbilment escotades.*

Geografia.—Llocs pedregosos i arenosos àrids del litoral: Cap de Creus; l'Escala i altres llocs del go f de Roses.=Vilanova de la Muga *et alibi* (Csta.); costes marítimes de Cadaqués i la Escala; platja de Pals, Bagur, r. (Vay.); Castelló d'Empuries (Bub.).—Maig.-Juny.

Astrágalus depréssus

744.—A. depréssus L.

(llatí deprimere, depréssus, *aplastat; per ser planta cespitosa* [1].)

Perenne, de 5-15 cm., *cespitosa,* pubescent, rizoma dividit en branques escamoses que produeixen rosetons de fulles i peduncles ordinariament escapiformes; fulles llargament peciolades, amb 9-11 parells de folíols bastant separats, petits, trasovats, truncats o escotats; estípules amplament ovato-acuminades, escarioses; flors *blanquinoses,* 9-15 en *capítols subglobulosos, clars,* que s'allarguen un poc a la maturitat; peduncles *molt més curts que les fulles,* calze *acampanat,* cobert de pèls negres aplicats, de lacinies *linears, un poc més curtes que el tub;* estandard *ovat,* escotat, més llarg que les ales trasovades, *obtuses, enteres;* llegum *cilíndrica, recta, reflexa, d'ap. de 2 cm.,* pubescent, a la fi glabra, atenuada i apiculada, amb un solc superficial a la sutura externa; llevors reniformes, llises.

Astrágalus monspessulánus

Geografia.—Roques i pastures de les altes muntanyes: la Molina i la Cerdanya (Vay.); los Molines *(la Molina?)* sub Puigcerdà (Bub.); Pir. central, a Prunera de la Vall d'Aràn (Llen.!).—Jul.

745.—A. monspessulánus. L.

(Per la seva patria: de Montpeller.)

Perenne, de 1-2 dm., glabrescent, rizoma llenyós, ramificat, produint les branques per l'extrem rosetons de fulles i llargs peduncles escapiformes; fulles llargament peciolades, amb 10-20 parells de folíols el·líptics, obtusos, subescotats o mucronulats; estípules lanceolato-linears, acuminades, peciolars; flors *pur-*

(1) Amb denominació grega: ταπεινός, humil.

purines, rarament blanquinoses, en capítols ovoides, densos, a la fi racemiformes, clars; peduncles ordinariament més llargs que les fulles, calze *tubulós*, amb alguns pèls curts i aplicats, de lacinies *linears*, *poc més llargues que la meitat del tub;* estandard oblong, escotat, molt més llarg que les ales, que porten una *dent sota l'àpex;* llegum subcilíndrica, arquejada, de 2-3 cm., apiculada, pubescent, polisperma, sense solc a la sutura; llevors quadrangular-reniformes, llises.

β *chlorocyaneus* Csta. — *A. chlorocyaneus* Boiss. et Reut. — Fulles amb 20-25 folíols, calze cobert de pèls negres aplicats, corol·la violàceo-verdosa o d'un groc vermellós, llegums tacades d'un vermell de sang.

Geografia.—Boscos, erms i paratges montuoso-calissos: Des del Vallès i Penedès a Ribes, Queralbs i Nuria.

La β *chlorocyaneus* Csta. en totes les muntanyes del litoral i de l'interior, remontant-se (*sec.* Csta.) a Berga, Surroca, Olot *et alibi*.—Abr.-Juny.

N. B. Té raó Costa a l'afirmar que la planta de Catalunya presenta totes les gradacions entre la especie linneana i la boisseriana, perquè aquesta pugui subsistir. Per igual motiu creiem que amb dificultat pot sostenir-se ni com a simple var., com proposà Costa.

Astrágalus incánus

746. A. incánus L.

(del llatí: blanquinós; pel toment cano-sedós *de la planta.)*

Sinonimia. — Estaca-rossins.

Perenne, de 5-15 cm., *cano-sedosa*, rizoma llenyós, tortuós, de divisions ajagudes, esteses en cercle, cobertes de les despulles de les fulles antigues, terminades en rosetons de fulles, amb 1-2 peduncles escapiformes de 5-10 cm.; fulles llargament peciolades, amb 6-10 parells de folíols el·líptics o trasovats, *incano-sedosos*, especialment pel revers, truncato-subescotats o mucronulats; estípules lanceolato-linears, peciolars; flors *purpurines* o àlbido-violàcies, 8-20 en capítols ovoides que s'allarguen a la maturitat; peduncles tant o més llargs que les fulles, calze *tubulós*, cobert de petits pèls negres, aplicats, de dents *linears*, *iguals a la tercera o quarta part del tub;* estandard oblong, escotat, molt més llarg que les ales obtuses i enteres; llegum *cilíndrico-arquejada, de* 15-20 *mm.*, ascendent, molt pubescent, apiculada, superficialment assolcada per la sutura superior o *ventral*, polisperma; llevors 4-5 a cada cel·la, reniformes, no quadrangulars.

Geografia.— Llocs secs i estèrils de la part occidental i nord: des de la plana d'Ancosa a Valldeperes, Riu de Boix, Sta. Coloma de Queralt, Tous, Igualada i altres llocs de la Segarra; Nuria, cap a Fontalba.=Manresa, Sampedor, Sallent (Salv.!, Csta.!); Prats de Rei

(Puigg.!); Pir. Or. (Bth., Rouy); crestes de la Fossa del Gegant i Costabona; Valls d'Eine, Llo, Coma de Noufonts (Compy.); muntanyes de Nuria (Tex.); Prats de Molló (Lap.); Conca de Tremp, Solsona (Bub.).—Jul.-Ag.

Astrágalus macrorrhizus

747. A. macrorrhizus Cav.

(grec μακρός, *llarg i groixut, i* ῥίζα, *arrel; per la forma del rizoma.)*

Perenne, de 3-5 cm., rizoma vertical, *groixut*, carnós, recubert per les despulles de les fulles antigues, dividit en branques curtes, terminades en rosetó de fulles i un peduncle escapiforme; fulles peciolades, esteses sobre terra, de 5-8 parells de folíols, el·líptico-orbiculars, molt petits, mucronats, incano-sedosos com tota la planta; estípules lanceolato-linears, peciolars; flors *vermelles*, 5-8 en capítols ovoides; peduncles crassiúsculs, un poc més llargs que les fulles; calze *tubulós, vermellós, estriat*, cobert de petits pèls aplicats; dents *triangular-linears, iguals a la tercera o quarta part del tub;* estandard *oblong, escotat*, més llarg que les ales calloses a la base; llegum *inflato-oblonga*, de 8-12 mm., pubescent, apiculada, no assolcada o poc per la sutura superior, polisperma; llevors ordinariament 7 a cada cel·la, reniformes.

Geografia.—Turons argil·loso-guixencs de la part occidental: Prop de Balaguer i Gerb (Csta.); Montsant (Wbb.).—Ab.—Maig.

Astrágalus narbonensis

748.—A. narbonensis Gou.

(de Narbonne, *en la antiquitat: Narbo Marcius, on va ser trobada.)*

Perenne, tronc de 0'50 a 1 m., dret o ascendent, simple, *no fistulós*, piloso-blanquinós; fulles ± peciolades, de 15-20 parells de folíols oblongo-linears, obtusos; estípules lanceolato-linears, acuminades; flors d'un *groc pàl·lid*, grans, nombroses, en *capítols globulosos, espessos, subsèssils;* bràcties linear-alenades, plumoses, més llargues que els capítols abans de l'antesi; calze *tubulós, inflato-subgibós* a l'esquena del tub, *piloso-llanut;* lacinies *linear-alenades*, pestanyoses, *quasi iguals al tub;* corol·la marcescent, estandard ovat, enter, una veg. més llarg que el cal-

ze, d'ungla molt curta; ales oblongues, poc més curtes que la carena molt ampla; trasovato-triangular, obtusa; llegum *inclosa, globuloso-trígona*, coriàcia, peluda, *assolcada per l'esquena*, apiculada, 2-4-sperma; llevors grans, reniformes.

Geografia.—Llocs secs i àrids: de Lleida a Mollerusa (Salv.!); Alcano i altres llocs de les Garrigues (*vidi* in Hb. Gonz.!); Cervera, Tàrrega, Talladell *et alibi*, de l'Urgell i la Segarra; la Escala i altres llocs de l'Empordà (Csta.); Prats de Rei (Puigg.!) Sallent, ap. de la Gavarresa, r. r. (Puj. C.).—Maig-Jul.

Astrágalus glycyphyllos

749. A. glycyphyllos L.

(grec γλυκύς, dolç, i φύλλον, fulla; per la semblança de les fulles amb les de la regalecia [1].)

Sinonimia. — *Cas.* Hierba de S. Lorenzo; falso orozuz.

Perenne, tronc de 5-10 dm., ajagut, flexuós, angulós, glabre; fulles peciolades, amb 4-6 parells de folíols grans, prims, el·líptico-ovats; estípules relativament petites, lanceolato-acuminades; flors d'un *groc verdós*, mitjanes, nombroses, acompanyades de 2 bracteoles setàcies, en capítols *ovoides*, després oblongs; peduncles 2 *veg. més curts que les fulles*, calze *acampanat, glabre; dents linears, més curtes que el tub;* estandard ovat, escotat, més curt que les ales, un poc més llarg que la carena, 3-4 veg. més que el tub; llegum *cilíndrico-trígona, arquejada*, acuminada, glabrescent, *assolcada* a l'esquena, polisperma; llevors reniformes.

Geografia.—Boscos i llocs herboso-umbrosos: Des de la costa a la cordillera superior del Vallès, a la Font de la Pola; Sta. Fe del Montseny; S. Hilari i Montsolí; Ribes, Queralbs.=Vich (Masf.); Nuria, Olot (Vay.); Girona, Cabanes (Sen.); la Sellera (Cod.); Vall d'Aràn, Port de la Picada, Artiga de Lin (Zett.), les Bordes, Viella, Arties (Llen.).—Juny-Ag.

Astrágalus Cicer

750. — A. Cicer. L.

(cicer, *el cigró o ciuró; per la llegum inflada més o menys semblant a la d'aquella planta, també lleguminosa.)*

Perenne, tronc de 3-8 dm., ajagut, flexuós, verd, glabrescent; fulles de

(1) Recordi's que la regalecia de muntanya és el *Trifol. alpinum*.
Aquesta denominació específica resulta una mica estranya, tota vegada que la regalecia és la *Glycyrrhiza*.

5-10 parells de folíols el·líptico-oblongs, obtusos o escotats, pubescents, estípules petites, lanceolato-linears, les superiors soldades entre sí, les inferiors lliures; flors d'un *groc pàl·lid*, nombroses, dretes, en capítols *ovoides, espessos*, que s'allarguen un poc a la maturitat; peduncles *un poc més curts que les fulles*, calze *tubulós*, cobert de petits pèls negres aplicats, de dents alenades, 1 *veg. més curtes que el tub;* estandard ovat, escotat, més llarg que les ales oblongues, obtuses, enteres; llegum exserta, *ovoido-vesiculosa*, bruscament terminada en *bec alenat*, coberta de pèls negres i blancs, *assolcada per les dugues sutures;* llevors reniformes, orbiculars.

Geografía.—Llocs incults i herbosos: a l'Urgell (Tex. ex Colm.); Pir. Or. (Rouy, Coste); Colliure (Gaut.).—Juny-Jul.

Astrágalus Austríacus

751. — A. Austríacus L.

(de Austria, *per la seva habitació.)*

Perenne, de rizoma fort, vertical, tortuós; troncs de 1-3 dm., prims, difuso-ascendents, verds, glabrescents; fulles de 6-10 parells de folíols linears, petits, truncats o escotats; estípules lanceolato-agudes, petites, lliures; flors petites, *d'un blau pàl·lid*, amb la carena *violada* a l'àpex, 8-24 en raïms *clars, ovoides*, allargats a la maturitat, *quasi el doble llargs* que les fulles, bractèoles escarioses; calze *acampanat*, cobert de petits pèls blancs aplicats, de dents *triangulars, iguals a la tercera part del tub;* estandard *obcordiforme*, estriat, 3 veg. més llarg que el calze, un poc més que les ales bífides i de lòbuls desiguals, rodons; llegum *linear-oblonga, subarquejada*, de 1-1'5 cm., apiculada, superficialment assolcada a l'esquena; llevors ovoides, anguloses, escotades.

Geografía.—Boscos i llocs pedregoso-herbosos: Plana de Vich (Masf. in Hb. Cad.); Mosset, ap. de Prades (Pourr.).—Juny-Ag.

Astrágalus purpureus

752. — purpureus Lamk.

(del color de porpra; pel que tenen les flors.)

Perenne, rizoma primet, ramificat, horizontal; branques de 1-1'5 dm., ajaguts o ascen-

dents, d'un verd cendrós, cobert de pèls llargs, oberts; fulles de 10-15 parells de folíols el·líptico-oblongs, escotats, peluts; estípules grandetes, soldades per la base, *opositifolies*, de lòbuls *lanceolato-acuminats;* flors *purpurines*, dretes, 10-20 en capítols *ovoides*, densos, que no s'allarguen a la maturitat; peduncles poc més curts que les fulles o a la fi un poc més llargs; bràcties llargues, linear-acuminades; calze *llargament tubulós*, cobert de pèls negres oberts; lacinies *linear-alenades, pestanyoses, més llargues que la meitat del tub;* corol·la el doble més llarga que el calze, estandard oblong, *fortament escotat, molt més llarg que les ales obtuses, enteres;* llegum *ovoido-trígona*, dreta, *cordiforme a la base*, piloso-llanuda, apiculada, *assolcada per la sutura externa;* llevors reniformes.

Geografia.—Boscos i erms montuoso-pedregosos: Plana d'Ancosa, p. de S. Magí de Brufaganya; Ribes, p. de Montagut.=Al Cadí, p. de la Seu d'Urgell (Bth.); ports d'Horta, sortint d'aquest poble cap a Escala d'Arnés i altres llocs fronterissos de l'Aragó (Csta.); Organyà, al Cadí (Bub.); Espluga de Francolí (Llen.!).—Juny-Ag.

Gènere 185.—OXYTROPIS DC.

(Grec ὀξύς, agut, i τροπίς carena; per la forma de la carena de la corol·la.)

Flors albo-groguenques, blaves o lilacines, en raïms axil·lars llargament pedunculats; calze tubulós, 5-fid, de lacinies quasi iguals; estandard més llarg que les ales, carena apiculada, estams diadelfes; llegum inflada, amb un embà longitudinal ± complet format per la retroflexió de la sutura superior: herbes perennes, acaules, de rizoma relativament gruixut, escamós, peludes, de les altes muntanyes, de fulles imparipinades, folíols enters, estípules soldades.

1 { Flors albo-groguenques; llegum ovoide, apiculada, sentada, canaliculada per la sutura interna; embà incomplet **752. O. campestris.**
Flors blaves o lilacines . . . . 2.

2 { Flors blaves, llegum estipitada, ovato-oblonga (12-16 mm.), embà incomplet, dents del calze 3 veg. més curtes que el tub, de 8-26 parells de folíols . . . . **753. O. pyrenaica.**
Flors lilacines, amb la carena violada; llegum sentada, oblonga; fulles de 8-15 parells de folíols . . . . 3.

3 { Raïms ovoides, que s'allarguen a la fructificació; llegum ovato-oblonga (18-20 mm.), acanalada per les 2 sutures; embà complet, **754. O. Halleri.**
Raïms subglobulosos, umbel·liformes a la fructificació; llegum més llarga, solament acanalada per la sutura interna; embà incomplet, **755. O. Lazica.**

Oxytropis campestris

753. O. campestris DC.—O. campestris. L., subvar. bícolor Rouy.

(de campus, *el camp, o plana; per la seva general estació.)*

Planta de 1-2 dm., cespitosa, piloso-sedosa, no glandulosa; fulles peciolades, de 10-15 parells de folíols, ovades o lanceolades, agudes, acuminades; estípules escarioses, acuminades, soldades al pecíol per la base; flors dretes, d'un *blanc groguenc* o amb la carena *blavenca* o *violàcia (subvar. bicolor Rouy)*, 6-10 en raïms

ovoides, densos, acompanyats de bràcties més llargues que els pedicels, lanceolato-acuminades, pestanyoses; peduncles escapiformes, més llargs que les flors; calze pelut, que s'esqueixa a la maturitat, amb pèls llargs, groguencs i altres de curts, negres, tots aplicats, de dents linears, 3 *veg. més curtes que el tub;* estandard oblong, escotat, molt més llarg que les ales; llegum *ovoide* (14-18 × 6-8 mm,), *sentada, peluda, apiculada,* acanalada per la *sutura interna;* embà *incomplet;* llevors reniformes.

Geografia.—Roques i pastures de les altes muntanyes: Nuria, cap a Fontnegra; Coll de Pal, Pedró dels Quatre Batlles.=Morens, Costabona (Vay., Gaut.); vall d'Eine (Lap.) Setcases, Carençà (Bub.); Port de Viella (Csta.); Vall del Juela (Timb.); Artiga de Viella, Port de Benasc, Coma Gireta (Llen.); Ruda (C. et S.).—Jul.-Ag.

Oxytropis pyrenáica

754.—O. pyrenáica G. et G.

(de Pyrenaicus-Pyrenaei, *per la seva habitació als Pirineos.)*

Planta de 5-15 cm., piloso-blanquinosa, branques del rizoma bastant llargues, primetes i ascendents; fulles llargament peciolades, de 8-26 parells de folíols oblongs o lanceolats, acutiúsculs; estípules llargues, peciolars, lanceolato-linears; flors *blaves,* dretes, a la fi unilaterals, 5-15 en raïms globuloso-ovoides, densos; bràcties oblongo-lanceolades, més llargues que els pedicels, peludes; peduncles escapiformes, tant o més llargs que les fulles; calze pelut, de dents 3 *veg. més curtes que el tub;* estandard *amplament ovat, escotat, d'un quart més llarg que la carena encorbada i llargament apiculada;* llegums *estipitades, ovato-oblongues* (12-6 × 5-6 mm.), *peludes,* penjants totes d'un mateix costat, assolcada per la sutura interna; embà incomplet; llevors reniformes.

Geografia.—Pastures i roques de les altes muntanyes: Pedró dels Quatre Batlles, al Bergadà. = Cim de Puigllançada, al Bergadà (Sen.!); Port de Viella (Csta.), cim de la Picada, pastures d'Artiga de Viella, Coma Gireta (Llen.!); Bassivé (Lap., Compñ., Pujol J.!); Port de la Forqueta (Timb., Bub.); Peñablanca, Maladetta, Castanesa (Zett., Gr. G., Isern, Bub.); Ruda (C. et S.).—Jul.-Ag.

Oxytropis Halléri

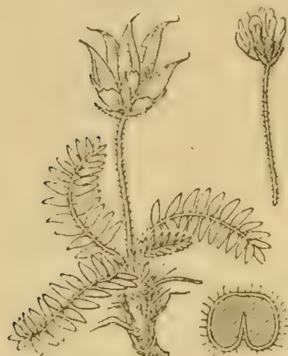
755.—O. Halléri Bunge.—O. uralensis DC.—Astragalus variabilis γ sericeus Rouy.

(Dedicat a Albrecht Haller, 1708-1777, A. de la Flora Helvética; *Uralensis, per la seva habitació als monts Urals;* variabilis, *pel seu polimorfisme.)*

Planta de 5-15 cm., piloso-sedosa o llanosa; fulles peciolades, de 8-15 parells de folíols oblongs o lanceolats, aguts, acostats; estípules escarioses, el·líptico-lanceolades, agudes, peciolars; flors *violàcies* o *lilacines*, amb la carena *violada a l'àpex*, 5-15 pàtulo-dretes, en raïms ovoides, que s'allarguen un poc a la maturitat; bràcties lanceolato-linears, molt més llargues que els pedicels; peduncles escapiformes, més curts que les fulles; calze que es romp a la maturitat, cobert de llargs pèls blancs i d'altres de negres, curts; dents lanceolato-linears, 4 *veg. més curtes que el tub;* estandard oblong, escotat; carena encorbada; llegums dretes, *ovoido-oblongues* (18-20 × 5-6 mm.), *sentades, apiculades, pubescents*, acanalades *per les 2 sutures; embà complet;* llevors orbiculars, escotades.

Geografia.—Pastures de les altes muntanyes: Altures de Nuria, cap a Noucreus.=Nuria, (Salv !); Morens, Costabona, Coma d'Orri (Vay.); Vall d'Eyne (Bub.); Bassivé, Serra negra (Puj. J.!); Bielsa (Compñ.); Port de Viella (Csta.).—Jul.-Ag.

N. B. La β *ochroleuca* Csta. referida per Vay. a Morens i Costabona, sospitem que sigui la subv. *bicolor* Rouy, de la *O. campestris* L.

Oxytropis Lázica

756. O. Lázica Boiss.

(Nom geogràfic; regió de la Croacia-Austria-Hungría; per la seva habitació.)

Molt semblant a l'anterior, se'n distingeix pels raïms *subglobulosos, umbel·liformes* a la fructificació, per la llegum *oblonga*, més llarga, solament *acanalada per la sutura interna*, amb un *embà incomplet*.

Geografia.—Roques i pastures elevades dels Pirineus: Cambradases (Colson, ex Rouy); Vall d'Eine (Pellat et Bonnier, ex Rouy); Pir. Or. (Coste).—Jul.-Ag.

N. B. No's consigna la *O. pilosa* DC., citada per Pourr. a Nuria i al Coll de les Noufonts a Costabona (Compy.), perquè és planta alpina, d'existencia no confirmada als Pirineus.

Gènere 186. — PHACA L.

(grec φακή o φακός, llentía; altra lleguminosa mengívola, en Dioscor.; per la forma de la llevor (1).)

Flors grogues, blanquinoses, blavenques o violàcies, en raïms axil·lars, pedunculats; calze 5-dentat, de dents quasi iguals, acampanat; corol·la caduca, estandard orbicular o bé oval, carena motxa, estams diadelfes; llegum exserta, pàtulo-reflexa, llargament estipitada, inflato-membranosa, unilocular, generalment amb un embà incomplet format per la introflexió de la sutura inferior: herbes perennes de les altes muntanyes, de fulles imparipinnades i estípules lliures.

1 { Flors grogues, llegum 1-locular, sense embà; troncs de 20-50 cm., fulles amb 8-15 parells de folíols . . . . . **756. Ph. alpina.**
Flors blaves o violàcies, almenys la carena; llegum 2-locular, amb embà incomplet; troncs de 8-15 cm., fulles amb 4-12 parells de folíols . . . . 2.

2 { Gorja del calze truncada molt obliquament, corol·la blanca, excepte la carena, que és violada a l'àpex i molt més curta que l'estandard; ales 2-lobades a l'àpex, 4-8 parells de folíols **757. Ph. australis.**
Gorja del calze truncada perpendicularment, estandard blavenc, ales blanques, enteres; carena violada, quasi igual a l'estandard; 8-12 parells de folíols . . . . **758. Ph. astragalina.**

Phaca alpina

757. — Ph. alpina L.

(per la seva habitació a les altes muntanyes; Alpes, ium.)

Tronc de 2-5 dm., dret, fistulós, assolcat, pelut, molt fullós, ramificat; fulles peciolades, de 8-15 parells de folíols oblongs o lanceolats, obtusos o subemarginato-mucronats, peluts, especialment pel revers; estípules linear-lanceolades, flors grogues mitjanes, 6-12 en raïms

(1) Ho deriven de φάγω, menjar.

unilaterals, clars, llargament pedunculats; calze cobert de petits pèls negres, amb la gorja *truncada obliquament*, de dents curtes, triangular-alenades; estandard orbicular, escotat, igual a les ales enteres i a la carena; llegum *estipitada*, *molt inflada*, subglobulosa, apiculada, membranoso-transparent, coberta de pèls negres, *unilocular*, sense embà; llevors reniformes.

Geografia.—Roques i pastures de les altes muntanyes: Llocs elevats de la Vall de Carençà; valls de Eine, Err i Llo (Compy.); Vall d'Eine (Pourr., Lap., Sen., ex Rouy).—Jul.-Ag.

Phaca australis

758.—Ph. australis L.

(australis, *meridional; per la seva habitació relativa.)*

Tronc de 8-15 cm., ascendent, simple, glabrescent; fulles de 4-8 parells de folíols oblongs o lanceolats; obtusiúsculs o bé obtusos, mucronulats; estípules ovades o lanceolades, flors *blanquinoses*, amb la carena *violada a l'àpex*, 8-16 en raïms ovoides, un poc espessos, quasi unilaterals, llargament pedunculats; calze cobert de pèls negres aplicats, amb la gorja *truncada molt obliquament*, dents linears, agudes; estandard ovato-escotat, més llarg que les ales oblongues, *bilobades* a l'àpex i molt més que la carena; llegum *obovoide*, estipitada, reflexa, unilateral, membranosa, *subbilocular; embà incomplet;* llevors orbicular-reniformes.

Phaca astragalina

Geografia. — Roques i pastures de les altes muntanyes: Coll de Pal al Cadí; altures de Nuria.=Costabona, Carençà (Gaut.); la Molina, Comabella, Nuria (Vay.); Valls d'Eine i d'Andorra (G. et G.); Cambredases, Coll de Nuria (Bub.); Coll de Bassivé (Puj. J.); Castanesa (Zett.).—Jul.-Ag.

759.—Ph. astragalina DC.

(derivat de astragalus *o* -um, *pel seu aspecte semblant al d'aquesta planta.)* (1)

Tronc de 8-15 cm., prostrato-ascendent, glabrescent; fulles de 4-8 pa-

(1) Cf. Lupulina (Medicago).

rells de folíols ovats o bé oblongs, obtusos o escotats, amb pèls blancs, dispersos i aplicats; estípules ovato-lanceolades; flors reflexes, *blavenques*, amb les ales *blanques* i la carena *violada*, 5-15 en raïm curt, globulós, llargament pedunculat; calze cobert de pèls negres, aplicats, amb la gorja *truncada perpendicularment;* dents llargues, linears; estandard ovato-escotat, *més llarg que les ales enteres i quasi igual a la carena obtusa;* llegums *oblongo-trígones, penjants*, estipitades, apiculades, cobertes de pèls negres, aplicats, *subbiloculars;* embà *incomplet;* llevors reniformes.

Geografía.—Roques i pastures de les altes muntanyes: Nuria, cap a Fontnegra i a Noucreus.=Vall d'Eine (G. G., Bub.); Carençà (Bub.); Castanesa (Isern!); Prats de Viella (Csta.); Bassivé, cap a Castanesa (Compñ.)—Jul.-Ag.

Gènere 187. — BISÉRRULA L.

(Llatí *bis*, dugues vegades, doble; *sérrula*, dimin. de *serra*, la serra; per la llegum serrada pels dos marges.)

Flors blanquinoses, blavenques a l'àpex, petites, esteses, 3-10 en raïms subglobulosos; calze acampanat, 5-partit, pelut, de lacinies alenades, iguals, tan llargues com el tub; estandard ovat, escotat, més llarg que les ales i tant com la carena obtusa; estams diadelfes, llegums penjants, completament biloculars, deprimides [1], de 15-30 × 6-8 mm., *sinuato-dentades pels 2 marges*, polispermes, de llevors orbiculars, escotades; herbes anuals, de 1-3 dm., troncs ajaguts o ascendents, peluts; fulles imparipinnades, amb 7-15 parells de folíols petits, trasovato-cuneïformes, escotats, peluts; estípules ovato-lanceolades, lliures, membranoses.

Bisérrula pelecinus

760. — B. pelecínus L.

(grec πελεκῖνος, πέλεκυς, una destral de dos talls; insistint en la idea etimològica de bisérrula, *el llatí pelicinos (o pelecina) significa una herba perjudicial als sembrats)* [2].

Sinonimia. — *Cast.* Aserrucho; serradilla.

Geografia.—Llos secs i herbosos: Vessant meridional del Tibidabo; Mollet, vores del Besós; La Roca, vores del Mogent; al peu del castell de Figueres; Cadaqués i Cap de Creus.=S. Fost, Arenys de Munt i altres llocs més enllà de Mataró (Csta.); Calella (Cuní); costes de Roses, la Selva (Vay.).—Maig-Juny.

---

(1) No *comprimides*, com diuen les obres descriptives, puix que és aplastada perpendicularment a l'embà o sigui per les sutures que representen les cares de la fulla carpelar.

(2) *Pelecinon* era el nom que donaren els grecs a lo que els romans ne digueren *securidaca*, planta en Plini i en Dioscor., una mala herba per als blats.

Gènere 188. — COLUTEA L.

(Grec κολουτέα o κολοιτέα, que deriven de κολούω, mutilar, desmembrar; perquè creien els antics que en trencar-li les branques es moría, com sofrint una castració.)

Flors grogues, bastant grans, 2-6 en raïms axil·lars, un poc més curts que les fulles; calze acampanat, curt, 5-dentat, de dents triangulars, quasi iguals, pubescent; estandard orbicular, escotat, dret; ales estretes, falciformes, més curtes que la carena truncada a l'àpex; estams diadelfes, estil arquato-ascendent, estigma lateral, llegum estipitada, inflato-vesiculosa, gran, ovoide, apergaminada, venosa, transparent, glabra, polisperma; llevors sublenticulars, llises; arbust de 2-3 m., dret, ramificat, pubescent; fulles imparipinnades, de 3-5 parells de folíols suborbiculars, venosos, glaucescents per sota, escotats; estípules molt petites, ovato-lanceolades, lliures, agudes.

Colutea arborescens

761. — C. arborescens L.

(llatí arboréscere, *fer-se arbre; per ser planta arbustiva o mata.* [1])

Sinonimia.—Espantallops; *cast.* espantalobos, espantazorras, sietesayos, sonajas, garbancillo.

Raça *C. brevialata* Lange. — Arbust de menys de 1 m., de 2-3 parells de folíols més petits, el mateix que les flors; ales curtes, que solament arriben als $^3/_4$ de la carena i als $^2/_3$ de l'estandard; llegum més llargament estipitada.

Geografia.—Costes calcàreo-argilenques; general, sense abundar molt, als boscos del litoral, Vallès i Bages.=General en terrenys caliços de tot el país (Csta.); Vich, r. r. (Masf.); la Sellera, Amer, S. Julià del Llor (Cod.). La raça *C. brevialata* Lange, als boscos de la cordillera interior.=Al Tibidabo (Sen.!).—Maig-Juny.

(1) Cf. Frutescens.

Gènere 189. — ROBÍNIA L.

(Dedicada al jardiner Joàn Robin que la introduí a França, 1601.)

Flors blanques, grans, oloroses, en raïms multiflors, axil·lars, més curts que les fulles; calze acampanat, curt, subbilabiat, pubescent, 5-dentat, de dents triangulars, desiguals, les 3 inferiors acuminades; estandard orbicular, dret; ales estretes, obtuses; carena aguda, igual als altres pètals; estams diadelfes, estigma terminal; llegum estipitada, comprimida, llarga de 8 cm., penjant, glabra, polisperma; arbres de gran talla, fulles imparipinnades, de 5-10 parells de folíols el·líptics o bé oblongs, obtusos o escotats, adornat cada un d'una estipuleta alenada; estípules transformades en 2 forts agullons.

Robinia Pseudo-acacia

762. — R. Pseudo-acacia L.

(ψεῦδος, *fals; per no ser la* vera *acàcia.)*

Sinonimia. — Cassia; *cast.* acacia, guacia.

Geografia.—Originaria de l'Amèrica Septentrional, es troba cultivada i subespontània per les vores dels camins.—Maig-Juny.

Gènere 190. — GALÉGA TOURN.

(Ho deriven del grec *gala* llet, planta forratgera que augmenta la secreció làctia. Cf. *Polygala i Galium*. Altres ho deriven de *glaux*.)

Flors blavenques, rarament blanques, bastant grans, en raïms axil·lars, multiflors, oblongs, llargament pedunculats, més llargs que les fulles; calze acampanat, 5-dentat, de dents quasi iguals, alenades, igualant al tub, glabre; estandard oblong, més llarg que les ales i tant com la carena subaguda; estams submonadelfes, per estar el que devía ser lliure soldat al tub dels altres nou fins a la meitat; estil arquejat, estigma terminal capitat; llegum sentada, linear, un poc comprimida, bonyeguda, punxaguda, glabra, estriada, aperto-ascendent, polisperma; llevors oblongo-comprimides; planta perenne, de 6-10 dm., herbàcia, dreta, estriada, fistulosa; fulles imparipinnades, de 5-8 parells de folíols oblongs o lanceolats, escotats, mucronulats; estípules semi-sagitades, lliures, grans, acuminades.

Galéga officinalis

763. — G. officinalis L.

Sinonimia. — Galega o gallega; *cast.* ruda cabruna.

Geografía.—Prats i vores de reguerons: Falda del Montseny (Colm.); a la Valldàn p. de Berga (Grau); Ceret, frontera francesa (Compy.).—Jul.

N. B. Ignorem que la cita de Colm. hagi estat confirmada per cap botànic.

Gènere 191.—GLYCYRRHIZA L.

(Grec γλυκύς dolç i ῥίζα, arrel; per tenir el rizoma dolç.)

Flors blavenques o violàcies, petites, en raïms axil·lars, espiciformes, multiflors, pedunculats, aproximadament iguals a la meitat de les fulles; calze tubulós, pubescent-glandulós, gibós a la base, bilabiat, amb el llavi superior bífid i l'inferior 3-partit, de divisions lanceolades, agudes, quasi iguals i més llargues que el tub; estandard oblong, escotat, carenat, més llarg que les ales oblongues, arquejades; carena més curta que les ales, aguda; estams diadelfes, estigma oblic; llegum sentada, oblonga, molt comprimida, bonyeguda, apiculada, finament venosa, 2-4-sperma; llevors lenticulars: planta herbàcia, rizoma llenyós, llargament estolonífer, *dolç*; tronc de 3-10 dm., robust, dret, estriat, poc ramificat, quasi glabra; fulles imparipinnades, de 4-8 parells de folíols oblongs o el·líptics, obtusos, glutinosos per sota; estípules quasi invisibles.

Glycyrrhiza glabra

764.—Gl. glabra L.

(de glaber, *per ser així el tronc, això és calb, sense pèls.)*

Sinonimia.—Regalecia; *cast.* regaliz, orozuz, palo dulce.

Geografia.—Sots i prats: A Ullastrell del Vallès; abundant als camps de Navés, p. de Lleida.=A molts pobles de la costa, en terrenys guixencs o caliços de la comarca de Vich fins a Aiguafreda i Hostalets, Tortosa, La Ràpita i cap a Lleida (Csta.); més amunt de Tortellà (Fontfreda!).—Maig-Juny.

Gènere 192. — PSORALEA L.

(Grec ψωραλέος, sarnós; per les glàndules que presenta i a les quals es deu la mala olor.)

Flors blavenques o violàcies, en capítols axil·lars, globulosos, involucrats per 2 bràcties 3-fides i una 2-fida, espessos, llargament pedunculats; peduncles 2-3 veg. més llargs que les fulles, calze acampanat, pelut, 5-fid, de divisions lanceolato-alenades, l'inferior un poc més llarga; estandard oblong, més llarg que les ales espolonades i la carena obtusa; estams diadelfes, estigma capitat, llegum sentada, inclusa, ovato-comprimida, coberta de pèls blancs i negres amb bec ensiforme, un poc arquejat, indehiscent, monosperma; llevor reniforme: planta perenne, *pubescent*-glandulosa, d'una forta *olor de betum*, tronc de 3-10 dm., dret, ramificat, estriat, negre, glabrescent a la base; fulles trifoliolades, amb els folíols el·líptics o bé oblongo-lanceolats, obtusos o mucronulats, amb punts translúcids, el del mig peciolulat; estípules linear-acuminades, lliures.

Psoralea bituminosa

765. — Ps. bituminosa L.

(del llatí bitumen, bitúminis, *betum; per la seva característica mala olor, com d'asfalt.)*

Sinonimia. — Herba cabruna, ruda cabruna, trèbol pudent; *cast.* trébol bituminoso, hierba o ruda cabruna, trébol de mal olor, de Sodoma, cecinegro.

Geografia.—Marges i llocs àrids: Comuna des del litoral a Bagà, Ribes, Olot, Guilleríes *et alibi.*—Maig-Nov.
N. B. Es troben alguns exemplars de flors blanques.

Gènere 193.—PHASEOLUS L.

(Greco-romà φάσηλος o φασήολος, nom donat pels antics a diverses plantes lleguminoses; probablement emparentat amb *faselus*, que significa barqueta, per la semblança de la llegum.)

Flors blanques, lilacines o d'un color escarlata, bracteolades, en raïms axil·lars; calze subbilabiat, 5-fid, estams diadelfes, caragolats en hèlix amb la carena i l'estil; llegum comprimida, polisperma; llevors separades per teixit cel·lular: herbes anuals, de tronc ordinariament voluble, fulles 3-foliolades, amb estípules; folíols acuminats, el terminal rombal, més llargament peciolulat; estípules persistents.

Les principals especies cultivades a Catalunya es redueixen a les següents:

1 { Raïms multiflors, més llargs que les fulles; corol·la de color escarlata o d'estandard escarlata, ales i carena blanques, llegum subfalciforme, aspra . . . . **765. Ph. multiflórus.**
Raïms pauciflors, més curts que les fulles; corol·la blanca o lilacina, llegum recta, glabra . . . . **766. Ph. vulgáris.**

Phaseolus multiflórus

766.—Ph. multiflórus Willd.—Ph. coccíneus L.

(pels seus raïms de moltes flors; coccineus *(v.* coccínus) *de* coccíum *la gransa o escarlata, pel color que generalment presenta la corol·la.)*

Sinonimia.—Cast. Judía escarlata o de España.

Tronc voluble, quasi glabre; folíols ovato-acuminats, raïms pedunculats, més llargs que les fulles; bracteoles més curtes que el calze; corol·la d'un color *d'escarlata* o bé l'estandard escarlata, ales i carena blanques, rarament tota blanca *(Ph. albiflórus Lamk.);* llegums subarquejades, penjants, aspres; llevors ventrudes, colorades o blanques.

Geografia.—Oriunda de l'Amèrica meridional, és planta d'ornament, de llevors menjívoles, cultivada a la regió subpirenaica, com Ripoll, Ribes, Bagà i altres punts.

Phaseolus vulgáris

767.—Ph. vulgáris L.

(per ser la que més freqüentment es cultiva.)

Sinonimia. — Fasol, mongeta, mongetera, bajoca (al camp de Tarragona); *cast.* judía, habichuela, alubia, fríjol.

Tronc generalment llarg i voluble, glabre; folíols ovato-acuminats; raïms pedunculats, més curts que les fulles; flors blanques o lila; llegum quasi recta, penjant, llargament mucronada; llevors ovoides, subcomprimides, blanques o tacades.

α *sphaericus* Savi. — Tronc voluble, llevors quasi esfèriques, versicolors, però no blanques.

β *compressus* DC. — Tronc voluble, llevors comprimides, blanques.

γ *túmidus* Savi. — Tronc poc voluble, llevors esfèriques o bé ovato-inflades, blanques, sense taques.

Oriunda de la India oriental, cultivada per les qualitats alimenticies de les seves llevors.

Sinonimia. — La var. α (mongetes rènegues [1]); *cast.* habichuelas dominicas.

La β (mongetes nanes o terreres, mongetes mitges llunes, de Montmeló, del ganxet, de la torteta; *cast.* judías gallegas, holandesas, flamencas i sin hebra).

La γ (mongetes nanes catalanes o setsetmaneres; *cast.* judía princesa).

Totes elles cultivades pel seu fruit.

(1) Llatí *ricinus; cast. reqno, metàl.*

Gènere 194. — DÓLICHOS GAERTN. — VIGNA SAVI

(Grec δόλιχος, nom d'una forma filaire d'una lleguminosa en Hipòcrates i Teophrastus; al·ludint segurament a la llargaria = δολιχός, llarg, de les llegums; dedicat a Domenico Vigna, professor de botànica a Pissa († 1647) (1).)

Flors blanques, 2-3 en umbel·les axil·lars; peduncles axil·lars més llargs que les fulles, calze tubuloso-acampanat, 4-fid, amb la lacinia superior ampla, obtusa i les 3 inferiors agudes; estandard suborbicular, callós a la base; ales oblongues, carena no caragolada, arquejada, obtusa; estams diadelfes, llegum comprimida, en forma de sabre, tuberculosa a les sutures, de bec recte o poc encorbat; llevors ovoido-subcomprimides, blanques, amb el llombrígol circuit de negre; planta herbàcia, de tronc poc voluble, glabre.

Dólichos melanophthalmos

768. — D. melanophthalmos DC.

(del grec μέλας, μέλανος, negre, i ὀφθαλμός, ull, per les seves llevors blanques, amb el llombrígol circuit de negre.)

Sinonimia. — Caragirats, fesolets, banyulins; *cast;* judía de espárrago (per la longitut de la llegum), de *careta*, de *ojo negro* (per l'anell negre que envolta el llombrígol).

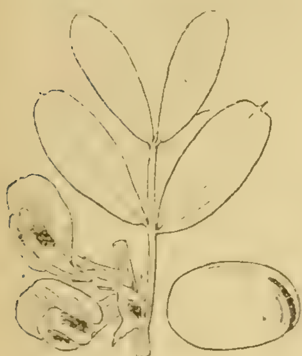
Geografia. — Oriunda de l'Asia, es cultiva pel seu fruit. — Estiu.

(1) Autor de *Animadversiones in libros de historia et de causis plantarum Theophrasti. Pisis 1625.*

Gènere 195.—FABA TOURN.

(Nom clàssic d'aquesta lleguminosa entre els romans. (1))

Flors blanques amb una taca negra a les ales, 2-5 en raïms axil·lars, subsèssils; calze 5-dentat, les 2 dents superiors més curtes, connivents; estams diadelfes, tub estaminal truncat obliquament a l'àpex; estil deprimit, barbut sota l'estigma; llegum sentada, inflada, carnosa, verda, però a la fi negra, bequeruda per la prolongació de la sutura dorsal, polisperma; llevors grans, ovato-comprimides, de llombrígol linear negre, separades per teixit cel·lular: herbes anuals, tronc de 3-10 dm., dret, robust, angulós, glabre; fulles breument aristades, amb 1-3 parells de folíols ovats, mucronats; estípules amples, dentades, maculades.

Vicia Faba

769. F. vulgaris Moench. — Vicia Faba L.

(vulgaris, *comuníssima i coneguda des de la més remota antigüetat.)*

Sinonimia.— Fava, favera; *cast.* haba.

Geografia.—Cultivades i subespontànies les var. α *genuina* i β *equina* Pers. (favons).

(1) Ho deriven de πάω, alimentar (cf. Vos.).

Gènere 196. — VICIA L.

(Nom donat en *Varro* a una lleguminosa; i es fa derivar del celta *gwig*, d'on també la forma grega βικία.)

Flors de color molt variat, axil·lars, solitaries o geminades o bé en raïms pedunculats; calze tubulós-acampanat, 5-fid o 5-partit, amb el tub truncat perpendicularment o bé obliquament a l'àpex; estams ordinariament diadelfes, estil deprimit, barbut sota l'estigma; llegum oblonga, bequeruda, polisperma; llevors globuloses: herbes anuals o perennes, de fulles paripinnades, terminades en circell simple o ramificat; estípules petites.

1 Flors solitaries o geminades, subsèssils . . . . 2.
Flors en raïms pedunculats . . . . 11.

2 Calze regular, de divisions iguals; llegum sentada . . . . . 3.
Calze irregular, de divisions desiguals; llegum estipitada . . . 8.

3 Plantes perennes, glabrescents, de rizoma estolonífer; flors grans, d'un porpra violat; folíols truncato-mucronats, circell ordinariament simple o nul . . . . **769. V. pyrenáica.**
Plantes anuals, per lo comú pubescents . . . . 4.

4 Llegums de cares bonyegudes, groguenques a la maturitat, reticulato-venoses; folíols trasovats o bé oblongo-linears, escotats, mucronats, **770. V. satíva.**
Llegums de cares no bonyegudes . . . . 5.

5 Flors i llegums aèries i subterrànies, de distinta forma; fulles inferiors amb 1-2 parells de folíols trasovato-escotats, sense circell, les superiors amb 4-5 parells de folíols oblongo-linears, mucronats, amb circell ramificat . . . . **771. V. amphicarpa.**
Flors i llegums totes aèries i d'una sola forma . . . 6.

6 Llevors cuboides, tuberculoses, vermelloses; estípules enteres, no maculades; fulles inferiors sense circell, de 1-2 parells de folíols obcordats, les superiors amb circell simple, de 3-4 parells de folíols oblongs o lanceolats . . . . 773. V. lathyroídes.
Llevors globuloses, llises, brunes o negroses; estípules dentades, generalment tacades . . . . 7.

7 Fulles inferiors sense circell, de 2-3 parells de folíols obcordats, les superiors amb circell simple, de 4-6 folíols linear-oblongs; flors purpurines . . . . 774. V. heterophylla.
Fulles totes amb circell ramificat, de 4-7 parells de folíols; flors d'un vermell viu . . . . 775. V. angustifolia.

8 Llegum coberta d'una pubescència aplicada, flors violades, petites; folíols linears, escotats, mucronulats . . . . 776. V. peregrina.
Llegum coberta de pèls no aplicats, flors groguenques o tacades de violeta, grans . . . . 9.

9 Estandard pelut, pèls de la llegum no tuberculosos a la base, folíols trasovato-cuneïformes, escotats . . . . . 777. V. Linnaei.
Estandard glabre, pèls de la llegum tuberculosos a la base, folíols oblongo-linears, obtusos o atenuats a l'àpex . . . . . . 10.

10 Llegum negra a la maturitat, coberta de pèls blancs, clars, inserts en tubercles petits; llevors globuloses, folíols linear-oblongs, obtusos, mucronats . . . . 778. V. lutea.
Llegum rogenca a la maturitat, coberta de pèls vermellosos, espessos, inserts en tubercles grans; llevors quadrangulars, comprimides; folíols inferiors trasovato-obtusos, els superiors linear-lanceolats amb punta llarga . . . . 779. V. vestita.

11 Llegum sentada, flors purpurines, fulles amb 1-3 parells de folíols grans . . . . 12.
Llegum estipitada, fulles, almenys les superiors, amb més de 3 parells de folíols . . . . 13.

12 Llegum negrosa a la maturitat, de 50-60 mm., glabra; llevors globuloso-comprimides; divisions del calze desiguals; tronc robust, dret, fulles inferiors sense circells . . . . 780. V. narbonensis.
Llegum rogenca a la maturitat, de 25-35 mm., coberta de pèls rogencs; llevors globuloses; divisions del calze iguals; tronc prim, filaire; fulles totes amb circells . . . . 781. V. bithynica.

13 { Raïms pauciflors, peduncles molt més curts que les fulles . . 14.
Raïms multiflors, peduncles tant o més llargs que les fulles . . 15.

14 { Dents del calze desiguals, corol·la blavenca, estriada de porpra; estandard i llegum glabres; llegums dretes, negroses a la maturitat, **783. V. sepium.**
Dents del calze quasi iguals, corol·la purpurina, estandard i llegum peluts, llegums penjants, groguenques a la maturitat, **782. V. purpurascens.**

15 { Flors d'un blau violat, calze glabrescent, de dents molt desiguals; plantes glabres, filaires, fulles amb circells ramificats, **784. V. onobrychioídes.**
Flors blanquinoses, tacades de violat; calze pelut, de dents desiguals; plantes peludes, no filaires, fulles sense circells . . . . . 16.

16 { Raïms curtament pedunculats, iguals a les fulles; estil gruixut, barbut sota l'estigma; llegum oblonga, peluda; plantes blanquinoses, **785. V. argéntea.**
Raïms llargament pedunculats, més llargs que les fulles; estil prim, pubescent o eriçat a l'àpex, no barbut; llegum linear-oblonga, glabra; plantes verdes . . . . **786. V. Orobus.**

Vicia pyrenaica

770. — V. pyrenaica Pourr.

(per la seva principal habitació.)

Perenne, rizoma *cundidor*, estolonífer, de branques subfiliformes; troncs de 2-5 cm., glabrescents, ajaguts o ascendents, ramificats, angulosos; fulles inferiors amb 1-2 *parells de folíols* trasovato-cuneïformes, mucronats, *sense circells*, les superiors amb 3-5 *folíols* d'igual forma i *circell* ordinariament *simple;* estípules semisagitades, enteres; flors d'un *porpra violat*, axil·lars, *solitaries*, grans, subsèssils; calze glabrescent, de divisions triangular-alenades, *quasi iguals* i *poc més curtes que el tub;* estandard ample; llegum *amplament linear, comprimida, sentada*, glabra, negrosa a la maturitat; llevors globuloses, llises, tacades.

Geografia.—Pastures seques de les altes muntanyes: Comuna a Nuria i Puigllançada.= Solaneta de Costabona, Mórens, Comabella, la Toza (Vay.); Port i Vall de Benasc, Castanesa, Bassivè (Zett., Csta.).—Jul.-Ag.

Vicia sativa

771. — V. sativa L.

(que's cultiva; l'especie principal.)

Sinonimia. — Veces, les de llevor negra; garrofins, les de llevor blanquinosa; *cast.* algarrobilla, alverja, veza; *fr.* vesce.

Anual, tronc de 3-8 dm., angulós, flexuós, ramificat, pubescent; fulles de 5-7 parells de folíols trasovats o linear-oblongs, *truncats* o *escotats;* circell ramificat, estípules dentades, tacades; flors d'un *porpra fosc,* bastant grans, *geminades* o solitaries, subsèssils; calze glabrescent, de divisions alenades, pestanyoses, *quasi iguals, de la longitut del tub;* llegum amplament linear, comprimida, *bonyeguda,* reticulato-venosa, *sentada,* glabra, groguenca a la maturitat; llevors globuloses, separades per teixit cel·lular: planta polimorfa.

β *macrocarpa* Moris. — *V. Morisiana* Jord. — Folíols grans (10-12 × 20-24 mm.), trasovats, truncats o rosegats i mucronats; llegums de 50 × 8-10 mm., negroses a la maturitat.

Raça *V. cordata* Walf. — Compresa entre la *V. sativa* i la *V. angustifolia,* presenta les flors més petites que la primera i més grans que la segona; divisions del calze més llargues que el tub; llegum *quasi plana,* llevors *comprimides,* folíols inferiors obcordats, els de les fulles superiors oblongo-cuneïformes, *escotats, bilobats, amb un mucró més llarg que els lòbuls.*

Geografia.—Comuna, cultivada i espontània per les terres de conreu.

La β *macrocarpa* Moris., per llocs herbosos de Montalegre i de Montcada; la raça *cordata* Rouy, pels sembrats del litoral i del Vallès.=Baix Empordà, la Garrotxa (Vay.); Pir. Or.; Paulillas (Gaut.).—Maig.

Vicia amphicarpa

772. — V. amphicarpa Dorthes.

(del grec ἀμφι-, de dos, doble; i καρπός, fruit; al·ludint a la forma diferent de les llegums aèries i subterranies.)

Anual, d'arrel prima, profunda, que produeix al collet branques subterrànies, primes, blan-

quinoses, estoloniformes; troncs de 1-6 dm., ascendents, filiformes, prims, pubescents; fulles inferiors de 1-3 parells de folíols *obcordats* o *trasovato-escotats, mucronats, sense circell,* les superiors amb 4-5 parells de folíols *linears, apiculats, circell ramificat;* estípules semisagitades, dentades, les superiors comunament maculades; flors solitaries, les *aèries violades,* grans, subsèssils; calze tubulós, pubescent, de dents *quasi iguals,* alenades, *més curtes que el tub;* llegum *linear-comprimida,* atenuada pels dos caps, *pubescent,* sentada, dreta, negrosa a la maturitat, contenint 5-6 llevors *ovoido-comprimides,* d'un color clar; les flors *subterrànies apètales,* que produeixen llegums *ovoides,* blanques, pubescents, apiculades, 1-2-spermes; llevors globuloses, *negres.*

Geografia.—Llocs secs i àrids: Cordillera litoral, abundant al turó de Montcada.=Tibidabo, Montcada, Castelldefels, Llers (Senl); Alberes, Corbieres i altres llocs del Pir. Or. (Gaut.); Banyuls (Timb., ex Bub.).—Maig-Jul.

Vicia lathyroídes

773.—V. lathyroídes L.

(per la seva semblança amb els Lathyrus.)

Anual, multicaule; troncs de 5-25 cm., prims, ajaguts o difusos, pubescents; fulles inferiors *de 1-2 parells de folíols obcordats,* amb circell nul o mucroniforme, les superiors de 3-5 *parells de folíols oblongo-cuneïformes,* mucronats, amb *circell ordinariament simple;* estípules semisagitades, enteres, no tacades; flors *violades,* rarament blanques, petites, solitaries, subsèssils; calze pelut, de lacinies lanceolato-alenades, *iguals* i poc més curtes que el tub obcònic; estil molt curt, llegum *linear-comprimida,* de 2-3 cm., sentada, glabra, oberta o dreta, *negra a la maturitat,* polisperma; llevors *cúbico-globuloses, tuberculoses.*

Raça *V. Olbiensis* Reut. et Shuttlew.—Troncs de 2-3 dm., folíols de les fulles superiors trasovato-cuneïformes, escotats, els de les superiors linear-apiculats, distants: circell ordinariament ramificat i tan llarg com la fulla.

Geografia. — Boscos i llocs incults, arenosos o pedregosos: Cordillera litoral, al Vallès, falda del Montseny cap a Gualba; abundant a Cadaqués, camí del cap de Creus; S. Hilari i Montsolí; Guilleríes, a la Serra del Coll. = Les Guilleríes, cap a Pont de la Malafogasa

(Masf.); la Sellera (Cod.!); als voltants d'Alella (Cuní); Olot (Bolós. Hb.); Roses (Vay.); Vilarnadal (Sen.).

La raça *V. olbiensis* Reut. et Shuttlew, bastant comuna als boscos próxims a Terrassa, i a la cordillera litoral.—Maig.-Juny.

Vicia heterophylla

774.—V. heterophylla Presl., var. de la V. sativa, apud Fiori.

(ἑτερο- diferent, i φύλλον, fulla; per la diferencia de les fulles superiors i inferiors.)

Anual, troncs prims, de 1-2 dm., prostrato-difusos, pubescents; fulles un poc peludes, les inferiors sense circell, de 2-3 parells de folíols obcordats o trasovats, escotats, les superiors amb *circell simple,* de 4-6 flors *purpurines,* petites, solitaries, subsèssils; calze de *tub estret,* dents *més curtes que el tub,* corol·la estreta, llegum de 4 × 30 mm., negra a la maturitat, dreta, glabra, una mica bonyeguda; llevors *globuloses, llises, negroses.*

Geografia.—Llocs secs i àrids: Premià de Mar (Sen. in Hb. Cad.).—Abr.-Maig.

Vicia angustifolia

775.—V. angustifolia Roth, raça de la V. communis Rouy.

(de angustus, *estret, i* folium, *fulla; per la forma dels folíols.*

Anual, tronc de 1-6 dm., angulós, pubescent, dret o filaire; fulles de 4-7 *parells de folíols oblongs,* aguts, obtusos o escotats, mucronats; circell ramificat, estípules lanceolato-acuminades, amb un apèndix dentato-recorbat, ordinariament maculades; flors d'un *vermell viu,* grandetes, *solitaries* o *geminades,* curtament pedunculades; calze pubescent, obcònic, de lacinies lanceolato-alenades, pestanyoses, *iguals al tub nerviat;* estil llarg, llegum *subcilíndrica,* no bonyeguda, sentada, oberta o dreta, negra, reticulada, glabra a la maturitat, polisperma; llevors *globuloses,* petites, llises, tacades, no separades per teixit cel·lular; planta polimorfa.

Geografia.—Llocs herbosos, des de la costa fins a la regió subpirenenca.—Maig-Juny.

Vicia peregrina

776. — V. peregrina L.

(peregrinus, *estranger; considerada així per Linneus, ja que no's troba en el seu país.)*

Anual, troncs de 2-6 dm., prims, angulosos, drets o ascendents, ramificats, glabrescents, filaires; fulles de 3-6 *parells de folíols linears*, escotats, *amb 2 lòbuls aguts separats per un mugró;* circell ordinariament ramificat; estípules petites, semisagitades, enteres, no maculades; flors d'un *violat fosc, mitjanes*, amb les ales blanquinoses, solitaries, breument pedicelades; calze acampanat, pubescent, de lacinies lanceolato-acuminades, *desiguals, les 2 superiors un poc més curtes, connivents*, la inferior igual al tub; estandard ample, *glabre;* carena molt curta; llegum *oblongo-comprimida*, de prop de 1 cm. d'ample, *estipitada*, coberta de petits pèls aplicats, groguenca, penjant a la maturitat; llevors grossetes, globuloso-comprimides, llises, brunes, amb taques negres.

β *augustifolia* Rouy. — Folíols molt estrets, subfiliformes, amb els lòbuls més marcats; llegum més petita.

γ *latifolia Rouy*. — Folíols més amples, sublanceolato-linears; llegum més gran.

subv. *albiflóra Nobis*. — Flors completament blanques.

Geografía.—Camps i paratges herbosos: Comuna des del litoral al Vallès, Bages *et alibi*. =Prats de Lluçanès, Borredà, Maià, Sagaró (Vay.); Olot (Tex.); Fortià, Figueres, Llers (Sen.); al Vallès les dugues varietats, i la subv. *albiflóra* a Sallent (Puj. C.!).—Abr.-Juny.

Vicia híbrida

777. — V. híbrida L. — V. Linnaei Rouy.

(qualificada impropiament, nomen ineptum, *perquè no hi ha tal hibridisme aquí; dedicada a Linneus* 1707-1778*)*.

Anual, tronc de 2-5 dm., un poc piloso-erissat, dret, filaire, ramificat; fulles de 4-6 *parells de folíols oblongo* o *trasovato-cuneïformes*, truncats o escotats, mucronulats, circell ramificat; estípules molt petites, enteres o 2-lobades, no maculades; flors *groguenques*, freqüent-

ment amb venes purpurines, grans, solitaries, breument pedicelades; calze acampanat, erissat de lacinies lanceolato-alenades, *un poc desiguals, tan llargues com el tub;* estandard exteriorment *pelut*, 2-lobat; llegum *oblonga*, de prop de 1 cm. d'ample, *estipitada, erissada de pèls no tuberculosos a la base*, groguenca i penjant a la maturitat; llevors d'un bru fosc, llombrígol igual *a la desena part de la circumferencia* de la meteixa.

Vicia lutea

Geografia.—Camps i llocs herbosos de la regió inferior, remontant-se al Vallès i Bages. = Sagaró; S. Hilari (Vay.); Fortià, Figueres, Llers (Sen.); S. Julià del Llor (Cod.). — Abr.-Juny.

778. — V. lutea L.

(llatí luteus, *groc; pel color groc pàl·lid que generalment presenta la flor.)*

Anual, tronc de 2-5 dm., prim, filaire, un poc piloso-erissat; fulles *de* 5-8 *parells de folíols linear-oblongs*, obtusos, mucronats, amb circell ramificat; estípules petites, semisagitades o 2-lobades, una d'elles tacada; flors d'un *groc pàl·lid* o pintades de violeta, grans, solitaries o geminades, breument pedunculades; calze *acampanat, glabre, de lacinies desiguals, les 2 superiors curtes, connivents, l'inferior més llarga que el tub;* estandard *glabre*, estriat; llegum *oblongo-comprimida*, de prop de 1 cm. d'ample, coberta *de pèls blancs, estesos, clars, inserts en petits tubercles, estipitada*, penjant i negrosa a la maturitat; llevors *globuloses*, llises, tacades de negre, llombrígol igual a la *quinta part de la circumferencia.*

Vicia vestita

Geografia. — Llocs estèrils i herbosos: Comuna des del litoral a la zona superior.—Abr.-Juny.

779. — V. vestita Boiss. — subsp. de l'anterior, apud. Rouy.

(de vestitus *de* vestire, *amb la significació especial de* peluda; *pels pèls vermellosos i espessos que cobreixen la llegum.)*

Anual, tronc de 2-5 dm., erissat de pèls rogencs, dret o ascendent, angulós; fulles de 6-8 parells de folíols peluts, freqüentment *no oposats*, els de les fulles inferiors més petits,

trasovato-oblongs, mucronats, els superiors linear-lanceolats, amb punta llarga, circell ramificat; estípules petites, les superiors enteres, les altres semisagitades, linears, dentades; flors grogues, ± pintades de violeta, grans, solitaries, subsèssils; calze *acampanat, glabre, de lacinies desiguals, triangular-acuminades, les 2 superiors curtes, connivents, l'inferior més llarga que el tub;* estandard *glabre,* llegum *oblongo rombal, comprimida, coberta de pèls vermellosos, espessos, inserts en tubercles grossets, estipitada,* penjant, rogenca a la maturitat; llevors *quadrangular-comprimides,* llises, negres.

var. *raripila* Csta. — Pèls de les llegums més clars, llevors globuloses, més petites, llombrígol igual a $^1/_4$ de la circumferencia.

Geografia. — Marges, vores dels camins i llocs herbosos: Al litoral de Barcelona; al Vallès, Terrassa.=Montjuic, Vallvidrera, Sarrià, Valldoreix *et alibi* (Csta., Trem.!); a l'Empordà (Vay.); Vilarnadal, Cabanes, Roses (Sen.); vinyes de Cerbère (Rouy.)

La var. *raripila* Csta., al pla de Barcelona i del Llobregat (Csta.); Begues (Compñ.!).— Abr.-Juny.

Vicia narbonensis

780. — V. narbonensis L.

(de Narbonne, la seva primera habitació; Narbo Marcius *dels antics).*

Anual, tronc de 2-5 dm., dret, robust, estriat, amb 4 linies de pèls cap a l'àpex; fulles inferiors amb 1 parell de folíols sense circell, les superiors amb 2-3 parells i circell ramificat; folíols grans, ovats, el·líptics, truncats o mucronulats; estípules grans, semisagitades, enteres o poc dentades, les superiors ordinariament maculades; flors fusco-purpurines, grans, 1-5 en raïms breument pedunculats, molt més curts que les fulles; calze *acampanat, glabre, de dents desiguals,* les *superiors triangulars, més curtes,* les inferiors *lanceolades, iguals al tub;* llegum *oblongo-comprimida,* de 5-6 cm., glabra per les cares, *erissada a les sutures de tubercles dentiformes,* negrosa a la maturitat; llevors globuloso-comprimides-brunes.

Geografia. — Boscos i terres de conreu del Vallès, r.; Turó de Montcada. = Camp de Tarragona (Wbb.); cultivada (Salv.).—Maig-Juny.

Vicia bithynica

781.—V. bithynica L.—Lathyrus barcinonensis Pourr.

(per haver estat trobada a Bithynia (NO. de l'Asia Menor); Barcinonensis, *de Barcelona-* Barcino *dels antics, lloc o habitació seva.)*

Anual, tronc de 2-5 dm., dret o filaire, ramificat, angulós, pubescent; fulles inferiors amb 1 *parell de folíols ovats o el·líptics,* les superiors amb 2-3 *parells lanceolats,* tots mucronats; circell *ramificat* o el de les fulles inferiors mucroniforme; estípules grans, ovato-semisagitades, multífides; flors *purpurines,* a la fi blavenques, mitjanes, 1-3, en peduncles ordinariament iguals a la fulla; calze *acampanat,* piloso-nervut, de lacinies lanceolato-acuminades, quasi *iguals,* pestanyoses, *més llargues que el tub;* estandard purpurí o blavenc, ales blanques, estil curt, molt barbut sota l'estigma; llegum *oblongo-rombal, comprimida* (25-35 × 7-10 mm.), *coberta de pèls rogencs, sentada,* polisperma; llevors globuloses, brunes, tacades de roig.

Geografia.—Sembrats i llocs incults i herbosos: Voltants de Terrassa; comuna als prats de l'Empalme, Sils i sembrats de Gualba i Vidreres; Blanes.=Montjuic (Salv.!); costa de llevant cap a Lloret (Trem.); litoral de Girona (Vay.); Roses, Cabanes, Figueres (Sen.); Ceret (Bub.); Prats de Molló (Lap.); Les, de la Vall d'Arán, r. r, (C. et S.).—Maig-Juny.

Vicia purpurascens

782.—V. purpurascens DC.—V. pannónica Jacq.—β purpurascens Boiss.

(de purpurasco; *significa colorar-se de porpra; per les seves flors purpurines;* Pannonicus, *de la Pannonia o Ponto; per la seva habitació.)*

Anual, tronc de 3-6 dm., dret, ramificat, filaire, angulós, pubescent; fulles de 5-8 *parells de folíols,* freqüentment no oposats, trasovats o linear-oblongs, escotats, truncats o bé obtusos, mucronats; circell *simple* o *ramificat;* estípules molt petites, semisagitades, enteres, maculades; flors *purpurines,* pàl·lides, venoses, grandetes, 2-4 penjants en raïms *curtament pedunculats,* molt més curts que les fulles; calze *acampanat, gibós a la base, pelut,* de lacinies *linear-alenades,*

pestanyoses les superiors, *més curtes* i quasi iguals al tub; estandard *pelut*, llegum *oblongo-comprimida* (de uns 20 × 8 mm.), *estipitada*, penjant, coberta de pèls aplicats; llevors globuloses, negroses, llombrígol igual a la 6.ª part de la circumferencia.

Geografia.—Sembrats i terres de conreu: Terrassa r.; Monistrol, vores del Llobregat.= Solsona, Cardona, Berga, Alp, Puigcerdà (Bub.); la Cerdanya (Gaut.).—Maig.

Vicia sepium

783.—V. sepium L.

(genitiu plural de sepes, *bardissar; per la seva estació.)*

Perenne, rizoma *estolonífer,* de branques filiformes, rogenques; tronc de 5-10 dm., angulós, filaire, pubescent; fulles de 5-7 *parells de folíols* ovats, decreixents de la base a l'àpex, amb *circell ramificat;* estípules semisagitades, inciso-dentades, freqüentment maculades; flors *fusco-blavenques, estriades de porpra,* petites, 2-5 horitzontals, en peduncles *molt més curts que les fulles;* calze acampanat, pelut, de lacinies desiguals, triangular-acuminades, les superiors *curtes, connivents,* l'inferior *més curta que el tub;* estandard *glabre,* llegums *oblongo-linears, comprimides* (25-30 × 7 mm.), *estipitades,* dretes, glabres, negroses a la maturitat; llevors globuloses, tacades de negre, llombrígol igual a les dos terceres parts de la circumferencia.

Geografia.—Boscos i prats de les muntanyes: freqüent a la cordillera superior del Vallès, des de Montserrat a S. Llorenç del Munt, baixant fins a Montcada; Montseny, Montsolí, Guilleríes, a la serra del Coll; per tota la regió alta del Bergadà; Ribes, Queralbs *et alibi.* = Ripoll (Salv.!); Berga, Olot i restant de la muntanya; Viella (Csta.); Vich(Masf.); Anglés(Cod.!); Roni, Pallaresa (Font!).—Maig-Jul.

Vicia onobrychioídes

784.—V. onobrychioídes L.

(De ὀνοβρυχίς *i* -ειδής, *semblant, per la seva semblansa amb les especies del gènero* Onobrychis.)

Perenne, rizoma *llenyós,* troncs de 5-12 dm., filaires, angulosos, estriats, ramificats, pubescents; fulles de 4-9 *parells de folíols* lanceolato-oblongs, truncats o linears, tots mucronats;

circell *ramificat* o mucroniforme a les fulles inferiors; estípules grans, semi-sagitades, acuminades, inciso-dentades, les superiors peciolulades; flors grans, *d'un blau violat*, amb la carena més pàl·lida, 6-12 horizontals, en raïms unilaterals, llargament pedunculats, clars, molt més llargs que les fulles; calze tubuloso-acampanat, pubescent, de divisions *molt desiguals, les 2 superiors dentiformes, connivents, les altres lanceolades, iguals al tub;* estandard *glabre*, llegums *linears, comprimides* (30 × 6 mm.), *estipitades*, penjants, *glabres*, bruneo-vermelloses a la maturitat, polispermes; llevors ovoido-comprimides, negres, tacades, llombrígol igual a la 3.ª part de la circumferencia.

β *angustíssima Seringe.* — Folíols molt estrets, més curts i aguts; planta més prima.

Geografia.—Boscos i sembrats: S. Llorenç del Munt; Plana d'Ancosa, cap a S. Magí; al Bergadà, Fumanya, Rebost, cap a Puigllançada.=Cap a Canet i la Murtra (Salv.!); Ardèvol de la Segarra, Gironella, Espunyola, muntanya dels Tossals (Puj. C.!); al Miracle (Marcet!); Ports d'Horta i Arnés (Bolós); la Cerdanya, Alp, Maranges (Vay.); Berga, Montgarri (Bub.); Salardú, Vall de Baños (Timb.); sembrats de Viella (Llen.!); Roni, Pallaresa (Font!).

La β *angustissima* Ser., no escassa al terme d'Ardèvol (Puj. C.).—Maig-Jul.

Vicia argéntea

785. — V. argéntea Lap.

(del llatí argentum, *la plata; pel color blanquinós o canescent de la planta.)*

Perenne, rizoma de divisions primes, *candidores;* troncs de 1-2 dm., drets, *piloso-canescents;* fulles *sense circell* i freqüentment *imparipinnades*, amb 4-10 *parells de folíols* acostats, oblongo-linears, mucronats; estípules grans, semisagitades, ovato-acuminades, enteres; flors grans, blanquinoses; estandard amb venes violades, àpex de la carena tacat de porpra, 4-10 en raïms unilaterals, densos, *iguals a les fulles o més curts;* calze *pelut*, de lacinies *triangulars, acuminades, les superiors un poc més curtes*, l'inferior quasi igual al tub; estandard *glabre;* llegums *oblongo-rombals*, comprimides (de 20 × 8 mm.), *estipitades; peludes*, groguenques a la maturitat; llevors globuloses, brunes, tacades; llombrígol igual a la 10.ª *part de la circumferencia.*

Geografia.—Pastures i pedruscam dels alts Pirineus: Abundant a la Vall de Castanesa, cap a Bassivé (Lap., Zett., Gr. et G., Csta.).—Jul.

Vicia Orobus

786. — V. Orobus DC.

(llatí orobus, *grec* ὄροβος; *ho deriven de* ἐρέπτειν, *puntejar, parlant del bestiar quan pastura; nom donat pels antics a una lleguminosa ferratgera.)*

Perenne, rizoma curt, ramificat; troncs de 2-4 dm., nombrosos, drets, angulosos, peluts, ramificats; fulles amb *circell mucroniforme,* de 6-14 *parells* de folíols oblongs, obtusos, mucronats, finament nervuts, molt acostats, el parell inferior *amplexicaule;* estípules semisagitades, enteres o poc dentades; flors *blanques,* amb *venes* i *taques violades,* 10-15, grans, penjants, unilaterals, en raïms espessos, llargament pedunculats, *més llargs que les fulles;* calze *acampanat, pelut,* de lacinies *desiguals,* les superiors triangulars, acuminades, curtes, l'inferior lanceolato-alenada, igual al tub; estandard *glabre,* insensiblement atenuat en ungla ampla; llegums *linear-oblongues* (25 × 6 mm.), *estipitades, glabres,* groguenques a la maturitat; llevors ovoido-comprimides, brunes, llises; llombrígol igual a la *meitat* de la circumferencia.

Geografia.—Boscos i prats de les regions alpina i subalpina dels Pirineus Centrals; Vall d'Aràn (Tex.); Artíes i Tredós (Compñ.! in Hb. Cad.); Superbañeras, (Zett.); Vall de Baños i Montgarrí (Timb. i Bub.); comú als prats des de Canejàn a Viella (Llen.!), Tredós (C. et S.).—Maig-Jul.

Gènere 197. — CRACCA Riv.

(D'etimología obscura; nom donat per Plini a la llevor de la vessa silvestre.)

Flors blaves, blavenques o vermelloses, en raïms axil·lars, pedunculats, rarament solitaries; tub del calze truncat obliquament, amb 5 lacinies desiguals; estil comprimit (aplastat pels costats), pubescent al voltant de l'àpex, no barbut; llegum estipitada, polisperma, bequeruda.

1 { Flors petites (menys de 1 cm.), poc nombroses, de color pàl·lid; llegum de 2-4 llevors; plantes anuals . . . . 2.
Flors ± grans, nombroses, de color viu; llegums de més de 4 llevors; plantes perennes o anuals . . . . 4.

2 { Estípules d'una mateixa fulla homomorfes, enteres; peduncle erissat, 2-6-flor, corol·la poc o gens exserta . . . . 787. C. disperma.
Estípules d'una mateixa fulla dimorfes, corol·la llargament exserta. 3.

3 { Peduncles mútics, 1-2-flors; divisions calicinals molt desiguals, totes més curtes que el tub; corol·la violàcia, 3-4 veg. més llarga que el calze; llegum 5-8-sperma, una estípula alenada i una altra bipartida . . . . 788. C. elegantíssima.
Peduncles aristats, 1-flors, divisions calicinals quasi iguals, més llargues que el tub; corol·la blanquinosa, 2 veg. més llarga que el calze; llegum 2-3-sperma, una estípula linear sentada i una altra multipartida, peciolada . . . . 789. C. monánthos.

4 { Plantes anuals o perennants, flors que s'obren quasi totes simultàniament, ungla de l'estandard el doble llarga que el llim . . . 5.
Plantes perennes, que s'obren successivament de la base del raïm a l'àpex, ungla de l'estandard igual al llim o més curta . . . 8.

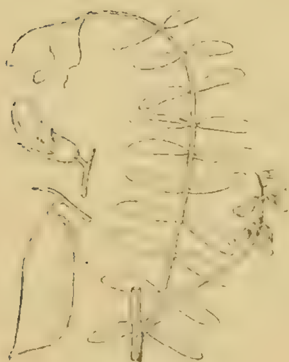
5 { Flors d'un porpra fosc, raïms més curts que les fulles o iguals, calze no gibós a la base, de divisions poc desiguals; llegum peluda, carpòfor més curt que el tub del calze . 790. C. atropurpúrea.
Flors violades o blavenques, raïms més llargs que les fulles, calze pilós a la base, de divisions desiguals; llegum glabra, carpòfor més llarg que el tub del calze . . . . 6.

6 Flors blaves, amb les ales grogues; raïms de 3-6-flors, curts; estandard més llarg que les ales; estípules enteres, fulles amb 4-7 parells de folíols . . . . 793. C. Bertolonii.
Flors violades, amb les ales pàl·lides o blanquinoses; raïms multiflors, llargs; estandard igual a les ales, estípules ordinariament dentades, fulles amb 5-10 parells de folíols . . . . 7.

7 Raïms no plumosos abans de l'antesi, flors horizontals, que s'obren simultàniament; ales pàl·lides o blanques, calze glabrescent, lacinia inferior igual al tub; planta glabrescent . . . 791. C. varia.
Raïms plumosos abans de l'antesi, flors penjants, que s'obren successivament; ales blaves, calze pilós, lacinies plumoses, l' inferior més llarga que el tub; planta peluda . . . . . . 792. C. villosa.

8 Flors d'un blau pàl·lid barrejat de blanc, raïms sensiblement més llargs que les fulles, ungla de l'estandard tan ampla com el llim i la meitat més curta, carpòfor igual al tub del calze, 794. C. tenuifólia.
Flors d'un blau violat, raïms iguals a les fulles o poc més llargs, ungla de l'estandard més ampla que el llim i tan llarga com ell, carpòfor més curt o més llarg que el tub del calze . . . . 9.

9 Plantes glabrescents o amb pèls aplicats, lacinia inferior del calze linear, llegum contreta en un carpòfor més curt que el tub del calze, 795. C. major.
Plantes peludes, amb pèls oberts; lacinia inferior del calze alenada, llegum atenuada en un carpòfor més llarg que el tub del calze, 796. C. Gerardi.

Cracca disperma

787. — C. disperma Gr. G.

(de δι- i σπέρμα llavor; per tenir les llegums dugues llavors.)

Anual, tronc de 2-6 dm., prim, filaire, ramificat, angulós, pubescent; fulles de 6-10 parells de folíols oblongo-linears, distants, mucronulats; circell ramificat, estípules semisagitades o linears, enteres; flors petites, *blavenques*, 2-6, penjants, en peduncles curtament aristats, més curts que les fulles; calze *pubescent, de lacinies desiguals, linear-alenades, les 2 supe-*

riors més curtes, connivents, les inferiors més llargues que el tub; corol·la *poc més llarga que el calze,* llegum *oblongo-rombal* (15 × 6 mm.); *estipitada, glabra,* groguenca a la maturitat, 2-sperma; llevors globuloses, negres; llombrígol igual a la *desena part de la circumferencia.*

Geografía. — Llocs secs i herbosos: Gavà i Aramprunyà; Papiol, Montalegre, Mollet; comuna a Cadaquès. = De Vallvidrera a S. Jeroni (Csta); S. Feliu de Guíxols (Bub.); de Roses a Llansà (Vay.); la Sellera (Cod.!).—Maig-Juny.

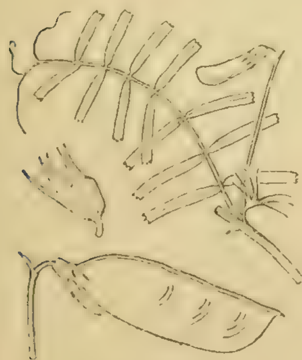

Cracca elegantíssima

788. — C. elegantíssima Shuttl.

(superlatiu de élegans; *pel color bonic de les flors.)*

Anual, tronc de 2-6 dm., difús, subfilaire, angulós, glabre; fulles de 5-7 parells de folíols oblongo-lanceolats, mucronulats, distants, peciolulats; circell molt ramificat, estípules petites, heteromorfes, l'una *linear-alenada, entera, sentada,* i l'altra *bipartida, subestipitada, més ampla* (a veg. les 2 enteres o les 2 bipartides); flors d'un *blanc violat,* mitjanes, a la fi penjants, 1-2 en peduncles no aristats, iguals, aproximadament a la meitat de les fulles; calze *acampanat, gibós, pubescent,* de divisions *molt desiguals,* les 2 superiors *dentiformes, connivents,* les inferiors *linears, quasi iguals al tub;* corol·la 4-5 veg. més llarga que el calze, llegum *oblonga* (2-3 cm. × 6-8 mm.), *glabra, groguenca a la maturitat, bequeruda, contreta en un carpòfor igual al calze,* amb 5-8 llevors orbicular-comprimides, negres; llombrígol igual a la quinta part de la circumferencia.

var. *multiflóra.*—Planta més robusta, de 5-10 dm.; estípules freqüentment quasi iguals, peciolulades, linears, amb un lòbul més curt al costat extern de la base; peduncles de 3-8 flors, curtament aristats, quasi tan llargs com les fulles; les primeres flors freqüentment caduques.

Cracca monanthos

Geografía.—Boscos, erms i paratges herbosos: Cordillera litoral, Terrassa; Cadaqués, cap al Cap de Creus, al peu del Tibidabo, Castelldefels. = De Roses a Cadaqués (Sen !). Abunda la var. *multiflóra.*—Maig.-Juny.

789. — C. monanthos Gr. et G.

(de μόνος, *un sol, i* ἄνθος, *flor o floració; per les seves flors solitaries.)*

Anual, tronc de 2-6 dm., prim, ascendent, angulós, ramificat, glabre; fulles de 5-7 *parells de folíols* oblongs o linears, escotats o truncats, mucronats; circell ramificat, estípules heteromorfes, l'una *linear, sentada, entera,* l'altra *multipartida,* en *lacinies filiformes,* simulant un pedal, *peciolulada;* flors d'un *blanc blavós,* amb l'àpex de la carena tacat de negre, solitaries sobre peduncles curtament aristats, més curts que les fulles; calze acampanat, pubescent, de lacinies *quasi iguals,* lanceolato-acuminades, *poc més llargues que el tub;* corol·la 1-2 veg. més llarga que el calze; llegum oblonga (de 2-3 cm. × 8-9 mm.), glabra, groguenca a la maturitat, bonyeguda, curtament estipitada; 2-3 llevors globuloso-comprimides, rogenques, tacades de negre; llombrígol igual a la desena part de la circumferencia.

Geografia. — Freqüent des d'alguns anys a les vores de la via ferria des de Terrassa a Manresa, segurament importada, pero molt perfectament naturalisada.—Maig.

Cracca atropurpúrea

790. — C. atropurpúrea Gr. et G.

(o atripurpúrea; ater, *negre;* purpureus, *color de porpra; pel que tenen de porpra negrós les flors a l'àpex.)*

Sinonimia. — Matagats (a la Sellera, *Cod.).*

Anual o *bienal,* tronc de 3-8 dm., difús o filaire, ramificat, angulós, pubescent; fulles de 6-10 *parells de folíols* oblongs, obtusos, mucronulats; estípules semisagitades, dentades; circells ramificats; flors *d'un porpra negrós a l'àpex,* grans, que s'obren totes simultàniament, horizontals i a la fi penjants, 4-10 en raïms unilaterals, plumosos abans de l'antesi, rombals, pròximament iguals a les fulles; calze acampanat, pelut, de tub obliquament tallat, però apenes pilós a la base, de lacinies desiguals, linear-alenades, les 2 superiors més curtes, les inferiors iguals al tub; estandard més llarg que les ales, ungla ampla, el doble llarga que el llim; llegums oblongues (30 × 8-10 mm.), penjants, peludes, groguenques a la maturitat, contretes en carpòfor més curt que el tub del calze; llevors globuloso-comprimides, envellutades, negres; llombrígol igual a la quinta part de la circumferencia.

Geografia. — Camps i llocs herbosos: Pla de Barcelona, Prat, Castelldefels, Papiol, al Vallès; S. Llorenç del Munt; Lloret i comarca de la Selva; Castelló d'Empuries.=Prov. de Tarragona (Csta. Wbb.); litoral de Girona; fins a Sta. Coloma de Farnés, Santes Creus, Dosquers (Vay.); Montseny, S. Feliu de Guíxols (Bub.).—Maig-Juny.

Cracca varia

791. — C. varia Host. — Vicia dasycarpa Ten.

(llatí varius, *aquí sinònim de* versicolor, *per canviar de color les seves flors;* dasycarpus, *de* δασύς, *pelut (villosus) i* καρπός, *fruit; nom impropi, encara que va ser aplicat a l'especie següent, considerantla com a var. d'aquesta.)*

Anual o *bienal*, tronc de 3-10 dm., ajagut o filaire, prim, ramificat, angulós, glabrescent; fulles de 5-10 *parells de folíols* linears o linear-oblongs, mucronulats; circell ramificat, estípules semisagitades, enteres o dentades; flors *violades*, amb les ales pàl·lides o blanquinoses, bastant llargues (14-16 mm.), que s'obren quasi simultàniament, horizontals, en raïms clars, oblongo-rombals, no plumosos abans de l'antesi, un poc més llargs que les fulles; calze acampanat, *gibós a la base*, glabrescent, de divisions desiguals, les superiors curtes, triangulars, convinents, les inferiors linear-alenades, iguals al tub; corol·la 3-4 veg. més llarga que el calze; estandard igual a les ales, d'ungla *el doble llarga que el llim;* llegum oblongo-rombal, comprimida (de 20-25 × 8-9 mm.), glabra, groguenca a la maturitat, bruscament contreta en un tecàfor *més llarg que el tub del calze;* llevors globuloso-comprimides, negroses; llombrígol igual a la setena part de la circumferencia.

Geografia.—Terres de conreu, des del litoral als Pirineus: Prat del Llobregat; al Vallès; a l'Empalme, S. Hilari i Montsolí; Corbera del Bergadà; Menàrguens de l'Urgell.=Serrateix, Espunyola (Puj. C.!); Vall de Llo, la Cerdanya (Bub.): Massanet de la Selva (Vay. ex Bub.).—Maig-Jul.

N. B. En l'espai de pocs anys s'ha estès per tot el país.

Cracca villosa

792. — C. villosa Gr. G. — Vicia Godróni Rouy.

(del llatí villosus, *de* villus, *manyoc; pelut o erissat; pels pèls estesos que presenta la planta; dedicada a Godron,* 1807-1880, *Coautor de la «Flore de France»,* 1848-1856.)

Considerada per alguns com a varietat plumosa de l'anterior, se'n diferencia essencialment pels caràcters següents: planta més robusta, peluda, de folíols i estípules més amples; raïms *plumosos* abans de l'antesi, més llargs, més den-

sos, iguals a les fulles; flors *penjants*, que s'obren *successivament;* calze *pelut*, lacinies *plumoses*, l'inferior més llarga que el tub; ales blaves, llegums un poc més estretes (6-7 mm.).

Geografia.—Camps i vores de camins: Terrassa, Mollet i altres llocs del Vallès.=Requesens (Vay.); la Cerdanya; Valls d'Eyne, de Lló (Gaut.); Pir. Or. (Rouy).—Juny.

Cracca Bertolonii

793. — C. Bertolonii Gr. et G. — Vicia Pseudocracca Bert.

(Dedicada a Ant. Bertoloni, 1775-1869, Professor de Botànica a la Universitat de Bolonia, autor de varis treballs importants sobre la Flora d'Italia 1838-54).

(de ψευδο- *fals, i* cracca, *par la seva semblança amb l'anterior, de la qual se considera subespecie.)*

Anual, tronc de 3-10 dm., filaire, angulós, ramificat, glabrescent; fulles de 4-7 parells de folíols ovats a les inferiors, oblongo-linears a les superiors, truncats o escotats; circell ramificat; estípules semisagitades, enteres; flors *blaves*, amb les ales grogues, 3-6, *grans, ascendents* o bé *obertes*, en raïms clars, curts, *no plumosos* abans de l'antesi, més llargs que les fulles; calze acampanat, pubescent, *gibós* a la base; lacinies desiguals, les superiors molt curtes, connivents, les inferiors lanceolato-acuminades, quasi iguals al tub; estandard més llarg que les ales, d'ungla *el doble llarga* que el llim; llegum oblongo-comprimida (de 30 × 8 mm.), groguenca a la maturitat, glabra, reticulada, atenuada en carpòfor, més llarga que el tub del calze; llevors globuloses, petites, negres; llombrígol igual a la vuitena part de la circumferencia.

β *brevipes* Wk. — Raïms més breument pedunculats, més curts que les fulles florals.

Cracca tenuifolia

Geografia.—Llocs cultivats o incults: Montalegre i altres turons del litoral; comuna al litoral de Cadaqués.=Roses (Sen.).

La β *brevipes* Wk., a Terrassa; la Puda de Montserrat, Sallent, Menarguens d'Urgell *et alibi.*—Maig-Juny.

794. — C. tenuifolia Gr. et G. — Vicia tenuifolia Roth.

(de tenuis, *prim, estret, i* folium, *fulla; pels seus folíols linears.)*

Perenne, troncs de 1-2 m., robustos, filaires, angulosos, pubescents; fulles de 8-10 parells de folíols linear-oblongs o linears, mucronulats; circell ramificat; estípules enteres; flors d'un *blau pàl·lid,* amb les ales blanquinoses, bastant grans, horizontals, que s'obren successivament en raïms multiflors, generalment 1 veg. més llargs que les fulles; calze acampanat, pubescent, *no gibós* a la base, de divisions desiguals, les superiors curtes, triangulars, connivents, les inferiors lanceolades, més curtes que el tub; estandard quasi igual a les ales, d'ungla tan llarga com el llim i la meitat més curta; llegum oblongo-comprimida (de 20-25 × 6 mm.), bruna a la maturitat, glabra, atenuada en un carpòfor *igual al tub del calze;* llevors ovoides, negres; llombrígol igual a la quarta part de la circumferencia.

Geografia.—Boscos i llocs herbosos: Cordillera litoral al turó de Montcada; cordillera superior del Vallès, la Barata, la Mata, S. Hilari i les Guilleríes. = Tibidabo (Csta. Sen.!) cap a Berga, Bagà *et alibi* (Compñ.!); Olot, Coral (Vay.); Bielsa (Campo!); Fiscal (Nuet); Eyne (Gaut.). — Maig-Jul.

Cracca major

795. — C. major Franken.

(per la seva major talla en comparació d'altres, especialment de la minor.)

Perenne, tronc de 1-2 m., filaire, angulós, glabrescent; fulles de 8-12 *parells de folíols* oblongo-linears, mucronulats; circell ramificat; estípules semisagitades, enteres; flors *d'un violat pàl·lid* o blaves (9-12 mm.), curtes, nombroses, que s'obren successivament de baix a dalt, en raïms densos, triangular-oblongs, tant o més llargs que les fulles; calze acampanat, pubescent, *no gibós a la base,* de divisions *desiguals,* les superiors triangulars, curtes, connivents, les inferiors linear-alenades, iguals al tub; estandard ovat, de llim *redreçat, tan llarg com l'ungla* i separat d'ella per un estrenyiment; llegum linear-oblonga (de 20-25 × 5-6 mm.); glabra, negrosa a la maturitat, bruscament contreta en un tecàfor *més curt* que el tub del calze; llevors globuloses, brunes, tacades; llombrígol igual *a la tercera part de la circumferencia.*

Geografia.—Comuna per llocs herbosos i montuosos des de la cordillera litoral fins a la regió pirinenca.—Maig-Set.

Cracca Gerardi

796. — C. Gerardi Gr. et G. — Vicia Gerardi All., subsp. de la anterior ap. Rouy.

Planta afí de l'anterior, de la qual es distingeix pels troncs més robustos, flexuosos, més fullosos, coberts de *pèls llargs, subllanosos;* fulles amb els folíols *més nombrosos* i *acostats*, pubescent-sedosos; flors *blavenques*, petites (8-10 mm.), raïms densos, més acostats a l'extrem del tronc, iguals o més curts que les fulles; lacinia inferior del calze *alenada, peluda;* llim de l'estandard *igual a l'unglá;* llegum més llargament atenuada a la base, en un carpòfor *més llarg que el tub del calze.*

Geografia. — Boscos i pastures de les muntanyes: Montseny, al Bergadà; S. Climens; Adous del Bastareny *et alibi.*=Montserrat, a la Vall d'Aràn, Arties (Csta.); boscos de Artiga de Viella i de tota la Vall (Llen.!); al Llussanès, Vidrà, Olot, Besora, Talaxà, N.ª S.ª del Mont; Ribes, fins a la Cerdanya (Vay.); la Sellera (Cod !).—Jul.-Ag.

Gènere 198. — ERVUM L.

(Paraula llatina usada per Columel·la, que deriven alguns del celta *erw*, goret; per viure a les terres cultivades.)

Flors albo-blavenques o rosades, petites, en raïms axil·lars, pedunculats, mono-pauciflors; calze obliquament truncat, de 5 dents desiguals, les 2 superiors separades; corol·la més llarga que el calze, estams diadelfes, amb el tub truncat molt obliquament a l'àpex; estil un poc *deprimit*, pubescent a l'àpex, no barbut; llegum estipitada, ordinariament arrodonida a l'àpex, 3-6-sperma; llevors globuloses; herbes anuals de fulles cirríferes.

1 { Llegum bequeruda, de cares bonyegudes; peduncles aristats, divisions del calze iguals o més llargs que el tub . . . . 2.
Llegum no bequeruda ni bonyeguda, peduncles generalment mútics, divisions del calze ± desiguals . . . . 3.

2 { Raïms 1-4-flors, molt més curts que les fulles; llegum de 15-20 × 5 mm., molt bonyeguda, arrodonida a l'àpex, de bec curt, glabra, 3-4-sperma, **797. E. Ervilia.**
Raïms 3-8-flors, iguals a les fulles o poc més curts; llegum més curta i més estreta, poc bonyeguda, truncada obliquament a l'àpex, de bec més marcat, pubescent, 2-sperma . . **798. E. hirsutum.**

3 { Divisions calicinals més llargues que el tub, planta pubescent, peduncles no aristats, 2-5-flors; llegum 5-6-sperma, **799. E. pubéscens.**
Divisions calicinals més curtes que el tub, planta glabrescent . 4.

4 { Peduncles no aristats, 1-2-flors, més curts que les fulles; llegum generalment 4-sperma, folíols obtusos . . . **800. E. tetraspermum.**
Peduncles aristats, 2-5-flors, quasi 1 veg. més llargs que les fulles; llegum 5-6-sperma, folíols aguts . . . . . **801. E. grácile.**

Ervum Ervilia

797. — E. Ervilia L. — Vicia Ervilia Willd.

(Diminutiu de ervum, *amb que Varro anomena una* vessa, *escrit també* ervila; *per la seva petita talla.)*

Sinonimia.—Er, ers, ert o herp; *cast.* yeros, chícharo, alcarceña.

Planta de 2-3 dm., glabrescent, no filaire, dreta, flexuosa, angulosa, ramificada; fulles *de 8-12 parells de folíols* linears, truncato-escotats, mucronats; circell *mucroniforme;* estípules semisagitades, laciniades; flors *blanquinoses*, amb venes violades, 1-3 en peduncles aristats, molt més curts que les fulles; calze glabrescent, de lacinies *iguals, alenades, més llargues que el tub;* corol·la poc més llarga que el calze; llegum linear-oblonga, de 15-20 × 5 mm., penjant, *bonyeguda*, arrodonida a l'àpex, curtament *bequeruda*, glabra; llevors 3-4 subglobuloses, brunes, de llombrígol ovat.

Geografia.—Cultivada i espontània a la falda de S. Llorenç del Munt i altres parts del Vallès i Bages.=Vich (Masf.); la Sellera (Cod.) *et alibi.*—Abr.-Maig.

Ervum hirsutum

798. — E. hirsutum L. — Cracca minor Gr. et G. — Vicia hirsuta Koch.

(del llatí hirsutus, *pelut; per ser-ho la llegum i més o menys la planta;* minor, *en comparació amb la* Cr. major.)

Sinonimia. — *Cast.* Alverja, alverjón.

Planta de 2-6 dm., prima, filaire, subpilosa; fulles *de 6-10 parells de folíols* linears, truncato-escotats, mucronulats; circell *ramificat*, estípules linears, laciniades; flors d'un *blanc blavenc*, molt petites, 3-5 en peduncles aristats, iguals a les fulles o més curts; calze *pelut*, de lacinies *iguals*, alenades, *més llargues que el tub;* corol·la *el doble llarga* que el calze; llegum oblonga, molt petita (10 × 4 mm.), penjant, *truncada obliquament* a l'àpex, *bequeruda, un poc bonyeguda, peluda*, 2-sperma; llevors subglobuloses, groguenques, tacades; llombrígol igual a $^1/_3$ de la circumferencia.

Geografia. — Llocs herbosos i vores de camins: Freqüent al Vallès, cordillera litoral; S. Hilari i Montsolí; Guilleríes. = Montjuic, Vallvidrera i altres turons pròxims a la costa (Csta.); regió subalpina (Vay.); Setcases (Bub.).

Ervum pubescens

799. — E. pubescens DC. — Vicia pubescens Link.

(planta pubescent, una mica peluda, de pèls pocs i curts.)

Planta de 2-6 dm., dreta, *pubescent;* fulles *de* 3-5 *parells* de folíols el·líptico-oblongs, atenuats pels dos caps, mucronulats; circell ± ramificat, estípules linears, enteres, les inferiors semisagitades; flors *pàl·lides,* petites, 2-5 en peduncles capilars, no aristats, iguals a les fulles o més llargs; calze pubescent, de lacinies *lanceolato-alenades, desiguals, més llargues que el tub;* corol·la *el doble llarga* que el calze, llegum *linear-subcilíndrica;* d'uns 15 × 3 mm., penjant, *arrodonida a l'àpex, pubescent,* 5-6-sperma, llombrígol amplament ovat, igual a la desena part de la circumferencia.

Geografia.—Llocs secs i àrids: Cordillera litoral, des del *Pantàn* a S. Pere Màrtir i Santa Creu d'Olorde (Olérdula).=Voltants de Barcelona (Csta.); Tibidabo, Sta. Creu d'Olorde (Sen.!); Colliure, Paulillas (Gaut.).—Maig-Jul.

Ervum tetraspermum

800. — E. tetraspermum L. — Vicia tetraspérma Moench.

(de τετρα, *quatre, i* σπέρμα, *llevor; pel llur nombre que normalment conté la llegum.)*

Planta de 2-5 dm., prima, filaire, glabrescent; fulles *de* 3-5 *parells* de folíols obtusos, mucronats; circell simple o bifurcat; estípules superiors linears, enteres, les altres semisagitades; flors *lilacines,* amb venes violeta, 1, rarament 2 en peduncles capil·lars, *no aristats, iguals a la fulla* o més curts; calze pubescent, de lacinies *desiguals, més curtes que el tub;* corol·la 2 veg. més llarga que el calze, llegum *subcilíndrico-linear,* d'uns 12 × 4 mm., groguenca a la maturitat, glabra, 4-*sperma;* llevors globuloses, brunes, tacades; llombrígol linear-oblong, igual a la quinta part de la circumferencia.

Geografía. — Llocs secs i àrids: Begues, Tiana, Cadaqués (Trem.); camps de Santes Creus (Vay.); Roses (Bub.); Conca del Pallaresa; Roní (Font!); Ceret i Arlés (Compy.). — Abr.-Maig.

Ervum grácile

801. — E. grácile DC. — Vicia grácilis Lois.

(llatí grácilis, *prim, delicat; per ser planta molt feble.)*

Planta de 2-6 dm., prima, dreta, filaire, pubescent; fulles *de* 3-5 *parells de folíols* linears, aguts, mucronats; circell simple o bifurcat; estípules semisagitades, enteres o les superiors linears; flors blavenques, 2-5 en peduncles capil·lars, *aristats*, a la fi *el doble llarg* que la fulla; calze pubescent, de lacinies *desiguals*, lanceolades, agudes, *més curtes que el tub;* corol·la 3 veg. més llarga que el calze; llegum linear-subcilíndrica, de 15 × 4 mm., groguenca a la maturitat, glabra, 5-6-sperma; llombrígol ovat, igual a *la vuitena part de la circumferencia.*

Geografia — Llocs estèrils i herbosos: Al litoral, Vallès i part de Bages. = A l'Empordà, fins a Sagaró (Vay.); Prats de Riè (Puigg.); la Sellera (Cod.).—Abr.-Juny.

PUBLICACIONS DE L'«INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS»

SECCIO HISTÒRICO-ARQUEOLÒGICA

Anuaris de l'Institut d'Estudis Catalans.
Vol. I a V. Cada un .... 30 ptes.
Les Pintures Murals Catalanes.
Fascicles I a IV. Cada un .... 10 ptes.
Les Monedes Catalanes, per JOAQUIM BOTET I SISÓ.
Volum I .... 10 ptes.
» II .... 12 »
» III i darrer .... 20 »
Documents per l'Historia de la Cultura Catalana Mig-eval, publicats per A. RUBIÓ I LLUCH.
Volum I .... 16 ptes.
L'Arquitectura Romànica a Catalunya, per J. PUIG I CADAFALCH, A. DE FALGUERA i J. GODAY.
Volum I. .... 20 ptes.
» II. .... 25 »
» III i darrer .... En premsa.
Les Obres d'Auzias March, per AMADEU PAGÈS.
2 vols. Cada un .... 12 ptes.
Estudis de Bibliografía Luliana.
I. — L'edició maguntina de Ramon Llull, pel doctor A. GOTTRON .... 5 ptes.
II. — Bibliografía de les Impresions Lul·lianes, per Elies Rogent i Estanislau Durán .... En premsa.
Catàleg de la Biblioteca musical de la Diputació de Barcelona, per FELIP PEDRELL.—*(En dipòsit)*. Dos volums .... 65 ptes.

SECCIÓ FILOLÒGICA

Himnes Homèrichs, traducció en vers de JOAN MARAGALL, i text grec ab la traducció literal de P. BOSCH GIMPERA .... 5 ptes.
Edició en paper de fil de 50 exemplars .... 15 »
El Gènesi. Versió catalana, amb anotacions, de M. FREDERIC CLASCAR. . . . 5 ptes.
Edició en paper de fil .... 20 »
Museu: HERO I LEANDRE .... 2 ptes.
Text grec amb versió literal en prosa de Ll. Segalà i traduccions en vers d'Ambròs Carrión, P. Bertràn i Bròs i J. M. Pellicer i Pagès .... 2 »
Edició en paper de fil .... 5 »
Mireia, Poema provenzal de FREDERIC MISTRAL, traducció catalana de MARIA ANTÒNIA SALVÀ .... 5 »
Edició en paper de fil .... 15 »
Normes ortogràfiques .... 0'10
Butlletí de Dialectologia Catalana.
N. I a VII. — Suscripció: Espanya .... 4 ptes.
Estranger .... 4'50 »
Ortografia Catalana segons el sistema adoptat per l'Institut d'Estudis Catalans 0'25 »
Diccionari ortogràfic .... En premsa.
Biblioteca scriptorum græcorum et romanorum cum ibericis versionibus.
I. CORNELII NEPOTIS: *Liber d'excellentibus ducibus exterarum gentium* (I) .... 1 pta.
Biblioteca Filològica.
I. — M. P. PUJOL. — *Documents en vulgar dels segles* XI, XII *i* XIII *procedents del bisbat de la Seu d'Urgell* .... 2 ptes.
II. — DR. P. BARNILS GIOL. — *Die Mundart von Alakant* .... 4 »
III. — *Diccionari Aguiló.* (Lletres A a D) .... 3 »
IV. — M. A. GRIERA. — *La Frontera catalano-aragonesa.* Volum I .... 5 »
V. — *Textes catalans avec leur transcription phonétique*, per J. ARTEAGA PEREIRA .... 4 »
VI. — *Estudis Romànics* (Llengua i Literatura). Volum I .... 8 »
VIII. — *Vocabulari Català-Alemany* de l'any 1502, edició-facsimil, segons l'únic exemplar conegut, acompanyada de la trancripció d'un estudi preliminar i de registres alfabètics, per P. BARNILS ...... 12 »
IX. — *Estudis Romànics* (Llengua i Literatura). Volum 2 .... 12 »
X. — *La versione catalana dell'Inchiesta del San Graal*, secondo el Codice dell'Ambrosiana di Milano, I. 79 sup., publicata da Vincenzo Crescini e Venancio Todesco .... 10 »
En dipòsit: **Primer Congrés Internacional de la llengua Catalana.** Barcelona, 1908. .... 4 »

PUBLICACIONS DE L'INSTITUT DE CIENCIES

FLORA DE CATALUNYA

PER

JOAN CADEVALL

Professor a l'Escola Industrial de Terrassa

AB LA COLABORACIÓ DE

ANGEL SALLENT

Corresponent de la R. Academia Espanyola

VOL. I. FASCICLE III

PÁGINES 193-288

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

PALAU DE LA DIPUTACIÓ : BARCELONA

Les dificultats de la present situació internacional han obligat a deixar pera un pròxim fascicle les planxes en color que havíen d'acompanyar aquèst.

Havent comensat la estampació de la FLORA DE CATALUNYA abans de dictarse les Normes Ortogràfiques de l'Institut d'Estudis Catalans, l'aplicació de les meteixes al text de l'obra no podrà ferse sino a partir del segón volum.

Oliva, impressor : Vilanova y Geltrú (Barcelona).

Familia 7.ª - CAPARIDIES Juss.

(De *cápparis*, únic genre de la familia.)

Flors hermafrodites, regulars, càlze y corola tetramers; estams indefinits; fruit bacciforme, llargament estipitat, unilocular, polisperm; petits arbustos, de fulles alternes, enteres, d'estípules espinoses.

Genre 85. - CAPPARIS L.

(Grec κάππαρις, llatí *cápparis*, l'alcaparra.)

Flors albo-rosades, grans, axilars, solitaries, pedunculades; sèpals ovats, verdosos; pètals trasovats, una vegada més llargs que'l calze; estams indefinits, de filaments capilars, més llargs que la corola, estigma sentat, bacca ovoide, sostinguda per un pedicel més llarg que'ls estams; petit arbust de rizoma llenyós, del qual surten nombrosos troncs flexuosos, ascendents, de fins un metre d'altura; fulles alternes, ovades, peciolades, gruixudes, enteres y obtuses o subescotades; estípules transformades en espines curtes, recorvades y persistents o en puntes setiformes, caduques.

Capparis spinosa.

266. - C. spinosa L.

(*llatí* spinosus, *ple d'espines, que punxa; per la forma de les estípules en el tipus.*)

Sinonimia. — Tàpara; taparera, la planta; alcaparra y caparra; *cast.* alcaparra o alcaparro, y el fruit, alcaparrón; *fr.* câprier, y câpre, el fruit; *anglès* caper; *al.* die Kapper, dorniger Kapperstrauch (Kapern, el fruit); *it.* cappero.

β INERMIS SAVI. — Planta glabra; fulles rodones a l'àpex, estípules abortades o nules.

Geografía. — Parets y muralles antigües de la regió mediterrània; la β INERMIS Savi. — C. RUPESTRIS Sibth., a Tarrassa, parets del peu de la presó, rr.; Barcelona, parets de l'Esglesia del Pí; als murs d'algún edifici d'Horta; Gelida, parets de Miralles; Girona, abondant a les muralles pròximes a la Catedral. = Montserrat, a la Santa Còva (Marcet!); muralles del litoral, Cardona *et alibi* (Csta.); S. Fruytós de Bages (Puj. C.). Sagaró (Vay.); a Palma de Mallorca (Castell de Bellver). — Agost.

Familia 8.ª - CISTACIES Juss.

(De *Cistus*, nom del principal genre de la familia : la *xara* o estepa.)

Flors hermafrodites regulars, grogues, blanques o vermelles, càlze de 3 sèpals lliures, persistents, acompanyats o no de 1-2 fulletes que formen l'epicàlze; 5 pètals caducs, d'estivació torsada; estams indefinits, lliures; fruit càpsula uni-, plurilocular, de dehiscencia loculicida, llevors petites. Plantes comunament subarbustives o arbustives, de fulles senceres, generalment oposades y persistents.

1 { Càpsula de 5-10 celdes completes, dehiscent per 5-10 valves, estigma discoidal, flors grans; fulles sense estípules . . . **86. Cistus.**
Càpsula de 2-3 celdes incompletes, dehiscent per 2-3 valves; estigma trilobat, flors petites o mitjanes, fulles estipulades, o sense estípules . . . . 2.

2 { Lòbuls de l'estigma superficials; estams tots fèrtils, llevors sense rafe. . . . . **87. Helianthemum.**
Lòbuls de l'estigma fondos; estams exteriors estèrils de filaments moniliformes, llevors amb rafe. . . . . **88. Fumana.**

Genre 86. - CISTUS Tourn.

(Del grec κίσθος, nom d'un arbust, probablement derivat de κίστη, capsa, per la forma del fruit.)

Flors grans, vermelles o blanques, ungles freqüentment amb taques grogues; fulletes de l'epicalze semblants als sèpals o bé nules; estams tots fèrtils, multiseriats amb els filaments massuts y les anteres subtetràgones; càpsula de 5, y rares vegades 10, celdes, pedicels y sépals drets després de la floració; arbustos de fulles oposades, enteres y sense estípules.

1 { Flors purpurines o rosades, estil tan llarg com els estams, ... 2.
Flors blanques, estil generalment més curt que'ls estams, o nul. . . 3.

2 { Flors purpurines, subsessils, fasciculades; fulletes de l'epicalze lanceolades, pètals poc més llargs que'l calze; fulles trabades, crespades y ondulades al marge, pubescents . . . . **267. C. crispus.**
Flors rosades, pedunculades, solitaries o en ombeles de 2-3, fulletes de l'epicalze subcordiformes, pètals 2-3 vegades més llargs que'l calze, fulles semiamplexicaules, planes, molt tomentoses . . . . . **268. C. albidus.**

3 { Estil tan llarg com els estams, flors petites, caduques, en nombre de 2-8, disposades en raím unilateral; fulles petites, sentades, ondulades, crespades, trinerves, amb llargs pèls a l'anvers. . . . **269. C. Pouzolzii.**
Estil més curt que'ls estams o nul . . . . 4.

4 { Calze sense epicalze, de 3 sèpals quasi iguals, a la fi caducs . . . . 5.
Calze amb epicalze, de 3 sèpals més petits que les fulletes epicalicines, persitents . . . . 7.

5 { Fulles peciolades, trinerves, ovades o bé ovato-lanceolades, flors grans, sèpals erissats. . . . . **270. C. laurifolius.**
Fulles sentades, uninerves, lanceolades o linears. . . . . 6.

6 { Flors grans (6-8 cm. diàm.), solitaries, sèpals glabres, cuberts de tubèrculs, fulles lanceolades, vírido-fosques y viscoses per sobre, poc revoltes pel marge . . . . **271. C. ladaniferus.**
Flors petites (2-3 cm. diàm.), fasciculades per 2-3; sèpals peluts, fulles linears, glabres . . . . **272. C. Clusii.**

7 { Flors petites, en raíms axilars, unilaterals, sèpals erissats, fulles trinerves, sentades, viscoses . . . . **273. C. monspeliensis.**
Flors grans, solitaries o en grupos de 2-4 a l'estrem de peduncols axilars; sèpals tomentosos, amb pèls estrellats, fulles penninerves, peciolades, estrellades, tomentoses . . . . **274. C. salviaefolius.**

Cistus crispus.

267. = C. crispus L.
(*en llatí* rissat, crespat; *se fa referencia a la forma de les fulles.*)

Sinonimia. — *Cast.* Estepa, jaguarzo crespo, estepa negra, jara rizada.

Tronc de 3-5 dm., molt olorós, ramificat, cubert de *llargs pèls blancs*, barrejats amb altres de *curts, espessos* y *estrellats*, fulles oblongues o trasovades, *trabades, rugoso-reticulades, de marges ondulats* y *crespats*, cubertes de petits pèls estrellats; flors *purpurines*, de 3 cm., diàm., *subsessils*, fasciculades a l'estrem de les branques; fulletes de l'epicalze y sèpals *peluts, llargament acuminats*, gairebé tan llargs com la corola; *estil tan llarg com els estams*; càpsula *petita*, tomentosa, oblonga, molt més curta que'l calze; llevors reticulato-rugoses.

Geografía. — Llocs pissarrosos o arenoso-àrits de la regió mediterrania; abundant als boscos y erms al nort de Tarrassa; Montcada, r. = Litoral de la provincia de Barcelona y gran part del Vallés occidental (Csta.); al Tibidabo (Sen.); Caldes de Montbuy (Compñ.!); Sant Felíu de Guíxols, y a tot l'Empordà (Salv.!); a tot el litoral, de quan en quan internantse fins a Santes Creus per les Guilleríes; a l'Empordà, fins a Vilarnadal, aon abunda (Vay.). — Abril-Juliol.

Cistus albidus.

268. = C. àlbidus L.

(*del llatí* albus; *blanquinós*; *pel color de les fulles.*)

Sinonimia. — Estepa blanca, rentaplats; *cast.* estepa blanca, jarilla, jaguarzo blanco, quebraollas.

Arbust *albo-tomentós*, de 3-8 dm., ramificat, fulles oblongues o lanceolades *semiamplexicaules*, no trabades, molt tomentoses per les dugues cares, amb 3-5 nervis sortits y anastomosats al revers; flors *rosades*, de 5-6 cm. diàm., *pedunculades*, solitaries o en umbelles de 2-4, a l'estrem de les branques, fulletes de l'epicalze subcordiformes; sèpals ovato-lanceolats, peluts, *pètals 2-3 vegades més llargs que'l calze*; estil tan llarg com els estams; càpsula ovoide, peluda, més curta que'l calze; *llevors polièdriques, de vores gruixudes* y *dentellades*.

Geografia. — Boscos y costes àrits de la regió mediterrania; comú al litoral, internantse fins a la comarca de Bages. — Abril-Maig.

Cistus Pouzolzii.

269. = C. Pouzolzii Delil.

(*dedicada a de Pouzolz, autor d'una Flora del Gard y d'una altra del Var.*)

Tronc de 2-4 dm., vermellós, molt oloròs, ramificat; branques albo-tomentoses, *cubertes de pèls llargs barrejats amb altres de curts, estrellats*; fulles oblongues, *sentades*, petites, trinerves, ondulades y crespades, albo-tomentoses; flors *blanques*, de 2 cm. de diàm., molt caduques (s'obren al sortir el sol y únicament duren uns instants, segons Pouzolz), 2-8 en raím unilateral; fulletes de l'epicalze y sèpals ovato-cordiformes, peluts; pètals tan llargs com l'epicalze; *estil tan llarg com els estams*, càpsula rodona, tomentosa, una vegada més curta que'l calze; *llevors grosses, oblongo-tetraèdriques, xagrinades*.

Geografia. — Turons pròxims a Barcelona, entre'l C. ALBIDUS L. y el C. MONSPELIENSIS L. (Csta.). — Abril.

N. B. — No s'ha tornat a trovar després de Costa: (en el seu herbari's conserva un sol fragment informe), y la indicada per G. et G. a Montpeller y Narbona ha sigut esclusida com a tal especie, considerada per Rouy com un hibrit (C. AMBIGUUS Rouy et Fouc.) de les dugues, entre les quals se trovà la planta catalana.

Cistus laurifolius.

270. = C. laurifolius L.

(*nom llatinisat, format de* laurus, *el llor o llaurer*; *y* folium, *la fulla; com latifolius* (1), *per la forma de les fulles.*) = *Sinonimia.*—Bordiol, estrepa; *cast.* jara, estepa.

(1) Comparis amb el grec : *melissophyllon*, la tarongina, *caryophyllum*, etc. Tant com es raro en llatí la composició de *folium* amb sustantius, abunda en el tecnicisme; *caprifolium*, *prunifolium*, *ficifolium*; el *myrtifolia* es *myrtiformis*, per espresar que te la forma de la fulla de la *murtra*.

Tronc de 1 m. o més d'altura, molt olorós, dret, ramificat, negrós, pelut y glutinós; fulles grans *peciolades*, ovades o bé ovato-lanceolades, *trinerves*, verdes y glabres per l'anvers y blanques y sedoses pel revers, quan són joves; flors grans (5-6 cm.), *blanques* amb l'ungla groga, 3-12 disposades en *corimbus umbelliforme*, sobre peduncols robustos, *llargs* y *petits*, bracteolats; *sense epicalze*; 3 sèpals quasi iguals, ovats, aguts, erissats, a la fi caducs, pètals 3-4 vegades més llargs que'l calze, *estil molt curt*, *càpsula globulosa*, molt peluda de *5 celdes*, llevors tuberculoses.

Geografia. — Costes y boscos àrits de la zona mitja; de Seba a Viladrau; de Vich a Sant Segimón (Salv.!); cap a Puiglagulla y Vilalleons; Vilaller, a la Seu, Bonansa, Aubet y aprop de Prades, cc. (Csta.); Vich, r. (Masf.); S. Segimón (Puj. C.!); Espluga de Francolí (Llen.!); Castanesa (Bub.). — Maig-Juliol.

Cistus ladaniferus.

271. = C. ladaniferus L. (Làm. 5).

(*de* ladanum, *de* ledum *o* ladum, *la estepa*, *que significa el licor o grassa que dóna aquesta planta*; *y* ferus, *de* fero, *portar*.)

Sinonimia. — Estepa negra; *cast.* estepa o jara pegajosa, ledo o ládano; estepa negra.

Tronc de 1-2 m., molt olorós, ramificat. negre y glutinós a la part superior; fulles *sentades*, lanceolades, uninerves, vírido-fosques, glabres, y, quan joves, glutinoses per la cara superior, y blanquinoses y tomentoses per la inferior; flors *blanques* o tacades de porpra sobre l'ungla, grans (6-8 cm.), *solitaries, terminals*, sobre peduncols *curts*, amb pèls estrellats, a la fi *glabres* y *glutinosos*, adornats de bracties *grogues*, *tuberculoses* y *pestanyoses*, *sense epicalze*, 3 sèpals quasi iguals, sub-orbiculars, glabres, tuberculoso-xagrinats y pestanyosos, pètals 3-4 vegades més llargs que'l calze; estil *molt curt*; càpsula subglobulosa, molt tomentosa, de 10 celdes, llevors petites, quasi llises.

— β MACULATUS Wk.-Pètals amb una gran taca ovada d'un porpra fosc sobre l'ungla.

— Rassa ANGUSTIFOLIUS Sen. et Cad.—Planta robusta, molt ramificada de branques difuses, fulles més petites y més *estretes*, nombroses y sub-fasciculades, a l'estremitat de les branques; bracties menys nombroses, més petites, ovato-acuminades, pedicels terminals curtament emergits de les últimes bracties, flors nombroses y un poc més petites, immaculades.

Geografia. — Aquesta preciosa especie que Palau (Parte práct. IV, 346) cita a Catalunya y que, segons Amo (Flor. Pen. Ibér. VI, 365), hi és comú; no ha sigut comfirmada per Costa (Anal. Soc. Esp. Hist. N. III, 2, 162); tampoc la senyalen els autors francesos als Pirineus orientals; Santpons la indicava a Gavà, y Tremols, a Cadaqués, segons cites de Colmeiro. Ha sigut trovada amb relativa abondancia per Sennen, a les estribacions del Tibidabo. El dia 23 d'Abril de 1913 poguèrem recullirne magnífics exemplars del tipus, de la var. y de la raça, al peu del camí que condueix desde Horta a Valldaura. (1)

(1) També l'alumne D. Joàn Vilá, de les Escoles Cristianes, la va collir al Prat del Llobregat, a un pinar próxim al llac «La Ricarda».

Cistus Clusii.

272. = C. Clusii Dun. (Làm. 6).

(*dedicat al botànic esplorador francès Carlos Clusius, autor de «Rariorum aliquot stirpium per Hispanias observatorum Historia».*(1)*-Amberes 1601.*)

Sinonimia. — Matafoc, colgafocs, romaní mascle; *cast.* romero macho, jara de hojas de romero, jaguarzo tetillero, quebraollas, tamarilla.

Tronc de 3-6 dm., dret, ramificat, amb les branques albo-tomentoses, fulles linears, trabades y envainadores, acostades, molt revoltes pel marge, glabres per l'anvers, y una mica tomentoses pel revers, *uninerves,* amb el nervi ample, canaliculat, flors *blanques*, petites (2-3 cm.), llargament pedicelades, 3-7 disposades en cimes terminals, adornades de bracties caduques, pedicels y calze peluts, *sense epicalze*, 3 sèpals ovats; punxaguts; pètals trasovato-cuneiformes, una vegada més llargs que el calze, càpsula ovoide, oblonga, ferruginosa, pubérula, llevors *tetraèdriques, granuloses;* estil *quasi tan llarg com els estams.*

Geografía.—Terres argilenques y calices àrides, de la part occidental : boscos de Tarrassa, r.; serra de Sant Llorenç del Munt a la Mata; arenys d'Olesa, seguint el Llobregat fins a Sallent y Puigreig, y el Cardoner fins a Manresa y més amunt; comú a la Segarra; al Penadés, cap a Viloví; Cornudella, al peu del Montsant; Salou y Tarragona; Vallcarca, costes de Garraf y Castelldefels. — Abrera, S. Joàn Despí (Salv.!); s'estèn per l'Urgell y més enllà de Lleyda (Csta.). — Maig-Juny.

Cistus monspeliensis.

273. = C. monspeliensis L.

(*de* Mons Pessulum, *Mompeller o Montpellier, ciutat del Languedoc.*)

Sinonimia.—Estepa negra, módegues, a la Sellera (Cod.); *cast.* estepa, jara de Montpeller, jaguarzo negro, hoalgazo.

Tronc d'aprop de 1 m., molt olorós, dret, ramificat, pelut, viscós; fulles *sentades, lanceolades* o *linears, trinerves*, rugoso-reticulades, revoltes pel marge, viscoses; flors *blanques*, petites (2-3 cm.), 2-8, disposades en raím unilateral, sobre un pedúncol llarguet y dret; fulletes de l'epicalze y sèpals ovato-lanceolats, subcordiformes a la base, pètals 1 vegada més llargs que'l calze; *càpsula rodona*, 2-3 vegades més curta que'ls sèpals, de *5 celdes*; llevors tetraèdriques, ruguloses; *estil molt curt.*

γ MINOR Wk. - Fulles curtes, amplament linears, molt revoltes pel marge, flors petites; fulletes de l'epicalze petites y llargues.

(1) *L'Ècluse,* de Arras, 1526-1609.

Geografía.—Costes y boscos àrids; litoral, al Vallés, Montseny, S. Llorenç del Munt, Montserrat; al Penadés.=Segons Costa, s'interna fins a 6 ó 7 lleugues, reapareixent a paratges més apartats, però abrigats, com Olot (Bub., Tex.); Vich, rr. (Masf.)—La γ MINOR Wk., als boscos del nort de Tarrassa. — Abril-Maig.

Cistus salviæfolius

274. = C. salviaefolius L. (1)

(*del llatí* salvia *y* folium, *fulla; per la forma de les fulles.*)

Sinonimia. —Estepa borrera o negra; *cast.* cisto hembra, jara estepa, jaguerzo morisco, tomillo blanco.

Tronc de 2-6 dm., poc olorós, ramificat, difús, cubert de pèls estrellats; fulles *breument peciolades*, ovades o elíptiques, tomentoses; *flors blanques*, grans (4-5 cm.), 1-3 sostingudes per peduncols axilars, capbaixos avans de l'antèsis y sense bracties; fulletes de l'epicalze y sèpals, *ovato-cordiformes*, tomentosos; pètals 1-2 vegades més llargs que'l calze; *càpsula pentagonal, truncada a l'àpex*, una mica tomentosa y més curta que'l calze; llevors quasi llises; *estil molt curt.* Planta polimorfa.

Geografía. — Boscos y terrenos pissarrosos o silícics; estesa per tot el país, desde la costa fins a les valls pirinenques; comú a la cordillera litoral; al Vallés, comarca de Bages, Montseny y Guilleríes. — Maig-Juny.

HÍBRITS

Les especies del genre *Cistus*, s'hibriden amb molta facilitat, segons se desprèn dels hibrits naturals coneguts fins avuy, y de les nombroses formes obtingudes per M. Bornet, mitjansant hibridació artificial. Entre els primers havem observat els següents a Catalunya, y amb seguritat que n'augmentarà el nombre així que's multipliquin les observacions.

275. = C. Delilei Burnat. — C. crispo × albidus Timb.

Pel seu port y aspecte *cano-tomentós*, y per la forma de les fulles *planes*, sentades o *subtrabades*, de nervis *no molt marcats*, s'aproxima al *C. albidus*, però l'inflorescencia en *glomeruls terminals*, *sobrepujats* per les últimes fulles, simulant un *involucre*; els foliols de l'epicalze y sèpals llargament *ovato-acuminats*, y el color *rosa viu* dels pètals, el porten cap al *C. crispus.* El seu color menys blanquinós que l'*albidus*, el toment més clar, compost, als peduncols, epicalze y sèpals, de pèls *estrellats*, altres *llargs* y *simples*, amb alguns de *curts* y *glandulosos*, la magnitud de la corola (3'5-4'5 cm.) y la càpsula *més petita* que en el *albidus* y *més grossa* que en el *crispus*, coloquen aquesta planta en una situació intermitja, posant de manifest la seva procedencia híbrida d'aquelles dugues especies.

(1) O *salvifolius* : aquestos genitius de composició se tracten avuy amb uniformitat, en el tecnicisme : queden confoses en la desinencia noms de les *tres* declinacions primera, segona y tercera. Algún queda intacte, com *rosmarini-*, en lloc de *rorismarini.*

Geografia. — Tarrassa, boscos pissarrosos de la cordillera superior, *inter parentes*, 7 juny 1913 legerunt Cad. et Sallent. = Tibidabo, 22 juny, legit Sennen.

N. B. — Citada al regne de Granada per Boissier; a Narbona per Irat, y a Montpeller per Grenier (Willk. *Icon.* I; 49), resulta nova pera la flora catalana.

276. = C. Campsii Cad. et Sen. — C. salviæfolius × ladaniferus. (L. 5).

Planta *no glutinosa*, que per les fulles glabres, d'un vert clar per l'anvers, estellulato-tomentoses y reticulades pel revers; per la forma dels *foliols* de l'epicalze y dels sèpals, y pel *toment* dels mateixos y peduncols, s'aproxima al *C. salviaefolius*; pero la forma *oblongo-lanceolada* de les fulles, la seva marcada y característica olor y la forma y toment de les bracties l'emparenten amb el *C. ladaniferus*. La longitut dels peduncols, 1-2 flors, *llargament emergits*, de les últimes bracties, y la magnitut de les flors (5-6 cm. diàm.) són caracters intermitjos d'aquelles dugues especies.

Geografia. — Boscos àrits, sobre Horta, al peu del camí de Valldaura, *inter parentes*, 23 Abril y 7 Maig de 1913, *legerunt* Sen.!, Sall.!, et Cad. (1)

277. = C. Florentinus Lamk. (C. monspeliensis, salvifolius Loret et Barr.).

Planta *no glutinosa*, que per les flors y epicalze recorda el *C. monspeliensis*, però la nervació y toment *estrellat* del revers de les fulles, són del *C. salvifolius*. Les fulles *lanceolades*, *1-3 nerves*, *contretes en curt peciol*, y les flors 2-5, d'uns 2 centímetres, en raíms *no unilaterals*, tenen una forma que participa de les dugues especies.

Geografia. — Cordillera litoral, Aramprunyà (2); Horta, abundant, *inter parentes*. = Girona, La Granota (Bentham); estribacions del Tibidabo (Sen. !).— Maig.

N. B. — Una planta cullida a darrers de Juny als voltants de Tarrassa entre'l C. MONSPELIENSIS y el C. CRISPUS, presenta les fulles del primer y les flors del segòn. L'estat de la planta no'ns permet afirmar que sigui un hibrit d'aquestes dugues especies.

(1) Ens plau dedicar aquest nou hibrit al nostre illustre amic el Sr. Marqués de Camps, president de la Comissió de Botànica de la R. Acad. de Ciencies, de Barcelona.

(2) V. Mem. R. Acad. de Ciencies, 1908, p. 9.

Genre 87. - HELIANTHEMUM TOURN.

(Paraula greco-llatina; de ἥλιος, sol, y ἄνθεμον, flor; de ἄνθος: l'herba d'or; format com *chrysanthemon*, de Plin.)

Flors grogues, blanques o rosades, petites o mitjanes; fulletes de l'epicalze més petites que'l calze o nules; estams tots fèrtils, d'anteres subtetràgones; estigma amb 3 lòbuls superficials; càpsula de 2-3 celdes incomplertes, dehiscent per 2-3 valves; llevors sense rafe; fulles generalment estipulades.

1 { Plantes llenyoses, sense epicalze; estams pluriseriats, funículs filiformes, fulles sense estípules. 2.
Plantes herbacies, o llenyoses a la base, epicalze de 2 fulletes més petites que'ls sèpals o nuls, funículs massuts . . . . 3.

2 { Fulles linears, revoltes pel marge, pètals blancs, trasovato-cuneiformes, llevors poc nombroses . . . . 278. **H. umbellatum.**
Fulles oblongues, planes; pètals grocs, amb una taca negrosa a l'ungla, obcordiformes; llevors numeroses . . . . . 279. **H. halimifolium.**

3 { Estil nul, estams uniseriats, foliols de l'epicalze nuls o petits, fulles sense estípules, o estipulades únicament les de dalt . . . . 4.
Estil llarg, erecte o agenollat a la base . . . . 5.

4 { Plantes perennes, fulles albo-sedoses pel revers, sense estípules, raíms florífers amb bracties, pètals grocs, no tacats. . . 280. **H. Tuberaria.**
Plantes anuals, fulles erissades, les superiors amb estípules; raíms florífers sense bracties, pètals grocs, amb una taca purpuria a l'ungla,
281. **H. guttatum.**

5 { Sèpals generalment amb nervis prominents després de la floració . . 6.
Sèpals sense nervis sortits després de la floració . . . . 13.

6 { Estil curt, recte, anteres reniformes, càpsula subglabra, fulles superiors sense estípules . . . . 7.
Estil llarg, agenollat; anteres ovades o globuloses, càpsula pubescent, fulles amb estípules . . . . 8.

7 { Bracties foliacies; pedicels més curts que'ls sèpals, pètals d'un groc pàlit, tacats de groc daurat, més curts que'l calze; fulles oblongues,
282. **H. ledifolium.**
Bracties diminutes, pedicels més llargs que'ls sèpals, pètals grocs, no tacats, tan llargs com el calze, fulles trasovades . . 283. **H. salicifolium.**

8 { Càpsula elíptico-trígona; llevors ovades, llises; fulles linears, revoltes pel marge, cendroses per dessobre y blanques dessota, flos grogues,
284. **H. lavandulaefolium.**
Càpsula ovoido-globulosa, llevors comprimides, ± tuberculoses. . . 9.

9 { Fulles planes, ovades, o bé ovato-oblongues, flors generalment grogues. 10
Fulles ± revoltes, linears o lanceolato-linears 11

10 { Estípules superiors lanceolades, pètals rares vegades rosats o blancs, trasovats; càpsula tan llarga com el calze, fulles ovato-oblongo-lanceolades, **285. H. vulgare.**
Estípules superiors linears, pètals grocs, sublinears, atenuats pels dos caps; càpsula més llarga que'l calze, fulles elíptiques, virido-obscures y setoses per l'anvers, tomentoses pel revers . . . **286. H. angustipetalum.**

11 { Flors grogues, bracties més llargues que'ls pedicels, sèpals setosos, càpsula 1-2 vegades més curta que'l calze . . . . **287. H. hirtum.**
Flors blanques o rosades, bracties més curtes que'ls pedicels 12

12 { Fulletes de l'epicalze, pestanyoses; sèpals amb les costelles setoses, pètals rosats amb l'ungla groga, estípules linears, ciliato-setoses, **288. H. virgatum.**
Fulletes de l'epicalze no pestanyoses, glabres, peludes o tomentoses, costelles dels sèpals no setoses; pètals blancs o rosats, amb l'ungla groga; estípules linears, pestanyoses o estrellades, tomentoses . **289. H. poliifolium.**

13 { Fulles oblongues, cubertes d'escames, platejades, estipulades; pètals grocs, amb ungla bruna; càpsula subtomentosa . . . **290. H. squamatum.**
Fulles ovades o lanceolades, sense estípules ni escames, pètals grocs, càpsula glabre o pilosa a l'àpex 14

14 { Fulles ovades, cordiformes a la base, les inferiors y les de les branques estèrils, ni amb peciol envainador ni en rosetó; raíms florífers dividits en dicotricotomía; càpsula pilosa a l'àpex . . . . . **291. H. marifolium.**
Fulles ovades o lanceolades, les inferiors y les de les branques estèrils amb peciol envainador y en rosetó; raíms florífers simples, càpsula glabra, **292. H. montanum.**

Helianthemum umbellatum

278. = H. umbellatum Mill. — Halimium umbellatum Spach.—Cistus umbellatus L. (*format del llatí* umbella; *com* corymbus *fa en llatí* corymbatus; *per la seva inflorescencia.* Halimium, *que s'haurà format de* Halimus, *en grec* ἅλιμος, *blet de mar; per la semblansa de les fulles.*)

Sinonimia. — *Cast.* tamarilla, ardivieja, jaguarzo (de l'alarb, jara o mata).

Tronc de 2-3 dm., *llenyós*, molt ramificat, cubert d'una *pubescencia blanquinosa* barrejada amb pèls llargs; fulles *linears, acostades, revoltes pel marge*, verdoses per l'anvers, tomentoso-blanquinoses pel revers; *sense estípules*, *flors blanques*,

de 2 cm., en *umbeles terminals* de 4-8; epicalze *nul*; sèpals pilosos; pètals trasovato-cuneiformes; estams multiseriats; càpsula *ovoide*, acuminada, pubérula a l'àpex; estil *curt*; llevors *nombroses, grosses*, amb *tubèrculs aguts.*

Geografia. — Costes silicies del mitjdía de França (Rouy); Prades (Laper. Bub.) y la Trancada (Gr. et G.) y en tot el Pirineu Oriental (Lap.); del Vernet a la Pena y altres llocs del Pirineu Oriental (Gaut.); *in Catalaunia satis frequens* (Colm., Willk. *Icones* I, 53). — Maig-Juny.

N. B. — Lluny de ser comú a Catalunya, com diuen Colm. y Amo, no's pot assegurar en absolut la seva existencia conforme ja va advertir Costa.

Helianthemum halimifolium

279. = H. halimifolium Willd. — Halimium lepidotum Spach. — Cistus halimifolius L. — Cistus lepidotus Amo.

(halimiifolium, *per la semblansa de les seves fulles amb les del blet marí* — Atriplex Halimus —; lepidotus, *grec* λεπιδωτός, *cubert d'escames : per les escames grogues que recobreixen els sèpals.*)

Sinonimia. — *Cast.* Mirasol angosto, menudo ó de España, rosal de moscas, juagarzo hembra ó vizcaíno.

Tronc de 3-6 dm., *llenyós*, molt ramificat; branques *dretes* y tomentoses; fulles *ovato-oblongues, planes*, albo-argentines y cubertes per les dugues cares d'un espés toment de pèls estrellats; *sense estípules*, flors *grogues*, amb taques violacies a la base, de 2-3 cm., en raíms clars, corimbiformes, epicalze de 1-2 foliols o *nul*; sèpals ovato-lanceolats, aguts, cuberts de *petites escames grogues;* pètals obcordiformes; estams multiseriats; càpsula *ovoide*, obtusa, tomentosa; estil *nul*, llevors *nombroses* y *molt tuberculoses;* planta polimorfa.

α, PLANIFOLIA Wk. — Fulles planes, enteres, foliols de l'epicalze iguals a la meitat dels sèpals, filaments estaminals grocs.

Geografia. — Abundant als boscos de Gavà y Castelldefels. = Begas (Trem.!, Compñ.; Monts.!); boscos de Pallafols, cap a Blanes (Compñ.!).

N. B. — La planta de Castelldefels presenta'ls pètals freqüentment immaculats, en lloc de tenirlos *plerumque macula atrosanguinea magna notata* (Wk. Icon. plant., I-65). La β P. CRISPATUM Wk. de fulles *undulato-crispato-denticulades* pel marge, foliols de l'epicalze quasi iguals als sèpals y filaments estaminals purpurins, és propia del mitjdia d'Espanya.

Helianthemum Tuberaria

280. = H. Tuberaria Mill. — Tuberaria vulgaris Wk.

(*probablement* tuberaria *s'haurà format del llatí,* tuber, eris, *l'adzeroler; per la semblansa de les seves flors y fulles amb les d'aquesta pomacia.*)

Sinonimia. — Herba turmera; *cast.* Hierba turmera.

Perenne, rizoma prim, del qual surten branques

curtes estèrils que terminen en rosetó y troncs de 2-3 cm. ascendents, herbacis, peluts a la base, glabres a la part superior, simples o poc ramificats a l'àpex; fulles inferiors nombroses, peciolades y en rosetó; oblongues, enteres, pubescents per l'anvers y *albo-sedoses* amb tres nervis *prominents* pel revers; les caulinars escasses, sentades, més petites y glabres; sense estípules; flors *grogues*, no tacades, 3-10 en raím a la fi unilateral, bracteolat; fulletes de l'epicalze petites, lanceolato-linears, agudes y glabres, com els sèpals que son ovats; pètals 1 vegada més llargs que'l calze; estams uni-seriats; càpsula *ovoide*, tomentosa; estil *nul*; llevors petites, un xic xagrinades.

Geografia. — Boscos y erms de la regió litoral: Tarrassa, r.; comú al S. de Vidreras y altres llocs del Baix Empordà. = Sur de la Palla (Salv.!); la Granota (Benth.); de Sta. Coloma de Farnés a Arbucies; Lloret de Mar; Massanet de la Selva; Llagostera (Bub.); La Sellera (Cod. !); Girona, desde la regió litoral fins a la montanya (Amo). — Maig-Juny.

Helianthemum guttatum.

281. = H. guttatum Mill. — Tuberaria variabilis Wk.

(guttatus, *pintat o bé tacat; per les taques negres que porten els pètals, a la base*; variabilis, *variable*; *pel polimorfisme de la planta.*)

Anual, tronc de 5-20 cm., dret o ascendent, pubescent, y amb alguns pèls llargs; simple y, freqüentment, dicotòmic; fulles oblonques o lanceolades, erissades; les inferiors oposades y sense estípules; les superiors alternes y estipulades; 3-5 nerves; flors *grogues*, y comunament *tacades de negre*, a la base, 5-12 en *cima escorpioide*, avans de la floració; fulletes de l'epicalze petites y peludes, com els sèpals, que són ovats; pètals una vegada més llargs que'l calze; estams uniseriats; càpsula ovoido-trígona, pubescent; estil nul; llevors ovoides, molt petites, grisenques, xagrinades; planta polimorfa.

Subsp. H. INCONSPICUUM THIB. — TUBERARIA INCONSPICUA WK. — Planta de 5-10 cm., prima, flors petites, sostingudes per llargs pedicels capilars, arquato-recorvats, foliols de l'epicalze 3 vegades més curts que'ls sèpals, pètals més curts que'l calze, ordinariament immaculats, càpsula glabra.

Rassa H. MILLERI ROUY ET FOUC. — TUBERARIA VARIABILIS α VULGARIS WK. — Planta de 1-4 decímetres, dreta, gràcil, pubescent, fulles radicals ovato-oblongues, més petites que les caulinars, flors grandetes, pedicels 2-3 vegades més llargs que'ls sèpals arquato-recorvats, foliols de l'epicalze quasi iguals a la meitat dels sèpals; pètals marcadament més llargs que'l calze, quasi sempre amb taques nigro-violacies a la base; càpsula tomentosa.

α GENUINUM WK. — Planta pubescent o amb algúns pèls llargs, blancs, foliols de l'epicalze glabres, pestanyosos, obtusos, taques dels pètals petites, formant corona interrompuda.

β ERIOCAULON WK. — Troncs, pedicels y calzes, adornats de abundants pèls llargs, blancs, foliols de l'epicalze pubescents, pestanyosos, acutiusculs, taques dels pètals grans, formant corona continua.

Rassa H. PLANTAGINEUM PERS. — TUBERARIA VARIABILIS, β PLANTAGINEA WK.
Se distingeix de la R. anterior per les fulles radicals molt grans, elíptico-lanceolades, les caulinars superiors bracteiformes, foliols de l'epicalze piloso-pestanyosos, generalment acutiusculs y quasi iguals als sèpals.

Geografia. — Terrenos granítics y pissarrosos àrits; Montalegre, cordillera litoral; Valldoreix; abundant al N. de Tarrassa; Montseny, Tordera, Empalme, Vidreras y altres llocs del Baix-Empordà; Arbucias, S. Hilari, Guilleríes, a la mare de Déu del Coll; Cadaqués. La Subsp. INCONSPICUUM Thib., al Prat de Llobregat.

La rassa H. MILLERI Rouy, amb les vars. α GENUINUM y β ERIOCAULON, comú per Catalunya, y abundant al litoral y al nort de Tarrassa; la rassa H. PLANTAGINEUM Pers., no escassa als turons de sobre d'Horta. = Pirineu català, sobre la Junquera (Bub.); cap a Viladrau (Costa), envers Espinelbes y Puiglagulla (Masf.); la Sellera y Osor (Cod.!). — Abril-Maig.

Helianthemum ledifolium.

282. = H. ledifolium Willd. — α macrocarpum Wk. — H. niloticum Pers.

(*del greco-llatí* ledum *(o* ladum*), l'estepa negra, y* folium, *forma adjectiva neutra de* folius, *per la semblansa de les fulles;* macrocarpum, *del grec* μακρός, *gros, y* καρπός, *fruit; per la major magnitut de les càpsules;* niloticus, *del riu Nil, per estendre's fins aquella regió africana.*)

Sinonimia. — *Cast.*, hierba del cuadrillo, ardivieja.

Anual; tronc de 1-2 dm., *gruixut*, dret o ascendent, pubescent, erissat, com les fulles y sèpals; fulles inferiors oblongues, oposades, peciolades y estipulades, les superiors lanceolades, alternes, sentades y sense estípules; flors d'un *groc pàlit*, tacades de *groc daurat*, 3-10, en raím clar, adornat de bracties *foliacies*, tan llargues com les flors o més; pedicels *gruixuts, 2-3 vegades més curts que'l calze*; fulletes de l'epicalze lanceolato-linears; d'un terç dels sèpals, que són ovato-lanceolats, aguts, amb nervis molt surtits; pètals no més llargs que'l calze; estams uniseriats; càpsula sub-globulosa, *alta de un centímetre*, pubescent a les sutures; *estil dret, curt*; llevors anguloses, quasi llises, rosato-ferruginoses.

Geografia. — Terres argiloses ermes: Baix Aragó (Losc.!) y dintre la provincia de Lleyda (Csta.); Lleyda (Agelet.!); Prats de Rey (Puigg.!); Ciurana, a l'Empordà (Vay.); Pirineu català, *loci oblitus* (Bub., *Flor. Pyr.* III, 133). — Maig.

N. B. — La que trovàrem el 1890 al ras o pla de Gardeny (Lleyda) correspòn a l'especie que segueix.

Helianthemum salicifolium

283. = H. salicifolium Pers.

(*del llatí* salix, salicis, *el salze; per la semblansa de les fulles.*)

Sinonimia. — *Cast.*, hierba turmera, h. del cuadrillo.

Anual; tronc de 5-20 cm., subllenyós, *prim*, dret o prostrato-ascendent, ramificat desde la base,

pubescent; fulles inferiors ovades, breument peciolades, oposades y amb estípules; les superiors bracteals lanceolades, sentades, alternes y sense estípules; flors d'un *groc pàlit, sense taques*, raím clar, adornat de *bracties petites, molt més curtes que les flors*; pedicels *prims, més curts o poc més llargs que'l calze;* fulletes de l'epicalze de la *meitat* dels sèpals, que són ovats, aguts y amb nervis molt marcats; pètals tan llargs com el calze; estams uniseriats; càpsula subglobulosa, *alta de 5-6 milímetres*, pubescent a les sutures; *estil curt, dret*, llevors anguloses, quasi llises, rosades o brunes.

Geografía. — Pastures y boscos àrits : litoral de Barcelona, Sant Llorenç del Munt; la Mata, a l'Ubach, Montserrat, Plana d'Ancosa, cap a S. Magí; Montsant; Comarca de Bages, Figueres. = Pons, Salines de Cardona (Bub.); Prats de Rey (Puigg.!); vores del Fluvià; Besalú (Vay.). — Abril-Juny.

N. B. — Una rassa robusta, erecta de 10-20 cm., de càpsules grans que's trova a l'Ubach, sembla acostarse a la β MACROCARPUM Rouy; mentres que la PROCUMBENT dels arenys de les costes de Barcelona és la PROSTRATA Doumergue. Costa refereix a paratges secs de la Segarra l'H. INTERMEDIUM Thib.— H. *salicifolium*, var. *gracile* Rouy; però Losc. y Pardo creuen que no's diferencía del tipus.

Helianthemum lavandulæfolium.

284. = H. lavandulæfolium Pourr.

(*del llatí* lavandula, *l'espigol o barballó*; *y* folium, *fulla, per la semblansa de les fulles.*)

Sinonimia. — *Cast.*, romerillo.

Perenne; tronc de 2-4 dm., llenyós, d'un blanc rogenc, ramificat, amb les branques dretes; fulles linears o linear-lanceolades, revoltes pel marge, cendroses per l'anvers, albo-tomentoses pel revers, agudes, estipulades, flors *grogues* nombroses, *en 3-5 raíms unilaterals, espessos, formant corimbus*; pedicels reflexes; fulletes de l'epicalze lanceolades, llargament pestanyoses y rogenques com les estípules, de la meitat dels sèpals, que són ovats y tomentosos; pètals més llargs que'l calze, càpsula elíptico-trígona, peluda, una vegada més curta que'l calze; estil *agenollat*, més llarg que la càpsula; llevors 3-5, llises, ferruginoses.

Geografía. — Boscos y erms d'una gran part occidental de Catalunya : desde les costes de Garraf a Vallcarca, se remonta a Gelida y per Pontons, del Penadés, fins aprop de Sant Magí; y per Capellades a Igualada, Copons y tota la Segarra y part de l'Urgell, atravessant el Llobregat fins a Vacarisses; costes de Salou y Tarragona.= Al Priorat, la Mola; entre Balaguer y Gerp (Csta.); aprop de Tortosa (Webb.); Pinós, la Molgosa, Calonge, Calaf, Prats de Rey, S. Pere Salavinera (Puj. C.!); l'Espluga de Francolí (Llen!). — Maig.

Helianthemum vulgare.

285. = H. vulgare Gaertn.

(*llatí* vulgaris, *comú, per ser abundant.*)

Sinonimia. — *Cat.*, herba turmera; *cast.*, perdiguera, mirasol, flor del sol, quiribel; *fr.*, herbe d'or; *angl.*, sun-rose; common or dwarf sunflower (1); *al.*, Sonnenröschen.

(1) *Sunflower* en anglés és també l'*Helianthus*.

Perenne; tronc de 2-3 dm., llenyós a la base, de branques agegudes, difús, pilós; fulles ovades, oblongues o lanceolato-linears, *planes* o *una mica revoltes*, verdes a les dugues cares, o albo-tomentoses pel revers; estípules superiors subfoliacies, lanceolades, flors *grogues*, rares vegades rosades o blanques, en raím clar, bracteolat; fulletes de l'epicalze oblongues, pestanyoses, de la meitat dels sèpals que són ovats, *amb 4 nervis prominents, poc erissats o glabrescents;* pètals 2-3 vegades més llargs que'l calze; estams multiseriats; càpsula ovoide, inflada, tomentosa, tan llarga com els sèpals; estil agenollat, quasi tan llarg com la càpsula; llevors nombroses, quasi llises; planta polimorfa, essent la principal rassa l'H. SERPYLLIFOLIUM MILL.—Flors mitjanes, pètals de 8-10 mm., fulles albo-tomentoses pel revers.

Geografía. — Boscos y pastures àrits : desde la costa fins a Nuria y a la Vall d'Aràn. La rassa H. SERPYLLIFOLIUM Mill., α OVALIFOLIUM Rouy, subvar. FLAVIFLORUM Rouy, freqüent a les dugues cordilleres que limiten el Vallés; essent menys comuna la subvar. ALBIFLORUM que's trova a Sant Llorenç del Munt; també la var. OBLONGIFOLIUM Willk., a Montserrat y serralades vallesanes.

Helianthemum angustipelatum.

286. = H. angustipetalum Nob.

(*del llatí* angustus, *estret; pels pètals oblongs.*)

Perenne; troncs de 1-2 dm., prostrato-ascendents, difusos, llenyosos y glabres inferiorment, pilosos a la part superior; fulles inferiors suborbiculars y les restants ovato-elíptiques, a vegades cordiformes a la base, breument peciolades, planes, virido-fosques per l'anvers y albo-tomentoses pel revers; estípules foliacies, lanceolato-linears, més llargues que'l peciol; flors d'un *groc pàlit*, en raím curt y clar; fulletes de l'epicalze oblongues, pestanyoses, d'un terç dels sèpals, que són ovats, obtusos, amb nervis prominents y peluts; pètals *oblongs* o *sublinears, atenuats pels dos caps*, més llargs que'l calze; càpsula ovoide, sub-inflada, més llarga que'l calze, tomentoso-pubérula.

Geografía. — Bosc sobre la font de Tagast, al Bergadà, 26 Juliol 1905 *leg. sed rariss.*

Helianthemum hirtum.

287. = H. hirtum Pers.

(*del llatí* hirtus, *sinon. de* hirsutus, *erissat*; *pel toment que cubreix la planta.*)

Sinonimia. — *Cast.*, jaramilla, jarilla, zamarrilla.

Perenne; troncs de 1-4 dm., drets, llenyosos a la base, nombrosos y *piloso-erissats*; fulles peciolades, *amb estípules linears*, verdes y piloses per l'anvers, y albo-tomentoses pel revers, ± revoltes pel marge; les inferiors ovades o elíptiques y les superiors ovato-lanceolades o lanceolato-linears; flors *grogues*, en raím unilateral (cima escorpioide avans de la antesis); pedicels, epicalze y calze *his-*

pits; fulletes de l'epicalze espatulato-linears, de la meitat del calze; sèpals ovats; càpsula petita, ovoido-trígona, tomentosa, *1-2 vegades més curta que'l calze*; estil quasi el doble llarg que la càpsula; llevors *3*, *grosses* y granuloses.

α ERECTUM Wk. — Troncs curts, ascendents desde la base; raím florífer curt (1-2 dm.) y espés.

β PROCUMBENS Wk.—Troncs llarguets, ageguts, ascendents per l'apex; raím fructífer més llarg y clar.

Geografía.—Erms y terrenos àrits: Desde Gelida a Igualada; La Segarra; Lleyda, a la serra de Canyelles; cap a Balaguer y altres llocs de l'Urgell; comarca de Bages desd'aont baixa fins a Monistrol; Cornudella y Montsant. = Flassà, Camallera, Vilanant (Vay.).

La α ERECTUM Wk. subvar. ANGUSTIFOLIUM Rouy, a Sant Vicens de Castellet, Monistrol y general; la subvar. LATIFOLIUM Rouy, a Gelida; la β PROCUMBENS Wk. sub var. ANGUSTIFOLIUM Rouy, a la serra de Canyelles y al peu del castell de Figueres. — Maig-Juliol.

Helianthemum virgatum.

288. = H. virgatum Wk.

(*del llatí* virgatus, *amb la significació aquí de: formant vergues o vares.*)

Perenne; tronc llenyós, a la base, y ramificat desde ella, en branques *dretes* o *ascendentes*, de 1-2 dm., densament tomentoses; fulles lanceolato-linears o linears; verdes y curtament peludes per l'anvers y albo-tomentoses pel revers, planes o revoltes pel marge, breument peciolades; estípules estretament linears, pestanyoses, *setoses a l'apex*; flors *rosades*, *amb l'ungla groga*, 4-12, en cima escorpioide, bracteolada; fulletes de l'epicalze *linears*, tan llargues com la tercera part del calze, *pestanyoses*; sèpals aguts o amplament ovats, amb les costelles quasi sempre setoses; càpsula subglobulosa, rodejada pel calze, estellato-pubérula; llevors ovato-piramidals, anguloses y granuloses.

α SETOSUM Wk. — H. CILIATUM Pers. — Sèpals *aguts*, purpureo-costelluts, amb les costelles *setoses*.

β PULVERULENTUM Wk. — H. VIRGATUM Pers. — Sèpals *obtusos*, albo-purpurescents, amb les costelles *setoses* o *glabrescents*.

Geografía. — Terrenos àrits, argiloso-calissos: La α SETOSUM Wk., a Viladordis, aprop de Manresa; Corbera del Bergadà; la Mata, al peu del Montcau (Tarrassa); Cornudella, a la falda del Montsant. = Aprop de Manresa, Cardona, Berga, Suria; Torelló (Csta.); Rocafort (Laguna); Centelles (Llen.!); Vich, r. (Masf.); al Llussanés, N.ª S.ª del Mont (Vay.).

La β PULVERULENTUM Wk. a Bagà, vores del Bastareny; Viloví del Penadés; cim del Montsant. = Comarca de Torelló (Csta.). — Abril-Juliol.

Helianthemum polifolium.

289. = H. poliifolium Gr. et G. — H. pulverulentum D. C.

(*del greco-llatí* polion *(llatinisat* polium*) nom de una llabiada*; *y* folium; *per la semblansa de les fulles*, *y* pulverulentus, *ple de polvos*; *pel toment dels sèpals.*)

Sinonimia. — Perdiguera y planta blanca.

Perenne; tronc de 1-4 dm., llenyós a la base, dret o agegut; pubescent-blanquinós; fulles oblongo-linears o linears, verdes o piloso-grisenques per l'anvers, y albo-tomentoses pel revers, planes o revoltes pel marge; estípules linear-alesnades, pestanyoses o estellato-tomentoses; flors *blanques*, amb l'ungla *groga*, en cima escorpioide, clara, bracteolada; pedicels reflexes; fulletes de l'epicalze oblongo-linears, tan llargues com la tercera part del calze, no *pestanyoses*; sèpals ovats, *pulverulents*, no *hispits*; càpsula voltada del calze, grossa (5-8 mm.), subglobulosa, tomentosa; llevors nombroses, anguloses y un poquet granuloses.

Subsp. H. PILOSUM PERS. — Sèpals glabres o un poc peluts sobre les costelles; càpsula la meitat més petita; fulles tomentoses per les dugues cares y molt revoltes pel marge.

Geografía. — Ermis y boscos àrits: la subsp. H. PILOSUM Pers., comú per tots els boscos, desde la costes de Garraf fins a Montserrat, l'Ubach, S. Llorenç del Munt, Penadés, comarca de Bages y les Guilleríes. — Plana de Vich, Manresa y provincies de Lleyda y Tarragona (Csta.); Girona, Mayà (Vay.); S. Julià del Llor, a la Sellera (Cod.!). — Maig-Juliol.

Heliánthemum squamatum

290. = H. squamatum Pers.

(*del llatí*; *de* squama, *la escama o escata; per l'indument que recubreix la planta.*)

Sinonimia. — *Cast.* flor del príncipe; jara de escamillas.

Perenne; rizoma llenyós y dur, del qual surten branques tortuoses, de 5-25 cm., dretes, cubertes d'escames platejades, com les fulles, que són oblongues, planes, molt breument peciolades, obtuses; estípules membranoses, linears, persistents; flors *grogues amb l'ungla bruna*; 20-35, en cimes escorpioides; bracties dístiques, 2-3 vegades més curtes que'ls pedicels, els quals són més llargs que'l calze; sèpals ovats o eliptics, molt *obtusos*, un poc més curts que'ls pètals; càpsula inclosa en el calze, d'uns 3 mm., tomentosa; llevors ovades, fosques.

Geografía. — Terrenos argilosos y guixencs de la part occidental; de Balaguer a Mollé, Sentiu y Montgay (Csta.); cap a Castellfullit (Puigg.!). — Maig-Juny.

Helianthemum marifolium

291. = H. marifolium DC.

(*del greco-llatí* maron, marum, *nom que especifica un* Teucrium; *y* folium; *per la semblansa de les fulles.*)

Perenne; troncs de 1-2 dm., llenyosos a la base, ageguts, intrincats, de branques primes, tomentoses; fulles *ovades, agudes, subcordiformes a la base, verdes* per l'anvers, y *blanques* pel revers, *planes* o poc revoltes per les vores;

les inferiors y les de les branques estèrils *ni atenuades en peciol envainador ni disposades en rosetó;* flors *grogues,* petites, 4-7 en raíms terminals, formant *dicotricotomíes,* bracteolats, fulletes de l'epicalze linear-oblongues, sèpals ovato-oblongs, obtusos, piloso-tomentosos; pètals trasovats, més llargs que'l calze; estams multiseriats; càpsula *oblonga,* més curta que'l calze, un poc peluda; estil cargolat a la base; llevors *testacies.*

Geografia. — Erms y boscos àrits, principalment de la regió occidental: Lleyda, a Gardeny y serra de Canyelles; turons de Menarguens y Balaguer. = La Segarra y part de l'Urgell; de Balaguer a Gerp y llocs veíns, ports d'Horta (Csta.); costes de Tortosa (Sen.!); plana de Vich y turons pròxims (Csta., Masf.); Camprodón y Set Cases (Carbó!); Ribas, Queralps y Set Cases (Vay.). — Abril-Juny.

Heliánthemum montanum.

292. = H. montanum Viv.

(*del llatí* montanus, de mons, montis, *la montanya; per la seva preferent estació.*)

Perenne; troncs de 5-20 cm. llenyosos a la base, ageguts, ramificats, blanquinosos o grisencs, tomentosos, peluts o glabrescents; fulles *ovades,* oblongues o lanceolades, verdes per les dugues cares, o blanques pel revers, planes o revoltes al marge y ± peludes; les inferiors y les de les branques estèrils, *atenuades en peciol enveinador* y *dispostes en rosetó;* flors *grogues,* petites, 3-15 en raím *simple,* bracteolat; foliols de l'epicalze oblongo-linears; sèpals *ovats,* obtusos, d'indument variable o glabres; pètals més llargs que'l calze; estams multiseriats; càpsula *ovoide,* quasi glabra; estil cargolat a la base; llevors testacies: planta molt polimorfa.

Subsp. H. ITALICUM Pers. — Fulles verdes per les dugues cares, peludes.

β ALPESTRE Dun. — Fulles planes, obtuses; sèpals pubescents o poc pilosos.

γ AUSTRALE Wk. — Fulles revoltes, acutiúscules; sèpals pubescents o hispits.

δ MICRANTHUM Wk. — Fulles petites, molt revoltes; sèpals pubescents o hispits.

ε MONTSERRATENSE Pau. — Raíms allargats; peduncols, pedicels y calzes glaberrims, d'un color vermell de porpra.

θ VIRIDE Csta. — Fulles verdes, piloses, planes o apenes revoltes, lanceolades y a vegades elíptiques, fasciculato-peludes per les dugues cares.

Subsp. H. VINEALE Pers. — Fulles cobertes de un toment blanquinós (format de pèls estrellats amb alguns més llargs), per lo menys a la cara inferior.

β CANUM Dun. — Fulles lanceolades (10-18 milímetres), verdes per dessobre, planes o revoltes; flors més grans y més llargament pedicelades; sèpals tomentosos o pilosos.

Geografia. — Pastures, erms y boscos àrits: la β ALPESTRE Dun. — H. OELANDICUM DC. — β GLABRATUM Rouy, o β CILIATUM Wahl., comú als turons del Vallés y comarca de Bages. — Montjuich, Vallvidrera, Tibidabo, Montcada, Montserrat (Csta.); Prats de Rey (Puigg.!). — La δ MICRANTHUM Wk. — H. PENNICILLATUM Thib., a la Mata y als rasos de Peguera. = Comú a la vessant espanyola del Pirineu (Benth.); Font Fumina (Puigg.!); Fiscal

(Nuet!); rasos alts de Peguera (Csta.); Montserrat (Wk.). — La ε MONTSERRATENSE Pau, a les roques del Montserrat (15 Maig 1892 *legi*). — La θ VIRIDE (Csta.). — H. ORIGANIFOLIUM Pers., δ LANCEOLATUM Wk., comú desde'l litoral, Vallés, Bages, Montsant, fins al Pirineu. = Provincia de Tarragona, Cardó; de Lleyda (Csta.) al Cadí (Jover). (1)

La subsp. H. VINEALE Pers. — Subsp. INCANUM Wk. — β CANUM Dun. o β ACUTIFOLIUM Wk., de Queralps a Nuria, al Pla de Sallent. = Cap a Set Cases (Carbó!), Puig de Bassegoda (Vay.) — Abril-Juliol.

(1) Com observa Costa, aquestes varietats o rasses s uneixen amb altres intermitjes, essent bastant dificil de vegades la seva distinció.

Genre 88. – FUMANA Spach.

(D'origen no explicat encara satisfactoriament.) (1)

Flors grogues, petites, solitaries o en raíms; epicalze format per dugues fulletes més petites que'l calze, tres sèpals; estams nombrosos, els exteriors estèrils, de filaments moniliformes, anteres subtetràgones, dídimes; estigma marcadament trilobat, quasi trifit; càpsula ovoido-trígona, glabra, 3-locular, 3-valva; llevors amb rafe; plantes perennes, de fulles petites, linears, alternes, o les inferiors oposades, amb estípules o sense.

1 { Fulles sense estípules, alternes; flors solitaries, sense bracties; càpsula 12-sperma . . . . 2.
Fulles amb estípules, alternes, o les inferiors oposades, flors en raims opositifolis, amb bracties; llevors 6-spermes . . . . 3.

2 { Pedicels prims, 2-3 vegades més llargs que les fulles florals, flor superior generalment terminal, pètals trasovats, branques ascendents, 293. F. Spachii.
Pedicels gruixuts, quasi tan llargs com les fulles florals, flors totes laterals, pètals cuneiformes, branques agegudes . . . 294. F. procumbens.

3 { Fulles inferiors oposades, estípules terminades per un pèl setiforme, pedicels viscosos, pètals trasovats, llevors brunes . . 295. F. viscida.
Fulles totes alternes, estípules mucronades, pedicels glabres, pètals cuneiformes, llevors negres . . . . 296. F. laevipes.

Fumana Spachii.

293. = F. Spachii Gr. et G.

(*dedicada a Spach, autor del* Conspectus Cistacearum, monographia, *1836*.)

Tronc de 1-2 dm., llenyós a la base, difús, amb les branques *ascendents*, les tendres amb *pèls glandulosos*, lo meteix que les fulles superiors y pedicels; fulles alternes, sense estípules, linears, sentades, mucronades o bé obtuses, *les del mitj més llargues que les superiors y les inferiors;* flors *unes 5*, la superior ordinariament *terminal,* sense bracties; pedicels *prims, 2-3 vegades més llargs que les fulles florals;* fulletes de l'epicalze oblongues, sèpals ovats, pètals *trasovats*, més llargs que'l calze; càpsula ovoido-trígona, molt oberta a la dehiscencia; llevors 12, llises, unes trígones y altres comprimides.

(1) Veyem ja usada aquesta paraula al sigle XIII (Ariosti, *De oleo Montis Zibinii* — Mont Zibbio — *apud* Rolland, Flor. populaire). Fou empleada per Linneus com a específica (*Cistus Fumana L.*) y elevada a genérica per Spach al 1836 (Ann. Scienc. nat. ser. II, vol. VI). Coste afirma que prové per corrupció del llatí *folia* y *nana*; per les seves fulles petites. Le Maout sospita si vindrà de *fumus* o de *fumaria*. Lo més probable, però, és que aqueix nom que aquí trovem en aposició, provingui de FUMANE, població italiana dels Alpes orientals, no lluny del riu Adige y aprop de S. Pietro (Verona), al peu del *Mte. Pastello*, on probablement se trova aquesta planta, segons comunicació de *Achille Forti*, de Verona.

β ERICOIDES DUN. — Fulles nombroses, apretades, semi-cilíndriques, dretes y arrimades a l'eix.

Geografía. — Erms y llocs àrits de tot el país; desde'l litoral fins al Pirineu. La β ERICOIDES Dun., a Valldoreix, aprop de Sant Cugat del Vallés, y a la serra de Menarguens, cap a Balaguer. = Tortosa (Sen.). — Mars-Juny.

N. B. — La nostra planta presenta les fulles més llargues y més primes que la del regne de Valencia, remesa per Pau.

Fumana procumbens

294. = F. procumbens Gr. et G.

(*del llatí* procumbo, *estar estès o ajegut; per les seves branques agegudes.*)

Sinonimia. — *Cast.* Zarillo.

Tronc de 1-2 dm., llenyós a la base, difús, amb les branques *agegudes*, amb petits pèls *blancs*, no *glandulosos*, lo meteix que les fulles, pedicels y sèpals; fulles alternes, sense estípules, linears, sentades, mucronades, les del mitj solament més llargues que les inferiors; flors *1-4*, totes *laterals*, sense bracties; pedicels *gruixuts*, *reflexes*, *més curts que les fulles;* fulletes de l'epicalze linear-lanceolades; sèpals ovats; pètals *cuneiformes*, més llargs que'l calze; càpsula ovoido-trígona, generalment poc oberta a la dehiscencia, llevors 12, llises, les unes trígones y les altres comprimides.

Geografía. — Erms y boscos pedregosos àrits: Serra de la Mata a Sant Llorens del Munt; Montserrat; plana d'Ancosa, a l'Alt Penadés; Bagà y Pobla de Lillet. = Principalment a la provincia de Lleyda, l'Urgell, la Segarra, Tremp y els corresponents Pirineus (Csta.); Nostra Senyora del Fau, Massanet de Cabreny, Queralps, Coll de Bernadell; Notre Dame du Coral; Rocabruna; Vall de Bach; Torruella; Bagur; Salines (Vay.). — Abril-Agost.

N. B. — Sens dubte és molt comú a Catalunya barrejada y confosa amb l'anterior.

Fumana viscida

295. = F. viscida Spach.

(*del llatí* viscidus, *que com* viscosus, *ve de* viscum, *el vesc*; *per les seves fulles glanduloses y agafadisses.*)

Sinonimia. — *Cast.* edrea, tomillo morisco.

Tronc de 1-2 dm., llenyós a la base, de branques dretes o difuses, *piloso-glanduloses*, per lo menys a la porció florífera; fulles linear-lanceolades, de vores revoltes, les inferiors oposades, acompanyades d'estípules terminades *per un pèl setiforme;* flors en raím curt, terminal, bracteolat; pedicels ordinariament pubescent-viscosos, oberts o ascendents, una vegada més llargs que'l calze; fulletes de l'epicalze linears, y tan llargues com la meitat del calze; sèpals ovats; pètals *trasovats*, poc més llargs que'ls sèpals; càpsula ovoide, quasi tan llarga com el calze; llevors 6, *brunes*, triquetres, reticulades.

α VULGARIS G. ET G.— Planta tota peluda, glandulosa, estípules de la regió mitja del tronc, quasi tan llargues com les fulles.

β THYMIFOLIA G. ET G.—Planta glabrescent a la part inferior, y piloso-glandulosa a la superior; estípules de la regió mitja quasi tan llargues com les respectives fulles.

Rassa F. BARRELIERI ROUY ET FOUC. — Planta solament glandulosa a la porció florífera; fulles estretament linears; estípules de la regió mitja alesnades y la meitat més curtes per lo menys que les respectives fulles.

Geografia. — Erms y boscos gredosos àrits: al litoral, Vallés, Penadés; Montserrat, a Bages. = Costa y centre de Catalunya; litoral y regió mitja fins a Sagaró; Tarragona (Vay.); Pons, Solsona; Rosas (Bub.). — Abril-Juny.

N. B.— Al Vallés, les varietats α *vulgaris* G. et G. y β *thymifolia* G. et G. — La F. *Barrelieri* Rouy et Fouc, comú als boscos de Vidreras, al Baix Empordà.

Fumana lævipes.

296. = F. laevipes Spach.

(*del llatí* levis, *llis*; *y* pes, pedis, *el peu; pels* pedicels *glabres*.)

Sinonimia — Herba del mal de pedra.

Tronc de 1-3 dm., llenyós, ramificat desde la base; branques primes, ascendents, molt fulloses, erissades, glanduloses a la regió florífera; fulles filiformes, sentades, totes alternes, glabres y glaucescents; *les de les branques joves, molt més curtes y densament fasciculades*; estípules la meitat més curtes que les fulles, mucronulades; flors de un *grog pàlit*, 5-10, en raím clar, bracteolat, per lo comú *terminal*; pedicels filiformes, *glabres* o pubescents, oberts o ascendents, 2-3 vegades més llargs que'l calze; fulletes de l'epicalze linears, pestanyoses, la meitat més curtes que'ls sèpals, que són ovats, erissats y un poc glandulosos; pètals *cuneiformes*, més llargs que'l calze; càpsula ovoido-globulosa, glabra, tan llarga com els sèpals, o una mica més; llevors 6, *negres*, triquetres, reticulades.

α LAEVIPES ROUY. — Pedicels glabres (1).

Geografia. — Boscos àrits de la regió mediterrania, no tan rara com s'ha dit; no escassa als boscos de Castelldefels y de Gavà; entre Corbera y Gelida, al cim de Masgranada: S. Miquel del Fay; Tarrassa, serra de l'Ubach, al lloc anomenat *les Foradades*; S. Llorens del Munt, r. = Montjuich y immediacions de Barcelona; cap a Gracia (Salv.!); Torruella de Montgrí, montanya de la Escala; Salou, Tarragona (Vay.); Pirineus Orientals (Rouy). — Maig-Juny.

N. B. — La planta del Vallés y del litoral correspón a la α *laevipes* Rouy.

(1) Propriament *eulaevipes*.

Fam. 9.ª - VIOLACIES DC.

(Aquesta familia pren el nom del genre VIOLA, que és l'únic que conté.)

Flors hermafrodites, irregulars; alguna vegada apètales, de color violat, blau, vermellós, groc o blanc; 5 sèpals persistents y apendiculats; 5 pètals, l'inferior esperonat; 5 estams connivents; anteres amb un apèndix escamós, terminal; un estil, 1 estigma; fruit càpsula unilocular, de dehiscencia loculicida, 3-valva. Plantes quasi sempre herbacies, de fulles radicals o alternes, simples y estipulades.

Genre 89. - VIOLA Tourn.

(Del llatí *viola* (grec ἴον), la violeta.)

1 { Els dos pètals superiors drets, els dos laterals oberts; estigma ganxut o discoidal . . . . 2.
Els dos pètals superiors y els dos laterals drets, estigma infundibiliforme o discoidal . . . . 11.

2 { Plantes acaules, sèpals obtusos, càpsula globosa o subtrígona . . . 3.
Plantes caulescents, sèpals aguts, càpsula trígona . . . . 6.

3 { Estigma dilatat, discoidal; càpsula subtrígona; fulles reniformes, estípules denticulades, glanduloses, pètals d'un blanc pàlit, amb venes violades, planta glabra . . . . 297. **V. palustris.**
Estigma atenuat, ganxut; càpsula globosa . . . . 4.

4 { Planta no estolonífera, flors inodores; fulles ovato-oblongues, estípules pestanyoses; càpsula pilosa . . . . 298. **V. hirta.**
Planta estolonífera, ± olorosa . . . . 5.

5 { Rizoma gruixut, estolons radicants, llenyosos, que no floreixen fins al segòn any; flors molt oloroses; càpsula pubescent . . 299. **V. odorata.**
Rizoma prim, estolons no radicants, herbacis, que floreixen el mateix any; flors pocs oloroses, freqüentment blanques . . . . . 300. **V. alba.**

6 { Branques floríferes que neixen a l'axila de les fulles, d'un rosetó central. 7.
Branques floríferes que neixen del rizoma, sense rosetó . . . . . 10.

7 { Fulles totes obtuses, diminutes, ovato-cordiformes, estípules amples, ovato-lanceolades; planta de 2-10 cm. . . . . 301. **V. arenaria.**
Fulles superiors acuminades. . . . . 8.

8 { Estípules fimbriato-pestanyoses, línear-lanceolades; flors petites, blaves; esperó gruixut, violat . . . . 302. **V. silvestris.**
Estípules enteres o pestanyoses . . . . 9.

9 Estípules lanceolades; fulles caulinars totes alternes; flors grans, vermelloses, esperó gruixut, blanc . . . . 303. **V. Willkommii.**
Estípules ovato-lanceolades, pestanyoses; fulles radicals, llargament peciolades, les dugues caulinars superiors oposades, subsessils, flors superiors ordinariament apètales y fèrtils . . . . 304. **V. mirabilis.**

10 Tronc llenyós, estípules linears, enteres, flors petites; pedúncols sense bracties . . . . 305. **V. arborescens.**
Tronc herbaci, estípules linears o lanceolades, fimbriato-pestanyoses, flors grans, pedúncols amb bracties . . . . 306. **V. canina.**

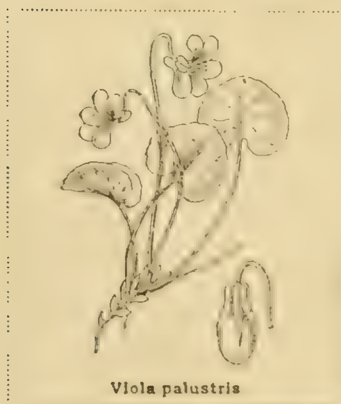
11 Estil encorvat a la base, estigma discoidal, troncs generalment biflors, flors grogues, fulles reniformes, estípules ovades, petites, enteres, 307. **V. biflora.**
Estil dret, claviforme, estigma infundibiliforme, troncs multiflors.. . 12.

12 Fulles enteres, les superiors ovato-elíptiques, 2-3 vegades més grans que les inferiors; estípules espatulades, foliàcies, enteres, flors grans, violades, esperó prim, arquejat, cònic, tant llarg com els sèpals . 308. **V. cenisia.**
Fulles ± dividides . . . . 13.

13 Planta anual o bienal, flors petites o grosses, esperó curt, apenes més llarg que'ls apèndices del calze, estípules pinnato-partides. 309. **V. tricolor.**
Planta perenne, flors grans, esperó llarg, 3 vegades més llarg que'ls apèndices del calze . . . . 14.

14 Estípules inciso-dentades, sèpals alesnats, 4 vegades més llargs que'ls apèndices, esperó molt llarg, aprimat a l'àpex. . . . . 310. **V. cornuta.**
Estípules digitato-partides, sèpals lanceolats . . . . 15.

15 Esperó prim, pètals grogs, violats o dels dos colors . . 311. **V. sudetica.**
Esperó gruixut, pètals d'un blau fosc. . . . . . . 312. **V. Bubani.**

Viola palustris

297. = **V. palustris** L.

(*del llatí* palus, paludis, *llac o pantano; per la seva estació.*)

Planta acaule, rizoma prim y escamós que treu unes branques *subterranies* primes, fulles *reniforme-orbiculars*, petites, molt superficialment y amplament fistonades, poc nombroses, glabres; estípules ovades, agudes, denticulato-glanduloses; flors d'un blau pàlit, inodores, petites; pedúncols de 2-7 cm.; sèpals *ovats, obtusos*; pètals amb venes violades a la base; esperó obtús, un poquet més llarg que'ls apéndices calicinals; estigma *dilatat* y *obliquament* discoidal; càpsula subtrígona y glabra.

Geografia. — Prats turbosos y pantanosos de les altes montanyes : Nuria cap a Finestrelles. = Cap a Carençà; Conca del Tech, aprop de les aigües (Lap., Vay.); Vall d'Eync (Bub.); a la Vall d'Aràn; aiguamolls de Ourets y Marimanya (Llen.!). — Juny-Agost.

Viola hirta.

298. = V. hirta L.

(*del llatí* hirtus, *que com* hirsutus, *significa erissat; per l'indument general de la planta.*)

Acaule, *piloso-erissada*, rizoma dur, *sense estolons ni branques subterranies*, fulles *ovades* o bé *ovato-oblongues*, cordiformes a la base, fistonades, piloses, sobretot al revers; peciol erissat; estípules lanceolades, pestanyoses, amb les pestanyes més curtes que l'amplada de les estípules; flors violades, sense olor, grans; pedúncols de 4-8 cm., erissats; sèpals *ovats*, pestanyosos, *obtusos*; pètals laterals *molt barbuts*; esperó més llarg que'ls apèndices calicinals; estigma ganxut; càpsula *pilosa*, globosa; planta molt polimorfa.

θ HIRSUTA Lge. — Fulles més erissadas; pedúncols de 8-12 cm., flors molt més grans.

Geografia. — Boscos, prats y paratges umbrosos : Abundant als boscos de les regions mitja y montana; al Vallés; S. Llorens del Munt; al Ubach; Montserrat; a Bages y al Montseny. = Al Llussanés; Olot, a les Guilleríes; Coral; Ribas; Queralps (Vay.); Prats de Molló; Port de Viella (Lap.); Bielsa (Campo!). — Abril-Maig.

La θ HIRSUTA Lge., a Puigsacau; Sacot, Amer (Vay.).

Viola odorata

299. = V. odorata L.

(*del llatí* odoro*; de* odor*, la olor; per la seva delicada fragancia.*)

Sinonimia. — Viola boscana; viola d'olor; *cast.* violeta; *fr.* violette de *mars*; *angl.* violet; *al.* Veilchen; *ital.* viola marzia.

Acaule, pubescent; rizoma *gruixut*, que dóna *branques subterranies*, o bé *estolons* ordinariament *radicants, que no floreixen fins al segón any*; fulles radicals adultes, ovato-cordiformes, obtuses, fistonades, les més joves subreniformes; estípules *ovato-lanceolades*, pestanyoso-glanduloses; pestanyes *més curtes que la meitat de la amplada de les estípules*; flors d'un violeta fosc, alguna vegada blanques o lilacines, grans, *molt oloroses*; sèpals *ovats, obtusos*; els dos pètals laterals ± barbuts; esperó quasi recte, obtús, *més llarg que'ls apéndices calicinals*; estigma ganxut; cápsula globosa, *pubescent*; planta polimorfa.

Geografia. — Comú als boscos y vores dels torrents y llocs frescals, desde la costa fins al Pirineu, presentant nombroses varietats. — Febrer-Mars.

Viola alba

300. = V. alba Bess.

(*del llatí* albus, alba, album, *blanc; pel color dominant de les seves flors.*)

Acaule, pilosa, rizoma *prim*; estolons *no radicants, que floreixen el mateix any*; fulles radicals adultes, *ovato-oblongues, cordiformes*, fistonades, pubescents, d'un vert pàlit; peciol erissat, les dels estolons més petites, més curtes y més obertes a la base; estípules *lanceolato-acuminades*, pestanyoses, glanduloses, amb les pestanyes del mitj tant llargues com l'amplada de les estípules; flors generalment *blanques*, mitjanes, d'olor suau; sèpals *ovats, obtusos*; pètals superiors *inclinats cap enfora*; esperó groguenc, una mica alsat a l'àpex; estigma ganxut; càpsula globosa, *pilosa*; planta polimorfa.

δ VINEALIS Bor. — Fulles d'un vert clar, amb el sí basilar poc obert; flors vermelloses.

ε SCOTOPHYLLA Jord. — Fulles d'un vert fosc, amb els nervis d'un violat negrós; flors blavenques.

Subsp. V. DEHNHARDTII Ten. — Fulles ovato-orbiculars, glabrescents, primes; lòbuls basilars rodons y ± separats, franjes de les estípules més llargues que l'amplada d'aquestes; flors sense olor, violades; esperó prim, arquejat y redressat a l'àpex.

β CADEVALLI Becker. — Planta glabèrrima.

Geografia. — Boscos y torrents de la cordillera superior del Vallés, aprop de can Font de Gayà, r. = Vich. r., (Masf.); Olot, les Guilleríes, cap a Osó; Susqueda; Amer (Vay.!); Montanya de Berga, cap a Gresolet (Csta.); al Miracle (Marcet!); Bielsa (Campo!).

La δ VINEALIS Bor., al peu del Montseny, aprop de Gualba.

La ε SCOTOPHYLLA Jord., a Tarrassa, cap a la Xuriguera. = Gualba (Llen.!); Figueras (Senn.!).

La V. DEHNHARDTII Ten., considerada per Rouy com a subsp. de la V. ODORATA L., y corresponent al cicle de les rasses de la V. ALBA segons Becker (1) («Oesterreich. botanisch. Zeitschrift» Jahrg. 1906, N. 516), abunda als boscos y torrents de Tarrassa, cap a can Font de Gayà. = Montcau (Font!); Figueras (Senn.). — Febrer-Mars.

La β CADEVALLI Becker. — V. CADEVALLI Pau (pro spec.), als boscos de l'Ubach, cap a la Portella, y a la falda del S. Llorens del Munt, als voltants de can Solà del Recó. — Abril.

Viola arenaria

301. = V. arenaria DC. — Subsp. de la V. SILVATICA Fr., sec. Rouy.

(*del llatí* arenarius, *cosa d'arena; amb que els naturalistes espressen, no precisament la naturalesa de la cosa, sino la seva estació; com* ruta muraria.) (2)

Planta caulescent; per lo comú *breument tomen-*

(1) Els estolons floreixen evidentment al primer any.
(2) Per analogía amb PARIETARIA.

tosa; rizoma cubert de restos de fulles antigües; tronc de 2-8 cm., dret o ascendent; fulles *ovato-cordiformes*, *petites*, *obtuses*, circuides de fistons menuts y superficials; estípules *ovato-lanceolades*, acuminades y *llargament franjeades*; flors d'un blau violat, petites, inodores, sèpals oblongo-lanceolats, *aguts*; esperó cònic, *gruixut*, obtús, *3-4 vegades més llarg que'ls apéndices calicinals*; estigma ganxut; càpsula trígona, pubescent o glabra.

β GLABRATA Rouy. — Planta totalment glabra.

Geografia. — Boscos y pastures pedregosos de les montanyes : Montserrat, cap als Degotalls; Montseny, aprop de Sta. Fe. = Comarca de Bages, al cim de la serra de can Massana de Rajadell (Font!); al Miracle (Marcet!); Vall de Benasque, Peñablanca (Bub.)—Maig.

N. B. — La planta de Montserrat, Montseny, Bages y Miracle, correspòn a la β *glabrata*, Rouy.

Viola silvestris

302. = V. silvestris Lamk .— V. Rechenbachiana Jord. — V. silvatica Fr.

(*del llatí* silvaticus, *de* silva, *el bosc; per la seva estació.*)

Caulescent; troncs de 1-3 dm., ascendents, angulosos, simples o ramificats, glabres; fulles ovato-cordiformes, fistonades, primes, glabres, les *superiors lleugerament acuminades*, les *inferiors subreniformes*, *obtuses*; estípules *lanceolato-linears*, *llargament franjeades;* flors violades, mitjanes, sense olor; sèpals lanceolats, *aguts*; pètals laterals barbuts; esperó dret, gros, *violat*, *2-3 vegades més llarg que'ls apéndices calicinals*, que son molt curts; estigma ganxut; càpsula trígona, glabra.

Var. GRANDIFLORA G. G. — Flors grans, d'un violat clar o blavenc; esperó grisenc; fulles radicals reniforme-orbiculars.

Geografia. — Boscos, torrenteres y llocs frescals : Al Vallés, S. Llorens del Munt, Montserrat, a Bages; Berga; Vich *et alibi*, fins al Pirineu.

La var. GRANDIFLORA G. G. = V. SILVATICA, var. MACRANTHA Fr. — V. RIVINIANA Rchb., barrejada amb el tipus, als meteixos llocs. — Abril-Maig.

Viola Willkommii

303. = V. Willkommii Roem.

(*dedicada a Maurici Willkomm, autor del* Prodromus Floræ Hispan.)

Caulescent, glabra; tronc de 10-20 cm., ascendent, ramificat a la base; fulles *ovato-cordiformes*, obtuses, fistonades; les del rosetó *llargament peciolades*, *més petites*, freqüentment *reniformes* y molt obertes a la base; estípules lanceolades, o bé ovato-lanceolades; les *inferiors escarioses* y *vermelloses*; les *superiors herbacies* y *acuminades*, enteres o ± franjeades a la base, especialment les inferiors; pedúncols, els uns *radicals* y els altres *caulinar-axilars*; flors grans, d'un color *violat*

vinós, apenes oloroses; sèpals *lanceolats, acuminats, 3 vegades més llargs que'ls apéndices*; pètals trasovats, els laterals blancs, barbuts; esperó *blanc, sacciforme*; càpsula trígona, aguda, glabra.

Geografia. — Descuberta per Willkomm a Montserrat, 1846, se trova també al Penadés, a les montanyes compreses entre Gelida y Ordal; abunda als boscos y torrents de l'Ubach, desd'aont s'estèn al través de la comarca de Bages fins a la falda dels Pirineus. = No escassa a Sallent, Puigreig, Marlés, Casserras, Serrateix y Cardona; no faltant tampoc a Berga, Aviá y Espunyola (Puj. C.); boscos de les vores del Llobregat a Navarcles (Font!); al Miracle (Marc.!); Costabona (Bub.). — Abril.

N. B. — Existeix una rassa *parvifolia*, de facies molt diferent del tipus, de poc desenrotllo, freqüentment acaule, de fulles petites, rodones, molt obertes o subtruncades a la base, y de flors d'un color més fosc.

Viola mirabilis

304. ▪ V. mirabilis L.

(*del llatí* mirabilis, *maravellós, admirable; aludint segurament a les dugues formes de les flors; les inferiors petalíferes y freqüentment estérils, y les dugues de dalt apétales y fértils.*)

Acaule o *subacaule al apareixer les flors*, després amb troncs de 2-3 dm., robustos, angulosos, glabres, pero portant *un dels anguls una linia de péls*; fulles *amplament cordiformes* o *reniformes*, grans, molt obertes a la base, fistonades, *les inferiors llargament peciolades, les dugues caulinars superiors oposades y subsessils*; estípules *ovato-lanceolades, enteres, breument pestanyoses, pero no franjeades*; flors d'un blau pàlit, grans, oloroses, les inferiors *petalíferes*, llargament pedunculades, fértils o estérils, les dugues superiors situades a l'axila de les dugues fulles oposades, ordinariament *apétales* y *fértils*, la una subsessil y l'altra pedunculada; estigma *ganxut*; càpsula trígona, aguda, glabra.

Geografia. — Inclosa per Bubani entre les especies REPUDIATAE, dient: *in Pyrenaeis, quantum scio, non fuit reperta.* Pot, no obstant, assegurarse que's trova al Bergadà, al peu de S. Climent, entre Vallcebre y Guardiola, y que no és escassa a les immediacions de les Adous del Bastareny, (*Vidit* Pau). = Abril-Juny.

Viola arborescens.

305. = V. arborescens L.

(*del llatí* arboresco, *ferse com un arbre; aludint al rizoma y troncs més o menys llenyosos.*)

Sinonimia. — *Cast.* violeta española; violeta de la sierra.

Rizoma llenyós; troncs de 1-2 dm., *subllenyosos*, ascendents, grisencs, molt fullosos a la part superior; fulles *ovato-lanceolades* o *lanceolato-linears*, atenuades en peciol, enteres o denticulades, pubescents; estípules linears, *enteres*, tant llargues per lo menys com el ters de les fulles;

flors petites, d'un *violat pálit*; pedúncols *sense bracties*; sèpals lanceolats, aguts, pestanyosos, breument apendiculats; pètals estriats; esperó curt, obtús, encorvat, poc més llarg que'ls apèndices calicinals; estigma ganxut; càpsula ovoido-trígona, obtusa, apiculada.

Geografia. — Costes y roques calices de la regió litoral : Coll de Balaguer, cap a Tortosa (Salv.!); muralles de Tortosa (Hb. Bolós! ex Costa). — Setembre-Novembre.

Viola canina.

306. = V. canina L.

(*en llatí* caninus, *de* canis, *el gos; segons Rolland, perque es inodora.*) (1)

Sinonimia. — Viola de ca o de gos; *cast.* violeta perruna o brava; *fr.* violette des chiens; *angl.* dog's violet; *al.* Hundsveilchen.

Caulescent; troncs de 5-40 cm., *herbacis*, drets o ascendents, *que surten* del rizoma; fulles ovades, oblongues o lanceolades, generalment obtuses, molt superficialment fistonades; estípules linears o be oblongo-lanceolades, ± fimbriato-pestanyoses, molt més curtes que'l peciol; flors d'un blau clar, groguenques a la base, sense olor, grans o mitjanes; pedúncols *amb 2 bracties molt próximes a la flor*, drets; sèpals lanceolats, aguts; pètals laterals barbuts; esperó ample, obtús, freqüentment groguenc, més llarg que'ls apèndices calicinals; estigma ganxut, càpsula truncada, glabra. Planta molt polimorfa.

Geografia. — Boscos y prats : boscos del Montsant. = Turons de S. Geroni, y pròxims a Barcelona (Salv.!); cap a S. Medí (Compñ.); Montserrat; Olot; Ribas; Queralps; Nuria; Sagaró; Vilallonga; Besora (Vay.); Cabrera (Trem.); Vich (Masf.); Camprodón (Tex.); al camp de Tarragona (Wbb.), frontera d'Aragó (Losc.!); Costabona, Vall d'Eyne (Lap.); a la Vall d'Aràn; Salardú, Vilamós (Llen.!). — Abril-Agost.

Viola biflora.

307. = V. biflora L.

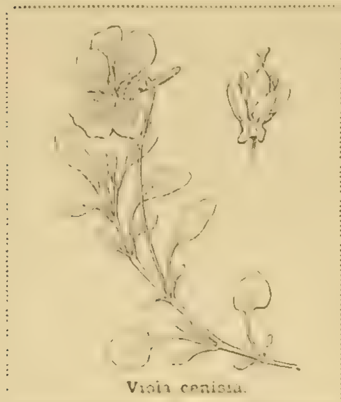
(*com* bifolius, etc., *s'es format pels botànics del llatí* bis, *dugues vegades, y* flos, floris, *la flor; per les dugues flors que generalment porten els pedúncols y en oposició a la* V. uniflora L.).

Rizoma cundidor, del qual surten troncs florífers de 5-10 cm., prims, drets o ascendents, per lo comú *biflors*; fulles *reniformes*, petites, primes y poc consistents, ampla y superficialment fistonades, breument pestanyoses; les inferiors llargament peciolades; estípules *ovades, petites, enteres*; flors *grogues*, amb linies pardes, petites; pedúncols més llargs que les fulles; sèpals lanceolats; pètals

(1) Al parlar d'aquesta especie, diu : «Violette de chien, on l'appelle ainsi, parce qu'elle n'a pas d'odeur; elle n'est bonne que pour les chiens.» No sembla fundat aquest motiu, perque la Rosa *canina* és precisament olorosa.

superiors acostats, drets; l'inferior penjant; esperó poc més llarg que'ls apèndices calicinals; estil *encorvat a la base*; estigma *discoidal*, bilobat; càpsula ovoide, obtusa, glabra.

Geografía. — Boscos y pastures humides de les altes montanyes: comú a Nuria y a Coll de Pal. = La Molina, Comabella, Set Cases, Costabona, Perafeu (Vay.); Benasque sobre Montgarri (Bub.). — Juny-Agost.

Viola cenisia.

308. = V. cenisia L.

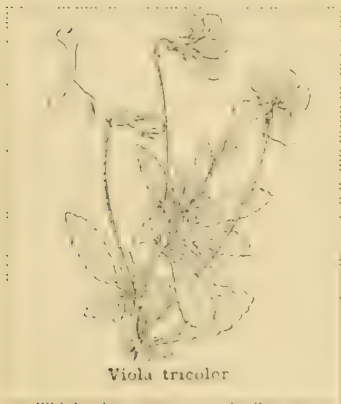
(*del mont* Cenis, *dels Alpes; per la seva primordial habitació.*)

Rizoma molt ramificat, d'aon surten nombrosos troncs de 5-15 cm., difuso-ascendents, nusos a la base, y un bon xic fullosos a la part superior; fulles petites, peciolades, les inferiors *ovades o suborbiculars*, les superiors *ovato-elíptiques, 2-3 vegades més grans que les inferiors*, y *acostades*, quasi totes enteres; estípules inferiors *linears, curtes*, les superiors *espatulades, foliàcies, enteres* o ± dividides; flors *violades, grans*; pedúncols relativament curts; sèpals *ovato-lanceolats*; pètals *amples y curts*; esperó *prim, arquejat, cònic, y tant llarg com els sèpals*; estil *dret*; estigma *infundibluiforme*; càpsula un poc més llarga que'l calze.

β VESTITA G. G. — Planta pubescent, grisàcia; fulles apretades en espessos rosetons; les superiors ovato-oblongues.

Geografía. — Roques y pedruscam de les altes montanyes: Nuria, aprop de la font del Segre. = Pendents pedregoses de les altures de Nuria (Vay.); cap al Puigmal (Csta.); Costabona, la Perxa (Oliver); Coll de Nuria, Prats de Molló (G. G.); Cambradases, Costabona, Setcases (Bub.); Coma del Tech (Xatard); Camprodón, al cim de Rocacolom, a 2,000 m. (Font y Sagué!); cim del Monteixo (Font!, el tipus y la var.); Serranegra, aprop de Castanesa (Puj. J., in Hb. Cad.). — Juny-Agost.

N. B. — Predomina la β *vestita* G. G.—V. *Lapeyrousiana* Rouy, subsp. de la V. *cenisia* L., sec. Rouy.

Viola tricolor

309. = V. tricolor L.

(*del llatí* tri, tres, *y* color, coloris; *de tres colors; pel blau, violat y groc, els tres colors dominants de la seva flor.*)

Sinonimia. — Pensaments, herba de la Trinitat; *cast*, pensamiento, trinitaria, amor perfecto; suegras y nueras, a Sevilla; fr., fleur de la Trinité, pensée; *al.*, Stiefmütterchen; *angl.*, heart's ease y heartsease; *it.*, pensieri.

Anual o *bienal*; tronc de 5-40 cm., dret, pilós o glabrescent, angulós, simple o ramificat; fulles fistonades, les inferiors *suborbiculars* o bé *ovades*, seguint les demés disminuint d'amplada y aumen-

tant de longitut fins a les superiors, que son *lanceolato-linears*; estípules foliàcies, *pinnati-partides*; flors de color variable, però dominanthi el blau, violat y groc barrejats; de magnitut inconstant; sèpals lanceolats, punxaguts; pètal inferior ample y escotat; esperó *obtùs, poc més llarg o més curt que'ls apèndices calicinals*; estigma infundibuliforme; càpsula subtrígona, glabra; llevors brunes, brillants; planta molt polimorfa.

Rassa V. SAXATILIS Schm. — Pètals quasi una vegada més llargs que'ls sèpals; esperó més llarg que'ls apèndices calicinals.

Rassa V. ARVENSIS Mur.—Pètals tan llargs com els sèpals o una mica més.

Rassa V. KITAIBELIANA R. et Sch. — Planta y flors petites; pètals generalment més curts que'ls sèpals.

Geografía. — Llocs cultivats de tot el país: la R. V. SAXATILIS Schm., als sembrats de Montgarri, de la Vall d'Aràn (Llen.!); la V. ARVENSIS Mur., al litoral, Vallés, Montsant, Urgell, Guilleríes, Empordà et alibi; la V. KITAIBELIANA R. et Sch., als terrenos granítics cultivats del N. de Tarrassa y també a Cabanes del Empordà (Senn.!) y al Miracle (Marc.!). — Abril - Juliol.

Viola cornuta

Viola sudetica.

310. = V. cornuta L.
(cornutus *de* cornu, *la banya; per la longitut y forma del seu esperó.*)

Perenne; tronc de 1-3 dm., ascendent, fullós des de la base, glabrescent, fulles inferiors *ovato-orbiculars*, les superiors *ovades*, subcordiformes o atenuades a la base, fistonades, subpestanyoses, estípules *grans, inciso-dentades*, amb el lòbul del mitg ovato-oblong, més gran que'ls laterals, flors *blaves*, grans, llargament pedunculades, sèpals *alesnats, 4 vegades més llargs que'ls apèndices calicinals*, pètals *trasovato-cuneiformes*, l'inferior molt més ample, esperó *llarg* (10-15 mm.), recte, *atenuat a l'àpex*, 5-6 vegades més llarg que'ls apèndices del calze; estigma *infundibuliforme*, càpsula obtusa.

Geografía. — Pastures de les altes montanyes: Valls d'Eyne (Lap.) y del Tech (Gaut.); Vall d'Aràn (Isern!); Portilló, Bosost (Compñ.! in Hb. Cad.); boscos d'Artíes, y a majors altituts (Csta.); port de Viella y molt comuna a tota la cadena (Lap.); Luchón y port de Salau (Bub.); ribera de Viella y Salardú (Llen.!). — Juny-Agost.

N. B. — Bubani la cita també a la Cerdanya y al Montseny; en aquest últim punt solament havem observat la *V. Bubani* Timb.

311. = V. sudética Willd. — Subsp. de la V. TRICOLOR L., sec. Rouy. — V. LUTEA Sm.
(sudéticus, *de la cordillera dels* Sudetes, *corresponent al quadrilàter de Bohemia, en la part que la separa de la Prussia;* lutea, *del llatí* luteus, *groc; pel color dominant de les flors.*)

Perenne, rizoma prim, *cundidor*; troncs de 1-4 dm., radicants a la base, glabrescents, fulles inferiors *ovato-cordiformes*, les superiors lanceolades, fistonades, estípules *digitato-multipartides*, amb els *lòbuls laterals linears*, *l'inferior reflexe y el mitjà més gran, espatulat y dentat*; flors grogues o violades, grans, sèpals *lanceolato-acuminats*, cada pètal esclusivament groc o violat, esperó *prim*, *2-3 vegades més llarg que'ls apèndices calicinals*, estigma *infundibuliforme*, càpsula ovoide, curta.

Geografía.—Pastures de montanyes granítiques y pissarroses; al Montseny, al poble de la Costa; coll de Pal; coll de Tosas; Queralps, Nuria.=Artiga de Lin(Llen.!).—Juliol-Agost.

Viola Bubanii.

312. ▪ V. Bubanii Timb. — V. grandiflora Vill. — V. lutea Sm. β pyrenaica Gr. et G. (*dedicada a P. Bubani, autor de la* Flora Pyrenaea.)

Perenne, piloso-erissada o glabrescent; troncs prims, de 10-25 cm., ascendents; fulles inferiors *sub-orbiculars*, de base truncada o subcordiforme, les superiors *oblongues*, atenuades a la base, obtuses, totes superficialment fistonades; estípules *digitato-partides*, amb els lòbuls laterals *linears*, l'inferior *reflexe*, el mitjà lanceolat; flors d'un *blau fosc*, grans; pedúncols ordinariament llargs; sèpals *linear-lanceolats*, *aguts*, *1-2 vegades més curts que la corola*; apèndices calicinals desiguals, truncats y pestanyosos o glabres; pètals trasovats, amples, esperó *cònic*, recte o lleugerament encorvat, *bastant gruixut a la base*, *4-5 vegades més llarg que'ls apèndices calicinals*; estigma *infundibuliforme*; càpsula oblonga, lleugerament apiculada.

Geografía. — Al Montseny; abundant des de la regió mitja al cim; Guilleríes; Serra del Coll, a la roca del *Teix* y *Porta barrada*; cap al cim de Sant Miquel Sulterra, no escassa. = Pirineu Oriental, aprop de Prats de Molló (Xatard; Gay, ex Rouy); Costabona, sobre Arlés (Bub., sub V. ELEGANS Spach); Montseny; Sant Miquel Sulterra (Vay., sub V. LUTEA Sm. γ GRANDIFLORA Vill., Reichb.). — Maig-Juliol.

HÍBRIT

313. ▪ V. Marceti Beck. — V. silvestris × V. Willkommii.

Se diferencía de la V. SILVESTRIS per les fulles y estípules més amples; aquestes un poc dentades; esperó més curt, blanquinós; sèpals més amples; y de la V. WILLKOMMII, del meteix *habitus*, per les fulles superiors acuminades; estípules més petites, dentades y franjeades; esperó més llarg; sèpals y pètals més estrets; apèndices calicinals rudimentaris.

Geografía. — Montserrat, camí de Santa Cecilia, *inter parentes*. — Maig 1906 *legi*.

Familia 10.ª - RESEDACIES DC.

(De *Reseda*, nom del principal genre.)

Flors hermafrodites, irregulars, blanques o groguenques, petites, en raíms terminals, bracteolats; calze 4-6 partit, persistent o caduc; 4-6 pètals multipartits, desiguals; estams indefinits, generalment monadelfes, insertats sobre un disc carnós; fruit format per una càpsula unilocular, de dehiscencia poricida terminal, o per 4-6 coques verticilades. Herbes de fulles simples, alternes y sense estípules.

1 { Fruit càpsula unilocular . . . . **90. Reseda.**
  { Fruit 4-6 coques verticilades . . . . **91. Astrocarpus.**

Genre 90. - RESEDA L.

(Paraula ja usada per Plini; del llatí *resedare*, calmar; per les propietats vulneraries que li atribuien els romans.)

Flors blanques o groguenques; 4-6 sèpals; 4-6 pètals; els superiors més grans y laciniats; 10-30 estams; càpsula unilocular, angulosa, de boca oberta; llevors reniformes.

1 { Càpsula tridentada . . . . 2.
  { Càpsula quadridentada, calze quinquepartit . . . . 7.

2 { Calze 4-partit; càpsula deprimida, acampanada, llargament dentada; flors virido-groguenques; fulles caulinars enteres. . . . **314. R. luteola.**
  { Calze 6-8-partit, càpsula ovoide o cilíndrica, breument dentada . . . 3.

3 { Càpsula madura dreta; llevors llises; flors groguenques; fulles caulinars ternati-sectes . . . . 4.
  { Càpsula madura penjant; llevors alveolades; flors ± blanques, fulles caulinars enteres o 3-5-partides. . . . . 5.

4 { Pètals multífits; lacinies laterals decreixents a partir de la mitjana; càpsula cilíndrico-claviforme . . . . **315. R. erecta.**
  { Pètals trifits, lacinia mitjana estreta y les laterals semilunars, càpsula cilíndrica . . . . **316. R. lutea.**

5 { Calze acrescent; filaments estaminals claviformes, càpsula rodona, pètals blancs; fulles enteres o tri-partides. . . . . **317. R. arragonensis.**
  { Calze no acrescent, filaments estaminals alesnats. . . . . 6.

6 { Pètals albo-groguencs; anteres encarnades; fulles caulinars, 3-partides o enteres . . . . **318. R. odorata.**
  { Pètals blanquíssims, anteres luteo-verdoses; fulles caulinars llargament atenuades, 3-5 partides . . . . **319. R. litigiosa.**

7 { Fulles enteres, linears, flors blanques; càpsula deprimida, globulosa; llevors llises . . . . 320. R. glauca.
Fulles pinnatisectes; càpsula ± tetràgona; llevors papiloses . . . . 8.

8 { Càpsula tetràgono-cilíndrica; pètals blancs, lobats; llevors negres, puntejades. . . . . 321. R. alba.
Càpsula tetràgono-ovoide; pètals albo-groguencs, laciniats, llevors negres, papiloses. . . . . 322. R. Gayana.

Reseda Luteola

314. = R. luteola L.[1]

(*del llatí* luteolus, *dimin. de* luteus, *groc; pel color de les flors o pel groc daurat que s'estreu dels troncs y pericarpis, usat en tintorería.*)

Sinonimia.—Gualda, gabarró; *cast.* gualda, hierba lanaria, cetro de Ceres.

Bienal, d'un vert alegre, tronc de 5-10 dm., dret, angulós, fistulós, glabre; fulles *oblongo-lanceolades, enteres, sentades, obtuses*, glabres, les radicals en rosetó ondulades; flors d'un *groc verdós*, petites, en raíms espiciformes, llargs, espessos y aguts; *4 sèpals aplicats, desiguals, oblongs, vorejats de blanc, no acrescents*, 3-4 pètals, el superior còncavo; lacinies petites, 20-25 estams, de filaments un poc dilatats a la base; càpsula deprimida, acampanada d'anguls verrugosos, tridentada; dents relativament llargues y punxagudes; llevors negres, llises y llustroses.

Geografía. — Terres incultes, muralles y arenys de les corrents : Al Turó de Montcada; cordillera superior del Vallés, cap a la Mata; r. pel pla; S. Magí, S. Puvim, S. Guim y altres llocs de la Segarra; Urgell, Bellvis, Poal *et passim*; Montseny, Montsolí, Guilleríes; comarca de Bages, comú al areny del riu Greixa, aprop de Hospitalet, al peu del Cadí; Queralps. = Vich (Masf.); Ardevol (Puj. C.!); la Sellera, r. (Cod.); Vall d'Aràn (Compñ.).—Maig-Jul.

Reseda erecta

315. = R. erecta Lag. — R. stricta. Pers.

(*del llatí* erectus *dret, aixecat; per la direcció del tronc;* strictus, *contret, estret; per la contracció subapical de la càpsula.*)

Tronc de 2-5 dm. *dret*, pubèrul, ramificat a la part superior, molt fullós; fulles llargament peciolades, *ternatisectes*, y les *inferiors ± biternatisectes*, de segments lanceolato-linears, amb petites papiles; flors *blanques*, petites, en raíms molt llargs, clars; pedicels filiformes, *engruixits a l'apex, recorvats* a la florescencia; *6 sèpals* desiguals, oblongs, obtusos, *no acrescents, 3 veg. més curts que'l pedicel*; pètals apenes més llargs que'l calze, multifits;

(1) Segons observà Linneus, l'estrem penjant de l'espiga florida d'aquesta planta, segueix el curs del sol, fins y tot estant núbol, apuntant a llevant al dematí, al mitjdía a mitjorn, a ponent a la tarde y al nort a la nit.

estams nombrosos; filaments alesnats; anteres grogues; càpsula *dreta*, com el pedicel, *cilíndrico-claviforme*, *truncada* y *subcontreta* cap a l'apex amb 3 dents petites, llevors negres, molt petites, llises.

Geografía. — Terrenos incults, guixencs y argilosos : Montsant (Webb.); frontera d'Aragó (Losc.!). — Maig-Juliol.

Reseda lutea.

316. = R. lutea. L.

(*del llatí* luteus, *groc; pel color de les flors.*)

Sinonimia. — *Cast.* pacífica, sosiega amiga.

Troncs de 2-6 dm., ascendents, angulosos, ramificats, híspido-papilosos, fulles inferiors *enteres* o *tripartides*, llargament atenuades en peciol, les superiors *pinnati-* y fins *bipinnati-partides*, ondejades y aspres al marge; flors d'un *groc verdós*, en raím, al principi curt y espés y a la fi molt llarg y clar; pedicels curts, gruixuts, ascendents; sèpals 6, linears, obtusos, estesos, no decrescents; pètals 6, més llargs que'l calze, trifits, amb la lacinia del mitj més petita y linear; les laterals més amples y un poc incurves; filaments estaminals filiformes, càpsula *dreta*, *ovoido-oblonga*, *amb 3 dents petites*; llevors negres, llises, llustroses; planta polimorfa.

β GRACILIS G. et G. — Troncs prims, ramificats, difusos; fulles glauques, glabres; lobuls lanceolats, linears, mucronulats; raíms florifers més estrets; flors molt petites.

Geografía. — Parets, llocs incults y pedregosos; general per tot el país, desde la costa fins al Pirineu. La β GRACILIS G. et G., abundant a Menarguens, Bellvís, Poal y altres punts de l'Urgell. — Maig-Sep.

Reseda Arragonensis

317. = R. Arragonensis Losc. et Pardo.— R. Phyteuma L., var. fragrans Tex.

(*del llatí* Arragonensis, *de l'Aragó; aont la van trovar Loscos y Pardo;* Phyteuma, *del grec* φύτευμα, *nom d'aquesta planta, de la que també parla Plini*).

Sinonimia. — Pebrots de ruc, a l'Urgell.

Tronc de 1-2 dm., dret o ascendent, difús, angulós, pubescent; fulles obtuses, les inferiors llargament atenuades a la base, *espatulades*, enteres, les caulinars, *3-partides*; flors *blanquinoses*, *d'olor de viola*, en raíms a la fi llargs y clars; pedicels filiformes, tan llargs com el calze; sèpals *6-trasovato-oblongs*, *oberts* y *molt acrescents*, pètals *6*, *iguals al calze* o més petits, dividits en moltes lacinies linears; 16-20 estams de filaments *claviformes*, de color de taronja; càpsula *subcilíndrica*, *angulosa*, *subalada*, terminada per *3 dents curtes*; llevors vermelloses.

Geografia. — Freqüent per terres cultivades desde la costa al Pirineu y desde Lleida a les altures de Cadaquès : Floreix tot l'any.

N. B. — La var. INTEGRIFOLIA Tex., desde Tarrassa a Bagá; però dèu escloure's, per quant havem observat, tots els tranzits, desde les fulles caulinars totes enteres fins a totes 3-partides.

Reseda odorata

Reseda litigiosa

Reseda glauca.

318. = R. odorata L.

(*del llatí* odoratus, *olorós; per la olor de marduix de les seves flors.*)

Sinonimia. — Marduixí; *cast.* reseda, resedal, reseda de olor; *fr.* herbe d'amour; *angl.* Mignonette.

Se distingeix de la R. ARRAGONENSIS LOSC. ET PARDO, per les flors d'una suau *olor de marduix*; sèpals *no acrescents*; lacinies dels pètals, *espatulades*, filaments estaminals *alesnats;* càpsula *trasovoide-inflada.*

Geografia. — Cultivada y subespontània. — Maig-Agost.

319. = R. litigiosa Senn. et Pau.

(*del llatí* litigiosus, *dubtós.*)

Tronc de 1-2 dm., ramificat desde la base, dret o ascendent, glabre; fulles inferiors *oblongo-espatulades*, llargament atenuades a la base, mucronulades, les caulinars *3-5-partides*, amb els lòbuls ondejats y crespats al marge; flors *d'un blanc de neu*, en raíms *curts* y *espessos*, a la fi un poc allargats; pedicels filiformes, més llargs que'l calze; 6 sèpals *trasovato-oblongs*, ordinariament *no acrescents*; filaments estaminals *alesnats*, *blancs*, càpsula com la de la *Arragonensis*.

Geografia. — Abunda pels olivars y vinyes, des de les altures de Rosas al Cap de Creus; 2 Maig 1908 legi.

N. B. — Nostre preclar amic el Dr. Pau diu d'aquesta planta : HABITU RESEDAE ARRAGONENSIS Losc. et Pardo, vel R. COLLINAE J. Gay, sed diversa primo aspectu, sepalis non accrescentibus. Bol. Soc. Ar. Cienc. Nat. IV, dic. 1905.

Efectivament, el calze *ordinariament* no es acrescent; no obstant, recullírem y conservem un exemplar amb els sèpals tan acrescents que mideixen de 10-12 mm. (V. «Mem. Notas fitogeog. crit.» 1909, p. 9.)

320. = R. glauca L.

(*del llatí* glaucus, *vert blavenc; pel color de la planta.*)

Perenne, de rizoma gruixut y fort, del qual surten nombrosos troncs prims de 1-3 dm., ascendents, subllenyosos a la base, glabres; fulles *estre-*

tament linears, *glauques*, enteres, agudes, amb 1-2 *dentetes hialines*, *aprop de la base;* flors *blanques*, en raíms espiciformes, prims, curts y a la fi allargats; *5 sèpals* ovats, aguts, *5 pètals*, *tres vegades més llargs que'l calze*, 12-15 estams de filaments *filiforme-alesnats*; anteres petites, globuloses, càpsula *deprimida*, *globulosa*, *mugronada* a l'àpex, d'abertura quasi quadrada, 4-cuspidada per *4 dents* alesnades; llevors petites, llises, morenes.

Geografia. — Roques y boscos de la regió alpina : torrents de Nuria, cap a Coma de Eyne y Nou Fonts. = Setcases, Puigmal, la Molina, Comabella (Vay.); Cambradases (Bub.); a tota la cadena pirinenca (Rouy); Ports de Benasque, Castanesa (Zett.); de Viella (Lap., Csta.); Vilaller, Bosost (Compñ.! in Hb. Costa); port de Salau, Montgarri y Noguera (Bub.); Artiga de Viella (Llen.!). — Jul.-Ag.

Reseda alba.

321. = R. alba L.—R. suffruticulosa Bert.

(*del llatí* albus, *blanc; pel color de les flors;* suffruticulosus, *que s'ha format de* sub *y* frutex, fruticis: *petit arbust, per la consistencia del tronc.*)

Sinonimia. — *Cast.* hopo de zorra.

Anual o *bienal*; arrel cònica; tronc de 3-10 dm., dret, robust, *subllenyós* a la base, fistulós, angulós, simple o ramificat a la part superior; fulles lanceolades, glabres, *pinnatisectes*, de segments *desiguals*, *decurrents*, *oblongo-lanceolats* o *lanceolats*, *enters* o *dentats*, *nombrosos*; flors *blanques*, en raíms espiciformes, molt llargs y espessos; bracties linear-alesnades, *més llargues que'ls pedicels; 5 sèpals* linears, aguts; *5 pètals tripartits* y més llargs que'l calze; 12-16 estams, més curts que la corola; càpsula *tetràgono-oblonga*, *3 vegades més llarga que'l calze*, dreta, recta, o bé un poc recorvada, contreta a l'àpex y coronada de *4 dentetes triangulars*; llevors morenes amb *estríes concèntriques*.

Geografia. — Terrenos margosos de la Segarra y part de Bages; vora dreta del Llobregat cap al pont de Vilumara; Castellgalí; falda oriental del Montserrat. = Marges del Segre (Isern!); marina de Blanes (Salv.); plana de Vich, r. (Masf. !); abundant en terrenos arenosos de l'Aragó (Losc.). — Maig-Jul.

Reseda Gayana

322. = R. Gayana Boiss.

(*dedicada a S. Gay, autor de nombrosos treballs fitogràfics.*)

Tronc de 2-5 dm., dret, poc ramificat, estriat, fullós, glabre, fulles lanceolades, glabres, les radicals *en rosetó*, *pinnatipartides*, amb els lòbuls lanceolato-linears, aguts, oberts o recorvats, ondejats pel marge; les caulinars més petites y més estretes; flors *groguenques*, en raíms espiciformes, llargs, prims y clars, *5 sèpals*, *petits*, *ovats*, *5 pè-*

tals cuneiformes, *trifits*, 8-10 estams, més curts que'ls pètals; càpsula *trasoroide*, *petita*, *dreta*, *contreta* y *truncada a l'àpex*, terminada per 4 *dentetes connivents*; llevors petites, negres, cubertes de puntetes tuberculoses.

Geografia. — Terres argiloses àrides de la provincia de Lleida, entre Pons y Sanahuja (Jover!); Gerb y Balaguer (Compñ.); Collbató (Pourr. ex Colm.). — Maig-Juny.

N. B. — No's consigna la R. BIPINNATA Villd., perqué si bé figura al «Catál. de Costa» p. 29, com observada amb certesa entre Cervera y Tárrega per Salv., en l'herbari del qual la veuría Costa: en la Ampliació de l'esmentat Catál. (Anal. Soc. Esp. Hist. Nat., III, 2, página 43) diu el nostre eximi botànic «que no la conoce y que si tiene las hojas tripartidas (com efectivament les hi té, segons planta de Aranjuez remesa per Pau), no concuerda con la descripción de la R. UNDATA que'l Dr. Wk. reputa sinónima». Per altra part la R. BIPINNATA Villd. és propia del centre d'Espanya, y la de Salv. sería la R. BIPINNATA Losc. et Pardo. = *R. macrostachia* Wk (Prodr., III, 890).

Genre 91. - ASTROCARPUS NECK.

(Del grec ἀστήρ, ἀστρός, estel, y καρπός, fruit; aludint a la disposició estrellada del fruit.)

Flors blanques, petites, en raíms espiciformes, a la fi llargs y bastant espessos; calze 5-partit, de divisions oblongues, obtuses y finalment reflexes; 4-6 pètals desiguals, 2-3 vegades més llargs que'l calze, els superiors 5-7-partits; 7-9 estams; 4-6, generalment 5, coques verticilades y esteses en forma de estel, després de la antesis; llevors petites, reniformes, griseo-fosques, papiloses; herbes perennes, del rizoma de les quals surten molts troncs, prims, cespitosos, glabres, de 5-10 cm.; fulles trasovato-oblongues, enteres; les radicals en rosetó.

Astrocarpus sesamoides.

323. = A. sesamoides Gay.—Reseda sesamoides L.

(*del grec* σησαμοειδής; *de* σήσαμον, *sésamo o alegría y* εἶδος, *forma*; *per la semblansa de les seves llevors amb les de la dita planta.*)

Geografía. — Roques y llocs arenosos : prats de Nuria (Salv.!, Vay.); de Batiol (Bolós!); pla de les Eugues, a Prats de Molló (Lap.); Peñablanca, Hospital de Benasque (Zett.); valls de Llo y de Benasque (Bub.); altures orientals de la Vall d'Aràn (Llen.!). — Jul.-Ag.

Familia 11. – DROSERACIES DC.

(Del genre *Drosera*)

Flors hermafrodites, regulars, blanques o rosades; terminals, solitaries o en raím espiciforme, al principi escorpioide; fruit càpsula unilocular, 3-5-valva, loculicida. Herbes perennes, de llocs inundats, de fulles enteres, en rosetó.

1 { Fulles totes en rosetó radical, amb el llim circuit, de pèls vermells, glandulosos, irritables, flors petites, en raím espiciforme, corola marcescent, 3 estils bífits . . . . 92. **Drosera.**
Fulles en rosetó radical y una caulinar, glabres, flors grans, solitaries, corola caduca, 4 estigmes sentats . . . . 93. **Parnasia.** }

Genre 92. – DROSERA L.

(Del grec δροσερός, cubert de rosada; aludint als pèls glandulosos de les fulles).

Flors petites, en raím terminal, al principi escorpioide; pètals espatulats, marcescents, sense escames nectaríferes; 3 estils bífits; estigmes claviformes, enters; càpsula de 3 valves, rarament 4 ó 5; fulles totes en rosetó radical, amb el llim circuit de pèls glandulosos, vermells, irritables.

1 { Fulles aplicades a terra, de llim orbicular, bruscament contret en peciol, cama 3-4 vegades més llarga que les fulles, flors blanques, 324. **D. rotundifolia.**
Fulles dretes, de llim trasovato-cuneiforme, insensiblement atenuades en peciol; cama 1-2 vegades més llarga que les fulles, flors rosades, 325. **D. longifolia.** }

Drosera rotundifolia.

324. = D. rotundifolia L.
(*del llatí* rotundifolius; *de fulles arrodonides.*)

Sinonimia. — Herba de la gota, resplandor de la nit; *cast.*, rocío del sol, hierba del rocío, hierba de la gota; *fr.*, rosette, herbe de la goutte, rosée du soleil; *angl.*, sundew; *al.*, Sonnenthau; *it.*, rossolis.

Cama de 5-15 cm., dreta, *3-4 vegades més llarga que les fulles*, generalment simple; fulles *orbiculars*, *bruscament contretes en peciol*, *aplicades a terra*; flors *blanques*; raím *multiflor*; sèpals linears, obtusos, connivents a la maturitat, més curts que la corola; estigmes enters, blanquinosos, claviformes; càpsula oblonga, tan llarga com el calze o més; llevors fusiformes, estriades, alades pels caps.

Geografia. — Prats inondats y turbosos de les altes valls : aprop de Sta. Fe del Montseny, abundant. = Rocabruna; Bach de càn Pubill; aprop del coll de Malrem; N.ª Sra. del

Coral (Vay.); Costabona (Compñ.); Prats de Molló (Lap.); Plana de la Cerdanya (Gaut.); ribera de Ruda, a la Vall d'Aràn (Llen.!). — Jul.-Ag.

Drosera longifolia.

325. = D. longifolia L.
(*de* longus, *llarg; y* folium, *fulla; per les seves fulles relativament llargues.*)

Cama de 1-2 dm., *dreta des de la base,* ordinariament 1 vegada més llarga que les fulles, generalment simple; fulles trasovato-cuneiformes, 3-5 vegades més llargues que amples, insensiblement atenuades en peciol, dretes; flors *rosades*, més grandetes; raím *pauciflor*; sèpals linears, obtusos, connivents a la maturitat y més curts que la corola; estigmes enters, blanquinosos, claviformes; càpsula cilindroide, més llarga que'l calze; llevors ovoideo-oblongues, un poc arrugades.

Geografia. — Llocs turbosos inondats del Pirineu, entre els *Sphagnum*. Posada en dubte la seva existencia al Pirineu Català per alguns botànics; exclosa d'Espanya per Rouy (Flor. de France IV, 4) pot assegurarse que's trova no escassa a la ribera de Ruda, de la Vall d'Aràn, barrejada amb la anterior, d'aont la va portar Llenas en el seu viatge d'exploració efectuat pel Juliol de 1908, per encarreg de la Junta Municipal de Ciencies Naturals de Barcelona, de la qual formem part. Lap., amb referencia a Pourr., la cita a *Anas*, de la Vall del Carol, próxima a Puigcerdà (Hist. abrég. des plant. des Pyr., 173). (1)

(1) En una Memoria nostra presentada a la *R. Academia de Ciencias y Artes* de Barcelona (1909) pàg. 9, donàrem compte d'aquesta trovalla; mes veiem que Llen. (Contrib. al estudio de la Fl. del Pir. Central, pàg. 56, publicat en 1912) en lloc de l'especie lineana cita la *D. intermedia* Hayn., quasi exclusiva de Galicia. Cert que per la seva petita talla (3-8 cm.) podria confondre's la planta aranesa amb l'especie de Hayne; però pel seu tronc florífer *rectilini* y *erecte des de la base*, per la seva *inserció central* y longitut relativa, no menys que per la característica *forma de les fulles*, s'aparta evidentment d'ella. Un nou y detingut estudi dels exemplars recolectats per Llen., la comparació dels meteixos amb altres autèntics de la *D. intermedia* Hayn., procedents de Noruega, y, per fi, l'autorisada opinió de Pau, venen a confirmar que la planta d'Aràn pertany, realment, a la *D. longifolia* L.

Genre 93. - PARNASSIA L. [1]

(Del llatí *Parnassus*, montanya de Grecia; per la seva habitació a les montanyes.)

Flors blanques, grans, solitaries, terminals; sèpals ovats, obtusos, oberts; pètals caducs, 2-3 vegades més llargs que'l calze; assenyalats amb venes connivents; 5 apèndices nectarífers opositipètals, unguiculats y terminats per 9-13 pestanyes glanduloses; 4 estigmes sentats, persistents; càpsula ovoide; rizoma curt y una mica inflat, del qual surten troncs de 1-3 dm., drets, simples, angulosos, uniflors, que porten una sola fulla, cordiforme-amplexicaule, totes les demés també cordiformes, peciolades, en rosetó radical, glabres y de nervis convergents.

Parnassia palustris.

326. - P. palustris L.

(*del llatí* paluster *o* palustris, *del llac*; *per la seva estació, de llocs humits y pantanosos.*)

Sinonimia.—Fetjera blanca; *cast.*, grama o hierba del Parnaso, hepática blanca; *fr.*, gazon du Parnasse; *angl.*, grass of Parnassus, marsch-parnassia; *al.*, Sumpfparnassenkraut (einblatt); *italià*, parnasia.

Geografia. — Comú als prats humits y aigua molls de la regió pirenenca : Ribas; Queralps; Nuria, la Cerdanya. = Vidrá, Collsacabra; de Monás a Andorra (Vay.), no escassa a la riera de Marlés, del Bergadá (Puj. C.).— Jul.-Ag.

(1) Aquest genre *Parnasia* s'ha portat avuy a les *Saxifragacies* Juss.

Familia 12.ª - POLIGALACIES Juss.

(Del genre *Polygala*)

Flors hermafrodites, irregulars, blaves, rosades y alguna vegada blanques o groguenques, axilars o en raíms terminals; acompanyada cada una de 3 bracties ± caduques; calze de 5 sèpals, els 3 esterns petits y els dos interns (*ales*) petaloides, molt grans, amb varis nervis, 3 pètals per abortament, lliures o concrescents; l'inferior (*carena*) major, cóncavo-trilobat o laciniat, que comprèn els órgans sexuals; 8 estams monadelfes, separats a la part superior formant 2 fascicles de 4 cada un; anteres poricides; fruit càpsula bilocular, comprimida (angustisepta) trasovato-cordiforme, alada, loculicida, de celdes monospermes; 1 estil; estigma bífit; llevors elipsoides o trasovoides, peludes, acompanyades d'un aril 3-lobat o 3-partit. Herbes o subarbustes de fulles simples, petites, sentades, enteres, totes, o solament les superiors, alternes y sense estípules.

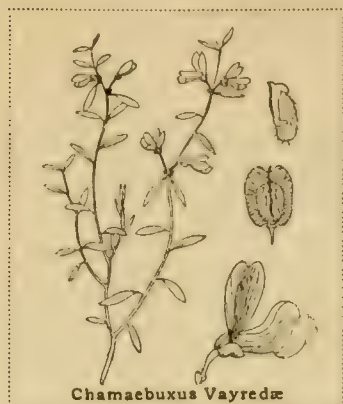
1 { Calze caduc, de 3 sèpals esterns petaloides; corola hipoginia, carena 3-lobada, poros de les anteres, laterals; aril 3-partit, **94. Chamaebuxus.**
Calze persistent, els 3 sèpals esterns herbacis; corola-perigina, carena laciniada; poros de les anteres, terminals; aril 3-lobat, **95. Polygala.**

Genre 94. - CHAMAEBUXUS WK.

(Paraula híbrida; del grec χαμαί, a terra, per terra, y llatí *buxus*, el boix; un boix ajegut, nano; per l'aspecte de la planta.) (1)

Flors d'un vermell ferruginós, grans (1'5 cm. de llarg), axilars, solitaries o geminades, pedúncols fructífers curts (3-5 mm.), engruixits a l'àpex; sèpal impar, sacciforme a la base, nectarífer, subescariós, els laterals naviculars, vermellosos, ales ovato-cuneiformes, obtuses, sense nervis, apenes més llargues que la corola, carena groguenca, 3-lobada, el lòbul del mitj amb una cresta 7-lobada; filaments estaminals blancs, lliures a l'àpex; estil arquejat, abultat a l'àpex, càpsula trasovada, gran (13 × 12 mm.), circuida d'una ala ampla, escotada a l'àpex, amb nervis longitudinals sortits y poc anastomosats; llevors elipsoides, comprimides, negres; aril 3-partit, amb els lòbuls laterals més llargs que la meitat de la llevor, geniculato-falciformes y obtusos a l'àpex. Petit arbust glabre, de tronc ajegut, de 15-25 cm., ramificat, nu a la base, fullós a la part superior, fulles herbacies, virido-brillants per la cara superior, les inferiors lanceolato-elíptiques, les superiors lanceolato-linears, agudes, reticulades, subpestanyoses y breument peciolades.

(1) La formació grega del compost exigiría *chamaepyxos*, com tenim *chamaecissos* (*hedera*). Vegis, no obstant, el *Fagopyrum* Hill., altra formació híbrida.

Chamaebuxus Vayredæ

327. ■ Ch. Vayredæ Wk.—Polygala Vayredæ Csta. (Wk., Illustr. Flor. Hisp. pàg. 33, tab. 23).

Geografía. — Pirineus Orientals, entre Capsech y Baget, a la vall del Bach, 700 m. (Vay. in Hb. Cad.); Coll de Carreras (Souliél). — Abr.-Juny.

N. B. — Aquesta planta es diferencía essencialment del *Ch. alpestris* Spach referit a Ceret per Lap. y algún altre botànic, per presentar les fulles *herbacies* y *primes* en lloc de *coriacies*; per la forma de les ales y dels pètals; per la càpsula *el doble més gran y més amplament alada*, y sobre tot, per la forma singular dels *lòbuls laterals* de l'aril que en la *Alpestris* són *rectes, aguts y quasi tan llargs com la llevor*. Creyem, doncs, no obstant les reserves de Bubani (Flor. Pyr. III, 282), que és més que una mera varietat. (1)

(1) C'est une espèce de premier ordre (Chodat — «Remarques sur quelques *Polygala* espagnols» — Bol. Soc. Arag. — Oct. 1913, pàg. 154).

Genre 95. - POLYGALA L.

(Del grec πολυ, molt, y γάλα llet; perque, segons Dioscorides, es creya que provocava la secreció làctia de la dòna.) (1)

Flors blaves, rosades o blanques; petites, generalment en raíms terminals; sèpals persistents, els tres esterns herbacis, ales petaloides, recorregudes per 1-3-5 nervis, generalment ramificats y anastomosats; corola perigina, carena laciniada, filaments estaminals per lo comú soldats fins a les anteres; poro de les anteres rodó y terminal; càpsula més estretament alada; aril 3-lobat : plantes quasi sempre herbacies, de fulles alternes y rarament les inferiors oposades.

1 { Plantes de rizoma llenyós, flors axilars solitaries o en raíms pauciflors, càpsula poc o gens escotada . . . . 328. **P. rupestris.**
Plantes totalment herbacies, flors en raíms multiflors terminals, càpsula ± escotada . . . . 2.

2 { Plantes anuals, arrel prima, raím tan llarg com la meitat del tronc o més. 3.
Plantes perennes; raím generalment més curt que la meitat del tronc. 4.

3 { Flors molt petites, blanquinoses, amb la carena purpurina, ales amb una faixa verda, fulles caulinars linears, obtuses . . . . 329. **P. exilis.**
Flors relativament grans, blanquinoses, amb la carena verda, ales amb tres nervis no anastomosats, fulles caulinars acuminades, 330. **P. monspeliaca.**

4 { Fulles inferiors més petites que les superiors y disposades en rosetó . 5.
Fulles inferiors més grans que les superiors y disposades en rosetó, bracties generalment més curtes que'l pedicel . . . . , 6.

5 { Fulles inferiors y de les branques estèrils, oposades, raíms a la fi, pseudo laterals, bracties totes més curtes que'l pedicel, càpsula molt més ampla que les ales . . . . 331. **P. serpillacea.**
Fulles totes alternes, raíms terminals, bractia del mitj tan llarga com el pedicel, o més; càpsula quasi tan ampla com les ales. 332. **P. vulgaris.**

6 { Plantes de gust amarg, bracties bastant persistents, ales amb 3 nervis apenes anastomosats . . . . 333. **P. amara.**
Plantes de gust herbaci, bracties caduques. . . . . 7.

7 { Raím llarg, bractia mitjana més llarga que'l pedicel; ales amb 3-5 nervis ramificats y anastomosats . . . . 334. **P. calcarea.**
Raím curt, espès; bracties molt caduques y totes més curtes que'l pedicel, ales amb 3 nervis, el del mitj simple y els laterals poc ramificats. 335. **P. alpina.**

(1) *Crucis flor.* Diu Prior (apud Rolland, Flor. pop. II, 183) que se li va donar aquest nom "from its blossoming in Gang-week"; ho refereixen a la *Polyg. comosa L.*, *al.* Kreuzblume.

Polygala rupestris.

328. = P. rupestris Pourr.

(*s'ha format del llatí* rupes, *la roca; per la seva estació*).

Perenne, de rizoma llenyós, del qual surten nombrosos troncs filiformes, de 2-5 dm., foliosos, drets o difusos; fulles *linear-lanceolades, agudes*, un poc *revoltes pel marge*, glabrescents; flors *blanquinoses*, amb la *carena verda, axilars*, solitaries o en raims pauciflors; bracties molt caduques, més curtes que'l pedicel; ales trasovades, mucronades, blanques per les vores, y amb *una ampla faixa verda central* que conté 3 *nervis, poc visibles y no anastomosats*; càpsula trasovada, *poc o gens escotada*, més llarga y més ampla que les ales; lòbuls de l'aril curts, obtusos y quasi iguals.

Geografia. — Roques, parets y llocs pedregosos del litoral, Vallés, Bages, Penadès, Segarra et passim. = Camp de Tarragona (Webb.); Organyá (Dub.). — Mars-Juliol.

Polygala exilis

329. = P. éxilis DC.

(*del llatí* exilis, *prim, delicat; pels seus troncs y arrel prims*).

Anual, arrel y troncs *prims*, aquestos de 5-15 centímetres, drets y ramificats; fulles radicals *ovades*, les caulinars *linears, obtuses*; raim fructífer llarg y clar; bracties *petites, molt més curtes que'l pedicel*; flors blanquinoses, amb la *carena purpurina*, molt petites; ales *espatulato-oblongues, obtuses, amb una faixa verda que conté un nervi no ramificat*; càpsula petita, *estretament alada, una vegada més ampla y un poc més curta que les ales*; llevors trasovoides, lòbuls de l'aril molt curts.

β GRACILLIMA Csta. — Troncs y branques allargats, *tenuíssims*, y raims molt clars.

Geografia. — Llocs arenosos y humits: comarca de Bages, Castellgalí, vores del Llobregat, r. = Sorrals de Castelldefels; Caldes de Montbuy; de Pons a Castellfullit (Csta.); Puigreig, Serrateix, Viver, Casserras, Aviá y Espunyola (Puj. C.!); Vich, r. (Masf.!); aprop de Manlleu, del litoral fins a Tortellá, Pla de Poliger, S. Martí Sasserra (Vay.); Figueras, Crespiá, Olot (Tex.); Girona; Organyá (Bub.).

La β GRACILLIMA Csta. a Castelldefels (Csta.). — Maig-Juliol.

Polygala monspeliaca

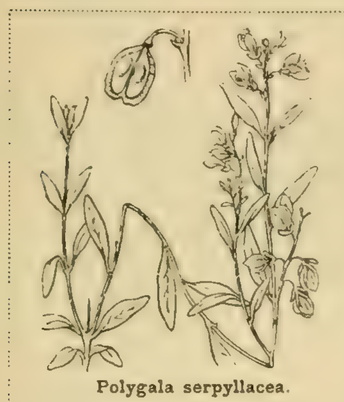
330. = P. monspeliaca L.

(*del llatí* Mons *y* peliacus *que com* Mons Pessulum *significa la ciutat de Montpeller; per haverse trovat en terres de la llengua d'Oc*).

Anual, arrel y tronc prims; aquest dret de 1-3

decímetres, generalment ramificat; fulles *linear-lanceolades, acuminades*; raim fructífer molt llarg y clar; bracties petites, *més curtes que'l pedicel*; flors blanquinoses, amb la *carena verda*, relativament grans; ales *lanceolades, agudes*, amb *3 nervis* ramificats y no anastomosats; càpsula escotada, *amplament alada, tan ampla com les ales, però més curta qu'elles*; llevors trasovoides; lòbuls de l'aril molt curts.

Geografía. — No escassa als prats de les Torres o Navés, al NO. de Lleida. = Figueras (Sen.!); Pirineus Orient. (Rouy); aprop de Colliure (Gaut.); terra baixa del Aragó (Losc. et P.). — Maig.

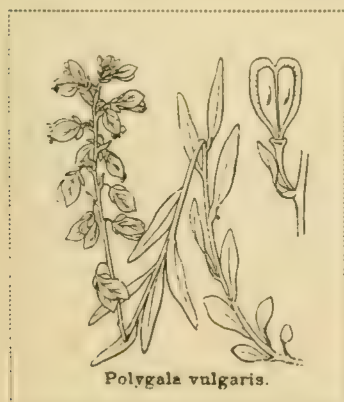

Polygala serpyllacea.

331. = P. serpyllacea Weihe. — P. depressa Wend.

(*per analogía amb alguns adjectius d'aquesta terminació, com* arundinaceus, *s'ha format de* serpyllum, *serpol o salsa de pastor; per la semblansa de les fulles;* depressus, *baix*; *pels seus troncs ajeguts*).

Bienal o quasi perenne, rizoma prim; troncs de 6-20 cm., prims, difusos, *ajeguts*, ramificats; les fulles inferiors y les de les branques estèrils, *trasovades*, generalment *oposades*; les demés alternes y oblongo-lanceolades, aumentant de magnitut cap a l'àpex; raim *curt y clar*, al principi *terminal, però desviat després cap a un costat y en apariencia lateral, pel desenrotllo d'una branca*; bracties totes *més curtes que'l pedicel*; flors *petites, blavenques o blanquinoses*; ales elíptiques, amb 3 nervis ± anastomosats; càpsula estretament alada, quasi *1 vegada més ampla que les ales*; lòbuls laterals de l'aril iguals al quart o ters de la llevor.

Geografía. — Pastures de les montanyes : Camprodón; Vall de Lló; Vall de Marignac (Bub.); Pirineus Orient.; Font-Romeu (Rouy.). — Maig-Set.

Polygala vulgaris.

332. = P. vulgaris L.

(*per considerarse com la més comuna.*)

Sinonimia. — *Cast.* Polígala lechera, hierba de la cría; *fr.* herbe au lait, laitier commun; *angl.* common milkwort; *al.* Kreuzblume.

Perenne, rizoma un poc llenyós; troncs débils, de 1-3 dm., ascendents; fulles inferiors *petites, elíptiques* o bé ovato-oblongues; no disposades en rosetó; les superiors *lanceolades, més grans, totes alternes*; flors blaves, rosades o blanques, raím terminal, clar; bractia *mitjana tan llarga com el pedicel o més*; ales ovades o elíptiques, amb *3 nervis convergents a l'àpex, molt dividits y anastomosats*; càpsula amplament alada, més curta que

les ales y quasi tan ampla com elles; lòbuls laterals de l'aril iguals a la quarta part de la llevor.

Subsp. P. ROSEA DUF. — α OCCIDENTALIS WK. — Raím llarg y clar; bractia mitjana 2 vegades més llarga que'l pedicel, a la floració, y sobresurtint al botó : per aquets motiu el raím termina en plomall; les bracties laterals, a lo més tan llargues com el pedicel, flors grans, rosades, blaves o blanques, ales amb 3-5 nervis molt anastomosats, lòbuls de l'aril iguals a la meitat de la llevor.

Subsp. P. ALPESTRIS RCHB. — Raím curt, espès; bractia mitjana una mica més curta que'l pedicel; flors petites, blaves; ales ovades, amb els nervis poc ramificats y no anastomosats; càpsula molt més ampla que les ales; lòbuls laterals de l'aril iguals a la tercera part de la llevor.

Geografia. — Boscos, prats y paratges herbosos : Montseny; S. Hilari; Guilleries; Segalés, al Bergadá; rasos de Peguera; Coll de Jou; Ribas; Nuria. = Camprodón; immediacions de Olot; Sant Joàn les Fonts; la Molina; Coral (Vay.); provincia de Tarragona (Webb.). — Juliol-Agost.

La P. ROSEA Duf., α OCCIDENTALIS Wk., comú als boscos y erms del Vallés; Sant Llorenç del Munt; Montseny, desde Gualba; comarca de Bages, r.; Lleida; alt Empordà. = Aprop de Berga (Csta.); al Llussanés; Olot, cap a Santa Pau; la Pinya; Besora, Vidrá *et passim* (Vay.). — Abril-Set.

La P. ALPESTRIS Rchb., als rasos de Peguera y Coll de Pal. = Prats elevats del Montseny (Csta.); Capmany; Requesens; Salines; Platraver, Nuria (Vay.); Vall de Lló (Gaut.); pastures dels Pirineus (Rouy). — Jul.-Agost.

Polygala amara

333. = P. amara L. — α genuina Rouy. — P. austriaca Crantz.

(*del llatí* amarus, *amarg; pel gust que tè la planta*).

Perenne, de *gust amarg, arrel prima*; troncs de 8-20 cm., gruixudets; fulles inferiors trasovades, grans, en rosetó; les caulinars *lanceolades*, més petites; flors d'un blau pàlit o blanquinós, petites; raíms a la fi llarguets y clars; *bracties bastant persistents* y totes elles més *curtes que'l pedicel*; ales oblongo-trasovades, amb 3 nervis, el del mitj *molt més marcat* y poc anastomosat a l'àpex; els laterals poc senyalats; càpsula *petita, més llarga y més ampla que les ales*; lòbuls laterals de l'aril apenes tan llargs com la tercera part de la llevor.

Geografia. — Prats humits y turbosos : boscos de castanyers de S. Llorenç dels Cerdans (Compñ.); Pirineu Orient. (Rouy); vall del Tech a la Presta (Gaut.); vall d'Eyne; Solana d'Andorra (Bub.). — Maig-Agost.

Polygala calcarea

334. = P. calcarea Schultz.

(*en llatí* calcarius; *amb una terminació impropia, de* calx, calcis, *la cals; pels terrenos aon preferentment viu*).

Sinonimia. — Polígala, herba prima; *cast.* lechera amarga, hierba de la tos.

Perenne, de gust *herbaci*; rizoma dur; troncs abundants, filiformes, llargs, ajeguts, *nusos inferiorment*, y a continuació *varies fulles grans, trasovades*, agrupades en *fals rosetó*, de la axila de les quals surten 7-8 branques floríferes, dretes, amb fulles linears, alternes; raim llarg, clar; bractia del mitj més llarga que'l pedicel; flors *blaves*, ales amb *3-5 nervis ramificats y anastomosats*; càpsula *amplament alada, més curta y més ampla que les ales*; *lòbuls laterals de l'aril iguals a la meitat de la llevor.*

Geografia. — Boscos y pastures de terrenos caliços: abundant a la zona mitja; rara al Vallés, exceptuant la cordillera superior; al Penadès; Bages; Lleida; Berga; Ribas y Queralps. = Prats de Rey (Puigg.); Vich (Masf.); Vall d'Eyne (Gaut.); Girona; Cardona; Esterri; Vall de Arán; Port de Pallars; Castanesa (Bub.). — Abril-Oct.

Polygala alpina

335. = P. alpina Perr. et Song. — P. amara, δ alpina DC.

(*per la seva habitació*).

Perenne, de gust herbaci, arrel prima, tronc de 2-5 cm., nu a la base, y seguidament un *rosetó de fulles trasovato-oblongues; eix central terminat per una branca estèril*; branques axilars floríferes a l'àpex y folioses fins a la base del raím, que és *curt* y *espés*; *bracties molt caduques* y *més curtes que'l pedicel*; flors d'un blanc clar; ales amb *3 nervis*, el del mitj ordinariament simple y els laterals poc ramificats; càpsules *una vegada més amples que les ales* y poc més curtes qu'elles; lòbuls laterals de l'aril iguals al ters de la llevor.

Geografia. — Pastures de les altes montanyes: Talaixá; Fabert? (Vay.); valls de Prats-Balaguer y Eyne (Gaut.). — Juny-Agost.

N. B. — Una planta recullida per Llenas al Port de Benasque, concorda amb el gravat de *Coste*; però la falta del fruit no'ns permet donar una opinió definitiva.

Familia 13.ª - FRANQUENIACIES Saint-Hil.

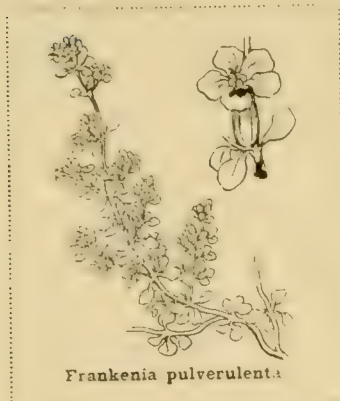
(Pren nom de l'únic génere que conté : *Frankenia.*)

Flors hermafrodites, regulars, purpurines, disposades en cimes dicotòmiques, fulloses; calze persistent, gamosèpal, tubulós, 4-5-fit; corola de 4-5 pètals llargament unguiculats; 4-6 estams; estil filiforme, 3-4-fit; fruit càpsula unilocular, 2-4-valva; llevors nombroses, ascendents; herbes de troncs ramificats, ajeguts, de fulles enteres, oposades o verticilades, sense estípules.

Genre 96. - FRANKENIA L.

(Dedicat per Linneus a Joàn *Frankenius*, metge suec del sigle XVII.) (1)

I { Plantes anuals, fulles trasovades, planes, pulverulentes pel revers, pètals escotats, més curts que'l calze . . . . . **336. Fr. pulverulenta.**
Plantes perennes, fulles linears, revoltes pel marge, pestanyoses a la base, pètals denticulats, tan llargs com el calze . . . **337. Fr. hirsuta.** }

Frankenia pulverulenta

336. = Fr. pulverulenta L.

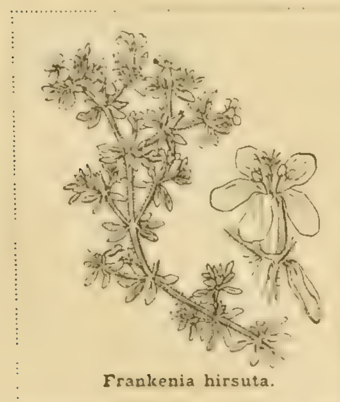
(*del llatí* pulverulentus, *ple de pols; per la que recubreix el tronc y fulles*).

Anual, arrel prima, tronc molt ramificat, *pulverulent*; ajegut y estès en cercle; fulles *petites, planes, trasovades, truncades o subescotades a l'àpex*, pulverulentes pel revers y breument peciolades; flors petites, d'un violat pàlit, sentades, en cimes dicotòmiques fulloses, calze glabrescent, *prismàtico-pentagonal*, d'angles obtusos; pètals ordinariament escotats, molt més curts que'l calze.

γ CORYMBOSA Wk. — Flors densament cimoso-corimboses; troncs curts y suberectes.

Geografía. — Arenals marítims y terrenos salobrencs: litoral de Barcelona; Castelldefels; Garraf; Sitges *et alibi*; voltants de Lleida y Pla de l'Urgell. = Salines de Cardona (Bub., Llen.!); Estartit, les Medes (Vay.).

La γ CORYMBOSA Wk., a Portlligat y a Cadaqués. — Abril-Setembre.

Frankenia hirsuta.

337. = Fr. hirsuta L.

(*del llatí* hirsutus, *pelut; alusió als pèls de les fulles y calze*).

Perenne, rizoma gruixut, tronc subllenyós, ramificat, ajegut; fulles *linears*, petites, *revoltes pel marge*, subcarnoses, *sentades, pestanyoses a la base*; flors petites, *violacies*, o blanquinoses, en glo-

(1) Fou professor de Botànica a Upsala y qui primer va enumerar les plantes de Suecia, 1638.

meruls terminals; calze *prismàtico-tetra-pentagonal* y glabrescent o *hìspit*; pètals denticulats, *tan llargs com el calze* : planta polimorfa.

α LAEVIS Boiss. — Fulles molt curtament pestanyoses a la base; calze glabrescent; pètals rosats o violats.

β INTERMEDIA Boiss. — Fulles llargament pestanyoses a la base; calze piloso-hìspit, pèls blancs; pètals rosats o blanquinosos.

Geografía. — Litoral del Mediterrani : la α LAEVIS Boiss., a les costes de Garraf. = Silivella (Jover!); Viladecans (Csta.). La β INTERMEDIA Boiss., a la Escala, golf de Rosas; Cap de Creus; a la *Sernella de Culip.* = Empuries (Llen.!); Tarragona (Senn.!). — Maig-Set.

Familia 14.ª – CARIOFILIES JUSS.

(Del greco-llatí *caryophyllon*, o *caryophyllum*, alteració del árabe *qarunfel*, el clau d'especia; per la semblansa de la seva olor amb la del clavell comú o DIANTHUS CARYOPHYLLUS L.). (1)

Flors hermafrodites, rares vegades dioiques, regulars, vermelloses, blanques, verdoses o groguenques; calze y corola pentàmers y alguna vegada tetràmers; sèpals lliures o soldats inferiorment en tubo, generalment persistents; pètals unguiculats (*corola aclavellada*), rarament abortats y de vegades apendiculats a la base del llim, formant una *corónula* a la garganta de la corola; estams en doble nombre que'ls pètals (*diplostemons*) (poques vegades en nombre igual) y bisseriats; els opositipètals per lo comú soldats amb la base de l'ungla dels pètals; 2-5 estils; fruit càpsula unilocular, per abortament dels envans, o incompletament multilocular, denticida, amb igual o doble nombre de valves que de estils; raríssimament fruit bacciforme. Herbes de troncs dicotòmics; fulles simples, oposades, sentades, enteres, sense estípules o molt escepcionalment amb estípules escarioses.

1 { Calze gamosèpal, pètals llargament unguiculats, ovari ordinariament estipitat . . . . Tribu 1.ª **Silenies.**
{ Calze polisèpal, pètals breument unguiculats, ovari sentat, Tribu 2.ª **Alsinies.**

Tribu 1.ª – SILENIES G. et G.

1 { Calze amb nervis a la comissura dels sèpals, 3-5 estils . . . 2.
{ Calze sense nervis comissurals . . . . 8.

2 { Fruit bacciforme, pètals bífits, apendiculats, 3 estils 97. **Cucúbalus.**
{ Fruit capsular . . . . 3.

3 { Nombre de valves igual al de estils, 5 estils plumosos. . . . 4.
{ Nombre de valves doble del de estils . . . . 7.

4 { Càpsula multilocular, loculicida, valves oposades als sèpals, llevors tuberculoses. . . . . 100. **Viscaria.**
{ Càpsula unilocular, septicida . . . . 5.

5 { Calze 5-fit, valves alternants amb els sèpals, llevors anguloses, 102. **Agrostemma.**
{ Calze 5-dentat, valves oposades als sèpals . . . . 6.

(1) El genre *Caryophyllus* es una *mirtacia*; els seus botons florals o poncelles constitueixen el clau d'especia.

6 Llevors tuberculoses, sostingudes per un funicle llarg, ungla dels pètals linear . . . . 101. Lychnis.
Llevors llises, sentades, ungla dels pètals cuneiforme, 103. Petrocoptis.

7 Càpsula trilocular a la base, loculicida, 3 estils . . . . 98. Silene.
Càpsula unilocular, septicida, 5 estils . . . . 99. Melandrium.

8 Llevors reniformes, tuberculoses, llombrígol lateral . . . . 9.
Llevors escutiformes, apiculades, llombrígol facial . . . . 11.

9 Calze cilíndric, pètals apendiculats, d'ungla alada, càpsula dehiscent, per 4 dents curtes . . . . 104. Saponaria.
Calze pentagonal, pètals no apendiculats . . . . 10.

10 Ungla dels pètals alada, càpsula dehiscent, per 4 dents curtes, 105. Vaccaria.
Ungla dels pètals àptera, càpsula dehiscent, per 4 valves, 106. Gypsophila.

11 Calze sense calícul, tubulós, amb 16 nervis, llombrígol excèntric, 109. Velezia.
Calze amb calícul, llombrígol central . . . . 12.

12 Calze cilíndric, amb calícul herbaci y molts nervis paralels, 108. Dianthus.
Calze pentagonal, escarioso-membranós, amb calícul escariós, 107. Túnica.

Tribu 2.ª - Alsinies G. et G.

1 Fulles sense estípules . . . . 2.
Fulles amb estípules escarioses . . . . 11.

2 Valves de la càpsula enteres . . . . 3.
Valves de la càpsula bífides, en igual nombre qu'els estils . . 9.

3 Valves de la càpsula en igual nombre qu'els estils . . . . . 4.
Valves de la càpsula en nombre doble dels estils . . . . . 7.

4 Flors tetràmeres . . . . 5.
Flors pentàmeres . . . . 6.

5 2 estils, càpsula 2-valva, llevors trasovades, tuberculoses, 110. Buffonia.
4 estils, càpsula 4-valva, llevors reniformes, d'esquena acanalada, 111. Sagina.

6	5 estils, valves de la càpsula oposades als sèpals. .	112. Spergella.
	3-5 estils, valves de la càpsula alternant amb els sèpals o en nombre menor qu'ells	113. Alsine.
7	Llevors amb carúncula al llombrígol; llises o puntejades; 3, rarament 2 ó 4 estils	114. Mœhringia.
	Llevors sense carúncula, tuberculoses, 3 estils	8.
8	Pètals enters o tridentats, flors en umbela. . .	117. Holosteum.
	Pètals bífits o bipartits, flors no umbelades . . .	116. Stellaria.
9	Pètals enters o escotats, generalment 3 estils. . .	115. Arenaria.
	Pétals bífits o bipartits, generalment 5 estils	10.
10	Pètals bífits, càpsula cilíndrica o cònica; recta o encorvada, dehiscent per un nombre de dents doble del de estils .	118. Cerastium.
	Pètals bipartits, càpsula ovoido-pentagonal, dehiscent per 5 valves fondament bidentades	119. Malachium.
11	5 estils, 5 valves que no arriven a la base, oposades als sèpals,	120. Spergula.
	3 estils, 3 valves que arriven a la base alternant amb els sèpals,	121 Spergularia.

Genre 97. - CUCUBALUS L.

(Corrupció del llatí *cacabulus*, diminutiu de *cacabus*, derivat del grec, que significa caldera, es a dir caldereta, aludint a la forma del calze.) (1)

Flors d'un blanc verdós, penjants, en cimes dicotòmiques, fulloses y clares, calze acampanat, obert, 5-fit, lòbuls lanceolats, amb nervis comissurals, 5 pètals bífits, apendiculats, formant els apèndices una corónula, ungla cuneiforme, àptera; 10 estams, 3 estils; fruit bacciforme, globulós, estipitat, a la fi negre y lluent; llevors reniformes, xagrinades; herbes perennes, pubescents; tronc de 2-4 dm., difús o ascendent, trencadiç; fulles ovades, breument peciolades, agudes o mucronades; bracties foliacies.

Cucubalus baccifer.

338. = C. bacifer L.

(*del llatí* bacifer, *ap. sin.* bacciferus, *compost de* bacca o baca, *y* fero, *portar: fent referencia a la classe de fruit que porta*). (2)

Sinonimia. — *Cast.* purga cabras; oreja de vecino, pamplina de bayas; *fr.* coulichon; *angl.* bladder campion; berry bearing campion.

Geografia. — Boscos, torrenteres y bardisses : Vallés, r.; abondant a la Cerdanya; Olot, cap a Cudera. = Vich y Roda (Salv.!, Masf.!); Sant Joàn les Fonts (Vay.); confluencia de la riera d'Osor amb el Ter (Cod.). — Abril-Setembre.

(1) Es poc verosímil que provingui, com s'ha dit, de κακός, dolent, y βαλλω, llensar, això és, planta que déu llensarse per dolenta; ni que derivi de la forma grega κουκουβαλος que usa Plini com a sinónima de *stricnos*, y que interpreten per *mala llevor*, per ser la bacca venenosa com la de certes solanacies.

(2) Conforme al tex de Plini, nat. 16,50 ex omnibus sola bacifera *taxus*.

Genre 98. - SILÉNE L.

(Del greco-llatí Σειλήνη, femení de Σειληνός, qu'és el nom del didot y mestre de Bacchus, representat com un borratxo y ple de baba; diuen que és per la viscositat que presenten algunes especies que per xò són insectívores.) (1)

Flors blanques, vermelloses o verdoses, en cimes bípares o unípares, rares vegades solitaries; calze 5-dentat, amb nervis comissurals; 5 pètals freqüentment apendiculats a la garganta, formant una corónula a la corola; de prefloració imbricativa o torçada, d'ungla cuneiforme, 10 estams, 3 estils; fruit càpsula 3-locular a la base, sostinguda per una columneta (*tecafor* o *carpofor*), de dehiscencia loculicida, per medi de 6 dents ± profondes; llevors quasi sempre reniformes.

1 { Pètals de prefloració imbricativa; calze vesiculós, amb 20 nervis desiguals, reticulat . . . . 339. S. inflata.
Pètals de prefloració torçada, calze amb 10 nervis o amb 30, y aleshores cónic y vesiculós . . . . 2.

2 { Calze amb 30 nervis iguals, simples, y convergents a l'àpex, cónic, vesiculós . . . . 3.
Calze amb 10 nervis, no vesiculós . . . . 4.

3 { Pètals bilobats, càpsula ovoido-cónica, curta (6-8 mm.); fulles linear-lanceolades, planta pubescent . . . . 340. S. cónica.
Pètals enters o escotats, planta globuloso-acuminada, llarga (1-18 mm.); fulles amplament lanceolades; planta glandulosa . . 341. S. conoidea.

4 { Flors subsessils o breument pedicelades, en cimes unípares . . . . 5.
Flors ostensiblement pedicelades, solitaries o en cimes bípares . . . 10.

5 { Calze fructífer, no contret a l'àpex : plantes pubescents . . . . . 6.
Calze fructífer, contret a l'àpex : plantes peludes . . . . 8.

6 { Plantes perennes, cespitoses; calze no umbilicat, pètals bífits, d'ungla auriculada, blancs per sobre y verts o rosats per sota . . . 342. S. ciliata.
Plantes anuals, no cespitoses; pètals bilobats . . . . 7.

7 { Calze umbilicat, pètals rosats per sobre, càpsula globosa, llevors grans, quasi orbiculars, acanalades per l'esquena y circuídes d'ales ondulades, 343. S. ambigua.
Calze no umbilicat, pètals blancs per sobre, càpsula oblonga, llevors petites reniformes, de cares escavades y esquena apenes acanalada, àptera, 344. S. nocturna.

---

(1) Hookèr (*British Flora*) posa la etimología : σίαλον saliva; per la mateixa rahó aduída.

8 Calze no venoso-reticulat, dents llargues, agudes, pestanyoses, pètals albo-rosats, petits, enters; filaments estaminals peluts a la base, càpsula ovoide, 345. S. gallica.
Calze venoso-reticulat, pètals rosats, bilobats, filaments estaminals, glabres 9.

9 Flors subsessils, calze fructífer ovoido-globós, dents alesnades, igualant la tercera part de la càpsula globoso-acuminada, pètals apenes exserts, reunits en tubo per les ungles . . . . 346. S. tridentata.
Flors breument pedicelades, calze fructífer ovoido-claviforme, dents lanceolades, iguals a la quarta part de la càpsula ovoido-punxaguda, pètals francament exserts, ungles lliures . . . . . . 347. S. cerastioides.

10 Flors solitaries, plantes perennes, cespitoses . . . . 11.
Flors disposades en cimes bípares . . . . 13.

11 Calze acampanat, purpurí, de nervis no anastomosats, pètals escotats, planta de 1-5 cm. . . . . 348. S. acaulis.
Calze claviforme, blanc o lleugerament rosat, de nervis anastomosats, pètals bilobats o bipartits . . . . 12.

12 Planta nana, rizoma gruixut, calze rosat a l'àpex, pètals bilobats, tecafor pelut, quasi tan llarg com la càpsula, fulles lanceolato-espatulades, 349. S. Borderi.
Planta de 1-2 dm., rizoma prim, calze blanc, pètals bipartits, tecafor glabre, tan llarg com la càpsula, fulles linears . . . . 350. S. Saxifraga.

13 Plantes anuals . . . . 14.
Plantes perennes. 19.

14 Cimes esparramades, regulars . . . . 15.
Cimes fasciculades, irregulars . . . . 16.

15 Flors vermelloses, calze fructífer contret a l'àpex, umbilicat, pètals exserts, apendiculats, ungla auriculada; fulles inferiors ovades 351. S. muscipula.
Flors d'un rosat pàlit, calze fructífer ni contret ni umbilicat, pètals inclosos o nuls, no apendiculats, ungla alada, fulles totes linears 352. S. inaperta.

16 Calze no umbilicat, càpsula més llarga que'l tecafor . . . . . . 17.
Calze umbilicat, càpsula més curta que'l tecafor . . . . 18.

17 Planta pubérula, calze fructífer turbinat, no contret a l'àpex, pètals rosats, enters o escotats, càpsula ovoido-cilíndrica, llevors de cares subescavades y planes o convexes per l'esquena . . . . 353. S. rubella.
Planta viscosa, calze fructífer ovoide, contret a l'àpex, pètals blancs, bipartits, càpsula ovoido-acuminada, llevors de cares convexes y estretament acanalades per l'esquena . . . . 354. S. ramosissima.

18 Planta piloso-viscosa, flors penjants, blanques, en cimes fasciculades, calze fructífer, claviforme, no contret a l'àpex, piloso-glandulós, pètals bífits, fulles carnoses, glanduloses . . . . 355. S. nicaeensis.
Planta glabra, flors dretes, vermelloses, en cimes corimbiformes, calze fructífer tubuloso-claviforme, no contret a l'àpex, glabre, pètals escotats, fulles membranoses, glabres . . . . 356. S. Armeria.

19 Flors poc nombroses, en cimes esparramades, regulars, calze fructífer obcónic, curt, no contret a l'àpex, pètals blancs o rosats, escotats, càpsula ovoido-oblonga . . . . 357. S. rupestris.
Flors nombroses, en cimes paniculades . . . . 20.

20 Flors penjants a la floració, pètals bífits o bipartits . . . . 21.
Flors dretes . . . . 22.

21 Fulles superiors ovato-lanceolades, calze cilíndric, atenuat a la base, pètals bífits, amb l'ungla llargament exserta, càpsula ovoide, tecafor glabre, 6 vegades més curt que la càpsula, llevors grisenques. 358 S. viridiflora.
Fulles superiors sublinears, pètals bipartits, amb l'ungla poc exserta, tecafor pubescent, llevors negres . . . . 22.

22 Calze cilíndric, umbilicat, de 10-11 mm., càpsula 15-18 mm., oblongo-cónica, quasi una vegada més llarga que'l calze, tecafor 9 vegades més curt que la càpsula, llevors de cares y esquena quasi planes 359. S. brachypoda.
Calze claviforme, truncat a la base, de 7-8 mm., càpsula de 8-10 mm., poc més llarga que'l calze, tecafor 3-5 vegades més curt que la càpsula, llevors de cares planes y esquena canaliculada . . . . . 360. S. nutans.

23 Calze curt, no contret a l'àpex, flors petites, en fascicles axilars, formant una panotxa llarga y estreta, pètals groguencs, enters, càpsula ovoide, tecafor quasi nul . . . . 361. S. otites.
Calze allargat, contret a l'àpex, pètals blavencs o rosats, bífits o bipartits, càpsula ovoido-cónica . . . . 24.

24 Panotxa estreta, bracties ovato-lanceolades, escarioses y pestanyoses, tronc glabrescent a l'àpex, fulles radicals lanceolades. . . 362. S. Senneni.
Panotxa ampla, bracties linears, densament piloso-pestanyoses, tronc viscós a l'àpex, fulles radicals ± espatulades. . . . . 25.

25 Planta perenne, no estolonífera, troncs plens y poc viscosos a l'àpex, pedicels curts, ungla dels pètals inclosa, càpsula tant o més llarga que'l tecafor, llevors xagrinades . . . . 363. S. italica.
Planta bienal, estolonífera, troncs fistulosos y viscosíssims a l'àpex, pedicels llarguets, ungla dels pètals exserta, càpsula més curta que'l tecafor, llevors finament tuberculoses . . . . 364. S. nemoralis.

Silene inflata.

339. = S. inflata Smith. — S. Cucúbalus Wibel.

(*del llatí* inflatus, *inflat, aludintse al seu calze vesiculós.*)

Sinonimia. — Colitxos, culissos, cuniells, curibells; esclafidors; botets; trons (a les Balears); *cast.* polemonio pratense; collejas, conejera, cascabelillo de Canarias; alcanducea; *it.* behen bianco, bubbolini; crepa terra; *angl.* inflated Catchfly; *al*, schaummohn, leimkraut, klatschnelke.

Perenne, glabra, glauca, tronc de 2-6 dm., simple, dret; fulles ovades o lanceolades, enteres, agudes o mucronades, les inferiors atenuades a la base, flors blanques o rosades, penjants, en cimes bípares, regulars, clares, bracties escarioses, acuminades; calze *vesiculós, elipsoide*, un poc umbilicat, *amb 20 nervis ramificats y reticulats*; *dents amples, triangulars, curtes*; pètals d'estivació imbricada, bífits, amb 2 geps o escames a la garganta, estils engruixits cap a l'àpex; càpsula *subglobulosa*, 3 vegades més llarga que'l carpofor glabre; llevors convexes per l'esquena, còncaves per les cares, marcadament tuberculoses; planta polimorfa.

Subsp. s. TOREI DUF.—Bracties herbacies; pètals amb 2 geps a la base, estils molt engruixits a l'àpex, carpofor apenes més curt que la càpsula.

Geografía. — Comú als sembrats y terres arenoses, marges y vores de camins, desde la costa fins al Pirineu. — La Subsp. S. TOREI Duf., als arenals marítims de Cadaqués (Vay.). — Abril-Setembre.

Silene conica.

340. = S. conica L.

(*format del llatí* conus, *el cono, per la figura de la càpsula.*)

Anual, pubescent, tronc de 1-3 dm,, comunment ramificat desde la base; fulles lanceolato-linears, obtusiuscules; bracties herbacies, ovato-acuminades; *flors* rosades, en cimes bípares; calze fructifer *molt umbilicat*, amb dents *llargament acuminades, ovoide*, vesiculós, pubescent, amb 30 nervis simples; pètals *petits, bilobats*, apendiculats; càpsula *sentada, ovoido-cònica*, curta (6-8 mm.); llevors petites, de cares planes, superficialment acanalades per l'esquena, grisenques, xagrinades.

Geografía. — Terres arenoses próximes als rius o al mar : litoral de Barcelona, Montcada; Mollet; vores del Llobregat, aprop de la Puda de Montserrat; Castelló de Empuries. = Cap a Rubí (Salv.); al Penadès (Tex.); provincia de Lleida y de Tarragona (Csta.); Bagur, Torruella; Agullana, Girona (Vay.); vores del Ter (Cod.). — Març-Maig.

Silene conoidea.

341. = S. conoidea L.

(*del grec* κῶνος, *lo mateix que cono, y la terminació* ειδής *llatinisada; per la forma de la càpsula.*)

Sinonimia. — Cast. claveletes de barranco.

Anual, pubescent-glandulosa, tronc de 15-35 centímetres, simple o poc ramificat; fulles amplament lanceolades, agudes; flors *rosades*, en cimes bípares; calze fructifer ovoide y *bruscament acuminat, molt umbilicat*, amb dents llargament *alesnades*; pètals *grans, enters o escotats*; càpsula *sentada, globuloso-acuminada*, llarga (15-18 mm.); llevors petites, de cares planes, estriades, superficialment acanalades per l'esquena.

Geografia. — Sembrats y terres cultivades : Castelldefels; voltants de Tarrassa, r. - Costes de Barcelona, aprop de Prades y més al S. de la provincia de Tarragona; al Vallés, entre Rubí y Tarrassa (Salv.!); Sallent, Cardona, r. (Pujol C.); Seba (Vay.); Solsona (Bub.); camps de la Cenia (Llen.!); frontera de l'Aragó (Losc.). — Mars-Juny.

Silene ciliata.

342. = S. ciliata Pourr.

(*del llatí* ciliatus; *de* cilium, *la cella, aludint al peciol pestanyós.*)

Perenne, cespitosa, rizoma llenyós, ramificat amb branques terminades en rosetó; y altres en troncs florifers, de 5-20 cm., drets o ascendents; fulles radicals linear-lanceolades, agudes, *atenuades en peciol envainador* y *pestanyós*, les caulinars curtes y separades; flors blanques per sobre y *verdes* o *rosades* per sota, en cima *escorpioidea, pauciflora*; calze *claviforme, no contret a l'àpex ni umbilicat*, blanquinós, amb nervis verts, pubescents y anastomosats, de dents *ovades, obtuses*; pètals *bifits, apendiculats, d'ungla auriculada*; filaments estaminals *glabres*; càpsula ovoide, tecafor pubescent, poc més curt que la càpsula; llevors amb cares còncaves, planes y tuberculoses per l'esquena.

Geografia. — Roques y pastures de les montanyes : comú en llocs pedregosos desde Ribas a Queralps y Nuria; Coll de Jou; Puigllansada. = Setcases, Tragurá, Morens, Costabona y la Cerdanya (Vay.); Prats de Molló, Vall d'Eyne, Castanesa, Bielsa (Bub.). — Juliol-Agost.

Silene ambigua

343. = S. ambigua Camb. — S. glauca Pourr. — S. piriformis Durieu.

(*del llatí* ambiguus, *duptós; per existir algún dupte respecte a la seva exacta determinació;* glauca, *pel color*; piriformis, *per la forma de pera del fruit.*)

Anual, pubescent, tronc de 2-3 dm., dret, ramificat desde la base, amb les branques generalment bifurcades, primes, fulles inferiors *trasovato-lanceolades*, les intermedies lanceolades y les superiors linears, totes agudes, enteríssimes y amb un gros nervi dorsal; flors *rosades*, per la cara superior y *lívides* per la inferior, disposades en cimes unípares, generalment geminades, adornades de bracties herbacies peludes, les inferiors ovato linears, y les superiors subsetacies, purpurescents, calze fructifer *umbilicat, trasovat*, de nervis verdosos o purpurascents, anastomosats a l'àpex; dents lanceolato-triangulars; pètals bilobats, apendiculats, d'ungla inclosa; càpsula subglobosa, tan llarga com el tecafor; llevors *grosses*, *quasi orbiculars*, acanalades per l'esquena y *circuides d'ales ondulades*.

Geografia. — Cap a càn Tunis, r. (Csta.); cap a Sarriá (Trem.). — Abril-Maig.

Silene nocturna.

344. • S. nocturna L.

(*del llatí* nocturnus, *de nit; per obrir les seves flors desde entrada de fosc.*)

Anual, piloso-glandulosa; tronc de 2-6 dm., dret, ± ramificat a la base, fulles inferiors *trasovato-espatulades*, atenuades en peciol pestanyós; les superiors lanceolato-linears; flors *blanques*, per dessobre y lívides per dessota, en cimes unípares; bracties linears, pestanyoses; calze fructifer, *no umbilicat, cilindroide, de nervis anastomosats, amb dents lanceolades, agudes* y *escarioso-pestanyoses*; *no contret a l'àpex*; pètals estrets, bilobats, apendiculats; filaments estaminals glabres; càpsula *oblonga*; tecafor *pubescent, 5-6 vegades més curt que la càpsula;* llevors reniformes, escavades per les cares y acanalades y tuberculoses per l'esquena.

Geografia. — Terres arenoses àrides: comú desde el litoral fins al Pirineu. — Abril-Juny.

Silene gallica.

345. • S. gallica L. (1)

(*del llatí* Gallicus, *de Fransa; sens dupte per procedir d'allà la planta classificada per Linneus.*)

Sinonimia. — *Cast.* carmentilla.

Anual, piloso-glandulosa, tronc de 1-4 dm,, dret o ascendent, simple o ramificat, fulles inferiors oblongo-espatulades, les superiors linears, agudes; flors *blanques*, *rosades* y rarament purpurines, en cimes escorpioides, calze fructifer *ovoide, contret a l'àpex, no umbilicat, blanquinós, amb amples nervis verdosos, no ramificats, piloso-hispits*, de dents llargues y agudes; pètals de *llim petit, trasovat, enter o escotat*, apendiculats; filaments estaminals, *peluts a la base*, tecafor *molt curt*; càpsula *ovoide*, llevors molt petites, reniformes, de cares escavades y esquena acanalada.

(1) Acomodantnos a una corrent tacitament convinguda, escribim amb minúscula els noms específics *pentilicis*.

Geografia. — Paratges arenosos cultivats o incults : Comú desde la costa a Ribas, Queralps, les Guilleries et passim. = Empordá (Vay.); Girona; Portvendres (Bub.). — Abr.-Mg.

Silene tridentata

346. = S. tridentata Desf. — S. rostrata Duf.

(*del llatí* tris, *de* ter, tres, *y* dentatus, *de* dens, dentis, *la dent : que té 3 dents. S'aludeix a les 3 puntes dels pètals* (Pet. 3-toothed, *ap. Loudon's Encycl. Sp. 6227*) (1); rostratus, *de* rostrum, *el bec o punta; per la càpsula llargament acuminada.*)

Anual, pubérula-escabrosa, tronc de 1-3 dm., dret o ascendent, generalment bifurcat; fulles inferiors espatulato-lanceolades, les superiors més estretes, sentades, totes iguals, uninerves y pestanyoses a la base; flors *rosades*, quasi sentades, en cima escorpioide; calze fructífer *ovoido-globós, no umbilicat, contret a l'àpex, venoso-reticulat, pelut, amb dents alesnades*, tan llargues com la tercera part de la càpsula, que es *globoso-acuminada*; pètals *apenes exserts*, reunits en tubo per les ungles, apendiculats, *bifits*, amb els lòbuls arrodonits a l'àpex; tecafor quasi nul; llevors reniformes, grises, de cares escavades y esquena acanalada, estriades transversalment.

Geografia.—Als voltants de Lleida (Gonz.!, Hb. Cad.); frontera del baix Aragó; freqüent a les planures montuoses (Losc.!). — Abril-Maig.

Silene cerastioides

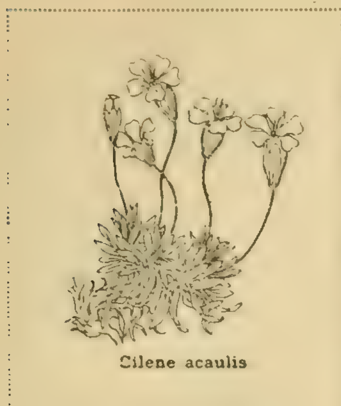
347. = S. cerastioides L. — S. coarctata Lag.

(*per la semblansa amb un* cerastium; coarctatus, *estret; fent referencia al calze molt contret a la base y a l'àpex.*)

Anual, y molt afin de l'anterior, de la qual difereix per la seva *menor talla*; flors més *petites*, breument, però manifestament *pedicelades*; calze fructífer *ovoido-claviforme, molt contret a la base*, ademés de serho a l'àpex, amb les dents *lanceolades*, tan llargues com la quarta part de la càpsula, que es *ovoido-punxaguda*; pètals clarament *exserts, d'ungles lliures*, càpsula 3 vegades més llarga que'l tecafor; llevors negroses.

Geografia. — Arenals de càn Tunis; abundant al Prat de Llobregat; sota dels pins de la platja, a Castelldefels. = Montjuich; S. Carlos de la Ràpita (Csta.). — Abril-Maig.

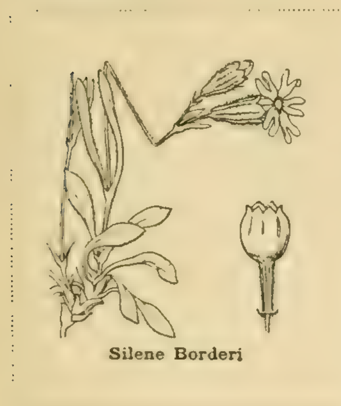
(1) Segons Willkomm (*Icon.* pl. I, 51) els pètals són bifits y de lòbuls rodons : *petalorum limbus usque ad medium bifidos, lobis oblongis apice rotundatis* y així se representen en la làmina 36. Afegeix l'A., p. 52 : *petala tridentata quae Cl. Desfontaines* (1823) *huic speciei attribuit, numquam vidi.*

Silene acaulis

348. = S. acaulis L. — S. caespitosa Salisb. (acaulis, *formació híbrida, del prefix grec* α, *que és aquí privativa*, sense, *y el llatí* caulis, *el tronc; per tenirlo estremadament curt (1);* caespitosa, *de* cespes, cespitis, *la jespa o herba menuda y apretada; per presentarse així.*)

Perenne, glabra y cespitosa, *rizoma gruixut*, d'aon surten troncs molt curts (1-5 cm.), simples, afils o amb un parell de fulletes; fulles en rosetó compacte, linears, agudes, glabres, pestanyoses a la base, flors freqüentment *dioiques*, solitaries, *vermelles*, calze *acampanat, purpurí, de nervis no anastomosats*, dents *ovato-obtuses*, pètals *trasovats, escotats*, apendiculats, d'ungla no auriculada, càpsula més llarga que'l tecafor *pubescent*; llevors reniformes, *escavades per les cares y obtusament acanalades per la esquena.*

Geografia. — Pastures, roques y llocs humits de les altes montanyes: comú a Puigllansada y als torrents de Nuria. = Setcases (Isern!); Costabona, altures de la Cerdanya (Vay.) y Carençá (Bub.), y a tota la cordillera, inclosos la Maladetta y Port de Caldes (Csta.). — Juny-Agost.

Silene Borderi

349. = S. Borderi Jord. — S. elegans Link. — S. campanulata Pers. — S. punctata Bub. (*dedicada a Bordère, de Gèdre, esplorador de les altes montanyes del Pirineu central fronterisses;* elegans, *pel port esbelt de la planta;* campanulata, *fent referencia a la forma del calze, y* punctata, *al aspecte de les fulles.*)

Perenne, molt cespitosa, *rizoma gruixut*, que produeix rosetons estèrils y troncs florífers, de 6-12 cm., drets, simples, glabres a la base, y viscosos a la part superior; fulles *punctato-papiloses, pestanyoses*, les inferiors *oblongo-espatulades*, llargament atenuades a la base, *apiculades*; les caulinars linear-lanceolades y poc nombroses, bracties lanceolades, agudes y pestanyoses; flors *rosades, solitaries*, rarament 2-3 en cima petita; calze *claviforme, umbilicat*, ± rosat, pubescent, papilós, de nervis anastomosats a l'àpex; dents ovades, obtuses, pètals *bilobats*, apendiculats, d'ungla no auriculada; càpsula ovoide, tecafor *híspit*, quasi tan llarg com la càpsula; llevors brunes, lleugerament acanalades per l'esquena.

Geografia. — Roques de la regió alta dels Pirineus; al Cadí, entre el Pendís y Paradell, als 2.000 m. = Vall d'Eyne (Lap.); sobre Bielsa (Bub.); Pirineu espanyol de Aragó (Csta.). — Jul.-Agost.

(1) En grec seria *acaulos*, de καυλός, el tronc.

Silene Saxifraga.

350. ▪ S. Saxifraga L.

(*per ser* cespitosa *y viure a les roques com moltes* saxifragues.)

Perenne, molt cespitosa, *rizoma prim*, troncs filiformes, de 1-2 dm., ascendents, glabres o pubescents a la base, viscosos a l'àpex; fulles linears, agudes, petites, pestanyoses, flors *albo-verdoses* per l'anvers y *virido-vermelloses* pel revers, *solitaries*, o rarament geminades, *llargament pedunculades*; calze *claviforme umbilicat*; glabre, blanquinós, de nervis *anastomosats*; dents *ovades*, *obtuses*, pètals *bipartits*, apendiculats; càpsula ovoide, quasi tan llarga com el tecafor, que és prim y glabre; llevors reniformes, de cares quasi planes, estriades y esquena superficialment acanalada, ferruginoses.

γ VISCÍDULA Giraud. — Planta marcadament viscosa.

Geografía.—Roques calices de les montanyes: abundant a Montserrat; Sant Llorenç del Munt; serra del Ubach; Masgranada, aprop d'Ordal; Montseny, Sant Miquel Sulterra; Berga; Nuria. = Olot, Santa Catarina de Torruella; S. Pere de Roda; Rocacorba, el Mont (Vay.); Vich (Masf.); Sadernas; cingles de S. Roch y del Pasteral (Cod.). — La γ VISCIDULA Giraud, a Coll de Jou y a la roca de l'Uró, sobre la font de Tagast. També a Corbera, del propi Bergadà (Senn.!). — Maig-Agost.

Silene muscipula.

351. ▪ S. muscipula L.

(*en llatí* muscipula, *es la ratera; de* mus, muris, *la rata, y* cápere, *agafar; però aquí està per* muscicipula, *suprimida una sílaba repetida; de* musca, *la mosca, per ser planta insectívora*) (1).

Sinonimia. — *Cast.*, mosquera, atrapamoscas; *fr.*, gobe-mouche (attrape-mouche.)

Anual, tronc de 2-6 dm., dret, ramificat, glabre a la part inferior y *viscós* a la superior, fullós y fistulós; fulles inferiors *trasovades, obtuses, atenuades en peciol*, les superiors *lanceolades, agudes y sentades;* flors *vermelles*, breument pedicelades, en *cimes bípares regulars*; calze fructífer *cilíndric, atenuat a la base, umbilicat, contret a l'àpex, glabre*, amb els nervis *anastomosats*; dents lanceolades, agudes; pètals *bifits*, apendiculats, d'ungla auriculada, exserta; càpsula *oblonga*, tecafor pubescent, *2-3 vegades més curt que la càpsula*; llevors brunes, reniformes, de cares *planes*. *estriades* com la esquena, estretament acanalada.

β ANGUSTIFOLIA Csta. — Bracties més curtes que les flors, acuminades, fulles totes lanceolato-linears, cuspidades.

Geografía. — Vinyes y terres àrides: Tarrassa; Olesa de Montserrat, r. = Provincia de

(1) A zoología tenim el genre *muscicapa*, atrapamosques, per una semblant raó.

Lleida y de Tarragona (Csta.); Prats de Rey (Puigg.); camps del pla de Martís; Empordá, fins a Sagaró y Mayá, r. (Vay.); Pont de Montanyana, Conca de Tremp, Empordà (Bub.); Fortianell, Cabanas, Vilarnadal (Sen.). — Maig.

La β ANGUSTIFOLIA Csta. — γ ARVENSIS Losc., a Tarrassa. = A l'Urgell, Segarra y Priorat (Csta.).

Silene inaperta.

352. = S. inaperta L.

(*del llatí* inapertus, *no obert; pels pètals inclosos o nuls; que no's manifesten.*)

Anual, tronc de 2-6 dm., dret, ramificat des de la base, *puberul* a la part inferior y *viscós a la superior*; fulles *totes linears*, atenuades pels dos caps, apiculades, flors d'un *rosa pàlit*, *dretes, llargament pedicelades*, en cimes bípares, formant una panotxa *ampla y clara*; calze fructífer *cilíndric*, atenuat a la base, *ni umbilicat ni contret a l'àpex*, blanquinós, amb *nervis verdosos*, *anastomosats*, glabres; dents ovato-lanceolades, agudes; pètals *bífits*, *no apendiculats*, *inclosos o nuls*; càpsula *oblonga*, tecafor *glabre, 3 vegades més curt que la càpsula*; llevors fosques, reniformes, planes per les cares, estriades, amb una canal estreta y superficial a l'esquena.

Geografía. — Llocs pedregosos, àrits : Comú al litoral, al Vallés; Segarra; part de la comarca de Bages, S. Hilari y Guilleries. = Priorat, Urgell (Csta.); Arbucies, Sta. Coloma de Farnés; Vilarnadal; Campmany; la Junquera; Agullana, areny del Fluvià cap a Faràs; Tarragona (Vay.); Cadaqués (Trem.); Figueras; Vilasacra; Llansá; S. Feliu de Guíxols *et alibi*; Seu d'Urgell (Bub.); vores del Muga (Sen.). — Maig-Set.

Silene rubella

353. = S. rubella L. — S. undulata Pourr.

(*del llatí* rubellus, *diminutiu de* ruber, *una mica vermell; pel color de les flors;* undulatus *de* unda, *la ona, pel marge de les fulles ondulat.*)

Anual, pubérula, tronc de 2-5 dm., dret, *fistulós*, ramificat des de la base; fulles inferiors oblongo-trasovades, un poc atenuades a la base, les superiors lanceolades, subagudes, amb el marge *ondulat*; flors *rosades*, en cimes bípares apanotxades; bracties ovato-acuminades; calze fructífer *turbinat, no umbilicat ni contret a l'àpex*, puberul, ordinariament *purpurí*, de nervis solament *anastomosats al estrem superior*, dents arrodonides, obtuses, pestanyoses, pètals trasovato-cuneiformes, *enters o escotats*, apendiculats, d'ungles àpteres, incloses y *soldades superiorment en tubu*, càpsula *ovoido-cilíndrica*, tecafor *pubescent*, més curt que la càpsula, llevors reniformes, d'un vermell fosc, *escavades per les cares, canaliculades* y finament estriades per l'esquena.

Geografía. — Sembrats y terres de conreu de la zona inferior y part de la mitjana: Camps del litoral, Mataró, Castelldefels, Sitges; Tarrassa; Manresa, Sallent; S. Martí Sarroca y altres llocs del Penadès. = Torruella de Montgrí (Vay.). — Abril-Juny.

Silene ramosissima

354. = S. ramosissima Desf. — S. nicaeensis, var. ramosissima Kunze.

(*superlatiu llatí del adjetiu* ramosus; *pel seu tronc molt ramificat.*)

Anual, arrel cònica, vertical y ramificada; tronc de 1-3 dm., dret, *ramosissim*, des de la base, simulant una planta multicaule, *glandulós y viscós*, com tota la planta; fulles subcrasses, *viscoso-pubérules*, pestanyoses, obtuses, les inferiors *espatulades*, atenuades en peciol, les superiors, linear-lanceolades; flors blanquinoses per sobre y lívides per sota, en cimes irregulars, pauciflores; bracties ovato-lanceolades, petites; calze fructífer *ovoide, contret a l'àpex, no umbilicat, nervis amples, verdosos, anastomosats al estrem superior*, glandulós-pilós; dents lanceolades, escarioses al marge, pètals *trasovato-cuneiformes*, bipartits, apendiculats, d'ungla alada, inclosa, càpsula *ovoido-acuminada*, més llarga que'l tecafor; llevors reniformes, brunes, llises, de cares subconvexes y esquena acanalada.

Geografía. — Arenals marítims: Costes de Tarragona y de Salou (Csta.). — Abril-Juliol.

Silene nicæensis.

355. = S. nicaeensis All. — S. viscosissima Ten.

(*del llatí* nicaeensis, *natural de Niza, per abundar en aquesta localitat;* viscosissima, de viscosus, *agafallós com el vesc; per la seva viscositat.*)

Bienal, arrel cònica; tronc de 1-3 dm., dret o ascendent, ramificat a la base, *pubescent-viscós*, com tota la planta; fulles *subcrasses*, les inferiors trasovato-oblongues, obtuses, atenuades en peciol, les superiors *linears*, agudes, superiorment *recorvades*, flors blanques per l'anvers y verdes o vermelloses pel revers, penjants, en cimes fasciculades, apanotxades, bracties ovato-acuminades; calze fructífer *claviforme, umbilicat, no contret a l'àpex*, pelut, glandulós en els nervis, que estàn anastomosats; dents oblongues, obtuses, pestanyoses, pètals *bífits*, apendiculats, d'ungla exserta, no auriculada; filaments estaminals glabres, càpsula *ovoido-oblonga, tecafor pubescent*, tan llarg com la càpsula; llevors reniformes, ferruginoses, *planes per les cares* y obtusament acanalades per l'esquena.

Geografía. — Arenals marítims: Comú a Castelldefels, càn Tunis, Mataró, Caldetas *et passim*, remontantse a la provincia de Girona, fins a Rosas. — Abril-Set.

Silene Armeria

356. = S. Armeria L. — S. umbellata Gilib. (*per la semblansa de la seva inflorescencia amb la d'una* Armeria; umbellatus; *s'ha format de* umbella, *diminutiu de* umbra; *aludint a la disposició de les flors.*)

Sinonimia. — Cast., juliana falsa y papamoscas; *angl.*, Thrift, Lobel's catchfly.

Anual, arrel cònica; tronc de 1-4 dm., glauc, glabre, un poc viscós a la part superior y als nusos, simple o ramificat; fulles inferiors *espatulades*, les superiors *ovato-lanceolades, agudes, cordiformes, amplexicaules*; flors *vermelles*, curtament pedicelades, nombroses, en *fascicols* o cimes corimbiformes, bracties linears, colorades; calze fructífer *tubuloso-claviforme, umbilicat, no contret a l'àpex,* glabre, vermellós, de nervis *anastomosats* y dents ovato-rodones, blanques pel marge, pètals *escotats*, apendiculats, d'ungla inclosa, no auriculada; càpsula *oblonga*, tecafor glabre, tot lo més tan llarg com la càpsula; llevors negres, planes per les cares y superficialment canaliculades per l'esquena.

Geografía. — Cultivada y espontània en alguns jardins (Csta.); Prats de Molló, Montlouis (Lap.); Pirineu català, Vall del Segre (Bub.). — Abril.

Silene rupestris.

357. = S. rupestris L. (*s'ha format del llatí* rupes, *la roca; per la seva estació.*)

Perenne, rizoma prim, que produeix troncs de 1-3 dm., filiformes, glabres, glaucescents, drets o ascendents, simples o ramificats; fulles inferiors *oblongo-espatulades*, les superiors *oblongo-lanceolades, agudes*, sentades; flors *blanques* o *rosades*, petites, llargament pedicelades, en cimes bípares, amples y clares; bracties foliàcies, ovato-lanceolato-acuminades; calze fructífer *curt, obcònic, subumbilicat, no contret a l'àpex, de nervis no anastomosats*; dents ovades, obtuses; pètals *escotats*, apendiculats, d'ungla auriculada; càpsula *ovoide*, tecafor glabre, 5 vegades més curt que la càpsula; llevors negres, reniformes, molt petites, de cares lleugerament escavades y esquena superficialment acanalada, estriades.

γ MAJOR Rouy. — Planta més robusta, fulles més grans y panotxa més ampla.

Geografía. — Roques y pedruscam de les altes montanyes: Parets del Santuari de Nuria; collet de Tosas. = De Setcases a Camprodón (Carbó!); Motlló, Rocabruna (Vay.); Vall d'Aràn, Bosost (Compñ.! in Hb. Cad.); Port de Salau, Montgarri (Bub.); abundant a tota la vall (Llen.!). — Juny-Agost.

La γ MAJOR Rouy, a la Vall d'Aràn.

Silene viridiflora.

358. - S. viridiflora L.

(*paraula formada del llatí* viridis, *color vert, y* flos, floris, *la flor; pel color blanc verdós de les flors.*)

Perenne, pubescent-glandulosa; tronc de 4-8 dm., robust, nuós, *fistulós*, dret, simple o ramificat, *molt viscós* a la part superior; fulles inferiors *oblongo-espatulades*, llargament atenuades en peciol, agudes, les superiors *ovato-lanceolades*, acuminades, totes pubescents y pestanyoses; flors *albido-verdoses*, grans, *penjants*, en cimes *apanotxades*, bractíes lanceolato-acuminades, molt glanduloses, calze fructífer *ovoide*, atenuat a la base, *subumbilicat, contret a l'àpex, nervis verts, pubescent-glandulosos, anastomosats a l'àpex*; dents lanceolades, agudes; pètals *bifits*, apendiculats, d'ungla *llargament exserta*, filaments estaminals glabres; càpsula *ovoide*, gran, tecafor glabre, *6 vegades més curt* que la càpsula; llevors grisenques, de *cares subescavades y esquena superficialment acanalada.*

Geografía. — Tarrassa, boscos de la Xuriguera sobre'l Guitart y a la Font de la Cirera, *loco unico* (Vidit Pau). — Maig-Juny.

Silene brachypoda.

359. - S. brachypoda Rouy. — S. paradoxa Albert.

(*del grec* βραχύς, *curt, y* ποῦς, ποδός, *peu; per la relativa escassa longitut de les branquetes florífe-res laterals.*)

Perenne, rizoma llenyós, tronc de 4-5 dm., grisenc, pubescent, ramificat, fluixament fullós, viscós a l'àpex; fulles primes, blanes, les inferiors espatulades o lanceolades, atenuades en peciol, les superiors *sublinears*; flors lívides, penjants, en panotxa fluixa, *ramusculs laterals curts*, calze *cilíndric*, de 10-11 mm., *umbilicat*, glanduloso-viscós, de dents *lanceolato agudes*; el fructífer *oblongo-claviforme*, apenes contret sota la càpsula; pètals bipartits amb 2 escames lanceolato-agudes a la garganta, d'ungla *poc exserta, no auriculada*; càpsula *grossa* (15-18 mm.), *oblongo-cònica*, quasi *una vegada més llarga que'l calze*, tecafor *pubescent, 9 vegades més curt que la càpsula*, llevors negres, reniformes, tuberculoses, *quasi planes per les cares y esquena.*

Geografía. — Llocs pedregosos del Pirineu central : Hospital de Benasque; Peñablanca (Pau, 1906, in litt.); Montgarri (Llen.). — Jul. Nova per a Espanya. (1)

(1) Creu Pau que dèu ser un poc freqüent y ha de substituir a la *S. nutans* L. amb la qual és fàcil confondrela.

Silene nutans.

360. = S. nutans L.

(*del llatí* nutare, *inclinarse; pel tronc florífer capbaix.*)

Perenne, rizoma subllenyós, tronc de 2-5 dm., pubescent a la part inferior y viscós a la superior, fistulós, simple o ramificat, *capbaix*; fulles radicals *oblongo-espatulades*, mucronades, atenuades en peciol pestanyós, les caulinars *lanceolades* o *linears*, agudes; flors *blanques* o *rosades*, *penjants*, curtament pedicelades, en cimes irregulars apanotxades, bracties petites, lanceolades, pestanyoses, calze *claviforme, truncat a la base, contret a l'àpex*, de nervis pubescent-glandulosos, anastomosats a l'estremitat superior; dents lanceolades agudes, pètals *bipartits*, apendiculats, d'ungla *inclosa*, o apenes exserta; càpsula *ovoide*, *petita*; tecafor pubescent, *3-4 vegades més curt* que la càpsula; llevors negres, tuberculoses, *planes per les cares y acanalades per l'esquena.*

Geografía. — Boscos, roques y torrenteres : Comú des de la costa al Pirineu. — Maig-Juliol.

Silene Otites

361. = S. Otites Sm.—Cucubalus Otites L.

(*del grec* οὖς, ὠτός, *la orella; per la forma del calze, acampanat, fès per la creixensa de la càpsula.* 1).

Perenne, rizoma gruixut, llenyós; tronc de 2-6 dm., dret, fistulós, pubescent a la base y viscós a la part superior, simple o poc ramificat; fulles inferiors, agrupades en rosetó, *oblongo-espatulades*, pubérules, apiculades, atenuades en llarg peciol, les caulinars agudes y separades; flors *virido-groguenques*, petites, *dioiques* o *polígames*, *dretes*, breument pedicelades, en fascículs axilars, formant una panotxa llarga y espiciforme; bracties escarioses, petites, trabades, ovato-alesnades; calze fructifer curt, *acampanat*, *sub-umbilicat*, *no contret a l'àpex*; *nervis no anastomosats*, *dents rodones*, *curtes*; pètals *linear-oblongs*, *enters*, *no apendiculats*; càpsula *ovoide*, exserta; tecafor quasi nul, llevors subreniformes, vermelloses, de *cares planes*, *estriades*, *acanalades* y *subalades* per l'esquena.

Geografía. — Terrenos margosos y àrits : Lleida, al ras de Gardeny; Serra de Canyelles, Verdú y altres llocs de l'Urgell; comarca de Bages. = De Manresa a Cardona (Csta.); Ager, la Cerdanya, Balaguer; Vall d'Aràn, cap a Escunyau (Compñ.!); Ur de la Cerdanya (Gaut.);

(1) Probablement *otites* està per *otitis*, com *odontites* (Euphrasia Odontites L.) es la *odontitis* (ὀδοντῖτις) de Plini, anàlec a *sideritis* (σιδηρῖτις) del propi autor. Cert és que tenim *petasites* (πετασίτης) de Dioscórides, y *phragmites*, etc.; però abona la nostra opinió el genitiu *otitidis* usat en les descripcions clàssiques, que no podría venir sino de *otitis*.

la Segarra; Manresa, Navarcles; Tarruella (Font); Biella (Lap.); abundant a Cipriana de l'Aragó (Losc. y Pardo). — Maig-Juliol.

Silene Senneni

362. = S. Senneni Pau.

(*dedicada a Fr. Sennen, autor d'importants treballs sobre la flora catalana.*)

Perenne, rizoma *llenyós*, napiforme, molt llarg, gruixut (fins a 2 cm. de diàmetre); tronc de 3-6 dm., dret o ascendent, subllenyós, amb nusos pròxims y abultats, ramificat a la base, pubescent y fullós a la part inferior, glabrescent a l'àpex; fulles *atenuades pels dos caps*, pubérulo-escabroses, agudes y serrulato-pestanyoses, les inferiors lanceolades molt més llargues que'ls entrenusos; les superiors linears; flors *rosades*, breument pedicelades, en cimes bípares, apanotxades; bracties *ovato-lanceolades*, escarioses y pestanyoses, calze florifer, tubulós, glabre, blanquinós, amb nervis bruneo-verdosos, anastomosats a l'àpex, el fructifer *claviforme*, umbilicat, *contret a l'àpex*; dents lanceolades, pestanyoses; ungles dels pètals *exsertes*; càpsula ovoide, tecafor pubescent, un poc més curt que la càpsula; llevors rotundo-reniformes, fosques, tuberculoses, de cara y esquena quasi planes.

Geografia. — Prats del Far, aprop de Figueras y Fortianell (Senn.!). — Ag.-Set.

Silene italica.

363. = S. itàlica Pers.

(*per abundar a Italia y a tota la part sud oriental d'Europa.*)

Viváç, rizoma *no estolonifer*, llenyós, que produeix molts troncs foliosos y estèrils formant xespa, y troncs florifers de 2-6 dm., *plens*, pubescents a la part inferior y viscosos a la superior; drets o ascendents, rígits; fulles inferiors *oblongues* o *espatulato-lanceolades*, atenuades en peciol llarg, estret y pestanyós; les superiors linear-lanceolades; flors *blanques* o *rosades*; curtament pedicelades, en cima apanotxada pauciflora; bracties herbacies, linears; pedicels molt curts; calze florifer oblong y el fructifer *claviforme*, *sub-umbilicat*, *contret a l'àpex*; nervis *anastomosats*, dents ovades, obtuses, blanques pel marge; pètals *bifits*, *no apendiculats*, però *bigibosos a la garganta*, d'ungla *inclosa* auriculada y pestanyosa a la part mitja; càpsula *ovoido-oblonga*, punxaguda, *tan o més llarga* que el tecafor; llevors *xagrinades*, *planes* per les cares y per l'esquena.

Geografia. — Costes y montanyes àrides; Cartoixa de Scala-Dei al Montsant; collet de Sta. Barba aprop d'Horta, al SO. de la provincia de Tarragona (Csta.); sobre Prats de Molló (Vay.); aprop de Barcelona (Kunt! ex Wk.); Pirineu Oriental (Rouy). Maig-Setembre.

Silene crassicaulis

364. = S. crassicaulis Wk. et Csta.—S. itàlica Pers. γ crassicaulis Burn. et Barb. — vel. subsp. S. nemoralis Waldst. sec. Rouy. (*del llatí* crassus, *gras, y* caulis, *el tronc; pel seu tronc robust;* nemoralis, *de* nemus, *el bosc, per la seva estació silvàtica.*)

Bienal, estolonífera; tronc de 4-10 dm., *robust*, fistulós, gruixut a la base, pubescent y molt fullós a la part inferior, *viscosissim* a la superior; fulles inferiors trasovato-espatulades, mucronades, atenuades en peciol envainador, pestanyoses, les superiors lanceolades o linears; flors *blanques*, mitjanament pedicelades, en cimes bípares formant una ampla panotxa; bracties linears, llargues, agudes, llanoso-pestanyoses; calze claviforme, umbilicat, *contret a l'àpex*, amb els nervis *anastomosats*, foscos, sobre tot a l'àpex, terminats per dents rodones, amb ample marge blanc; pétals bifits, *no apendiculats*, d'ungla *exserta*; auriculada, cápsula *ovoido-oblonga, més curta* que'l tecafor; llevors tuberculoses, *sub-còncaves* per les cares y *superficialment acanalades* per l'esquena.

Geografia. — Boscos y llocs ombrívols de les montanyes : Abundant a Montserrat, Serra de l'Ubach a la Mata, a la font de la Pola, y al peu del Montcau. = A la Pena, aprop de la Espluga de Francolí (Csta.); la Sellera, camí d'Osor (Cod.!); Prats de Molló; Requesens; Rocamajor, al Mont; Rocacorba; Corp (Vay.); al Cadí (Jover!). — Maig-Setembre.

Genre 99. - MELANDRYUM Rœhl.

(Nom greco-llatí que designava la *tunyina salada*; modernament aplicat a un grupo de plantes de flors més o menys rosades, que té per tipus el *M. silvestre, les compagnons rouges* dels francesos.)

Plantes dioiques, de flors ± rosades; calze 5-dentat, quan fructifer inflat; pètals bifits, apendiculats a la garganta, 10 estams, 5 estils, càpsula unilocular, de dehiscencia septicida, mitjansant 10 dents, a la fi revoltes; llevors reniformes, tuberculoses; herbes perennes, de talla bastant elevada.

I { Flors bastant blanques, oloroses, de antesis vespertina, càpsula gran, llevors blanques, còncaves per l'esquena, plantes glanduloses. **365. M. macrocarpum.**
Flors rosades inodores, de antesis diurna, càpsula petita, llevors negres, planes per l'esquena, planta pilosa . . . . **366. M. silvestre.**

Melandryum macrocarpum

Melandryum silvestre

365. = M. macrocarpum Wk. — Lychnis macrocarpa Boiss. & Reut. — Lychnis dioica, aut. hisp. (non L.).

(*del grec* μακρός, *gran; y* καρπός, *fruit; per la càpsula grossa.*)

Sinonimia.—Cast. albahaca montesina o turca.

Tronc de 5-12 dm., dret, robust, fistulós, ramificat, pubescent a la part inferior y glandulós a la superior; fulles ovato-lanceolades o lanceolades, agudes, pubescents, pestanyoses, les inferiors grans, atenuades en peciol; flors *grans*, lleugerament rosades o *blanques, oloroses*, de antesis *vespertina*, en cimes bípares, amb els peduncols *alars llargs*, bracties foliacies lanceolades, agudes y pestanyoses; calze *tubulós*, el fructifer ovoido-*subglobós*, dents lanceolades, agudes, pètals de llim trasovato-cuneiforme, ungla auriculada, exserta, càpsula *sentada, grossa, ovoide*; llevors *blanques*, anguloses, *còncaves* per l'esquena, cubertes de tubèrcols *obtusos*.

Geografia. — Torrenteres y paratges herbosos d'una gran part del país: Al Vallés, Ubach, S. Llorenç del Munt *et passim*, fins al Cadí y Castellar d'en Huch, Ribas, Queralps; Guilleríes, Cadaqués.=Castelló, Torruella de Montgrí (Vay.). — Maig-Agost.

366. = M. silvestre Rœhl.—Lychnis diurna Sibth. — L. dioica, var. rubra, Weigel.
(*del llatí* silvestris, *cosa del bosc, per la seva estació.*) — *Sinonimia. — Cast.* doble campeón; borbonesa.

Tronc de 3-8 dm., dret, fistulós, ramificat, pelut, *no glandulós*, fulles pubescents,

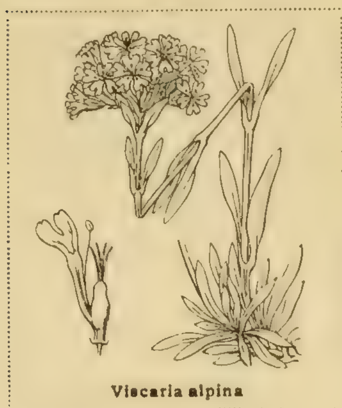
pestanyoses, les inferiors ovato-espatulades, atenuades en llarg peciol, les superiors ovato-agudes; flors *rosades*, més petites que en la anterior; *inodores*, de antesis *diurna*, en cimes bípares; peduncols *alars curts*, bracties ovato-acuminades, foliacies y peludes; calze *tubulós*, el fructifer ovoide, pelut, dents lanceolades; pètals trasovats, d'ungla auriculada, exserta; càpsula *ovoido-globulosa*, *petiteta*, sentada, llevors *negres*, *planes* per l'esquena, cubertes de tubèrculs *subaguts*.

Geografía. — Boscos humits y vores herboses de torrents de les montanyes : Queralps; Nuria, als salts del Sastre y de l'*Aigua*.= Paratges ombrívols y montuosos del Montseny; a la Vall d'Aràn, Setcases y Camprodón (Salv.!); Platraver, Espinavell (Vay.); Viella (Llen.!). — Maig-Agost.

Genre 100. - VISCARIA Rœhl.

(Deriva del llatí *viscus* o *viscum*, el vesc; per tenir la part superior del tronc glutinosa la principal especie, *V. vulgaris.*)

Flors purpurines o rosades, en glomerul terminal; bracties y calze purpurascent, aquest campaniforme, no umbilicat, 5-dentat, amb les dents curtes y rodones, 5 pètals rosats, bilobats, amb 2 petites escames a la garganta; ungla no auriculada, 10 estams, 5 estils, càpsula ovoide, incompletament 5-locular, de dehiscencia loculicida, mitjansant 5 dents, tecafor glabre, molt més curt que la càpsula, llevors reniformes, tuberculoses, planes per les cares, y acanalades per l'esquena. Herbes perennes, cespitoses, troncs de 5-10 cm., simples y glabres; fulles inferiors oblongo-lanceolades, atenuades en peciol, les caulinars poc nombroses, lanceolades, sentades, totes glabres.

Viscaria alpina

367. = V. alpina G. Don. — Lychnis alpina L.

Geografia. — Boscos y pastures pedregoses de les altes montanyes : Altures de Nuria, al peu del Puigmal y Coma d'Eyne. = Valls d'Eyne (Lap.) y Carençà (Gaut.); Cambradases (Bub.); Setcases, la Molina, la Cerdanya (Vay.); comú a Montgarri y demés altures orientals de la Vall d'Aràn (Llen.!). — Juliol-Agost.

Genre 101. - LYCHNIS L.

(Del greco-llatí λύχνις, ίδος, nom d'una especie, la *Coronaria*; deriva de λύχνος, la llantia, per haverse empleat com a ble, les seves fulles cotonoses.)

Flors purpurines o rosades, en cimes bípares, calze 5-dentat, de dents persistents, amb 10 nervis, dels quals 5 son comissurals; 5 pètals apendiculats, d'ungla àptera, 10 estams, 5 estils glabres, càpsula unilocular, septicida, de 5 dents opositisèpals, sense tecafor; llevors reniformes, tuberculoses.

1 { Dents del calze alesnades, torsades, pètals purpurins, enters, amb 2 escames agudes; planta tomentosa, blanquinosa . . . . 368. **L. coronaria.**
Dents del calze triangulars, no torsades, pètals rosats, 4-laciniats, amb 2 escames bífides; planta glabrescent, verda . . . . 369. **L. Flos-cúculi.** }

Lychnis Coronaria

368. - L. coronaria L.

(*del llatí* coronarius, *que serveix pera fer corones; aludint a l'ús que en altres èpoques s'en feya.*)

Sinonimia. — Pessiganassos; *cast.*, rosa de Grecia, coronaria purpúrea, candelaria, claveles lanudos, guantes de reina.

Perenne, *albido-tomentosa*, rizoma llenyós, que produeix troncs estèrils molt fullosos y troncs fèrtils de 4-8 dm., drets, fistulosos, robustos, simples o bifurcats; fulles ovato-oblongues, gruixudes, les inferiors atenuades en peciol, les caulinars sentades, flors *purpurines*, grans, llargament pedunculades; pedúncols *gruixuts*, en cimes bípares, clares y ± *irregulars*; bracties ovato-acuminades; calze *oblong*, de nervis *desiguals y prominents*, de dents *linear-alesnades*, *torsades*, pètals *enters* o *denticulats*, apendiculats, càpsula oblongo-aguda, sentada; llevors negres y finament tuberculoses.

Geografia. — Cultivada; subespontània en algunes localitats de Montsolí y les Guilleríes. = Espontània en alguns llocs del Pirineu oriental (Lap., Rouy); Prats de Molló, La Presta (Gaut.); Roques y paratges pedregosos de la Vall d'Aràn, Montgarri (Bub.); abundant des de Canejàn fins a Vilamós (Llen.!); Esterri (Timb.). — Maig-Juliol.

Lychnis Flos-cuculi.

369. - L. Flos-cúculi L.

(*per haverse cregut que el* cucut *escupía al peu d'aquesta planta; mes la suposada saliva es una simple estravasació de la sava produída per les picadures dels hemípters anomenats* aphrophorae.)

Sinonimia. — Flor del cucut; *cast.*, flor del cuco o cuclillo; *fr.*, fleur de coucou; *it.*, fior del cuculo; *al.*, kuckucksblume, gauchblume; *angl.*, cuckooflower.

Viràç, rizoma estolonífer, amb branques estèrils y bastant fulloses, y troncs fèrtils de 3-6 dm., *verts*, prims, estriats, fistulosos, híspiduls a la base y un poc viscosos a l'àpex; fulles glabres, agudes, les inferiors oblongo-lanceolades, atenuades en peciol; les caulinars sentades, poc nombroses, lanceolato-linears; flors *rosades*, llargament pedicelades, en cimes bípares, perfectament *regulars*; pedicels *prims*, bracties lanceolato-alesnades; calze *acampanat*, per lo comú purpurascent, amb nervis *desiguals* y *poc prominents*; dents *triangular-acuminades*, *no torsades*. pètals dividits en *4 lacinies desiguals y divergents*, apendiculats; càpsula *ovoide*, *sentada*; llevors petites, negres, tuberculoses.

Geografia. — Prats humits y vores d'aigua : Gualba; S. Celoni, al Montseny, S. Hilari, les Guilleries; Olot, Ribas, Queralps, Puigcerdá. = Vidrà (Vay.); Vich, r. (Masf.). — Maig-Agost.

Genre 102. - AGROSTEMMA L.

(Del grec ἀγρός, ἀγροῦ, el camp; y στέμμα, ατος, la corona; això és, corona del camp, per la bellesa de les seves flors.)

Flors violades, grans, solitaries, terminals, llargament pedunculades, calze ovoide, contret a l'àpex, no umbilicat, globulós a la maturitat, amb 10 nervis prominents, erissats, fondament 5-fits, divisions linears-foliàcies, molt més llargues que'l tubu y la corola, pètals trasovats, enters o escotats, no apendiculats, d'ungla alada, 10 estams, 5 estils pubescents, càpsula ovoide, grossa, sentada, unilocular, septicida, de 5 dents alternisèpals, llevors negres, grosses, anguloso-reniformes, cubertes de tubèrculs cònics; herba anual, piloso-sedosa, tronc de 3-10 dm., robust, fistulós, dret, bifurcat a la part superior, fulles llargues, lanceolato-linears, agudes, sentades.

Agrostemma Githago

370. = A. Githago L. — Lychnis Githago Scop. — L. ségetum Lamk.

(gith *era el nom de les llevors negres y aromàtiques de la* Nigella, *a les quals se semblen molt les d'aquesta especie, d'ús culinari entre els romans.* Ségetum, *de* seges, *ségetis; dels sembrats, per la seva ordinaria estació.*) (1)

Sinonimia.—Niella, clavell del blat, clavell d'ase; *cast.*, candelaria, neguilla común, hierba gineta o de git, neguillón, negrilla; *fr.*, nielle, rose des blés; *it.*, gittaione, rosciola; *al.*, schwarzkümmel; *angl.*, cockle, corn pink.

Geografia. — Comuníssima als sembrats, des de'l litoral fins al Pirineu. — Maig-Juny.

(1) *Gith* : s'ha aplicat a tres plantes ben distintes : la *Nigella arvensis*; la nostra, de que parlem, y el *Lolium temulentum*, el jull, totes elles dels sembrats, y de propietats tòxiques.

Genre 103. - PETROCOPTIS A. Br.

(Del grec πέτρα, la pedra o la roca, y κόπτω, tallar, això és, planta que s'enfonza o viu en les roques, aludint a la seva estació.)

Flors blanques, en cima bípara, pauciflora, bracties petites, acuminades, de vores escarioses, calze 5-dentat, tubuloso-claviforme, amb 10 nervis poc marcats, 5 d'ells comissurals; 5 pètals cuneiformes, recorvats, enters o escotats, apendiculats, d'ungla àptera, 5 estils glabres, càpsula ovoide, 1-locular, septicida, de 5 dents, opositisèpals, tecafor glabre, un poc més curt que la càpsula; llevors reniformes, negres, brillants, amb un pilot de pèls blancs al llumbrígol: planta perenne, glauca, glabra, cespitosa, troncs de 5-15 cm., prims, fràgils, nombrosos, ascendents, nascuts a l'axila de les fulles d'un rosetó central; fulles consistents, les dels rosetons trasovades, peciolades; les caulinars ovades, agudes, sentades.

Petrocoptis pyrenaica

371. = P. pyrenaica A. Br. — β hispanica Wk. — Lychnis pyrenaica Berg.
(*per la seva habitació.*)

Geografia. — Roques dels Pirineus: Pirin. Orient. (Rouy), cap a Nuria (Colm., Montserrat); Vall d'Eyne (Compy.); Pirin. centrals; roques de la font de l'Escalera, cap a Bielsa (Campo!); monestir de S. Juan de la Peña (Wk.); Vall de Benasque (Bub.). — Maig-Agost.

Genre 104. - SAPONARIA L.

(Formada aquesta paraula del llatí *sapo, saponis*, el sabó; tenint en compte que el suc de la planta fa escuma com el sabó.)

Flors rosades, en fascículs o glomeruls terminals, calze cilíndric, umbilicat, recorregut per 15-20 nervis no anastomosats, 5 pètals llargament unguiculats, d'ungla alada, apendiculats, 10 estams, 2 estils; càpsula 1-locular, dehiscent per 4 dents curtes; llevors reniformes, tuberculoses, de llombrígol lateral, de cares y esquena convexes: herbes perennes.

1 { Flors subsessils, en glomerul terminal, rizoma llenyós, fulles consistents. 2.
Flors breument pediculades, en fasciculs terminals, rizoma no llenyós, fulles membranoses. . . . . 3.

2 { Flors d'un groc pàlit, pètals linears, escotats, quasi sense escames, fulles radicals espatulades, obtuses, 3-nerves, plantes no cespitoses de 2-5 dm., 372. **S. bellidifolia.**
Flors d'un rosa viu, pètals trasovats, enters, amb escames alesnades, fulles radicals linears subagudes, 1-nerves, plantes cespitoses, de 5-15 cm., 373. **S. caespitosa.**

3 { Calze glabre o pubescent, amb dents curtes y acuminades, tronc robust, dret, fulles grans, 3-nerves, ovato-oblongues . . 374. **S. officinalis.**
Calze piloso-glandulós, amb dents llargues y obtuses, tronc feble, ajegut o ascendent, fulles petites, 1-nerves, elíptiques . . 375. **S. ocymoides.**

Saponaria bellidifolia

372. = S. bellidifolia Sm.

(*del llatí* bellis, idis, *la margaridoya*, *y* folium, *fulla, per la semblansa de les fulles.*)

No cespitosa, rizoma *llenyós*, troncs de 2-5 dm., drets, rígits, glabres, paucifolis; fulles radicals en rosetó, *llargament peciolades*, consistents, *espatulades, obtuses, 3-nerves*; flors *d'un groc pàlit*, en *glomérul terminal*, calze subcilíndric, un poc pelut, dents triangulars, agudes, pestanyoses, pètals *linears, escotats* o festonats, amb escames molt petites, càpsula oblonga, carpófor curt, llevors reniformes, tuberculoses.

Geografía. — Citada com a rara per Lap. al Pir. central, posada en dupte per G. et G., ha sigut trovada per Llen. a la Ribera de Ruda, de la

Vall d'Aràn, el 20 de Juliol de 1911, y quasi al mateix temps per Coste aprop de Gavernie (Sen.); Salardú (Soulié!) 1913.

Saponaria cæspitosa

373. * **S. cespitosa** DC. — **S. élegans** Lap. (*del llatí* cespes, cespitis, *la jespa, l'herba que s'arrenca amb la gleba; per presentarse en matetes;* élegans *per la seva delicadesa.*)

Cespitosa, rizoma *llenyós*, d'aont provenen branques curtes, estèrils, terminades en rosetó, y troncs florífers de 5-15 cm., drets, simples, glabrescents, amb 1-3 parells de fulles; fulles *coriàcies*, linears, 1-nerves, carenades, subagudes, la major part en rosetó; flors *subsessils, en glomérul terminal*; calze cilíndric-oblong, *pelut*, purpurascent; dents lanceolades, agudes, pètals *trasovats, enters*, escames de la garganta *alesnades*, filaments estaminals *blanquinosos*, anteres oblongues, càpsula oblonga, tecafor molt curt, llevors amb petitíssims tubèrculs.

Geografía. — Roques y llocs pedregosos dels alts Pirineus: abundant a Peñablanca (Zett., Bub.); al peu de la Maladetta y Renclusa, r. (Zett., Csta., Pau); Port de Laera (Campo!); Vall de Benasque (Bub.); abundant a la vessant meridional del Port de Benasque (Lap.).— Juliol-Agost.

Saponaria officinalis.

374. = **S. officinalis** L. (*per haverse usat l'arrel contra la ictericia o fel sobreixit.*)

Sinonimia. — Herba sabonera, sabò de gitano; *cast.* jabonera, saponaria, hierba lanaria o de bataneros; *fr.* saponaire, herbe au foulon; *ital.* saponaria; *al.* Seifenkraut, waschkraut; *angl.* soapwort.

No cespitosa, glabrescent, rizoma estolonifer, troncs de 3-5 dm., *drets, robustos*, fistulosos, simples o ramificats a l'àpex; fulles *grans, 3-nerves*, ovato-lanceolades, agudes, les inferiors atenuades en peciol, flors *breument pedicelades*, grans, en *fasciculs terminals* formant panotxa; bracties lanceolades, acuminades, calze cilíndric, llarg, y quan fructifer, inflat; umbilicat, glabre o pubescent, amb dents *curtes* y *acuminades*; pètals trasovats, enters o escotats, amb escames linears; càpsula oblonga, tecafor gruixut y curt, molt més curt que la càpsula; llevors negres, xagrinades.

Geografía. — Llocs herbosos, frescals; marges y torrenteres; desde la costa fins al Pirineu, no tant rara com s'ha dit, al litoral, puig abunda a Caldetas. = Seu d'Urgell (Bub.); comú a les valls inferiors del Pirineu Central (Zett.). — Maig-Setembre.

Saponaria ocymoides

375. = S. ocimoides L.

(*grec* ὠκιμοειδής, *de* ὤκιμον, *l'aufàbrega; amb la terminació* -ειδής *que indica la forma: per la semblansa de les seves fulles.*)

Sinonimia, — Falsa aufàbrega; *cast.* albahaca, montesina, estrado de los dioses; *fr.* saponaire basilic; *angl.* basil-leaved soapwort.

No cespitosa, rizoma *llenyós*, que produeix troncs estèrils y troncs florifers de 2-3 dm., ageguts o ascendents, pubescents a la base y glandulosos a l'inflorescencia; fulles *petites*, *1-nerves*, elíptiques o bé oblongues, pestanyoses, les inferiors peciolades; flors *curtament pedicelades*, petitetes, en *fasciculs terminals corimbiformes*; bracties lanceolato-linears, acuminades, pestanyoses; calze cilíndric, el fructifer turbinat, umbilicat, *piloso-glandulós;* amb dents *llargues* y *obtuses*; pètals trasovats, enters o escotats, amb *escames obtuses*; càpsula ovoide, tecàfor glabre, 4 vegades més curt que la càpsula; llevors petites, xagrinades.

Geografía. — Freqüent per llocs pedregosos desde'l litoral fins al Pirineu : Vallés, Empalme, Montseny, Guilleríes, Montserrat, Bages, Bergadà, Ribas, Queralps, Coll de Jou, Castellar d'en Huch. = Tarragona, Olot (Csta., Tex.); Girona, Rocabruna, Ciuret, (Vay.); valls inferiors del Pirineu Central (Zett.).—Maig-Juliol.

Genre 105. - VACCARIA Mœnch

(Ho deriven del llatí *vacca*, la vaca; per serne la vaca molt gurmanda.)

Flors rosades o blanques, llargament pedicelades, en cima bípara, ampla y clara, bracties lanceolato-linears, acuminades, calzc ovoido-piramidal, no umbilicat, amb 5 anguls alats a la maturitat; dents triangulars, acuminades, 5 pètals curts, oblongs, sense escames a la garganta, però d'ungla alada; càpsula subbilocular a la base; dehiscent per 4 dents curtes; llevors reniformes, grosses, negres, de llumbrigol lateral; plantes anuals, glabres, glauques; troncs 3-6 dm., drets, robustos, fistulosos, fullosos, ramificats; fulles uninerves, les inferiors oblongues, atenuades a la base. les demés lanceolato-cordiformes, sentades y trabades.

Vaccaria parviflora

376. • V. parviflora Mönch. — Saponaria Vaccaria L.—Gypsophila Vaccaria Sibth. (*per les flors petites*; *de* parvus, *petit.*)

Sinonimia. — *Cast.*, teta de vaca; *fr.*, saponaire des vaches; *it.*, cetino, mezzettino; *angl.*, cowbasil; cockle; *al.* wilder waid; kuhkraut.

Geografia. — Sembrats y terres calcàreo-argiloses de tot el país, desde la costa fins al Pirineu.—Maig-Juliol.

Genre 106. - GYPSOPHILA L.

(Del greco-llatí *gypsum*, el guix, y l'adjectiu grec φίλος, amant; per preferir les terres guixenques com estació.)

Flors blanques o rosades, petites, nombroses; en cimes bípares, calze pentagonal, 5-fit; 5 pètals no apendiculats y amb l'ungla àptera, 10 estams, 2 estils, càpsula 1-locular, 4-valva; llevors reniformes, tuberculoses, de llumbrigol lateral.

1 { Plantes anuals pubescents, flors rosades, amb venes purpuries, cimes irregulars, clares, bracties herbacies, fulles linears, tronc dret. **377. G. muralis.**
Plantes perennes, glabres ± tomentoses, flors blanques o albo-rosades, en cimes regulars. . . . . 2.

2 { Bracties herbacies, cimes formant ampla panotxa, fulles ovato-lanceolades, subtomentoses per les dugues cares, semiamplexicaules. **378. G. tomentosa.**
Bracties escarioses, cimes formant *tirsus* o panotxa estreta, fulles linears, glabres . . . . 3.

3 { Fulles carnoses, obtusiósculo-mucronulades, cimes denses, formant *tirsus*, lòbuls calicinals no apiculats, anteres grogues . **379. G. hispánica.**
Fulles membranoses, atenuades pels 2 caps, cimes clares, pauciflores, formant panotxa estreta, lòbuls calicinals apiculats, anteres purpurines. **380. G. repens.**

Gypsophila muralis.

377. = G. muralis L.

(*de* murus, *el mur o paret: per la seva estació.*)

Anual, arrel cònica, prima; tronc de 10-15 cm., dret, prim, pubescent a la base, ramificat a la meitat superior, fulles *linears*, atenuades pels dos caps; flors d'un *rosat viu*, amb *venes purpurines*, petites, inclinades, llargament pedicelades, pedicels capilars, en cimes irregulars, clares; bracties herbacies, calze *acampanat*, *no umbilicat*; lòbuls *curts, arrodonits y obtusos*; pètals estrets, cuneiformes, truncats o escotats, poc més llargs que'l calze, y *poc oberts*; càpsula ovoide, obtusa, exserta, tecafor curt, llevors petites, aspres.

Geografia. — Camps arenosos de la Espanya boreal: Prats de Molló (Lap., Xat.); S. Antón de Galamús (Pourr., ex Bub.).—Juliol-Setembre.

Gypsophila tomentosa

378. = G. tomentosa L., var. Ilerdensis Sen. et Pau.

(*se forma del llatí* tomentum, *la borra; pel toment que recobreix les fulles.*)

Perenne, tronc de 5-6 dm., ascendent, un poc flexuós, ramificat y piloso-glandulós a la part superior; fulles ovato-lanceolades, semi-amplexicaules, subtrinerves y un *poc tomentoses* per les dugues cares; flors *blanques amb una ratlla vermellosa*, les terminals llargament pedicelades, en cimes regulars, formant una panotxa ampla y difusa; bracties herbacies, calze *acampanat*, glabre, lòbuls *fondos, ovats, obtusos*, blancs al marge, pètals cuneiformes, *escotats*; càpsula *globosa, sub-sessil, exserta*; llevors negroses, de cares subcòncaves, estriades.

Geografia. — Terres salobrenques de l'Urgell: Prat de Monsoà, aprop de Ibars (Csta., sub G. PERFOLIATA L., β TOMENTOSA L.); Sen.!). — Juny-Juliol.

Gypsophila hispánica

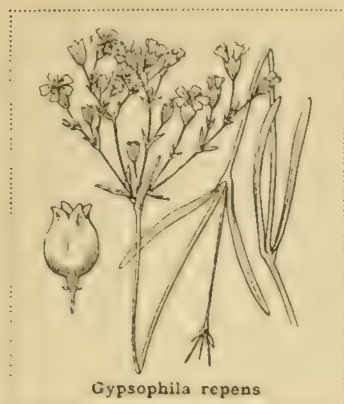
379. = G. hispánica Wk. — G. Struthium Asso.

(hispanicus, *espanyol o d'Espanya, per la seva habitació;* Struthion, *greco-llatí, es el nom de l'herba sabonera, en Plini.*)

Sinonimia. — Trincola y salats; *cast.*, albada y herbada.

Perenne, rizoma *llenyós*, amb branques tortuoses que produeixen troncs cespitosos, de 1-3 dm., geniculato-nodosos, molt ramificats a la part superior, glabres; fulles *carnoses, linears*, quasi cilíndriques, obtusíuscules y mucronulades; flors *blanques*, petites, breument pedicelades, en cimes *nombroses, espesses, formant tirsus*; bracties *escarioses*, petites, linears, apiculades, calze acampanat, glabre, de lòbuls *oblongs, escotats*, de marge blanc, y verts per l'esquena; pètals cuneiformes, anteres *grogues*, càpsula oblonga, exserta, contreta a la boca, llevors pardes, còncaves per l'esquena, amb tubèrculs cònics.

Geografia. — Comú als terrenos guixencs y argilosos o salobrencs de la Segarra y de l'Urgell, fins a les Salines de Gerri (Isern!); Castellfullit de Riubregós, Calaf (Salv.!, Pujol C.!); Salines de Cardona (Csta.), Pons. (Bub., sub G. STRUTHIUM L.). — Juliol-Setembre.

380. = G. repens L.

(*del llatí* repo, repere, *arrastrarse; per ser planta cespitosa y radicant.*)

Perenne, cespitosa, rizoma gruixut, amb branques generalment *radicants,* les unes estèrils y molt fulloses, y les altres floríferes, ascendents, de 1-2 dm., glabres, y amb 1-2 parells de fulles; fulles *membranoses, linears,* atenuades pels 2 caps, glabres y glauques; flors *blanques,* amb venes rosades, pedicels filiformes, en cimes *pauciflores,* formant panotxa poc estesa, bracties ovato-lanceolades, escarioses, petites; calze acampanat, glabre, de lòbuls *oblongs apiculats*; blanc, amb els nervis vermellosos, pètals cuneiformes, truncats o escotats; anteres *purpurines,* càpsula *subglobulosa,* obtusa, subsessil, llevors tuberculoses.

Geografía. — Roques y llocs pedregosos de les altes montanyes, Coll de Jou y altres punts del Cadí, d'aont baixa fins a les Adous del Bastareny; Plà de Canella, cap a Puigllansada. = Abundant, desde Castanesa a Bassibé, Sarllé y Benasque, a les valls y ports; Maladetta, al S. de Viella *et passim* (Csta.); Port de Salau (Bub.); molt abundant a Peñablanca (Zett.). — Jul.-Ag.

Genre 107. - TÚNICA Scop.

(Sembla que *Túnica*, prové, per aféresis, de *betónica*, en la significació vulgar d'una especie de clavell.) (1)

Flors rosades, petites, acompanyades d'un calícul escariós; calze curt, pentagonal, escariós entre els ànguls, 5-dentat; pètals escotats, tecafor curt, llevors escutiformes, apiculades, de llumbrígol facial: herbes de tronc prim y fulles linears.

1 { Plantes perennes, flors en cimes unípares, llargament pedicelades, bracties del calícul lanceolades, 1-nerves, mucronades, més curtes que'l calze; pètals atenuats en ungla molt més curta que'l llim . **381. T. saxifraga.**
Plantes anuals, flors en glomérul terminal, bracties del calícul ovades, multinerves, obtuses, més llargues que'l calze; pètals contrets en ungla molt més llarga que'l llim. . . . . **382. T. prolifera.**

Tunica saxifraga

381. = T. saxifraga Scop. — Gypsophila saxifraga L. — Dianthus saxifragus L.
(*del llati* saxífragus, *que trenca les roques; per la estació de la planta.*)

Sinonimia. — Clavellina de 5 fulles.

Perenne, multicaule, troncs de 1-2 dm., prims, glabres, ascendents o difusos, fulles linear-alesnades, aspres, dretes o aplicades, les superiors bracteiformes; flors en cimes *unípares*, llargament pedicelades, formant una *panotxa ampla y pauciflora*; calícul de *4 bracties lanceolades*, amb un sol nervi, vert y prominent, mucronades, *més curtes* que'l calze, que resta descubert; calze acampanat, vert als ànguls, y escariós al mitj; dents triangulars, obtuses; pètals oblongo-cuneiformes, *quasi una vegada més llargs que'ls sèpals, atenuats en ungla molt més curta que'l llim*; càpsula ovoide, llevors petites, negres, *cimbiformes* (forma de barqueta), estriato-xagrinades.

Geografia. — Cultivada y subespontània en alguns jardins de Ribas. = Vall de Carençà; montanyes de Ceret (Compy.); Costabona (Lap.); des de Setcases a Morens (Tex., ex Colm.). — Juny-Agost.

Tunica prolifera Scop.

382. = T. prolifera Scop. — Dianthus prólifer L.
(*compost de* proles, *la descendencia*, y fero, *portar; probablement per presentar les flors aglomerades.*)

(1) *Fuchsius* apud Dioscor. — Laguna; altres (*Loudon*) diuen que *túnica*, capa, fa referencia al calícul de les flors.

Anual, tronc de 1-4 dm., dret, glabre, simple o poc ramificat, fulles linears agudes, trabades y breument envainadores; flors *poc nombroses, en glomérul terminal*; calícul format de *2-3 parells de bracties*, totalment escarioses, ovades, obtuses, amb varis nervis poc marcats, ramificats a l'àpex, *més llargues que'l calze*, que recubreixen per complert; calze acampanat, vert als ànguls y escariós al mitj; dents curtes, obtuses, membranoses, pètals cuneiformes, *apenes més llargs que'ls sèpals, contrets en ungla molt més llarga que'l llim*; càpsula elipsoidea; llevors subelíptiques, còncavo-convexes, negres, xagrinades.

Rassa T. VELUTINA Fisch. — Regió mitja del tronc pubescent glandulosa; bracties caliculars agudes y generalment mucronades; pètals bífits, llevors cimbiformes, amb petits tubèrculs cònics.

Geografía. — Comú als camps arenosos y llocs estèrils, desde la costa fins a les altures del Montseny, Guilleríes, Ribas y Queralps.

La rassa T. VELUTINA Fisch. — DIANTHUS VELUTINUS Guss., a S. Feliu de Guíxols, Castelló d'Empuries, Figueres (Bub.); Pirin. Orient. (Rouy). — Maig-Set.

Genre 108. - DIANTHUS L.

(Paraula composta del genitiu grec Διός, y ἄνθος, es a dir, flor de Jove o Jupiter o divina, per la seva preeminent hermosura.)

Flors vermelloses, rosades y rarament blanques, acompanyades d'un calícul herbaci, solitaries o en gloméruls terminals involucrats; calze cilindroide, adornat de nombrosos nervis paralels y acostats; 5-dentat, 5 pètals no apendiculats, d'ungla llarga y alada, 10 estams, 2 estils filiformes; càpsula 1-locular, de tecafor curt, 4-valva, llevors escutiformes, llumbrígul facial; herbes generalment perennes, de fulles linears o lanceolades, les caulinars trabades y ± envainadores.

1 { Flors en gloméruls terminals involucrats, pètals dentats . . . . . 2.
Flors solitaries o geminato-ternades, no involucrades, o amb 2 fulles a la base, bracteiformes . . . . 4.

2 { Involucre coriaci, calícul tan llarg com la meitat del calze, bracties aristades, veines de les fulles 3-5 vegades més llargues qu'amples, **383. D. Carthusianorum.**
Involucre herbaci, calícul poc més curt o mes llarg que'l calze, bracties llargament aristades, veines de les fulles gairebé tan llargues com amples. 3.

3 { Bracties involucrals, dretes, les caliculars lanceolades, peludes, atenuades en llarga arista, calze pelut, de dents alesnades, fulles linears, sentades, **384. D. Armeria.**
Bracties involucrals molt obertes o reflexes, les caliculars ovades, glabres, contretes en llarga arista, calze glabre, de dents lanceolades, fulles inferiors lanceolades, breument peciolades . . . . **385. D. barbatus.**

4 { Bracties caliculars internes 2-3 veg. més llargues qu'amples, acuminades, estriades en tota sa longitut . . . . 5.
Bracties caliculars internes amples, curtes, bruscament mucronades, amb estries únicament perceptibles a l'àpex . . . . 12.

5 { Bracties caliculars tan o mes llargues que la meitat del tubu del calze, amplament escarioses pel marge, y únicament estriades per l'esquena . 6.
Bracties caliculars més curtes que la meitat del tubu del calze, estriades en tota la seva amplada o solament a l'esquena . . . . 9.

6 { Bracties del calícul aproximadament iguals a la meitat del tubu del calze, llargament atenuat y terminat per dents molt agudes. . . . . . 7.
Bracties del calícul marcadament més llargues que la meitat del tubu del calze, cuspidat o mucronat . . . . 8.

7 Calícul format ordinariament per 4 bracties, quasi iguals, oposades, ovato-lanceolades, insensiblement atenuades en arista herbacia, flors solitaries o agrupades en petit nombre, corola laciniada o dentada (1), **386. D. Monspessulanus.**

Calícul format per 6-8 bracties molt desiguals, imbricades, ovato-lanceolades, atenuades en mugró curt, herbaci, flors solitaries, corola laciniada, **387. D. Valentinus.**

8 Calze llarg, atenuat a l'àpex, dents lanceolades, molt agudes, mucronades; flors freqüentment fasciculades, pètals de llim orbicular, barbuts y tacats a la garganta, tronc ramificat. . . . . **388. D. Seguieri.**

Calze curt, cilíndric, dents ovades, cuspidades, pètals de llim trasovat, tronc simple . . . . **389. D. neglectus.**

9 Bracties calicular únicament estriades a l'esquena, amplament escarioses al marge, acuminades, calze pubescent, fulles blanes, planes, linears, curtes, obtuses . . . . **390. D. deltoides.**

Bracties caliculars estriades per tota la seva amplada, calze glabre, fulles rígides . . . . 10.

10 Flors solitaries, 4 bracties caliculars fluixes, quasi iguals, herbacies, terminades per un mugró cartilaginós, agudíssim, calze ovato-atenuat des de la base, fulles linears acuminades, subpungents . . **391. D. pungens.**

Flors freqüentment agrupades a l'àpex, 6-10 bracties caliculars apretades, desiguals, amplament escarioses, calze lanceolato-atenuat des de la base. 11.

11 Flors agrupades a l'àpex dels troncs, 8-10 bracties desiguals, atenuades en mugró agut, erecto-obert, pètals petits, fulles linears, rigidíssimes, coriàcies, planes, mútiques, amb 3 nervis molt prominents. **392. D. Costae.**

Flors solitaries o agrupades a l'àpex, 6-8 bracties desiguals terminades en mugró curt y subpungent, pètals petits o grans, fulles subulato-acutíssimes, rígides, quasi seques, canaliculades, 3-nerves. **393. D. attenuatus.**

12 Pètals fondament laciniats, calze cilíndric, atenuat a l'àpex, bracties molt desiguals, bruscament contretes en arista curta y aplicada, 4 veg. més curtes que'l calze . . . . **394. D. superbus.**

Pètals enters o dentats. . . . . 13.

---

(1) Ja Wk. (Icon. I, 23) inclou, entre altres caràcters menys constants del genre DIANTHUS: *natura marginis limbi petalorum*. Bub. (*Flor. Pyren.* III, 102) diu: *variare hanc speciem plurimum in Pyrenaeis, novit Bentham, et ego quidem abunde*, y cita localitats del Pirineu oriental, aon se trova aquesta especie amb pètals simplement dentats. Les observacions de Bub. han sigut totalment confirmades per Pau, al Pirineu Central. Podem, doncs, concloure amb aquest autor, que l'agrupament o divisió de les especies fundada en els pètals laciniats, dentats o enters, careix de tot valor taxonómic. (*Pau*, Plantas de Huesca, Bol. Soc. Arag. IV, 187, juny-octubre 1905).

13 Flors grans, oloroses, agrupades a l'àpex, calze llarg (18-22 mm. sense les dents), cilíndric, subatenuat a l'àpex, dents agudes, 4 bracties caliculars verdes a l'àpex, 4-5 veg. més curtes que'l calze. 395. **D. Caryophyllus.**

Flors petites, inodores, solitaries, calze curt (8-10 mm.), fussiforme, dents obtuses, 4 bracties caliculars verdes a l'esquena, 2-3 veg. més curtes que'l calze . . . . 396. **D. subacaulis.**

Dianthus Carthusianorum.

383. = D. Carthusianorum L.

(*llatí* cartusianus, *de la Cartoixa; dedicat als monjos de Sant Brú; probablement per haverse comparat els pètals barbuts d'aquesta planta a la barba de dits monjos.*) (1)

Sinonimia. — Clavells boscatans o de gitano; *cast.*, clavellinas montesinas, silvestres o de los cartujos; *fr.*, œillet des chartreux; *angl.*, Carthusian pink or carnation; *al.*, Carthäuser-Nelke; *it.*, garofano.

Perenne, rizoma llenyós, troncs de 2-40 cm., tetràgons, simples, glabres, fulles *linears*, agudes, les caulinars més curtes que'ls entrenusos, *amb veines 3-5 veg. més llargues qu'amples*, flors *purpurines*, en *glomerul terminal involucrat*, bracties involucrals coriàcies, ovato-lanceolades, aristades, ferruginies, estriades; calícul *tan llarg com la meitat del calze*, format de bracties semblants a les del involucre, calze cilíndric, un poc atenuat a l'àpex, d'un *porpra fosc*; dents *lanceolades, agudes y pestanyoses*; pètals trasovats, contigus, dentats, peluts a la garganta; càpsula *cilíndrica*, llevors ovades, negres, apenes tuberculoses.

Var. Cadevalli Pau. — Planta humil, tronc de 15-25 mm., fulles radicals més curtes y menys acuminades, gloméruls reduits a 1-2-flors.

Dianthus Armeria

Geografia. — Comú als boscos de les zones mitjana y superior: Montseny, Montsolí, Guilleríes, Ripoll, Ribas, Queralps, Olot, Coll-de-Jou, Puigllansada *et alibi.* = A la Seu d'Urgell, Puigcerdá, Camprodón (Csta.); Tragurá, la Cerdanya (Vay.); Areo, conca del Noguera Pallaresa (Font!); port de la Forqueta, Montgarri, (Bub.).

La var. Cadevalli Pau, aprop de Rebost, pujant a Puigllansada. — Juny-Agost.

384 = D. Armeria L.

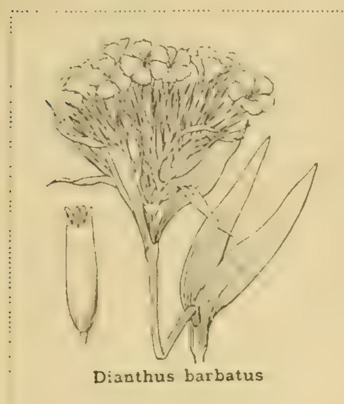
(*probablement per la semblansa amb les especies del genre* Armeria, *de les* Estaticies.)

Bienal, arrel cònica, tronc de 2-5 dm., dret, rígit, pubescent, simple o ramificat a l'àpex; fulles

(1) Semblen confirmarho les antigues denominacions de *Caryophyllus barbatus*, *Viola barbata*, y *Lychnis monachorum*.

linear-lanceolades, obtuses, peludes, tan llargues com els entrenusos; veina tan llarga com ampla; flors *d'un vermell fosc, tacades de blanc, en glomérul terminal involucrat;* bracties involucrals *herbacies, dretes,* linears, tan llargues com les flors, les caliculars *més llargues que'l calze,* lanceolades, peludes, atenuades en llarga aresta, calze *pelut,* cilíndric, atenuat; dents *alesnades y pestanyoses,* pètals oblongs, *no contigus,* peluts a la garganta, irregularment dentats; càpsula cilíndrica, llevors ovades, tuberculoses.

Geografía. — Terrenos granítics, pissarrosos y volcànics : Palautordera, Gualba y altres llocs del Montseny; Guilleríes, S. Hilari, Ribas y Queralps. = Olot, Campmany, Cantallops, Camprodón (Vay.). — Juny-Agost.

Dianthus barbatus

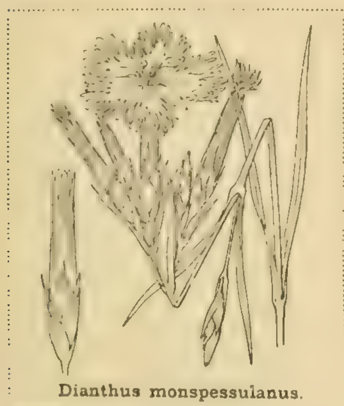
385 = D. barbatus L.

(*de* barba, *la barba; segurament per les llargues arestes de les bracties involucrals y caliculars que formen com una barba molt perceptible avans de l'antesis.*)

Sinonimia. — Clavells de pom; *cast.,* minutisa, ciento en rama, claveles barbados; *fr.,* œillet de poète, bouquet parfait, jalousie, œillet barbet; *al.,* Bartnelke; *angl.,* sweet William; *it.,* violina a mazzetti o di Spagna.

Perenne, troncs de 3-5 dm., ascendents, rodons, llisos, glabres, simples o ramificats; fulles *ovato-lanceolades, breument peciolades,* les caulinars soldades a una veina *tan llarga com ampla,* flors *vermelles, tacades de blanc,* en gloméruls involucrats que formen un ample pseudo-capítol; involucre *herbaci,* bracties esteriors, *molt obertes* o *reflexes,* les caulinars ovades, glabres, contretes en llarga aresta que iguala al calze o be'l sobrepassa; calze cilíndric, virido-purpurescent, *glabre,* dents lanceolades, escarioso-pestanyoses, pètals cuneiformes, *contigus,* dentats, glabres, càpsula *oblongo-fusiforme,* llevors ovades, negres, xagrinades.

Geografía. — Prats y boscos de les regions altes : freqüentment cultivat. = Pirin. Centr., Arties, *et alibi* de la Vall d'Aràn (Csta.); provincia de Lleyda (Gonz.!) regió subalpina, remontantse a la alpina inferior y baixant fins a Luchon (Zett., Bub.); Viella (Llen.!); Solana d'Andorra (Bub.); prats montuosos elevats dels Pirineus (Rouy, Costa). — Juliol-Agost.

Dianthus monspessulanus.

386. = D. Monspessulanus L.

(*de* Mompeller, *per la seva suposada localitat clàssica.*) (1)

Sinonimia. — Clavells de pastor; *cast;* clavellinas deshiladas.

Perenne, rizoma dividit en branques primes, radicants, que originen troncs estèrils y altres florífers, de 2-5 dm., ascendents, rodons, simples o

(1) Segons Bubani y altres, no's trova a Mompeller ni a la regió de l'*olivera.*

poc ramificats a l'àpex, fulles *linears, llargament acuminades, blanes, planes, 3-5-nerves*, ordinariament més llargues que'ls entrenusos, flors *rosades* o blanquinoses, grans, *oloroses*, solitaries o agrupades per 2-3, no involucrades, calícul format de *4 bracties*, rarament de 6, *quasi iguals*, oposades, lanceolades, insensiblement atenuades en aresta herbacia, aproximadament iguals a la meitat del tubu del calze; calze llarg, cilíndric, atenuat, estirat en tota la seva llargaria, y terminat per unes dents lanceolato-acuminades; pètals generalment *laciniats*, contigus, pilosos a la garganta, de *disc oval*; càpsula cilíndrica, llevors ovades, xagrinades; planta polimorfa.

Var. MÚLTICEPS (Csta.) Cad. et Pau. — Flors freqüentment geminades, bracties atenuades en aresta ampla, calze conoide, tubu de 20-22 mm. pètals atenuats, fulles subrígides, amb el nervi principal prominent.

Var. REQUIENII (Gr. et. G.) Cad. et Pau. — Flors generalment solitaries, bracties contretes, en aresta estreta, calze conoide, tubo de 12-15 mm., pètals dentats, fulles subrígides, nervi principal prominent.

El nombre de bracties del calícul, tant en el tipus com en les varietats, és de 4 y sols per excepció és de 6.

Geografia. — Boscos y pastures seques de les montanyes: comú desde la cordillera superior del Vallés al Pirineu; Montseny, Ribas, la Cerdanya, *et alibi.* = Rocacorba, Olot, Mont (Vayr.).

La var. MULTICEPS (Csta.) Cad. et Pau, en terrenos argilosos àrits de l'Ubach, Sant Llorens del Munt, Montserrat y Berga. = Collbató, Cardona, Viladordis (Csta.); Prats de Rey (Puigg.!); desde Serrateix y Viver a Castellfullit, y desde Mura a Montfalcó, Alujes, *et alibi*, de la Segarra (Font); Montseny (Sen.).

La var. REQUIENII (Gr. et G.) Cad. et Pau, als boscos de Tagast, Bagá, Hospitalet, Coll-de-Jou, Rebost, Puigllansada, Pobla de Lillet, Castellar de n'Huch y Nuria. = Setcases (Isern!, Carbó!); montanya de Cassot, aprop de Vilaller, Castanesa, Benuí y Bassibé (Csta.); Coll de la Marrana, Fontlletera, Rocabruna, Molló, Costabona, Tragurá, Requesens, Salinas (Vay.); de la Cerdanya a la Vall de Llo (Gaut.). — Juliol-Agost.

Dianthus Valentinus

387. = D. Valentinus Wk. — D. Broteri Boiss. et Reut. — D. superbus Asso et alior. (non L.)

(Valentinus, *de Valencia, per la seva habitació clàssica; dedicada a Fèlix Avellar Brotero, A. de la «Phytographia Lusitaniae select». 1801.*)

Vivás, rizoma llenyós, ramificat, amb branques folioso-cespitoses y troncs florífers de 3-4 dm., rodons, ramificats, fulles linears, planes, dretes, agudes, 3-nerves, subrígides, les caulinars inferiors més llargues que'ls entrenusos, les superiors bracteiformes, flors *rosades*, venoses, solitaries, llargament pedunculades, calícul de 6-8 bracties, *molt desiguals, imbricades*, ovato-lanceolades, atenuades en mugró curt y herbaci, estriades, albo-escarioses y pestanyoses al marge, tan llargues com la meitat del tubu del calze; calze llarg, atenuat, dents

molt agudes y escarioses al marge, pètals *laciniats*, trasovats, d'ungla exserta, càpsula ovoido-cilíndrica; llevors orbiculars alades, llises.

Geografia. — Llocs àrits, pèdregosos o arenosos : S. Gervasi (Pau in litt.); aprop de Tortosa, camí de les Roquetes, no escàs (Csta.); Catalunya occidental, per la part de Calaceite, Beceite y Vallderobles (Losc.). — Jul.

Dianthus Seguieri

388. = D. Seguierii Vill.

(dedicat a Joan Franc. Seguier, A. de «Plantae Veronenses», 1745.)

Perenne, cespitosa, troncs de 2-4 dm., ascendents, angulosos, ramificats, fulles linears, planes, acuminades,, 3-nerves, obertes, bastant consistents, però no rígides, flors *vermelloses*, amb un cèrcol purpurí, solitaries, geminades o agrupades en petit número; *calícul més llarg que la meitat del tubu del calze*, (1) bracties solament estriades a l'esquena, ovato-lanceolades, llargament acuminades y *amplament escarioses al marge*; calze llarg, estriat en tota sa llargaria, atenuat a l'àpex; dents lanceolades, molt agudes, *mucronades*, pètals dentats, contigus, orbiculars, *barbuts* y *tacats* a la garganta; càpsula *cilíndrica*, llevors grosses, tuberculoses.

Geografia. — Boscos y pastures seques de les montanyes : comú a Catalunya, desd'el Vallés al Pirineu; no escàs a l'Empordà, com als voltants del castell de Figueres. = Boscos de la regió mitja de Girona, Sagaró, Olot, Rocacorba (Vay.); sobre Setcases, Costabona, Tona, Collsuspina, entre Moyá y Vich; Espinelves, Marinyac (Bub). — Juny-Agost.

Dianthus neglectus.

389. = D. neglectus Lois. — D. alpinus L. β neglectus Lap.

(*del llatí* neglectus, *de* négligo, *fer poc cas d'una cosa; per no haverhi parat prou l'atenció fins aleshores.*)

Perenne, densament cespitós, troncs de 3-30 cm., glabres, *simples* y angulosos, fulles estretament linears; agudes, quasi planes, escabriúscules al marge, 3-nerves, flors *purpurines*, bastant grans, *solitaries*, y alguna vegada *geminades*, *terminals*; bracties caliculars *desiguals*, les esternes *alesnades*, terminades en *punta herbacia*, *patulo-ascendent*, *tan llarga com el calze o més*, les internes ovades, amplament escarioses y en punta més curta, *calze curt*, *cilíndric*, *estriat per tota la seva llargaria*, *de dents ovades*, cus-

(1) Els autors francesos diuen que l'aresta de la bractia calicular *iguala* al tubu del calze (*Coste* I, 193). que *l'iguala freqüentment* (*Gr.* et *G.* I, 232), o que *apenes és més curta* (Rouy III, 169); mentres que Wk. (Prod. III, 679) diu que *iguala o supera la meitat del calze*, y Amo (VI, 274) que *iguala al tubu* del calze o que es *2-3 veg. més curta qu'ell.* Efectivament, en la planta catalana, les bracties caliculars són notoriament bastant més curtes que'l *calze fructifer* (*var. Gautieri* Senn.).

pidades, pètals *dentats, no contigus, trasovats*, un poc peluts a la garganta, càpsula cilíndrica, llevors suborbiculars, petites, xagrinades.

Geografia. — Pastures seques de les altes montanyes : Surroca d'Angasa (Vay.); cingles de Coms y Port de Benasque (Lap.); Costabona; Campnegre; Vall de Eyne (Gaut.). — Juliol-Agost.

Dianthus deltoides.

390. = D. deltoides L.

(*greco-llatí* deltoideus, *en forma de delta*, Δ, *o triangular; aludint a la forma de la taca purpurina del pètals.*) (1)

Perenne, un poc cespitós, troncs de 1-3 dm., ascendents, rodons, pubescents, ordinariament ramificats a la part superior; fulles *blanes, linears, planes, obtuses, 3-nerves*, amb els nervis laterals dèbils y separats, les caulinars molt més curtes que'ls entrenusos, les superiors *agudes*, veines molt curtes; flors *vermelles*, amb un cèrcol purpurí, petites, solitaries, llargament pedunculades, en cima bípara, ± regular, calícul *més curt que la meitat del tubu del calze*; bracties ovato-acuminades, estriades per l'esquena y amplament escarioses al marge; calze *cilíndric, prim, pubescent, estriat per tota la seva longitut*, de dents *alesnades, no escarioses al marge, freqüentment purpurí*; pètals *dentats*, oblongs, *no contigus*, curts, pilosos a la garganta, amb una *taca purpurina triangular* a la base; càpsula cilíndrica, llevors ovades, petites, xagrinades.

Geografia. — Prats y boscos de la regió pirenenca: comú a Nuria, Puigcerdá y altres llocs fronterissos. = Salines; altures de Camprodón, Nuria y la Cerdanya (Vay.); no escàs als voltants de Luchon, Artiga de Lin, Port de la Picada (Zett.); Portilló; Bielsa (Bub.); Viella (Llen.!). — Jul.-Set.

Dianthus pungens

391. = D. pungens Gr. et G. — D. serratus Lap. — D. subulatus Timb.

(*del llatí* pungens, *de* pungere, *punxar*; subulatus, *format de* subula, *alesna; per les fulles rigido-subpunxentes y alesnades*; serratus, *de* serra; *per les dents dels pètals.*)

Vivàç, cespitós, rizoma gros, llenyós, que produeix branques estèrils fulloses, y altres floríferes de 1-4 dm., primes, glabres y glauques; fulles *rígides, atenuades des de la base en punta alesnada subpunxenta*; flors *rosades*, llargament pedunculades, solitaries o 1-4 al estrem del tronc; calícul de *4 bracties ± obertes*, quasi iguals, herbacies, *estriades per tota la seva amplada, terminades en mugró cartilaginós, agudíssim*, qu'arriva a la meitat del tubu del calze; calze *cònic*,

(1) δελτοειδῶς.

estriat per tota la seva longitut, dents *lanceolato-acuminades;* pètals dentats d'un modo regular, atenuats en ungla tan llarga com el llim; càpsula oblonga; llevors ovato-oblongues, vermelloses.

Rassa D. INSÍGNITUS Timb. — Rizoma no llenyós, troncs més curts (8-12 cm.), uniflors, fulles més curtes y més rígides, bracties que no passen de la 3.ª part del tubu del calze, aplicades; calze no atenuat a l'àpex; pètals enters, d'ungla ampla, verdosa, 3 vegades més llarga que'l llim.

Geografia. — Boscos y llocs pedregosos: turons próxims a Balaguer, Gerp *et alibi*; Conca de Tremp, S. Romá, y cap al Pirineu; a Castanesa, etc. (Csta); Salines y montanyes de Ceret; Castell de Bellagarda al Portús (Compy.); Prats de Molló, Prades (Timb., Gaut.).

La rassa D. INSÍGNITUS Timb. — D. PUNGENS Zett., a Castanesa y Bassibé (Bub.); abundant als voltants de Benasque (Zett.). — Juny-Juliol.

Dianthus Costae

392. = D. Costae Wk. — D. ciliatus Csta. (*dedicat al nostre botànic* Costa; ciliatus, *de cilium, pestanya; per les fulles serrulades.*)

Perenne, rizoma gros, llenyós, troncs ascendents, rodons, de 2-3 dm., simples o ramificats a l'àpex, fulles *linears, molt rígides, coriàcies, planes, 3-nerves, mútiques, serrulades*, les caulinars més curtes, aplicades, amb els nervis abultats, flors *rosades, agrupades* a l'àpex dels troncs, *8-10 bracties desiguals*, amplament escarioses al marge, atenuades en un mugró *agut, erecto-obert, quasi tan llarg com la meitat del calze;* calze lanceolato-atenuat, estriat per tota la llargaria; dents lanceolades, mucronulades, escarioses pel marge, pètals dentats, petits, cuneiformes; càpsula exserta; llevors oblongues, apiculades, subestriades, negres.

Geografia. — Inmediacions d'Avellanes, cap a Fontdepou y Agulló, y pujant al Montsech (Csta.). — Agost.

Dianthus attenuatus

393. = D. attenuatus Smith. — Rassa **D. catalaunicus Wk. et Csta. — D. catalaunicus Pourr.**

(*del llatí* attenuatus, *que's va aprimant: per la forma del calze;* cataláunicus, *per la seva habitació a Catalunya.*)

Vivàç, cespitós, subllenyós, rizoma gruixut, del qual surten branques estèrils, fulloses y troncs florífers de 1-3 dm., rodons, glabres y ordinariament ramificats; fulles *molt rígides, alesnades, planes*, y després de seques, *canaliculades, glauques*, les caulinars erecto-aplicades, 3-nerves; flors *rosades*, petites, *solitaries*, o en *corimbus* terminals; calícul de *6-8 bracties*, lanceolades, desiguals, aplicades,

escarioses al marge, atenuades en punta aguda y subpunxenta; calze llarg (24-28 mm.), molt *atenuat* y quasi clos a l'àpex; dents llargues, lanceolades, agudes, escarioses al marge, pètals fondament dentats, no contigus, glabres, de llim molt més curt que l'ungla; càpsula cònica; llevors grosses, oblongues, xagrinades.

α SCLEROPHYLLUS Wk. — Fulles de les branques estèrils molt rígides, rectes, divaricato-patentes, pètals sublaciniats.

β BRACHYPHYLLUS Wk. — Fulles de les branques estèrils molt rígides, erectoobertes, curtes; pètals dentats o incisos.

γ LEPTOPHYLLUS Wk. — Fulles de les branques estèrils, llargues, més estretes y menys rígides, pètals inciso-sublaciniats.

Geografía. — Roques y costes àrides : Montseny y tota la formació granítico-piçarrosa de les Guilleríes; arenals marítims de Blanes; Castell de Figueras; la Cerdanya. = De Malgrat a Calella (Csta.); la Escala (Tex.); Cadaqués (Trem.); Campmany; Cantallops; la Junquera; Agullana; Roda; Rosas, Colliure (Bub.); Susqueda (Cod.!).

La α SCLEROPHYLLUS Wk., al cim de S. Miquel Sulterra. = Al litoral, Cadaqués (Trem.!); Soreda (Conil! in Hb. Cad.).

La β BRACHYPHYLLUS Wk., al voltant del Castell de Figueras.

La γ LEPTOPHYLLUS Wk. a Gualba, al peu del Montseny. —Maig-Setembre.

Dianthus superbus.

394. = D. superbus L.

(*del llatí* superbus, *preciós, magnífic; per la hermosura de les seves flors, grans y oloroses.*)

Perenne, tronc de 3-6 dm., dret, glabre, rodó y ramificat a l'àpex, fulles amplament linears, blanes, 3-nerves, les caulinars agudes, les inferiors obtusiúscules; flors *rosades o blanquinoses*, grans, oloroses, solitaries o geminades, formant panotxa; calícul compost de 4 bracties *molt desiguals, amplament ovades, bruscament contretes en aresta curta y aplicada, 4 veg. més curtes que'l calze*; calze una mica atenuat a l'àpex, estriat per tota la seva longitut, de dents lanceolato-agudes, pètals no contigus, *fondament laciniats*, disc *oblong*, ungla *llargament exserta*, càpsula cilíndrica, llevors ovades, xagrinades.

Geografía. — Boscos y prats humits : a la falda de Costabona (Compy.); Espinabell, Molló (Vay.); Pirineus (Rouy). — Juny-Agost.

Dianthus Caryophyllus.

395. = D. Caryophyllus L.—D. longicaulis Ten.

(*en grec* καρυόφυλλον, *el clau de especia; perque la fragancia de les seves flors recorda la d'aquesta mirtacia; longicaulis, de llarg tronc.*)

Vivàç, rizoma gruixut, llenyós, que produeix branques terminades en rosetó molt fullós y troncs

PUBLICACIONS DE L'«INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS»

SECCIÓ DE CIENCIES

Arxius de l'Institut de Ciencies.

Any I.	Volum	I	4 ptes.
	»	II	4 »
	»	III	4 »
II.	»	I	4 »
	»	II	4 »
	»	III	4 »

Flora de Catalunya, per J. CADEVALL y A. SALLENT.

Fascicle	I	5 ptes.
»	II	5 »
»	III	5 »

Treballs de la Societat de Biología, publicats sota la direcció de A. PI SUÑER.

Volum I, 1913 . . . . 10 ptes.

EN PREMPSA.— Fauna malacològica de Catalunya, per ARTUR BOFILL POCH y J. DE CHÍA.
Arxius de l'Institut de Ciencies. Any III. Volum I.
Treballs d'Aerologia de l'estació de Barcelona, publicats sota la direcció de E. FONTSERÉ.
Treballs de la Societat de Biología. Volum II (1914).

SECCIÓ FILOLÒGICA

Himnes Homèrics, traducció en vers de JOAN MARAGALL, y text grec amb la traducció literal de P. BOSCH GIMPERA.

Un vol . . . . 5 ptes.

Butlletí de Dialectología Catalana.

(N.º 1. Abril-Decembre 1913) . . . . 3 ptes.
(N.º 2. Janer-Juny 1914) . . . . 1'50 »

Biblioteca scriptorum græcorum et romanorum cum ibericis versionibus.

I. CORNELII NEPOTIS.—*Liber d'excellentibus ducibus exterarum gentium* (I) . 1 pta.

Biblioteca Filològica.

I.—M. P. PUJOL.—*Documents en vulgar dels segles* XI, XII *y* XIII, *procedents del bisbat de la Seu d'Urgell.* . . . . 2 ptes.
II.—DR. P. BARNILS GIOL.—*D e Mundart von Alakant.* . . . . 4 »
III.—*Diccionari Aguiló.* (Lletra A) . . . . En prempsa.
IV.—M. A. GRIERA.—*La Frontera catalano-aragonesa.* Volum I. . . . . . 5 ptes.

SECCIÓ HISTÒRICO-ARQUEOLÒGICA

Anuaris de l'Institut d'Estudis Catalans:

Anuari	MCMVII	30 ptes.
»	MCMVIII	30 »
»	MCMIX X	30 »
»	MCMXI-XII	30 »

Les Pintures Murals Catalanes.

Fascicles I a IV, cada un . . . . 10 ptes.

Les Monedes Catalanes, per JOAQUIM BOTET Y SISÓ.

Volum	I	10 ptes.
»	II	12 »
»	III y darrer	20 »

Documents per l'Historia de la Cultura Catalana Mig-eval, publicats per A. RUBIÓ Y LLUCH.

Volum I. . . . . 16 ptes.

L'Arquitectura Romànica a Catalunya, per J. PUIG Y CADAFALCH, A. DE FALGUERA y J. GODAY.

Volum I. Precedents: l'Arquitectura romana, l'Arquitectura cristiana pre-romànica. . . . . 20 ptes.
» II. Desde'l segle IX a les derreríes del segle XI . . . . 25 »

Les Obres d'Auzias March, per AMADES PAGÈS.

Volum	I	12 ptes.
»	II	12 »

PUBLICACIONS DE L'INSTITUT DE CIENCIES

FLORA DE CATALUNYA

PER

JOAN CADEVALL
Professor a l'Escola Industrial de Terrassa

AB LA COLABORACIÓ DE

ANGEL SALLENT
Corresponent de la R. Academia Espanyola

VOL. I. FASCICLE IV
PÀGINES 289-384

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS
PALAU DE LA DIPUTACIÓ : BARCELONA

Les dificultats de la present situació internacional han obligat a deixar pera un pròxim fascicle les planxes en color que havíen d'acompanyar aquèst.

Havent comensat la estampació de la FLORA DE CATALUNYA abans de dictarse les Normes Ortogràfiques de l'Institut d'Estudis Catalans, l'aplicació de les meteixes al text de l'obra no podrà ferse sino a partir del segón volum.

Oliva, impressor : Vilanova y Geltrú (Barcelona).

florífers de 3-8 dm., drets, robustos, angulosos, glabres, ramificats a l'àpex; fulles *amplament linears, obtusiúscules, subcanaliculades, una mica carenades per la prominencia que forma el nervi principal*, les superiors agudes, bracteiformes; flors *vermelloses*, grans, *molt oloroses*, solitaries o geminades, formant cimes apanotxades; calícul format per 4 bracties *coriàcies, semblants, amplament ovades*, estriades per l'esquena, verdes a l'àpex, *subtruncades y mucronades, 4-5 veg. més curtes que'l calze*; calze llarg, cilíndric, poc atenuat a l'àpex, estriat per tota la seva longitut; dents lanceolades, agudes, escarioses al marge; pètals dentats, contigus, glabres a la garganta, d'ungla un poc exserta, càpsula cilíndrica, llevors ovades, molt xagrinades.

Geografia. — Llocs soleyats de Montserrat, no solsament a l'ermita de S. Joàn, aont abunda y li va observar Costa, sinó també a altres indrets de la montanya, y fins més avall del Monastir. — Juny-Juliol.

Dianthus subacaulis.

396. = D. subacaulis Vill. — Rassa **D. brachyanthus Boiss., sec. Rouy.**

(*del llatí* sub, *un poc, una mica; y* acaulis, *sense tronc; pels seus troncs curts;* brachyanthus, *del grec* βραχύς, *curt, y* ἄνθος, *flor; això és, de flors curtes.*)

Perenne, cespitosa, rizoma llenyós, amb branques folíferes terminades en rosetó y troncs florífers de 3-30 cm., drets, simples, angulosos, glabres; fulles *curtes, rígides, alesnades, canaliculades, escabro-pestanyoses, amb nervi dorsal y parietal prominents*, les superiors bracteiformes; flors *rosades, petites*, inodores, solitaries; calícul format per *4 bracties trasovades, estriades per l'esquena, amplament escarioses y breument mucronades*, tan llargues com la tercera part del calze; calze de 8-10 mm., fusiforme, fortament estirat, dents sub-lanceolades, escarioses y subagudes; pètals *enters* o *festonats*, glabres a la garganta, no contigus, d'ungla inclosa; càpsula cònica, llevors ovades, xagrinades.

Var. TARRACONENSIS Csta. — Planta més gran en totes ses parts, per lo menys de doble estatura, fulles caulinars més agudes y més llargues, lo mateix que'l calze.

Geografia. — Roques y llocs pedregosos àrids; Ceret, S. Antón de Calamús, Requesens, remès per Vayr. sub D. REQUIENII (Bub.); Portvendres (Rouy) y altres localitats del Pirineu Orient.; Costabona (Gaut.).

La var. TARRACONENSIS Csta., al Montsant y part del Priorat, la Mola (Csta.); Montsech (Compñ!); frontera del Baix Aragó y Valencia (Loscos!). — Juny-Agost.

Genre 109. - VELEZIA L.

(Dedicat a Cristòfol Vélez, company de Loeffing, professor de Botànica al Colegi d'Apotecaris de Madrid y A. de la inèdita *Flora Matritensis*, 1753.)

Flors rosades, breument pedunculades, solitaries o geminades als nusos del tronc y de les branques, formant una cima bípara molt irregular; calze llarg, prim, tubulós, pubescent, amb 15 nervis, 5 dents alesnades, sense calícul, 5 pètals bilobats, amb 2 escames alesnades a la garganta; 10, rarament 5, estams, 2 estils, càpsula 1-locular, 4-valva; oligosperma; llevors escutiformes, apiculades, llumbrígol excèntric. Herbes anuals, glanduloso-pubérules, de troncs rígits, de 6-15 cm., subdicotòmics; fulles linears, 3-5-nerves y pestanyoses.

Velezia rigida.

397. = V. rígida L.

(*del llatí* rígidus, *inflexible, endurit; per la consistencia dels troncs.*)

Geografia. — Garrigues y terres calices àrides: Espluga de Francolí (Llen!); Pirin. Orient. (Rouy); Perpinyà y Narbona (Gr. et G.; Bub.). — Juny-Juliol.

Genre 110. - BUFFONIA Sauv.

(Axís anomenat per Sauvages en memoria de Buffon.)

Flors blanques, petites, en cimes apanotxades, 4 sèpals escariosos, 4 pètals enters o escotats, 2-8 estams, 2 estils, càpsula compreso-lenticular, 2-locular, 2-esperma, 2-valva; llevors trasovades, tuberculoses, fulles alesnades y trabades. Plantes anuals, sèpals 3-nerves fins a la meitat, pètals diminuts.

1 { Plantes anuals, sèpals 3-nerves fins a la meitat de la seva longitut, pètals diminuts; 2-3 estams, llevors petites, subtuberculoses **398. B. tenuifolia.**

plantes perennes, sèpals 5-7-nerves, fins aprop de l'àpex, pètals poc més curts que'ls sèpals, 8 estams, llevors grosses, marcadament tuberculoses, **399. B. perennis.** }

Buffonia tenuifolia

398. = B. tenuifolia L.
(*del llatí* tenuis, *prim, delicat; per les seves fulles subfiliformes.*)

Anual, arrel cònica, prima, tronc de 10-20 cm., dret, prim, pubescent, ramificat des de la base; fulles *subfiliformes,* alesnades, dilatades y trabades a la base, 3-nerves, glabres y pestanyoses, erecto-aplicades, més curtes que'ls entrenusos; flors blanquinoses, sostingudes per pedicels desiguals, escabrosos, disposades en cimes racemiformes, formant una panotxa llarga y estreta; sèpals *lanceolats, punxaguts, recorreguts fins a la meitat per 3 nervis, amplament escariosos al marge*; pètals oblongo-elíptics, *la meitat més curts que'ls sèpals*; estams *2-3, 6 veg. més curts que'l calze*; estils *més curts que'l ovari*; càpsula ovada, llevors *petites, circuídes de tubèrculs poc surtits.*

Geografía. — Camps y terres àrides : Tarrassa, a les vores dels camins; S. Llorens del Munt. = Inmediacions de Cardona (Csta.); Montserrat (Tex.); Vich (Masf.); cap a Balaguer (Compñ.!); a varies localitats de Bages y del Bergadá (Puj. C.); arenals del Llobregat de Girona, entre Vilarnadal y Cabanas; comú a Ciurana, Bassea, Vilamalla (Vay.); Figueras, Llers (Senn.); Pons, Solsona, Tremp, Vall del Segre, Girona, Rosas (Bub.).— Juny-Agost.

Buffonia perennis

399. - B. perennis Pourr.

(*del llatí* perennis, per-annus; *que dura alguns anys.*)

Perenne, rizoma subllenyós, troncs de 1-3 dm., també subllenyosos a la base, drets o ascendents, irregularment ramificats, rodons, glabres; fulles setiformes, dilatades y trabades a la base, 5-nerves, breument pestanyoses al marge, les caulinars erecto-aplicades y mes curtes que la meitat dels entrenusos; flors *blanquinoses*, en cimes bípares irregulars; sèpals *ovato-lanceolats, acuminats, amb 5-7 nervis, qu'arriven aprop de l'àpex, estretament escariosos al marge*; pètals oblongo-elíptics, *apenes més curts que'ls sèpals*; *estams 8, la meitat més curts que'l calze*; estils *més llargs que'l ovari*; càpsula ovada, llevors *fortament tuberculoses.*

Geografía. — Llocs àrids y pedregosos : Nostra Senyora del Mont (Vay.); als voltants de Figueres, Llers, r. r. (Senn.!); Plana del Rosselló (Lap., Gaut.); a la Verge de la Pena; Vilafranca del Conflent (Bub.). — Juny-Agost.

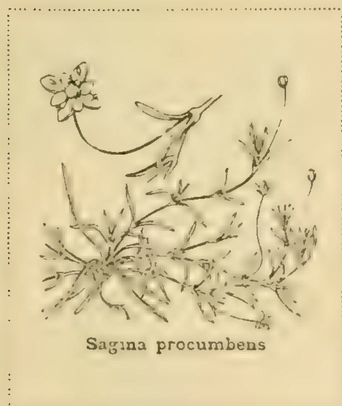
Genre 111. - SAGINA L.

(Del llatí *sagina*, aliment, pera engreixar; nom donat per antífrasis a unes plantes que per la seva petitesa de poc poden servir pera pasturar.)

Flors tetràmeres, blanques o verdoses, petites, solitaries, axilars o terminals, sèpals obtusos, pètals enters o poc escotats, freqüentment nuls; càpsula dehiscent, per 4 valves, fondes, oposades als sèpals, llevors petites, nombroses, reniformes, xagrinades : herbes petites, primes, perennes o anuals.

1 Plantes perennes, tronc radicant, fulles alesnades, pedúncols encorvats desprès de l'antesis, sèpals estesos a la fructificació, pètals iguals a la meitat del calze, o nuls . . . . **400. S. procumbens.**
Plantes anuals, tronc dret o ascendent, no radicant, pedúncols drets o subencorvats . . . . 2.

2 Troncs nascuts a l'axila de les fulles d'un rosetó central, fulles linears, obtuses, mútiques o mucronades, pètals lanceolats, iguals als sèpals, semioberts. **401. S. maritima.**
Troncs nascuts del coll de l'arrel, fulles alesnades, aristades, sèpals oberts en creu, durant la fructificació; pètals curts o nuls, . . **402. S. apétala.**

Sagina procumbens

400. = S. procumbens L.

(*del llatí* procumbere, *ajeure's; pels troncs ajeguts.*)

Perenne, cespitosa, glabre, troncs de 3-10 cm., *ajeguts* y ordinariament *radicants a la base*, que neixen de l'axila de les fulles d'un rosetó central; fulles planes linears, obtusiúscules, mucronades; flors *verdoses*, pedúncols capilars, *encorvats després de l'antesis*, y *a la fi drets*, de 1-2 cm.; sèpals *ovats, molt obtusos*, sense nervis, *estesos en creu* durant la fructificació; pètals *ovats*, la meitat més curts que'l calze, o nuls; càpsula *penjant*, ovoide, exserta, llevors canaliculades a l'esquena.

Geografía. — Boscos y terres arenoses humides : prats de Nuria y parets del Santuari; llocs humits del Montseny; reguerols de Montsolí; les Guilleríes; a la serra del Coll. = De Platraver a Puigsacau (Csta.); Sant Joàn Lesfonts y Lacot; Paní; Puigalt, sobre de Cadaqués; Salines; Coral; Prats de Molló (Vay.); Osor (Cod.!); Colliure (Bub.); Vall de Llo (Gaut.). — Juny-Agost.

Sagina maritima.

401. - S. maritima Don.

(*per la seva estació litoral.*)

Anual, arrel cònica, prima, tronc de 3-8 cm., filiforme, ascendent, glabre, *nascut a l'axila de les fulles d'un rosetó central*, simple o ramificat; fulles *planes*, *obtuses*, *mútiques o mucronades*; flors *blanques*, pedúncols capilars, llargs, drets, axilars y terminals; sèpals *ovats*, *obtusos*, semi-oberts després de l'antesis; pètals *lanceolats*, tan llargs com el calze o nuls, càpsula *dreta*, ovoide, inclosa; llevors canaliculades per l'esquena.

δ ELONGATA G. et G. — Planta molt prima, sense rosetó central, pauciflora; pètals nuls.

Geografía. — Platges herboses y humides del litoral: Cadaqués, a Portlligat, litoral del Golf de Rosas. = Cap de Creus, Cap de Campmany, a càn Tunis (Vay.); Montsant (Puj. J.); vores del Mediterrani (Rouy, Gaut.). — Maig-Agost.

N. B. — La planta recullida per nosaltres a l'Empordà correspón a la δ *elongata* Gr. et G.

Sagina apetala.

402. - S. apétala L.

(*grec* ἀπέταλος; *formació grega llatinisada de la privativa* ἀ, *sense, y* πέταλον; *per tenir els pètals molt petits o nuls.*)

Anual, troncs de 3-10 cm., *ascendents*, *subpestanyosos*, simples o ramificats, *que surten del coll de l'arrel*; fulles *alesnades*, *aristades*, sovint pestanyoses a la base; flors *verdoses*, pedúncols drets o molt poc encorvats a l'àpex, generalment glandulosos; sèpals *ovats*, *obtusos*, *estesos en creu* durant la fructificació; pètals lanceolats, molt curts, o nuls; càpsula ovoide, exserta, llevors subcanaliculades a l'esquena.

Subsp. S. CILIATA Fr. — Sèpals aplicats a la càpsula y tan llargs com ella, els dos esterns mucronats.

ε FILICAULIS Corb. — Troncs filiformes, branques y pedicels glandulosos, fulles molt pestanyoses, amb pestanyes y punta llargues.

Geografía. — Llocs pedregosos y arenosos: comú desde el litoral a la zona mitja. = La subsp. S. CILIATA Fr., a Montsolí, S. Hilari, Sta. Coloma de Farnés, Nostra Senyora de la Salut, de Terrades *et alibi* (Vay.).

La δ FILICAULIS Corb., a Portlligat de Cadaqués. = També a la Sabolla (Vay.). — Maig-Juny.

Genre 112. - SPERGELLA Rchb.

(Forma diminutiva, derivada de *Spergula*.)

Flors blanques, solitaries, terminals y laterals, calze y corola pentàmers, 10, rarament 5, estams, 5 estils, càpsula de 5 valves oposades als sèpals; herbes perennes, primes, d'escassa magnitut.

1 { Pètals la meitat més llargs que'l calze, càpsula poc més llarga que'ls sèpals, rizoma subllenyós, fulles mucronades o submútiques. . **403. S. glabra.**
Pètals, tot lo més, tan llargs com el calze, càpsula marcadament més llarga que'ls sèpals, arrel prima . . . . 2.

2 { Fulles mucronades o submútiques, pètals més curts que'l calze, càpsula una vegada més llarga que'ls sèpals . . . . **404. S. saginoides.**
Fulles aristades, càpsula la meitat més llarga que'ls sèpals, aplicats a la meteixa . . . . 3.

3 { Fulles alesnades, llargament cuspidades, tronc no radicant, pedúncols fructífers de 2-3 cm., sèpals ovats, càpsula un poc inclinada, **405. S. subulata.**
Fulles linears, breument cuspidades, tronc radicant a la base, pedúncols fructífers de 1-2 cm., sèpals oblongs, càpsula penjant. **406. S. fasciculata.**

Spergella repens

403. = Sp. repens Burnat.—S. glabra Rchb. (*del llatí* repere, *arrossegarse; pels seus troncs radicants;* glaber, *sense pèls; per l'absencia de toment.*)

Rizoma *subllenyós*, troncs de 3-8 cm., nombrosos, prostrato-radicants, de branques ascendents; fulles linears, *apenes mucronades*, pedúncols 5-8 vegades més llargs que les fulles; flors penjants després de la antesis; sèpals elíptics, obtusos, aplicats a la càpsula; pètals *oblongs, la meitat més llargs que'l calze*; càpsula una mica més llarga que'ls sèpals.

Geografia. — Pastures granítiques de la regió alpina: Costabona, la Cerdanya, a l'estany de Pradelles; r. r. al camí de Prades (Gaut.). — Juliol-Agost.

Spergella saginoides

404. = Sp. saginoides Rchb. — Sagina Linnaei Presl. — S. saxatilis Wimm.
(*de* sagina, *y la terminació grega, que significa semblansa; per l'aspecte de la planta;* saxatilis, *per la seva estació a les roques.*)

Rizoma *prim*, troncs de 3-10 cm., *densament cespitosos*, ascendents; fulles *linears, mucronades* o *submútiques*; pedúncols fructífers de 10-25 mm., penjants després de la antesis; sèpals ovats, obtusos, aplicats al fruit; pètals oblongs, més curts que'l calze; càpsula 1 veg. més llarga que'ls sèpals.

Var. BRACHYPODA *Cad.*; pedúncols 5-6 mm., sèpals elíptics, pètals ovats.

Geografia.— Roques y prats humits de les altes montanyes : abundant a Nuria y a Coll de Pal, del Cadí. = De Carençá a Nuria (Trem.); Montseny, a Collpregon, Espinabell, Costabona, la Cerdanya (Vay.); Ports de Viella (Csta.), de la Forqueta (Timb.), de Benasque (Zett.), de Salau (Bub.).

La var. BRACHYPODA Cad. — Sp. NURIENSIS Vay. (Anal. Soc. Esp. de Hist. Nat., vol. XI, I, 67) als prats de Nuria. — Juliol-Agost.

Spergella subulata

405. = Sp. subulata Rchb. — Sagina subulata Presl.

(*del llatí* subula, *alesna; per la forma de les fulles.*)

Rizoma *molt prim*, troncs de 3-8 cm., densament cespitosos, *no radicants a la base*, ascendents, pubescents, glandulosos; fulles *alesnades*, llargament cespitoses, pedúncols fructífers de 2-3 cm., pubescent-glandulosos, generalment *un poc encorvats* desprès de la antesis; sèpals *ovats*, obtusos, *aplicats* al fruit durant la fructificació, pètals *ovato-arrodonits, tan llargs com el calze*, o *una mica més*, càpsula *un poc més llarga que'ls sèpals.*

Geografia. — Terres esquistoso-arenoses humides: entre Sils y l'Empalme, als desmonts de la via ferria. = S. Hilari; prats humits del Pla de les Arenes (Vay.! in Hb. Cad.).—Juny.

Spergella fasciculata

406. = Sp. fasciculata Boiss.—S. pyrenaica Rouy.

(*del llatí* fasciculus, *diminutiu de* fascis, *feix; per la aparent disposició de les fulles;* pyrenaica, *per la seva habitació*).

Rizoma molt prim, troncs de 3-8 cm., densament cespitosos, *radicants a la base*, ascendents, glabres; fulles *linears*, breument *cuspidades*, com *fasciculades* als nusos per la existencia de branquetes axilars; pedúncols fructífers de 1-2 cm., *encorvats a l'àpex* desprès de la antesis; sèpals *oblongs*, obtusos, *aplicats* a la càpsula durant la fructificació; pètals *oblongs, un poc més curts que'l calze*; càpsula *la meitat més llarga que'ls sèpals.*

Geografia.— Prats humits de les regions alpina y subalpina del Pirineu : Vall de Nuria, camí de Noucreus; cap a Finestrelles. = Cadena fronterissa, Vall de Prats-Balaguer, Nuria (Gaut.); Vall d'Aràn, al canal de Pomero (Llen.!). — Juliol.

Genre 113. - ALSINE WAHL.

(Del greco-llatí ἀλσίνη, de ἄλσος, bosc fret; per la general estació de les seves especies.)

Flors blanques o rosades, en cimes bípares, rarament solitaries, calze y corola pentàmers, menys freqüentment tetràmers; pètals alguna vegada nuls; estams 10-8, poques vegades 3-5; estils 3-5; valves de la càpsula alternant amb els sèpals, o en nombre menor qu'ells: plantes herbacies, petites, de fulles linears o lanceolades.

1 Fulles lanceolades, 1-nerves, flors rosades, sèpals blancs pel marge, aplicats; pètals quasi tan llargs com el calze, càpsula ovoide, que iguala als sèpals, planta viscoso-glandulosa . . . . **407. A. procumbens.**
Fulles linears, 3-, rarament 1-nerves, flors blanques. . . . . . . 2.

2 Fulles 1-nerves, sèpals obtusos, 3-nerves. . . . . 3.
Fulles 3-5-nerves, sèpals agudíssims, quasi sempre 3-nerves . . . . 4.

3 Flors petites, generalment solitaries, sèpals no escariosos, pètals ordinariament nuls, càpsula més llarga que'l calze, fulles triquetres, **408. A. Cherleri.**
Flors grans, en cimes pauciflores, sèpals escariosos al marge, pètals una vegada més llargs que'ls sèpals, càpsula tan llarga com el calze, fulles alesnades . . . . **409. A. striata.**

4 Plantes anuals, pètals més curts que'l calze, a vegades nuls . . . . 5.
Plantes perennes, pètals generalment més llargs que'l calze . . . . 7.

5 Sépals verts, estretament escariosos al marge, fulles alesnades, 5-nerves a la base . . . . **410. A. tenuifolia.**
Sèpals blancs, ratllats de vert a l'esquena, fulles alesnades o graminiformes, 3-nerves a la base. . . . . 6.

6 Fulles graminiformes, sèpals albo-membranosos, amb 3 ratlles verdes, pètals rudimentaris, càpsula poc més llarga que la meitat del calze, **411. A. montana.**
Fulles alesnades, sèpals albo-cartilaginosos, amb 1-2 ratlles verdes, pètals per lo menys tan llargs com la 4.ª part del calze, càpsula quasi tan llarga com els sèpals . . . . **412. A. fasciculata.**

7 Sèpals discolors, amplament escariosos a les vores, 1-nerves, càpsula més curta que'l calze . . . . **413. A. rostrata.**
Sèpals concolors, estretament escariosos a les vores, 3-7-nerves, càpsula tan o més llarga que'l calze. . . . . 8.

8 Pètals cuneiformes, llargament unguiculats, una veg. més llargs que'l calze, **414. A. Villarsii.**
Pètals ovats, molt breument unguiculats, tan llargs com el calze o menys. 9.

9 Fulles linear-alesnades, agudes, rectes o subarquejades, sèpals tots 3-nerves, pètals arrodonits a la base, bracties 4-5 veg. més curtes que'ls pedicels, **415. A. verna.**
Fulles linear-subprismàtiques, obtuses, la major part recorvades, sèpals esterns 5-7-nerves, pètals contrets a la base, bracties la meitat més curtes que'ls pedicels. . . . . **416. A. recurva.**

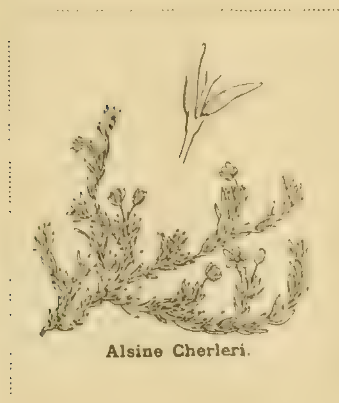

Alsine procumbens

407. = A. procumbens Fenzl.

(*del llatí* procúmbere, *ajeure's; per la direcció dels troncs.*)

Perenne, multicaule, troncs de 1-3 dm., ajeguts formant cèrcol, pubescents, viscoso-glandulosos, fulles *linear-lanceolades, 1-nerves, agudes*, subpestanyoses, bracties foliacies, ovades, flors *rosades*, en cimes *bípares*, pedicels filiformes, encorvats a la florescencia y rectes a la maturitat, sèpals *oblongs*, oberts a l'antesis y aplicats a la fructificaciò, albo-membranosos al marge y estriats a l'esquena; els 3 esteriors més amples; pètals *ovats* tan o menys llargs que'ls sèpals, càpsula ovoide; llevors ferruginoses, *reniformes, còncaves per les cares y acanalades per l'esquena.*

Geografia. — Terres arenoses incultes : Prats de Rey (Puigg.!); Mallorca (Wk.). — Abril-Maig.

Alsine Cherleri.

408. = A. Cherleri Fenzl.

(*en memoria de John Henry* Cherler, *col·laborador de John Bauhin, del segle* XVII.)

Perenne, rizoma subllenyós, troncs de 1-2 cm., 1-2 flors, densament cespitosos, glabres, simples, fulles linears, triquetres, 1-nerves, subimbricades, pedicels insensiblement claviformes, més llargs que'l calze, flors *verdoses, polígames* o *dioiques*, sèpals iguals, obtusos; 3-nerves; pètals *ordinariament nuls*; càpsula més llarga que'l calze; llevors globuloso-subreniformes, llises.

Geografia. — Roques y llocs pedregosos de la regió alpina : abundant a Nuria, Comadevaca, Fontnegra *et alibi.* = Comú a la regió alpina dels Pirineus Centrals, Ports de Viella, Benasque, de la Picada, Maladetta, Castanesa (Zett.; Csta.); Pastures de Coma Gireta (Llen.); Andorra, a la montanya Canillo (Isern!). — Jul.-Agost.

Alsine laricifolia

409. = A. laricifolia Crantz.—A. striata Gr. (*fulles del* larix, láricis, *una especie de pi*, alerce *en cast.;* striatus, *de* stria, *ratlla; pels* nervis *dels sèpals.*)

Perenne, rizoma llenyós, amb moltes branques estèrils, cespitoses y troncs florífers de 1-2 dm., ascendents, simples, pubescent-glandulosos; fulles *linear-alesnades, rígides, obtusiúscules, 1-3 nerves* quan són seques, denticulato-pestanyoses, les caulinars erecto-aplicades, 3-5 vegades més curtes que'ls entrenusos; flors *blanques*, 1-7 en cimes terminals irregulars; pedicels filiformes, pubescent-glandulosos, més llargs que'l calze; sèpals *oblongs, obtusos, escariosos al marge, amb 3 nervis ben marcats fins a l'àpex*; pètals cuneiformes, *el doble llargs que'l calze*, filaments estaminals un poc *dilatats* a la base; càpsula igual al calze; llevors reniformes, xagrinades.

Geografía. — Pastures, roques y boscos de les altes montanyes : Turó de l'home y Agudes del Montseny, desde aon baixa fins a S. Marsal. = Roques del Montserrat (Salv.!); rasos de Peguera y cap al Pirineu (Csta.); vessant francesa de Nuria; Valls d'Eyne y de Llo (Compy.), Vall de Carol, Carençá, sobre Setcases (Bub.). — Juliol-Agost.

Alsine tenuifolia.

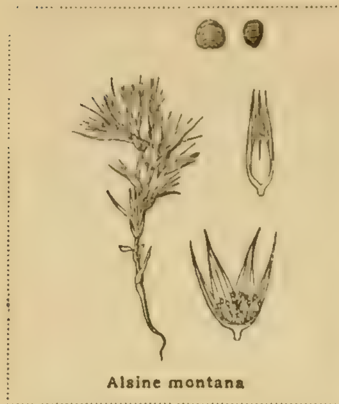
410. = A. tenuifolia Crantz. (*paraula que s'ha format del llatí* tenuis, *prim y agut; per les seves fulles.*)

Anual, arrel cónica, 1-multicaule; troncs simples o ramificats, de 5-20 cm., glabres o pubescent-glandulosos, ascendents o difusos, fulles *linear-alesnades, agudes, 1-3-nerves, quan són seques*, y fins 5-nerves a la base, les caulinars inferiors tan o més llargues que'ls entrenusos; flors *blanques*, en amples cimes bípares; pedicels capilars, 2-3 vegades més llargs que'l calze; sèpals *lanceolato-alesnats, 3-nerves, escariosos al marge*; pètals oblongs, *més* curts que'l calze, y a vegades nuls; càpsula oblongo-cónica, de longitut variable; llevors xagrinades, canaliculades per l'esquena; planta molt polimorfa.

Rassa A. CONFERTA Jord. — Flors en cimes denses, fasciculades; pedicels més curts que'l calze, fora el de la flor alar o terminal, que és més llarg; pètals molt curts, 3-4 estams; càpsula oblonga, tan llarga com els sèpals.

β DUNENSIS Rouy. — Planta de 2-5 cm., violada, dreta, ramificada desde la base, pauciflora; sèpals y àpex dels pedicels, glandulosos.

Geografía. — Camps arenosos y arenys de rius y torrents, desd'el litoral fins al Pirineu, estenentse a les provincies de Lleyda y Girona. La β DUNENSIS Rouy, a la platja de Castelló d'Empuries (Llen.!).

Alsine montana

411. ▪ A. montana Fenzl.

(*per la seva preferent habitació montanyenca.*)

Anual, tronc de 1-6 cm., simple y menys freqüentment ramificat; fulles *graminiformes*, molt llargues, relativament a l'estatura de la planta (15-20 mm.), *7-nerves*, pestanyoses, agudes, les superiors més llargues que les flors, aquestes en glomèruls axilars; sèpals *lanceolats, aguts, 3-nerves*, glabres, albo-escariosos pel marge; pètals *rudimentaris*; generalment 10 estams, iguals a la quarta part del calze; càpsula *poc més llarga que la meitat dels sèpals*; llevors subreniforme-globuloses, breument tuberculoses.

Geografia. — Llocs arenoso-estèrils : turons próxims a Barcelona, r., cap a la Bonanova (Montserrat! ex Csta.). — Maig-Juny.

Alsine fasciculata

412. ▪ A. fasciculata Mert. et Koch. — A. Jacquini Koch.

(*del llatí* fasciculatus, *de* fascis, *feix; per la seva inflorescencia; dedicada a* Nicol. Jos. von Jacquin, *autor de nombroses obres botàniques del segle* XVIII.)

Anual o *plurianual*, mes sempre *monocàrpica*; troncs de 5-25 cm., drets o ascendents, rígits, simples o ramificats; fulles alesnades, dretes, amplament escarioses a la base y trabades, 3-nerves; flors en cimes denses, *subfasciculiformes*, formant en conjunt una inflorescencia *racemiforme*; pedicels *alars, més curts que les bracties, y tan o poc més llargs que'l calze*; sèpals alesnats, acuminato-cuspidats, albo-cartilaginosos, amb 1-2 ratlles verdes a l'esquena; pètals oblongs, que tot lo més arriven *a la tercera part dels sèpals*; 10 estams; càpsula oblongo-cónica, generalment més curta que'l calze; llevors *reniformes, tuberculoses*.

Subsp. A. CIMÍFERA (Rouy) *Cad.* — Flors en *cimes bípares, més clares y regulars*; pedicels alars, visiblement més curts que'l calze; sèpals alesnats, acuminats; pètals *ovats*, que arriven *a les dos terceres parts dels sèpals*; 10 estams, llevors *espinuloses*.

Subsp. A. FUNKII (Jord.) *Cad.* — Pètals rudimentaris; 5 estams; càpsula poc més llarga que la meitat del calze; tubèrculs de les llevors, *curts* y *obtusos*.

Geografia. — Boscos y pastures de terres arenoses a les montanyes : altures de Berga (Grau! ex Csta.); valls dels Pirineus espanyols (Benth. ex Csta.); roques calices de Roca Gallinera, aprop de Prats de Molló (Vay.); Nuria (Gaut.); Peguera, Organyá, Sopeira; Arán, Andorra (Bub.); a la Vall d'Aràn (Csta.); Pirineu de l'Aragó (Losc.! in Hb. Cad.). — Juny-Agost.

La subsp. A. CIMÍFERA (Rouy) *Cad.* — A. JACQUINI Wk. (*Icones*, tab. LXX, B) et AUCTOR. CAT. OMNIUM (non Koch), és la única que havem observat al Bergadá y a Nuria, a les mateixes parets del Santuari. Segurament que és l'especie de tot el Pirineu Oriental, aon l'indica Rouy, qui creu que *probablement* a ella s'han de referir totes les localitats espanyoles aon s'ha citat la A. JACQUINI Koch. També la planta de Loscos, avans mencionada, pertany, indubtablement a aquesta última especie.

La subsp. A. FUNKII (Jord.) *Cad.*, aprop de Barcelona (Funk.! ex Wk.).

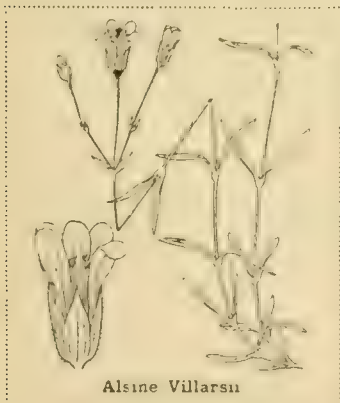
Alsine rostrata.

413. ▪ A. rostrata Koch. — A. mucronata Auct.

(*del llatí* rostratus, *de* rostrum, *bèc;* mucronatus, *de* mucro, mucronis, *punta; per la forma dels sèpals y fulles.*)

Perenne, rizoma *subllenyós*, ramificat, planta cespitosa, multicaule; troncs de 5-15 cm., ascendents, simples o ramificats, glabres; fulles alesnades, 3-nerves, rígides, dretes, *agudes*; flors en cimes bípares, terminals; pedicels quasi iguals al calze y poc més llargs que les bracties, exceptuant l'alar, que és el doble llarg dels sèpals; aquestos són *lanceolato-acuminats*, *1-nerves*, *amplament escariosos, desiguals*; pètals *oblongs*, *quasi tan llargs com el calze*; càpsula ovoide, més curta que'ls sèpals; llevors tuberculoses.

Geografía. — Roques y pastures pedregoses de les montanyes : Montseny y Montserrat (Salv.!); montanya de Morens; altures de la Cerdanya (Vay.); Nuria (Puigg.! ex Csta.); Prats de Molló, Carençá, Ló (Gaut.); al peu del Port de Benasque (Lap., Zett.). — Juliol-Agost.

Alsine Villarsii

414. ▪ A. Villarsii Mert. et Koch.

(*dedicada a* D. Villars, *autor de la* Histoire des plantes du Dauphiné, *1788.*)

Perenne, rizoma *subllenyós* multicaule; troncs de 1-2 dm., ascendents; fulles linears, planes, 3-nerves, les caulinars superiors més curtes que'ls entrenusos; flors en cimes terminals pauciflores; pedicels 2-4 vegades més llargs que'l calze; sèpals *lanceolats*, *3-nerves*, *aguts*, *escariosos al marge*; pètals *oblongs*, *obtusos*, *una vegada més llargs que els sèpals*; càpsula ovoide, quasi igual al calze; llevors molt tuberculoses.

Geografía. — Roques calices, especialment dels Alps y Pirineus : Port de Benasque (Timb., ex Wk. et Bub.); sobre Bielsa (Bub. Soul.!); Vall d'Eyne (Compy.). — Juliol-Agost.

415. ▪ A. verna Bartl.

(*del llatí* vernus, *primaveral; per la època de la florescencia.*)

Perenne, rizoma subllenyós, multicaule; densament cespitosa; troncs de 5-10 cm., prims, ascendents, pubescent-glandulosos; fulles *linear-alesnades, acutiúscules, 3-nerves, rígides, dretes o subarquejades*, les caulinars molt més curtes que'ls entrenusos; flors en cimes terminals, ordinariament irregulars; pedicels més llargs que les bracties y que'l calze; sèpals *ovato-lanceolats, aguts, tots 3-nerves, escariosos al marge*, glandulosos, com també els pedicels; pètals *ovats, arrodonits a la base, curtament unguiculats*, quasi iguals als sèpals; càpsula ovoide, poc més curta que'l calze; llevors xagrinades.

Geografía. — Llocs pedregosos a les montanyes : rasos de Peguera; Coll de Jou; Nuria. = Surroca (Csta.); Lló, Castanesa, Luchon (Bub.); Port de Benasque (Zett.). — Jul.-Agost.

416. ▪ A. recurva Wahl.

(*del llatí* recurvus, *recorvat; per la direcció de la major part de les fulles.*)

Perenne, rizoma llenyós, ramificat, que produeix una multitut de branquetes estèrils, amb fulles imbricades y troncs florífers de 3-8 cm., ascendents, glabres a la base y pubescent-glandulosos a la part superior, formant una mateta densament cespitosa; fulles *linear-subprismàtiques*, obtuses, la major part *recorvades*; flors en cimes terminals, 1-3-flores; *pedicels més llargs que les bracties* y que'l calze; sèpals *ovato-lanceolats, acuminats, escariosos al marge*, els esteriors 5-7-nerves; pétals *ovats, contrets en ungla molt curta*, aproximadament *tan llargs com els sèpals*; càpsula ovoide, igual al calze, llevors xagrinades, brillants.

Geografía. — Pastures pedregoses de les altes montanyes : no escassa a la Vall de Nuria y Coll de Jou. = Setcases (Isern!), fins a Camprodón (Carbó!); Requesens (Vay.); Peguera, Port de Pallars (Bub.); Andorra, al Mont Canillo (Bourg.! in Hb. Cad.). — Juliol-Agost.

Genre 114. - MOEHRINGIA L.

(Dedicat a Pau H. G. MOEHRING, botànic alemany, autor del *Hortus Proprius*, 1736.)

Flors blanques, en cimes bípares ± regulars; calze y corola pentàmers o tetràmers; 5-10 estams; 2-3 estils; càpsula ovoide o cónica, de dehiscencia valvar; valves enteres, en nombre doble dels estils; llevors amb carúncula al llumbrígol, llises o puntejades; herbes de fulles linears o bé ovades.

1 { Plantes anuals; fulles ovades, 3-5-nerves; sèpals 3-nerves; càpsula 6-valva, **417. M. trinervia.**
Plantes perennes; fulles linears, subenerves; sèpals 1-3-nerves; càpsula 4-valva . . . . 2.

2 { Fulles curtes, obtusiúscules, subenerves; flors pentàmeres, **418. M. polygonoides.**
Fulles llargues, agudes, amb un nervi quasi imperceptible; flors tetràmeres, **419. M. muscosa.**

Mœhringia trinervia

417. = M. trinervia Clair. — Arenaria trinervia L.

(*format del llatí* tri, *que és tres*, *y* nervus, *el nervi; aludint als tres nervis dels sèpals.*) (1)

Anual, arrel prima, multicaule, troncs de 1-4 decímetres, pubescents, difusos; fulles *ovades, agudes, primes, peciolades, pestanyoses, 3-5-nerves*; flors en cimes clares y fulloses; pedicels filiformes, *molt llargs*, y a la maturitat *capbaixos*; sèpals *lanceolats, acuminats, trinerves*, amb el nervi del mitj pestanyós, escariosos al marge; pètals trasovats, *molt més curts que'l calze*, 10 estams; càpsula *ovoide*, més curta que'ls sèpals, *dehiscent per 6 dents revoltes*; llevors llises, lluentes.

Subsp. M. PENTANDRA Gay. — Fulles solament pestanyoses al peciol; flors ordinariament apétales, amb 5 estams anterífers; nervis laterals dels sèpals apenes visibles y semblant uninerves; llevors puntejades.

Geografía. — Boscos umbrosos; comuns el tipus y la subespecie a la cordillera superior del Vallés, desde Montserrat a S. Llorenç del Munt y Montseny; Guilleríes, Ribas y Queralps. = La Cerdanya, Olot, Nostra Senyora del Mont, Sagaró, la Junquera (Vay.); Prats de Molló, Montsech (Lleyda) (Bub.). — Abril-Juny.

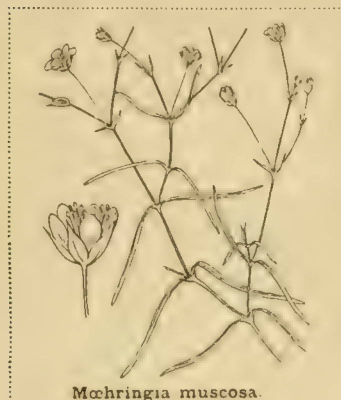
(1) Aquesta formació és anómala, puig que la clàssica llatina sería, M. TRINERVIS, com tenim MALCOMIA BINERVIS.

Mœhringia polygonoides.

418. = M. polygonoides Mert. et Koch.
(*derivació grega que significa : semblança de un* Polygonum.)

Perenne, troncs de 5-15 cm., prims, ajeguts, fluixament cespitosos; fulles *linears, curtes, obtusiúscules, sense nervis* (1-3 nervis a la planta seca); flors *pentàmeres*, en cimes pauciflores (1-3 flors); pedicels filiformes, 1-2 vegades més llargs que'l calze; sèpals *ovato-lanceolats, obtusos, 1-nerves*, però *3-nerves* quan secs, amplament escariosos al marge; pètals obtusos, *poc més llargs que'ls sèpals*, 10 estams; càpsula *4-valva*; llevors puntejades; carúncula *petita, arrugada*, ficada a l'escotadura.

Geografia. — Pastures rocoses de les altes montanyes : a l'estrem de la Vall de Carençá; altures de Costabona (Compy.); Prats de Molló (Herb. Gay. sec. Gr. et G.). — Juliol-Agost.

Mœhringia muscosa.

419. = M. muscosa L.
(*del llatí* muscosus, *de* muscus, *la molça; significant aquí la semblança.*)

Herba prima (1)

Perenne, troncs de 1-3 dm., nombrosos, filiformes, a la fí radicants, glabres, fulles *estretament linears*, llargues, *agudes, amb 1 nervi quasi imperceptible*; flors tetràmeres (a vegades alguna pentàmera) en cimes pauciflores, terminals; pedicels filiformes, molt més llargs que les bracties y que'l calze; sèpals *lanceolats, acuminats, 1-nerves, amplament escariosos*; pètals més llargs que'l calze; 8 estams; càpsula *4-valva*; llevors llises, *brillants*, amb la carúncula *petita*, ficada a l'escotadura.

Var. CATALÁUNICA Sen. et Pau. — Troncs capilars; fulles el doble llargues, cimes 1-3-flores; pedicels 8-10 vegades més llargs que'l calze.

Geografia. — Roques y llocs humits de les montanyes : comú a Montserrat, a l'Ubach, S. Llorenç del Munt, Montseny y Guilleríes; bosc de Sagalés, al Bergadá; Ribas, Nuria, Olot *et passim.*= Montanya del Mont; Bassegoda (Vay.); Prats de Molló, Camprodón; Cadí; Organyá (Bub.). La var. CATALAUNICA Sen. et Pau, a les montanyes de Torelló y Esquirol, entre 400 y 1.200 m. (Senn.!). — Maig-Agost.

(1) Igual denominació s'aplica a la *Polygala calcárea*, a la *Silene Saxifraga*, *Herniárias*, etc.

Genre 115. - ARENARIA L.

(Derivat del llatí *arena*, la sorra; per la *estació* de la major part de les especies.)

Flors blanques, rares vegades rosades, en cimes o glomèruls; calze y corola pentàmers, y alguna vegada tetràmers; pètals enters o escotats, rares vegades nuls, 10 estams; 3 (excepcionalment 4-5) estils filiformes; càpsula quasi sempre ovoide, dehiscent per tantes valves bífides com estils; llevors nombroses, reniformes, tuberculoses o xagrinades, sense carúncula; herbes primes, petites.

1 { Càpsula cilíndrica, recta, molt més llarga que'l calze, dehiscent per 6 dents; pètals albo-rosats; fulles ovato-lanceolades . **420. A. purpurascens.**
Càpsula ovoide, poc o gens més llarga que'l calze, dehiscent per 6 valves enteres o per 3 bidentades; pètals blancs . . . . 2.

2 { Plantes anuals o bienals, d'arrel cónica, prima . . . . 3.
Plantes perennes, de rizoma gruixut, llenyós . . . . 5.

3 { Fulles ovato-acuminades; pedicels 1-2 vegades més llargs que'l calze; sèpals aguts més llargs que la corola. . . . . **421. A. serpyllifolia.**
Fulles linear-lanceolades, pedicels 3-4 vegades més llargs que'l calze; sèpals més curts que la corola. . . . . 4.

4 { Sèpals oblongo-lanceolats, acuminats, quasi plans; pètals oblongo-arrodonits a l'àpex, apenes més llargs que'ls sèpals; anteres grogues; càpsula subcilíndrica . . . . **422. A. modesta.**
Sèpals ovato-oblongs, obtusos, molt cóncavos; pètals trasovato-elíptics, doble llargs que'ls sèpals; anteres purpurines; càpsula ovoide **423. A. Loscosii.**

5 { Fulles coriacies, de nervi principal prominent, engruixides per les vores 6.
Fulles blanes, planes, no engruixides per les vores . . . . 9.

6 { Fulles linears, verdes, rectes, aristades; flors solitaries o en cimes 2-3-flores, pètals una vegada més llargs que'l calze . . . **424. A. grandiflóra.**
Fulles ovades o lanceolades, blanques pel marge; flors solitaries o en glomèruls terminals . . . . 7.

7 { Fulles imbricades, 4-seriades, ovato-rodones, flors tetràmeres, solitaries; sèpals nervoso-estriats . . . . **425. A. tetraquetra.**
Fulles ni imbricades, ni 4-seriades; agudes, canaliculades, recorvades; flors pentàmeres, en glomèruls terminals . . . . 8.

8 { Fulles lanceolades, tan llargues com la meitat dels entrenusos; glomèruls clars, de 5-8 flors . . . . **426. A. capitata.**
Fulles ovato-acuminades, tan llargues com els entrenusos; glomèruls espessos, multiflors . . . . **427. A. Querioides.**

9 Fulles alesnades, híspides; sèpals acuminats, 3-5-nerves; llevors amb tubèrculs llargs . . . . **428. A. hispida.**
Fulles ovades, lanceolades o suborbiculars . . . . **10.**

10 Sèpals sense nervis; pedúncols biflors; pétals tan llargs com el calze o nuls; llevors rugoses, plegades . . . . **429. A. biflóra.**
Sèpals amb 1 ó 3-5 nervis; pètals més llargs que'l calze; llevors tuberculoses . . . . **11.**

11 Fulles lanceolades, 1-nerves; flors grans; sèpals 1-nerves; pètals 1-2 vegades més llargs que'l calze . . . . **430. A. montana.**
Fulles ovades, 3-6-nerves, pestanyoses; flors petites; sèpals 3-5-nerves; pètals poc més llargs que'l calze . . . . **431. A. ciliata.**

Arenaria purpurascens

420. = A. purpurascens Ram.
(*del llatí* purpurascere, *pendre el color de la porpra; pel color dels pètals.*)

Perenne, rizoma llenyós, que produeix moltes branques, les unes estèrils, terminades en rosetó, y les altres floríferes, de 4-10 cm., totes ajegudes y escamoses a la part inferior, fulloses y pubescents a la superior; fulles *elíptico-lanceolades, agudes, glabres, 1-nerves*, breument trabades, les caulinars superiors distants; flors grans, *albo-rosades*, solitaries o en cimes pauciflores; pedicels pubescents, iguals al calze; bracties de marge escariós; sèpals *lanceolats, aguts, 3-5-nerves*, glabres, escariosos pel marge; pètals *trasovats, el doble llargs que'l calze*; càpsula *cilíndrica*, dreta, lluenta, molt exserta, *dehiscent per 6 dents*; llevors compresso-globuloses, fosques.

Geografia. — Roques de la regió alpina : general a la part elevada dels Pirineus centrals, fins a les neus de la Maladetta (Csta.); port de Tredós (Lap.); de Pallars, Forqueta; Peñablanca, vall de Benasque (Bub.); abundant a Castanesa y Bassibé (Bub., Losc.); port de la Picada (Zett.); de Benasque (Llen.!); Pirineus orientals (Csta.); valls d'Eyne y de Lló (Compy. Gr. et G.); fissures de les roques, desde la vall d'Eyne al pic de Anie (Rouy). — Juliol-Agost.

Arenària serpyllifolia.

421. = A. serpyllifolia L.
(*del greco-llatí* serpyllum, *el sèrpol; per la semblança de les fulles.*)

Anual, arrel cónica, prima; troncs nombrosos, de 5-25 cm., ascendents, ramificats, pubescents; fulles *ovades, acuminades, sentades, 1-nerves, pestanyoses*; flors blanques, petites, en cimes bípares,

folioses y apanotxades; pedicels filiformes, 1-2 vegades més llargs que'l calze; sèpals desiguals, *lanceolato-acuminats*, *3-nerves*, escariosos al marge; pètals iguals *a la meitat dels sèpals*; càpsula *coriacia*, *ovoido-ventruda*, *acuminada*, tan o més llarga que'l calze; llevors reniforme-globuloses, marcadament xagrinades.

Geografía. — Terres arenoses y pedregoses : general per tot el país, desd'el litoral fins a Bagá, Ribas y Queralps.

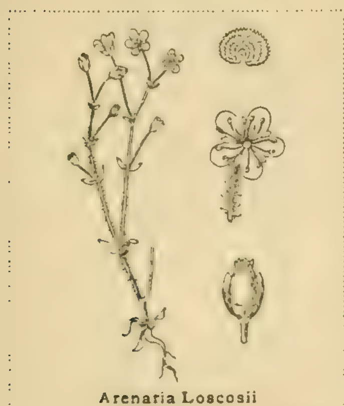

Arenaria modesta

422. = A. modesta Duf.

(*del llatí* modestus, *moderat, pel seu escàs desenrotllo.*)

Anual, arrel cónica, prima; tronc de 5-15 cm., dret, molt ramificat desde la base, pubescent, glandulós; fulles linear-lanceolades, agudes, planes, uninerves; flors *blanques*, petites, en cimes bípares, regulars; pedicels subcapilars, els fructífers terminals *5-6 vegades més llargs que'l calze*, drets o bé oberts; sèpals *oblongo-lanceolats*, *acuminats*, *quasi plans*, amb 3 nervis poc marcats; pètals oblongs, arrodonits a l'àpex, *apenes més llargs que'ls sèpals*; anteres *grogues*; càpsula *subcilíndrica*, un poc exserta; llevors amb tubércols obtusos.

Geografía. — Llocs àrits y pedregosos : indubtablement als confins de Catalunya amb Aragó y Valencia; Organyá, a Tresponts (Coste, in Hb. Sen.!); Pirineus orientals (Rouy).— Abril-Juliol.

Arenaria Loscosii

423. = A. Loscosii Tex.— A. modesta var. Assoana Losc. et Pardo. — A. Conimbricensis Aut. cat. (non Brot.).

(*dedicada al botànic aragonés F. Loscos.*)

Anual, arrel cónica, prima, multicaule; troncs drets o ascendents, *glanduloso-viscoso-pubescents*, *virido-cendrosos*, com tota la planta; fulles-lanceolato-linears, *agudes*, *pestanyoses*, *uninerves*, molt més curtes que'ls entrenusos; flors *blanques*, en cimes bípares, generalment regulars; pedicels filiformes, els fructífers terminals 3-4 vegades més llargs que'l calze; sèpals *ovato-oblongs, obtusos*, escariosos al marge; pètals oblongs, *el doble llargs dels sèpals*, anteres *purpurines*; càpsula ovoide, una tercera part més llarga que'l calze, dehiscent per *6 dents*; llevors petites, negres, *mates*, reniformes, amb tubércols aguts.

Geografía. — Llocs arenosos y pedregosos d'una gran part del país : desd'el litoral, seguint els arenys del Llobregat y del Besós, als turons del Vallés, S. Llorenç del Munt; Montserrat; Bages y Bergadá; plana d'Ancosa, cap a S. Magí; al cim del Montsant. = Vich (Masf.); Prats de Llussanés (Vay.). — Abril-Juliol.

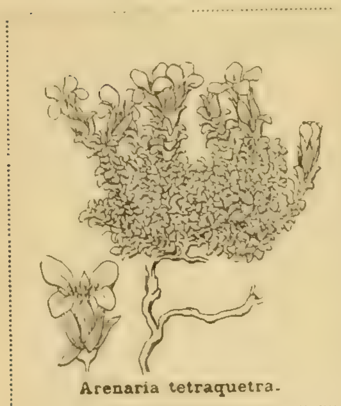

Arenaria grandiflora

424. = A. grandiflóra All.

(*seguint la analogia del llatí* multiflórus; grandiflora, *de* grandis, *y* flos, floris, *de flors grans; per la major magnitut de les flors.*)

Perenne, de rizoma llenyós, cespitosa, multicaule; troncs de 5-15 cm., ascendents, ramificats, els uns estèrils, molt fullosos y glabres, y els altres florífers y superiorment pubescents; fulles *linears*, verdes, rectes, *aristades, 1-nerves*, engruixides pel marge, glabres o poc pestanyoses a la base; flors *blanques*, solitaries o en cimes pauciflores terminals; pedicels 3-6 vegades més llargs que'l calze, pubescent-glandulosos; sèpals ovato-lanceolats, aristats, amb el nervi principal prominent; pètals oblongs, *1-2 vegades més llargs que'ls sèpals*; càpsula ovoide, una mica exserta; llevors grossetes, negres, *mates*, reniformes, tuberculoses.

Geografía. — Roques y pastures seques de les montanyes: rasos de Peguera; Coll de Jou; Nuria. = Al cim de Surroca (Csta.); del Monteixo a la Conca de Tremp (Font!); Prats de Molló (Gaut.); vall d'Arán (Bub.); Port de Benasque (Zett.). — Juliol-Agost.

Arenaria tetraquetra.

425. = A. tetraquetra L. — β pyrenaica Boiss., o var. uniflóra Gay.

(*del grec* τετρα, *que, en composició és* quatre; *y del llatí* quetrus, *que, radicalment, significa* punxa *o punta; per les fulles imbricato-4-seriades.*)

Perenne, rizoma llenyós, que produeix nombrosos troncs curtíssims (1-2 cm.), apretats, fullosos fins a l'àpex y densament cespitosos; fulles petites, ovoides, obtuses, imbricades, *4-seriades*, coriàcies, glabres, 1-nerves, breument pestanyoses a la base, cóncaves pel anvers, circuídes d'un nervi blanc y gruixut, recorvades; flors *blanques, solitaries, terminals, tetràmeres* y *polígames*, o pentàmeres y hermafrodites, sentades y rodejades de fulles bracteiformes; sèpals coriacis, *oblongo-lanceolats, obtusos* o bé *obtusiúscols, 3-5-nerves, escarioso-pestanyosos al marge;* pètals *lanceolato-espatulats, un poc més llargs que'ls sèpals*; 8 estams; càpsula oblonga, de 6 dents, igual al calze; llevors reniformes, tuberculoses.

β PYRENAICA Boiss. — Flors tetràmeres y polígames.

Geografía. — Pedruscam de la regió alpina dels Pirineus: Vall d'Eyne, r. r. (Gaut.); Castanesa; port de la Picada; Benasque, Maladetta (Csta.); Peñablanca (Zett., Bub., Paul); port de Portilló (Lap.); Ruda (C. et S.)

La var. és l'única que's troba al Pirineu central (Zett.). — Juliol-Agost.

Arenaria capitata

426. = A. capitata Lamk. — A. tetraquetra α legitima Gr. et G. — A. tetraquetra β aggregata Gay. — A. tetraquetra auct. catal. (*del llatí* capitatus, *de* caput, capitis, *el cap; per la seva inflorescencia*).

Perenne, rizoma llenyós, que produeix nombrosos troncs florífers, simples, rectes, drets o ascendents, de 4-14 cm., pubescents, molt fullosos a la base, els quals troncs van barrejats amb alguns estèrils, molt més curts, y fullosos fins a l'àpex; fulles *lanceolades, coriàcies, agudes, canaliculades, carenades, recorvades*, les inferiors imbricades y les superiors tan llargues com la meitat dels entrenusos; flors *blanques, pentàmeres*, en glomèruls *terminals, clars, de 5-8 flors*, rodejats de bracties coriàcies y agudes, com els sèpals, que son *lanceolato-alesnats, 3-nerves*, pètals *oblongs*, la meitat més llargs que'ls sèpals; càpsula oblonga, tan llarga com el calze, de 6 dents; llevors reniformes, tuberculoses.

Geografía. — Terres calices àrides: Espunyola, aprop de Berga (Puj. C.!); al Miracle (Marcet!); Espluga de Francolí (Llen.!); Collsacabra (Masf., M.!); Pont de Suert, Tremp, Organyá, Solsona, Andorra (Bub.); part occidental de Catalunya, desde'l Montsant y Priorat a la Segarra, pujant a Sopeira, Pont de Suert y Vilaller (Csta.); també a la part oriental com Puigsacau y Tabertet, de les Guilleríes (Vay.). — Juny-Juliol.

Arenaria Querioides

427. = A. Querioides Pourr.

(*de* Queria, *genre dedicat al botànic català Quer, y el grec* εἰδός, *forma, per la semblança amb aquella* Paroniquiàcia.)

Perenne, rizoma llenyós, que produeix nombrosos troncs, difusos, ramificats, ascendents, de 3-12 cm., els uns estèrils, més curts, y altres florífers, pubescents; fulles inferiors aproximades, *ovato-lanceolades, acuminato-cuspidades*, les caulinars *amplamen tovades, falcato-recorvades*, terminades en *punta rígida, tan llargues com els entrenusos*, o menys, totes engruixides al marge, y de raquis prominent; flors *blanques*, en glomèruls terminals densos, multiflors; bracties y sèpals *ovato-lanceolats, punxants, escariosos al marge* y *nervoso-estriats*; pètals *espatulats* y el doble llargs que'l calze; càpsula ovoide, més curta que'ls sèpals.

Geografia. — Rasos de Peguera, sobre la roca de l'Uró, cap al pic d'Estela, 26 de Juliol de 1905 *legimus*. = Bosc de Ginebret, aprop de Berga (Puj. C.!). — Juliol-Agost.

N. B. — Sembla idèntica a la de l'Escorial (loco classico) remesa per Pau. Com la planta recollida estaba en flor, no podem consignar els caracters de les llevors, que tampoc descriu Cutanda (*Flora de Madrid y su provincia*, 187).

Arenaria hispida.

428. = A. híspida L.

(*del llatí* híspidus, *erissat*; *pel toment dels troncs y fulles.*)

Vivàs, rizoma subllenyós; troncs nombrosos, de 1-2 dm., difusos, ascendents, *híspits*, glandulosos a l'àpex; fulles *linear-alesnades*, *híspides*, 1-nerves, recorvades; flors *blanques*, en cimes bípares, pauciflores; pedicels filiformes, glandulosos, 2-4 vegades més llargs que'l calze; sèpals *lanceolato-acuminats,* 3-5-nerves, amb el raquis *prominent*; pètals oblongo-cuneiformes, un poc més llargs que'ls sèpals; càpsula ovoide, un poc exserta; llevors tuberculoses, amb els tubércols *llargs* y *prominents.*

Geografía. — Roques y arenes calcàries : Costabona (Lap., Compy.); Pla Guillem; Cambradases; Benasque (Lap.); a Catalunya (Csta.); esclusivament francesa (Rouy, III, 244). — Maig-Juliol.

Arenaria biflora.

429. = A. biflóra L.

(*format com* multiflorus, *de* bis : *dugues vegades, dos, y* flos, floris, *la flor; per les seves flors geminades.*)

Perenne, troncs llargs, ajeguts, ramificats, amb les branques floríferes *curtes, fulloses*, y *amb dugues flors*; fulles *amplament ovades* o *suborbiculars*, sense nervis, atenuades en un peciol ample, curt y pestanyós, glabres, més llargues que'ls entrenusos; flors *blanques*, *geminades*; pedicels tan llargs com el calze; sèpals *ovats, aguts, enerves*; pètals *ovato-cuneiformes*, enters, tan llargs com el calze y a vegades nuls; 4-5 estils; càpsula subglobulosa, una mica exserta, dehiscent per 6-8-10 dents; llevors rugoso-plegades.

Geografía. — Pedruscam de les altes montanyes : altures de les valls d'Eyne y de Lló (Compy.) y del Carol (Hb. Pourr. ex Gaut.); Madrás, vall d'Eyne (Lap.). — Juliol-Setembre.

N. B.—Gr. et G., Coste y Rouy la refereixen als Alps del Delfinat.

Arenaria montana

430. = A. montana L.

(*del llatí* montanus, *de* mons, montis, *la montanya; per la seva preferent habitació.*)

Sinonimia. — *Cast.*, ala de mosca muerta.

Perenne, rizoma estolonífer, amb branques llargues, estèrils y troncs florífers de 1-3 dm., difusos, ajeguts, ascendents per l'àpex a la florescen-

cia, pubescents, no glandulosos; fulles *lanceolades*, *acuminades*, 1-nerves, breument pestanyoses y pubèrules; flors *blanques*, *grans*, en cimes pauciflores; pedicels 1-3 vegades més llargs que'l calze, molt pubescents, *reflexes* després de la florescencia; sèpals *ovato-lanceolats*, *aguts*, *mucronats*, *1-nerves*, els interiors estretament escariosos al marge; pètals amples, trasovats, 1-2 vegades més llargs que'l calze; càpsula *ovoido-subglobulosa*, tan llarga com el calze, dehiscent per *3 valves bidentades*; llevors grosses, tuberculoses.

Geografia. — Costes, boscos y *landes* : La Presta, Pla Guillem (Compy.); Canigó (Lap., Gaut., Oliver, ex Rouy). — Maig-Juliol.

Arenaria ciliata

431. — A. ciliata L.

(*del llatí* ciliatus, *de* cilium, *pestanya; per les fulles pestanyoses.*)

Vivàs, rizoma subllenyós, amb nombroses branques estèrils y troncs florífers de 1-2 dm., difusos, cespitosos, ascendents, pubescents fins a l'àpex, fulles *ovades* y *obtuses*, o *lanceolades* y *agudes*, atenuades a la base, o breument peciolades, multinerves, *pestanyoses*; flors *blanques*, petites, en cimes bípares; pedicels de longitut molt variable, però més llargs que'l calze; sèpals *ovato-lanceolats, aguts, 3-6-nerves;* pètals *ovato-oblongs, una tercera part més llargs que'ls sèpals;* càpsula ovoide, igual al calze, dehiscent per 6 dents; llevors reniformes, tuberculoses.

α GENUINA Rouy. — Fulles ovades, obtuses, subsessils; cimes 3-7-flores; pedicels 1-3 vegades més llargs que'l calze.

β LONGIPES Rouy. — Fulles oblongo-lanceolades, agudes; cimes 3-7-flores; pedicels 3-6 vegades més llargs que'l calze.

Geografia. — Roques y pastures de les altes montanyes : Colldejou, al Cadí. = Abundant a la Maladetta, port de Viella (Salv.!, Lap., Csta.); de Salau y de la Forqueta (Bub.); Tredós (Llen.!) y en general als alts Pirineus (Csta.). — Juliol-Agost.

N. B. — La planta del Cadí correspòn a la β *longipes* Rouy, y la de Tredós a la α *genuina* del propi A.

Genre 116. - STELLARIA L.

(Derivat de *stellaris*, de *stella*, estel; pels seus pètals bífits y estesos, de forma estrellada.)

Flors blanques, en cimes bípares terminals; 5 sèpals; 5 pètals bífits o bipartits, rares vegades nuls; 10 estams, rarament 2-5; 3 estils filiformes; càpsula dehiscent per 6 valves fondes y enteres; llevors nombroses, comprimides y tuberculoses; herbes anuals o perennes, de fulles glabres y freqüentment pestanyoses a la base.

1 { Tronc cilíndric; fulles inferiors ovato-cordiformes, peciolades . . . 2.
{ Tronc quadrangular; fulles lanceolades o linears, sentades o trabades. 3.

2 { Sèpals aguts; pètals 1-2 vegades més llargs que'ls sèpals; pedúncols 5-8 vegades més llargs que'l calze; tronc pubescent; fulles acuminades, **432. St. némorum.**
{ Sèpals obtusos; pètals iguals als sèpals, o més curts; pedúncols 1-2 vegades més llargs que'l calze; tronc amb una línea de pèls blancs alternant a cada entrenús; fulles agudes . . . . **433. St. media.**

3 { Fulles trabades, lanceolato-acuminades; bracties herbàcies; flors grans; pètals 1-2 vegades més llargs que'l calze. . . . . **434. St. holostea.**
{ Fulles sentades, agudes; bracties escarioses. . . . . 4.

4 { Fulles linear-lanceolades; bracties pestanyoses; pètals tan o més llargs que els sèpals, amb els lòbuls convergents; càpsula més llarga que'l calze, **435. St. graminea.**
{ Fulles ovato-oblongues; bracties no pestanyoses; pètals més curts que'ls sèpals, amb els lòbuls divergents; càpsula tan llarga com el calze, **436. St. uliginosa.**

Stellaria nemorum

432. = St. némorum L.

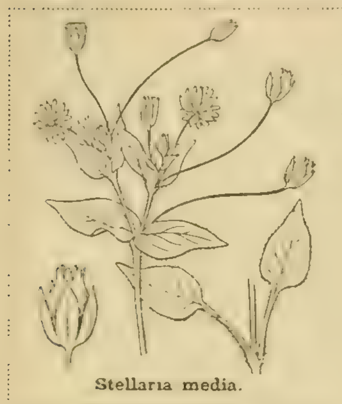
(*de* nemus, némoris, *el bosc; per la seva estació.*)

Sinonimia. — Cast. Hiedra pamplina.

Perenne, rizoma *amb llargs estolons subterranis, radicants*; troncs cilíndrics, de 2-5 dm., llargament *radicants* y *afils a la base*, després ascendents, fullosos y pubescents; fulles *ovato-cordiformes, acuminades, primes*, pestanyoses, les inferiors amb peciol quasi tan llarg com el llim, les superiors subsessils; flors grans, en cimes terminals, clares, pauciflores; pedicels filiformes, 5-8 vegades més llargs que'l calze, pubescent-glandulós; bracties *herbàcies*; sèpals *lanceolats, aguts, pubescents*, escariosos al marge; pètals *bipartits*, de lòbuls *linears, divergents*, 1-2 vegades més

llargs que'ls sèpals; 10 estams; càpsula *cilíndrica*, quasi una vegada més llarga que'l calze; llevors reniforme-orbiculars, cubertes de tubércols llargs y aguts.

Geografia. — Boscos humits de les montanyes : aprop de Berga (Grau!); Ribas; Queralps; Platraver; Cabrera; Collsacabra; Camprodón (Vay.); vall d'Aràn, cap a Viella (Csta.); Artigas de Lin (Zett.) y de Viella, Montgarri (Llen.!). — Juny-Agost.

Stellaria media.

433. = St. media Vill.

(*del llatí* medius, a, um, *intermediari*; *entremitj; perque la magnitut dels pètals, mes que la de la planta, està compresa entre la dels d'altres especies.*)

Sinonimia. — Pica-gallina, picapoll, burrissol, murrons; *cast.*, pamplina, p. de canarios, hierba gallina, pajarera; *fr.*, mouron des oiseaux, morsgeline; *it.*, centonchio, centoncolo, paperina, budellina; *anglès*, chickweed; *al.*, Augentrostgras.

Anual o *perennant*, troncs nombrosos, cilíndrics, de 1-4 dm., difusos, ajeguts o ascendents, *amb una línia de pèls blancs que alternen en cada entrenús;* fulles *ovades* o *elíptiques*, les inferiors llargament peciolades y freqüentment subcordiformes, agudes, glabres, de peciol *pestanyós*; flors petites, en cimes folioses, pauciflores, terminals; pedicels filiformes, 1-8 vegades més llargs que'l calze, pubescents; bracties *herbacies*; sèpals oblongs, *obtusos*; pètals *bipartits*, més curts que'ls sèpals, a vegades nuls; 2-10 estams; estils llargs; càpsula ovoide, ordinariament *un poc exserta*; llevors lenticulars, tuberculoses; planta molt polimorfa.

β MAJOR Koch. — Troncs de 3-6 dm.; fulles de 2-3 cm.; 10 estams; pètals iguals al calze.

Subsp. S. CUPANIANA Nyman. — Tronc robust, pubescent; fulles de la part mitja y superior grans, totes cobertes de petites papiles; pedúncols y sèpals densament pubescent-glandulosos; pètals iguals al calze o més llargs.

Geografia. — Comuníssima per terres cultivades, desde la costa al Pirineu. — La β MAJOR Koch, δ LATIFOLIA DC., a S. Hilari y Montsolí (Vay., Cad.), Cadaqués (Trem.); la subsp. S. CUPANIANA Nyman. — S. MEDIA var. CUPANIANA Rouy, al barranc de S. Genís del Tibidabo (Sen.!). Floreix quasi tot l'any.

Stellaria Holostea.

434. = St. Holóstea L.

(*paraula formada de dugues gregues* ὅλος, *tot, y* ὀστέον, *òs*; *per antífrasis, aplicat a una planta de escassa consistencia.*)

Sinonimia. — Rébula; *cast.*, estrellada.

Perenne, rizoma *cundidor*, troncs de 2-3 dm., quadrangulars, ascendents, trencadissos, glabrescents; fulles *lanceolato-acuminades, trabades, subcoriàcies*, pestanyoso-escabroses al marge y nervi principal, les inferiors reflexes; flors grans, en

cimes bípares, terminals, multiflores però clares; bracties *herbàcies*; pedicels filiformes, 3-6 vegades més llargs que'l calze, sèpals *lanceolats, aguts*, subenerves, y un poc escariosos al marge; pètals *bipartits, de lòbuls acostats, 1-2 vegades més llargs que'ls sèpals*; càpsula subglobulosa, igual al calze; llevors xagrinades per les cares, y tuberculoses per l'esquena.

Geografia. — Vores de torrents y llocs selvosos ombrívols: desde Montserrat, S. Llorens del Munt, Vidreras; Montseny, S. Hilari, a Ribas, Queralps, Bagá *et alibi*. — Maig-Juliol.

Stellaria graminea.

435. = St. graminea L.

(*llatí* gramineus, *de* gramen, graminis, *el gram; per la semblança de les seves fulles amb les d'una gramínia.*)

Vivàç, rizoma *cundidor*; troncs de 3-6 dm., quadrangulars, prims, radicants a la base, estesos, difusos, glabres y glaucescents; fulles *linear-lanceolades* o bé *oblongues, agudes, sentades*, membranoses, pestanyoses a la base, glabres; flors petites, en cimes bípares terminals, multiflores, clares y apanotxades; bracties *escarioso-pestanyoses*; pedicels capilars, 2-6 vegades més llargs que'ls sèpals, que són *lanceolats, aguts, 3-nerves*, escariosos al marge; pètals *bipartits, amb els lòbuls convergents*, tan o més llargs que'ls sèpals; càpsula oblonga, d'un terç més llarga que'l calze; llevors plicato-rugoses.

Geografia. — Boscos, torrenteres y llocs herbosos y ombrívols: Montseny, desde Santa Fe fins a les Agudes; S. Hilari, Montsolí y Guilleríes; Ribas, Queralps y Nuria. = Platraver (Vay.); La Sellera (Cod.!); Camprodón, Setcases, Molló (Bub.); Vall d'Aràn, comú als prats inferiors (Zett.); Tredós (Llen.!). — Juliol-Agost.

Stellaria uliginosa

436. = St. uliginosa Murr. — St. aquática Poll.

(*del llatí* uliginosus, *de* ulígo; *humit, pantanós; y* aquática; *per la seva estació.*)

Anual, bienal o *perenne*; troncs nombrosos, de 1-4 dm., quadrangulars, prims, difusos, glabres; fulles *ovato-oblongues* o *lanceolato-linears*, agudes o bé obtusiúscules, membranoses, pestanyoses a la base; flors petites, en cimes laterals y terminals, pauciflores; bracties *escarioses, no pestanyoses;* pedicels ± *claviformes*, freqüentment oberts o *refractats*, 2-3 vegades més llargs que'l calze; sèpals *lanceolats*, aguts o bé obtusiúsculs, 3-nerves, pestanyosos al marge; pètals bipartits, de *lòbuls divergents*, molt més curts que'ls sèpals, a vegades total o parcialment abortats; càpsula ovoide, igual al calze; llevors xagrinades.

Geografia. — Aiguamolls, reguerols, fonts y demés llocs humits; Montseny, San Hilari, Montsolí, Queralps, Nuria. = Rocabruna, Molló, La Cerdanya, Salinas *et alibi*; Santes Creus, Viladrau (Vay.); Riera d'Osor (Cod.); abundant aprop de Luchon (Zett.); Lés (Llen.!). — Juliol-Agost.

Genre 117. - HOLÓSTEUM L.

(Del grec ὅλος, tot, y ὀστέον, òs; diuen que per antífrasis, per la manca de consistencia de la planta.) (1)

Flors blanques o rosades, petites, en fascículs terminals (2); pedicels refractats, desprès de la florescencia, y a la fí drets; bracties petites, escarioses; 5 sèpals lanceolats; 5 pètals enters o denticulats, més llargs que'l calze; 3-5, rarament 10, estams; 3 estils; càpsula cilíndrica, més llarga que'l calze, dehiscent per 6 dents revoltes, enteres; llevors petites, concavo-convexes, amb una cresta a la cara còncava, finament tuberculoses; herbes anuals; troncs de 5-20 cm., amb 1-2 parells de fulles, glaucs, pubescent-glandulosos; fulles oblongues, les inferiors atenuades en peciol, formant rosetó, les caulinars sentades o trabades.

Holosteum umbellatum.

437. ▪ H. umbellatum L.

(*del llatí* umbella, *diminutiu de* umbra; *parasol; aludint a la seva aparent inflorescencia.*)

Geografía. — Terres arenoses o pedregoses: al cim de S. Llorenç del Munt, y de Gardeny, aprop de Lleyda.= Alguna que altra vegada a les muralles o camps estèrils del litoral (Csta.); aprop de Prats de Rey (Puigg.!); al Miracle (Marcet); Vich (Masf.); Olot; Prats de Llussanés, Guilleríes, Amer, Tosas, Ribas, Puigcerdà y la Cerdanya (Vay.); Llorá (Cod.!); Montanyes de la Cenia (Llen.!). — Abril-Maig.

(1) ὁλόστεον de Dioscorides, és segons sembla, un plantatge, y HOLOSTEUM una especie d'herba, en Plini.

(2) Veritablement són fascículs y no *umbeles*, com diuen els autors y expressa el seu nom *específic*, puig que's tracta d'una inflorescencia *definida*.

Genre 118. - CERASTIUM L.

(Derivat de κεράστης; de κέρας, banyut; per la forma de la càpsula.)

Flors blanques, en cimes bípares, rarament solitaries; calze y corola pentàmers, poquíssimes vegades tetràmers; pètals generalment bífits o bidentats; per lo comú 10 estams y 5 estils; càpsula cilíndrica o conoide, recta o encorvada, dehiscent per un nombre de dents doble del d'estils; herbes anuals o perennes, poc elevades y generalment pubescents.

1 { 4 sèpals, 4 pètals enters o subescotats; 4 estams; 4 estils; càpsula inclosa, dehiscent per 8 dents . . . . 438. C. **quaternellum.**
5 sèpals, 5 pètals bífits o bidentats; 3-5 estils; càpsula exserta, dehiscent per 6 ó 10 dents . . . . 2.

2 { 3-4 estils; càpsula dehiscent per 6 dents obtuses, esteses; sèpals obtusos; pètals bífits, trasovats; troncs radicants . . . . 439. C. **trigynum.**
5 estils; càpsula dehiscent per 10 dents . . . . 3.

3 { Càpsula amb les dents enroscades, després de la dehiscencia, planes pel marge; pètals més curts que'l calze, bífits; fulles un poc carnoses, trabades, 440. C. **perfoliatum.**
Càpsula amb les dents dretes o subobertes, quasi sempre revoltes pel marge . . . . 4.

4 { Plantes anuals; pètals iguals als sèpals o més curts . . . . 5.
Plantes perennes; pètals més llargs que'ls sèpals . . . . 8.

5 { Ungla dels pètals o filaments estaminals pestanyosos; sèpals barbuts a l'àpex; bracties herbàcies . . . . 6.
Ungla dels pètals y filaments estaminals glabres . . . . 7.

6 { Filaments estaminals glabres; flors en glomeruls densos; pedicels més curts que'l calze; plantes piloso-glanduloses. . . . 441. C. **glomeratum.**
Filaments estaminals pestanyosos; flors en cimes clares; pedicels més llargs que'l calze, plantes erissades . . . . 442. C. **brachypetalum.**

7 { Bracties y sèpals amplament escariosos al marge y àpex; pedicels 2-4 vegades més llargs que'l calze; pètals més curts que'ls sèpals, 5, rarament 10, estams . . . . 443. C. **semidecandrum.**
Bracties y sèpals herbacis o estretament escariosos; pedicels poc més llargs que'l calze; pètals quasi tan llargs com els sèpals o més, 444. C. **púmilum.**

8 Flors en cimes bípares, multiflores; pètals poc més llargs que'ls sèpals; càpsula el doble llarga que'l calze; fulles ovades o elíptiques, **445. C. triviale.**

Flors solitaries o en cimes pauciflores; pètals generalment 1-3 vegades més llargs que'l calze . . . . 9.

9 Pètals poc més llargs que'ls sèpals, pestanyosos a la base, com també els filaments estaminals; càpsula ovoido-oblonga, recta, **446. C. pyrenaicum.**

Pètals 1-3 vegades més llargs que'ls sèpals, no pestanyosos, com tampoc els filaments estaminals; càpsula cilíndrica, encorvada . . . . . . 10.

10 Bracties herbàcies, les superiors estretament escarioses; pètals trasovato-cuneiformes, una vegada més llargs que'ls sèpals, bífits amb els lòbuls estrets, oblongs; fulles ovades, o bé oblongues. . . **447. C. alpinum.**

Bracties amplament escarioses; pètals obcordats, 1-3 vegades més llargs que els sèpals, bífits, amb els lòbuls amples, ovats; fulles ovato-oblongues o lanceolato-linears . . . . **448. C. arvense.**

Cerastium quaternellum

438. = C. quaternellum Fenzl. — C. erectum Coss. et Germ. — C. glaucum Gr. — Mœnchia erecta Gaertn.

(*neollatí* quaternellus, *equivalent a* quaternarius; *per la disposició dels organs florals que és de 4 en 4*; erectus, *dret; per la direcció dels troncs*; glaucus, *pel color vert blavenc de la planta; Mœnchia, dedicat a Conrad Mœnch, autor de la* Flora de Marburg, *1794*.)

Anual, arrel prima, troncs de 5-12 cm., *drets*, prims, glabres, *glaucs*, simples o un poc ramificats; fulles inferiors *atenuades en peciol, linears*, les caulinars *sentades, lanceolades, erectes*, totes agudes; flors petites, en cimes terminals llargament pedunculades; bracties escarioses al marge; *4 sèpals lanceolats, aguts, uninerves, amplament escariosos* en tota la part superior; *4 pètals enters* o subescotats, *la meitat més curts que'ls sèpals*; *4 estams*; *4 estils opositisèpals*; càpsula *oblonga, recta, inclosa, dehiscent per 8 dents*, dretes y revoltes per les vores; llevors molt petites, reniformes, tuberculoses.

Geografia. — Marges dels camps y vores de camins en terres arenoses: Vidreras y estribacions orientals del Montseny. = La Sellera (Cod.!); Sta. Coloma de Farnés, Santas Creus, S. Hilari, Montsolí, Vilanova de Sau; Pla de les Arenes; Paní, Puigalt (Vay.); S. Feliu de Guíxols (Trem.); Vich, r. (Masf.); Llagostera, Taradell (Puigg.). — Abril-Maig.

Cerastium trigynum.

439. ▪ **C. trigynum Vill. — C. refractum All.**

(*forma grega de* τρι = τρεῖς, *y* γυνή, *orguen femení; pel fruit compost generalment de 3 pistils;* refractus, *trencat; pels pedicels reflexes després de la floració.*)

Perenne, troncs de 5-12 cm., cespitosos, *radicants*, glabres; fulles oblongues o lanceolades, obtusiúscules, un poc carnoses, glabres; flors grandetes, en cimes 1-5-flores terminals; pedicels 1-3 vegades més llargs que'l calze, pubescent-glandulosos, *reflexes després de la floració*; bracties *herbàcies*; sèpals *oblongs*, *obtusos*, estretament escariosos; pètals *obcordats*, *bifits*, una vegada més llargs que'ls sèpals; *3-4 estils*; càpsula oblonga, recta, una vegada més llarga que'l calze, *dehiscent, per 6-8 dents obtuses*, a la fi esteses; llevors subreniformes, tuberculoses.

Geografia. — Boscos y llocs pedregosos de la regió alpina dels Pirineus: Nuria a Coma d'Eyne. = Coll de Nuria, Vall d'Eyne, Carençá (Compy.); Coll de Setcases, Carençá; altures de la Cerdanya (Vay.); Vall d'Eyne (Bub.); Castanesa (Lap., Csta.); Peñablanca, Port de Benasque, la Picada (Zett.). — Juliol-Agost.

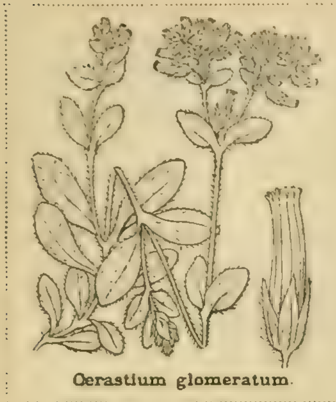

Cerastium perfoliatum

440. ▪ **C. perfoliatum L.**

(*forma neollatina, aplicada aquí impropriament a les fulles* trabades.)

Anual, arrel cònico-fibrosa, tronc de 1-4 dm., dret o ascendent, simple o ramificat desde la base, estriat, *fistulós*, glabre y glauc, com tota la planta; fulles inferiors lanceolades, més llargues que'ls entrenusos, les caulinars oblongo-ovades, molt distants y *trabades* formant *tubu ventrut a la base, subcarnoses, tuberculoses*, amb el raquis ben marcat, y clar com el marge; flors *grans*, en cimes terminals pauciflores; pedicels 1-2 veg. més llargs que'l calze; bracties *herbàcies*, sèpals *ovats*, *obtusos*, *1-nerves*, *escariosos pel marge*, pètals *lanceolats*, *bifits*, amb els lòbuls aguts, *més curts que'ls sèpals*; càpsula cònica, recta, el doble llarga que'l calze, dents curtes, a la fi enroscades, llevors reniformes, amb tubèrculs aguts.

Geografia. — Camps cultivats: camí de Fraga (Csta.); principalment a l'Aragó (Salv.!); comú al camps de Peñarroya (Losc. et P.). — Maig.

Cerastium glomeratum.

441. = **C. glomeratum Thuill. — C. viscosum L.**

(*format del verb llatí* glomerare, *apilar; aludint-se a la seva inflorescencia en densos glomèruls terminals*; viscosus, *de* viscum, *el vesc; pels seus troncs glandulosos).*

Anual, tronc de 5-30 cm., dret o ascendent, ramificat, *piloso-glandulós*, fulles ovades o el-líptiques, les inferiors atenuades en peciol ample y curt; les caulinars sentades, pestanyoso-eriçades, flors petites, en *glomèruls densos, terminals*; pedicels més curts que'l calze, bracties *herbacies*; sèpals *lanceolats, aguts, barbuts*, com les bracties y ± escariosos al marge; pètals *bifits, apenes tan llargs com els sèpals*; *d'ungla peluda*; filaments estaminals *glabres*; càpsula cilíndrica, recta o subencorvada, 1 vegada més llarga que'l calze, llevors triangular-reniformes, granuloses.

Geografía. — Comú per terres arenoses: desde la costa al Pirineu. — Abril-Juny.

Cerastium brachypetalum.

442. = **C. brachypetalum Desp.**

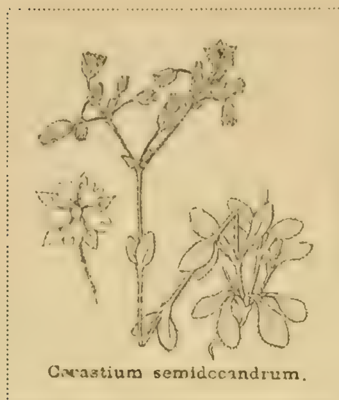
(*del grec* βραχύς, *curt, i* πέταλον, *fulla; per la curtedat relativa del seus pètals.*)

Anual, tronc de 5-25 cm., dret, simple, prim, *eriçat de pèls blancs, aperto-ascendents*, fulles ovades o el-líptiques, peludes, les inferiors subpeciolades, en rosetó clar, y les caulinars en nombre de 2-3 parells, sentades; flors *petites*, en cimes terminals, pauciflores, pedicels fructifers 2-3 vegades més llargs que'l calze, *capbaixos* y després *capdrets, peluts*, glandulosos; bracties *herbacies, barbudes*, sèpals *lanceolats, aguts, barbuts, piloso-glandulosos*, pètals *bilobats*, iguals als sèpals o *més curts*, un poc pestanyosos a l'ungla; filaments estaminals *llargament pestanyosos a la base*; càpsula cilíndrica, encorvada a l'àpex, quasi el doble llarga que'l calze, dehiscent per 10 dents obtuses, dretes, revoltes al marge, llevors subtriangulars, tuberculoses.

β GLANDULOSUM Fenzl. — Planta piloso-glandulosa a la part superior.

Geografía. — Terres conresades o incultes: a l'Ubach, al peu de la Font de la Portella, 15 Maig 1889 *legi.* = Olot, N.ª Senyora del Mont (Vay.); Ceret; S. Llorenç dels Cerdans (Compy.); Baix Aragó (Losc.!). — Maig.

La planta de l'Ubach correspón a la β GLANDULOSUM Fenzl.

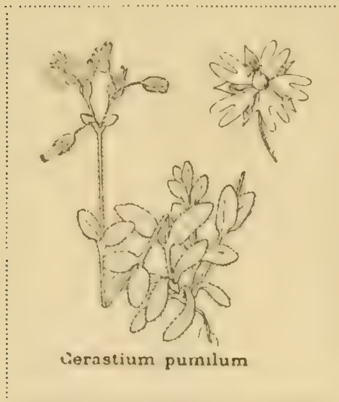

Cerastium semidecandrum.

443. = C. semidecandrum L.

(*del llatí* semi -*de* semis-, *la meitat; i del grec* δέκα *dèu, y* ἄνηρ, ἀνδρός, *varó; aquí estam, orguen sexual masculí*; *aludint als estams ordinariament en nombre de cinc.*)

Anual, troncs de 3-20 cm., drets, prims, simples o ramificats a la base, piloso-glandulosos, fulles *el-líptiques* o *trasovades*, *obtuses*, *pubescent-pestanyoses*, les inferiors atenuades en peciol, les superiors sentades; flors *petites*, en cimes pauciflores, pedicels fructífers *refractats*, 2-4 vegades més llargs que'l calze, bracties y sèpals *amplament escariosos al marge* y *àpex*; pètals *bidentats*, *més curts que'l calze*, amb l'ungla glabra, estams 5 ò 10, filaments glabres, càpsula cilíndrica, quasi el doble llarga que'l calze, dehiscent per 10 dents dretes, revoltes pel marge, llevors molt petites, xagrinades.

Geografía. — Camps y llocs arenosos: Tarrassa; litoral del Prat y Castelldefels. = Marges del Besós, cap a la desembocadura (Salv.!) y més a l'interior (Csta.); Castelldefels y Tibidabo (Senn.!); al Miracle (Marcet!); Vich, r. (Masf.); Paní, cap a la Selva de mar (Vay.); Cadaqués (Trem.). — Maig.

Cerastium pumilum

444. = C. pumilum Curt.

(*del llatí* púmilus, *adj. que significa* nano, *petit*; *per la seva escassa magnitut.*)

Anual; troncs de 5-20 cm., drets o ascendents, ramificats, piloso-glutinosos; fulles ovades o el-líptiques, acutiúscules, piloso-pestanyoses, les inferiors atenuades en peciol, les superiors sentades; flors petites en cimes terminals; pedicels fructífers arquejats a l'àpex, més llargs que'l calze; *bracties inferiors herbacies o les superiors estretament escarioses; sèpals aguts*; *pètals bífits, tan o més llargs que'l calze;* filaments estaminals glabres; càpsula cilíndrica, quasi recta, el doble llarga del calze, dehiscent per 10 dents dretes, revoltes pel marge; llevors subreniformes, breument tuberculoses; planta molt polimorfa.

Raça C. GLUTINOSUM Fr. — Planta d'un vert fosc; bracties superiors estretament escarioses al marge.

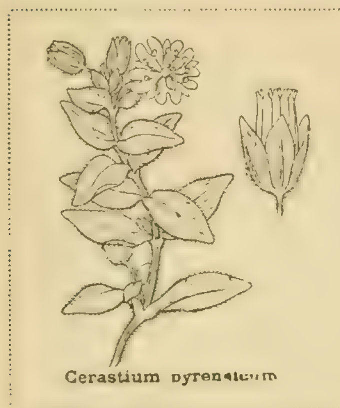
Geografia. — Comú a les terres arenoses o piçarroses del Vallés occidental y seguramenen altres localitats. = La rassa C. GLUTINOSUM Fr., als camps de Viladrau y altres del Montseny (Csta.); Olot (Vay.); Girona (Bub.). — Primavera.

Cerastium triviale.

445. = C. triviale Link. — C. vulgatum L. (*del llatí* trivialis *y* vulgatus, *comú*, *molt estès*, *vulgar*.)

Bienal o *perennant*; troncs de 1-5 dm., ajeguts y fins radicants a la base, després ascendents, simples o ramificats, pubescents; fulles *ovades o el·líptiques*, piloso-pestanyoses, les inferiors atenuades en peciol, les superiors sentades; flors petites, en cimes bípares, *multiflores*; pedicels fructífers, arquejats a l'àpex, 2-3 vegades més llargs que'l calze; bracties *amplament escarioses*; sèpals *ovato-lanceolats*, obtusos o aguts, *escariosos*, freqüentment piloso-glandulosos; pètals *oblongo-espatulats*, *bilobats*, de lòbuls estrets, un poc més llargs que'ls sèpals; filaments estaminals glabres; càpsula *encorvada*, el doble llarga del calze; llevors molt petites, reniformes, tuberculoses; planta bastant polimorfa.

Geografía. — Llocs herbosos d'una gran part del país: Tarrassa, al torrent de la Xuriguera; S. Cugat del Vallés; Badalona; Montseny; S. Hilari y Montsolí; Ribas. = Ripoll y més amunt; provincia de Lleyda (Csta.); Clot de Segalés, aprop de Berga (Graul); Vich (Masf.); Queralps; Montanya del Mont (Vay.); Girona (Bub.). — Maig-Agost.

Cerastium pyrenaicum

446. = C. pyrenaicum Gay. (*per la seva habitació preferent, als Pirineus.*)

Perenne, troncs ± llargs, ajeguts, afils, glabres y escamosos a la base, piloso-glandulosos y molt fullosos a la part superior; fulles grans, ovato-lanceolades, subagudes, pubescent-glanduloses; flors petites, generalment solitaries; pedicels fructífers, reflexes, 1-2 vegades més llargs que'l calze; bracties grans, herbacies; sèpals amplament lanceolats, estretament escariosos; pètals obcordiformes, un poc més llargs que'ls sèpals, pestanyosos a l'ungla, com també els filaments estaminals; càpsula grossa, dreta, ovoido-oblonga, poc més llarga que'l calze; llevors grosses, comprimides, d'episperm molt poc consistent.

Geografía. — Roques y pedruscam de l'alt Pirineu oriental; al peu dels reguerols de Nuria; Morens, La Toza; Comabella (Vay.); Nuria (Salv.!); Pic de Finestrelles, Coll de Nuria; Vall d'Eyne (Compy., Xat., Endress. et botan. plur., ex Rouy); Vall de Carençá (Bub., Gaut.); Vall de Lló (Gren.); vall d'Err (Oliver). — Juliol-Agost.

La planta que havem observat als reguerols de Nuria és, segurament, el C. ARVRNSE L.

Cerastium alpinum.

447. = C. alpinum L.
(*per la seva habitació, a la regió* Alpina.)

Perenne, tronc de 5-15 cm., estolonífer a la base, ascendent, cubert de pèls blancs, flexuoso-llanosos, fulles *ovades* o bé *oblongues*, ± peludes, les inferiors y les de les branques estèrils, peciolades, les caulinars sentades, flors *grans*, solitaries o en cimes 2-5-flores, pedicels fructífers gruixudets, rígits, el doble llargs del calze; bracties *inferiors herbàcies. les superiors estretament escarioses*; sèpals *ovato-lanceolats*, *obtusos*; pètals *trasovato-cuneiformes*, 1 veg. més llargs que'ls sèpals, bífits, amb els lòbuls *estrets*, oblongs; càpsula cilíndrica, *encorvada a l'àpex,* quasi el doble llarga del calze; llevors reniformes, tuberculoses, ferruginoses.

α HIRSUTUM Gr. et G. — Planta pubescent o hirsuta en totes les seves parts; però manifestament verda.

β LANATUM Gr. et G. — Planta albido-llanosa, en flocs tomentosos a l'àpex de les branques estèrils.

ζ GLABRATUM Wahl. — Tronc y fulles glabres y rarament pestanyoses.

Geografia. — Roques y pastures seques de les altes montanyes: Coll de Pal, del Cadí; Nuria, cap a Font negre; Nou Creus, etc., les dugues primeres varietats. = La Cerdanya (Vay.); Cambradases (Bub.); Puigllançada (Senn.!); Pirineu central (Gonz.!); Port de Benasque (Zett.); per tota la cadena pirinenca (Rouy).

La ζ GLABRATUM Wahl, a les pendents y serres (Vay.); Cambradases (Lap.); Vall d'Eyne (Gr. et G.). — Juliol-Agost.

Cerastium arvense

448. = C. arvense L.
(arvensis, *en lloc del clàssic* arvális, *s'ha format per analogía d'altres axís terminats, de* arvum, *el camp; per la estació que se li ha atribuit.*)

Perenne, troncs de 1-4 dm., drets o ascendents, pubescents o glandulosos, fulles *ovato-oblongues* o *lanceolato-linears*, respectivament obtusiúscules o agudes, pubescents, flors *grans*, en cimes pauciflores, pedicels drets, encorvats a l'àpex, 2-3 vegades més llargs que'l calze; bracties *amplament escarioses*, sèpals *ovato-oblongs*, obtusos, escariosos a les vores; pètals *obcordats*, bífits, amb els lòbuls amples, *ovats*, *aperto-recorvats durant la floració, 1-3 veg. més llargs que'ls sèpals*, càpsula *cilíndrica* un poc encorvada, $^1/_3$ més llarga que'l calze, llevors reniformes, acanalades, tuberculoses, ferruginoses.

α ANGUSTIFOLIUM Fenzl. — Fulles caulinars oblongues o lanceolades, les rameals linears.

δ ALPINUM Fenzl. — Planta petita, semblant al C. ALPICOLUM L.

Geografía. — Llocs pedregosos o esquistosos de les montanyes: Agudes del Montseny; Nuria, al peu dels reguerols immediats al Santuari. = Requesens, Salines, Rocabruna (Vay.); sobre Massanet; sobre la Llagona (Bub.); Ports de Benasque, Peñablanca, Renclusa, Castanesa (Zett.); Tredós (Compñ.! in Hb. Cad.); Aiguamoix (Llen.!). — Juny-Agost.

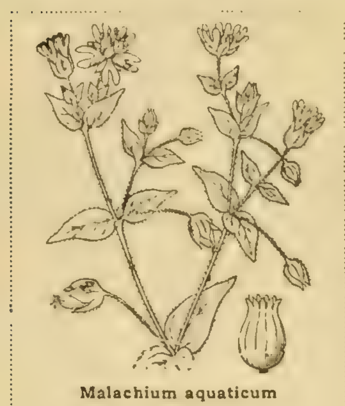
La planta que havem vist al Montseny y a Nuria, es la α ANGUSTIFOLIUM Fenzl., mentres que la de la vall d'Aràn correspón a la δ ALPICOLUM del propi A.

Es possible als confins de l'Aragó el C. RIAEI Desm. — C. RAMOSISSIMUM Boiss., que tenim de Castelserás, aon abunda (Losc.), y tal vegada el C. GAYANUM Boiss, del mateix lloc.

Genre 119. - MALACHIUM Fr.

(En grec μαλάχη és la malva, y μαλακός, tou; probablement per l'escassa consistencia de la planta.)

Flors blanques, bastant grans, en cimes bípares, clares, pedicels estesos y a la fi encorvats a l'àpex, 2-3 veg. més llargs que'l calze; bracties foliàcies, 5 sèpals ovats, obtusos, herbacis, acrescents, 5 pètals fondament bipartits, amb els lòbuls divergents, 1 veg. més llargs que'ls sèpals; 10 estams, 5 estils alternisèpals, càpsula ovoido-pentagonal, un poc exserta, dehiscent per 5 valves, fondament bidentades, llevors reniformes, tuberculoses; herbes perennes, troncs de 2-6 dm., prims, trencadissos, pubescent-glandulosos a la part superior, fulles grans, ovato-cordiformes, subacuminades, les inferiors peciolades y les superiors sentades.

Malachium aquaticum

449. = M. aquáticum Fr.

(*del llatí* aquaticus, *de* aqua, *l'aigua; per la seva estació aprop de les aigües.*)

α SCANDENS Godr. — Planta filaire, fulles totes sentades, les inferiors de 2-5 cm., subcordiformes, cima fornida.

β ARENARIUM Godr. — Planta ajeguda o ascendent, més petita en totes les seves parts, fulles inferiors dels troncs fèrtils peciolades y truncades a la base, cima clara.

Geografía. — Vores de les corrents y llocs humits: la α SCANDENS Godr., pels marges y llocs herbosos de Mollet, Gualba y Olot.=Llacunes de Sils (Bub.); Ribas; la Cerdanya y Creixenturi (Vay.); Cadaqués (Trem.!); Perelada (Tex.). — La β ARENARIUM Godr., a Ribas, vores del Fresser, r. Agost 1903 *legi.* — Juny-Setembre.

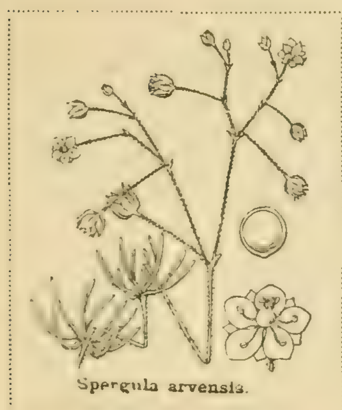
Genre 120. - SPÉRGULA L.

(Del llatí *spargo*, escampar, per la fácil propagació de la planta, deguda a les seves nombroses llevors.)

Flors blanques o purpurines, en cimes bípares terminals, calze y corola pentamers, pètals enters, 5-10 estams implantats en un disc perigini y glandulós, 5 estils alternisèpals, càpsula dehiscent per 5 valves que no arriven a la base y oposades als sèpals, llevors biconvexes, alades o carenades : herbes anuals, de fulles linears mútiques, oposades, amb branquetes axilars molt curtes y folioses que les fan semblar verticilades, estípules petites, escarioses.

1 { Llevors molt convexes, subglobuloses, estretament alades, fulles longitudinalment assolcades pel revers . . . . **450. Sp. arvensis.**
Llevors poc convexes, subdiscoidals, amplament alades, fulles no assolcades pel revers . . . . 2.

2 { Pètals lanceolats, aguts, ala de les llevors blanca, llisa y tan ampla com el disc . . . . **451. Sp. pentandra.**
Pètals ovats, obtusos, ala de les llevors rossa, puntejada y més estreta que'l disc . . . . **452. Sp. Morisonii.**

Spergula arvensis.

450. = Sp. arvensis L.

(*de* arvum, *el camp conresat*; *per la seva habitual estació.*)

Sinonimia. — Cast., esparcilla.

Troncs de 1-3 dm., nombrosos, drets y ascendents, pubescent-glandulosos a la part superior; fulles linears filiformes, *amb un solc longitudinal al revers*, estípules amples, flors *blanques*, cimes *bastant fornides*, pedicels fructífers capilars, refractats, 2-3 vegades més llargs que'l calze, bracties diminutes, escarioses; sèpals ovats, obtusos, pètals *ovats*, *obtusos*, quasi tan llargs com els sèpals, 10, y menys freqüentment 5, estams; càpsula ovoide, un poc exserta, llevors *subglobuloses*, *papiloses* o puntejades, *circuides d'una ala molt estreta y llisa.*

β VULGARIS Koch.—Llevors cubertes de papiles blanques, generalment 5 estams.

Geografia. — Terres granítiques o arenoses: Camps de Palautordera, Gualba, S. Hilari, Montsolí, Guilleríes, Blanes, Tossa. = Viladrau, Montseny *et alibi*; montanya de Lleyda (Csta.); Ribas, Queralps, Massanet de Cabrenys (Vay.).

La planta per nosaltres observada és la β VULGARIS Koch. — Abril-Agost.

Spergula pentandra.

451. = Sp. pentandra. L.

(*del numeral grec* πέντε, *cinc, y* ἀνηρ, ἀνδρός, *home; aludintse aquí als cinc estams de les seves flors.*)

Troncs de 5-25 cm., menys nombrosos que en l'anterior, drets o ascendents, prims, glabres, amb l'últim entrenús molt llarg, fulles *filiformes, sense solc al revers*; estípules curtísimes, flors *purpurines*, cimes poc fornides, pedicels fructífers capilars, refractats, 2-5 vegades més llargs que'l calze; bracties diminutes, escarioses, sèpals esterns lanceolato-aguts, els interns ovato-obtusos, pètals *lanceolats, aguts, 5 estams*, càpsula ovoide, un poc exserta, llevors *subdiscoidals, amplament alades*, llises, ala *albo-argentina*, estriada, tallada al llumbrigol, *tan ampla com el disc.*

Geografia. — Terres arenoses o esquistoses: Tarrassa, vinyes granítico-piçarroses de càn Carbonell; vores del Besós, entre Mollet y S. Fost; camps de Montsolí. = Tossa, Ogassa, Rosas y Cadaqués (Vay.); Empordá y Girona (Salv.!); sobre Ceret (Bub.). — Febrer-Maig.

Spergula Morisonii.

452. = Sp. Morisonii Bor. — Sp. vernalis Willd.

(*dedicada a Robert* Morison, *autor de la* Plantarum Historia Universalis Oxoniensis, 1680; vernalis, *del llatí* vernus, *primaveral, per la època de la seva florescencia.*)

Se diferencía de l'anterior pel tronc glabre o *pubescent-glandulós*; fulles més curtes y mes apretades; florescencia més tardana; pètals *ovats, obtusos*; llevors *pedicelades*, puntejades a les vores, ala *rossa*, més estreta y generalment *igual a la meitat de l'amplada del disc.*

Geografia. — Camps y llocs arenosos: S. Pere de Roda, Tossas y la Cerdanya (Vay). — Juny-Juliol.

Genre 121. - SPERGULARIA Pers.

Flors blanques, rosades o lilacines, en cimes bípares o unípares; calze y corola pentàmers; pètals enters, implantats al receptacle; 10 estams o menys; 3, rarament 2 o bé 5, estils, molt curts; càpsula dehiscent per 3 valves, que arriven fins a la base, alternisèpales; llevors lenticulars o piriformes, alades, àpteres o de les dugues formes; plantes herbacies, de fulles linears, amb estípules escarioses.

1 { Llevors quasi totes o una part amplament alades . . . . 2.
Llevors totes àpteres . . . . 3.

2 { Llevors quasi totes alades; pedicels 1-2 vegades més llargs que la càpsula llargament exserta . . . . **453. Sp. marginata.**
Llevors en sa majoría àpteres; pedicels d'igual llargaria que la càpsula apenes exserta . . . . **454. Sp. Dillenii.**

3 { Plantes bastant robustes, perennants; flors grandetes (3-5 mm. de llarg) 4.
Plantes primes, anuals o bienals, flors petites (2-3 mm.) . . . . . 5.

4 { Pedicels filiformes, els inferiors aprop de dugues vegades més llargs que'l calze; flors bastant grans, agrupades en cimes bípares, poc fulloses o àfiles; pètals de 4-5 mm., un terç més llargs que'ls sèpals; càpsula una mica exserta . . . . **455. Sp. Nicaeensis.**
Pedicels capilars, els inferiors 3-5 vegades més llargs que'l calze; flors petites, en cimes unípares, fulloses, multiflores, divaricades; pètals de 3-4 milímetres, més llargs que'ls sèpals; càpsula inclosa . **456. Sp. longipes.**

5 { Cimes fulloses; pedicels filiformes, més curts o poc més llargs que les flors; sèpals oblongs; 7-10 estams; càpsula igual al calze . **457. Sp. rubra.**
Cimes àfiles o amb petites bracties a la base; pedicels capilars, els inferiors 2-4 vegades més llargs que les flors; sèpals el-líptics; 2-3 estams; càpsula més curta que'l calze . . . . **458. Sp. salsuginea.**

Spergularia marginata.

453. = Sp. marginata Kittel. — Sp. media β marginata G. et G.

(*del verb llatí* marginare, *de* margo, *la vora o marge; aludint a les llevors circuídes d'una ampla ala.*)

Perenne, rizoma gruixudet; troncs de 1-4 dm., ± angulosos, prostrato-ascendents, glabres a la part inferior, y pubescent-glandulosos a la superior; fulles linears, agudes, subcarnoses; estípules ovato-triangulars, acuminades, enteres o bífides; flors lilacines, grans, en cimes poc regulars, no fulloses; pedicels freqüentment refractats, 1-2 vegades més llargs que la càpsula; bracties petites; sèpals *oblongs*, *obtusos*, escariosos al marge; pètals

trasovats, més llargs que'ls sèpals; 10-5 estams; càpsula ovoido-cònica, grossa, un terç *més llarga que'l calze;* llevors lenticular-discoidals, *totes circuídes d'ampla ala blanca.*

Geografia. — Terrenos arenosos salobrenchs : litoral de Barcelona, Prat de Llobregat, Blanes, Rosas y Castelló d'Empuries; Horta de Lleyda; vores de l'estany d'Ibars. — Marges del Llobregat, Urgell (Csta.); frontera d'Aragó (Losc.); Empuries, S. Pere Pescador (Vay.); Pons, Cardona (Bub.). — Abril-Setembre.

Spergularia Dillenii.

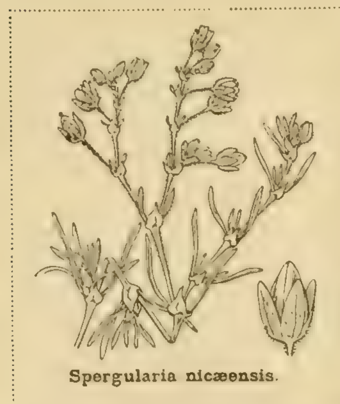
454. = Sp. Dillenii Lebel. — Sp. media, var. heterosperma Gr. et G.

(*dedicada a l'autor botànic John Jac.* Dillenius, *1732*; *heterosperma* : per les dugues classes de llevors.)

Sinonimia. — *Cast.*, hierba de las calenturas o de las golondrinas.

Anual, *bienal* o *perennant*; troncs de 1-2 dm., ascendents, ancipitats o sigui amb 2 anguls aguts, simples o ramificats, glabres inferiorment y pubescent-glandulosos a la part superior; fulles linears, un poc carnoses; estípules curtes, ovato-agudes; flors *rosades*, en cimes unípares o irregulars, ± fulloses a la base; pedicels *iguals a la càpsula o poc més llargs*; sèpals ovats, obtusos, escariosos al marge; pètals oblongs, *més curts que els sèpals;* càpsula *ovoido-cònica*, apenes exserta; la major part de les llevors àpteres y piriformes; les demés alades, suborbiculars.

Geografia. — Terrenos arenosos salobrencs : litoral de Barcelona, a càn Tunis; arenals d'Olesa de Montserrat. = Pla de Llobregat; cap a Banyoles, provincia de Lleyda (Csta.); frontera del Baix Aragó (Losc.). — Abril-Setembre.

Spergularia nicæensis.

455. = Sp. Nicaeensis Sarato. — Sp. purpurea Lebel.

(*del llatí* Nicaea, *ciutat de la Liguria (Nice);* purpureus, *pel color* rosat *de les flors.*)

Perennant, troncs de 10-15 cm., bastant robustos, glabres a la part inferior y pubescent-glandulosos a la superior, prostrato-ascendents, fulles linears, les caulinars llargues, quasi tan com els entrenusos, les florals curtes, estípules triangulars, agudes, d'un blanc apagat, flors *rosades*, bastant grans, en cimes bípares, *pauciflores*, poc *fulloses* o àfiles, pedicels *filiformes*, els inferiors *aprop de 2 veg. més llargs que'l calze*, pètals ovato-oblongs, de *4-5 mm.*, ⅓ *més llargs que'ls sèpals*, càpsula ovoido-cònica, un poc més llarga que'l calze, llevors totes àpteres, piriformes.

Geografia. — Terres incultes, vores dels camins : S. Vicens de Castellet, aprop de la confluencia del Llobregat amb el Cardoner. — Abril-Setembre.

Spergularia longipes.

456. ▪ Sp. longipes Rouy. — Sp. rubra Pers. γ longipes Lange.

(*del llatí* longipes, *de* longus, *y* pes, pedis; *de peus llargs; per la longitud dels pedicels inferiors; adjetiu llatí* ruber, rubra, rubrum, *vermell; pel color de les flors.*)

Perennant, troncs de 1-2 dm., ascendents, ramificats, únicament pubescent-glandulosos a la part superior, de entrenusos llargs, fulles *linear-filiformes, apiculades*, estípules ovato-triangulars, *llargament cuspidades*, flors *rosades*, petites, en cimes bípares o unípares, *fulloses, llargues* y *multiflores*, formant el conjunt una ampla panotxa; pedicels *capilars*, estesos o refractats, generalment unilaterals, els inferiors *3-5 veg. més llargs que'l calze*, sèpals oblongs, obtusiúsculs, escariosos al marge, pètals de *3-4 mm., més llargs que'ls sèpals*; 3-5 estams, càpsula ovoide, *quasi igual al calze*, llevors totes àpteres, piriformes.

Rassa Sp. PINGUIS Rouy. — Fulles estretament linears, pedicels inferiors 2-3 vegades més llargs que'l calze, pètals més curts que'ls sèpals.

Geografía. — Terres arenoses de la regió mediterrània : la rassa Sp. PINGUIS Rouy-Sp. RUBRA β PINGUIS Fenzl, a Tarrassa, vores de la riera del Palau. — Abril-Setembre.

Spergularia rubra.

457. ▪ Sp. rubra Pers. — Sp. rubra, α campestris Fenzl.

(*del llatí* ruber, rubra, rubrum, *roig; pel color rosat de les flors.*)

Sinonimia. — Herba vermella, herba passarella; *cast.*, esparcilla encarnada.

Anual o *bienal*, troncs de 5-15 cm., ajeguts y ascendents, molt pubescent-glandulosos a la part superior; fulles *linears, curtes, planes*, subapiculades, estípules ovato-acuminades, *albo-argentines*, flors *rosades*, petites (3 mm.), en cimes unípares, fulloses, clares, pedicels filiformes, oberts, *més curts* o *poc més llargs que les flors*; sèpals oblongs, obtusos, escariosos al marge, pètals *iguals als sèpals* o *més curts, 7-10 estams*, càpsula ovoide, igual al calze; llevors totes àpteres y piriformes.

Subsp. Sp. ATHENIENSIS Aschers. — Estípules subtriangulars, *mates*; pedicels més curts que la càpsula, flors nombroses, en cimes unípares, apretades, pètals més curts que'ls sèpals, llevors fusco-grisenques.

Geografía. — Terres arenoses : desde la costa fins a les parets del Santuari de Nuria; S. Hilari; Montsolí y les Guilleríes. = Montseny, Olot, la Cerdanya, Prats de Molló, Requesens, Castelló, Rosas, Medas, Torruella (Vay.).

La subsp. Sp. ATHENIENSIS Aschers. — Sp. CAMPESTRIS Wk. et Lange, al litoral de Barcelona, arenals del Camp de la Bota. — Abril-Maig.

Spergularia salsuginea.

458. = Sp. salsuginea Fenzl. — Sp. diandra Heldr. — Sp. Heldreichii Foucaud. (*del llatí* salsugo, inis, *aigua salada*; *per trobarse a les maresmes;* diandra, *format del numeral grec* δίς, *dugues vegades, y* ἀνήρ, ἀνδρός, *home; fent referencia al nombre dels estams; dedicada per Foucaud a* Heldreich, *company de Sartori.*)

Anual, troncs de 5-15 cm., prims, molt ramificats, branques filiformes, pubescent-glanduloses a la part superior, fulles *filiformes*, estípules ovato-acuminades, *mates*, flors rosades, molt petites, en cimes bípares, multiflores, clares, *no fulloses* o amb petites bracties a la base, pedicels capilars, els inferiors *2-4 veg. més llargs que les flors,* sèpals ellíptics, obtusos, escariosos al marge, pètals més curts que'ls sèpals, *2-3 estams*, càpsula subglobulosa, igual al calze o poc més llarga, llevors àpteres, piriformes.

Geografía. — Vores del mar, rius o llacs : Litoral de Barcelona, pujant pel Llobregat al Papiol, Olesa, Montserrat, Monistrol, y pel Noya, a Gelida; Horta de Lleyda. = Plà del Llobregat y prats salobrencs de l'Urgell (Csta.); litoral de la provincia de Girona, Rosas (Vay.). — Abril-Juny.

Familia 15.ª - ELATINIES DUMORT.

(De ELATINE, que es el genre que li dona nom.)

Flors blanques o rosades, petites, hermafrodites, regulars, axilars, sentades y verticilades, o peciolades y solitaries, 3-4 sèpals soldats a la base, 3-4 pètals sentats, 6-8 estams, 3-4 estils curts; fruit càpsula globuloso-deprimida, 3-4-locular, septicida; llevors cilindroides, rectes o poc encorvades, amb varies costelles longitudinals y estríes transversals : herbes de terres humides o inundades, glabres, de tronc radicant, fulles enteres, oposades o verticilades, acompanyades de petites estípules membranoses.

Genre 122. - ELATÌNE L.

(Del greco-llatí ἐλατίνη, fem. de ἐλάτινος, de abet; per la forma y disposició de les fulles.)

1 { Plantes perennes, robustes, fulles y flors verticilades y sentades, **459. E. alsinastrum.**
Plantes anuals, primes, fulles oposades, les inferiors o totes peciolades, flors alternes, solitaries y peciolades . . . . 2.

2 { 3 sèpals, tan o més llargs que la càpsula, 3 pètals més llargs que'ls sèpals, 6 estams, 3 estils, càpsula de 3 valves . . . . . **460. E. hexandra.**
4 sèpals, una vegada més llargs que la càpsula, 4 pètals més curts que'ls sèpals, 8 estams, 4 estils, càpsula de 4 valves . . **461. E. macrópoda.**

Elatine Alsinastrum.

459. ▪ E. alsinastrum L.
(*de* álsine, *nom d'una cariofilacia, amb la terminació despectiva* astrum *aplicada a varies plantes per a indicar alguna semblansa.*)

Perenne, tronc de 1-4 dm., robust (3-5 mm. de diàmetre), fistulós, radicant a la base, ascendent, simple o ramificat, d'entrenusos curts, fulles *verticilades*, les inferiors sumergides, linears, 1-nerves, formant verticils de 6-10; les superiors ovades, 3-5-nerves, amb verticils de 3-5; flors *blanques, verticilades* y *sentades*; calze *4-fit*, *4 pètals*, més llargs que'ls sèpals, *8 estams, 4 estils,* càpsula *4-locular*, dehiscent per *4 valves*, llevors quasi rectes.

Geografía.—Llacunes y llocs inundats: a la Cerdanya francesa, Montlouis, Font Romeu, Madràs, *et alibi* (Lap., Gr. et G., Compy., Gaut.). Es quasi segura la seva existencia a la Cerdanya espanyola. — Juny-Setembre.

Elatine hexandra.

460. = E. hexandra DC. — E. paludosa Seub.

(*del numeral grec* ἕξ, *sis y* ἀνήρ, ἀνδρός, *home; aludint als sis estams*; paludosus, *de palus, pantano o llacuna; per la seva estació.*)

Anual, troncs de 3-10 cm., prims, ajeguts, radicants o surants, fulles oblongo-ellíptiques, *oposades, breument peciolades*, flors blanques amb una línia rosada, axilars, *alternes, solitaries*, sostingudes per pedúncols, ordinariament *més curts que les fulles, 3 sèpals* desiguals, *iguals a la càpsula o poc més llargs, 3 pètals, poc més llargs que'ls sèpals, 6 estams*, 3 estils, càpsula petita, dehiscent per *3 valves*, llevors una mica encorvades.

Geografia. — Llocs pantanosos o inundats: a la Cerdanya, S. Llorenç dels Cerdans (Compy.); sobre Montlouis, a la font d'Esclops (Lap.). — Maig-Setembre.

Elatine macropoda.

461. = E. macrópoda Guss. — E. Fabri Gren., rassa de la anterior, sec. Rouy.

(*del grec* μακρός, *gran, y* πούς, ποδός, *peu; per la llargaria dels pedúncols; dedicada a Fabre per Grenier.*)

Sinonimia. — *Fr.*, velvote, élatine; *anglès*, water-wort.

Anual, troncs de 4-10 cm., prims, radicants a la base, fulles oblongues, oposades, les superiors sentades y les demés breument peciolades; flors albo-rosades, axilars, alternes, solitaries, sostingudes per pedúncols *1-5 veg. més llargs que les fulles, 4 sèpals, 1 veg. més llargs que la càpsula, 4 pètals*, visiblement *més curts que'ls sèpals, 8 estams, 4 estils*, càpsula dehiscent *per 4 valves*, llevors una mica encorvades.

Geografia. — Aigues estanyades y paratges humits: Roses (Bub.); Pirineus Orientals (Coste), Argelés (Gaut., Oliver, ex Rouy). — Juny-Juliol.

Familia 16.ª - LINACIES DC.

(Pren nom del genre principal *linum*, el lli.)

Flors hermafrodites, regulars, pentàmeres o tetràmeres, en cimes bípares o unípares, sèpals lliures, persistents, corola de prefloració torsada, molt caduca; 10-8 estams biseriats, soldats a la base, tots fèrtils o els opositipètals rudimentaris o nuls; 5-4 estils lliures, però freqüentment amb peus brevistils els uns, y longistils els altres; fruit càpsula de 10-8 celdes monospermes, separades per 5-4 envans veritables y 5-4 de falsos o incomplerts, de dehiscencia septicida; llevors ovades, llises: herbes o subarbustos, de fulles simples, generalment alternes, sense estípules.

1 { Flors pentàmeres, sèpals enters, lliures, més llargs que la càpsula, plantes de més de 10 cm. . . . . 123. **Linum.**
Flors tetràmeres, sèpals 2-3-fits, soldats a la base, iguals a la càpsula, plantes de 3-8 cm. . . . . 124. **Radiola.**

Genre 123. - LINUM L.

(Se fa derivar del cèltic *Llin*, que significa *fil*; d'on el greco-llatí λίνον, el lli.)

Flors pentàmeres, blanques, grogues, blaves o rosades; sèpals enters, lliures, més llargs que la càpsula; plantes de més de 10 cm.

1 { Flors rosades, grans, estigmes claviformes, plantes perennes, piloso-glanduloses . . . . 462. **L. viscosum.**
Flors blanques, grogues o blaves . . . . 2.

2 { Flors blanques, sèpals ovato-lanceolats, acuminats, estigmes capitats . . 3.
Flors grogues o blaves . . . . 5.

3 { Plantes anuals, d'arrel prima, glabres, fulles trasovato-oblongues, oposades, flors petites, pètals 1 veg. més llargs que'l calze 463. **L. cathárticum.**
Plantes perennes, de rizoma llenyós, pubérules, fulles linears, alternes, flors grans, pètals 3-5 veg. més llargs que'l calze . . . . 4.

4 { Fulles linear-alesnades, molt aspres, pètals d'uns 25 mm., trasovato-contrets a la base, d'un blanc de neu, amb nervis apenes colorats, 464. **L. suffruticosum.**
Fulles linear-filiformes, quasi glabres, pètals d'uns 15 mm., trasovato-cuneiformes, d'un blanc menys pur, amb nervis purpurins, 465. **L. salsoloídes.**

5 { Flors grogues . . . . 6.
Flors blaves . . . . 9.

6 { Plantes anuals, de flors petites, d'un groc pàlit, estigmes capitats . . 7.
Plantes perennes, de flors grans, d'un groc viu, estigmes claviformes. 8.

7 Troncs prims, glabres, fulles fines, pedicels tènues, sèpals breument acuminats, un poc més llargs que la càpsula . . . . **466. L. gállicum.**

Troncs robustos, pubescents per la cara interna, fulles aspres, pedicels curts y gruixuts, sèpals llargament acuminats, 1-2 veg. més llargs que la càpsula, **467. L. strictum.**

8 Pètals soldats per les ungles, fulles amb glàndules estipuliformes, 1-nerves; pedicels molt curts . . . . **468. L. campanulatum.**

Pètals lliures, fulles sense glàndules estipuliformes, 3-nerves, pedicels 1-2 vegades més llargs que'l calze . . . . **469. L. maritimum.**

9 Plantes anuals, bienals o perennants, estigmes claviformes . . . . 10.

Plantes perennes, estigmes subfiliformes o capitats . . . . 11.

10 Flors d'un blau clar, pètals 2 veg. més llargs que'l calze, sèpals interiors pestanyosos, envans de la càpsula barbuts, llevors de 3 mm. no becarudes, **470. L. angustifolium.**

Flors d'un blau viu, pètals 3 veg. més llargs que'l calze, sèpals tots glabres, envans de la càpsula no barbuts, llevors d'uns 5 mm., becarudes, **471. L. usitatissimum.**

11 Estigmes subfiliformes, flors grans (3-4 cm. llarg), pètals d'ungla molt llarga, sèpals més llargs que la càpsula, 3-nerves, carenats, **472. L. narbonense.**

Estigmes capitats, flors més petites. . . . . 12.

12 Sèpals dimorfes, els dos esterns lanceolats y punxaguts, els tres interns ovats y obtusos o mucronats, tots glabres, 13-5 nerves, pètals d'un blau viu, trasovats; càpsula més llarga que'l calze . . **473. L. alpinum.**

Sèpals monomorfes, lanceolats, llargament alesnats, pestanyoso-glandulosos, 1-nerves, pètals d'un lila pàlit, acuminats, càpsula més curta que'l calze, **474. L. tenuifolium.**

Linum viscosum.

462. = L. viscosum L.

(*del llatí : derivat de* viscus, *el vesc; per les glàndules de les fulles y bracties que donen a la planta un aspecte agafallós o glutinós.*)

Perenne, rizoma gruixut, que produeix nombrosos troncs de 3-6 dm., drets o ascendents, peluts y ± ramificats a la part superior; fulles oblongo-lanceolades, alternes, 3-5 nerves, piloses, les superiors y les bracties pestanyoso-glanduloses, resultant la planta bastant *viscosa*; flors *rosades*, grans, molt breument pedicelades, en cimes *unípares, escorpioides*, formant en conjunt una ampla inflorescencia corimbiforme; sèpals *ovato-lanceo-*

lats, *obtusiúsculs* (1), *3-nerves*, *pilosos y pestanyoso-glandulosos*, una vegada més llargs que la càpsula; pètals trasovats, tres vegades més llargs que 'ls sèpals, amb venes *violades*; estigmes *claviformes*; càpsula *globulosa*, *estriada*, *apiculada* y *pubescent*.

Geografía. — Boscos y prats de les montanyes : al Bergadà, al peu del santuari de Corbera; Sant Climents, a les vores del riu Saldes; cap a les Adous del Bastareny, vores del riu Greixa, a la falda del Cadí; turons y prats de Ripoll y Ribas. = Al peu de Queralt y de Capolat (Puj. C.), al Llussanés, Besora, Vidrà, S. Juan de les Abadesses, Crexenturi, Ciuret, Rocabruna, Coll de Malrem, Baget *et alibi* (Vay.); Ridaura, aprop d'Olot; Bassegoda (Tex.); Conca de Tremp (Bub.). Baixa fins als 800 m., abundant a Castellfullit del Boix, a la serra de Can Torra (Font). — Juliol-Agost.

Linum catharticum.

463. = L. cathárticum L.

(*del greco-llatí* καθαρτικός, ή, όν, *que purifica o purga; en altre temps s'havía empleat com a purgant.*)

Sinonimia. — Canxalaigua d'Espanya, pi bord; *cast.*, lino purgante, cantilagua, canchilagua.

Anual, arrel prima; troncs de 1-3 dm., prims, glabres drets o ascendents; fulles trasovato-oblongues, *oposades*, més llargues que 'ls entrenusos, finament escabroses al marge, *1-nerves;* flors *blanques*, petites, en cimes bípares; pedicels subcapilars, drets, de 2-10 vegades més llargs que la flor; sèpals *ovato-lanceolats*, *acuminats*, *1-nerves*, *glabres*, *tan llargs com la càpsula*; pètals trasovats, una vegada més llargs que'ls sèpals; càpsula globulosa, petita, glabra.

Geografía. — Boscos, prats y llocs herboso-umbrívols de les montanyes : Montserrat, a l'Ubach, S. Llorenç del Munt; Montseny, Montsolí, Bagà, Ribas, Queralps, *et alibi.* = Bastant comú y freqüentment abundant desde Sallent fins més amunt de Berga (Puj. C.); Vich (Masf.), Olot (Bolós, Tex.), la Sellera r. (Cod.); Camprodón (Bub.); comú a les valls inferiors del Pirineu Central (Zett.); port de Pallars (Llen.!). — Maig-Agost.

Linum suffruticosum

464. = L. suffruticosum L.

(*format del llatí* sub *y* fruticosus, *de* frutex, icis, *l'arbust; es a dir, quasi un arbust.*)

Sinonimia. — *Cast.*, lino silvestre agudo, lino armado; hierba sanjuanera, lino blanco.

Perenne; de rizoma *llenyós*, *tortuós* y *molt ramificat*; troncs de 2-4 dm., *llenyosos*, drets o ascendents, *pubérulo-escabrosos*; fulles *linear-alesnades*, *mucronato-cuspidades*, glaucescents, 1-nerves, rígides, revoltes pel marge, *molt escabroses*, les inferiors y les dels troncs estèrils, curtes y apretades, les superiors més llargues y clares; flors *d'un blanc pur de neu*, nombroses, en cimes irre-

(1) *Acuminats*, diuen els autors; mes no'ls havem observat aixís en la planta per nosaltres estudiada.

gulars, apanotxades; sèpals ovato-lanceolats, *acuminats*, 3-nerves, pestanyoso-glandulosos; pètals *trasovats*, amb nervis gairebé *incolors*, contrets a la base, amb l'ungla purpurina, 5-6 vegades més llargs que'ls sèpals; estigmes *capitats*; càpsula ovoide, acuminada, més curta que'l calze.

Geografia. — Terres guixenques, margoses o calcaries : s'estèn per tot l'Urgell fins a Calaf y baixa per la Segarra fins a la vora dreta del Noya, sobre Gelida, al peu de Masgranada. — Maig-Agost.

Linum salsoloides.

465. = L. salsoloides Lamk. — Subsp. de l'anterior, sec. Rouy.

(*del genre* Salsola, *y la terminació grega* εἰδής, *que indica semblança; per la que te amb alguna Salsola, especialment la* vermiculata.)

Freqüentment confosa amb el L. SUFFRUTICOSUM L. se'n distingeix per ser *més feble, menys llenyosa* y *de menor talla*; per les seves fulles *linear-filiformes, mucronulades*, gairebé glabres y més verdes; per les flors *més petites*, menys abundants, d'un *color blanc tirant a groc*, y pels pètals trasovato-cuneiformes, amb *nervis purpurins* ben marcats, *3-4 vegades més llargs que'ls sèpals*.

Hi hà *peus* de flors *brevistiles* y n'hi hà d'altres de flors *longistiles*.

Geografia. — Terrenos margosos y silicis àrits : freqüent desde la cordillera litoral al través del Vallés, Penadès, Bages, Segarra, Llusanés, Berga, Bagà, fins al Cadí; Vall de Ribas. = Bascarà, Oriol, Sarrià, Pirineu català (Bub.); Molins; Terrades (Senn.). — Maig-Agost.

Linum gallicum.

466. - L. gállicum L.

(*del llatí* gallicus, *francés, de França; probablement per la primera habitació on fou estudiat.*)

Sinonimia. — *Cast.*, lino de Madrid, lino de flor amarilla.

Anual; arrel y troncs prims, aquests de 1-4 dm., drets o ascendents, glabres, ramificats, de branques filiformes; fulles *linear-lanceolades, agudes*, atenuades a la base, *escabriúscules* al marge, 1-nerves; flors *grogues*, petites, en cimes irregulars, formant una panotxa clara corimbiforme; pedicels capilars, poc més curts o més llargs que'l calze; sèpals *ovato-lanceolats*, glabres, 1-sub 3-nerves; pètals d'un groc pàlit, una vegada més llargs que els sèpals; estigmes *capitats*; càpsula petita, globulosa, la meitat més curta que'l calze.

Geografia. — Boscos y terres pedregosos, sense ser comú : desde'l litoral fins a Ribas; Castelldefels, Tibidabo; Tarrassa, a la cordillera superior; cims del Montcau y S. Llorenç

del Munt; Palautordera, Montseny, Cadaqués, anant al cap de Creus; Tossa = San Fost, Caldes de Montbuy (Csta.); Vich (Masf.); Ribas (Vay.); freqüent a la Sellera (Cod.); Girona, S. Pere Pescador, Llansà, Surroca, Olot, Prats de Molló (Bub.). — Maig-Juliol.

Linum strictum.

467. ▪ L. strictum L.

(*del llatí* strictus, *dret; per la direcció dels seus troncs.*)

Anual; troncs de 1-4 dm., robustos, rígits, *drets* o ascendents; ± pubescents per la cara interna; fulles *lanceolato-linears, molt agudes y escabroses* al marge, 1-nerves; flors *grogues*, petites, en *glomèruls terminals*, formant un ample corimbus; pedicels *gruixuts*, més curts que'l calze; sèpals *lanceolats*, *llargament acuminats*, 1-nerves, carenats; pètals d'un groc bonic, una tercera part més llargs que'ls sèpals; estigmes *capitats*; càpsula petita, ovoide, la meitat més curta que'l calze.

Geografia. — Freqüent per camps y terres de conreu, desde la costa fins al Bergadà, Ribas, Olot, Empordà, Urgell, *et alibi.* = San Feliu de Guíxols (Bub.); S. Julià del Llor (Cod.); Vich (Masf.). — Maig-Juliol.

Linum campanulatum.

468. ▪ L. campanulatum L.

(*novament formada del llatí* campana, *que té entre nosaltres el mateix significat; per la forma* acampanada *de la corola.)*

Perenne, de rizoma *llenyós*, troncs de 1-2 dm., drets o ascendents, angulosos, glabres; fulles inferiors y les dels troncs estèrils, *espatulades*, les caulinars superiors *lanceolades*, agudes, alternes, excepte les últimes florals, que son suboposades, enteres o denticulades, y rodejades d'un marge *cartilaginós y transparent*, *amb dugues petites glàndules estipuliformes* a la base; flors d'un *groc ocraci*, grans, en cimes corimbiformes, pedicels molt curts, gruixuts, sèpals *lanceolato-acuminats*, 1-nerves, ± pestanyoso-glandulosos, pètals trasovats, 2-3 veg. més llargs que'ls sèpals, *soldats per les ungles*; estigmes *claviformes*, càpsula ovoido acuminada, un poc més curta que'l calze.

Geografia. — Terres incultes, àrides : Codol Rodon, aprop de Prats de Rey (Puigg.!); Sopeira (Compñ.!); Solsona (Bub.); de Cardona a Pinós, aprop de la Molsosa (Puj. C.!), Bach de N.ª S.ª del Fau (Vay.); Roca de les Abelles, aprop de Prats de Molló (Lap., Bub., Vay., Gaut.); Pirineu Oriental (Rouy). — Juny-Juliol.

Linum maritimum.

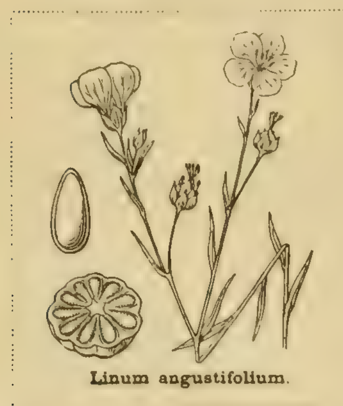
469. ▪ L. maritimum L.

(*del llatí* maritimus, *de la costa; per la seva preferent habitació.*)

Sinonimia. — *Cast.*, lino silvestre de flor amarilla.

Perenne, rizoma gruixut, troncs de 2-5 dm., glabres, rodons, llisos, fulles 3-nerves, les inferiors *oposades, espatulades*, les superiors *alternes, lanceolades*, acuto-cuspidades; flors d'un *groc viu*, grandetes, en cimes irregulars, corimbiformes, sèpals *ovats*, aguts, glabres, 3-nerves, pètals *trasovats*, d'ungla curta y *lliura*, 3-4 veg. més llargs que'ls sèpals, estigmes *claviformes*, càpsula globulosa, tan llarga com el calze.

Geografia. — Llocs humits y vores d'aigues : litoral de Barcelona; vores del Llobregat y del Cardoner; cap a Manresa y Cardona, horta de Lleyda. = Aprop de Sanahuja y algún altre punt de la Segarra y de l'Urgell (Csta.); Seu d'Urgell (Bub.); provincia de Tarragona (Webb.); litoral de Girona; vores del llac de Banyolas (Vay.). — Maig-Juny.

Linum angustifolium.

470. ▪ L. angustifolium Huds. — L. pyrenaicum Pourr.

(*del llatí* angustus, *estret*; *y* folius, *adjectivat de* folium, *la fulla; per les seves fulles estretes* (1); pyrenaicum, *per la regió on degué trobarlo Pourret.*)

Sinonimia. — Lli de prat; *cast.*, linillo doble o bravo.

Anual, bienal o *perennant*; arrel cònica, troncs de 3-6 dm., ascendents, rodons, subestriats, glabres, fulles *linear-lanceolades*, atenuades per la base, *molt agudes*, alternes, *1-3-nerves*, quasi llises al marge, freqüentment amb pics *translucits*; flors d'un *blau clar*, grandetes, en cimes irregulars, pauciflores, apanotxades, pedicels 1-4 veg. més llargs que'l calze, sèpals *ovato-acuminats*, 3-nerves, amb els dos nervis laterals poc marcats; els dos sèpals interiors *pestanyoso-escariosos*, pètals trasovato-denticulats, d'ungla curta, 3 veg. més llarga que'ls sèpals; anteres oblongo-sagitades, estigmes *claviformes*, càpsula ovoido-acuminada, més llarga que'l calze, amb els envans *barbuts* y les costelles pestanyoses.

α GENUINUM Rouy. — Fulles sense pics translucits o solament amb alguns les superiors; pedicels més llargs que'l calze.

Subvar. NANUM Rouy. — Planta de 1-2 dm., troncs prims, filiformes, difusos, prostrato-ascendents.

---

(1) Cf. *latifolius.*

Geografia. — Freqüent per prats y llocs herbosos humits : al litoral, Vallés, Bages, Urgell, Bergadà, Vich, Ribas, Guilleries, Olot, Cadaqués, fins a les valls pirenenques. = Empordà, Garrotxa, Requesens (Vay.); Vall d'Eyne, Prats-Balaguer, Cambradases, Costabona (Bub., *sub: L. alpinum* Jacq.).

La α GENUINUM Rouy, subvar. NANUM Rouy, als prats de Port-lligat, de Cadaqués. — Maig-Agost.

Linum usitatissimum.

471. ▪ L. usitatissimum L., subsp. de l'anterior sec. Rouy.

(*superlatiu llatí de* usitatus, *comú; com a freqüent, cultivat y subespontani.*)

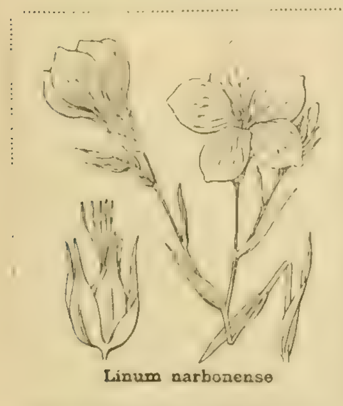
Sinonimia. — Lli, llinet; *cast.*, lino gallego, lino corredizo; *fr.*, lin commun; *it.*, lino; *angl.*, common flax; *al.*, Flachs.

Anual; arrel prima; tronc de 4-8 dm., dret, rodó, estriat, glabre, simple; fulles *lanceolades*, atenuades a la base, agudes, alternes, *3-nerves*; flors d'un *blau viu,* bastant grans, solitaries o en cimes irregulars; pedicels 1-4 vegades més llargs que'l calze; sèpals *ovato-acuminats,* els interiors subpestanyoso-glandulosos; pètals tres vegades més llargs que'ls sèpals, a vegades escotats, anteres oblongo-sagitades; estigmes *claviformes,* càpsula ovoido-acuminada, grossa, amb els envans y costelles *glabres;* llevors de aprop de 5 mm., *becarudes.*

Geografia. — Cultivat y subespontani a moltes parts. = Subespontani aprop de Luchon y a les vores del Garona, a la Vall d'Aràn (Zett.); espontani a la Vall d'Eyne y a la vall de Pallars (Lap.). — Juny-Agost.

Aplicacions. — El *liber* dóna fibres textils; la llevor un oli secant y és mucilaginosa; de propietats calmants y resolutives.

N. B. — Sembla que en veritable estat espontani és desconegut.

Linum narbonense

472. ▪ L. narbonense L.

(*de* Narbona, *ciutat ben coneguda del Languedoc; sens dubte per haverlo trovat allí.*)

Sinonimia. — *Cast.,* lino silvestre, morado o bravo.

Perenne, glauca y glabra, de rizoma llenyós; troncs de 2-5 dm., drets o ascendents, rodons, estriats, rígits, simples o ramificats; fulles lanceolato-linears, alternes, 1-3-nerves, agudes, ± escabroses al marge, les inferiors apretades, les superiors distants, y les florals de vores escarioses; flors de un *blau fort,* grans (3-4 cm.), en cimes irregulars, de conjunt corimbiforme; pedicels fructífers, tan llargs com el calze o més; sèpals *lanceolato-alesnats, 3-nerves, carenats, amplament escariosos al marge,* més llargs que la càpsu-

la, glabres; pètals *trasovats*, aguts, *llargament unguiculats*, tres vegades més llargs que'ls sèpals; anteres linears; estigmes llargs, *subfiliformes*; càpsula ovoide.

Geografia. — Boscos, marges y llocs petreo-herbosos de tot el país; desde el plà de Barcelona fins al Vallés, Penadès, la Segarra, Urgell, Lleyda, Bages, Berga, Bagà, Ribas, *et alibi.* = Seu d'Urgell; Tremp, Vich, etc. (Csta.), Pals, Bagur, Torruella, Vidrà, la Cerdanya (Vay.). — Maig-Juliol.

Linum alpinum.

473. ▪ L. alpinum L.

(*llatí* Alpinus, *de* Alpes; *per la seva habitació a la regió alpina.*)

Perenne, de rizoma subllenyós; troncs de 1-5 decímetres, drets o ajeguts, rodons, estriats, glabres; fulles linear-lanceolades, acuto-cuspidades, 3-nerves, amb els dos nervis laterals poc perceptibles y limitats a la base; flors d'un *blau viu*, grans (2-3 cm.), en cimes corimbiformes; pedicels filiformes, 2-3 vegades més llargs que'l calze; sèpals de dugues formes, *els dos esteriors lanceolats, acuminats, els altres tres amplament ovats,* escariosos al marge, *obtusos o mucronats*, tots glabres y 3-5-nerves; pètals trasovats, 3-4 vegades més llargs que'ls sèpals, denticulats, d'ungla curta; estigmes *capitats*; càpsula globulosa, més llarga que'l calze; planta polimorfa.

Rassa L. COLLINUM Guss. — Pedúncols fructífers oberts o arquejats; càpsula una vegada més llarga que'l calze; fulles estretament linears.

Geografia. — Pastures seques de les altes montanyes: Nuria, al peu de Finestrelles rr. = Carençà, Costabona (Compy, Vay.); Espinavell, Molló (Vay.); Font de Comps (Lap.); Prats-Balaguer, Cambradases (Bub.); Vall d'Eyne (Gaut.); port de Benasque, r. (Zett.); Artiga de Viella (Llen.!).

La Rassa L. COLLINUM Guss. — L. AUSTRIACUM auct. gall. et cat., non L., pels erms y marges herbosos de Bagà, a la vora esquerra del Bastareny, devant de la torra de Sta. Madalena. = Seu d'Urgell (Csta., Bub.); montanyes de Ceret (Compy.). — Juliol.

Linum tenuifolium.

474. ▪ L. tenuifolium L.

(*del llatí* tenuis, *prim, gràcil; per les fulles menudetes y poc consistents.*)

Perenne, de rizoma subllenyós; tronc de 1-3 dm., ascendent, rígit, estriat, glabre o subpulverulent a la base; fulles *linear-alesnades*, alternes, rígides, *1-nerves*, subpestanyoses; flors d'un *lila pàlit*, curtament pedicelades, en cimes corimbiformes; sèpals uniformes, *lanceolats*, llargament *alesnats, pestanyoso-glandulosos, 1-nerves*; pètals trasovats, enters y curtament *acuminats*, 2-3 veg. més llargs que'ls sèpals; estigmes *capitats*, càpsula ovoide, *apiculada*, més curta que'l calze.

Geografía. — Pastures seques y llocs àrits y pedregosos : immediacions de Barcelona (Colm.); camps de Tarragona (Webb.); Montserrat (Wk., ex Amo); Prats de Molló (Vay.); Colliure, la Presta y altres punts dels Pirineus Orientals (Gaut.). — Maig-Juliol.

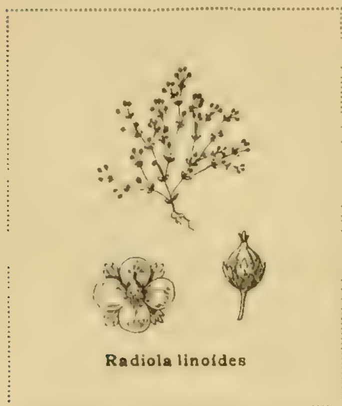
N. B. — *Pau* no la creu especie espanyola y sospita, com Wk. (*Prod.* III, 548), que a totes les localitats on va indicar Quer, s'ha confós amb el L. SUFFRUTICOSUM; també opinem que a Catalunya se l'ha presa pel L. ANGUSTIFOLIUM.

No consignem el L. PERENNE L., referit per Lap. a Prats de Molló, y algun altre punt dels Pirin. Orient., y per Bub. a la Seu d'Urgell, perque no figura a la flora espanyola ni tampoc a la francesa (Rouy, *Flor. de Fr.*, IV, 67).

Genre 124. - RADIOLA L.

(Del llatí *radius*, el radi; per la disposició radiant o estrellada de les valves de la càpsula, després de la dehiscencia.) (1)

Flors tetràmeres, blanques, molt petites, en cimes dicotòmiques; sèpals 2-3-fits, soldats a la base, iguals a la càpsula globulosa, molt petita, de 8 celdes monospermes; herbes anuals, glabres; tronc filiforme, de 3-8 cm., dicotomat desde la base; fulles oposades, sentades, ovades, agudes, uninerves, esteses.

Radiola linoides

475. • R. linoides Rotd. — R. millegrana Smith.

(*del greco-llatí* λίνον, *el lli, y la desinencia* ειδής, *per la semblansa amb un petit lli, especialment el* cathárticum; *millegrana*, format com *millefolia* : per les llevors abundants).

Sinonimia. — Cast. lino de ermitaño.

Geografía. — Llocs arenosos y humits : Vall d'Aràn, entre Cierp y Esténos, Lés (Coste et Soulié); Empurdà, la Escala (Pourr.); Albères, Colliure y Banyuls (Gaut.). —Juny-Setembre.

(1) S'ha format com *Gratiola, Gladiolus* y altres.

Familia 17.ª - TILIÁCIES DC.

(De *tilia*, únic genre de la familia.)

Flors hermafrodites, regulars, blanquinoses o groguenques, oloroses, en corimbus axilars, sostinguts per un pedúncol concrescent amb una bractia foliàcia alada, groguenca y reticulada; calze y corola pentàmers, sèpals lliures, colorats y caducs; estams indefinits, un poc concrescents a la base, poliadelfes; 1 estil amb 5 estigmes; fruit *carcerul* (especie d'aqueni provinent, per abortament d'un ovari 5-carpelar): arbres de gran talla, de fulles alternes, dístiques, peciolades, inequilàteres, cordiformes, asserrades, acuminades, amb estípules caduques.

Genre 125. - TILIA L.

(Nom llatí antic d'aquesta planta, en Plini; correspòn al grec φιλύρα de Teophr.)

1 { Borrons pilosos, amb 3 escames aparents, fulles grans, peludes pel revers, sobre tot seguint els nervis, amb pilotets de pèls blancs a les axiles dels àngules, fruit gros, ovoide, resistent. . . . . **476. T. platyphyllos.**
Borrons glabres, amb 2 escames aparents, fulles glabres, axiles dels àngulss amb pèls rossos. . . . . **2.**

2 { Fruit gros, elipsoide, de parets resistents, amb 5 costelles prominents, fulles grans, verdes pel revers . . . . **477. T. vulgaris.**
Fruit petit, globulós, de parets fràgils, sense costelles, fulles petites, glauques pel revers. . . . . **478. T. ulmifolia.**

Tilia platyphyllos

476. = T. platyphyllos Scop. — T. grandifolia Ehrh. — T. pauciflora Hayne.

(*grec* πλατύφυλλος, *de fulles amples*; *llatí* grandis, *y* folium, *de fulles grans*; pauciflorus, *de* paucus, *poc; de escasses flors.*)

Sinonimia. — Tell, tila; *cast.*, tilo común o de Holanda; *fr.*, tilleul; *it.*, tiglio; *angl.*, lime-tree; *al.*, Linde; *sueco*, Lind (1).

Fulles grans, *molt inequilàteres*, verdes per les dugues cares, la superior glabra, l'inferior *blanament* peluda, amb pèls *blanquinosos a les axiles*; borrons *pilosos*, cuberts de *3 bracties aparents*; flors grans, molt oloroses, corimbus 2-5-flors, estigmes drets; fruit *gros*, *ovoide*, *pelut*, de *parets gruixudes y resistents*, *amb 5 costelles prominents.*

(1) D'aquest nom deriva precisament el de LINNAEUS, llatinisat segons costum de la època, com *Clusius*, Lécluse.
Végis Figuier *Vies des sav. ill. du XVIII*ᵉ «le nom de Linné vient, à ce qu'on assure, du mot suédois *linden*, qui signifie *tilleul*».

Geografia. — Cultivat y espontani als boscos y torrenteres de les montanyes : S. Llorenç del Munt, Montserrat, Monseny, Ribas, al peu del Cadí. = Queralt, aprop de Berga; Surroca, Montsech (Csta.); Ciuret, Platraver (Vay.), bastant comú als boscos de les valls subalpines dels Pirineus Centrals, del Port al Hospital de Benasque (Zett., Bub.). — Juny-Agost.

Tilia vulgaris

477. = T. vulgaris Hayne. — T. intermedia DC.

(intermedius, *per la magnitut de les flors, compresa entre la* platyphyllos *y la* ulmifolia.)

Fulles grans, cordiformes o subtruncades, verdes per les dugues cares, glabrescents per dessota, amb *pèls rossos* a les axiles; *borrons glabres,* cuberts *de 2 escames aparents*; flors grandetes, blanquinoses, oloroses, un poc més nombroses que en l'anterior; fruit *elipsoide, bastant gros, pelut, de parets gruixudes y fortes,* amb *5 costelles,* ostensiblement mucronat.

Geografia. — Menys freqüent que l'anterior y als meteixos llocs : riu de Carençà (Gaut); S. Joán de les Abadesses (Lag., ex Wk.). — Juny-Juliol.

Tilia ulmifolia

478. = T. ulmifolia Scop. — T. silvestris Desf. — T. microphylla Vent. — I. parvifolia Ehrh.

(*del llatí* ulmus, i, *l'om; per la semblansa de les fulles;* silvestris, *de* silva, *el bosc*; *per la seva estació;* microphylla, *forma que's considera femenina de* μικρόφυλλος, *que es la propia, que significa de fulles petites.*)

Sinonimia. — Tell, tey, tellera, farot; *cast.*, tilo silvestre o de monte, tejo blanco.

Fulles *petites, suborbiculars,* poc inequilàteres, acuminades, *glauques* y glabrescents pel revers, amb *pèls rossos* a les axiles dels nervis; *borrons glabres,* cuberts de *2 escames* aparents; flors d'un blanc impur, petites, poc oloroses, bastant nombroses (5-10 per pedúncol); fruit *globulós, petit, tomentós, de parets primes y fràgils, sense costelles prominents, mucronat.*

Geografia. — Boscos de les montanyes; Montseny, Montsolí, Ripoll, Ribas. = Santa Creu, Olot (Tex.); Coll de Jou (Vay.); Bagneres de Luchon (Bub.). — Juny-Juliol.

N. B. — Se cultiven el T. ARGENTEA Desp. y altres especies.

Familia 18.ª – MALVACIES R. BR.

(Del principal genre que conté la familia: *Malva.*)

Flors hermafrodites, regulars, generalment blanques o vermelloses, solitaries o en fascicles axilars, calze y corola pentàmers; el primer 5-partit, persistent y caliculat, y aquesta, amb els pètals concrescents per les ungles; estams indefinits, monadelfes, formant els filaments un tubu soldat amb les ungles dels pètals que recobreix l'ovari; fruit poliaqueni, o capsular: herbes, arbustos, o arbres de fulles simples, alternes, palmati-nerves y estipulades.

1 { Fruit càpsula 5-locular, septicida, calícul partit en 10-12 lacinies linears, pètals albo-groguencs, amb l'ungla nigro-purpuria, **130. Hibiscus.**
Fruit poliaqueni, calícul de 3-9 divisions lliures o soldades a la base. **2.**

2 { Aquenis agrupats en capítol, sobre un receptacle globulós, calicul de 3 foliols lliures, cordiformes, punxaguts, la meitat més curts que'ls sèpals . . . . **126. Málope.**
Aquenis verticilats . . . . **3.**

3 { Estigmes obtusos, calículs de 2-3 foliols lliures, inserts a la base del calze . . . . **127. Malva.**
Estigmes setacis, foliols del calícul soldats per la base, inserts al pedúncol . . . . **4.**

4 { Calícul de 3 foliols . . . . **128. Lavátera.**
Calícul de 6-9 foliols . . . . **129. Althaéa.**

Genre 126. – MÁLOPE L.

(Nom donat pels grecs a la malva arboria (*Lavátera*), segons afirma *Loudon*). (1)

Flors rosades, amb venes purpurines, grans, axilars, solitaries, sostingudes, per pedúncols més llargs que les fulles; calícul format de 3 foliols cordiformes, punxaguts, arrimats al calze, que neixen del pedúncol, la meitat més curts que'l calze, que es 5-fit, amb els lòbuls lanceolato-acuminats; corola 2-3 veg. més llarga que'l calze, pètals cuneiformes, estigmes capitats, aquenis ovoides, glabres, rugosos, agrupats en capítol sobre un receptacle globulós; herbes perennes, troncs de 1-4 dm., drets o ascendents, angulosos, amb alguns pèls setosos, inserts sobre un petit tubèrcol, fulles ovato-oblongues, peciolades, festonades o dentades.

Malope malacoides.

479. • M. malacoides L.

(*grec* μαλακο-ειδής, *de* μαλακός, *tou*, *y* εἶδος, *forma; per la seva consistencia blana*).

Geografía. — Cultivat y perfectament espontani en llocs estèrils dels voltants de Tarrassa, pero rarissima.= La Segarra, vora dreta de la riera de Guardiola, r. r. (Font!); Llocs estèrils del Mitjdía (Rouy).—Juny-Juliol.

(1) En lloc més trobem consignat aquest nom. Altres el fan derivar de μαλός, que interpreten «cobert de pèls blancs», però això no dóna raó de la dessinencia de la paraula ni concorda prou exactament amb l aspecte de la planta, molt lleugerament *híspida*. Podría conjecturarse que aquesta paraula te que veure amb el grec μήλωφ, οπος (μῆλον ὄψ), vert de poma o groc de codony, semblantment a la formació de ANTILOPE (o antelope), aludint al color vert clar y llustrós de la planta.

Genre 127. - MALVA L.

(Nom llatí de la planta, en grec μαλάχη, aludint a les seves propietats *emolients.*)

Flors blanques, rosades o violàcies, axilars y terminals, calícul de 2-3 foliols lliures nascuts a la base del calze 5-fit; estigmes obtusos, aquenis verticilats, al voltant d'un eix central (*carpófor*); herbes de fulles anguloses, lobades o partides en lacinies.

1 { Flors axilars solitaries, fulles caulinars, per lo menys les superiors, partides quasi sempre en lacinies . . . . 2.
Flors axilars fasciculades, fulles anguloses o lobades . . . . . . 5.

2 { Plantes anuals, 2-3 foliols del calícul linears, cuberts de pèls setosos . 3.
Plantes perennes, 3 foliols del calícul ovats o linears, pilosos o pubescents. 4.

3 { Calícul de 2 foliols, pètals 2-3 veg. més llargs que'l calze, aquenis llisos, fulles 2-3-partides en lacinies subcuneiformes, festonades; planta cuberta de pèls estrellats . . . . **480. M. trífida.**
Calícul de 3 foliols, pètals una veg. més llargs que'l calze, aquenis arrugats, fulles 3-5-partides en lacinies lanceolades, dentades: planta híspida, **481. M. althaeoides.**

4 { Foliols ovats, corola 3-4 veg. més llarga que'l calze; aquenis glabrescents, arrugats . . . . **482. M. Álcea.**
Foliols linears, corola 2-3 veg. més llarga que'l calze; aquenis peluts, llisos, **483. M. moschata.**

5 { Pètals apenes més llargs que'l calze, foliols del calicul linears, aquenis arrugats, amb les vores alades o dentades . . . . . **484. M. parviflora.**
Pètals per lo menys una veg. més llarga que'l calze, aquenis ni alats ni dentats . . . . 6.

6 { Aquenis pubescents, llisos, foliols del calícul linears, corola 1-2 veg. més llarga que'l calze, fulles suborbiculars, superficialment lobades, **485. M. rotundifolia.**
Aquenis glabres o pubéruls, reticulato-rugosos, foliols del calícul ovats o lanceolats; fulles profondament lobades . . . . 7.

7 { Corola 3-4 veg. més llarga que'l calze, violato-purpurina, foliols del calícul oblongs, més curts que'ls sèpals . . . . **486. M. silvestris.**
Corola 1-2 veg. més llarga que'l calze, albo-blavenca; pètals barbuts a l'ungla, foliols del calícul ovato-lanceolats, quasi tan llargs com els sèpals, **487. M. nicaeensis.**

Malva trifida

480. M. trifida Cav.

(*del llatí* trifidus = ter findo, *dividit en tres parts; per la forma de les fulles.*)

Anual, arrel cònica de la qual surten un o varis troncs, de 1-2 dm., drets, els laterals estesos circularment y ascendents, pelierissats; fulles peciolades, de llim suborbicular, glabres per sobre y setoses per sota, profundament 3-partides, en divisions subcuneiformes, les de les inferiors trilobades y les de les superiors tripartides en lacinies obtuses; estípules lanceolades, curtes y pestanyoses, flors d'un *rosa clar*, *blavenques* per la dessecació, axilars, solitaries; pedúncols més llargs que les fulles, calícul de 2 *foliols linears*, *híspits* com el calze; lacinies del meteix ovato-lanceolades, agudes, dretes; pétals trasovats, escotats, *2-3 vegades més llargs que'l calze*; aquenis glabres, llisos, de cares rugoses, escavades, y rodons per l'esquena.

β HETEROPHYLLA Wk. et Csta. — Planta gràcil, més petita, segments y lacinies de les fulles molt estrets.

Geografia. — Terrenos arenosos, argilosos y guixencs de la part occidental de Catalunya : als voltants de Lleyda, a la serra de Malgovern o de Canyellas y cap a Navés; abundant als ermots de la serra de Balaguer, cap a Menarguens y Torrelameo. = A la Segarra, entre Sanahuja y la Codina; aprop de Balaguer; cap a Lleyda (Csta.); Artesa de Segre (Jov.!); al baix Aragó y dintre de Catalunya, cap a Gandesa, Calaceite (Losc,!. Pard.).

La β HETEROPHYLLA Wk. et Csta., a Sanahuja y altres llocs de la Segarra (Csta.). — Maig-Juny.

Malva althaeoides

481. M. althaeoídes Cav.

(*format de* althaea, *el malví, y la dessinencia* ειδής *de* εἶδος, *forma*; *per la semblansa.*)

Sinonimia. — *Cast.*, malvilla.

Anual, arrel cònica, troncs de 1-3 dm., el central dret y els laterals ajeguts o ascendents, tots pelierissats; pèls *tuberculosos* a la base; fulles peciolades, setuloses per les dugues cares, les basilars llargament peciolades, orbicular-cordiformes, festonades y ± lobades, les caulinars palmatipartides y les superiors tripartides en lacinies lanceolato-linears, dentato-asserrades; estípules linears, petites, pestanyoso-híspides, flors *rosades*, amb venes purpuries, pedúncols més llargs que les fulles, calícul de *3 foliols linears híspits*, com el calze; lacinies del meteix lanceolato-acuminades, molt esteses després de la antesis; pètals cuneiformes, *eroso-denticulats, 1-2 veg més llargs que'l calze*; aquenis glabres, plans per l'esquena y arrugats per les cares.

Geografia. — Terrenos arenosos y argiloso-calissos àrids : immediacions de Barcelona, San Martí de Provensals (Montserrat); Llers (Senn.!). — Maig-Juny.

N. B. — La planta de Llers presenta les flors més grans y les lacinies calicinals més amples y *obtusiúscules* que la de Valdigna (loco class. in regno Valentino, sec. Pau.)

Malva Alcea.

482. = M. Álcea L.

(*greco-llatí* ἀλκέα, *malví silvestre; per la semblansa.*)

Perenne, tronc de 1 m. o més de altura, robust, rodó, ramificat, pubescent o erissat, fulles peciolades, les inferiors suborbiculars, les caulinars lobades o partides, estípules lanceolades, més curtes que'l peciol, caduques, flors *rosades*, grans, *solitaries a l'axila de les fulles y aglomerades a l'àpex*, pedúncols més curts o poc més llargs que les fulles; calícul de *3 foliols ovato-lanceolats*, tan llargs com el tubu del calze acrescent y *vesiculós*; lacinies del meteix amplament triangulars, reticulato-pubescents, corola *3-4 veg. més llarga que'l calze*, aquenis *glabres*, arrodonits per l'esquena, que's tornen negres a la maturitat.

Rassa M. FASTIGIATA Cav. — Planta coberta d'un toment abundant curt y estrellat; fulles 5-lobades, amb els lòbuls festonats, el terminal més gran y subacuminat; foliols del calícul *ovats*, pètals trasovats, escotats, aquenis pàlits, *peluts* per l'esquena, sobretot cap a l'àpex.

Geografia. — Boscos, torrenteres y llocs petreo-herbosos de la regió pirenenca o subpirenenca : Olot, al bosc de la Tosca y a l'Acot, r.; marges de la vall de Ribas, davant de Montagut; Queralps. = Camprodón (Cuni!); Surroca y Ogassa; pont de les Rocasses, Camprodón; penyes de l'enrunat castell de Milany, cap a Vidrà y Ribas (Vay.). — Juliol-Agost.

N. B. — Costa y Vayreda la donen per M. LOBATA Cav., considerada per DC. y per Wk. com a varietat de la FASTIGIATA.

Malva moschata.

483. = M. moschata L.

(*format del grec* μόσχος, *olor del mesc; llatí mig,* muscum; *significantse amb això una certa olor.*)

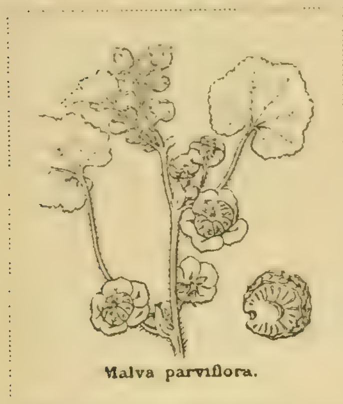
Perenne, tronc de 3-6 dm., dret, rodó, ramificat, un poc erissat o pubescent; fulles peciolades, les radicals suborbiculars, totes *palmatisectes*, de segments $\pm$ fondos y estretament dividits; estípules lanceolades; flors solitaries, a l'axila de les fulles y aglomerades a l'àpex, *rosades*; pedúncols més llargs que les fulles; calícul de *3 foliols linears, atenuats pels dos caps,* pestanyosos, tan llargs com el tubu del calze, que es acrescent, de lòbuls triangulars, reticulats y pubescents; corola *2-3 veg. més llarga que'l calze*; pètals ovato-cuneiformes, escotats, aquenis *peluts*, llisos, que's tornen negres a la maturitat.

Subsp. M. TOURNEFORTIANA L. — Planta més gràcil, lòbuls del calze *lanceolats, aguts*, aquenis petits, pubéruls, *arrugats* transversalment, *que no's tornen negres* a la maturitat.

Geografía. — Prats, boscos y vores de torrents, a la regió pirenenca : Prats de la Cerdanya; collet de Tosas, roques de Queralps, aprop del pont de Cremals. = Setcases (Isern!); Castanessa, Viella y altres llocs dels Pirineus, d'on baixa fins a la conca de Tremp y part de la Segarra (Csta.); Artíes (Llen.!).

La Subsp. M. TOURNEFORTIANA L., entre Pons y Vilanova (Bub.); aprop de Lleyda (Colm.): Pirineu orient.; Fontsarral (Lap.); Prades (Loret) y altres llocs (Gr. et G., Debeaux, Gaut, etc.). — Juny-Juliol.

N. B. — Costa diu que no sembla que's trobi als voltants de Lleyda. Efectivament, les moltes vegades que per allí havem herborisat, no l'havem trobada, per lo qual creyem amb ell que s'ha confós amb la M. TRÍFIDA Cav. (1).

Malva parviflora.

484. M. parviflora L.

(*del llatí* parvus, *petit*, *y* flos, floris; *per les flors petites.*)

Sinonimia. — *Cast.*, malva de flor chica o pequeña.

Anual, tronc de 2-5 dm., dret, robust, ramificat, glabre o pubescent; fulles llargament peciolades, suborbiculars, escotades a la base, de 5-7 lòbuls superficials y festonats; estípules petites, lanceolades; flors d'un *blanc blavenc, petites*, en fascicles axilars, de pedúncols *curts y desiguals*; foliols del calícul *linears*, aguts; calze *reticulat*, molt *acrescent*, *subescariós* y freqüentment vermellós, amb els lòbuls *ovato-reniformes*, que deixen el fruit al descobert; pètals trasovats, *apenes més llargs que'l calze*, escotats, d'ungles *glabres*; aquenis glabres o pubescents, d'un color terrós, fondament *arrugats transversalment*, amb les vores *agudes, alades o dentades*.

Rassa M. MICROCARPA Rouy. — Flors més petites, calze poc acrescent, no colorat, de lòbuls més estrets y més aguts, menys oberts, aquenis el doble petits, més arrugats, amb les vores en forma de cresta.

Geografía. — Vores dels camins, escombreríes, horts y llocs herbosos : comú al Vallés, Urgell, Penadès *et alibi*. = Als voltants de Barcelona, Sant Vicens dels Horts (Masf.!); Olesa de Montserrat (Vay.); frontera d'Aragó (Losc.!); Tortosa, Bitems (Senn.!).

La Rassa MICROCARPA Rouy. — M. MICROCARPA Desf., per paratges incults del litoral, Vallés, Penadès, Segarra, Urgell, etc. = Marina de Barcelona (Csta.); plà del Llobregat (Masf.), Gavà, Olesa de Montserrat; Empordà, Castelló, Rosas, Cadaqués, Llansà, *et alibi* (Vay.); Espluga de Francolí; La Cenia (Llen.!). — Maig-Agost.

(1) Fa molts anys que cultivant al petit jardí botànic, que havíem format al R. Collegi Tarrassenc, la M. ALCEA y la M. MOSCHATA, va resultar un híbrit que denominarem M. EGARENSIS, que participava ostensiblement dels caracters dels dos progenitors.

Malva rotundifolia.

485. = M. rotundifolia L.
(*llatí* rotundifolius, *de* rotundus; *de fulla rodona.*)

Sinonimia. — Malva de fulla petita.

Anual o bienal, tronc de 2-5 dm., angulós, ajegut o ascendent, amb alguns pèls llargs y blans; fulles llargament peciolades, *suborbiculars o reniformes*, superficialment lobades, festonades; estípules ovato-lanceolades, petites, pestanyoses; flors *blanques o lilacines*, petites, en fascicles axilars; pedúncols desiguals, els fructífers refractats; foliols del calícul *linears*, aguts, inserts *aprop del pedúncol*; calze poc acrescent, amb els lòbuls triangulars, aguts, drets, sense tapar el fruit; corola *1-2 veg. més llarga que'l calze*; pètals *trasovats, escotats, barbuts a l'ungla*; aquenis *pubescents*, *llisos*, de vores agudes, mes *no dentades*, d'un color terrós.

Geografía. — Vores de camins, escombreríes y llocs herbosos : al Vallés y Sant Llorenç del Munt, Penadès; S. Martí Sarroca: Montseny; Bagà, Pobla de Lillet y estribacions del Cadí; Ribas, Queralps y Nuria. = Vich (Puigg., Masf.); Olot (Tex.); Pirineu y alta montanya, la Cerdanya y Vall d'Aràn (Csta.); Artíes (Llen.!). — Maig-Agost.

Malva silvestris

486. = M. silvestris L.
(*del llatí* silvester *o* silvestris, *del bosc, montanya o camp; es a dir, no cultivat.*)

Sinonimia. — Malva comuna o major, malva de cementiri; *cast.*, malva silvestre, malva lisa o yedra; *fr.*, mauve sauvage; *angl.*, common mallow; *al.*, Waldmalve, Ross pappel; *it.*, malva.

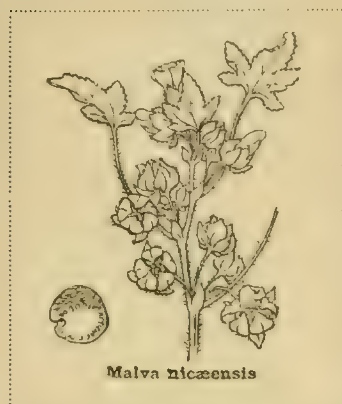
Bienal o *perennant*, troncs de 3-5 dm , drets o ascendents, ramificats, ± pilosos, fulles 5-7 palmatífides, de lòbuls festonats; estípules ovato-lanceolades, petites, barbudes; flors *violàcies*, amb venes més fosques, grans, en fascicles axilars; pedúncols desiguals, més curts que les fulles, els fructífers drets, foliols del calícul *oblongs o elíptico-linears*; calze poc acrescent, de lòbuls amplament triangulars, drets, que no tapen el fruit; corola *3-4 veg. més llarga que'l calze*; pètals profondament escotats, d'ungla glabra; aquenis *glabres*, *rugosos transversalment*, de vores agudes, pero no dentades, groguencs.

Rassa M. AMBIGUA Guss. — Troncs més prims, amb pubescencia curta y densa, predominanthi els pèls estrellats, fulles més petites, les superiors de lòbuls més aguts y dentats, flors solitaries o geminades, lòbuls del calze aplicats al fruit.

α MICROPHYLLA Rouy. — Fulles amples, de 1-3 cm., subtomentoses, branques llargues, primes, floríferes en sa major longitut.

Geografía. — Vores de camins, escombreríes, horts y llocs herbosos: general en tot el país, des del litoral fins al Pirineu.

La Rassa M. AMBIGUA Guss. — α MICROPHYLLA Rouy, al Prat de Llobregat. = Viladecans (Vay.); al Bergadà (Puj. C.!); abundant a Castellseràs, sèc. Losc. y Pard., els quals ja no la consideraven específicament distinta de la M. SILVESTRIS. — Abril-Octubre.

Malva nicæensis

487. = M. Nicaeensis All.

(*de* Nicaea, *nom llatí de* Nice, *ciutat de la Liguria.*)

Anual, troncs de 2-5 dm., ajeguts o ascendents, angulosos, ramificats y ± híspits; fulles llargament peciolades, 5-7 lobades; lòbuls de les inferiors curts y obtusos, els de les superiors llargs y acutiúsculs; estípules ovades, petites, pestanyoses; flors *albo-blavenques*, petites, en fascicles axilars, pauciflors; pedúncols curts, desiguals, els fructífers oberts o ascendents, foliols del calícul *ovato-lanceolats*, quasi tan llargs com els sèpals; calze poc acrescent, de lòbuls triangulars, que deixen el fruit al descobert; corola *1-2 veg. més llarga que'l calze*; pètals espatulats, d'ungla *barbuda*; aquenis alveolato-reticulats, de vores *no dentades*, glabres o pubescents.

Geografía. — Vores de camins, hortes y llocs herbosos: freqüent al Vallés. = Pla de Barcelona (Csta.), del Llobregat y de Vich (Masf.!); Torelló (Csta.); Cadaqués (Trem.); la Sellera (Cod.). — Maig-Juny.

Genre 128. - LAVÁTERA L.

(Dedicada als germans *Lavater*, metges de Zurich, amics de Tournefort.)

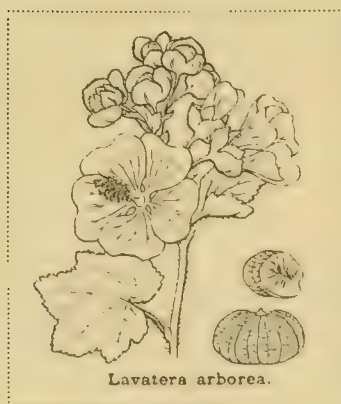
Flors vermelles, rosades o violàcies, grans, axilars y terminals, calícul format de tres foliols, concrescents a la base, inserts al pedúncol, calze 5-fit, amb els lòbuls aplicats al fruit; estigmes setiformes; aquenis verticilats al voltant d'un eix central (*carpófor*); plantes herbàcies o llenyoses, amb pèls estrellats.

1 { Flors axilars, fasciculades, carpofor apenes excert . . . . 2.
  Flors axilars, solitaries, carpofor ben excert . . . . 3.

2 { Plantes subllenyoses, calícul més llarg que'l calze, aquenis rugosos, de vores agudes y sortides . . . . 488. **L. arborea.**
  Plantes herbàcies, calícul més curt que'l calze, aquenis quasi llisos, de vores obtuses y no sortides . . . . 489. **L. crética.**

3 { Plantes herbàcies, aquenis reticulato-negrosos, recuberts pel marge orbicular del carpofor, pètals cuneiformes, 4-5 veg. més llargs que'l calze, 490. **L. trimestris.**
  Plantes llenyoses, aquenis no recuberts pel carpofor. . . . . . . 4.

4 { Aquenis reticulats, negrosos, de marge agut, pètals trasovats, 2-3 veg. més llargs que'l calze, fulles tomentoso-sedoses . . . 491. **L. marítima.**
  Aquenis llisos, grogrencs, de marge obtús, pètals obcordiformes, 3 veg. més llargs que'l calze, fulles pubescents. . . . . 492. **L. olbia.**

Lavatera arborea.

488. = L. arborea L.

(*llatí* arboreus, *de* árbor, *que pertany als arbres*; *per la seva talla.*)

Sinonimia. — Malva d'arbre; *cast.*, malva arborescente o arborea; *fr.*, lavatère en arbre; *it.*, malvone; *angl.*, tree mallow; *al.* Malvenbaum.

Perenne, tronc de 2-3 m., *subllenyós*, robust, dret, ramificat, amb pèls curts y estrellats; fulles peciolades, amb 5-7 lòbuls, superficials a les inferiors y aguts a les superiors, subtomentoses, festonades; estípules ovato-lanceolades, agudes, pestanyoses; flors *violàcies*, grans, en fascicles axilars, pedúncols curts, calícul *molt acrescent*, de lòbuls suborbiculars, *més llargs que'l calze*; lòbuls calicinals ovato-aguts, connivents sobre el fruit; corola 2-3 veg. més llarga que'l calze; pètals trasovats, escotats, d'ungla pestanyosa; aquenis groguencs, *reticulats*, de marge *agut y prominent*; corpofor *cònic*, apenes exsert.

Geografía. — Hortes, escombreríes y roques del litoral, espontánia o subespontánia:

Tarrassa y altres llocs del Vallés, abundant al litoral de Sitges. = Marina de Blanes (Salv.!). — Maig-Juny.

Lavatera cretica.

489. ▪ L. crética L.

(*del llatí* Créticus, *de Creta, pertanyent a la illa de Candia o Creta, al Mediterrani.*)

Bienal, tronc de 0,5-1 m., dret, ramificat, amb abundants pèls estrellats; fulles llargament peciolades, les inferiors suborbiculars, superficialment 5-7-lobades, les superiors de lòbuls més fondos y aguts, totes festonades o dentades; estípules ovato-lanceolades, pestanyoses, caduques; flors *lilacines*, mitjanes, en fascicles axilars; pedúncols curts, desiguals, calícul poc acrescent, de lòbuls ovats, obtusos, *més curts que'l calze*; lòbuls calicinals ovato-acuminats, connivents sobre el fruit; corola 2-3 veg. més llarga que'l calze; pètals trasovats, molt escotats, d'ungla pestanyosa; aquenis groguencs o negrosos, *quasi llisos, de vores obtuses, no prominents*; carpófor *cupuliforme*, poc exsert.

Geografia. — Vores de camins, marges y llocs cultivats o incults : litoral de Barcelona; abundant a Vallcarca; al Vallés occidental. = Montjuich; Tarragona; Montserrat (Vay.); Montalegre (Trem.); Hostalet, aprop de Figueras (Senn.). — Maig-Juny.

Lavatera trimestris.

490. ▪ L. trimestris L.

(*del llatí* trimestris, *aplicat a les plantes de fruits que maduren als tres mesos.*)

Anual, troncs de 3-5 dm., drets o ascendents, rodons, ramificats, glabrescents; fulles peciolades, les inferiors orbiculars, les altres 5-7-lobades, de lòbuls aguts, festonades; estípules lanceolato-linears, petites, pestanyoses, caduques; flors d'un *vermell vinós*, amb venes més fosques, grans, axilars, solitaries, llargament pedunculades, calícul acrescent, de lòbuls ovato-acuminats, més curts que'l calze també acrescent; lòbuls calicinals oblongo-lanceolats, acuminats, connivents sobre el fruit; corola 4-5 veg. més llarga que'l calze, pètals trasovato-cuneiformes, superficialment escotats, d'ungla barbuda, aquenis *glabres, molt arrugats transversalment, arrodonits per l'esquena, negrosos a la maturitat* y *totalment recoberts pel disc orbicular del carpófor.*

Geografia. — Terres cultivades y vores de camins : terraplé inmediat a l'estació d'Olesa (1894!); vinyes dels voltants de Tarrassa (1903!). r. r. = Aprop de Barcelona, cap al Rec Condal, r. (Trem.!); Pirin. orient. (Lap. Rouy); oliverars de Llers, r. r. (Senn.); aprop de Colliure (Gaut.). — Maig-Juny.

Lavatera maritima.

491. = L. maritima Gou.

(*del llati* marítimus, *d'aprop del mar; per la seva habitació.*)

Sinonimia. — Cast., malvavisco falso.

Perenne, tronc llenyós, de 1 m. o més d'altura, molt ramificat, cubert d'abundant toment, curt, de pèls estrellats; fulles curtament peciolades, tomentoses, de 3-5 lòbuls, superficials y obtusos a les inferiors, aguts y més fondos a les superiors; estípules estretament linears, petites, tomentoses, caduques; flors d'un *blanc rosat*, purpurines a la base, axilars, solitaries; pedúncols més llargs que les fulles, calícul *no acrescent*, de lòbuls *ovato-oblongs*, obtusiúsculs, més curts que'ls sèpals; calze *molt acrescent*, de lòbuls *ovato-acuminats*, convinents sobre'l fruit; pètals *2-3 veg. més llargs que'l calze*, trasovats, denticulats a l'àpex, fortament barbuts a l'ungla; aquenis glabres, negrosos a la maturitat, *arrugats transversalment* y *plans per l'esquena, aguts per les vores*; carpóforo *cònic*.

Var. INCANA Vay. — Fulles superiors marcadament 5-lobades, de lòbuls aguts.

Geografia. — Roques del litoral mediterrani : de Cadaqués al Cap de Creus. = Cadaqués (Trem.!); de Cap de Creus a la Selva (Bub.); S. Aniol de Uíja (Vay.! ni Hb. Cad.); cingle de S. Roc (Cod.!); Portvendres (Gaut.); platja de Argelés, aprop de Colliure (Lap.).— Abril-Juliol.

N. B. — Totes les mostres que havém vist d'aquestos llocs corresponen a la var. INCANA Vay. — β RITLOBVTA Rouy.

Lavatera olbia.

492. = L. Olbia L.

(*de* Olbia, *nom de una de les* Hières, *illa de Provença, habitació del tipus.*)

Perenne, tronc llenyós, de més de 1 m., rodó, un poc estriat, vermellós, amb llargs pèls estrellats, més abundants a la part superior; fulles mitjanament peciolades, 3-5-lobades, lòbul terminal de les superiors molt llarg, les florals *alabardades*, enteres o subfestonades; estípules lanceolato-alesnades, pestanyoses, caduques; flors *purpurines*, grans, axilars, solitaries, curtament peciolades, calícul *poc acrescent*, de lòbuls *amplament ovats*, curtament acuminats; calze apenes acrescent, de lòbuls ovats, acuminats y aplicats al fruit; corola *3 veg. més llarga que'l calze*; pètals obcordiformes, aquenis *tomentosos, llisos, d'esquena plana, de vores obtuses, negrosos*; carpóforo *hemisfèric*, sense cubrir el fruit.

Geografia. — Boscos y llocs incults del litoral : Gavà, al peu del Castell d'Aramprunyà, r. r.; de Cadaqués al Cap de Creus.=Turons próxims a Barcelona, cap a Horta (Csta.); torrents de Cadaqués (Trem, Bub.); Portvendres (Timb.); Banyuls (Rouy); Colliure (Gaut.); Cervère (Bub.); Argelés (Conil. in Hb. Cad.). — Maig-Juny.

Genre 129. - ALTHAÉA L.

(Del greco-llatí ἀλθαία, el malví; de ἄλθομαι, curarse; aludint a les seves virtuts medicinals.)

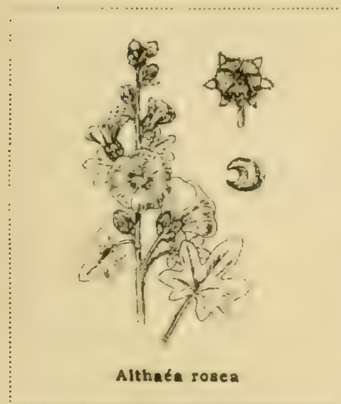
Flors vermelloses, rosades o lilacines, axilars y terminals; calícul de 6-9 foliols, soldats per la base, insert al pedúncol; calze 5-fit; estils filiformes; estigmes setacis; fruit poliaqueni, amb els aquenis verticilats al voltant d'un carpófor; plantes herbàcies, de fulles palmatilobades o palmatisectes.

1 { Aquenis subbiloculars, acanalats per l'esquena, de vores esteses en ala estriada, flors molt grans, axilars, solitaries o geminades, estípules bífides. 2.
Aquenis uniloculars, ni acanalats ni alats; flors mitjanes, estípules enteres. 3.

2 { Flors breument pedunculades, foliols del calícul poc més curts que'ls sèpals; lòbuls del calze triangulars, aguts; pètals rosats o purpurins, fulles 5-7 palmatífides. 493. **A. rosea.**
Flors llargament pedunculades, foliols del calícul 3 veg. més curts que'ls sèpals, lòbuls del calze lanceolats, pètals grocs, fulles 5-7-palmatipartides, 494. **A. ficifolia.**

3 { Pedúncols multiflors, més curts que la fulla, estípules linears, caduques; pètals 2 veg. més llargs que'l calze, planta perenne. 495. **A. officinalis.**
Pedúncols 1-2-flors, més llargs que la fulla, estípules persistents; pètals iguals al calze o 1 veg. més llargs . . . . 4.

4 { Estípules ovato-acuminades, pètals poc més llargs que'l calze, planta anual, erissada de pèls llargs . . . . 496. **A. hirsuta.**
Estípules linears, pètals 1-2 veg. més llargs que'l calze, planta perenne, de pubescencia estrellada . . . . 497. **A. cannábina.**

Althaéa rosea

493. = A. rosea L.

(*del llatí* roseus, *de color de rosa; pel color dominant de les seves flors.*)

Sinonimia. — Malva doble o vera; *cast.*, malvarosa o real, malva del príncipe, de la reina, Isabela, doncella, de los jardines, loca.

Anual o *bienal*, tronc de 1-2 m., dret, robust, simple, medulós, amb pèls estrellats, ± abundants; fulles peciolades, palmatilobades o palmatífides, de 5-7 divisions festonades; estípules ovades, petites, bífides, barbudes, caduques; flors *rosades* o *purpurines*, molt grans, axilars, solitaries, curtament pedunculades; foliols del calícul ovato-triangular, un poc més curts que'l calze, de lòbuls d'una meteixa forma; pètals obcordats, 3 veg. més llargs que'ls sèpals, barbuts a l'ungla; aquenis un poc rugosos, peluts, pàlits.

Geografia. — Alguna vegada espontánia per les terres de conreus, mes indubtablement escapada de cultius.—Juny-Agost.

Althaéa ficifolia

494. ▪ A. ficifolia L.

(*del llatí* ficus, *la figuera; y* folium, *fulla; per la semblansa de les fulles*)

Difereix de la anterior per les fulles *palmatipartides*, de 5-7 divisions molt obtuses, subsinuato-dentades, pels pedúncols més llargs (2-3 cm.), lòbuls del calícul 3 veg. més curts que'ls del calze, que son lanceolats, amb linies longitudinals prominents; pètals *grocs*.

Geografía. — Voltants de Berga (Senn.!), probablement procedent de cultiu. — Juliol.

Althæa officinalis

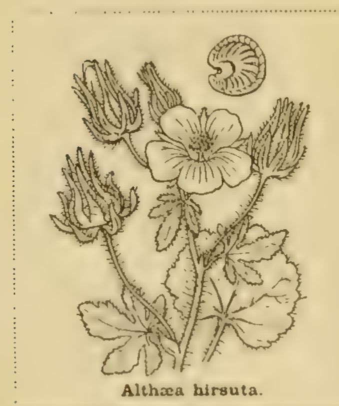
495. A. officinalis L.

(*pels seus usos y virtuts medicinals.*)

Sinonimia. — Malví; *cast.*, malvavisco, hierba cañamera; *fr.*, guimauve; *it.*, altea; *angl.*, marsh mallow; *al.*, Eibisch.

Perenne, arrel gruixuda, tronc de 1 m. o més, dret, robust, simple o poc ramificat, velutino-tomentós, com tota la planta; fulles *ovades*, *festonades*, *sublobades* y peciolades; estípules linears, petites, *caduques*; flors d'un *blanc rosat*, mitjanes, axilars, sobre pedúncols *multiflors més curts que'l peciol*; lòbuls del calícul *linear-lanceolats*, més curts que'ls del calze, que son ovato-acuminats, convivents sobre'l fruit, pètals ovato-cuneiformes, escotats, *2 veg. més llargs que'l calze*; aquenis *peluts*, *groguencs*, *de vores obtuses*.

Geografía. — Prats, hortes y llocs humits: al Vallés; Urgell, abundant als prats de Navés, aprop de Lleyda; estany d'Hars; Ribas; Olot; Castelló d'Ampurias, *et alibi.* = Comú per paratges humits (Csta.); Vich (Masf.). — Juliol-Septembre.

Althæa hirsuta.

496. ▪ A. hirsuta L.

(*del llatí* hirsutus, *erissat; pel seu toment setós.*)

Sinonimia. — *Cast.*, malvavisco peludo; cañamera azul.

Anual, tronc de 1-4 dm., solitari y dret, o bé varis y ascendents, *erissats de llargs pèls setosos*; fulles peciolades, les inferiors orbicular-reniformes, festonades, les altres palmatipartides, de divisions oblongues, inciso-festonades; estípules *ovato-acuminades*, petites, barbudes, *persistents*; flors *lilacines* y després *blaves*, axilars, solitaries; pedúncols més llargs que les fulles; lòbuls del calícul y del calze llargament *lanceolato-linears*,

però aquells més curts, y aquests aplicats al fruit; pètals trasovats, *apenes més llargs que'l calze*, d'ungla pestanyosa; aquenis *glabres*, *rugoso-reticulats*, *de vores obtuses*.

Var. GRANDIFLORA Nobis. — Lòbuls del calícul y calicinals quasi iguals; corola el doble llarga del calze.

Geografia. — Ermots y terres pedregoses : Des del litoral al Vallés, S. Llorens del Munt al Ubac, Montserrat, al Urgell, cap a Balaguer; Bages; a Labaells del Bergadà, Ribas *et alibi*. = Rocacorba, montanya del Mont (Vays); Llers (Senn.); La Cenia (Llen.!).

La var. GRANDIFLORA, a les hortes de Tarrassa, r. r. — Maig-Juny.

Althæa cannabina.

497. ▪ A. cannábina L.

(*del llatí* cannábinus, *de* cannabus *o* cannabis, *el cànem; pel port de la planta y semblansa de les fulles*.)

Sinonimia. — *Cast.*, malvavisco y cáñamo silvestre, cañamera angosta.

Perenne, tronc de més de 1 m., dret, rodó, amb abundant toment estrellat; fulles inferiors *palmatipartides*, y les altres *palmatisectes*, de segments lanceolato-dentats y peciolats; estípules lanceolato-acuminades, petites, *caduques*; flors *rosades*, axilars, solitaries o geminades; pedúncols *1-2 veg. més llargs que la fulla*; lòbuls del calícul *lanceolats*, més curts que'ls del calze, que son *ovato-acuminats*, drets sobre'l fruit; pètals ovato-cuneiformes, *2 veg. més llargs que'l calze*; aquenis *glabres*, *rugosos a la esquena*, *de marges obtusos*.

Subsp. A. NARBONENSIS Pourr. — Fulles més tomentoses, quasi blanquinoses per les dugues cares, les inferiors palmatífides, les superiors palmatipartides; lòbuls del calícul ovats, aguts, quasi tan llargs com els del calze.

Geografia. — Vores de les corrents y llocs herbosos : Castellgalí, vores del Llobregat, Gelida y part del Penadès; al Urgell; Bages. = Cardona, Solsona (Bub.); Miracle (Marcet!); vores del llac de Banyolas, Sabanastre (Vay.); la Cerdanya (Csta); Prades, Montlluis (Lap.).

La Ssp. A. NARBONENSIS Pourr, a Montjuich (Pourr ex Amo); Narbona (Pourr).—Jul.-Ag.

Genre 130. – HIBISCUS L.

(De la forma grega ἱβίσκος, de Dioscor., equivalent al llatí *ibiscum* o *hibiscum*, la *althaea* o malva silvestre.)

Flors groguenques, nigro-purpurines a la base, grans, axilars, solitaries; pedúncols més llargs que les fulles, calícul multipartit en lacinies linears, reflexes, insertes al pedúncol, molt més curtes que'l calze, 5-lobat, a la fi vesiculós, reticulat, de lòbuls triangulars; pètals trasovats, una veg. més llargs que'l calze; estigma capitat, fruit càpsula 5-locular, loculicida, trasovoide, setosa, inclosa; llevors negres, reniformes, amb petits tubèrcols : herbes anuals, troncs de 3-4 dm., el central dret y els altres ascendents, amb pèls estrellats y setosos; fulles glabrescents, les inferiors orbiculars, les altres 3-5-partides en lacinies oblongues, lobato-cuneiformes; estípules alesnades, petites, barbudes.

Hibiscus Trionum

498. = H. Trionum L.

(*del llatí* Triones, um, *el Carro*; *relacionant probablement amb la presencia d'aquesta constelació la floració matinal d'aquesta planta de flors* soliseques *y efímeres* (1).

Sinonimia. — *Cast.*, malva vesicaria o vejigosa, aurora.

Geografia. — Terres cultivades : freqüent als camps próxims a la Porta Nova de Barcelona, en temps de *Salvador*; immediacions de Tarragona, baix Aragó (Losc. et P., Senn.! in Hb. Cad.); semi espontani en algún jardí d'Olot (Vay., Bolós); Sallent, aprop del mas Illa y al punt designat pels Emprius (Puj. C.!). — Juny-Setembre.

(1) Les denominacions de «aurora» del *cast.*, «estel del dematí» del *alem.* y «bona nit a les nou» del *angl.*, semblem confirmar aquesta relació.

Familia 19.ª - GERANIÁCIES DC.

(Del gen. *geranium.*)

Flors hermafrodites, regulars, purpurines, rosades o blanquinoses, en umbeles uni-, multiflores, sobre pedúncols bracteolats, axilars o terminals, calze y corola pentàmers; sèpals persistents, mucronats, pètals caducs, alternant amb 5 glàndules nectaríferes; 10 estams biseriats, els esteriors més curts y freqüentment estèrils, 5 estils, 5 estigmes filiformes, fruit format per 5 aquenis verticilats, perllongats en aresta, y soldats a un eix central llarg y filiforme, del qual se desprenen a la maturitat, cargolantse les arestes en arc o bé en hèlix : herbes de troncs articulats, fulles simples y estipulades.

1 { 10 estams fèrtils, aquenis que's desprenen del eix, de la base a l'àpex, cargolantse en arc . . . . **131. Geranium.**
{ 5 estams fèrtils y 5 estèrils, aquenis que's desprenen del eix, de l'àpex a la base, cargolantse en hèlix . . . . **132. Erodium.**

Genre 131. - GERANIUM L.

(Greco-llatí *geranion*, de Plini; de γέρανος, bernat pescaire, cast. la *garza real*; per la semblansa del fruit amb el cap d'aquesta au.)

Flors rosades, violàcies o blanquinoses, solitaries o geminades, 10 estams fèrtils, els 5 més llargs amb una glàndula nectarífera a la base; aquenis arrodonits a l'àpex, que's desprenen de l'eix, de la base a l'àpex, cargolantse la seva aresta en arc o circumferencia, no en hèlix.

1 { Ungla dels pètals tant o més llarga que'l llim, glabra; calze piramidal. 2.
{ Ungla dels pètals molt més curta que'l llim; calze estés . . . . . 3.

2 { Fulles orbiculars, palmatífides, pètals vermells, una veg. més llargs que'l calze, planta glabra, lluenta . . . . 499. **G. lúcidum.**
{ Fulles poligonals, palmatisectes, pètals rosats, amb venes blanques, 2 vegades més llargs que'l calze; planta pubescent-glandulosa, pudenta, 500. **G. Robertianum.**

3 { Fulles poligonals. . . . . 4.
{ Fulles orbiculars. . . . . 9.

4 { Fulles palmatipartides; plantes pubescent-glanduloses a l'àpex . . . 5.
{ Fulles palmatífides; plantes pubescents o piloses, no glanduloses . . 7.

5 { Plantes anuals, pètals apenes iguals al calze, rosats, filaments estaminals pubescents a la base, aquenis reticulats, fulles de 3-5 divisions, 501. **G. divaricatum.**
{ Plantes perennes, pètals 1-2 veg. més llargs que'l calze, filaments estaminals pestanyosos a la base, aquenis no reticulats, fulles de 5-7 divisions. . 6.

6 Pedicels fructífers refractats, sèpals bruscament aristats, ungla dels pètals glabra per dessobre, filaments estaminals triangulars a la base, **502. G. pratense.**

Pedicels fructífers drets, sèpals obtusos, llargament mucronats, ungla dels pètals peluda per sobre, filaments estaminals alesnats, **503. G. silváticum.**

7 Bracteoles obtuses, fulles alternes, pedúncols fructífers drets, aquenis arrugats, no barbuts a la commissura . . . . **504. G. phaéum.**

Bracteoles acuminades, fulles generalment oposades, aquenis amb una o cap arruga, barbuts a la commissura . . . . 8.

8 Pedicels fructífers drets, pètals rosats o lilacins, cuneiformes, escotats, aquenis finament pubescents, amb una arruga transversal a l'àpex, **505. G. nodosum.**

Pedicels fructífers reflexes, pètals purpurins, trasovats, arrodonits a l'àpex, aquenis peluts, no arrugats . . . . **506. G. palustre.**

9 Plantes acaules o subacaules, fulles virido-cendroses, orbiculars, palmatipartides, divisions 2-3-lobades, pètals trasovato-escotats, quasi sentats, **507. G. cinereum.**

Plantes marcadament caulescents . . . . 10.

10 Fulles palmatisectes, aquenis no arrugats . . . . 11.

Fulles palmatífides . . . . 13.

11 Plantes perennes, piloses, pètals d'un vermell de sang, 1-3 veg. més llargs que'l calze, pedúncols uniflors . . . . **508. G. sanguineum.**

Plantes anuals, pètals no més llargs que'l calze, pedúncols biflors . . 12.

12 Pedúncols molt més llargs que les fulles, sèpals recorvats, aquenis carenats, barbuts a la commissura . . . . **509. G. columbinum.**

Pedúncols més curts o poc més llargs que les fulles; sèpals plans, aquenis no carenats ni barbuts . . . . **510. G. dissectum.**

13 Plantes perennes, pètals breument unguiculats, amb l'ungla pestanyosa per sobre, fondament escotats, aquenis finament pubescents, no arrugats, **511. G. pyrenaicum.**

Plantes anuals. . . . . 14.

14 Pètals no escotats, d'ungla glabra, pedúncols més curts que les fulles, aquenis no arrugats . . . . **512. G. rotundifolium.**

Pètals escotats, d'ungla pestanyosa, pedúncols més llargs que les fulles. 15.

15 Pètals purpurins, filaments estaminals glabres, aquenis també glabres, arrugats . . . . **513. G. molle.**
Pètals d'un violeta pàlit, filaments estaminals pestanyosos, aquenis cuberts de pèls aplicats, no arrugats . . . . **514. G. pusillum.**

Geranium lucidum

499. = G. lúcidum L.

(*del llatí* lúcidus, *brillant*; *per la lluentor de la planta.*)

Anual, inodora, tronc de 1-3 dm., dret o ascendent, rodó, fràgil, glabrescent, a la fi vermellós, *lluent* com tota la planta; fulles *orbicular-reniformes, palmatífides, 5-7 lòbuls cuneiformes*, obtusos, inciso-festonats, estípules lanceolades, agudes; flors *vermelloses*, petites, pedúncols biflors, més llargs que les fulles, calze *piramidato-pentagonal*, d'ànguls aguts, glabres; sèpals ovato-lanceolats, erecto-connivents, breument aristats, arrugats transversalment; pètals oblongs, una vegada més llargs que'l calze, d'ungla molt llarga, glabra, filaments estaminals lanceolato-alesnats, aquenis lleugerament reticulats, pubescent-glandulosos.

Geografia. — Llocs frescos y ombrívols d'una gran part del país : Montserrat, Ubach, S. Llorens del Munt, S. Hilari, Monsolí; Guilleríes, a S. Miquel Sulterra. = Vich (Masf.); valls pirenenques (Csta.); Osor (Cod.); Luchon (Zett.) — Maig-Juny.

Geranium Robertianum.

500. = G. Robertianum L.

(*forma llatinisada de* herba Ruperti; *dedicada a Sant Robert (Ruprecht), per les seves suposades virtuts curatives.*)

Sinonimia.—Herba de Robert o de Sant Robert; *cast.*, hierba de San Roberto, agujas de pastor, hierba de la esquinancia; *fr.*, herbe à Robert, gérarne robertine; *it.*, erba roberta; *angl.*, herb Robert; *al.*, Ruprechtskraut.

Anual o *bienal*, *pudenta*, tronc de 1-5 dm., fràgil, dret o ascendent, rodó, pubescent-glandulós, a la fi, freqüentment *vermellós*, fulles *triangular-pentagonals*, palmatisectes, de *3-5 segments peciolats, pinnatífits*, estípules y bracteoles lanceolades, obtusiúscules o agudes; flors *purpurines amb venes blanques*, pedúncols biflors, més llargs que les fulles; sèpals *elíptics, erecto-connivents, mucronats, carenats, piloso-glandulosos, no arrugats transversalment*; pètals ovats, enters, 2 veg. més llargs que'l calze, d'ungla molt llarga y glabra, filaments estaminals lanceolato-alesnats, anteres de color de tronja, aquenis rugoso-reticulats, pubescents.

Rassa G. PURPUREUM Vill. — Flors petites, pètals poc més llargs que'l calze y més estrets, anteres grogues.

Geografia. — Freqüent per torrents y llocs ombrívols : desde la costa fins als Pirineus, el tipus y la Ras. G. PURPUREUM Vill. — G. ROBERTIANUM. — β PARVIFLORUM Biv. — Maig-Setembre.

Geranium divaricatum.

501. ▪ G. divaricatum Ehrh.
(*del verb llatí* divaricare, *obrirse estenentse; per les branques obertes y esteses en tots sentits.*)

Anual, tronc de 3-4 dm., ascendent, de branques *divaricades*, pubescent-glandulós a la part superior, fulles *poligonals, palmatífides, de 3-5 lòbuls amples, desiguals*, un dels laterals més gran, crenato-dentats, estípules y bracteoles molt petites, linear-acuminades, flors *rosades*, pedúncols biflors, més curts que les fulles; pedicels fructífers reflexes, molt més llargs que'l calze; sèpals ovato-oblongs, obtusiúsculs, mucronulats; pètals trasovats, escotats, aproximadament iguals al calze, amb l'ungla curta, no pestanyosa, filaments estaminals lanceolato-alesnats, pubescents a la base, aquenis *peluts, rugosos transversalment*.

Geografia. — Llocs herbosos de les montanyes : Prats de Molló (Massot, ex Rouy; Hb. Xatart, ex Gaut.); Canigó (Lap., Gaut.); entre Salardú y Baños (Timb.); Pirin. Orient. (Coste). — Juliol-Agost.

Geranium pratense.

502. ▪ G. pratense L.
(*llatí* pratensis, *de* pratum, *el prat*; *per la seva estació.*)

Sinonimia. — *Cast.*, geranio quinto y pico de cigüeña quinto.

Perenne, tronc de 3-8 dm., dret, robust, angulós, bifurcat a la part superior, cubert de pèls *curts y aplicats,* glandulós a l'inflorescencia; fulles *poligonals*, palmatipartides, *de 5-7 divisions rombals, pinnatífides*; estípules y bracteoles lanceolato-linears, acuminades; flors *purpurines* o *lilacines*, grans, en cimes corimbiformes; pedúncols biflors, més llargs que les fulles, *pedicels fructífers refractats*, més llargs que'l calze; sèpals ovato-oblongs *bruscament aristats*; pètals amplament trasovats, enters, 1-2 vegades més llargs que'l calze, d'ungla *glabra per sobre*; filaments estaminals *triangulars a la base*, després alesnats; aquenis *piloso-glandulosos*, no arrugats.

Geografia. — Prats de les montanyes : Ribas, la Cerdanya, Nuria. = Aprop de Berga, Peguera; cap a Sopeira, Vall d'Aràn y a major elevació (Csta.); Camprodón, Carençà, la Molina, Eyne (Vay.). — Juny-Agost.

Geranium silvaticum.

503. ▪ G. silváticum L.
(*llatí* silváticus, *de* silva, *bosc o selva; per la seva estació :* silvestre.)

Perenne, tronc de 3-8 dm., dret, robust, angulós, subglabrescent o cubert de pèls llargs y ± oberts, solament glandulós a l'àpex; fulles *poligonals, palmatipartides, de 5-7 divisions rombals, pinnatífides*; estípules y bracteoles lanceolato-linears, acuminades; flors *purpurines*, grans, en cimes corimbiformes; pedúncols biflors, més llargs que les fulles, pedicels fructífers, *drets*, més llargs que'l calze; sèpals ovato-elíptics, obtusos, llargament mucronats; pètals trasovats, 1-2 vegades més llargs que'l calze, d'ungla *peluda per sobre*; filaments estaminals *lanceolato-alesnats*; aquenis *piloso-glandulosos, no arrugats transversalment.*

Geografia. — Prats y boscos de les montanyes : Montseny, tocant a Sta. Fe y al peu del turó de l'Home; Baga de Segalés, al Bergadà; Ribas, la Cerdanya, Nuria, al peu de la Creu de'n Riba. = Boscos de Camprodón; montanyes de Ciuret; Collsacabra, Tragurà, Platraver, Puigsacau (Vay.); Setcases (Isern!); Vall d'Eyne (Bub.); port de Benasque (Zett.) y de Pallars (Lap.). — Juny-Agost.

Una planta que en Maig de 1886 cullírem a la *Font de la Cirera*, cap a l'Ubach, sembla una rassa *pilosa* de la E. Parviflorum Knaf.

Geranium phæum.

504. ▪ G. phæum L.
(*del grec* φαιός, α, όν, *amb dessinencia llatina;* fosc, *pel color de les flors.*)

Perenne, rizoma *gruixut, nuós*, tronc de 2-5 dm., dret, simple o bifurcat, *pelut*, fulles *poligonals, palmatífides*, de 5-7 lòbuls *oblongo-rombals, fondament inciso-dentats*; estípules lanceolato-acuminades; flors *nigro-violàcies*, grans; pedúncols 1-2-flors, més llargs que la fulla, oposititolis, pedicels fructífers molt més llargs que'l calze, drets o bé oberts; bracteoles petites, linears *obtuses, barbudes*; sèpals elíptico-oblongs, mucronats, amb alguns pèls llargs; pètals *orbiculars, enters*, molt *oberts*, més llargs que'l calze, peluts a l'ungla; filaments estaminals lanceolato-alesnats, pestanyosos a la base; aquenis *pubescents, fortament arrugats transversalment.*

Geografia. — Boscos y prats de les montanyes : Vall de Comprodón (Bolós, Vay.); Sant Martí del Canigó (Lap.); Vall d'Arán, prats de Bosost (Compñl); Luchon (Zett.); Artiga de Lin (Llen.!). — Juny-Juliol.

Geranium nodosum.

505. ▪ G. nodosum L.

(*llatí* nodosus, *nuós, per presentar nusos molt abultats.*)

Perenne, rizoma *primet, llarg, escamós*, tronc de 2-5 dm., dret o ascendent, angulós, bifurcat, *glabrescent, inflat als nusos* (nuós), fulles *primes, poligonals, palmatífides, de 3-5 lòbuls ovats, separats, inciso-dentats*; estípules y bracteoles lanceolades y llargament acuminades, flors *rosades* o *lilacines*, grans, pedúncols 1-2-flors, més llargs que les fulles, pedicels fructífers drets, 1 veg. més llargs que'l calze o menys; sèpals oblongs, obtusos, llargament aristats, pètals *cuneiformes, escotats*, una veg. més llargs que'l calze, d'ungla pestanyosa, filaments estaminals lanceolato-alesnats, pestanyosos a la base; aquenis *finament pubescents, amb una arruga transversal a l'àpex* y *barbuts* a l'estrem inferior.

Geografía. — Boscos ombrívols de les montanyes : Ripoll (Salv.!, Ferr.!, Senn.!); Puigsacau (Csta.); Ribas, Queralps; Collsacabra, Vall del Bac (Vay.); partit d'Olot (Tex.); Saderras, aprop de la Sellera (Cod. !); sobre Artiga, al Pir. centr. (Bub.); Luchón (Zett.). — Juny Juliol.

Geranium palustre.

506. ▪ G. palustre L.

(*del llatí* palustris, *pantanós*; *per la seva estació.*)

Perenne, rizoma *gruixut*, nuós, tronc de 2-5 dm., dret o ascendent, ramificat o bifurcat, erissat de pèls setosos, reflexes, fulles *poligonals, palmatífides, de 5 lòbuls cuneiformes, inciso-dentats* a la meitat superior, estípules y bracteoles lanceolato-acuminades; flors *purpurines*, grans, pedúncols biflors, 3-4 veg. més llargs que les fulles; pedicels fructífers *reflexes*, molt més llargs que'l calze; sèpals oblongs, obtusiúsculs, llargament aristats; pètals trasovats, enters, 1 veg. més llargs que'l calze, d'ungla pestanyosa, filaments estaminals lanceolato-alesnats, breument pestanyosos a la base; aquenis *peluts*, no arrugats, *barbuts*.

Geografía. — Prats humits de les montanyes : prats y torrents de la Cerdanya (Compy., Gaut.); Ría, aprop de Prades (Lap.); Pir. orient. (Coste). — Juliol-Agost.

Geranium cinereum.

507. ▪ G. cinereum Cav.

(*del llatí* cinereus, *cendrós; pel color de la planta.*)

Perenne, rizoma *gruixut*, vertical, tronc de 1-10 cm., dret, estriat, pubescent; fulles quasi totes ra-

dicals, *orbiculars, palmatipartides, de 5-7 segments cuneiformes, 2-3 dentats,* llargament peciolades, subcoriàcies, pubescents, *d'un vert cendrós*; estípules lanceolades; flors *vermelloses*, grans; pedúncols 1-2-flors, més llargs que les fulles; pedicels fructífers llargs, desiguals, drets o inclinats; sèpals elíptico-oblongs, obtusos, mucronats, pubescents; pètals *trasovats*, no llargament cuneiformes, escotats, 1-2 veg. més llargs que'l calze, d'ungla pestanyosa; filaments estaminals lanceolato-alesnats, pestanyosos a la base; aquenis *pubescents, amb una arruga transversal a l'àpex.*

Geografia. — Pastures y roques elevades en el Pir. Centr. : Montanyes de Benasque y Castanessa (Villiers); Bielsa (Compñ.); abundant a les pastures alpines (Zett.); Mont Courbison, Comagireta, aprop de Montgarri. (Llen.!).—Juny-Agost.

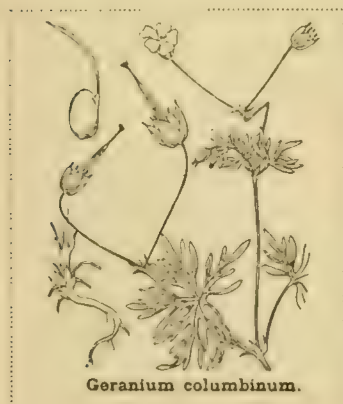

Geranium sanguineum.

508. = G. sanguineum L.
(*del llatí* sanguineus, *sanguinós; pel color de les flors.*)

Sinonimia. — Agulles, bec de cigonya o de grúa; *cast.*, aguja sangrienta, pico de cigüeña; *fr.*, bec de grue sanguin; *it.*, geranio sanguigno; *al.*, Blutwurzel, Blutrösel; *angl.*, bloody crane's bill.

Perenne, rizoma gruixut, llarg, horizontal, troncs de 1-4 dm., ajeguts o ascendents, rodons, ramificats, *peluts*; fulles orbicular-reniformes, *palmati-partides, de 5-7 divisions cuneiformes, 2-3-fides*; estípules ovato-agudes; flors *purpurines*, grans; pedúncols uniflors, 1-2 veg. més llargs que les fulles; pedicels fructífers *reflexes*, 1-3 veg. més llargs que'l calze; bracteoles lanceolato-acuminades; sèpals elíptics, obtusos, aristats, amb alguns pèls llargs; pètals trasovato-cuneiformes, escotats, 1-2 veg. més llargs que'l calze, d'ungla curta y pestanyosa; filaments estaminals lanceolato-alesnats, pestanyosos a la base; aquenis *peluts*, finament glandulosos, *barbuts, no arrugats.*

Geografia, — Boscos àrits y llocs herbosos : Montcada, S. Fost, Reixach y altres llocs de la cordillera litoral; S. Pere Sacama, sobre Olesa de Montserrat; Gelida, cap a Masgranada; Empalme, Sils y Vidreras del Baix Empordà.=Aprop de Berga (Csta.); Olot (Bolós, Tex.); Prats de Rey (Puigg.); Manresa, riera de Rajadell (Font); regió subpirenenca de Nuria; Puigneulós, Ciuret, S. Hilari; la Cerdanya (Vay), aprop de Figueras (Senn.); S. Martí Sapresa (Cod.!).—Mg-Jul.

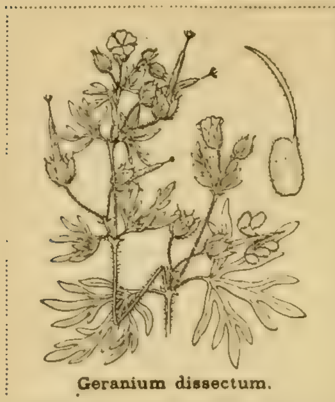

Geranium columbinum.

509. = G. columbinum L.
(*llatí* columbinus, *de* columba, *el colom; per la semblansa més o menys remota dels pedicels amb el peu de dita au.*)

Sinonimia. — *Cast.*, pie columbino, pico o pie de paloma, pata de perdiz; *fr.*, bec, pied ou patte de-pigeon; *it.*, piede colombino; *angl.*, culverfoot; *al.*, Schartenkraut, Taubenfuss, Sonnenwirbel.

Anual, tronc de 1-4 dm., prim, dret o ascendent, rodó, simple o bifurcat, cubert de pèls curts y aplicats, fulles *orbiculars, palmatisectes, de 5-7 segments pinnatipartits en lacinies linears*, estípules y bracteoles lanceolato-acuminades; flors *purpurino-lilacines*, mitjanes; pedúncols biflors, molt més llargs que les fulles; *pedicels fructífers reflexes*, 5-6 veg. més llargs que'l calze; sèpals ovats, aristats; pètals trasovato-cuneiformes, superficialment escotats, poc més llargs que'l calze, d'ungla pestanyosa, filaments estaminals lanceolato-alesnats, pestanyosos a la base; aquenis *glabrescents, no arrugats, barbuts.*

Geografia. — Llocs herbosos y pedregosos: Gavà y altres llocs de la cordillera litoral; S. Llorens del Munt; Ubach; Montserrat; Bages; Montseny; Empalme; S. Hilari; Guilleríes; Vich; Ribas; Queralps, Bagà, S. Climent; Pobla de Lillet *et alibi.* = Girona, Tarragona (Vay.); Llers (Senn. — Maig-Agost.

Geranium dissectum.

510. = G. dissectum L.
(*del llatí* dissecare, *tallar; per les fulles dividides.*)

Anual, tronc de 2-8 dm., dret o ascendent, híspit, y a vegades glandulós a la part superior; fulles *orbiculars, palmatipartides* en 5-7 divisions *estretament cuneiformes, laciniades*, estípules ovato-acuminades, flors *purpurines*, petites, pedúncols generalment biflors, iguals a les fulles o més curts; pedicels fructífers *reflexes*, quasi tan llargs com el calze; bracteoles lanceolato-acuminades; sèpals ovato-lanceolats, 3-5 nerves, aristats, amb pèls llargs y altres curts y glandulosos; pètals ovato-oblongs, escotats, quasi iguals al calze, d'ungla pestanyosa; filaments estaminals molt pestanyosos a la part inferior; aquenis *pubescent-glandulosos, no arrugats ni barbuts.*

Geografia. = Hortes, vores d'aygua y paratges herbosos: al Vallés, Urgell; la Selva, Castelló d'Ampurias; Ribas. = Vich (Masf.); la Sellera (Cod.). — Abril-Juny.

Geranium pyrenaicum.

511. = G. pyrenaicum L.
(*per la seva estació més o menys pirenenca.*)

Perenne, rizoma prim, curt y vertical, troncs de 2-5 dm., drets o ascendents, rodons, peluts, glandulosos a l'àpex, fulles *orbiculars, palmatífides, de 5-7 lòbuls cuneiformes, inciso-dentats*, les inferiors molt llargament peciolades; estípules y bracteoles oblongo-lanceolades, bífides y pestanyoses; flors *purpurines*, mitjanes; pedúncols biflors, més llargs que les fulles; pedicels fructífers, reflexes, 2-3 vegades més llargs que'l calze; sèpals ovato-mucronulats, pubescent-glandulosos; pètals trasovats, bilobats, 1-2 vegades més llargs que'l calze, d'ungla curta y superiorment pestanyosa; filaments estaminals lanceolato-alesnats, pestanyosos a la base; aquenis *petits, pubescents, ni arrugats ni barbuts.*

Geografia. — Prats, vores de camins y llocs pedregosos de les montanyes : freqüent a la vall de Ribas, Queralps, Nuria; Tagast, sobre de Berga; Castellar de'n Huc y tota la regió N. del Bergadà; S. Hilari y Montsolí. = Vidrà, Espinalbet, Collsacabra, Rupit, la Cerdanya y ses montanyes (Vay.); a la vall d'Aràn (Llen.!). — Maig-Septembre.

Geranium rotundifolium.

512. ▪ G. rotundifolium L.

(*llatí* rotundifolius *(ap. Apul.); de fulla rodona; per la forma de les fulles.*)

Anual, troncs de 1-4 dm., drets o difusos, rodons, peluts, glandulosos a la part superior; fulles *orbiculars, palmatífides, de 5-7 lòbuls amplament cuneiformes, inciso-dentats*, les inferiors llargament peciolades; estípules y bracteoles lanceolato-linears, bífides o enteres, acuminades, pestanyoses, *vermelloses;* flors *rosades*, petites; pedúncols biflors, *més curts que les fulles*; pedicels fructífers *reflexes*, més llargs que'l calze; sèpals ovats, mucronulats, peluts; pètals trasovato-cuneiformes, *enters*; poc més llargs que'l calze, d'ungla *glabra*; filaments estaminals lanceolato-alesnats, glabres o subpestanyosos a la base, aquenis *pubescents, barburts, no arrugats.*

Geografia. — Vores de camins y llocs herbosos : freqüent desd'el litoral fins als Pirineus. — Abril-Juliol.

Geranium molle.

513. ▪ G. molle L.

(*del llatí* mollis, *blà, suau, flexible*; *per la suavitat de les fulles.*)

Anual, tronc de 1-4 dm., ajegut o ascendent, rodó, cubert d'abundants pèls blans y oberts, fulles *orbiculars, palmatífides, de 5-7 lòbuls cuneiformes, inciso-dentats*, les radicals llargament peciolades, estípules ovato-lanceolades, agudes, pestanyoses, *albo-verdoses*, flors *rosades* o *purpurines*, petites; pedúncols biflors, opositifolis, *més llargs que les fulles*; pedicels fructífers *reflexes*, 2-4 vegades més llargs que'l calze; bracteoles lanceolato-linears, agudes, petites, pestanyoses; sèpals ovats, mucronats, peluts; pètals trasovats, *escotats*, poc més llargs que'l calze, d'ungla curta y *pestanyosa*; filaments estaminals lanceolato-alesnats, *glabres*, aquenis també *glabres, no barbuts, arrugats transversalment.*

Geografia. — Vores de camins y llocs herbosos : freqüent desde la costa fins al Bergadá, Ribas y Queralps; a les Guilleríes. = Comú a l'Empordà, Olot (Vay.); la Sellera (Cod.); al Pir. Centr., voltants de Luchon (Zett.). — Mars-Juliol.

Geranium pusillum.

514. G. pusillum L.
(*del llatí* pusillus, *molt petit: per la seva talla.*)

Anual, troncs de 1-2 dm., ajeguts o ascendents, angulosos, finament pubescents, glandulosos a l'àpex; fulles *orbiculars, subpalmatipartides, de 5-7 divisions llargament cuneiformes, inciso-dentades*, les inferiors llargament peciolades; estípules y bracteoles lanceolato-linears, enteres o bífides, acuminades; flors d'un viola pàlit, petites; pedúncols biflors *més curts que les fulles*; pedicels fructífers *reflexes*, 3-4 veg. més llargs que'l calze; sèpals ovats, peluts, mucronats; pètals trasovats, *escotats*, poc més llargs que'l calze, d'ungla curta y *pestanyosa*; filaments estaminals lanceolato-alesnats, pestanyosos a la base, els esteriors *estèrils*; aquenis *pubescents, ni barbuts ni arrugats*.

β HUMILE Cav. — Planta nana, fulles menys fondament dividides; pètals iguals al calze.

Geografía. — Vores de camins, escombreríes y llocs herbosos: al Ubach, la Mata; Santa Fe de Montseny; S. Hilari; Guilleríes, a la Mare de Deu del Coll; Nuria, cap al pont de Cremals. = Caldes de Montbuy (Csta.); torre la Manresana (Puigg.!); Olot y comarca (Bolós, Hb., Tex., Vay.); Vich (Masf.). La β HUMILE Cav., aprop de Barcelona, r. (Csta.).—Abr.-Ag.

Genre 132. - ERODIUM L'Hérit.

(Format del nom grec ἐρῳδιός (y ῥῳδιός), la garsa major; per la semblansa del fruit amb el bec y pit d'aquesta au.)

Flors rosades, purpurines o blanquinoses en nombre de 1-8 a cada pedúncol, calze y corola pentàmers, 5 estams fèrtils y nectarífers y altres 5 estèrils; aquenis amb 2 depressions laterals a l'àpex, separantse la aresta de dalt a baix y cargolantse en hèlix.

1 Fulles, per lo menys les inferiors, dentades, lobades o pinnatífides, pero no pinnatisectes . . . . 2.
Fulles totes 1-2 pinnatisectes. . . . . 5.

2 Aquenis amb 2-3 solcs circulars sota les depressions apicals, bec robust, de 8-12 cm., sèpals mucronats, piloso-glandulosos, estípules ovades, **515. E. Botrys.**
Aquenis amb 1 solc apical, o cap; bec prim de 1-6 cm. . . . . 3.

3 Aquenis amb 1 solc apical, bec de 2-3 cm., fulles festonades o superficialment lobades, pedúncols de 3-8 flors, més llargs que les fulles, bracteoles amplament ovades, obtuses . . . . **516. E. malacoídes.**
Aquenis sense solc apical, bec de 3-6 cm., fulles inferiors lobades . . 4.

4 Bec dels aquenis de 3-4 cm., bracteoles ovades, agudes, filaments estaminals estèrils, pestanyosos; corola més llarga que'l calze, fulles 3-fides, **517. E. Chium.**
Bec dels aquenis de 4-6 cm., bracteoles ovades, obtuses, filaments estaminals tots glabres; corola una veg. més llarga que'l calze, fulles pinnatífides o pinnatipartides. . . . . **518. E. Cavanillesii.**

5 Bec de 6-8 cm., robust, sèpals llargament aristats, plantes anuals, pubescent-glanduloses . . . . **519. E. Ciconium.**
Bec de menys de 5 cm., prim, sèpals mucronats . . . . 6.

6 Plantes acaules, perennes, de rizoma llarg y escamós, fulles bipinnatisectes . . . . 7.
Plantes caulescents, anuals, rarament acaules, perennes, de rizoma curt y no escamós . . . . 9.

7 Flors violàcies, bracties grans (5-6 mm.), ovato-agudes, sèpals elíptics, llargament mucronats, piloso-glandulosos, pètals trasovato-aguts, separats, desiguals, els 2 superiors més grans, ordinariament amb una taca negrosa a la base, pèls de la cara interior de l'aresta rojencs, llevors llises, **520. E. macradenum.**
Flors blanquinoses, bracties doble petites, sèpals elíptico-trasovats, breument mucronats, tomentosos, pètals amplament trasovats, contiguus, escotats o rosegats, iguals, sense taques, pèls de la cara interna de l'aresta blancs, llevors finament estriades . . . . 8.

8 Sèpals tomentoso-glandulosos, bracties lanceolato-acuminades, fulles piloso-glanduloses o glabrescents, planta d'olor de boc . 521. **E. petraeum.**
Sèpals tomentosos, bracties ovato-acuminades, fulles canoses pel anvers y verdoses pel revers, planta inodora. . . . . . 522. **E. rupestre.**

9 Fulles sub 3-pinnatisectes, bracteoles obtuses, pedúncols de 2-4 flors; aquenis amb un solc apical . . . . 523. **E. tenuisectum.**
Fulles 1-2 pinnatisectes, agudes, pedúncols de 2-8 flors; aquenis amb un solc apical . . . . 10.

10 Segments de les fulles inciso-dentats, bracteoles ovades, no acuminades, filaments estaminals fèrtils 2-dentats a la base; planta d'olor de mesc, 524. **E. moschatum.**
Segments de les fulles pinnatífits o pinnatisectes, bracteoles ovades, acuminades, filaments estaminals sense dents a la base; plantes sense olor de mesc . . . . 11.

11 Planta anual o bienal, de pedúncols al principi radicals, y després axilars, pètals no contiguus, ovato-elíptics, a lo més una veg. més llargs que'l calze, 525. **E. cicutarium.**
Planta vivàç, pedúncols radicals, pètals contiguus, ovato-rodons, 1-2 vegades més llargs que'l calze . . . . 526. **E. romanum.**

Erodium Botrys.

515. * E. Botrys Bert. — Geranium Botrys Cav.

(*greco-llatí* βοτρύς, *la artemisia, especie de donzell; per la semblansa de les fulles.*)

Anual, tronc de 1-7 dm., robust, ascendent, inflat als nusos, híspit, pubescent-glandulós a l'àpex; fulles ovato-oblongues, pinnatífides, de lòbuls inciso-dentats, glabrescents o *erissades*; estípules ovato-acuminades, flors *purpurines*, mitjanes; pedúncols 1-4-flors, generalment més llargs que la fulla; pedicels fructífers *reflexes*, 1-3 veg. més llargs que'l calze; bracteoles ovato-agudes, pestanyoses; sèpals oblongs, escariosos al marge, pubescent-glandulosos, 3-nerves, mucronats; pètals oblongs, iguals, enters, més llargs que'l calze; filaments estaminals glabres; aquenis *cuberts de pèls blancs, aplicats, en serie divergent, al costat de la comissura, glabres a l'àpex, depressions fondes, amb 2-3 solcs circulars sota d'elles*, bec de *8-17 cm.*, amb 6-7 voltes d'espira.

β LUXURIANS Guss. — Tronc robust, de 2-5 dm., fulles superiors bipinnatífides, pedúncols 2-4-flors, bec del fruit de 6-8 cm.

γ BREVICAULE Rouy. — Planta de 5-15 cm., ordinariament més curta que'l bec que és de 10-12 cm., fulles quasi totes radicals, lobato-pinnatífides, pedúncols 1-, y rarament, 2-flors.

Geografía. — Marges y vores de camins: Tarrassa, a les hortes y vinyes de la part sur, r., les dugues varietats. = Pla de Barcelona (Colm.); Castelldefels (Trem.!); Sarrià, Hostafranchs (Tex.); Tarragona (Wbb.). — Abril-Maig.

Erodium malacoides.

516. ▪ E. malacoides Willd.

(*del grec* μαλάχη, *malva, y la terminació* oídes, *per la semblansa de les seves fulles amb les de la malva.*) (1).

Sinonimia. — Bec de cigonya, forquilles, rellotges; *cast.*, malva de África, filamaría.

Anual, tronc de 1-4 dm., dret o ascendent, rodó, ramificat, pubescent-glandulós; fulles *ovades, festonades*, o superficialment *lobades*; estípules ovades, agudes, escarioses; flors *lilacines*, petites, pedúncols 3-8-flors, més llargs que les fulles; pedicels fructífers *reflexes*, 2-4 veg. més llargs que'l calze; bracteoles *amplament ovades, obtuses*; sèpals ovats, 3-5-nerves, mucronats, piloso-glandulosos; pètals trasovats, enters, poc més llargs que'l calze, d'ungla pestanyosa; filaments estaminals glabres, aquenis *amb un solc apical*, bec prim, de 2-3 cm., amb 4-5 voltes d'espira.

α GENUINUM Rouy. — Fulles radicals amplament ovades, amb els lòbuls que's cubreixen; pètals ostensiblement més llargs que'l calze.

β ALTHAEOÍDES Jord. — Fulles radicals menys amples, lòbuls que no's cubreixen; pètals quasi iguals al calze.

Cada una d'aquestes varietats presenta una subvar. PLATYPHYLLUM y una altra MICROPHYLLUM Rouy.

Geografía. — Comú per terres cultivades y vores de camins: des del litoral fins a Berga, Ribas, Olot, la Selva *et alibi.* La β ALTHAEOIDES Jord., subvar. PLATYPHYLLUM Rouy, al Vallés y Penadès; y la subvar. MICROPHYLLUM Rouy, al litoral de Sitges. — Abril-Juliol.

Erodium chium.

517. = E. Chium Willd.

(*greco-llatí Chius, adj., de la illa de Quio, del mar Egeus.*)

Anual, tronc de 1-4 dm., dret o ascendent, rodó, simple o ramificat, ± híspit; fulles ovato-cordiformes, 3-fides, de lòbuls inciso-festonats, les inferiors llargament peciolades; estípules y bracteoles

(1) Format com *althaeoídes*, sols que deuría escriure's: *malachoídes* amb χ.

ovades, agudes; flors *rosato-lilacines*, mitjanes, pedúncols 3-8-flors, més llargs que les fulles, pedicels fructífers *reflexo-ascendents*, 3-5 veg. més llargs que'l calze; sèpals elíptics, 3-5-nerves, pubescents, mucronats; pètals elíptics, enters, més llargs que'l calze; *filaments estaminals estèrils*, *pestanyosos*; aquenis sense solc apical, cuberts de pèls curts y aplicats; bec de 3-4 cm., de 6-7 voltes d'espira.

Rassa E. LITTOREUM Léman. — Planta perenne, pubescent-glandulosa superiorment; pètals apenes més llargs que'l calze, filaments dels estams estèrils *glabres*.

Rassa E. MURCICUM Willd.—E. CHIUM Willd. var. CATALAUNICUM Senn. et Pau.— Planta bienal o perennant, peluda, glandulosa a l'àpex, robusta, de fulles 5-partides, amb les divisions fortament inciso-dentades, oblongo-cuneiformes, pètals una vegada més llargs que'ls sèpals; filaments estaminals estèrils *glabres*.

Geografía. — Litoral, arenals, parets y vores de camins : Castelldefells, Gavà, al peu del castell d'Aramprunyà; Poble Nou, Mataró, Castelló d'Ampuries, Cadaqués. = Sta. Creu d'Olorde (Llen.!); Prats de Rey (Puigg.!); de Roses a la Selva de Mar (Vay.); Portvendres (Rouy, Gaut.); Cadaqués, Rosas, la Escala, Colliure Bub.).

La rassa E. LITTOREUM Léman, a Gavà y Castelldefels; abundant a Cadaqués.

La rassa E. MURCICUM Willd., a Cantallops (Senn.); Portvendres (Rouy); Banyuls (Xatart); Colliure (Loret ex Rouy). = Maig-Juny.

Erodium Cavanillesii.

518. = E. Cavanillesii Wk. — Geranium pulverulentum Cav. — E. laciniatum Auct. cat., non Willd.

(*del llatí* pulverulentus, *de* pulvis; *polsós; pel toment de les fulles;* laciniatus, *s'ha format del llatí* lacinia, *la franja o vora; per les divisions de les fulles; dedicada al botànic valencià Cavanilles.*)

Anual, troncs de 1-3 dm., ajeguts o ascendents, glabrescents, fulles ovades, *pinnatífides o pinnatipartides, amb els lòbuls inciso-dentats o laciniats*; lacinies linears, densament y breument *pubérules*, estípules lanceolato-agudes; flors *purpurines*, petites; pedúncols 3-8-flors, *més llargs que les fulles*; pedicels fructífers reflexes, més llargs que'l calze, bracteoles *ovades, obtuses;* sèpals oblongs, 3-5-nerves, pubescents, mucronats; pètals oblongs, *1 veg. més llargs que'l calze*; filaments estaminals tots glabres; aquenis *sense solc apical*, bec de 4-6 cm., amb 7-8 voltes d'espira.

Geografía. — Arenals marítims : platges de can Tunis y de Castelldefels. = Turons próxims a Barcelona (Csta.); afores de Barcelona (Salv.!); Mataró (Ferr.!); Tarragona. — Maig-Juny.

Erodium ciconium

519. = E. ciconium Willd.

(*del llatí* ciconia, *la cigonya; per la semblansa del seu fruit amb el bec de dita au.*)

Sinonimia. — Agulles, bec de cigonya; *cast.*, rostro o pico de cigüeña, hierba del pico, alfileres, agujas de pastor.

Anual, tronc de 1-6 dm., ascendent, pubescent-glandulós, fulles *ovades, pinnatisectes*, de segments *pinnatipartits*, amb els lòbuls inciso-dendats, els superiors decurrents, en un raquis dentat o lobulat; estípules ovato-acuminades, flors *purpurines*, mitjanes; pedúncols 3-8-flors, més llargs que les fulles; pedicels fructífers *reflexes*, 1-2 vegadas més llargs que'l calze; bracteoles petites, ovato-acuminades; sèpals elíptics, 3-5-nerves, glandulosos, *aristats*, pètals ovato-oblongs, iguals al calze o poc més llargs, els tres inferiors enters, els dos superiors *més amples y escotats*; filaments estaminals estèrils, pestanyosos a la base, y els fèrtils pestanyosos a l'àpex; aquenis *erissats de pèls blancs, llargs, aplicats, y d'altres més curts y glandulosos*, sense solc apical; *bec de 6-8 cm.*, amb 6-8 voltes d'espira.

Geografia. — Vores de camins, marges y llocs herbosos : pla de Barcelona, Tarrassa; Penadès, abundant al puig dels Carboners, sobre Pontons y cap a S. Magí de Brufaganya; Urgell, envers Balaguer; Montserrat, Monistrol; Figueras. = Plana de Vich (Masf.!); Lleyda (Compñ.!); Segarra (Csta.); Prats de Rey (Puigg.), Empordà, cap a Vilasau, Castelló *et alibi* (Vay.); Benasque (Lap.). — Abril-Juny.

Erodium macradenum.

520. = E. macradenum L'Hér. — E. glandulosum Willd.

(*del grec* μακρός, *llarg, abundant*; *y* ἀδήν, ἀδῆνος, *glándula, per les fulles y sèpals* glandulosos.)

Perenne, d'olor virós, fort, acaule, de 5-15 cm., rizoma llenyós, gros, ramificat, escamós; fulles ovades, de llim més curt que'l peciol, bipinnatisectes, de lòbuls linear-lanceolats, piloso-glandulosos, verdes; flors *violàcies*, grans, pedúncols llargs, 3-5-flors, bracties *relativament grans, ovato-agudes*; sèpals elíptics, *llargament mucronats*, piloso-glandulosos; pètals una veg. més llargs que'l calze, *trasovato-aguts, separats, desiguals*, els 2 superiors més grans y *ordinariament* amb una taca negrosa a la base; bec de més de 2 cm., pèls de la cara interior de l'aresta d'un color ferruginós; llevors llises.

Geografia — Roques pissarroses y pinyolenques : abundant per tota la serra de S. Llorens del Munt, Montcau, Coll de Daví, Ubach, y, atravessant el Llobregat, Montserrat. = Espu-

nyola del Bergadà (Puj. C.); Vall de Llo (Gr. et G., Compy., Gaut.); Andorra (Rouy). — Juny-Setembre.

Erodium petræum

521. • E. petraeum Willd.

(*del llatí* petraeus, *designant que neix entre les pedres.*)

Perenne, d'olor de boc, acaule, de 5-15 cm.; rizoma llenyós, nuós, llarg, que produeix rosetons de fulles en conjunt cespitós; fulles peciolades, *ovades, bipinnatisectes*, amb els segments linear-lanceolats, *glabrescents y llustroses* o *crispato-híspides*, estípules *lanceolato-acuminades*; flors *rosades* o *blanques* amb venes vermelles, grans; pedúncols 2-4-flors, poc més llargs que les fulles; pedicels fructífers reflexes, 2-5 veg. més llargs que'l calze; bracteoles *lanceolato-acuminades*, petites; sèpals elíptics, 3-5-nerves, piloso-glandulosos, *breument mucronats*; pètals amplament trasovats, *escotats o rosegats*, una vegada més llargs que'l calze; filaments estaminals glabres; aquenis peluts, *sense solc apical*; bec de 2 cm.; cara interna de l'aresta *amb pèls blancs*.

Rassa E. LÚCIDUM Lap. — Fulles glabrescents, llustroses, de segments plans.

Rassa E. CRISPUM Lap. — Fulles abundantment híspido-cendroses, de segments crespats.

Geografia. — Roques dels Pirineus : la rassa E. LUCIDUM Lap., a les Roques de Cadaqués (Trem.! in Hb. Cad.); valls de Llo y d'Eyne (Lap., Compy.), y de Benasque (Zett.); montanyes de Luchon (Timb.). — La rassa E. CRISPUM Lap., a N.ª S.ª de la Pena, Pir. orient. (Lap., Pujol J.! in Hb. Cad.); cases de Pena (Gaut.); font de Comps (Lap., Timb.); vall de Llo (Galan, ex Rouy). — Abril-Juliol.

Erodium rupestre.

522. • E. rupestre Pourr. — E. supracanum L'Hér.

(*del llatí* rupes, *la roca; per la seva estació;* supracanum, *de* supra, *assobre, y* canus, *blanquinós, pel color de l'anvers de les fulles.*)

Sinonimia. — Cargola.

Perenne, inodora, de 5-10 cm., rizoma llenyós, gruixut y ramificat, que produeix fulles peciolades, ovades, pinnatisectes, de segments pinnatipartits, amb les divisions lanceolato-linears, atenuades pels dos caps, *blanquinoses per sobre*, efecte dels nombrosos pèls blancs aplicats que les recubreixen, virido-hispídules per dessota; estípules lanceolato-acuminades; flors *albo-rosades, amb venes purpuries*, mitjanes; pedúncols 2-3-flors, molt més llargs que les fulles; pedicels fructífers *reflexes*, 2-3 veg. més llargs que'l calze; bracteoles petites, ovato-

lanceolades; sèpals elíptics, 3-5-nerves, breument mucronats; pètals trasovato-rosegats, el doble llargs del calze, contiguus, iguals; aquenis coberts de pèls blancs; bec d'uns 2 cm., cara interna de l'aresta amb *pèls blancs*, llevors finament estriades.

Geografía. — Comú a les roques de Montserrat, no solsament a les ermites de Sta. Ana, Sta. Catarina, S. Antón (Salv.) y S. Jeroni (Csta.), sino a tota la part alta.=S. Llorens dels Piteus, als serrats de Canalda y sobre Lladurs (Marcet), Pir. d'Aragó (Bub.).—Maig-Septembre.

N. B. — Si difícil es distingir el E. MACRADENUM del E. PETRAEUM, per mancar a voltes al primer les taques negroses dels pètals superiors, a les quals concedíen Cavanilles y altres autors gran importancia, no menors dificultats ofereix la diferenciació del PETRAEUM y del RUPESTRE, tota vegada que'l caracter diferencial més estable d'aquest, consistent en la pubescencia canosa que recobreix les fulles, desapareix pel cultiu, segons havem observat, y fins pot mancar a la planta espontània (*non semper supracanum est*, Bub.-III-327). En aquest cas, les fulles son breument canescents, com en la var. γ VALENTINUM Wk. del E. PETRAEUM (Prodr. III-533),, referida por Gaut. al Pirineu oriental.

Erodium tenuisectum.

523. = E. tenuisectum Gr. et G. — E. Jacquinianum Fisk., rassa E. tenuisectum Gr. et. G., sec. Rouy.

(*del llatí* tenuis, *prim; y* sectus, *de* seco; *tallat; per les fulles tripinnatisectes;* Jacquinianum, *dedicat a Nicolau Jos.* Jacquin, *botànic y esplorador austriac de la América meridional, 1763.*)

Perenne, rizoma llenyós, curt, ramificat, del qual surten troncs de 1-3 dm., prims, drets o ajeguts, glanduloso-viscosos, fulles ovades, *subtripinnatisectes*; estípules ovades; flors *purpurines*, petites, pedúncols 2-4-flors, generalment més curts que la fulla; bracteoles *ovades, obtuses*; sèpals oblongs, mucronats, pubescent-glandulosos o peluts; pètals trasovats, tan llargs com el calze o una mica més; filaments estaminals glabres; aquenis coberts de pèls blancs, *sense solc apical*, bec prim, de 3-4 cm.

Geografía. — Litoral mediterrani : aprop de Cadaqués (Trem.); Catalunya (Rouy). — Mars-Juny.

Erodium moschatum.

524. = E. moschatum L'Hér.

(*han format aquest adj. irregular, del grec* μόσχος, *la cabra de mesc;* muscum *llatinisat; referintse a la olor de la planta.*)

Sinonimia. — Almescat, herba del mesc; *cast.*, geranio almizcleño, almizcleña o almizclera, hierba almizclada; *fr.*, géranium musqué; *it.*, spinguli della Madonna; muschio de' sodi; *al.*, Bisamkraut; *angl.*, pink needle.

Anual o *bienal, d'una olor de mesc*; troncs de 1-7 dm., robustos, difuso-ascendents, piloso-glandulosos; fulles *pinnatisectes* de peciol més curt

que'l llim, segments *ovats*, *peciolulats*, *distants*, *inciso-dentats*; estípules ovato-agudes, grans, escarioses y albo-argentines; flors *purpurines*, petites; pedúncols 4-8-flors, més llargs que les fulles; pedicels fructífers reflexes, 1-2 veg. més llargs que'l calze; bracteoles *ovato-obtusiúscules*, sèpals elíptics, 3-5-nerves, pubescent-glandulosos, mucronats; pètals iguals, enters, oblongs, poc més llargs que'l calze, bruscament terminats per una ungla curta, estreta y pestanyosa; filaments estaminals glabres, els fèrtils alesnats, amb 2 dents quasi imperceptibles a la base, els estèrils lanceolato-linears, obtusos; aquenis coberts de pèls blancs aplicats, *amb un solc apical*; bec de 3-4 cm., amb 8-10 voltes d'espira.

β PRAECOX Lge. — Planta subacaule, de floració més primerenca, segments de les fulles asserrats.

Geografía. — Vores de camins, escombreríes y llocs herbosos : freqüent al litoral, Vallés y Penadès. = Llers (Sen.); Prades (Lap.). La β PRAECOX Lge., a Tarrassa. = Pont de Molins (Senn.!); Ceret (Gaut.). — Mars-Maig.

Erodium cicutarium.

525. ▪ E. cicutarium L'Hér.

(*del llatí* cicuta, *ceguda o cicuta; per la semblansa de les fulles.*)

Sinonimia. — Curripeus, rellotges, forquilles; *cast*, aguja de vaquero o de pastor, aguja española, peine de bruja, relojes, alfileres; *fr.*, bec de cigogne, cicutaire; *it.*, erba cicutaria, ucioni da testa; *al.*, storchschnabel, kranichschnabel; *angl.*, Heron's bill (Hemlock-leav'd).

Anual o *bienal*, al principi acaule, després caulescent, troncs de 1-4 dm., ajeguts o ascendents, ± peluts; fulles *pinnatisectes*, de segments *ovato-oblongs*, *pinnatipartits*; estípules ovato-agudes, escarioses; flors *purpurines* o *blanquinoses*, petites; pedúncols 2-8-flors, generalment més llargs que les fulles; pedicels fructífers *reflexes*, 2-5 veg. més llargs que'l calze, bracteoles *ovato-acuminades*; sèpals ovats, peluts o glandulosos, mucronats; pètals trasovats, *no contiguus*, ± *desiguals*, a vegades els dos inferiors maculats, *un poc més llargs que'l calze*; filaments estaminals glabres, linear-lanceolats, *sense dents* a la base; aquenis coberts de pèls grogs, amb un solc apical; bec de 2-4 cm., amb 5-8 voltes d'espira; planta molt polimorfa.

Rassa E. PIMPINELLIFOLIUM Sibth. — Tronc de 1-6 dm., prim, segments de les fulles ovato-lanceolats, poc separats, pedúncols més llargs que les fulles, amb 2-6 flors petites; pètals inferiors freqüentment amb una taca parda ratllada de negre.

Geografía. — Freqüent per terres cultivades y a vegades incultes : des de'l litoral als Pirineus. La rassa E. PIMPINELLIFOLIUM Sibth., bastant comú al Vallés. — Mars-Octubre.

Erodium romanum.

526. = E. romanum Willd. — Rassa de la anterior sec. Rouy.

(*llatí* Romanus, *de Roma*; *pel seu origen.*)

Perenne, rizoma curt, gruixut, no escamós, que produeix fulles lanceolades, llargues, curtament peciolades, *pinnatisectes*, de *6-8 segments per banda*, *oblongs*, pinnatífits o pinnatipartits; de lacinies elíptico-linears, agudes; estípules ovades, agudes; flors *rosades*, grandetes; pedúncols 3-8-flors, poc més llargs que les fulles; pedicels fructífers *oberts o reflexes*; 2-3 veg. més llargs que'l calze; bracteoles ovato-acuminades; sèpals ovats, peluts, mucronats; pètals *contiguus*, *ovato-rodons*, *iguals*, 2-3 vegades més llargs que'l calze, immaculats; aquenis coberts de pèls aplicats, *amb un solc apical poc marcat*; bec de 4 cm., amb 3-4 voltes d'espira.

Geografia. — Pastures y vores de camins : Empordá (Vay.); comarca d'Olot (Bol. Hb.); Pirineu catalá oriental; Empordá; Figueres, Palamós; Sitges (Bub.); Alberes, Vall de Tet (Gaut.). — Abril-Setembre.

Familia 20.ª - HIPERICINIES DC.

(Del genre Hypericum.)

Flors hemafrodites, regulars, grogues, en cimes bípares, diversament agrupades; calze 4-5-partit, persistent, corola de 5, rar. 4, pètals de prefloració torsada y marcescents; estams indefinits, 3-5-adelfes, 3-5 estils lliures, fruit càpsula 3-5-locular, septicida o bacciforme, indehiscent ; herbes o arbustos de fulles simples, enteres, oposades o verticilades, freqüentment amb punts translucids, sense estípules.

1 Plantes herbacies, sèpals quasi iguals, estams 3-adelfes, càpsula 3-5-valva . . . . 133. **Hypéricum.**
Plantes arbustives, sèpals molt desiguals, estams 5-adelfes, fruit bacciforme . . . . 134. **Androsæmum.**

Genre 133. - HYPERICUM L.

(Del greco-llatí *hypericon*; del grec ὑπό, dessota, y ἐρίκη, bruc; per l'estació d'algunes especies.)

Plantes herbacies, 5 sèpals quasi iguals, 5 pètals oberts, estams 3-adelfes, fruit càpsula 3-5-locular, dehiscent per 3-5 valves, separades fins a la base.

1 Plantes piloses, tomentoses, tronc cilíndric. . . . . 2.
Plantes completament glabres . . . . 3.

2 Plantes tomentoso-blanquinoses, fulles semi-amplexicaules, cimes en corimbus o en ampla panotxa, pètals 1-2 vegades més llargs que'l calze; càpsula poc més llarga que aquest . . . . 527. **H. tomentosum.**
Plantes piloses, d'un vert bonic, fulles breument peciolades, cimes en panotxa llarga y estreta, pètals 2-3 vegades més llargs que'l calze; càpsula 1 vegada més llarga que aquest . . . . 528. **H. hirsutum.**

3 Tronc cilíndric, sèpals vorejats de pestanyes glanduloses o de franjes . 4.
Tronc amb 2 linies prominents, o 4 ànguls; sèpals generalment no pestanyosos . . . . 9.

4 Fulles linears, obtuses, les superiors revoltes pel marge y fasciculades, cimes en panotxa llarga, piramidal; sèpals obtusos, pestanyoso-glandulosos, pètals 3-4 vegades més llargs que'l calze. 529. **H. hyssopifolium.**
Fulles no linears, ni revoltes pel marge, oposades. . . . . 5.

5 Fulles lanceolades, agudes, de marge crispato-ondulat, amb punts translúcids y glàndules negroses; cimes 1-5-flors, en panotxa piramidal, pètals 4-5 vegades més llargs que'l calze . . . . . . 530. **H. crispum.**
Fulles ovades o bé orbiculars, obtuses, de marge plà . . . . . . 6.

6 Fulles sense punts translúcids, pètals 3-4 vegades més llargs que'l calze 7.
Fulles superiors o totes amb punts translúcids, pètals 2-3 vegades més llargs que'l calze . . . . 8.

7 Fulles orbiculars, breument peciolades, flors en corimbus clar, sèpals obtusos. **531. H. nummularium.**
Fulles ovades, semi-amplexicaules, flors en corimbus espès, sèpals aguts. **532. H. Richeri.**

8 Fulles ovato-cordiformes, amplexicaules, totes amb punts translúcids, flors en panotxa llarga y estreta; sèpals ovato-obtusos, vorejats de glàndules sentades, càpsula 2-3 vegades més llarga que'l calze. **533. H. pulchrum.**
Fulles ovato-oblongues, semi-amplexicaules, únicament les superiors amb punts translúcids; flors en panotxa corimbiforme, sèpals lanceolato-aguts, pestanyoso-glandulosos, càpsula poc més llarga que'l calze. **534. H. montanum.**

9 Tronc amb 2 linies prominents . . . . 10.
Tronc amb 4 ànguls . . . . 11.

10 Troncs ajeguts, filiformes, fulles superiors amb punts translúcids, flors petites; en cimes pauciflores, corimbiformes, sèpals ovato-obtusos, càpsula un poc més llarga que'l calze. . . . . **535. H. humifusum.**
Troncs drets, robustos, fulles totes amb punts translúcids, flors grans, en cimes multiflores, corimbiformes, sèpals lanceolato-aguts, càpsula 2-3 vegades més llarga que'l calze . . . . **536. H. perforatum.**

11 Tronc 4-angular, alat, fulles ovato-elíptiques, semi-amplexicaules, finament puntejades, no reticulades, sèpals lanceolato-alesnats, acuminats, pètals poc més llargs que'l calze . . . . **537. H. acutum.**
Tronc 4-angular, no alat; fulles ovato-oblongues, atenuades per la base y sentades, no puntejades, pero reticulades, sèpals ovato-obtusos, pètals 3-4 vegades més llargs que'l calze . . . . **538. H. quadrángulum.**

Hypericum tomentosum.

527. - H. tomentosum L.
(*del llatí* tomentum, *borra; pel toment que la cubreix.*)

Perenne, rizoma llenyós; troncs de 2-4 dm., ascendents, cilíndrics, *tomentoso-blanquinosos*, com tota la planta; fulles *ovato-obtuses*, *semi-amplexicaules*, ondulades, amb nombrosos petits punts translúcids; flors *grogues*, mitjanes, en corimbus o en ampla panotxa; sèpals *lanceolato-acuminats*, pestanyoso-glandulosos; pètals *1-2 vegades més llargs que'l calze*; estams iguals als pètals; càpsula ovoide, petita, poc més llarga que'l calze.

β RACEMOSUM Balt. — Planta molt més tomento-

sa; troncs prims, ajeguts; fulles petites; flors en cimes uni-bípares, formant corimbus clar.

Geografía. — Prats y llocs humits: Castelldefels; Gelida; als torrents de la montanya, remontantse pel Penadès cap a Pontons. = Des de Porrera o Cornudella a Falset (Csta.); a la Bleda (Salv.!); Empordá, Avinyonet; Pals, Bagur, Pla de Martís, Vilanant; Platges de Tarragona (Vay.); Molins, Vilarnadal (Senn.); Figueres (Bub.).

La β RACEMOSUM Balt., als Prats de Navés o de les Torres, aprop de Lleyda. — Maig-Ag.

Hypericum hirsutum

528. = H. hirsutum L.

(*llatí* hirsutus, *erissat; pels llargs pèls que cubreixen el tronc.*)

Perenne, rizoma curt, prim; tronc de 4-10 dm., cilíndric, cubert de *pèls groguencs*; fulles *ovato-oblongues*, obtuses, *breument peciolades*, d'un verd bonic per sobre y glaucescents per sota, pestanyoses, amb punts translúcids; flors *d'un groc pàlid*, bastant grans, en panotxa *llarga* y *estreta*; sèpals *lanceolato-acuminats*, pestanyoso-glandulosos; pètals *2-3 vegades més llargs que'l calze*; estams poc més curts que'ls pètals; càpsula *una vegada més curta que'l calze.*

Geografía. — Boscos y torrents: cordillera del litoral de Barcelona. = Turons próxims a Barcelona, y del Vallés (Csta.); Vallvidrera (Masf.); de San Medí a Valldoreix (Joverl in Hb. Cad.); Plana de Vich (Masf.!); Ripoll (Senn.); Collsacabra (Trem.); Olot, Santa Magdalena, Platraver (Tex.); Vidrá, Besora, Ciuret *et alibi* (Vay.); Olot (Bub.); La Sellera (Cod.); a la Vall d'Aràn (Villiers); bosc de Luchon y Hospital de Benasque (Zett.). — Maig-Agost.

Hypericum hyssopifolium

529. = H. hyssopifolium Vill.

(*del llatí* hissopus, *l'hisop; y* folium, *adjectivat; per la forma y semblança de les fulles.*)

Perenne, rizoma llenyós; troncs de 3-5 dm., cilíndrics, drets o ascendents, rígids, glabres; fulles *linears*, *obtuses*, les superiors *fasciculades y revoltes pel marge*, amb punts translúcids; flors de un *groc pàlid*, bastant grans, cimes en *panotxa llarga*, piramidal; sèpals *elíptico-lanceolats*, *obtusos*, molt pestanyoso-glandulosos; estams quasi iguals a la corola; càpsula ovoido-acuminada, tres vegades més llarga que'l calze.

Geografía. — Llocs secs y pedregosos de les montanyes: boscos de castanyers de San Llorenç de Cerdans (Compy.); vall de Belloch (Gaut.). — Juny-Agost.

Hypericum crispum.

530. = H. crispum L.

(*llatí* crispus, *cosa crespada; aludint al marge ondulat de les fulles.*)

Perenne, tronc de 1-2 dm., dret, cilíndric, glabre, ramificat des de la base; fulles *lanceolades*, sentades, agudes, de marge *crispato - ondulat*, amb punts translúcids, vorejades de glàndules negroses; flors *grogues*, grans, terminals, solitaries o en cimes pauciflores, disposades en panotxa piramidal; sèpals *ovato-oblongs*, un poc pestanyoso-glandulosos; pètals ovats o bé oblongo-linears, obtusos, *4-5 vegades més llargs que'l calze*; estams poc més curts que la corola; càpsula *2-3 vegades més llarga que'l calze.*

Geografía. — Marges y torrents : part austro-occidental del Vallés entre Rubí y Valldoreix (Jov.!); Montjuich, cap a la Creucuberta (Tex. ex Csta.). — Juny.

Hypericum nummularium.

531. = H. nummularium L.

(*del llatí* nummulus, *la moneda petita; per la forma de les fulles.*) (1).

Perenne, rizoma llenyós y cundidor, que produeix nombrosos troncs filiformes, simples, difusos, glabres, de 1-3 dm.; fulles *orbiculars*, breument *peciolades*, pàlides pel revers, sense punts translúcids o molt escassos; flors *grogues*, grans, *en cimes terminals pauciflores;* sèpals elíptics, *obtusiúsculs*, pestanyoso-glandulosos; pètals 3-4 vegades més llargs que'l calze; estams quasi iguals als pètals; càpsula *ovoide, poc més llarga que'l calze.*

Geografía.—Escletxes humides de les roques calices als Pirineus centrals : Hospital de Benasque y Renclusa de la Maladetta (Puj. J.); Pedrafita y altres punts dels Alts Pirineus (Lap.); ports de Benasque (Zett., Bub.), y de la Picada (Gr. et G.); Peñablanca (Bub.); Artiga de Viella (Llen.!). — Juliol-Setembre.

Hypericum Richeri

532. = H. Richeri Vill. — H. fimbriatum Lamk.

(*dedicat a Pere Richer de Belleval, director del Jardí Botànic de Montpellier* : *llatí* fimbriatus, *de* fimbria, *la franja; fent referencia als sarrellets que voregen els sèpals.*)

Perenne, rizoma llenyós, de divisions primes;

(1) *Nummularius*, adjectivat per Linneus, com en la LYSIMACHIA NUMMULARIA L.

troncs de 2-4 dm., cilíndrics, glabres, drets o ascendents; fulles *ovades* o bé *ovato-lanceolades, semiamplexicaules,* amb una ratlla de punts negres al marge; sense punts però amb *taques translúcides irregulars*; flors grogues, grans, en corimbus compost, pauciflor, bastant espès; sèpals *oblongo-acuminats*, espurnejats de punts negres, vorejats de *franjes* ± *llargues*; pètals molt puntejats de negre, tres vegades més llargs que'l calze; estams més curts que'ls pètals; càpsula *ovoide, poc més llarga que'l calze.*

Rassa H. Burseri Spach. — Fulles ovades; sèpals amb franjes curtes; flors grans, en corimbus pauciflor, clar; càpsula una vegada més llarga que'l calze.

Geografia. — Boscos y pastures de les altes montanyes : Pirineus Orientals; Vall d'Eyne (Oliver, Gaut.): Pirineus Centrals (Isern!); aprop de Luchon (Bub.); ports de Benasque (Zett., Duchartre, Foucaud, Llen.!) y de la Picada, Artiga de Lin y Montcourbisson (Llen.!). — Juny-Agost.

Loscos y Pardo havíen ja considerat a la rassa com a varietat de l'anterior.

Hypericum pulchrum.

533. ▪ H. pulchrum L.

(*del llatí* pulcher, pulchra, pulchrum, *bonic; pel seu aspecte.*)

Perenne, rizoma curt, ramificat; troncs de 2-5 decímetres, *drets,* cilíndrics, prims, vermellosos y glabres; fulles *ovato-cordiformes, amplexicaules,* planes, totes amb punts translúcids; flors de un *groc viu*, mitjanes; cimes en panotxa llarga, estreta, interrompuda; sèpals *ovato-obtusos*, vorejats de glàndules assentades; pètals 3-4 vegades més llargs que'l calze; estams una mica més curts que la corola; càpsula *ovoide, 2-3 vegades més llarga que'l calze.*

Geografia. — *Landes* y boscos arenosos : Montanya de Ceret (Compy.), aprop de Arlés sur Tech (Gaut.); bosc de Luchon (Zett.); aprop de Banyeres de Luchon, anant al Portilló (Bub.). — Maig-Juny.

Hypericum montanum.

534. ▪ H. montanum L.

(*del llatí* montanus, *de* mons, montis, *la montanya; per la seva estació.*)

Perenne, rizoma ramificat, llenyós; troncs de 4-8 dm., cilíndrics, drets, robustos, simples, glabres; fulles ovato-oblongues, semi-amplexicaules, vorejades d'una línia de punts negres, les superiors distants y amb punts translúcids; flors d'un *groc pàlid,* mitjanes, en panotxa espessa, corimbiforme, sèpals *lanceolats, aguts, pestanyoso-glandulosos*; pètals dos vegades més llargs que'l calze; estams un poc més curts que la corola; càpsula *ovoide, més llarga que'l calze.*

Geografia. — Boscos umbrosos y torrenteres : al Vallés, Montserrat, Ubach, S. Llorenç del Munt, Montseny, Berga, Bagá; Olot, Pirineus *et alibi.* = Girona, Requesens, Coral (Vay.); La Sellera, al peu del Pasteral (Cod.). — Maig-Agost.

Hypericum humifusum.

535. ▪ H. humifusum L.
del llatí humi, *per terra*; *y* fusus, *estés*; *per les branques ajegudes.*)

Perenne o *bienal*, troncs de 5-20 cm., filiformes, *ajeguts* o ascendents, *amb dos línies prominents* glabres; fulles *ovato-oblongues, petites* y *subsessils*, vorejades de punts negres; solament les superiors amb alguns punts translúcids; flors *grogues*, petites, en cimes pauciflores, corimbiformes; sèpals *ovato-obtusos*, desiguals, els dos més petits *lanceolats*, freqüentment vorejats de punts negres o glandulosos; pètals poc més llargs que'l calze; estams més curts que la corola; càpsula ovoide, una mica més llarga que'l calze.

Geografia. — Terrenos granítics y arenosos humits : Montserrat; Montseny, Riuets de la Costa y font de Briansó; Sant Hilari; Montsolí y Guilleríes; Collet de Tosas; Nuria. = Pirineus, Olot; terrenos volcánics de Batet y Sacot; Coll de Vernadell, de Malrem y Rocabruna; valls de Camprodón y Queralps (Vay.); Lloret de Mar (Bub.); la Cerdanya (Gaut.).— Juny-Agost.

Hypericum perforatum.

536. ▪ H. perforatum L.
(*del llatí* perforare, *foradar; aludint a la munió de punts translúcids de les fulles.*)

Sinonimia. — Herba de cop, foradada o de Sant Joàn, pericó groc; *cast.*, corazoncillo, hierba de S. Juan, hierba de las heridas, pericón o hipericón; *fr.*, millepertuis, herbe a mille trous; *italià*, ipericone, erba di San Giovanni, caccia diavoli; *al.*, Johannskraut; *angl.*, hard hay, saint John's grass.

Perenne, rizoma llenyós; troncs de 2-6 dm., robustos, drets o ascendents, ramificats, glabres, *amb dugues línies prominents*; fulles *ovato-oblongues o linears*, obtuses, vorejades de punts negres, *totes amb abundants punts translúcids;* flors d'un *groc viu*, grans, en cimes multiflores, formant corimbus; sèpals *lanceolats, aguts*, puntejats de negre; pètals 2 vegades més llargs que'l calze, amb punts negres; estams més curts que la corola; càpsula *ovoide, 2 vegades més llarga que'l calze*. Planta polimorfa.

Var. MICROPHYLLUM DC.—Fulles petites, linear-oblongues, atenuades a la base; flors més petites; planta de menor talla.

Geografia. — Comú per vores de camins y llocs herbosos des de la costa fins als Pirineus. La var. MICROPHYLLUM DC., a Castelldefels (Senn.!). — Maig-Juliol.

Hypericum acutum

537. ▪ H. acutum Moench. — H. tetrápterum Fr.

(*del llatí* acutus, *agut; pels sèpals acuminats;* tetrapterum, *grec* τετράπτερος, *de* τετρα *quatre*; *y* πτερόν, *ala; pels 4 ànguls alats del tronc.*)

Perenne, rizoma estolonífer, amb branques llargues, primes y escamoses; troncs de 2-5 dm., drets, ramificats, amb *4 ànguls prominents y alats,* glabres; fulles *ovato-elíptiques,* semiamplexicaules, finament puntejades, *no reticulades,* vorejades de punts negres; flors d'un *groc pàlid,* petites, en cimes disposades en corimbus espés; sèpals *lanceolato-alesnats, acuminats;* pètals poc més llargs que el calze, amb alguns punts negres al marge; estams *iguals a la corola;* càpsula *cónica,* petita, gairebé *una vegada més llarga que'l calze.*

Geografía. — Vores d'aigues y llocs humits : des del litoral al Vallés; Montseny; Lleyda, Urgell, Berga; Ribas, Queralps *et alibi.* = Olot, al Llussanés, Prats de Molló (Vay.); Puigmal (Puigg.!); Arbucies (Bub.); comú a les valls inferiors del Pirineu Central, Hospital de Benasque (Zett.). — Maig-Agost.

Hypericum quadrangulum.

538. ▪ H. quadrángulum L.

(*del llatí* quadrangulus, *de quatre ànguls*; *aludint als quatre caires, aquí poc prominents, dels troncs.*)

Perenne, rizoma estolonífer, amb branques *flagelliformes,* escamoses; troncs de 2-5 dm., drets, simples, glabres, *amb quatre ànguls poc prominents, no alats;* fulles *ovato-oblongues,* atenuades per la base, sentades, no puntejades, però marcadament *reticulades;* flors d'un *groc bonic,* grans, cimes en corimbus pauciflor; sèpals ovato-obtusos, amb alguns punts negres; pètals *3-4 vegades més llargs que'l calze,* molt puntejats de negre; estams poc més curts que la corola; càpsula *ovoide, 1-2 vegades* més llarga que'l calze.

Geografía. — Boscos y pastures de les montanyes granítiques o silicies : Ribas, Queralps, Nuria. = Coral, Prats de Molló (Vay.); altures de Platraver, aprop d'Olot (Csta.); maciç del Canigó y de la Cerdanya (Gaut.); Vall d'Aràn, Hospital de Viella (Isern!); al peu del port de Benasque (Zett.); Bassibé (Compñ.!); Montgarri (Llen.!). — Juny-Agost.

N. B. — Costa creu possible a Catalunya el H. Caprifolium Boiss., fundat en que's trova en llocs fronterissos del Baig Aragó. També a Castelló, ja que Pau ens l'ha remés de Segorbe.

PUBLICACIONS DE L'«INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS»

SECCIÓ DE CIENCIES

Arxius de l'Institut de Ciencies.

Any I. Volum I . . . . . 4 ptes.
» II . . . . . 4 »
» III . . . . . 4 »
II. » I . . . . . 4 »
» II . . . . . 4 »
» III . . . . . 4 »

Flora de Catalunya, per J. CADEVALL Y A. SALLENT

Fascicle I . . . . . 5 ptes.
» II . . . . . 5 »
» III . . . . . 5 »

Treballs de la Societat de Biología, publicats sota la direcció de A. PI SUÑER.

Volum I, 1913 . . . . . 10 ptes.

EN PREMPSA.— **Fauna malacològica de Catalunya**, per ARTUR BOFILL POCH Y J. DE CHÍA.
Arxius de l'Institut de Ciencies. Any III; Volum I.
Treballs d'Aerología de l'estació de Barcelona, publicats sota la direcció de E. FONTSERÉ.
Treballs de la Societat de Biología. Volum II (1914).

SECCIÓ FILOLÒGICA

Himnes Homèrics, traducció en vers de JOAN MARAGALL, y text grec amb la traducció literal de P. BOSCH GIMPERA.

Un vol . . . . . 5 ptes.

Butlletí de Dialectología Catalana.

(N.° 1. Abril-Decembre 1913) . . . . . 3 ptes.
(N.° 2. Janer-Juny 1914) . . . . . 1'50 »

Biblioteca scriptorum græcorum et romanorum cum ibericis versionibus.

I. CORNELII NEPOTIS.— *Liber d'excellentibus ducibus exterarum gentium* (I) . 1 pta.

Biblioteca Filològica.

I.—M. P. PUJOL.—*Documents en vulgar dels segles* XI, XII *y* XIII, *procedents del bisbat de la Seu d'Urgell.* . . . . . 2 ptes.
II.—DR. P. BARNILS GIOL.—*Die Mundart von Alakant.* . . . . . 4 »
III.—*Diccionari Aguiló.* (Lletra A) . . . . . En prempsa.
IV.—M. A. GRIERA.—*La Frontera catalano-aragonesa.* Volum I. . . . . . 5 ptes.

SECCIÓ HISTÒRICO-ARQUEOLÒGICA

Anuaris de l'Institut d'Estudis Catalans:

Anuari MCMVII . . . . . 30 ptes.
» MCMVIII . . . . . 30 »
» MCMIX-X . . . . . 30 »
» MCMXI-XII . . . . . 30 »

Les Pintures Murals Catalanes.

Fascicles I a IV, cada un . . . . . 10 ptes.

Les Monedes Catalanes, per JOAQUIM BOTET Y SISÓ.

Volum I . . . . . 10 ptes.
» II . . . . . 12 »
» III y darrer . . . . . 20 »

Documents per l'Historia de la Cultura Catalana Mig-eval, publicats per A. RUBIÓ Y LLUCH.

Volum I . . . . . 16 ptes.

L'Arquitectura Romànica a Catalunya, per J. PUIG Y CADAFALCH, A. DE FALGUERA y J. GODAY.

Volum I. Precedents: l'Arquitectura romana, l'Arquitectura cristiana preromànica . . . . . 20 ptes.
» II. Desde'l segle IX a les derreries del segle XI . . . . . 25 »

Les Obres d'Auzias March, per AMADES PAGÈS.

Volum I . . . . . 12 ptes.
» II . . . . . 12 »

PUBLICACIONS DE L'INSTITUT DE CIENCIES

FLORA DE CATALUNYA

PER
JOAN CADEVALL
Professor a l'Escola Industrial de Terrassa

AB LA COLABORACIÓ DE
ANGEL SALLENT
Corresponent de la R. Academia Espanyola

VOL. I. - FASCICLE V
PÁGINES I-XX y 385-432

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS
PALAU DE LA DIPUTACIÓ : BARCELONA

Havent comensat la estampació de la FLORA DE CATALUNYA abans de dictarse les Normes Ortogràfiques de l'Institut d'Estudis Catalans, l'aplicació de les meteixes al text de l'obra no podrà ferse sino a partir del segón volum.

Oliva, impressor : Vilanova y Geltrú (Barcelona).

Amb aquest fascicle es termina el primer volum de la FLORA DE CATALUNYA. Les planxes corresponents al meteix no repartides encara, ho seràn en un dels primers fascicles del Volum II.

En el pròxim fascicle (I.er del Vol. II) començaràn d'esser aplicades a la publicació de la FLORA DE CATALUNYA les Normes Ortogràfiques de l'Institut de Estudis Catalans.

Genre 134. - ANDROSAEMUM All.

(Del greco-llatí ἀνδρόσαιμον, de ἀνήρ, genit. ἀνδρός, l'home, y αἷμα, sang vessada; perque'l fruit tendre aixafat amb els dits dóna un color de sang.)

Flors grogues, mitjanes, en fascícul terminal; calze 5-partit, de sèpals molt desiguals, ni pestanyosos, ni puntejats, reflexes a la maturitat; pètals més llargs que'l calze; estams 5-adelfes, més llargs que'ls pètals, 3 estils; fruit bacciforme o capsular, dehiscent per 3 dents profondes; arbustos glabres, ramificats, de fulles oposades, sentades o subsessils, poc puntejades.

1 { Plantes inodores; sèpals ovato-obtusos; pètals poc més llargs que'l calze; estils arquejats; fruit bacciforme, subglobulós, indehiscent, 539. **A. officinale.**
  { Plantes molt fétides; sèpals lanceolato-aguts; pètals 3-4 vegades més llargs que'l calze; estils drets; fruit càpsula ovoido-oblonga, de dehiscencia denticida . . . . 540. **A. hircinum.**

Androsæmum officinale

539. = A. officinale All. — Hypericum Androsaemum L.
(*per les seves qualitats astringents y vulneraries.*)

Sinonimia. — Curalotot, fulles de bàlsam d'orval; *cast.*, androsemo, pericón siciliano, todasana, todabuena, castellar; *fr.*, toute-saine; *it.*, siciliana, erba Santo Lorenzo; *al.*, Kunradskraut; *anglès*, tutsan.

Arbust de 6-10 dm., *inodor*, de branques *amb 2 línies prominents*; fulles ovato-cordiformes, obtuses, grans, coriacies, sentades, obertes, pàlides per dessota, obscurament puntejades; pedúncols *articulats*, y adornats de *2 petites bracties;* sèpals grans, *ovato-obtusos;* pètals *poc més llargs* que'l calze; estils *arquejats* cap a fora, molt més curts que'ls pètals; fruit bacciforme, a la fí negre, *indehiscent*; llevors finament alveolades.

Geografia. — Llocs selvosos humits : cordilleres litoral y superior del Vallés; Montserrat, Ubach, S. Llorens del Munt; Ribas. = Berga; Olot, Vall d'Arán *et alibi* (Csta.); Girona, la Garrotxa (Vay.); Cabanas, Requesens, r. r. (Senn.); Bagneres de Luchon (Zett., Bub.). — Maig-Agost.

Androsæmum hircinum.

540. = A. hircinum Spach. — A. foetidum Castelli. — Hypericum hircinum L.
(*del llatí* hircinus, *de* hircus, *el boc*; *per la olor especial;* foetidus, *pudent; alusions totes a la seva mala olor.*)

Arbust de 6-12 dm., *molt pudent* (pudor de boc), de branques *quadrangulars;* fulles ovato-lanceolades, ordinariament obtuses, subsessils, finament puntejades, pedúncols no *articulats, sense bracties*; sèpals *ovato-lanceolats, aguts*; pètals *3-4 vegades més llargs que'l calze;* estils *drets*, més llargs que els pètals; fruit *càpsula ovoido-oblonga, dehiscent* per 3 dents fondes; llevors cubertes de tubèrculs, en series longitudinals y amb una ala membranosa.

Geografia. — Oriunda de Córcega y naturalisada en alguns departaments meridionals de Fransa : Figueras, al Molí de la Torre (Senn. in Hb. Cad.). — Maig-Juny. (1)

(1) Vayreda considera probable la ELODES PALUSTRIS Spach., a la Cerdanya espanyola, per ser freqüent sec. Compy. a la part francesa d'aquella frontera; però res diuen d'ella Gaut., Gren. et G., ni Rouy, y Costa la senyala als prats turbosos, y aquestos no'ls havem observat a la Cerdanya. Únicament Laper. y Bubani la refereixen a Capvern (Alts Pirineus).

Familia 21.ª - ACERINIES DC.

(Del genre ACER.)

Flors polígames o dioiques, regulars, virido-groguenques, en corimbus o raíms, calze 4-5-partit o dentat, caduc; corola 5-partida, inserta, amb els estams, en un disc carnós hipogini, a vegades nula; estams generalment 8, bisseriats, 1 estil, 2 estigmes, fruit compost de 2 sàmares soldades per la base (*samaridi*); arbres de gran talla, de fulles oposades, sense estípules.

1 { Fulles palmatilobades, flors polígames, calze 5-partit, corola 5-pètala, **135. Acer.**
Fulles pinnatisectes, flors dioiques, calze 4-5-dentat, corola nula, **136. Negundo.** }

Genre 135. - ACER L.

(Llatí *acer, áceris,* uró; que s'interpreta arbre de fusta dura, y's diu que servía pera puntes de llansa.)

Flors polígames, calze 5-lobat o 5-partit, corola 5-pètala, fulles palmatilobades.

1 { Flors en raíms pedunculats, penjants, filaments estaminals pubescents, sàmares inflades y convexes, d'ales erecto-divergents, fulles opaques, 5-lobades, de lòbuls laterals més petits, tots acuminats, **541. A. Pseudoplátanus.**
Flors en corimbus, filaments estaminals glabres . . . . 2. }

2 { Fulles lluentes pel revers, 5-lobades, lòbuls laterals petits, tots aguts, corimbus pedunculat, sàmares planes, comprimides, d'ales obertes, quasi horizontals . . . . **542. A. platanoídes.**
Fulles no lluentes pel revers, corimbus sentat, sàmares convexes . . 3. }

3 { Raíms drets, fulles petites, consistents, verdes per les 2 cares, 5-lobades, amb els lòbuls sinuato-lobats, els laterals més petits, tots obtusos, sàmares poc convexes, d'ales obertes horizontalment, molt poc contretes a la base, **543. A. campestre.**
Raíms a la fi penjants, fulles glauques pel revers, ales de les sàmares dretes. 4. }

4 { Raím pelut a la base, fulles petites, 3-lobades, de lòbuls iguals, enters, ales de les sàmares erecto-convergents, contretes a la base, **544. A. monspessulanum.**
Raím glabre a la base, fulles mitjanes, 5-7-lobades, de lòbuls desiguals, dentats, ales de les sàmares erecto-divergents, poc o gens contretes a la base, **545. A. opulifolium.** }

Acer Pseudoplatanus.

541. ▪ A. Pseudoplatanus L.

(*paraula composta de les greco-llatines* ψευδής, *fals, y* πλάτανος, *el plátan; per la semblansa de les fulles.*)

Sinonimia. — Blada; *cast.*, acer o arce, plátano silvestre, falso plátano moscón.

Arbre de gran talla, *d'escorsa llisa*, de branques esteses; fulles palmatilobades, grans, *de 5 lòbuls inciso-dentats*, 2 laterals més petits, y tots *aguts* o *acuminats*, escotades a la base, opaques, més clares y un poc pubescents pel revers; flors verdoses, en *llargs raíms pedunculats y penjants*; calze fondament 5-partit, sèpals oblongo-linears, obtusos, pètals iguals al calze, linears, obtusos, pestanyosos, 8 estams exserts, filaments estaminals pubescents a la base, sàmares *inflades, convexes, d'ales erecto-divergents, contretes a la base.*

Geografía. — Boscos de les montanyes : Montseny; al Bergadá. = Montserrat, Berga, Olot y altres montanyes (Csta.); Berga, al cim de Queralt (Bub.); freqüentment cultivat com a planta d'adorn. — Prim.; fr. Agost.

Acer platanoides

542. ▪ A. platanoides L.

(*de* πλάτανος *y* -ειδής, *de* εἶδος, *semblant; per l'aspecte.*)

Sinonimia. — *Cast.*, arce real, moscón real o de España.

Arbre de gran talla, d'escorsa *llisa*, de branques esteses, fulles palmatilobades, grans, de *5 lòbuls sinuato-dentats*, els laterals més petits, *acuminats*, escotades a la base, primes, *lluentes* pel revers; flors d'un groc verdós, en *corimbus pedunculats*, drets, sèpals elíptics, obtusos, pètals oblongs, més llargs que'l calze, no pestanyosos, 8 estams iguals a la corola, filaments estaminals glabres; sàmares *planes, comprimides y d'ales obertes, quasi horizontals, no contretes a la base.*

Geografía. — Boscos de les montanyes : Tarrassa, subespontani, r. r. = Montseny, cap a Sant Marsal (Quer, Palau); ara segurament desaparegut; Berga, Platraver, Pirineus (Csta.); a la Vall d'Arán (Isern), bastant comú als voltants de Luchon (Zett.); Montgarri (Compñ.!), Viella (Vidal); Benasque (Lag.), Artiga de Viella (Llen.!). — Abril-Maig; fr. Juliol-Setembre.

Acer campestre

543. ▪ A. campestre L.

(*llatí* campestris, *de* campus, *el camp; per trobarshi freqüentment cultivat.*)

Sinonimia. — Uró, euró, abró, aubró, arrugat; *cast.*, arce menor, arce quejigo, moscón común.

Arbre de poca talla o arbust, d'escorsa *suberosa, esquerdada*; fulles petitetes, palmatilobades, de *5 lòbuls sinuato-lobats*, els laterals més petits, tots obtusos, escotades a la base, consistents, opaques, verdes per les dugues cares y *pubescents* pel revers; flors d'un vert groguenc, en *corimbus sentats, drets*; sèpals oblongs, obtusos, pestanyosos; pètals linears, iguals al calze, llargament pestanyosos, filaments estaminals glabres; sàmares *poc inflades, d'ales esteses horizontalment, molt poc contretes a la base.*

Geografia. — Boscos y torrents de les montanyes : Sant Llorens del Munt; S. Magí de Brufaganya; Vallcebre, Ribas, y també cultivat. = Per tota la alta montanya, disminuint cap a la costa (Csta.); La Sellera (Cod.); Vall d'Aràn (Llen.!). — Maig, fr. Setembre.

Acer monspessulanum

544. = A. monspessulanum L.

(*llatí* Mons Péssulum, *Montpeller, en el Languedoc; per la seva patria.*)

Sinonimia. — Uró, arrugat; *cast.*, arce de Montpeller, azar, escarrón.

Arbre o arbust d'escorsa esquerdada, fulles petites, *3-lobades*, de lòbuls *iguals, ovats, enters*; els laterals divergents; truncades o escotades a la base, virido-lluentes per sobre, glaucescents per sota, opaques y a la fi *coriàcies*; flors d'un groc verdós, en corimbus *pilós a la base, sentat, penjant*; sèpals elíptics, glabres; pètals oblongs, més llargs que'l calze, glabres, 8 estams de filaments glabres; sàmares *petites, reticulades, molt convexes, d'ales erecto-paraleles o convergents*, contretes a la base.

Geografia. — Boscos y costes àrides : Ubach, Vallhonesta, de Bages, Bagá. = Segarra, S. Ramón *et alibi*; Queralt, sobre Berga, a la Vall d'Aràn y valls inferiors dels Pirineus (Csta.); S. Guim (Puigg.!); montanyes de Girona, d'Olot y del Mont (Vay.); Prats de Molló (Lap.).—Abr., fr. Ag.

Acer opulifolium

545. = A. opulifolium Vill. — A. opulus Mill. — A. ítalum Laut.

(*llatí* opulus, *la bola de neu; per la semblansa amb les fulles;* ítalus, *de Italia.*

Arbre de bastanta talla, d'escorsa llisa, fulles mitjanes, palmati-lobades, de *5 lòbuls obtusos* o *acutiúsculs*, amplament y superficialment dentats, escotades a la base, opaques, verdes per l'anvers, glauco-blanquinoses y tomentoses tocant als nervis, pel revers; flors d'un groc verdós, en corimbus *sentats, penjats*; sèpals ovato-obtusos,

denticulats; pètals oblongs, obtusos, festonats, 8 estams exserts; filaments glabres; sàmares *molt inflades, d'ales erecto-divergents, no contretes a la base.* (1).

Var. MONTSERRATENSE Pau. — Fulles el doble petites, amb els nervis menys prominents, cinereo-pubescents pel revers, sàmares més petites, peludes, d'ales erecto-incurves, fins a creuarse; bastant contretes a la base.

Geografia. — Boscos de les montanyes : Montserrat, Montseny; Montsolí, Bagá; Ribas. = Berga, Montsech, Montsant, Espluga de Francolí; Serra la Pena (Csta.); Platraver, Vidrá; montanya del Corb (Vay !); Olot, Cabrera (Isern!); S. Joàn de les Abadesses (Vidal!); Castanyadell (Masf.!); Sadernas (Cod.!).

La var. MONTSERRATENSE Pau.—A. CADEVALLI Marcet, a Montserrat, al *pla dels aucells.* — Mars-Abril, fr. Agost.

(1) En la planta catalana ho son amb alguna freqüencia.

Genre 136. - NEGUNDO Moench (1)

(Nom de la planta al Malabar.)

Flors dioiques, blanquinoses, en llargs raíms pedunculats, penjants, calze de 4-5 dents desiguals; pètals nuls, 4 estams, sàmares petites, glabres, d'ales erecto-subdivergents: arbres grans, fulles 3-5-foliolades, de foliols oblongs, glabres, amb algunes dents grosses y separades, a vegades maculades de blanc.

Negundo fraxinifolium.

546. = N. fráxinifolium Nutt. — Acer Negundo L.

(*del llatí* fráxinus, *la freixa*, *y* folium, *la fulla*; *per la semblansa de les fulles*; cf. al., *eichenblättriger Ahorn.*) (2).

Geografía. — Semiespontani a la montanya dels Angels, aprop de Girona (Bufí ex Vay.); freqüentment cultivat com arbre ornamental; oriunde de la América Boreal. — Primavera.

(1) Apud. Loudon: *Negundium* Dec.; *box-elder*; *water elder* és el *Vibúrnum ópulus.*

(2) Sent la freixa, *die Esche (Aesche)* en alemany, lo mès segur és que *eichenblättriger* està per *eschenblättriger*, no venint de *die Eiche*, el roure o alsina; simple errata en el Diccionari esmeradíssim de Ed. Muret.

Familia 22.ª - AMPELIDIES ENDL.

(Del grec ἄμπελος, el cep.)

Flors hermafrodites o polígames, regulars, verdoses, petites, en tirses oposítifolis, calze 5-dentat, caduc, corola de 5 pètals soldats per l'àpex, 5 estams opositipètals, inserts en un disc hipogini, fruit bacca globulosa : arbres sarmentosos, filaires, amb circells de fulles palmades y peciol dilatat a la base.

Genre 137. - VITIS

(Del llatí *vitis*, el cep.)

Vitis vinifera.

547. - V. vinifera L.

(*del llatí* vínifer, *que produeix el vi.*)

Sinonimia. — Cep, parra, llambrusca; *cast.*, vid salvaje o labrusca, parra silvestre, salvaje o parriza; *fr.*, vigne; *it.*, vite; *angl.*, vine; *al.*, Weinstock.

Geografia. — Espontània en llocs selvosos del Vallés, Montserrat *et alibi;* encara que oriunda del Cáucas.

Cultivades moltes varietats, generalment sobre peu americà, desde la invasió filoxérica. — Maig.

Familia 23.ª – OXALIDIES DC.

(Del genre *oxalis;* greco-llatí *oxalis, oxálidis,* la agrella o oxálide.)

Flors hermafrodites, regulars, blanques, vermelloses o grogues, solitaries o en umbela; calze 5-partit, persistent; 5 pètals lliures o soldats per la base, caducs, de estivació torsada; 10 estams monodelfes a la base, els 5 més curts opositipètals; 5 estils; fruit càpsula 5-locular, loculicida, que s'obre amb elasticitat, tirant les llevors; herbes de fulles trifoliolades, amb els foliols escotats a l'àpex.

Genre 138. – ÓXALIS L.

(Derivat del grec ὀξύς, ácid, agre; per l'ácid oxàlic que contenen aquestes plantes.)

1 { Plantes caulescents; d'arrel prima; fulles estipulades; pedúncols 1-6-flors. grogues; pètals poc més llargs que'l calze . . 548. **O. corniculata.**
Plantes acaules, de rizoma escamós o bulbífer; fulles sense estípules; pedúncols uniflors o multiflors; pètals 2-4 vegades més llargs que'l calze . 2.

2 { Pedúncols uniflors; sèpals ovato-obtusos; pètals blancs amb venes vermelles, 3-4 vegades més llargs que'l calze; rizoma escamós; foliols superficialment bilobats . . . . 549. **O. Acetosella.**
Pedúncols multiflors; sèpals ovato-lanceolats; pètals purpurins per dintre, 2-3 vegades més llargs que'l calze; rizoma bulbífer; foliols fondament bilobats. . . . . 550. **O. violacia.**

Oxalis corniculata

548. = O. corniculata L.
(*derivat del llatí* cornu, *la banya*; *per la forma y direcció del fruit.*)

Sinonimia. — Agrella, agrelleta, lijula, pa de cucut; *cast.*, aleluya dorada, pan de cuco, trifolio, acetosa, acederilla.

Anual o perennant; d'arrel prima, *caulescent*; troncs de 1-3 dm., *prostrato-ascendents*, radicants a la base; fulles *alternes*, llargament peciolades, amb *petites estípules peciolars*; foliols obcordats, peciolulats; flors *grogues*, petites, 1-6, en pedúncols axilars, generalment més curts que les fulles; pedicels fructífers *refractats*, 2-3 vegades més llargs que'l calze; sèpals lanceolats, una vegada més llargs que'l calze o poc més; estigmes capitats; càpsula dreta, *oblongo-pentagonal,* de cares acanalades, pubescent; llevors *estriades transversalment.*

Raça O. NAVIERI Jord. — Planta pubescent o pilosa, de troncs ascendents y radicants a la base; estípules molt petites o nules; pedúncols molt més llargs que les fulles; 3-6-flors; corola poc més llarga que'l calze.

Geografia. — Comú per muralles, marges y vores de camins, des del litoral als Pirineus. — La que referim a la raça NAVIERI Jord., encare que no concorda del tot amb la descripció que'n fa Rouy, a Tarrassa, r., abundant als llocs herbosos y canyars del Papiol. = Navarcles, terme de Manresa (Puj. C.!). Juny-Octubre.

N. B. — Als erms y marges del nort de Tarrassa es troba una raça d'aquesta especie polimorfa que no podem referir a cap de les admeses per Rouy, la qual presenta troncs radicants; pedúncols uniflors; flors tres vegades més grans que'l tipu, ordinariament estèrils y amb els pètals vermellosos a la base.

Oxalis Acetosella.

549. = O. Acetosella L.

(*del llatí* acetosus, *de* acetum, *el vinagre*; *forma diminutiva en aposició.*) (1)

Perenne; acaule; rizoma prim, *cundidor*, cobert d'escames carnoses, imbricades, fulles radicals, llargament peciolades, dilatades a la base, sense estípules; foliols obcordats, *superficialment bilobats*, peciolulats; flors *blanques*, amb venes rosades; *pedúncols radicals, uniflors*, drets, més llargs que les fulles, bracteolats fins a la meitat; sèpals *ovato-oblongs, obtusos*; pètals trasovats, 3-4 vegades més llargs que'l calze; estigmes *capitats;* càpsula *ovoido-acuminada*; llevors *estriades longitudinalment.*

Geografia. — Boscos umbrosos humids : Montserrat, Montseny, S. Hilari, Montsolí, Guilleríes; Ribas. = Olot, Queralps (Vay.); la Sellera (Cod.!); port de Benasque y Renclusa (Zett.). — Abril-Maig.

Oxalis violacia.

550. = O. violacea L.

(*del llatí*; *pel color de les flors.*)

Perenne, acaule; rizoma *bulbífer*; fulles radicals llargament peciolades; foliols obcordats *fondament bilobats*; flors interiorment *purpurines*, amb venes més fosques, blanquinoses per fora; pedúncols radicals *multiflors*, drets, més llargs que les fulles, bracteolats a la base de la umbela y de les umbélules; sépals ovato-lanceolats; pètals oblongs, 2-3 veg. més llargs que'l calze; 5 estams més curts y 5 més llargs que'ls estigmes capitats.

Geografia. — Oriunda de l'América boreal : abunda pels marges d'hortes y torrents de Tarrassa, procedent de cultius. — Maig.

(1) Algún lexic porta *acetotella*; mes ni l'una ni l'altra son formes clàssiques.

Familia 24.ª - BALSAMINIES A. RICH.

(Del grec βαλσαμίνη, nom d'una cucurbitacia.)

Flors hermafrodites, irregulars, grogues, espurnades de vermell a la garganta, en nombre de 3-4, sobre pedúncols axilars, prims y oberts; calze caduc, de 5 sèpals petaloídes, els dos laterals molt petits o abortats, l'inferior molt gran, esperonat, els dos superiors soldats; 5 pètals, el superior gran y cóncavo, els altres dos de cada costat soldats a parells, formant a cada banda una làmina bífida; 5 estams de filaments soldats per l'àpex; fruit càpsula fusiforme pentagonal, 5-locular, que s'obre per 5 valves amb elasticitat; plantes herbacies, de fulles simples, alternes, ovades, obtuses, superficialment festonades, sense estípules.

Genre 139. - IMPATIENS L.

(Tan aquest nom genèric com l'específic fan referencia a la elasticitat amb que s'obren les càpsules madures així que's toquen.)

Impatiens Noli-tangere

551. = I. Noli-tángere L.
(*imperatiu de* nolo, *no voler*; *y* tángere, *tocar: no'm toquis.*)

Sinonimia. — *Cast.*, no quieras tocarme, hierba de las moscas, balsamina de los bosques, hierba de Sta. Catalina.

Geografia. — Boscos humits y umbrosos dels Pirineus : Canigó (Lap.); Vall d'Aràn, cap a les Bordas (Isern!); al Portilló (Bub.); vall de l'Hospital de Benasque (Zett.); montanyes de Castanesa y Benasque (Villiers). — Juliol-Setembre.

Familia 25.ª – HIPOCASTANIES DC.

(De Hippocástanum.)

Flors hermafrodites o polígames, irregulars, blanques, tacades de groc y de vermell, o vermelles, grans, en tirses terminals; calze acampanat, de 5 dents desiguals, caduc; 4-5 pètals desiguals, ovats, arrugats, pubescents; 6-8 estams incurvos, desiguals, inserts en un disc hipogini; un estil; un estigma; fruit càpsula grossa, globulosa, coriàcia y espinosa, dehiscent per tres valves; arbres de gran talla, de fulles oposades, digitades, 5-9-foliolades, de foliols ovato-cuneiformes, acuminats y asserrats.

Genre 140. - ÆSCULUS DC.

(Del llatí *æsculus*, una especie d'alsina (1))

Æsculus Hippocastanum

552. = Æ. Hippocástanum L.
(*nom neo-greco-llatí, compost de* ἵππος, *caball, y* κάσταvον, *la castanya, la* castanea equina; *per la forma de la llevor; de molt profit pels caballs.*)

Sinonimia. — Castanyer bord; *cast.*, castaño de caballo o caballuno, o de Indias (2); *fr.*, marronnier d'Inde; *it.*, castagno d'India, ischio; *al.*, Rosskastanie; *angl.*, horse-chestnut.

Geografía. — Frecuentment cultivat pels jardins, y alguna vegada semiespontani. — Maig.

Encara que amb menor freqüencia, es cultiva la Æsculus rubra, rubicunda o Pavia Boerhaave (en honor de Peter *Paw*, holandés, professor de Botánica a Leyden, 1601), d'hermoses flors de 4 pètals escarlata.

(1) Inc. orig.; fortasse ab *aere* propter ligni duritiem nomen accepit. *Th.*
Arbor est glandifera: glandem... ferunt robur, quercus, *aesculus*, cerrus, ilex, suber. *Plin. nat.*

(2) No és pas originaria de la India, ni de l'Assia, sinó de les montanyes de la Tracia septentrional, d'on s'ha estés per tota l'Europa (*Th. von Heldreich*).

Familia 26.ª

HESPERÍDIES DC. — AURANCIÁCIES CORR.

(Nom mitològic de les tres filles de Hésperus; AURANCIACIES, de Aurantium, nom de la principal especie.)

Flors hermafrodites o algunes masculines per abortament del gineceu, regulars, blanques o purpurines, oloroses, terminals, solitaries o en raíms; calze urceolat, 3-5-lobat, corola de 4-8 pètals, estams indefinits, poliadelfes, 1 estil, 1 estigma lobat; fruit *esperidi*, 5-12 locular, escorsa groga, taronjada o vermella, amb glándules oleíferes, pulpa suculenta, amb poques llevors; arbres o arbustos, espinosos o inermes, de fulles alternes, 1-foliolades, persistents, amb punts translucits.

Genre 141. - CITRUS L.

(Del grec κέδρος; llatí *citrus*, nom del ponsemer.)

1 { Algunes flors masculines, per abortament del gineceu, pètals purpurins per defora, fruit ovoide o be oblong amb una prominencia a cada cap, branques joves violàcies . . . . 553. **C. médica.**
Flors totes hermafrodites, pètals blanquíssims, fruit globulós, o mamelonat a l'àpex, branques joves verdes . . . . 554. **C. Aurantium.**

Citrus Médica.

553. = C. Médica Risso.

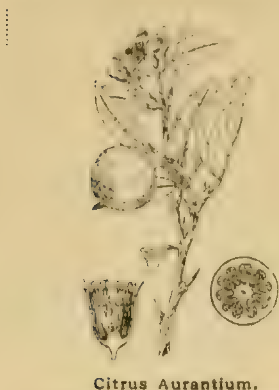
(*del llatí* Medicus, *de la Media, on creix aquesta planta.*)

Sinonimia. — Ponciller; *cast.*, cidro, cidrero, limones poncíes, taronja alimonada.

Arbre espinós, de branques joves violàcies, fulles ovades o be oblongues, acuminades; peciols àpters, pètals purpurins per defora, 40 estams, freqüentment amb algunes flors sense pistils; fruit oblong, rugós, amb una prominencia a cada cap, d'escorsa gruixuda, adherent, d'olor suau, pulpa acídula.

β LIMON L. = CITRUS LIMONUM Risso. — *Sinonimia*: Llimoner; *cast.*, limonero, limón real, limón agrio; *fr.*, limon; *al.*, Limonier; *angl.*, lemon; *it.*, lemone. — Peciols subalats, pulpa acidíssima.

Geografía. — Cultivats el tipu y la varietat, principalment a la regió litoral. — Maig.

Citrus Aurantium.

554. - C. Aurantium Risso.
(*forma llatinisada del alarb* narandj *o* naranch, *del persa* narang, *d'origen sanscrit:* nagaranga, *literalment vermell com mini; per etimología popular, baix la influencia de* or, aureum malum.)

Sinonimia. — Taronger dols o comú; *cast.*, naranjo dulce o chino; *fr.*, oranger; *al.* Pomeranze; *angl.*, sweet common Orange; *it.*, arancio.

Arbre inerme, branques joves verdes, fulles ovades o be ovato-oblongues, enteres, poc aromàtiques, peciol subalat, flors hermafrodites, pètals blanquíssims, grans, 20 estams; fruit globoso-deprimit, d'un groc daurat, pell adherent, escorsa prima, llisa, pulpa dolsa y aromàtica.

α HAEMATOSARCA Rchb. — *Sinonimia* : Taronja de sang o de Malta. — Pulpa vermella. Considerat pel vulgus com a procedent d'empelt de taronger sobre el magraner.

β NOBILIS Lour. = C. DELICIOSA Ten. — *Sinonimia* : Taronja mandarina o tangerina. — Pell prima, apenes adherent; pulpa dolsa.

γ VULGARIS Risso. = C. VULGARIS Risso. — *Sinonimia* : Taronger agre; *cast.*, naranjo agrio o de Sevilla. — Peciol amplament alat, de contorn ovato-cordiforme, escorsa amarga, pulpa molt àcida.

δ LIMETTA Risso. = C. LIMETTA Risso. — *Sinonimia* : Llimoner dols o de llimones dolses; *cast.*, lima, limón dulce, lima del emperador, lima mallorquina. — Fruit d'un groc pàlit, obtusament mamelonat a l'àpex, pulpa un poc amarga, quasi insípida.

Subvar. BERGAMEA Duham. = C. BERGAMEA Risso. — *Sinonimia* : Taronger bergamoto. — Fruit subglobulós o piriforme, no mamelonat a l'àpex, escorsa molt aromàtica, pulpa acidíssima.

Geografia. — El tipu y les varietats cultivats, especialment a la regió litoral. — Maig. La var. γ VULGARIS proporciona les flors que per destilació donen l'aigua naf (agua de azahar) y la essencia *neroli.*

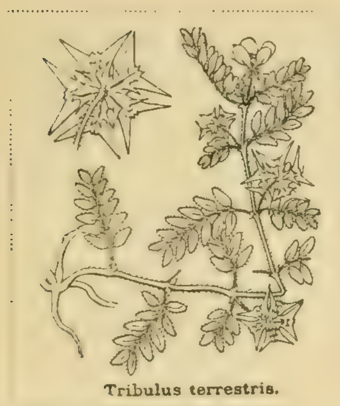
Familia 27.ª - ZIGOFILIES DC.

(De ZYGOPHYLLUM W., genre exótic : del grec ζυγόν, jou o parell (*jugum*) y φύλλον, fulla; aludint a les fulles paripinnades.)

Flors hermafrodites regulars, grogues, petites, axilars, solitaries, calze 5-partit, caduc, 5 pètals oblongs, caducs, la meitat més llargs que'l calze, 10 estams, els 5 alternipètals glandulífers a la base, formant aquestes glàndules aparentment un disc carnós anular, 5 estils curts, estigmes 5-fits, fruit format de 5 coques molt dures, tuberculoses per la cara dorsal, amb una espina llarga y dura a cada banda y una altra més petita a la base, reunides totes 5 en càpsula deprimida, estrellada, de dehiscencia septicida : herbes de tronc ajegut, fulles paripinnades, més llargues que'ls pedúncols, amb estípules molt petites.

Genre 142. - TRÍBULUS L.

(*Tribulus*, abriulls; per la semblança del fruit espinós amb aquesta arma antiga).

Tribulus terrestris.

555. = T. terrestris L.
(terrestris *en oposició al* aquàtic *o castanya d'aigua.*)

β ALBIDUS Fr. — Troncs, y especialment les fulles, *canosos*; totes les parts de la planta més petites.

Sinonimia. — Caixals de vella, cadells, cairells, obrelsulls, punxaclaus; *cast.*, abrojos, espigón, mormagas, tríbulo; *fr.*, tribule; *it.*, tribole terrestre; *angl.*, caltrops; *al.*, erd. Burzeldorn.

Geografía. — Llocs arenosos, particularment del litoral : Barcelona, Caldetas, Blanes, Tossa *et alibi*; al Vallés, Monistrol y part de Bages; Lleyda, Tarragona. = Seu d'Urgell (Bub.); Prats de Molló, Montlluís (Lap.). La β ALBIDUS Fr., als arenals de Cân Tunis (Llen.!). — Abril-Setembre.

Familia 28.ª - RUTACIES Juss.

(Del genre RUTA.)

Flors hermafrodites, regulars o irregulars, grogues, blanques o rosades, en corimbus, cima o raím terminal, rarament solitaries; calze 4-5-partit; 4-5 pètals; 4-8 ó 5-10-15 estams; un estil; un estigma; fruit compost de 3-4-5 coques o folículs, que formen una càpsula septicida o loculicida; plantes herbacies o subfruticoses, de fulles alternes, simples y generalment punctato-glanduloses, sense estípules.

1 { Flors irregulars; endocarpi separat del mesocarpi, calze caduc, 5-partit; corola de 5 pètals albo-rosats, 4 superiors ascendents y un inferior reflexe; estams inclinats amb els filaments glanduloso-tuberculosos a l'àpex; càpsula formada de 5 folículs, 2-sperms, **146. Dictamnus.**
Flors regulars; endocarpi no separat del mesocarpi; calze persistent, 4-5-partit; pètals grocs o blancs . . . . 2.

2 { Calze 5-partit en lacinies linears; 5 pètals blancs, plans, sentats, quasi una vegada més llargs que'l calze; 5-10-15 estams, de filaments dilatats a la base; càpsula 3-locular, loculicida; llevors piramidals, **145. Péganum.**
Calze 4-5-partit amb lòbuls ovats; 4-5 pètals grocs, generalment cóncavos, unguiculats; càpsula 4-5-locular, septicida; llevors reniformes. . . . . 3.

3 { Calze 5-partit; 5 pètals plans; 4-5 vegades més llargs que'l calze; filaments estaminals pestanyosos; càpsula 5-locular, glanduloso-tuberculosa; fulles elíptiques, ternades o alternes; llevors rugoso-estriades . . . . **144. Haplophyllum.**
Calze generalment 4-partit; 4 pètals; 8 estams, filaments glabres; càpsula 4-locular, negrosa; llevors rugoso-reticulades . . **143. Ruta.**

Genre 143. - RUTA L.

(Del llatí, y en quasi tots els idiomes, d'una meteixa arrel: en grec ῥυτή, paraula pelopo-nésica, que està en lloc de πήγανον, nom de la ruda.)

Flors grogues, en corimbus terminal; calze 4-, rarament 5-partit; 4 pètals cóncavos; 8 estams de filaments glabres; fruit 4 coques que formen una càpsula 4-locular, septicida, rugosa: llevors rugoso-reticulades; fulles 2-3 pinnatisectes; de segments petits, enters.

1 { Pètals enters; càpsula subglobulosa, de lòbuls rodons . . . . . . 2.
{ Pètals de vores franjades; lòbuls de la càpsula aguts, connivents . . 3.

2 { Planta glandulosa a la part florífera; fulles de contorn oblong y segments linears; flors petites; bracties y sèpals alesnats, acuminats; pedicels glandulosos, més curts que'l fruit . . . . **556. R. montana.**
{ Planta glabra; fulles de contorn triangular y segments ovats; flors grans; bracties y sèpals lanceolats, aguts; pedicels glabres més llargs que'l fruit, **557. R. gravéolens.**

3 { Bracties estretes, lanceolades; franjes dels pètals iguals a l'amplada del llim; pedúncols glandulosos . . . . **558. R. angustifolia.**
{ Bracties amples, subcordiformes; franjes dels pètals iguals a la meitat del llim; pedúncols no glandulosos . . . . **559. R. bracteosa.**

Ruta montana

556. = R. montana Clus.

(*del llatí* montanus, *de* mons, *la montanya*; *per la seva estació.*)

Sinonimia. — Ruda de bosc; *cast.*, ruda silvestre, agreste o salvaje, hierba de la pesadilla, ruda montesina; *fr.*, rue; *it.*, ruta; *angl.*, rue; *alemany*, Raute.

Planta glauca, de 2-4 dm., molt fètida, glandulosa a la part superior; fulles de contorn *oblong, bipinnatisectes*, de *segments linears*, obtusos; flors *petites*; bracties y sèpals lanceolato-alesnats, *acuminats*; pètals espatulats, de llim ondulat, *enter*; pedicels glandulosos, *més curts que'l fruit*; càpsula subglobulosa, deprimida; amb 4 *lòbuls rodons.*

Geografia. — Llocs àrids y pedregosos : al litoral, Blanes, Lloret, Tossa; molt abundant al turó de Montcada; al Vallés, Penadés, a La Segarra, Lleyda; Serra de Balaguer *et alibi.* = Espluga, Prades, etc. (Csta.); S. Joàn de l'Herm (Isern!); Olot (Tex.); Vilarnadal; Campmany, la Escala, Hostalrich (Vay.); Rosas (Trem.); Alfar; Cabanes (Senn.). — Maig-Agost.

Ruta graveolens.

557. - R. gravéolens L.

(*del llatí* grave-olens, *de olor forta.*)

Sinonimia. — Ruda; *cast.*, ruda mayor, hostense.

Planta glauca, no glandulosa, de 2-8 dm.; fulles de contorn *triangular*, 2-3-*pinnatisectes*, *de segments ovats*; flors *grans*; bracties y sèpals lanceolats, *aguts*; pètals *ovato-oblongs*, denticulato-ondulats, *no franjats*; pedicels no glandulosos, més llargs que'l fruit; càpsula subglobulosa, de *4-5 lòbuls rodons*.

Geografía.—Cultivada y subespontània per diferents llocs, des del litoral fins als Pirineus : espontània a Cardona (Herb. Riba ex Csta.); Olot (Bolós); Pirineus Orientals, probablement importada y naturalisada (Rouy.) — Maig - Juliol.

Ruta angustifolia

558. - R. angustifolia Pers. — R. chalepensis L.

(*del llatí* angustus, *estret, y* folium, *fulla*; *de fulles estretes;* chalepensis, *de Alep.*) (1).

Sinonimia. — *Cast.*, ruda silvestre menor.

Planta glauca, de 3-5 dm., molt fètida, glandulosa a la part superior; fulles de contorn oblong, *2-pinnatisectes*, de segments oblongo-cuneiformes, els inferiors de les caulinars estipuliformes; flors bastant grans; bracties *lanceolades*, *més estretes que les branques o pedúncols respectius;* sèpals ovato-obtusiúsculs; pètals espatulats, amb franjes *iguals a l'amplada del llim;* pedicels glandulosos apenes més llargs que'l fruit; càpsula subglobulosa, de *4-5 lòbuls acuminats*, *connivents*.

Geografía. — Boscos y erms àrids : Prat del Llobregat, Castelldefels, al Vallés, Montserrat, Ubach, comarca de Bages. = Més estesa que la *montana*, al litoral, la Segarra, Cardona, Berga (Csta.); plana de Vich (Masf.); Olot (Tex.); litoral de Girona y la Garrotxa (Vay.); Figueras, Llers, Molins (Senn.). — Maig-Juliol.

Ruta bracteosa

559. = R. bracteosa DC., subsp. de l'anterior sec. Rouy.

(*sin. de* bracteatus, *de* bractea; *aludint a la magnitut de les bracties.*)

(1) El nom antic d'aquesta ciutat asiàtica es *Beroe*, que fou canviat en *Châlâb* y *Haleb*, italianisat *Alepo*.

Se diferencía de l'anterior per ser menys glauca, y per ser glabra a la part superior; per les fulles més amples, amb segments ovato-oblongs, els inferiors també estipuliformes, però peciolulats; bracties *ovades*, y freqüentment *cordiformes*; *molt més amples que les branques o pedúncols respectius;* flors més grans; pétals més amples, amb franjes iguals a la *meitat* de l'amplada del llim; pedicels *glabres*.

Geografia. — Freqüentment cultivada; costes àrides, roques y muralles : al Cap Salinas (Trem.); Tossa, Tortellá, Olot (Vay.); Pirineus Orientals (Rouy); aprop de Banyuls (Gaut.). — Maig-Agost.

Genre 144. - HAPLOPHYLLUM Adr. Juss.

(Del grec ἁπλόος, simple, sencill, y φύλλον, fulla; fent referencia a la forma dominant de les fulles.)

Flors grogues, regulars, en cima terminal, calze 5-partit, de sèpals lanceolats, pubescents, corola 5-partida, pètals ovato-aguts, plans, 4-5 vegades més llargs que'l calze, 10 estams amb els filaments pestanyosos a la base, fruit de 5 coques que formen una càpsula 5-locular, septicida, glanduloso-tuberculosa, llevors rugoso-estriades : planta perenne, troncs de 2-4 dm., ascendents, llenyosos a la base, pubescents, fulles elíptiques, enteres, alternes o algunes intermedies o superiors trisectes, amb els segments laterals més petits, estipuliformes.

Haplophyllum hispánicum.

560. = H. hispánicum Spach. — H. pubescens Boiss. — Ruta pubescens Willd.

(Hispánicus, *espanyol : especie d'Espanya*; pubescens, *de* pubéscere, *cubrirse de borrissol : pel curt toment de la planta*,)

Geografia.—Terres incultes, guixenques o calcaries: vores del Llobregat, al terme de Castellgalí y lloc de Boadas, r.; comú a la serra de Menarguens a Torrelameu. = Al peu del Montserrat, cap a Monistrol (Salv.!); Manresa, a Sta. Catarina (Font); turons guixencs de Balaguer a Gerp y Sentiu, S. Romá *et alibi*, fins a la frontera d'Aragó (Csta.); conca de Tremp (Bub.). — Maig-Juny.

Genre 145. - PÉGANUM L.

(Del greco-llatí πήγανον, la ruda.)

Flors blanques, solitaries, terminals, curtament peduncolades, calze 5-partit, en lacinies linears, persistent, 5 pètals blancs, amb venes verdoses, plans, oblongs, quasi una vegada més llargs que'l calze, estams generalment 15, de filaments dilatats a la base, estil llarg, estigma triquetre, fruit càpsula trilocular, *loculicida*, polisperma, llevors rugoso-xagrinades, en forma de pirámides quadrangulars; planta fétida, anual o perennant, herbacia, tronc de 5-6 dm., dret, flexuós, ramoso-intrincat, angulós, glabre; fulles pinnato-partides, en lacinies linears, mucronades, un poc grasses, amb dugues dents a la base, simulant estípules setacies.

Péganum Hármala.

561. = P. Hármala L.

(*llatí* hármala *o* hármula *de Apulejus, ruda silvestre.*)

Sinonimia. — Harmalà, ruda borda; *cast.*; harmalá y gamarza.

Geografia.—Terrenos argiloso-guixencs àrids; Lleyda, a la falda del Castell de Gardeny, Menarguens, cap a Balaguer. = Alfes, Balaguer, Sentiu, Gerp *et alibi*; S. Carles de la Ràpita, Amposta *et alibi* (Csta.), Seu de Urgell (Bub.). — Maig-Juliol.

Com ja observa Costa, manca a la regió oriental, puix si bé Rouy diu que s'ha trobat a Cette, Toló y Marsella, la té per importada.

Genre 146. - DICTAMNUS L.

(Del greco-llatí : *dictamnus, dictamnum*, δίκταμνον, nom d'una llabiada de la qual se considera succedania aquesta planta.)

Flors blanques o rosades amb estries purpuries, en raím terminal, irregulars, calze 5-partit, caduc, corola de 5 pètals unguiculats, plans, 4 superiors ascendents y 1 inferior reflexe, 10 estams biseriats, de filaments inclinats, ascendents, glanduloso-verrucosos a l'àpex, anteres verdes, 1 estil, 1 estigma, càpsula formada de 5 folicols, 2-3-spermes, endocarpi separat del mesocarpi, llevors subgloboses, negres, lluentes; petit arbust d'olor forta, tronc de 2-6 dm., pubescent a la base y glandulós cap a l'àpex, de fulles imparipinnades, amb 1-10 parells de foliols asserrats.

1 Tronc robust, subafil a la part superior, flors grans (4-5 cm.), raím llarg y clar, 1-6 parells de foliols ovats, de 4-5 cm., membranosos, inequilaters, breument peciolats . . . . 562. = D. albus.

Tronc gracil, fullós fins a la inflorescencia, flors molt més petites, en raím curt y espès, 1-10 parells de foliols, la meitat més petits, coriacis, equiláters, sentats. . . . . 563. = D. hispánicus.

Dictamnus albus.

562. = D. albus L.

(*llatí* albus, *blanc*; *pel color de les flors.*)

Sinonimia. — Gitam, llatimó, cabruna de lley; *cast.*, díctamo blanco, fresnillo, chitán.

Tronc de 4-6 dm., robust, dret, simple, pubescent a la base, glandulós a la regió superior, fulles de *1-6 parells de foliols, peciolulats*, ovats, de *4-5 cm., membranosos, inequiláters*, asserrats, *de nervació molt marcada pel revers*, amb glándules vesiculars (punts translucids) molt petites, flors *grans*, de 4-5 cm., en raím *llarg* y *clar*, calze caduc, pètals unguiculats, plans, enters, 3-4 vegades més llargs que'l calze, els 4 superiors ascendents, l'inferior reflexe, 10 estams amb els filaments capbaixos y desprès ascendents, més llargs que la corola, càpsula 5-locular, septicida, formada de 5 folícols cuspidats, de cares estriades, pubescent-glandulosos.

Geografia. — Llocs selvoso-ombrívols : boscos immediats a la estació de l'Empalme, abundant; al Penadès, serra occidental de Torrellas de Foix y montanyes próximes a Sant Magí. = Montsant y S. Mamet (Salv.!); serra d'Almatret, les Garrigues (Gonz.!); Granyena, aprop de Cervera (Puigg.!); Silibella y Canyelles (Jover); bosc de S. Valentí de Bianya, aprop d'Olot (Vay., Bolós); Pirineu Oriental (Lap., Rouy); per tota la part oriental de l'Aragó, formant una faixa des de Calanda fins a Catalunya (Losc. et Pardo). — Maig.

Dictamnus Hispanicum

563. = D. Hispánicus Webb. — D. Fraxinella Link.

(fraxinella; *s'ha format del llatí* fráxinus, *la freixa : per la semblansa de les fulles*)

Es diferencía de l'anterior per ser més gràcil y totes les seves parts més petites, tronc fullós fins a l'inflorescencia, fulles la meitat més petites, de 1-10 parells de foliols ovats, coriacis, finament asserrats, equiláters, sentats, amb nervis apenes perceptibles y glàndules vesiculars 2-3 vegades més grans; pedúncols més curts, raím més espès, flors vermelloses, pètals elíptics, obtusos, molt glandulosos.

Geografia. — Serra del Montsant (Puj. J. ex Vay.); Torre de Claramunt, Igualada, aprop del Mas Rossinyol (A. Romaní!).

N. B. — Encara que no havem vist al Montsant la planta de Pujol, la seva descripció donada per Vayr. (*Plantas notables de Cataluña*, VIII, 3, 46), y també per Willkomm (*Suppl Prod.*, 263), coincideix amb la especie webbiana, segons exemplars de la *Sierra de Chiva*, remesos per nostre amic Pau, idèntics al de la Torre de Claramunt, facilitat per A. Romaní, de Capellades.

Familia 29.ª – CORIARIACIES DC.

(Del genre Coriaria : Coriarius frutex, de Plin., el sumac.)

Flors hermafrodites o polígames, regulars, verdoses, petites, en raïms axilars y terminals; calze 5-partit, de divisions ovades, agudes o mucronades, acrescent y carnós, lo meteix que la corola, de 5 pètals lliures, ovats, obtusos, el doble més llargs que'ls sèpals, y aplicats com ells sobre l'ovari; 10 estams; fruit compost de 5 coques que se separen a la maturitat, però quedant rodejats del calze y de la corola carnosos (1), lo qual comunica al conjunt l'aspecte d'una bacca negra y brillant; arbust glabre, de tronc rodó y branques subtetràgones, oposades, obertes o ascendents; fulles ovato-lanceolades, subsessils, coriàcies, enteríssimes, oposades o verticilades, 3-nerves.

Genre 147. - CORIARIA Niss.

(*Coriarius*, de *corium*, el cuiro, per la aplicació que'n fan els blanquers.) (2)

Coriaria myrtifolia

564. = C. myrtifolia L.
(myrtus, *murtra*, y folium, *fulla; per la semblança de les fulles.*)

Sinonimia. — Roldó, rodó; *cast.*, roldón, hierba zapatera, emborracha cabras; *fr.*, redoul, redoux; *it.*, sommaco (abusivament).

Geografia. — Comú per les torrenteres y erials del litoral : Vallés, Manresa, Vich, fins a Ribas, S. Joàn de les Abadesses, Olot, Lleyda; horta de Balaguer *et alibi.* = Tremp; Berga; Ceret (Bub.); la Sellera (Cod.); vores del Muga, a l'Empordà (Senn.). — Abril.

Aplicacions. — Fulles y fruits venenosos, per contenir *coriamirtina.*

---

(1) Aquest exemple de corola acrescent, constitueix un cas veritablement excepcional en la morfologia botànica.

(2) Com si diguessim *coriaria herba* (cf. *nautea*, que en Festus es el nom d'una herba que empleen els blanquers o curtidors).

Familia 30.ª – MONOTROPACIES Nutt.

(Del genre Monótropa, únic que conté la familia.)

Flors hermafrodites, regulars, albo-groguenques, oloroses, en raím terminal, unilateral, al principi recorvat, desprès dret; calze de 4-5 sèpals lliures, petaloides; corola de 4-5 pètals caducs o marcescents, curtament esperonats; 8-10 estams biseriats; estil recte, en forma d'embut; estigma discoidal; càpsula 4-5-locular, loculicida; herbes carnoses, albo-groguenques, que's tornen negres per la dessecació, paràsites sobre les arrels dels arbres, d'aspecte d'orobanque.

Genre 148. – MONÓTROPA L.

(Del grec μόνος, un, y τρόπος (de τρέπω), volta; per les flors unilaterals.)

Monótropa hypopitys.

565. - M. hypopitys.

(*del grec* ὑπό, *dessota*, *y* πίτυς, *el pi; per la seva estació.*)

Geografía. — Paràsita sobre les arrels dels pins y de les alsines : al peu de S. Llorens del Munt, Ubach y altres llocs de la cordillera superior del Vallés; Ribas, Montsolí. = Monás, cap al clot de les Valls; Guilleríes, Lladó, Coll de Canas (Vay.); Osor (Cod.!); Berga (Senn.!); la Cerdanya (Gaut.). — Maig-Agost.

Familia 31.ª - PIROLACIES Lindl.

(Del genre PIROLA, únic que conté la familia.)

Flors hermafrodites, regulars, blanques, rosades o verdoses, en raím terminal o solitaries; calze 5-partit; corola 5-pètala; 10 estams biseriats; estil recte o arquejat; estigma indivís o 5-partit; fruit càpsula subglobulosa, angulosa, 5-locular, loculicida; herbes perennes, glabres, de rizoma prim y horizontal; fulles coriàcies, persistents y lluentes.

Genre 149. - PÍROLA L.

(Forma diminutiva de PIRUS, la perera; per la semblança de les fulles.)

1 { Flors solitaries; filaments estaminals recorvats a la base, que és trígona; marges de les valves de la càpsula glabres, sense glàndules hipogines, **566. P. uniflóra.**
Flors en raíms; filaments estaminals alesnats des de la base; marges de les valves de la càpsula units per pèls llanosos . . . . 2.

2 { 10 glàndules hipogines; flors unilaterals; pètals connivents en tubo; anteres exsertes; fulles ovato-lanceolades . . . . **567. P. secunda.**
Sense glàndules hipogines; flors escampades; pètals ascendents o connivents en campana; anteres incloses; fulles ovato-orbiculars . . . . . 3.

3 { Flors albo-rosades, raím dèns; sèpals aguts; estil rosat, dret, recte, no més llarg que la corola, sense anell a l'àpex; fulles ovades o elíptiques, **568. P. minor.**
Flors virido-groguenques, raím clar; sèpals obtusos; estil blanquinós, inclinat a la base, arquejat y engruixit a l'àpex, més llarg que la corola, amb anell terminal; fulles suborbiculars . . . . **569. P. chlorantha.**

Pirola uniflora.

566. = P. uniflóra L. — Moneses grandiflóra F. S. Gray.

(*del llatí* unus *y* grandis, *una sola y gran; y* flos, *la flor; pel nombre y magnitut de les flors.*)

Planta de 5-20 cm., tronc fullós, fulles suborbiculars, denticulades, peciolades, oposades, les superiors verticilades, blanes, d'un vert pàlit; flors *blanques, solitaries* y *grans*, penjants, d'olor suau, divisions calicinals ovades, obtuses, pètals plans, amplament ovats, obtusos, 2 veg. més llargs que'l calze, filaments estaminals trígons a la base, glabres y recorvats, estil *dret, recte, més llarg que*

la corola, estigma *gros*, *5-partit*, sense glàndules hipogines, càpsula *dreta*, valves glabres al marge.

Geografía. — Boscos de les montanyes : Montseny; bosc Carboner, sobre Setcases (Vay.); Carençà (Bub.); valls de la cadena fronteriça del Canigó; a la Cerdanya y vall del Carol (Gaut.); port de Viella (Lap.). — Juliol-Agost.

Pirola secunda.

567. = P. secunda L. — Ramischia secundiflóra Opiz. — Actinocyclus Klotzsch.

(*del llatí* secundus, *segòn; en el sentit aquí de unilateral; per la disposició de les flors;* ἀκτίς, ῖνος, raig, y κύκλος, cercle; alusió al estigma estrellat.) (1)

Planta de 10-15 cm., tronc fullós a la base, y terminat per un llarg pedúncol bracteolat; fulles ovades, d'un vert bonic, finament serrulades, de peciol més curt que'l llim; flors *albo-verdoses*, en raím *unilateral*, *compacte*, pedicels més curts que les bracties, divisions calicinals ovato-denticulades, pètals elíptics, connivents en tubo, 3-4 vegades més llargs que'l calze, 10 glàndules hipogines molt petites, filaments estaminals alesnats, ascendents des de la base, anteres exsertes, estil *recte*, *més llarg que la corola*, estigma *estrellat*, càpsula *penjant*, amb els marges de les valves units per alguns pèls llanosos.

Geografía. — Boscos de la regió alpina y subalpina : als boscos de Viella y altres de la Vall d'Aràn (Lap., Csta.); Renclusa (Zett.); Tredós, Bonaigua (Timb.); Artiga de Lin (Llen.!); Canigó, Bach de Llivia; vall de Prats (Gaut.); sobre Montlluis, Bielsa (Bub.). — Juliol-Agost.

Pirola minor.

568. = P. minor L.

(*llatí* minor, *més petit; per presentar* l'estil *més curt que les altres especies.*)

Planta de 10-25 cm., tronc escapiforme, fullós a la base, amb algunes bracties escamiformes a la part superior, fulles ovato-elíptiques o suborbiculars, coriàceo-membranoses, finament denticulades, de peciol *generalment més curt que'l llim*, flors d'un *blanc rosat*, en *raím espés, escampat*, pedicels més curts que les bracties, divisions calicinals amplament *ovato-triangulars*, pètals ovats, connivents en campana, 2 veg. més llargs que'l calze, estil *rosat*, *recte*, *dret*, *no més llarg que la corola*, ni amb anell terminal, més curt que l'ovari, estigmes estesos, més amples que l'estil, càpsula *penjant*.

Geografía. — Boscos ombrívols dels Pirineus, frontera francesa : al Bach Lizern; Coll de Jou; La Molina; La Barragana (Vay.); la Cerdanya, Vall d'Eyne (Gaut.); sobre Mont-

(1) De *Ramischia*, no podem haverne noticia; te totes les apariencies d'un nom propi.

lluis a la font d'Esclops (Bub.); Luchon (Zett.); Portilló (Lap.); Vall de Baños (Timb.); boscos de Viella, Tredós y Artiga de Lin (Llen.!) — Juliol-Agost.

Pírola chlorantha.

569. = P. chlorantha Sw.

(*del grec* χλωρός, *vert-groguenc, y* ἄνθος, *flor; pel color de les flors.*)

Planta de 10-25 cm., tronc escapiforme, fullós a la base, amb algunes bracties escamiformes, fulles suborbiculars, petites, enteres o molt superficialment denticulades, peciol *més llarg que'l llim*; flors d'un *vert groguenc,* en raím *curt y clar*, pedicels més llargs que les bracties, divisions calicinals amplament ovato-triangulars, pètals elíptics, 3-4 veg. més llargs que'l calze, estams arcuato-ascendents, estil *blanquinós,* inclinat a la base, ascendent, *engruixit a l'àpex* y terminat per un *anell que volta els estigmes*, qu'estàn drets y soldats, càpsula *penjant.*

Geografia. — Boscos de les montanyes : al Bergadà; de Rebost a Puigllansada. = Serrateix (Puj. C.!); Vall de Carençà, al bosc de Campilles y de Prats (Gaut.); font de Coms (Bub.); Vall d'Aràn; boscos de Baricauba (Llen.!); sobre Bielsa (Bub.). — Juliol-Agost.

ÍNDEX ALFABÈTIC

OBRES CONSULTADES

Acloque (A.)
Flore de France, illustrée; París, 1894.

Amo y Mora (Mariano del)
Flora fanerogámica de la Península Ibérica; Granada, 1871-1876.

Arcangeli (Giovanni)
Flora Italiana; Torino, 1894.

Arvet-Touvet et Gautier
Des *Hieracium* nouveaux pour la France ou pour l'Espagne; París, 1905.

Archerson (Paul) et P. Graebner
Synopsis des Mittel-europäischen Flora; Leipzig, 1900 - 1914. (En curs de publicació.)

Barceló y Combis (Francisco)
Flora Balear; Palma, 1879-1881.

Barrera y Arenas (Jacinto)
Flórula de Teyà y Masnou; Barcelona, 1884.

Bassagaña (Pedro)
Flora médico - farmacéutica; Barcelona, 1859.

Blavia (Antonio)
Apuntes para la Flora de Lérida; Lérida, 1888.

Boissier (E.)
Icones Euphorbiarum; París, 1886.

Boissier et Reuter
Voyage botanique; 1873.

Bonnier (Gaston)
Flore complète de France, Suisse et Belgique; París. (En curs de publicació.)

Bubani (P.)
Flora Pyrenaea; Mediolani, 1897-1901.

Buchenau (Franz)
Monographia Juncacearum; Leipzig, 1890.

Cadevall y Diars (J.)
Notas críticas fitogeográficas; Barcelona, 1905-1911.
Flora del Vallés; Barcelona, 1897.
Plantas citadas en Montserrat de existencia dudosa; Zaragoza, 1904.
Caricología catalana; Madrid, 1911.
Elements de botànica popular; Tarrassa, 1907.

Camus (E. G.)
Orchidées; París, 1908.

Camus (A. et E. G.)
Monographie des Saules de France; Paris, 1904-1905 (Atlas).
Monographie des Saules d'Europe; 1905.

Christ (A.)
Die Geographie der Farne, Gustav Fischer in Jena; 1910.

Codina y Viñas (Joaquim)
Apuntes para la Flora de la comarca de la Sellera; Gerona, 1908.

Colmeiro (Miguel)
Enumeración y revisión de las Plantas de la Península Hispano-Lusitánica; Madrid, 1885-1889.

Columnae Lyncei (Fabii) minus cognitarum rariorumque nostro coelo orientium stirpium.
ΕΚΦΡΑΣΙΣ, Romae M. DC. XVI, apud Iacobum Mascardum.

Conill (L.)
Florule de Sorède et Lavaill; Le Mans, 1904.
Aperçu sur la Flore de Sournia (Pyrénées-Orientales); Perpignan, 1909.
Esquisse de Sorède et Lavaill (Pyrénées-Orientales); 1911.

Costa (Ant. Cebriá)
Introducción á la Flora de Cataluña ó Catálogo razonado; Barcelona, 1877.

Coste (l'abbé H.)
Flore descriptive et illustrée de la France, de la Corse et des contrées limitrophes; París, 1901-1906.

Coste et Soulié (les abbés)
Florule du Val d'Aran; Le Mans, 1913.

Cutanda (Vicente)
Flora de Madrid y su Provincia; Madrid, 1861.

Dioscórides
Anotado por el Dr. Andrés de Laguna, médico de Julio Tercero Pont. Max; Valencia, 1677.

Duchesne (E. A.)
Répertoire des Plantes utiles et des plantes vénéneuses du Globe; París, 1840.
Atlas du Répertoire; 1836.

Duval-Jouve (J.)
Des *Equisetum* de France; París, 1864.

Fiori (Adriano) e Paoletti (Giulio)
Flora analítica d'Italia; Padova, 1896-1908.

Font y Quer (Pius)
Ensayo fitotopográfico de Bages; Mahón; 1914.

Gautier (Gaston)
Flore des Pyrénées-Orientales; Perpignan.

Gillet et Magne
Nouvelle Flore Française; (7e ed.) París, 1898.

Gillot et Coste
Note sur les différentes espèces de *Scleranthus* de la flore française.

Grenier et Godron
Flore de France; Paris, 1848-1856.

Handel-Mazzetti (Dr. Heinrich Freih. v.)
Monographie der Gattung *Taraxacum*; Leipzig und Wien, 1907.

Hooker (Sir J. D.)
The Student's Flora of the British Islands; London, 1884 (3.a ed.).

Husnot (T.)
Graminées de France, Belgique, Iles Britaniques, Suisse; 1876-99.
Cypéracées de France, Suisse et Belgique; 1905-1906.
Joncées de France, Suisse et Belgique; Cahan, par Athis (Orne), 1908.

Janchen (Erwin)
Die europäischen Gattungen der Farn- und Blütenpflanzen; Leipzig und Wien; 1913.

Joret (Charles)
Flore populaire de la Normandie; Caen, 1887.

Kanngiesser (Dr. Friedrich)
Die Etymologie der Phanerogamen Nomenclatur; Gera, 1908.

Lange
Descriptio iconibus illustr. plantarum novarum vel minus cognitarum.

Lapeyrouse
Histoire abregée des Plantes des Pyrénées; Toulouse, 1813.

Le Maout (Emmanuel) et Decaisne (J.)
Flore des jardins et des champs; París (sense data).

Leresche (Louis) et Levier (Èmile)
Deux excursions botániques dans le Nord de l'Espagne et le Portugal; Lausanne; 1880.

Léveillé (Aug.-Abel-Hector)
Tableau analytique de la Flore Française; París, 1906.
Flore de poche de la France; (VIe) Ch. Amat, editeur.

Loscos (Franc.) y Pardo (José)
Serie imperfecta de las plantas aragonesas espontáneas; Alcañiz, 1866-1867.

Loudon's
Encyclopaedia of Plants, London; 1872.

Llenas y Fernández (Manuel)
Contribución al estudio de la Flora del Pirineo Central; Barcelona, 1912.

Marcet (P. Adeodat)
Notes pera la Flora Montserratina.

Masferrer y Arquimbau (Ramón)
Recuerdos botánicos de Vich (de los «Anales de la Sociedad de Historia Natural»; Madrid, 1877.

Merino S. J. (P. Baltasar)
Flora de Galicia

Palau y Tordera (Antonio)
Traducció castellana dels «Genera plantarum» de Linneus; Madrid, 1788.

Parlatore
Flora Italiana. (Continuée par T. Caruel.)

Pau (Carlos)
Notas botánicas (Memorias y Opúsculos).
Plantas de la provincia de Huesca; 1908.

Peuzig (O.)
Flore coloriée du littoral Méditerranéen, de Gênes à Barcelone y compris la Corse; París, P. Klincksieck; 1902.

Petunnikon
Latein-deutsch-russisch botanisches Wörterbuch. Teil I. 1912.

Quer (Josep)
Flora Española ó Historia de las Plantas que se crían en España; Madrid, por Joaquín Ibarra, 1762. (6 tomos).

Rey-Pailhade (C. de)
Appréciation de M. M. Clos : Les Fougères de France; París, Paul Dupont,

Rodríguez Femenías (Joan Joaquim)
Flórula de Menorca; Mahón, 1904.

Rolland (Eugène)
Flore populaire, París; 1896-1908. (No acabada, per mort de l'autor en 1907.)

Rouy (G.) et Foucaud (J.)
Flore de France; Tours, 1893-1913.

Senn (Dr. G.)
Alpen-Flora der Westalpen; Heidelberg (1906).

Sennen (Frère)
Plantes d'Espagne. (Memories y Opúsculs); 1911.

Sudre (H.)
Rubi Europae, Monographia Iconibus illustrata; París, 1908-1913.

Terracciano (Achille)
Revisione monografica delle *Gagea* della flora spagnola (en el «Boletín de la Sociedad Aragonesa de Ciencias naturales»; Zaragoza, t. IV, núms. 6, 7, y 8. (Junio-Octubre, 1905.)

Texidor (Juan)
Apuntes sobre la Flora de España; 1869.

Timbal-Lagrave (Ed.)
Observations sur quelques *Dianthus* des Pyrénées; Toulouse, 1867.
Excursion botanique par le Port de Venasque; 1863.
Excursion scientifique aux Sources de la Garonne et de la Noguera Pallaresa; 1871.

Tremols y Borrell (Federico)
Contribución a la Flora Cataláunica; Barcelona, 1895.

Vayreda y Vila (Estanislao)
Plantas notables de Cataluña; Madrid (Anales de la Sociedad de Historia Natural), 1879-1882.
Flora de la Vall de Nuria; Barcelona, 1882.

Weise (O.)
Griech. Wörter in der lat. Sprache. Leipzig; 1882.

Wettstein (Dr. R. v.)
Monographie der Gattung *Euphrasia*; Leipzig, 1896.

Willkomm (Mauritius) et Lange (Joan)
Prodromus Florae Hispanicae, Stuttgartiae. 1870-1880. 3 vol.
Illustrationes Flor. Hisp.; Stuttgart, 1881-1885.
Icones et Descript. plantar; 1852.

Willkomm (Mauritius)
Supplementum; 1893.

Zetterstedt (Joh.-Em.)
Plantes vasculaires des Pyrénées Principales; París, 1857.

ABREVIATURES

Ad.	Adanson
Ait.	Aiton
All.	Allioni
Arc.	Arcangeli
Arv.-T.	Arvet-Touvet
Asch.	Ascherson
Bab.	Babington
Bad.	Badarro
Balb.	Balbis
Barrel.	Barrelier
Bell.	Bellardi
Benth.	Bentham
Berg.	Bergeret (J. P.)
Bernh.	Bernhardi
Bert.	Bertoloni
Bess.	Besser
Bill.	Billot
Boenning.	Boenninghausen
Boiss.	Boissier
Bonj.	Bonjean
Bonn.	Bonnier
Bourg.	Bourgeau
Broch. et Neyr.	Brochou et Neyraut
R. Br.	Robert Brown
Bub.	Bubani
Burn. et Barb.	Burnat et Barbey
c.	comú
c. c.	molt comú
C. et S.	Coste et Soulié
Cad.	Cadevall
Camb.	Cambessèdes
Cass.	Cassini
Cav.	Cavanilles
Clem.	Clementi
Clus.	L'Écluse (de)
Cod.	Codina
Compñ.	Compañó (M.)
Compy.	Companyo (L.)
Coss.	Cosson
Coult.	Coulter
Cout.	Coutinho
Cr.	Crantz
Crép.	Crépin
Csta.	Costa
Curt.	Curtis
Cyr.	Cyrillo
Dalech.	Dalechamp
Dav.	Daveau (J.)
DC.	A.-Pyr. De Candolle Decandolle
Deb.	Debeaux
Del.	Delile
Desf.	Desfontaines
Desv.	Desvaux
Dev.	Deville
Diard.	
Dorthes	
Douff.	Douffour
L. Duf.	Léon Dufour
Dufr.	Dufresne
Dur.	Durieu de Maisonneuve
Eckl. et Zeiller	Ecklon et Z.
Ehrh.	Ehrhart
Endl.	Endlicher
F. Gér.	F. Gérard
Ferr.	Ferrer
Fisch.	Fischer
Fouc.	Foucaud (J.)
Fourn.	Fournier (Eug.)
Gaut.	Gautier (Gaston)
Gaertn.	Gärtner
Gaud.	Gaudin
G. et G.	Grenier & Godron
G. Don	George Don
Gilib.	Gilibert
Giraud.	Giraudias
Gonz.	González
Gmel.	Gmelin (Meglin)
God.	Godet
Godr.	Godron
Good.	Goodenough
Gou.	Gouan
Gren.	Grenier
Grisb.	Grisebach
Guers.	Guersent
Guss.	Gussone
Hall.	Haller (Albert)
Hamm.	Hammar
Hartm.	Hartmann
Hausskn.	Haussknecht

Hayn.	Hayne
Heldr.	Heldreich
Herb.	Herbert
Hérib.	Héribaud (Joseph, frère)
Hoffm.	Hoffmann
Hook.	Hooker
Huds.	Hudson
Huss.	Hussenot
Jacq.	Jacquin
Jord.	Jordan
Jov.	Jover
Juss.	Jussieu (A.-L. de)
Kern.	Kerner (A.)
Kit.	Kitaibel
Koel.	Koeler
l. c.	loco classico
L.	Linneus
Lag.	Lagasca La Gasca
Lamk.	Lamarck (de)
Lap.	Lapeyrouse (La P. Picot de)
Leb.	Lebel
Lehm.	Lehmann
Lej.	Lejeune
Lév.	Léveillé
Lge.	Lange
L'Hér.	L'Héritier Lhéritier
Lindl.	Lindley
Lojac.	Lojacono
Lois.	Loiseleur
Lor.	Loret
Losc. et P.	Loscos y Pardo
Llen.	Llenas
Mab. et Gaud.	Mabille et Gaudefroy
Masf.	Masferrer
Médik.	Médicus
Mér.	Mérat
Metzg.	Mettzger
Miég.	Miégeville
Mill.	Miller
Moris.	Morisoni
Müll.	Müller (P.-J.)
Murr.	Murray
Mut.	Mutel
Nutt.	Nuttall
Nym.	Nyman
Pall.	Pallas
Pers.	Persoon
Plin.	Plini
Poir.	Poiret
Poll.	Pollich
Pourr.	Pourret
Puigg.	Puiggarí (Joan)
Puj. C.	Pujol (Conrat)
Puj. J.	Pujol (Jaume)
r.	rar
r. r.	raríssim
R. et Sch.	Rœmer et Schultes
Ram.	Ramond
Rchb.	Reichenbach
Reich.	Reichard
Reut.	Reuter
Reverch.	Reverchon (E.)
Rob.	Robert
Relh.	Relhan
Roehl.	Roehling
Roem.	Roemer
Roep.	Roeper y Roepert
Rohd.	Rodhe
Reyn.	Reynier
Riv.	Rivinus
Salisb.	Salisbury
Salv.	Salvador
Salzm.	Salzmann
Schl.	Schleicher
Schlech.	Schlechtendal
Schm.	Schmidt (J.W.)
Schönsh.	Schönsheit
Schrad.	Schrader
Schreb.	Schreber
Schweigg et Koerte	Schweigger et Koerte
Scop.	Scopoli
Senn.	Sennen (Frère)
Ser.	Seringe
Shuttlew.	Schuttleworth
Sibth.	Sibthorp
Sm.	Smith
Sond.	Sonder
Soy. W.	Soyer-Willemet
Sp.	Spach
Spr.	Sprengel
Steph.	Stephan
Stev.	Steven
Sw.	Swartz
Ten.	Tenore
Tex.	Texidor
Theophr.	Theophrastus
Thuill.	Thuillier
Timb.	Timbal-Lagrave
Tourn.	Tournefort (Pitton de)
Trem.	Tremols
Urb.	Urban
Vaill.	Vaillant
Vauch.	Vaucher
Vay.	Vayreda
Vig.	Viguier
Vill.	Villars
Viv.	Viviani
Wahlb.	Wahlberg
Wahlenb.	Wahlenberg
Waldst.	Waldstein-Wartemberg
Wallr.	Wallroth
Walp.	Walpers
Wats.	Watson
Weig.	Weigel
W. et N.	Weihe et Nees
Willd.	Willdenow
Wk.	Willkomm
Wimm.	Wimmer
Wulf.	Wulfen
Zett.	Zetterstedt
±	més o menys

ÍNDEX DE MATERIES

CORRIGENDA ET ADDENDA

Plana	Ratlla	Diu	Ha de dir
30	esp. 29	faeniculaceus	*R. faeniculaceus*
36	18	Rhoedifolius	*Rhoeadifolius*
50	esp. 68	Aquilegia Kitaibeli β minor Rouy	*Aquilegia Kitaibeli* β *minor* Rouy et Fouc (non Schott)
53	4	fetes	fèses
135	16	Vahl	Wahl
137	Afegir després de la especie 189 : *C. parviflora* L. — A S. Climent, a Vilartoll, a la vora de les aigues (Senn.). — Maig-Juny.		
145	— 14	Peyrusianum	*Peyrousianum*
197	5	petits	peluts
199		C. crispo × albidus	C. crispus × albidus
203	— 12	la β P. crispatum Wk.	la β *crispatum* Wk.
227	16	decrescents	acrescents
230	— 3	Villd.	Willd.
247	11	*ap. Sin.*	*ap. Lin.*
248	— 15	planta globulosa acuminada	càpsula globuloso-acuminada
250	12 a la remissió de les claus	 22	 23
253		*pentilicis*	*gentilicis*
335	esp. 463	pi bord	lli bord
	alicubi	espinascent	espinescent

OLIVA DE VILANOVA - IMPRESSOR

Casanova, 169; Telèfon 7869

BARCELONA

PUBLICACIONS DE L'«INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS»

SECCIÓ DE CIENCIES

Arxius de l'Institut de Ciencies.

Any I. Volum I. . . . . . . 4 ptes.
» II. . . . . . . 4 »
» III. . . . . . . 4 »
II. » I. . . . . . . 4 »
» II. . . . . . . 4 »
» III. . . . . . . 4 »

Flora de Catalunya, per J. CADEVALL y A. SALLENT.

Fascicle I . . . . 5 ptes.
» II . . . . 5 »
» III . . . . 5 »

Treballs de la Societat de Biología, publicats sota la direcció de A. PI SUÑER.

Volum I, 1913 . . . . 10 ptes.

EN PREMPSA.— Fauna malacològica de Catalunya, per ARTUR BOFILL POCH y J. DE CHÍA.
Arxius de l'Institut de Ciencies. Any III. Volum I.
Treballs d'Aerología de l'estació de Barcelona, publicats sota la direcció de E. FONTSERÉ.
Treballs de la Societat de Biología. Volum II (1914).

SECCIÓ FILOLÒGICA

Himnes Homèrics, traducció en vers de JOAN MARAGALL, y text grec amb la traducció literal de P. BOSCH GIMPERA.

Un vol . . . . 5 ptes.

Butlletí de Dialectología Catalana.

(N.° 1. Abril-Decembre 1913) . . . . 3 ptes.
(N.° 2. Janer-Juny 1914) . . . . 1'50 »

Biblioteca scriptorum græcorum et romanorum cum ibericis versionibus.

I. CORNELII NEPOTIS.—*Liber d'excellentibus ducibus exterarum gentium* (I) . 1 pta.

Biblioteca Filològica.

I.—M. P. PUJOL.—*Documents en vulgar dels segles* XI, XII *y* XIII, *procedents del bisbat de la Seu d'Urgell*. . . . . . . 2 ptes.
II.—DR. P. BARNILS GIOL.—*Die Mundart von Alakant*. . . . . . . 4 »
III.—*Diccionari Aguiló*. (Lletra A) . . . . En prempsa.
IV.—M. A. GRIERA.—*La Frontera catalano-aragonesa*. Volum I. . . . . . 5 ptes.

SECCIÓ HISTÒRICO-ARQUEOLÒGICA

Anuaris de l'Institut d'Estudis Catalans:

Anuari MCMVII . . . . 30 ptes.
» MCMVIII . . . . 30 »
» MCMIX-X . . . . 30 »
» MCMXI-XII . . . . 30 »

Les Pintures Murals Catalanes.

Fascicles I a IV, cada un . . . . 10 ptes.

Les Monedes Catalanes, per JOAQUIM BOTET Y SISÓ.

Volum I . . . . 10 ptes.
» II . . . . 12 »
» III y darrer . . . . 20 »

Documents per l'Historia de la Cultura Catalana Mig-eval, publicats per A. RUBIÓ Y LLUCH.

Volum I. . . . . 16 ptes.

L'Arquitectura Romànica a Catalunya, per J. PUIG Y CADAFALCH, A. DE FALGUERA y J. GODAY.

Volum I. Precedents: l'Arquitectura romana, l'Arquitectura cristiana preromànica. . . . . 20 ptes.
» II. Desde'l segle IX a les derreríes del segle XI . . . . 25 »

Les Obres d'Auzias March, per AMADES PAGÈS.

Volum I . . . . 12 ptes.
» II . . . . 12 »

